

T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA
TERÖR AMAÇLI ÖRGÜTLENME SUÇU

DOKTORA TEZİ

Faruk Yasin TURİNAY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ümit KOCASAKAL

Mart 2018

ÖNSÖZ

Galatasaray Üniversitesi kamu hukuku doktora programının ders döneminde, Sayın Prof. Dr. Ümit Kocasakal'ın yürüttüğü “Terör Suçları” dersi ile Sayın Doç. Dr. Vesile Sonay Evik'in yürüttüğü “Örgütlü Suçluluk” adlı ders, seçtiğim tez konusuna yönelen ilgimi önemli ölçüde şekillendirmiştir. Örgütlü suçluluğun birden fazla disiplini ilgilendiren mahiyeti, terör suçlarının örgüt unsuruyla ilişkisi ve ceza hukukunda terör örgütünün yerine yönelik merakım, bu iki ders konusunun kesişimi olan terör amaçlı örgütlenme suçu olarak somutlaşmıştır.

Akademik açıdan ilgimi çeken bu konuyu tez konusu olarak seçmemi uygun gören, çalışmalarımı teşvik edip cesaretlendiren, zorlandığım hususlarda yardımını esirgemeyen, tez yazma sürecimi mümkün olduğunca kolaylaştıran tez danışmanım Sayın Hocam Prof. Dr. Ümit Kocasakal'a içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez İzleme Komitemde yer alan, tez konusunun kendine özgü zorluklarına ilişkin yardımını esirgemeyen, geniş zaman ayırma nezaketi gösteren Sayın Hocalarım Prof. Dr. Ali Kemal Yıldız ve Doç. Dr. Vesile Sonay Evik'e gönülden teşekkür ederim.

Değerli eleştirileriyle tezimdaki eksiklikleri telafi etmeme imkân tanıyan Sayın Hocalarım Prof. Dr. Serap Keskin Kızıroğlu ve Doç. Dr. Pınar Memiş Kartal'a en samimi teşekkürlerimi sunarım.

Tez konusundaki araştırmalarımın bir kısmını gerçekleştirdiğim Fransa'da; Paris 1 Panthéon-Sorbonne Üniversitesi Doktora Çalışmaları Hukuk Kütüphanesi, Paris CUJAS Kütüphanesi, Lumière Lyon 2 Üniversitesi Chevreul Kütüphanesi, Jean Moulin Lyon 3 Üniversitesi Kütüphanesi ile Galatasaray Üniversitesi Kütüphanesi'nin değerli çalışanlarına teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	ix
RÉSUMÉ	x
ABSTRACT	xiii
ÖZET	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM, TARİHSEL GELİŞİM, KRİMİNOLOJİK ÖZELLİKLER

I. KAVRAM	5
A. Siyasi, Sosyolojik ve Hukuki Anlamda Terör ve Terörizm	5
1. Genel Olarak	5
2. Siyasi ve Sosyolojik Açıdan Terörizm	8
3. Hukuki Açıdan Terörizm	11
B. Terörizmin Amaçları	12
C. Terörizm ile Siyasi Suç, Radikalizm ve Gerilla Savaşı Kavramları Arasındaki Ayrım	14
1. Terörizm ve Siyasi Suç	14
2. Terörizm ve Radikalizm	21
3. Terörizm ve Gerilla Savaşı	22
D. Terörizmin Boyutları: Dâhili, Uluslararası ve Küresel Terörizm	25
E. Devlet Terörizmi	27
F. Örgütlü Suçluluk ve Terör Örgütü	29
1. Örgütlü Suçluluk	29
a) Kavram	29
b) Suç Örgütleri	35
2. Terör Amaçlı Örgütlü Suçluluk	39
G. Terör Suçu	43
1. Genel Olarak	43

2. Nisbî ve Mutlak Anlamda Terör Suçu	44
II. TARİHSEL GELİŞİM	48
III. KRİMİNOLOJİK ÖZELLİKLER	55
A. Terör Örgütü Tipolojisi	55
1. Geleneksel ve Modern Terörizm	55
2. Terör Örgütü Türleri	57
a) İdeolojik Terör Örgütü	58
b) Etnik, Ayrılcı ve Bölücü Terör Örgütü	60
c) Din Orijinli Terör Örgütü	61
B. Bireysel Terörizm-Kolektif Terörizm Ayrımı	63
C. Profesyonellik	65

İKİNCİ BÖLÜM

BAZI ULUSLARARASI VE ULUSAL DÜZENLEMELERDE TERÖRİZM VE TERÖR AMAÇLI ÖRGÜTLENME SUÇU

I. ULUSLARARASI BELGELERDE	73
A. Uluslararası Ceza Hukuku Konferansları	74
B. 1937 Terörizmle Mücadele ve Terörizmin Önlenmesine Dair Cenevre Sözleşmesi	76
C. Birleşmiş Milletler'in Çalışmaları	77
D. 1949 Kızılhaç Sözleşmesi ve 1977 Tarihli Ek Protokoller	80
E. 1977 Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi	83
F. 1998 Roma Statüsü Taslağı Üzerindeki Çalışmalar	87
G. 2005 Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi	90
1. Sözleşme'nin Amacı	91
2. Sözleşme'de Düzenlenen Terör Suçlarının Mahiyeti	92
3. Terör Suçlarına Teşebbüsün Cezalandırılması ve Yaptırım	98
4. Adli Yardımlaşma	99
5. Suçluların İadesi	99
6. Sözleşme'yle İlgili Güncel Gelişmeler	101
H. Avrupa Birliği'nin Düzenlemeleri	101
1. Genel Olarak	101
2. 13 Haziran 2002 tarihli Çerçeve Karar	103
3. Güvenlik Stratejisi Belgeleri	107

4. 28 Kasım 2008 tarihli Çerçeve Karar	110
5. Mart 2010 Tarihli İç Güvenlik Stratejisi	111
6. 2016 AB Küresel Dış Politika ve Güvenlik Stratejisi	113
7. Değerlendirme	114
II. BAZI ULUSAL HUKUK DÜZENLEMELERİNDE	115
A. Ulusal Hukuk Düzenlemelerinde Genel Olarak Terör Suçlarının Düzenleniş Biçimi	115
1. Terörizm Tanımı ile Terör Suçları ve Özel Olarak Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu Arasındaki İlişki	116
2. Terör Suçlarının Düzenleniş Biçimi	118
B. Fransa	120
1. Örgütlü Suçluluk	120
2. Terör Suçları ve Terör Örgütü	121
a) Terör Suçları	121
b) Terör Örgütü	127
C. Belçika	130
1. Örgütlü Suçluluk	130
2. Terör Suçları ve Terör Örgütü	132
a) Terör Suçları	132
b) Terör Örgütü	135
D. Almanya	138
1. Örgütlü Suçluluk	138
2. Terör Suçları ve Terör Örgütü	140
E. İtalya	145
1. Örgütlü Suçluluk	145
2. Terör Suçları ve Terör Örgütü	150
F. İngiltere	156
1. Anglo-Sakson Sisteminde Örgütlü Suçluluğa Genel Bir Bakış	156
2. İngiltere’de Örgütlü Suçluluk	156
3. Terör Suçları ve Terör Örgütü	158
G. Amerika Birleşik Devletleri	164
1. Örgütlü Suçluluk	164
2. Terör Suçları ve Terör Örgütü	165

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA TERÖR AMAÇLI ÖRGÜTLENME SUÇU

I. TARİHSEL GELİŞİM VE KAVRAM	172
A. Tarihsel Gelişim	172
1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	172
2. Cumhuriyet Dönemi	173
a) Takrir-i Sükûn Kanunu	173
b) 765 sayılı Türk Ceza Kanunu	174
c) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu	179
aa) Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 5532 Sayılı Kanun'dan Önce	179
bb) 5532 Sayılı Kanun'dan Sonra	183
B. Kavram	186
1. 3713 Sayılı Kanuna Göre Terör, Terör Örgütü ve Terör Suçlusu Tanımları Arasındaki Kavramsal İlişki	186
a) Terör Tanımı	187
b) Terör Örgütü Tanımı	190
c) Terör Suçlusu Tanımı	192
2. Örgütlü Suçluluk Bağlamında Terör Amaçlı Örgütlenme	193
II. TERÖRLE MÜCADELE KANUNU'NUN 7. MADDESİNDE DÜZENLENEN TERÖR AMAÇLI ÖRGÜTLENME SUÇU	194
A. Kanundaki Düzenleme ve Mahiyeti	194
1. 7. Maddenin 5237 sayılı Kanun'un 314. Maddesine Yaptığı Göndermenin Mahiyeti	195
2. 7. Madde ile 5237 sayılı Kanun'un 220. ve 221. Maddeleri Arasındaki Bağlantı	197
3. Atıf Zincirine İlişkin Eleştiri ve Düzenleme Önerisi	198
B. Suçun Genel Özellikleri	199
C. Suçla Korunan Hukuki Menfaat	207
D. Fail ve Mağdur	210
1. Fail	210
2. Mağdur	212
E. Suçun Maddi Konusu: Terör Örgütü	213

1. Genel Hatlarıyla Terör Örgütünün Nitelikleri	214
2. Örgütün Amaçları	216
3. Örgütün Kullandığı Yöntemler (<i>modus operandi</i>)	219
4. Örgüt Mensuplarının Sayısı	223
5. Örgütün Kullandığı Araçlar	224
6. Hiyerarşi ve Organizasyon	228
7. Örgütün Devamlılığı ve İşlenmesi Amaçlanan Suçların Belirsizliği	232
8. Örgütün Yapısının Amaç Suçları İşlemeye Elverişliliği	234
9. Örgütün Kurulma Anı	236
F. Suçun Mevzuatımızda Bulunan Bazı Suçlarla Karşılaştırılması	237
1. Genel Suç Örgütü: Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme (TCK m. 220)	237
2. Silahlı Örgüt: Devletin Güvenliğine ve Anayasal Düzene Karşı Suçları İşlemek Amacıyla Örgütlenme (TCK m. 314)	240
3. Çıkar Amaçlı Suç Örgütü (Mülga 4422 sayılı Kanun)	243
4. Suç İçin Anlaşma (TCK m. 316)	246
5. Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçları İşlemek Amacıyla Örgütlenme (TCK m. 78)	247
6. Terörizmin Finansmanı	249
7. Terör Örgütünün Propagandasını Yapma	254
G. Suçun Unsurları	257
1. Maddi Unsur	257
a) Terör Örgütü Kurmak	257
b) Terör Örgütünü Yönetmek	263
c) Terör Örgütüne Üye Olmak	269
d) Terör Örgütü Adına Suç İşlemek	286
e) Terör Örgütüne Yardım Etmek	293
2. Hukuka Aykırılık Unsuru	298
3. Manevi Unsur	306
H. Suçun Özel Gerçekleşme Şekilleri	312
1. Teşebbüs	312
2. İştirak	316
3. İçtima	323

I. Yaptırım ve Etkin Pişmanlık	330
1. Gerçek Kişilerin Sorumluluğu	330
2. Tüzel Kişilerin Sorumluluğu	332
3. Etkin Pişmanlık	332
III. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ	338
IV. ZAMANAŞIMI	343
V. KOŞULLU SALIVERME	344
VI. İNFAZ USULÜ	345
SONUÇ	348
KAYNAKÇA	361
ÖZGEÇMİŞ	384

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
An.	Anno
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	Bakınız
Bull. Crim.	Bulletin Criminel
Cass. Pen.	Cassazione Penale
c.	Contre
CEDH	Cour Européenne des Droits de l'Homme
CNRS	Centre National de la Recherche Scientifique
Crim.	Chambre Criminelle de la Cour de Cassation
çev.	Çeviren
E.	Esas
Ed.	Editör
Fasc.	Fascicule
Ibid.	Ibidem
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	Karar
M.S.	Milattan sonra
m.	Madde
N°	Numéro
op.cit.	Opus citatum
passim	Eserin bütününe atf
PUF	Presses Universitaires de France
req.	Requête
RGDP	Revista General de Derecho Penal
Riv. it. dir. proc. pen.	Rivista Italiana di Diritto e Procedura Penale
RSC	Revue de Science Criminelle et de Droit Pénal Comparé
s.	Sayfa
sent.	Sentenza
Sez.	Sezione
Sez. un.	Sezioni unite
ss.	Sayfadan sayfaya
TCK	Türk Ceza Kanunu
vd.	Ve devamı
Vol.	Volume

RÉSUMÉ

Le crime d'association de malfaiteurs à but terroriste, lequel est à l'intersection de la criminalité organisée et du terrorisme, est un des crimes multidimensionnels qui devient de plus en plus important en droit pénal. La criminalité organisée et le terrorisme ont une nature complexe dans le droit pénal, comme c'est le cas pour d'autres domaines. Alors que la criminalité organisée signifie avant tout l'ensemble des crimes commis dans le cadre d'une association, sans aucun doute, elle comprend des activités d'association qui sont au coeur de l'ensemble des crimes. Selon ce point de vue, le crime et le fait d'une association terroriste, au sens large, font partie de la criminalité organisée. Cependant, il n'y a pas de consensus sur la définition de la criminalité organisée. À l'instar de la criminalité organisée, le phénomène du terrorisme est connu comme un concept péniblement défini dans les contextes national et international. Nous rencontrons cette difficulté à définir par les lois l'association terroriste et les actes qui créent le crime d'association terroriste. Dans ce contexte, en tant qu'un type de crime, «Le Crime d'Association de Malfaiteurs à but Terroriste en Droit Pénal Turc», devrait être analysé de manière indépendante par l'aspect du droit pénal.

Le crime d'association terroriste fait surtout partie des crimes d'association, car il s'agit généralement d'un sujet de droit pénal. Ainsi, le crime d'association terroriste est étroitement lié aux autres crimes d'association et surtout à l'association de malfaiteurs. Le développement de la criminalité organisée, la définition et les éléments d'association, les problèmes, la dimension criminologique et les caractéristiques originales des crimes d'association, la nature des actes qui créent le crime d'association terroriste et ses caractéristiques particulières; sont parmi les points communs du crime d'association terroriste et de l'association de malfaiteurs.

Le crime d'association terroriste et le crime de l'association mafieuse ont des caractéristiques communes. Au-delà des caractéristiques typiques des crimes d'association, les caractéristiques criminologiques de ces deux types de crimes sont la similitude la plus significative. Les deux types nécessitent une hiérarchie bien disciplinée et une organisation complexe.

La méthode d'analyse d'un crime spécifique dans le domaine du droit pénal spécial sont généralement utilisées dans ce travail intitulé «Le Crime d'Association de Malfaiteurs à but Terroriste en Droit Pénal Turc». Dans ce contexte, les concepts importants pour le crime, le développement historique, les caractéristiques criminologiques du crime, les modèles de réglementation dans les documents internationaux et les lois nationales; le développement et les modèles de réglementation du crime, les points communs et distincts avec des crimes similaires, l'auteur, la victime et la portée juridique du crime, les éléments du crime (l'élément matériel, l'élément de la "contradiction avec la loi" et l'élément moral), ses caractéristiques particulières, les sanctions et les dispositions de procédure en droit turc sont examinées.

La première partie de cette étude traite des concepts, du développement historique des associations terroristes, et des caractéristiques criminologiques, du terrorisme et du crime de l'association terroriste en trois sections.

Dans la partie des concepts liés au crime, les concepts de la terreur et du terrorisme, les dimensions sociologiques, politiques et juridiques du terrorisme sont analysés indépendamment et contribuent au problème de la définition du terrorisme avec une définition originale du terrorisme. Dans la section suivante, les fins du terrorisme sont abordées en détail. Ces objectifs comprennent tous les deux les objectifs directs et indirects de divers types d'associations terroristes. La troisième section de la première partie est attribuée aux points communs et distincts du terrorisme et de le crime politique, du radicalisme et de la guérilla. Dans ce contexte, la nature du crime politique et ses relations avec l'institution de l'extradition, que les crimes terroristes soient considérés comme des crimes politiques ou non, la relation entre terrorisme et radicalisme sont examinées. La relativité politique des activités terroristes est liée à la relation entre le terrorisme et la guérilla. Les membres des associations terroristes se sont identifiés non pas comme des "terroristes" mais comme des "guerriers". Au contraire, la guérilla a une nature complexe dans la littérature. Dans la section suivante, il s'agit des dimensions géographiques du terrorisme. Dans ce contenu, les concepts du terrorisme domestique, du terrorisme international et du terrorisme mondial sont étudiés. La caractéristique internationale des activités de l'association terroriste rend difficile la séparation de ces concepts. Pour cette raison, il est logique de discuter des concepts du terrorisme domestique, du terrorisme international et du terrorisme mondial en termes de zones d'influence directes et indirectes. Le terrorisme d'État est lié au sujet d'activités terroristes. Dans le titre de «terrorisme d'état», le phénomène du terrorisme, fondé sur le pouvoir de l'État et appliqué par les États, est examiné.

La section intitulée «Concept» de la première partie, la criminalité organisée, l'association de malfaiteurs et l'association terroriste sont également discutées. On sait qu'il n'y a pas de consensus sur la définition de la criminalité organisée. Cependant, l'expression de la «criminalité organisée» est de plus en plus utilisée au sens des «activités de l'association mafieuse» au cours des dernières décennies. En revanche, la criminalité organisée comprend le phénomène de l'association et de la criminalité; et les activités de l'association terroriste contiennent le phénomène de l'association et de la criminalité. Par conséquent, les activités de l'association terroriste devraient être discutées au moins, au sens large, de la criminalité organisée. D'autre part, la définition de l'organisation criminelle, le statut de l'association terroriste dans les organisations criminelles, les caractéristiques distinctes de l'association terroriste, la criminalité organisée à des fins terroristes sont renvoyées dans ce contexte. Dans la section suivante, la notion de crime de terrorisme telle que définie dans le cadre de la Loi Turc Contre le Terrorisme est mentionnée comme les infractions terroristes par référence et les infractions terroristes autonomes.

Dans la deuxième section de la première partie, l'histoire du terrorisme et des associations terroristes sont abordée. Quand on regarde l'histoire du terrorisme, on voit que l'histoire du terrorisme est en fait l'histoire des associations terroristes. La troisième section de la première partie est à propos des caractéristiques criminologiques des associations terroristes et du crime de l'association terroriste. Dans ce contexte, les typologies de l'association terroriste, le terrorisme traditionnel

et moderne, les associations terroristes selon les tribunaux turcs, le terrorisme individuel et collectif, la professionnalité des associations terroristes sont traitées.

La deuxième partie de l'étude concerne le terrorisme et le crime de l'association terroriste dans les documents internationaux tels que les Conférences de Droit Pénal International, la Convention de Genève de 1937, la Convention du Conseil de l'Europe pour la Prévention du Terrorisme de 1977, les documents de la Stratégie Européenne de Sécurité et les lois nationales telles que les codes pénaux allemande, américaine, française et italienne et les lois antiterroristes.

La troisième partie de l'étude concerne le crime d'association terroriste dans le contexte du droit turc. Tout d'abord, les caractéristiques générales et le développement historique du crime de l'association terroriste en droit turc sont discutés. Dans le cadre des caractéristiques générales du crime, faisant partie de la criminalité organisée, «le crime de l'association terroriste»; les relations entre les définitions du terrorisme, du «malfaiteur du terrorisme» et de l'association terroriste selon la loi turque contre le terrorisme sont traitées. Dans la loi turque contre le terrorisme, il existe avant tout une relation conceptuelle tautologique entre les définitions du terrorisme et de l'association terroriste. Alors que l'article 1 de la loi définissant la notion du terrorisme se réfère à l'élément de «association»; l'article 7 de la loi définissant l'association terroriste se réfère à l'article 1 de la loi. Ainsi, alors que le terrorisme ne peut être défini sans la notion de l'association, l'organisation terroriste et le crime d'association terroriste ne peuvent pas être définis sans la définition du terrorisme. Dans la section sur le développement historique du crime, les règlements de l'ère pré-républicaine et de l'ère républicaine sont chronologiquement étudiés. Tandis que, dans l'époque pré-républicaine, les règlements du Code Pénal Ottoman de 1858 sont abordés; à l'époque républicaine, la Loi de la Tranquillité (Takrir-i Sükun) de 1925, la loi no 765 du Code Pénal Turc, la loi turque contre le terrorisme no 3713 dans l'ère avant et après la loi no 5532, les dimensions communes et différentes de la réglementation sur les crimes, le développement du processus de codification sont examinés.

Le crime d'association terroriste est réglementé par l'article 7/1 de la loi turque contre le terrorisme. Selon la disposition, les faits de former et de diriger une association terroriste et de participer à une association terroriste sont punis en application de l'article 314 du Code pénal turc. La troisième clause de l'article 314 fait référence aux articles 220 et 221 du Code pénal turc concernant le crime de l'association de malfaiteurs. Par conséquent, en ce qui concerne le crime d'association terroriste, l'article 7/1 de la loi turque contre le terrorisme et les articles 220, 221 et 314 du Code pénal turc sont appliqués.

Considérant la jurisprudence des cours de cassation turque, française et italienne; les qualifications de l'association terroriste, ses points communs et distincts avec des crimes similaires; l'auteur, la victime et la portée juridique du crime, les éléments du crime (élément matériel, élément de contradiction avec la loi et élément moral); ses caractéristiques spéciales, ses sanctions et ses dispositions de procédure en droit turc sont examinées. Enfin, dans la section de la conclusion, nous fermons l'étude avec les résultats issus de nos recherches, suggestions et interprétations.

ABSTRACT

The crime of terrorist association, which is on the intersection of the organized criminality and terrorism, is one of the multidimensional crimes which becomes increasingly important in criminal law. The organized criminality and terrorism have a complex nature in criminal law as it is for other fields. While the organized criminality means primarily the whole crimes committed in the context of an association, doubtlessly, it includes association activities which is on the heart of the whole crimes. In this view, the crime and the fact of terrorist association, in the broader sense, is a part of the organized criminality. However, there is no consensus about the definition of the organized criminality. Like the organized criminality, the phenomenon of terrorism is known as a concept which is hardly defined in the national and international contexts. We come across with this difficulty in defining by laws the terrorist association and the acts which create the crime of terrorist association. In this context, as a type of crime, “The Crime of Terrorist Association in Turkish Criminal Law”, should be independently analyzed from the aspect of criminal law.

The crime of terrorist association is especially a part of the crimes of association, as it is generally a subject of criminal law. So the crime of terrorist association is closely linked to the other crimes of association and especially to conspiracy. The development of the organized criminality, the definition and elements of association, the problems, criminological dimension and original characteristics of the crimes of association, the nature of the acts which create the crime of terrorist association, and its special features; are among the common points of the crime of terrorist association and conspiracy.

The crime of terrorist association and the crime of mafia association have common characteristics. Beyond the typical features of the crimes of association, the criminological characteristics of these two types of the crimes are the most significant similarity. Both types require a well-disiplined hierarchy and a complex organization.

The method of analysis of a spesific crime in the field of criminal law-special provisions is generally used in this work named “The Crime of Terrorist Association in Turkish Criminal Law”. In this context, important concepts for the crime, historical development, the criminological features of the crime, the patterns of regulation in the international documents and the national laws; the development and the patterns of regulation of the crime, the common and distinct points with similar crimes, the perpetrator, victim and legal scope of the crime, the elements of crime (the material element, the element of the contradiction to law and the moral element), its special features, sanctions and procedural provisions in Turkish law are examined.

The first part of this study deals with the concepts, the historical development of terrorist associations and criminological features of terrorism and the crime in three sections.

In the part of the concepts related with the crime, the concepts of terror and terrorism, the sociological, political and legal dimensions of terrorism are independently analyzed, and is contributed to the problem of the definition of the terrorism with an original definition of terrorism. In the following section, the purposes of terrorism are touched upon in detail. These purposes include both direct and indirect purposes of various kinds of terrorist associations. The third section of the first part is assigned to the common and distinct points of terrorism and political crime, radicalism and guerrilla warfare. In this content, the nature of political crime and its relationship with the institution of extradition, whether the terrorist crimes are counted as political crime or not, the relationship between terrorism and radicalism are examined. The political relativity of terrorist activities is related to the relationship between terrorism and guerrilla warfare. The members of the terrorist associations identified themselves not as “terrorists” but as “guerrilla warriors”. On the contrary, guerrilla warfare has a complex nature in the literature. In the following section is about the geographical dimensions of terrorism. In this content, the concepts of the domestic terrorism, international terrorism and global terrorism are studied. The international characteristic of the activities of the terrorist association makes difficult to separate these concepts. For this reason, it is logical to discuss the concepts of the domestic terrorism, international terrorism and global terrorism in terms of direct and indirect influence areas. State terrorism is linked to the subject of terrorist activities. In the title of “state terrorism”, the phenomenon of terrorism, which is based on state power and applied by states, is examined.

The section titled as “Concept” of the first part, organized criminality, conspiracy and terrorist association are also discussed. It is known that there is no consensus about the definition of the organized criminality. However, the expression of “organized criminality” is increasingly used in the sense of the “activities of mafia association” in the last decades. In contrast, organized criminality includes the phenomena of both association and criminality; and the activities of terrorist association contain the phenomena of both association and criminality. Therefore, the activities of terrorist association should be discussed at least in the broader scope of the organized criminality. On the other hand, the definition of criminal organization, the position of terrorist association in the criminal organizations, the distinct characteristics of the terrorist association, organized criminality for terrorist purposes are referred in this context. In the following section, the concept of the crime of terrorism as defined in the framework of Turkish Counter Terrorism Law is mentioned as the absolute crimes of terrorism and the relative crimes of terrorism.

In the second section of the first part, the history of terrorism and terrorist associations are addressed. When we look at the history of terrorism, we see that the history of terrorism is actually the history of terrorist associations. The third section of the first part is about the criminological features of terrorist associations and the crime of terrorist association. In this context, the typologies of terrorist association, traditional and modern terrorism, the terrorist associations according to the Turkish courts, individual and collective terrorism, the professionalism of the terrorist associations are handled.

The second part of the study is about terrorism and the crime of terrorist association in the international documents such as Conferences on International Criminal Law, Geneva Convention of 1937, Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism of 1977, the documents of European Union Security

Strategy and the national laws such as German, American, French and Italian criminal laws and counter terrorism laws.

The third part of the study is on the crime of terrorist association in the context of Turkish law. First of all, the general features and historical development of the crime of terrorist association in Turkish law is discussed. In the context of the general features of the crime, as a part of the organized criminality “the crime of terrorist association”, the relationships between the definitions of terrorism, terrorist criminal and terrorist association according to the Turkish Counter Terrorism Law are handled. In the Turkish Counter Terrorism Law, there is primarily a tautological conceptual relationship between the definitions of terrorism and terrorist association. While the Article 1 of the Law defining the concept of terrorism refers to the element of “association”; the Article 7 of the Law defining the terrorist association refers to the Article 1 of the Law. Thus, while terrorism can not be defined without the concept of association is used, terrorist organization and the crime of terrorist association can not be also defined without the definition of terrorism is used. In the section about the historical development of the crime, the regulations of the pre-Republican era and the Republican era are chronologically studied. While in the pre-Republican era the regulations of the Ottoman Criminal Law of 1858 are addressed, in the Republican era the Law of Tranquility (Tahrir-i Sükun) of 1925, the Turkish Criminal Code Law no 765, the Turkish Counter Terrorism Law no 3713 in the era before and after Law no 5532, the common and different dimensions of the regulations about the crimes, the development of the codification process are examined.

The crime of terrorist association is regulated by Article 7/1 of Turkish Counter Terrorism Law. According to the provision, to form, to manage and to be a member of a terrorist association are punished in pursuance of Article 314 of Turkish Criminal Code. The third clause of the Article 314 refers to the Articles 220 and 221 of Turkish Criminal Code on the crime of conspiracy. Therefore, in regard to the crime of terrorist association, the Article 7/1 of the Turkish Counter Terrorism Law and also Articles 220, 221 and 314 of Turkish Criminal Code are applied.

Considering the jurisprudence of Turkish, French and Italian Courts of Cassation; the qualifications of the terrorist association, its the common and distinct points with similar crimes, the perpetrator, victim and legal scope of the crime, the elements of crime (the material element, the element of the contradiction to law and the moral element), its special features, sanctions and procedural provisions in Turkish law are examined. Finally, in the section of the conclusion, we close the study with the results coming from our researches, suggestions and interpretations.

ÖZET

Örgütlü suçluluk ve terörizmin kesişim noktasında yer alan terör amaçlı örgütlenme suçu, ceza hukukunda giderek önem kazanan, çok boyutlu suç tiplerinden biridir. Örgütlü suçluluk ile terörizm, diğer alanlar için olduğu gibi ceza hukuku bakımından da karmaşık bir mahiyete sahiptir. Örgütlü suçluluk, öncelikli olarak örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların bütününe ifade ederken kuşkusuz bu bütünün merkezinde yer alan örgütlenme faaliyetini de kapsamaktadır. Bu açıdan, terör amaçlı örgütlenme suçu ve olgusu, geniş anlamda örgütlü suçluluk kapsamında yer almaktadır. Belirtmek gerekir ki, örgütlü suçluluğun tanımı konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Terörizm olgusu ise örgütlü suçluluğa benzer şekilde gerek uluslararası gerekse ulusal düzeyde, tanımlanması güç bir kavram olarak bilinmektedir. Söz konusu güçlük, terör örgütünün ve terör amaçlı örgütlenme suçunu oluşturan fiillerin kanunlar tarafından tanımlanması bakımından da geçerlidir. Bu bağlamda “Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu”, bir suç tipi olarak ceza hukuku bakımından başlı başına incelenmesi gereken konular arasında yer almaktadır.

Terör amaçlı örgütlenme suçu, genel olarak ceza hukukunun bir parçası olduğu gibi özel olarak örgütlenme suçlarının bir parçasıdır. Bu itibarla, terör amaçlı örgütlenme suçu, diğer örgütlenme suçlarıyla, bilhassa genel örgütlenme suçuyla yakından ilişkilidir. Örgütlü suçluluğun gelişimi, örgüt tanımı ve unsurları, örgütlenme suçunun kendine özgü özellikleri, sorunları ve kriminolojik boyutu, örgütlenme suçunu oluşturan fiillerin mahiyeti ile suçun özel görünüş biçimleri; terör amaçlı örgütlenme suçu ile genel örgütlenme suçunun ortak yönleri arasında bulunmaktadır.

Terör amaçlı örgütlenme suçu, çıkar amaçlı / mafya tipi gelişmiş yapıdaki örgütlenme suçu ile benzer özelliklere sahiptir. Bu benzerlik, örgütlenme suçlarının kendine özgü yapısının ötesinde her iki örgütlenme faaliyetinin kriminolojik özellikleri noktasında yoğunlaşmaktadır. Her iki örgüt tipi de disiplinli bir hiyerarşi ve gelişmiş yapıda bir organizasyonun varlığını gerektirmektedir.

“Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu” başlığını taşıyan bu çalışmada genel olarak, ceza hukuku özel hükümler disiplininde tercih edilen suç tipi inceleme yöntemi benimsenmiştir. Bu kapsamda, suç tipi bakımından önem taşıyan kavramlar, tarihsel gelişim, suçun kriminolojik özellikleri, uluslararası belgelerde ve ulusal mevzuatlarda suçun düzenlenme biçimleri, Türk hukukunda suçun gelişimi ve düzenlenme biçimi, benzer suçlarla ortak ve farklı yönleri, suçun faili, mağduru ve konusu, suçun unsurları kapsamında maddi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsur, suçun özel görünüş biçimleri, yaptırım ve usul hükümleri ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümü kavram, terör örgütlerinin tarihsel gelişimi ile kriminolojik özellikler üç ana başlık altında incelemektedir.

Terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından önem taşıyan kavramların incelendiği bölümde, öncelikli olarak genel düzeyde terör ve terörizm kavramları, terörizmin siyasi, sosyolojik ve hukuki boyutları ayrı ayrı ele alınmış ve özgün bir terörizm tanımıyla tanımlanma sorununa katkıda bulunulmuştur. Sonraki bölümde terörizmin amaçlarına kapsamlı şekilde yer verilmiştir. Bu amaçlar, çok çeşitli

hedeflere ve yapılara sahip terör örgütlerinin güttüğü doğrudan ve dolaylı maksatları içermektedir. Birinci bölümün üçüncü başlığı altında terörizm ile siyasi suç, radikalizm ve gerilla savaşı kavramları arasındaki ortak ve farklı yönlerine ayrılmıştır. Bu kapsamda, siyasi suçun mahiyeti ve iade kurumuyla ilişkisi, terör suçlarının siyasi suç sayılıp sayılmayacağı, radikalizmin terörizmle bağlantısı değerlendirilmiştir. Terör faaliyetlerinin zaman zaman siyasi açıdan göreceli bir hal alan mahiyeti, gerilla savaşı kavramı ile ilişkisine önem kazandırmaktadır. Terör örgütlerinin mensupları, kendilerini “terörist” olarak değil, “gerilla savaşçısı” olarak görmekte, faaliyetlerini de terörizm olarak değil, “gerilla savaşı” olarak nitelendirmektedir. Buna karşılık, gerilla savaşı, literatürde çeşitli unsurların bir araya gelmesiyle açıklanan bir kavramdır. Takip eden bölüm, terörizmin yer açısından boyutlarına ilişkindir. Bu kapsamda, dahili terörizm, uluslararası terörizm ve küresel terörizm kavramları değerlendirilmektedir. Terör örgütlerinin faaliyetlerinin büyük ölçüde uluslararası nitelik taşıması, bu kavramlar arasında ayırım yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, söz konusu dahili, uluslararası ve küresel terörizm kavramlarını terörizmin doğrudan ya da dolaylı etki alanı bakımından değerlendirmek isabetli olacaktır. Devlet terörizmi ise terör faaliyetlerinin öznesine ilişkindir. Devlet terörizminin ele alındığı başlıkta, devletler tarafından uygulanan, devlet gücüne dayanan terörizm olgusu ele alınmaktadır.

Birinci bölümün “kavram” başlıklı kısmında, örgütlü suçluluk, suç örgütü ve terör örgütü kavramları da incelenmektedir. Örgütlü suçluluğun tanımı konusunda görüş birliğinin olmadığı bilinmektedir. Buna karşılık, örgütlü suçluluk terimi, son yıllarda giderek artacak şekilde, gelişmiş yapıdaki çıkar amaçlı suç örgütlerinin faaliyetleri anlamında kullanılmaktadır. Fakat, örgütlü suçluluğun “örgüt” ve “suçluluk” olgularından oluştuğu, terör örgütü faaliyetlerinin hem örgütlenme, hem de suçluluk olgularını kapsadığı söylenebilir. Dolayısıyla, terör örgütlerinin faaliyetleri, en azından, geniş anlamda örgütlü suçluluk kapsamında değerlendirilmelidir. Diğer taraftan, suç örgütünün nasıl tanımlandığı, terör örgütünün suç örgütleri arasındaki yeri, terör örgütünü diğer suç örgütlerinden ayıran özellikler, terör amaçlı örgütlü suçluluk bu kapsamda değerlendirilecek hususlardandır. Takip eden kısımda, “terör suçu” kavramı, Terörle Mücadele Kanunu’nda tanımlandığı çerçevede mutlak terör suçları ve nisbi terör suçları şeklinde ele alınmaktadır.

Birinci bölümün ikinci kısmında terörizmin ve terör örgütlerinin tarihine kısa bir bakış yöneltmiştir. Terörizmin tarihi incelendiğinde görülmektedir ki, terörizmin tarihi aslında terör örgütlerinin tarihidir. Bu nedenle, terörizm olgusunu terör örgütleri olgusundan ayrı değerlendirmek oldukça güçtür. Terör örgütlerinin tarihi başlığı altında, Thuglar, Zelotlar, Haşhaşiler gibi eski terör örgütleri ele alınmış, ardından terörizmin Fransız İhtilali dönemindeki gelişimi ve anlamı üzerinde durulmuş; bağımsızlık hareketleri, anarşizm, din orijinli terörizm olgularına yer verilmiştir.

Birinci bölümün üçüncü kısmı, terör örgütlerinin ve terör amaçlı örgütlenme suçunun kriminolojik özelliklerine ayrılmaktadır. Bu kapsamda öncelikli olarak terör örgütlerinin tipolojisi bağlamında, geleneksel terörizm ve modern terörizm kavramları değerlendirilmekte; ayrıca terör örgütlerinin türleri ideolojik terör örgütü, etnik, ayrılıkçı ve bölücü terör örgütü ve din orijinli terör örgütü olarak üç kategori altında sınıflandırılmaktadır. Bu kısımda Türk yargı mercileri tarafından terör örgütü olarak nitelendiren örgütlere de yer verilmektedir. Takip eden kısım, bireysel

terörizm ve kolektif terörizm kavramlarına ilişkindir. Terör eylemlerinin ağırlıklı olarak örgüt faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirildiği, ancak bireysel terör eylemlerinin de hem teorik hem de olgusal açıdan mümkün olduğu, yasal düzenlemelerin bu veriler dikkate alınarak kodifiye edilmesi gerekliliği bu kısımda dile getirilmektedir. Kriminolojik özelliklere ayrılan kısmın son başlığı, terör örgütlerinin profesyonelliği olgusuna ilişkindir. Gelişmiş yapıda, sıkı bir hiyerarşiye ve karmaşık bir organizasyona sahip terör örgütlerinin diğer suç örgütlerinden ayrılan profesyonel yönleri, bu bağlamda değerlendirilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, uluslararası belgelerde ve ulusal düzenlemelerde terörizm ve terör amaçlı örgütlenme suçunun yeri incelenmektedir. Uluslararası belgeler kapsamında, Uluslararası Ceza Hukuku Konferansları, 1937 Terörizmle Mücadele ve Terörizmin Önlenmesine Dair Cenevre Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler'in Çalışmaları, 1949 Kızılhaç Sözleşmesi ve 1977 Tarihli Ek Protokoller, 1977 Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, 1998 Roma Statüsü Taslağı Üzerindeki Çalışmalar, 2005 Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Avrupa Birliği Güvenlik Stratejisi Belgeleri ve Çerçeve Kararları ele alınmakta ve uluslararası belgelerdeki düzenlemeler hakkında genel bir değerlendirmeye yer verilmektedir. Ulusal düzenlemeler kısmında ise terörizmin ve terör amaçlı örgütlenme suçunun ulusal yasalar tarafından düzenlenmesi konusundaki farklı eğilimler değerlendirildikten sonra, Fransa, İtalya, Belçika, Almanya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal düzenlemeleri, örgütlü suçluluk ve terör örgütü bakımından ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümü, Türk hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçuna ayrılmıştır.

İlk olarak, terör amaçlı örgütlenme suçunun genel özellikleri ve bir suç tipi olarak tarihsel gelişimi Türk hukuku kapsamında değerlendirilmektedir. Suçun genel özellikleri bağlamında, örgütlü suçluluk bakımından terör amaçlı örgütlenme suçunun mahiyeti, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na göre terör, terör suçlusu ve terör örgütü tanımları arasındaki kavramsal ilişki ele alınmaktadır. Terörle Mücadele Kanunu'nda, özellikle, terör tanımı ile terör örgütü tanımları arasında totolojik bir kavramsal ilişki bulunmaktadır. Kanun'un terör kavramını tanımlayan 1. maddesi, örgüt unsuruna yer verirken; Kanun'un terör örgütü tanımına yer veren 7. maddesinin, 1. maddede düzenlenen terör tanımına atıfta bulunduğu görülmektedir. Bu durumda, terör, örgüt unsuru olmaksızın teşekkül edemezken; terör örgütü ve terör amaçlı örgütlenme suçu da terör tanımı olmaksızın tarif edilememektedir. Terör amaçlı örgütlenme suçunun tarihsel gelişimi bahsinde, kronolojik sıra esas alınarak, Cumhuriyet dönemi öncesinde ve Cumhuriyet dönemindeki düzenlemeler ele alınmaktadır. Cumhuriyet döneminde, Takrir-i Sükun Kanunu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5532 sayılı Kanun'dan önceki ve sonraki dönemde 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, bu kanunlarda düzenlenen suç tipleri arasındaki benzer ve farklı yönler, mevcut düzenlemeye kadar izlenen kodifikasyon usulü değerlendirilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünün takip eden ana başlığı, çalışmanın ceza hukuku bakımından kalbini oluşturmaktadır. Terör amaçlı örgütlenme suçu, Terörle Mücadele Kanunu'nun m. 7/1 hükmünde düzenlenmektedir. Düzenlemeye göre, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılmakta; terör örgütünün faaliyetlerini düzenleyenler de örgüt yöneticisi olarak sorumlu tutulmaktadır. Görüldüğü gibi, söz

konusu m. 7/1 hükmünde terör amaçlı örgütlenme suçu için doğrudan bir cezai yaptırım öngörülmemekte, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesine atıfta bulunmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin üçüncü fıkrası ise Türk Ceza Kanunu'nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin hükümlerine, m. 220 ve m. 221'e gönderme yapmaktadır. Bu durumda, terör amaçlı örgütlenme suçunda, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi, Türk Ceza Kanunu'nun 314, 220 ve 221. maddeleri uygulanmak durumundadır. Ancak, atıf ilişkisinin dolaylı yapısı eleştirilmekte ve bir düzenleme önerisinde bulunmaktadır.

Takip eden kısımda, terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaat, suçun faili, mağduru ve konusu ele alınmaktadır. Terör amaçlı örgütlenme suçunun Türk hukukunda benzer mahiyetteki suçlarla benzer ve farklı özellikleri değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, genel amaçlı örgütlenme suçu, silahlı örgütlenme suçu, çıkar amaçlı örgütlenme suçu, suç için anlaşma suçu, soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçu, terörizmin finansmanı ve terör örgütünün propagandasını yapma suçu incelenmektedir. Takip eden kısımda, terör amaçlı örgütlenme suçunun unsurları ele alınmaktadır.

Maddi unsur bakımından Yargıtay kararları ışığında, suçun maddi unsurunu oluşturan fiiller olarak terör örgütü kurmak, yönetmek, faaliyetlerini düzenlemek, terör örgütüne üye olmak, terör örgütü adına suç işlemek ve terör örgütüne yardım etmek ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Hukuka aykırılık kısmında ise yetkili merciin emrini yerine getirme, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, zorunluluk hali, hakkın kullanılması, örgütlenme özgürlüğü ve siyasi hak ve özgürlükler değerlendirilmektedir. Suçun manevi unsuru bakımından belirtmek gerekir ki, terör amaçlı örgütlenme suçu taksirle işlenemez. Suçun manevi unsuru doğrudan ve özel kasttır. Suçun özel görünüş biçimleri bahsinde, terör amaçlı örgütlenme suçunu oluşturan fiillerin teşebbüse elverişliliği, iştirak ve içtima bakımından arz ettiği özellikler incelenmektedir. Ardından suçun yaptırımı ve etkin pişmanlık, soruşturma ve kovuşturma usulü, zamanaşımı, koşullu salıverme ve infaz rejimi ele alınmaktadır. Çalışma neticesinde elde edilen ana sonuçlar ve önerilere yer veren "Sonuç" bölümüyle çalışma sona ermektedir.

GİRİŞ

Örgütlü suçluluk, gerek ulusal, gerekse uluslararası düzeyde gelişimini sürdürmekte olan bir olgudur. Örgütlü suçluluğa ilişkin kodifikasyon faaliyetlerinin günümüze yaklaştıkça yoğunlaşması, bu gelişmenin hukuki yansıması olarak değerlendirilebilir. İktisadi, siyasi, sosyal ve hukuki özellikleri bünyesinde barındıran geniş anlamda örgütlü suçluluk, esasen kriminolojik bir kavram olmakla birlikte, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ile örgütlenme suçlarını da bünyesinde barındırdığı için ceza hukukunun ilgi alanına girmektedir.

Ceza hukuku bakımından örgütlü suçluluk, örgütün suç işlemeyi kolaylaştıran bir araç niteliği taşıması ve örgütlenme suçlarında suç yolu (*iter criminis*) kapsamında değerlendirilen amaç suçları işlemeye yönelik hazırlık hareketlerinin başlı başına bir suç olarak düzenlenmesi dolayısıyla önem arz etmektedir. Ancak, örgütlü suçluluk çerçevesinde incelenen, örgütlü suçların taşıdığı ortak özellikler, bu suçların kaynaklandığı nedenler ve yöneldiği amaçlar, olguyu ortaya çıkaran siyasi ve ekonomik faktörler örgütlü suçluluğun hukuki boyutu bakımından önem taşıdığı için ceza hukukçusunun ilgi alanına girmektedir.

Terör amaçlı örgütlenme faaliyetinin örgütlü suçluluk kapsamında ele alınıp alınmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde giderek yaygınlık kazanmakta olan eğilim, örgütlü suçluluğun çıkar amaçlı, gelişmiş yapıdaki örgütlenme etkinliğiyle sınırlı olduğu doğrudur. Bununla beraber, çeşitli amaçlarla suç işlemeye yönelik olarak bütün örgütlenme faaliyetlerinin örgütün hukuki tanımı ve nitelikleri gereğince ortak özellikler taşıması ile ceza hukuku bakımından yarattığı sorunların benzer mahiyette olmaları nedeniyle terör amaçlı örgütlenme faaliyetlerinin “geniş anlamda örgütlü suçluluk” kapsamında ele alınması gerekmektedir.

Örgütlü suçluluk gibi terörizm olgusu da hukuki niteliğinin ötesinde siyasi, ekonomik ve toplumsal boyutlara sahiptir. Siyasi anlamda terörizm, korkutma,

yıldırma ve baskı yöntemiyle cebir ve şiddetin belli siyasi ve ideolojik hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılması olarak tanımlanabilir. Terörizmin siyasi niteliği, örgütlü suçluluğa kıyasla daha belirgindir. Sosyolojik boyutuyla terörizm ise radikal bir ideolojik faaliyet ile topluma egemen olan kuvvetler arasındaki üstünlük mücadelesinin bir sonucunu ifade etmektedir. Örgütlü suçluluğun toplumsal özellikler taşıdığı açık olmakla birlikte terörizmin toplumsal niteliğinin daha yaygın ve uluslararası bir mahiyette olduğunu söylemek gerekir. Hukuki anlamda terörizm ise yasal düzenlemeler çerçevesinde baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle ve kanunda belirtilen, siyasi, hukuki, iktisadi anayasal düzeni yok etmeye ya da değiştirmeye yönelik amaçlar doğrultusunda cebir ve şiddetin kullanılmasıyla işlenen suçların bütününe kapsayan olgudur. Terörizmin kanuni tanımı, terör suçlarının ve yaptırımlarının, adi suçlardan ayıran niteliklerin belirlenmesi ve bu suçları işlemeye yönelik örgüt kurma, yönetme, terör örgütüne üye olma fiillerinin yaptırım altına alınması bu kapsamdadır. Ayrıca, terörizmi besleyen siyasi ve sosyolojik etmenleri ortadan kaldırmaya ya da etkilerini azaltmaya yönelik çeşitli konulardaki yasal düzenlemeler de hukuki anlamda terörizm kapsamında değerlendirilebilir.

Terörizmle mücadeleyle yönelik hukuki düzenlemelerin, örgütlü suçluluğa benzer şekilde, XX. yüzyılın son çeyreğinden günümüze kadar giderek arttığı ve yaygınlık kazandığı görülmektedir. Yine, terörizmin nasıl tanımlanacağı konusunda bir görüş birliğinin varlığından bahsetmek mümkün değildir.

Çalışmanın konusuyla ilgili bir başka mesele, kullanılacak terminolojidir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda genel amaçlı örgütlenme suçunun düzenlendiği 220. madde, “suç işlemek amacıyla örgüt kurma” başlığını taşımakla birlikte maddede sadece örgüt kurma fiilinin değil, örgütü yönetme, örgüte üye olma, örgüt içerisindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme ve örgüt adına suç işleme fiillerinin de düzenlendiği görülmektedir. Diğer taraftan anayasal düzene, bu düzenin işleyişine ve devletin güvenliğine karşı suçları işlemek amacıyla silahlı örgütlenme suçu ise Kanun'un 314. maddesinde “silahlı örgüt” başlığı altında düzenlenmiştir. Mülga 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nda yer alan örgütlenme suçunu düzenleyen Kanun'un 1. maddesi “çıkar amaçlı suç örgütü” başlığını taşımaktadır. Nihayet terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7.

maddesinin başlığı “terör örgütleri” şeklinde formüle edilmiştir. Dolayısıyla Türk mevzuatında istikrarlı bir terminolojinin kullanıldığını söylemek mümkün değildir. Karşılaştırmalı hukuka baktığımızda, İtalyan Ceza Kanunu’nda belli başlı örgütlenme suçlarının Kanun’un 416. maddesinde düzenlenen “suç işlemek amaçlı örgüt” (*associazione per delinquere*), m. 416-bis’te düzenlenen “mafya tipi örgüt” (*associazione di tipo mafioso*), m. 270’te düzenlenen “yıkıcı örgüt” (*associazione sovversive*), Kanun’un m. 270-bis’te düzenlenen “terör örgütü” (*associazione con finalità di terrorismo*) şeklinde isimlendirildiği, ortak bir terminolojinin hakim olduğu gözlemlenmektedir. Buna karşılık, Fransız Ceza Kanunu’nda örgütlenme suçlarını ifade etmek için “*groupement*”, “*association*”; Belçika Ceza Kanunu’nda “*association*” teriminin yanı sıra “*organisation*”, “*groupe*” gibi farklı terimler kullanılmaktadır.

Türk ceza hukukunda, esas itibarıyla 5237 sayılı Kanun’un 220. ve 314. maddeleri ile 3713 sayılı Kanun’un m. 7/1 hükmünde düzenlenen üç tip örgütlenme suçunun varlığından bahsedilebilir. Ancak, söz konusu suç tiplerinin birbirinden bağımsız değerlendirilmesi mümkün değildir. Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin ilk fıkrasında terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanların Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılacağı düzenlenmişken, Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesinin son fıkrasında, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin diğer hükümlerin (m. 220-221) bu suç açısından aynen uygulanacağı öngörülmüştür. Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinde kullanılan “...Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılır” şeklindeki hükmün lafzi olarak sadece yaptırımı ifade ettiği şeklinde yorumlanması mümkün olduğu gibi, suça ilişkin diğer özellikleri de kapsadığı düşünülebilir. Nitekim doktrinde ve uygulamada ikinci görüş esas alınarak terör amaçlı örgütlenme suçunda 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesinin yanı sıra 220. ve 221. maddelerinin uygulanması kabul görmüştür. Ancak, terör örgütünü düzenleyen 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesi ile 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesi arasındaki bağlantı dolaylı olduğu gibi söz konusu 7. madde ile suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin 5237 sayılı Kanun’un 220. ve 221. maddeleri arasındaki ilişki çok daha dolaylıdır. Bununla beraber, kanun koyucunun iradesi, yasa gerekçelerinde görüldüğü üzere, örgütlenme suçlarının birbiriyle ilişkilendirilmesi yönündedir. Diğer taraftan, yukarıda belirtildiği gibi, terör amaçlı örgütlenme suçu,

geniş anlamda örgütlü suçluluğun bir parçası olarak diğer örgütlenme suçlarıyla ortak özellikler taşımakta ve birlikte değerlendirilmek durumundadır. Bu itibarla, örgütlenme suçlarına ilişkin düzenleme, bilgi, prensip ve içtihatların terör amaçlı örgütlenme suçu bağlamında ele alınması, buna karşılık, terör amaçlı örgütlenme suçunun kendine özgü vasıflarının ortaya koyulması gereklidir. Terörizmin ve örgütlü suçluluğun son yıllarda kazandığı önemin yanı sıra, belirtilen sebeplerle, doktora çalışmamızın konusu olarak Türk ceza hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçu seçilmiştir.

Çalışmamızda incelenen suç, “terör amaçlı örgütlenme suçu” olarak ifade edilmektedir. Katıldığımız görüş uyarınca, örgütlenme suçu, kurma, yönetme veya üye olma fiilleriyle işlenebilen seçimlik hareketli bir suçtur. Söz konusu seçimlik hareketler, merkezinde örgütün ve örgütlenme faaliyetinin yer aldığı, birbiriyle yakından ilişkili fiiller oluşturması dolayısıyla ayrı suçlar değil, aynı suçun farklı işlenme biçimlerini oluşturmaktadır. Öte yandan doktrinde “örgütlenme suçu” teriminin daha önce kullanıldığı, İtalyan Ceza Kanunu’nun 270-bis maddesinde düzenlenen terör örgütü suçunun da “terör amaçlı örgüt” (*associazione con finalità di terrorismo*) olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bu nedenlerle, çalışmada, terör örgütü kurma, yönetme ve terör örgütüne üye olma fiillerini kapsayan “terör amaçlı örgütlenme suçu” teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, terörizm ve terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin temel kavramlar, terörizmin tarihi gelişimi, kriminolojik özellikler ele alınmıştır. İkinci bölümde, konuya ilişkin bazı uluslararası ve ulusal düzenlemeler incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise ceza hukukunda suç tipi incelemeye yönelik genel sistematik çerçevesinde Türk hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçunun genel özellikleri ve tarihi gelişimi, yasal düzenlemeler, suçla korunan hukuki menfaat, suçun faili, mağduru ve konusu, benzer suçlarla mukayesesi, suçun unsurları ve özel görünüş biçimleri, yaptırım ve usul hükümleri incelenmiştir. Her iki bölümde de ağırlıklı olarak tümden gelim yöntemi uygulanmış, gerek kavramsal düzeyde gerekse suç tipine ilişkin özellikler bakımından Türkçe doktrinin yanı sıra Fransızca, İtalyanca ve İngilizce doktrinden yararlanılmıştır. Çalışmamızla ulaştığımız sonuçlar, görüş ve önerilerimiz sonuç bölümünde belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM, TARİHSEL GELİŞİM, KRİMİNOLOJİK ÖZELLİKLER

I. KAVRAM

A. Siyasi, Sosyolojik ve Hukuki Anlamda Terör ve Terörizm

1. Genel Olarak

Pek çok dilde benzer şekilde kullanılan “terör” kelimesi, etimolojik olarak, Latince “dehşet, panik, korku sebebi, büyük korku” anlamına gelen *terrorem* adı ile “irilmek, korkmak” anlamını ifade eden *terrere* fiiline dayanmaktadır¹. XIV. yüzyıl Fransızcasında *terreur* biçiminde kullanılan sözcük, İngilizce metinlere *terror* olarak geçmiştir. Nitekim İngilizcede *tremble* (ürpermek, titremek) ve *terrible* (korkunç) kelimeleri, terör ile aynı kökene sahiptir². Bu dilin 1800’lü yıllardaki metinlerine bakıldığında sözcüğün *terror-stricken* (terör mağduru) ifadesinin kullanıldığı görülmektedir³. Bununla beraber terimin popülerleşmesi ve bugünkü anlamına daha yakın kullanımı Fransız İhtilali döneminde⁴. Haziran 1793-Temmuz 1794 tarihleri arasında Fransa’da jakobenlerin güçlerini tahkim etmek amacıyla kullandığı yöntem, siyasi bir döneme adını vermektedir. Binlerce kişinin devrim mahkemelerinde yargılanıp giyotinle idam edildiği bu siyasi kaos süreci, literatürde *la terreur* ya da *régime de terreur* olarak isimlendirilmektedir⁵. II. Dünya

¹ Walter W. Skeat, *An Etymological Dictionary of the English Language*, New York: Dover Publications, 2013, s. 637.

² *Ibid.*

³ *Ibid.*

⁴ Ancak, “terörist” kelimesinin Fransız İhtilali dönemindeki anlamı, “terör suçu işleyen kişi”den çok “radikal”e daha yakındır. Örneğin, Stephen Zweig, Fransız İhtilali dönemindeki kaynaklara dayanarak kaleme aldığı, Kral’ın idamından yana oyunu kullanan Joseph Fouché’yi konu alan biyografisinde bu kişinin tutumunu şu cümleyle ifade etmektedir: “Joseph Fouché, ılımlıyken bir gecede kökten radikal ve ultra terörist olmuştur.” Stephen Zweig, *Joseph Fouché: Bir Politikacının Portresi*, Çev. Zehra Kurttekin, 7. Baskı, İstanbul: Can Yayınları, 2016, s. 37.

⁵ Nathalie Cettina, *Terrorisme: L’Histoire de Sa Mondialisation*, Paris: L’Harmattan, 2001, s.11.

Savaşı döneminde Almanya'nın Rotterdam kentine düzenlediği hava saldırısı ise *terror bombing* (terör bombardımanı) adıyla anılmaktadır.

Türkçedeki genel ve akademik metinlere bakıldığında süreç içerisinde terör kelimesi yerine “tedhiş”, “anarşi”, “yıldırımcılık”, “yıldırıcılık”⁶ ve “tedhişçilik” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir⁷. Ancak terör literatürde anarşi, şiddet ya da siyasal şiddet anlamında da kullanılmaktadır⁸. Bununla beraber günümüzde terör ve terörizm terimleri yerleşmiş birer kullanım haline gelmiştir.

Terörizm kavramı, siyasi, sosyolojik, tarihsel ve hukuki bakış açılarıyla ele alınabilir⁹. XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren küresel bir boyut kazanan terörizm, ceza kanunlarında düzenlenen bir suç olmasının yanı sıra diğer suçlardan siyasi ve sosyolojik yönünün daha derin olması bakımından belirgin surette ayrılmaktadır¹⁰. Terörizmin tanımlanmasına ilişkin hukuki bakış açısı ise diğer yaklaşımlara göre daha titiz ve dikkatli bir tutumla kavramın tanımlanmasının zorluğuna rağmen evrensel ve hukuki bir tanım arayışında olmuştur. Ancak, bazı yazarlar, terörizmin tanımlanmasına yönelik çabaları, Kutsal Kase arayışına benzetmekte¹¹ ve terörizm eğer bu denli ciddi bir sorunsal kullanışlı, hukuki bir kavram olarak ele alınamayacağını belirtmekte tereddüt etmemişlerdir¹². Bu çabalar, siyasi problemlerle karşılaşsa da terörizmin hukuki tanımının sağlayacağı stratejik yararlar, çağdaş hukukun bu olguyu kontrol altına alması ve terörizme karşı etkili bir şekilde mücadele edebilmesi bakımından önem taşımaktadır¹³. Üstelik, kanunilik prensibi ve hukuk devleti ilkesi karşısında, terörizmin hukuki tanımının yapılması bir zorunluluktur¹⁴.

⁶ Öztekin Tosun, “Yıldırıcılık Suçlarına Karşı Ne Yapılabilir?”, **Milliyet Gazetesi**, 19.03.1980, s. 2.

⁷ Şükrü Alparslan, **Hukuk ve Kriminoloji Açısından Tedhişçilik**, İstanbul: Teknik Yayınları, 1983, s. 4.

⁸ Atilla Yayla, “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt XLV, Sayı: 1-4, 1990, s. 335.

⁹ Ludovic Hennebel-Gregory Lewkowicz, “Le Problème de la Définition du Terrorisme”, Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, **Juger le Terrorisme dans L'État de Droit**, Bruxelles: Bruylant, 2009, s. 18.

¹⁰ Alberto Cadoppi-Stefano Canestrari-Michele Papa-Manna Adelmo, **Trattato di Diritto Penale: Parte Speciale: I Delitti Contro la Personalità dello Stato**, Tomo II, Milano: UTET, 2008, s. 249.

¹¹ Geoffrey Levitt, “Is Terrorism Worth Defining?”, **Ohio Northern University Law Review**, Vol: 13, 1986, s. 97.

¹² Hennebel-Lewkowicz, “Le Problème de la Définition du Terrorisme”, **op.cit.**, s. 18.

¹³ **Ibid.**

¹⁴ Christophe André, **Droit Pénal Spécial**, 3e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2015, s. 350.

Terörizmin geçmişinin belirsizliği¹⁵, tarihte bir terörizm tanımının kökenlerini bulmayı zorlaştırmaktadır¹⁶. Terörizm tarihinde dahili ve uluslararası terörizm, devlete karşı terörizm ve devlet terörizmi gibi çelişkili olguların yer alması; gelecek bakımından ise gelişmeye açık, polimorf bir olgu olması terörizmin tanımlanmasını güç bir hale getirmektedir¹⁷. Çok çeşitli formlarda ortaya çıkabilen, bulaşıcı bir olgu olan terörizm uluslararası ilişkilerdeki klasikleşmiş kabullerin geçerliliğini sarsmaktadır¹⁸. Terörizmin küreselleşmesi, paradoksal şekilde, günümüzde terörizmin tanımlanmasını geçmişe kıyasla daha zor hale getirmiştir¹⁹. Buna karşılık, terörizmin evrensel tanımı hususunda bir konsensüsün olmaması, uluslararası ve ulusal düzeyde düzenleme yapmaya yetkili makamların terörle mücadele konusunda gerekli önlemleri almasının önünde bir engel olarak değerlendirilmektedir²⁰. Ayrıca, istikrarlı ve geniş düzeyde kabul gören bir tanımın yokluğunda, terörizm teriminin kullanılması genellikle tüm taraflar bakımından sorunu tartışmalı ve karmaşık hale getirmektedir²¹.

Terörizm kavramının siyasi, sosyolojik, hukuki, psikolojik²², kriminolojik ve viktimolojik²³ yönleri olduğu gibi²⁴ kavramı tanımlama çabalarında ortak bir politik amaca yönelmiş öldürme, sabotaj gibi eylemlerin tamamı şeklindeki ampirik yaklaşımın yanı sıra dini, ideolojik, siyasi saiklerle yapılan eylemlerin sebep unsuruna yoğunlaşan tarihsel yaklaşıma rastlanmaktadır²⁵. Ancak biz terörizm

¹⁵ Yunan ozan Hesiodos'a göre, mitolojide terörün Mars ve Venüs tarafından yaratıldığı kabul edilmektedir. Jenny Raflik, **Terrorisme et Mondialisation: Approaches Historiques**, Paris: Éditions Gallimard, 2016, s. 12.

¹⁶ Jean-Marc Sorel, "Existe-t-il une Définition Universelle du Terrorisme", sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 36.

¹⁷ André, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 349-350.

¹⁸ Sorel, "Existe-t-il une Définition Universelle du Terrorisme", op.cit., s. 39.

¹⁹ Raflik, **Terrorisme et Mondialisation: Approaches Historiques**, op.cit., s. 12.

²⁰ Hennebel-Lewkowicz, "Le Problème de la Définition du Terrorisme", op.cit., s. 18. s. 20.

²¹ Denis Duez, "De la Définition à la Labellisation: Le Terrorisme Comme Construction Sociale", sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 106.

²² Bkz: Ayhan Songar, "Genel Olarak Terör ve Türkiye'deki Terör Olaylarının Psikiyatrik Değerlendirilmesi", **Uluslararası Terörizm Sempozyumu**, 17-18 Nisan 1984, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1984, ss. 143-150.

²³ Bkz: Reynald Ottenhof, "Approche Criminologique et Victimologique du Terrorisme", Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 487-499.

²⁴ André, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 352.

²⁵ Hamide Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, İstanbul: Beta Yayınları, 1999, s. 53-54.

kavramını siyasi-sosyolojik açıdan ve hukuki açıdan ayrı ayrı değerlendirmeyi uygun buluyoruz.

2. Siyasi ve Sosyolojik Açıdan Terörizm

Siyasi ve sosyolojik açıdan terörizmin tanımıyla ilgili varılabilecek en kesin yargı, terimin kesin bir tanımının olmadığıdır²⁶. Sadece hukukçular değil, kriminolog ve sosyologlar da terörizmin tanımı hususunda uzlaşmamaktadır²⁷. O yüzden terör yöntemini kullanan teşkilatlar, bazı ülkelerde bir suç örgütü olarak nitelendirilirken diğer bazı siyasi rejimlerde “devrimci”²⁸, “zayıfların silahı”²⁹ veya “özgürlük savaşçısı”³⁰ birer oluşum olarak değerlendirilmektedir. Kanun koyucular ve mahkemeler nezdinde terörizmin kodifikasyon süreci dahi homojen olmayıp terör eylemlerinin göz ardı edildiği, siyasi rejimi ilgilendirmeyen evreler görülmüştür³¹.

Terör örgütleri, “özgürlük”, “adalet”, “ihtilal” gibi idealler uğruna savaştıklarını ileri sürmektedir³². Bir görüşe göre, teröristlerin kendilerini meşru göstermelerinin tek yolu, yaptıkları faaliyetleri liberal demokrasinin değerlerinden biri olan direnme pozisyonu kapsamında göstermeyi denemektir³³. İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında “direnme” bu değerlerin savunulması için temel bir dayanak noktası olarak düşünülmüş, 11 Eylül saldırılarının faileri de sergiledikleri şiddeti “kendi prensipleri” adına gerçekleştirdikleri gerekçesiyle meşrulaştırmaya çalışmışlardır³⁴.

²⁶ Terörizmin tanımlanması sorununun karşılaştırmalı bir analizi için bkz: A. V. Orlova-J. W. Moore, “‘Umbrellas’ or ‘Building Blocks’? Defining International Terrorism and Transnational Organized Crime in International Law”, *Houston Journal of International Law*, Vol: 27, 2005, s. 267 vd.

²⁷ Hamide Zafer, *Sosyolojik Boyutuyla Terörizm*, İstanbul: Beta Yayınları, 1999, s. 4.

²⁸ Arthur E. Geringer, *Terrorism: From One Millennium to the Next*, Lincoln NE: Writers Club Press, 2002, s. 2.

²⁹ Antonio Gambino, *Essiste Davvero Il Terrorismo?*, Roma: Fazi Editore, 2005, s. 14.

³⁰ Gérard Chaliand, *Les Stratégies du Terrorisme*, Paris: Desclée de Brouwer, 2002, s. 82.

³¹ Crim. 3 Mars 1960, *Bull. Crim.*, N° 138; Crim. 12 Mars 1969, *Bull. Crim.*, N° 116, Jean Pradel-Michel Danti-Juan, *Droit Pénal Spécial*, 5e édition revue et augmentée au 10 juillet 2010, Paris: Éditions Cujas, 2010, s. 698.

³² Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, *op.cit.*, s. 87.

³³ Guy Haarscher, “Le Terrorisme et les Valeurs de la Démocratie Libérale”, Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, *Juger le Terrorisme dans L’État de Droit*, Bruxelles: Bruylant, 2009, s. 478-479.

³⁴ *Ibid.*

Bir örgütü “terör örgütü” olarak nitelendirmek, o örgütün tüm faaliyetlerini *a priori* olarak meşru alanın dışında varsaymayı gerektirir³⁵. O yüzden bir devletin sadece terörizmi referans olarak kullanarak siyasi şiddete başvuran bir örgütü tanımlaması, asimetrik bir çelişki olarak değerlendirilebilir³⁶. Buna karşılık, terör örgütleri de kendilerini meşru sayan bazı siyasi rejimler gibi örgüt mensuplarını, “gerillalar”, “kent gerillaları” ya da “öncü savaşçılar” olarak nitelendirerek devletlerin terminolojisine karşı koyma eğilimindedir³⁷. Yine, “alttan gelen şiddet”, “devrimci şiddet”, “isyancılık”, “sosyal devrimcilik”, “devlet dışı terörizm” gibi tabirler de aynı mahiyettedir³⁸. Kanaatimizce, çağdaş hukuk düzeninde terör örgütüne niteliğini veren en önemli nitelikler örgütün yöntemleri ve amaçlarıdır. Dolayısıyla, terör örgütünün kendilerini meşru gösterecek isimlendirmelerde bulunmaları örgütün niteliğini değiştirmeyecektir.

Siyasi anlamda terörizm, barış zamanında ortaya çıkan siyasal şiddet olarak tanımlanmaktadır³⁹. Daha ayrıntılı olarak ifade etmek gerekirse, terörizm, şiddetin ya da şiddet tehdidinin korkutma ve baskı yoluyla belli siyasi ve ideolojik hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılmasını ifade etmektedir⁴⁰. Bu bağlamda terör faaliyetleri, birinci derece mağdurların ötesindeki izleyici kitlesini etkilemeye yönelerek sembolik bir özellik gösterir⁴¹. Endişe ve korku yaratan terör eylemleri, çeşitlilik arz ettiği gibi devamlılık da arz etmekte; genel bir huzursuzluk yaratmaktadır⁴². Terör örgütünün ortaya koyduğu ayaklanma stratejisinin bir parçası olan siyasi terörizm, sembolik niteliğinden dolayı seçilmiş, siyasi süreci, yasama faaliyetleri, medyanın ilgisi gibi hedeflere yönelik kabul edilemez sosyal ve siyasi eylemlerin gerçekleştirilmesidir. Sözü edilen şiddet, toplum üzerinde yarattığı psikolojik etkiyle belli bir program ya da politikaya ilişkin tutumu değiştirmeyi hedef almaktadır⁴³. Bu çerçevede örgütün stratejik ve politik amaçları doğrultusunda dehşet yaratma amacı,

³⁵ Christian Chocquet, **Terrorisme et Criminalité Organisée**, Paris: L'Harmattan, 2003, s. 10.

³⁶ **Ibid.**

³⁷ **Ibid.**

³⁸ Manuel Cancio Meliá, **Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto**, Madrid: Editorial Reus, 2010, s. 63.

³⁹ André, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 352.

⁴⁰ Gerringer, **op. cit.**, s. 2.

⁴¹ **Ibid.**

⁴² Tahir Taner, "Tedhişçilik ve 16 İkinci Teşrin 1937 Cenevre Mukavelenameleri", **İÜHFİM**, (Cemil Birsal'e Armağan), 1939, s. 462.

⁴³ Gerringer, **op. cit.**, s. 2.

kurbanlara karşı uygulanan şiddet ya da şiddet tehdidi fiillerinin araç olarak kullanılması, terörizm tanımının unsurları arasında bulunmaktadır⁴⁴.

Sosyolojik anlamda terörizm ise marjinal bir ideolojik faaliyet ve toplum üzerinde etkili olan güçler arasındaki üstünlük mücadelesinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir⁴⁵. Toplumsal eşitsizlikler, sosyo-ekonomik dengesizlikler, toplum nezdinde gerçekleşen siyasi mücadele, şiddet kültürü, etnik meseleler, ülke nüfusunun belli ölçüde homojen olmaması, özgürlük hareketleri ve ülke yönetimine duyulan tepkinin demokratik yollarla ifade edilememesi sosyolojik anlamda terörizm sorununun birer parçasıdır⁴⁶. Teorik olarak var olan eşitliğin, sosyo-ekonomik ve diğer sebepler dolayısıyla gerçekleşmesinin güçlüğü⁴⁷, iktisadi beklentilerin toplumun bir kısmı ya da bütünü açısından karşılanmamış olması, sosyal gelişmenin iktisadi gelişmeyi aşarak siyasi anlaşmazlıkları tetiklemesi terörizm olgusunu ortaya çıkaran koşullar arasında yer almaktadır⁴⁸. Weber, şiddet uygulama yetkisi bağlamında, siyasi nitelikteki faaliyetin bütün sosyolojik yorumlarının devlet tanımına ve devletin temel unsurlarının nasıl yorumlandığına dayalı olduğuna işaret etmektedir⁴⁹. Devlet terörizmi kavramı aşağıda ayrı bir başlık altında değerlendirilecek olmakla birlikte, bu noktada belirtmek gerekir ki, sosyolojik üstünlük mücadelesinde devlet açısından “düşman” veya “karşı taraf”, devlet düzenine muhalif kişiler ve gruplar iken; devlete karşı kişiler ve gruplar açısından düşman devlet ve devletin düzenidir⁵⁰. Bütün bu sorunlar karşısında sosyolog Emile Durkheim’ın getirdiği sosyal bilimlerde kavramlaştırma kriterleri dikkate alınırsa, terörizm kavramının sosyolojik açıdan kullanılması oldukça güçtür; çünkü bu kavramın işlevsel, etkili, günlük yaşamdaki anlamına maksimum düzeyde yakın bir anlamda kullanılabildiği söylenemez⁵¹. Ancak, son tahlilde terörizmin, sosyal ve

⁴⁴ Doğu Ergil, “Terörizmin Mantığı ve Hedefi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 46, Sayı:1, 1991, s. 171.

⁴⁵ Agata Serranò, **L’Armi Razionali Contro Il Terrorismo Contemporaneo: La Sfida delle Democrazie di Fronte alla Violenza Terroristica**, Milano: Giuffrè Editore, 2009, s.1.

⁴⁶ Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, op.cit., s. 20-24.

⁴⁷ Doğan Soyaslan, “Şiddet ve Terör (I)”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3, 1984, s. 218.

⁴⁸ Doğu Ergil, **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1980, s. 56 vd.

⁴⁹ Janine Krieger, “Insurrection et Terrorisme: La Nouvelle Configuration du Champ de Bataille”, Eds. Aurélie Campana-Gérard Hervouet, **Terrorisme et Insurrection. Évolution des Dynamiques Conflictuelles et Réponses des États**, Québec: Presses de l’Université du Québec, 2013, s. 32.

⁵⁰ Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, op.cit., s. 7.

⁵¹ Denis Duez, “De la Définition à la Labellisation: Le Terrorisme Comme Construction Sociale”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 105.

siyasi anlaşmazlıkların “müşterek tehlike” yaratacak şekilde şiddet fiilleriyle çözülmesi girişimi olduğu ve terör eylemi sergileyen örgüt ya da kişinin “düşman”ının korkutulmasıyla sonuçlandığı söylenebilir⁵².

Kanaatimizce terörizm, korkutma, sindirme, yıldırma yöntemleriyle toplumun bir kısmında ya da tamamında genel bir dehşet yaratmak suretiyle belirli ya da kaos oluşturmaya yönelik siyasi amaçları sağlama amacına matuf olarak işlenen şiddet eylemlerinin bütünüdür. Siyasi amaç, başvuru dolaylı yöntemler ve dehşet yaratma unsurları terörizmi diğer kavramlardan ayırmaktadır.

3. Hukuki Açıdan Terörizm

Hukuki anlamda terörizm, toplumsal ve hukuki düzene yönelmiş ve çeşitli yaptırımlar ve önlemlerle etkileri sınırlandırılmaya ya da ortadan kaldırılmaya çalışılan bir olgudur. Ceza hukuku tarihinin eskiliği karşısında, terörizmin ceza özel hukukunun ilgi alanına girmesi ise oldukça yenidir⁵³. Ceza hukuku kapsamında, yaptırımlar bakımından terörizmin kanunda hukuki tanımının yapılması, terörizm kapsamına giren suçların belirlenmesi, terör saikiyle işlenmiş suçların bu suçlar bakımından ceza kanunlarındaki olağan düzenlemelerde öngörölmüş cezalardan daha ağır biçimde cezalandırılması, terörizm tanımıyla terörizm kapsamına giren suçların irtibatlandırılması ve nihayet bu çalışmanın konusunu oluşturan terör örgütü kurma, yönetme, terör örgütüne üye olma fiillerini kapsayan terör amaçlı örgütlenme suçunun düzenlenmesi terörizmin hukuki boyutu kapsamındadır. Terörizmin “siyasi suç” olma niteliğinin değerlendirildiği hukuki anlamda terörizmde, teröristlerin de “savaş suçlusu” olarak nitelendirildiği yönünde değerlendirmeler mevcuttur⁵⁴. Anayasa hukuku kapsamında ise en üst hukuki norm olan anayasalar, terör saldırıları gibi kriz durumlarına mümkün olduğunca gecikmeksizin meşru şekilde müdahale edilebilmesine imkan tanıyan olağanüstü yönetim usullerine yer veren norm olma

⁵² Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, op.cit., s. 142-143.

⁵³ Francesco Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, Tomo II, quindicesima edizione integrata e aggiornata a cura di C. F. Grosso, Milano: Giuffrè Editore, 2008, s. 687.

⁵⁴ Paul P. Gilbert, **Il Dilemma del Terrorismo: Studio di Filosofia Politica Applicata**, traduzione dall'inglese di Loretta Napoleoni, Milano: Giangiacomo Feltrinelli Editore, 1997, s. 74.

özelliği göstermektedir⁵⁵. Hukuki açıdan terörizm bağlamında sözü edilen önlemler ise terörizmin siyasi ve sosyolojik temellerini ortadan kaldırmaya yönelik çok çeşitli tedbirleri ifade etmektedir.

Yves Mayaud'ya göre, hukuki bir kavram olarak terörizm iki kıstasa dayanmaktadır: Bunlardan ilki terör eylemini somutlaştıran davranışlar, ikincisi ise bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olarak, yıldırma ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacıyla girişilen ve söz konusu davranışlara terör vasfı kazandıran özel koşullardır⁵⁶. Hemen belirtmek gerekir ki, Mayaud'nun işaret ettiği ikinci kriter Fransız Ceza Kanunu'ndaki terörizm tanımıyla⁵⁷ bütünüyle örtüşmektedir. Belirtilen iki kıstas arasında, diğer bir deyişle işlenen eylem ile oluşan terör olgusu arasında nedensellik bağlantısı bulunmalıdır⁵⁸. Söz konusu nedensellik bağlantısı, kanun koyucu bakımından önemli olduğu kadar, örgütün eyleme yönelik hazırlık faaliyetleri bakımından da önem taşımaktadır⁵⁹. Bu doğrultuda terörizm olgusunun, sadece objektif açıdan terör örgütünün unsurları tarafından işlenen fiili değil, aynı zamanda yıldırma ve dehşet yaratma maksadına yönelik psikolojik hedefi de kapsadığını kabul etmek gerekir⁶⁰. Bununla beraber, terörizmin, hukuki açıdan kitle imha suçlarıyla kıyaslanmayacak ölçüde muğlak bir kavram olduğu yönünde görüşlerin mevcut olduğunu hatırlatmak gerekecektir⁶¹.

B. Terörizmin Amaçları

Terör yöntemini benimseyen faaliyetlerin amaçları çeşitlilik arz etmektedir. Bu amaçlar kısa ve uzun vadede olmak üzere ayrı ayrı değerlendirilebilir.

⁵⁵ Krzysztof Wojtowicz, "La Lutte Contre le Terrorisme et la Garantie des Droits Fondamentaux : Quelques Remarques sur la Constitutionnalité de Certaines Mesures Anti-terroristes", sous la direction de Josiane Auvret-Finck, **L'Union Européenne et La Lutte Contre Le Terrorisme: État des Lieux et Perspectives**, Bruxelles: Éditions Larcier, 2010, s. 152.

⁵⁶ Yves Mayaud, **Le Terrorisme**, Paris: Éditions Dalloz, 1997, s. 5.

⁵⁷ Fransız Ceza Kanunu'nun 421-1 maddesi, terör suçlarını "bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olarak, yıldırma ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacıyla girişilen suçlar" şeklinde tanımlamaktadır.

⁵⁸ Mayaud, **Le Terrorisme**, op.cit, s. 32.

⁵⁹ **Ibid.**

⁶⁰ **Ibid.**, s. 34.

⁶¹ Eugenio Raul Zaffaroni, "Dans un État de Droit, Il n'y a que des Délinquants", dossier du Droit Pénal de l'Ennemi, Droit Pénal de l'Inhumain, **RSC**, N° 1, Janvier-Mars 2009, s. 43.

Kısa vadede, özgürleşme amacıyla küresel, ulusal ya da bölgesel çapta tanınmak, kamusal kargaşayla sonuçlanacak şekilde hükümeti aşırı bir tepkisel eyleme ve baskı yapmaya zorlamak, hükümeti, askeriye, yürütme güçlerini zayıflatmak, bezdirmek ve şaşırtmak, hükümetin, vatandaşların güvenliğini etkili şekilde koruyamadığı izlenimi yaratmak, amaçları için gerekli olan fonları ve araç-gereçleri sağlama kabiliyetlerini artırmak, ulaşım, hareketliliğe, halkın iletişim imkânlarına zarar vermek, örgütün gücünü ve tehdit kapasitesini etkili biçimde göstermek, devletin belli bir yasama ve yürütme faaliyetini ertelemesine ya da ortadan kaldırmasına yol açmak, grev, iş durdurma, gösteri ve yürüyüşleri teşvik etmek⁶², dehşet yaratarak hedef alınan ulusal siyasi iradeye karşı kendi iradesini kabul ettirmek⁶³, yabancı ulusların hedef aldıkları hükümetle ilgili tutumunu yönlendirmek, yaklaşan seçimlerin sonuçlarını etkilemek, hedef aldıkları hükümet ya da yabancı hükümetlere karşı terör faaliyetlerinde bulunmak amacıyla örgüt üyelerinin salıverilmesini sağlamak ya da intikam almak terörizmin amaçları olarak ifade edilebilir⁶⁴.

Uzun vadede ise hükümetin bekasıyla ilgili, ayaklanma, iç savaş ya da hükümetler arası savaş gibi ağır bir duruma yol açmak, ayaklanma sırasında örgütün eylemlerine geniş bir halk desteği sağlamak, hükümetin oluşumundaki karar alma süreçlerinde örgütün faal ve etkili olmasına imkân vermek, bir vatandaş grubunu temsil eden örgüt sıfatıyla meşru hale gelerek tanınmak terörizmin amaçları arasında gösterilebilir⁶⁵.

Gerringer'in kapsamlı açıklamaları doğrultusunda ortaya koyulan bu amaçlar dâhili ve uluslararası, geleneksel ve modern, dinsel, ideolojik, etnik, ayrılıkçı ya da bölücü nitelikte olmak üzere pek çok terör örgütü tipi için geçerli, genel bir çerçeveyi oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, örneğin “devletin belli bir yasama ve yürütme faaliyetini ertelemesine ya da ortadan kaldırmasına yol açma” amacı, ulusal düzeyde etkinlik gösteren terör örgütlerinin, “bir vatandaş grubunu temsil eden örgüt sıfatıyla meşru hale gelerek tanınma” amacı etnik, ayrılıkçı ya da bölücü terör örgütlerinin

⁶² Gerringer, *op. cit.*, s. 8-9.

⁶³ Yılmaz Altuğ “Terörizm Sorunu”, *İÜHFİM*, (Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer’e Armağan), Cilt: LII, Sayı: 1-4, 1986-1987, s. 47.

⁶⁴ Gerringer, *op. cit.*, s. 8-9.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 9.

amaçlarına örnek teşkil etmektedir. Geleneksel-modern terörizm ayrımı bağlamında da “hükümetin oluşumundaki karar alma süreçlerinde örgütün faal ve etkili olmasına imkân verme” amacı modern terör örgütlenmesinin amaçlarına örnek olarak verilebilecektir.

C. Terörizm ile Siyasi Suç, Radikalizm ve Gerilla Savaşı Kavramları Arasındaki Ayrım

Terörizmin siyasi ve sosyolojik boyutu incelendiğinde, yukarıda belirtildiği üzere, terör olgusuyla ilişkisinin mahiyetine göre çeşitli aktörlerin bu olguya ilişkin ayrı nitelendirmelerde bulunduğu bilinmektedir. Bu nitelendirmeler arasında belli bir terör eylemi ya da soyut olarak terörizm olgusu; siyasi suç, radikalizm ya da gerilla savaşı olarak değerlendirilebilmektedir. Örneğin, terör eylemlerinin hukuki açıdan siyasi sonuç yaratmaya yönelik olarak işlenen ve ceza kanunlarıncı yaptırım altına alınmış fiil özelliği göstermesi, bu eylemlerin siyasi suç olarak nitelenmesi için bir zemin oluşturmaktadır. Yine, terörizmin doğası gereği radikal eğilimlerin benimsediği bir yöntem oluşu, bir siyaset bilimi kavramı olan radikalizm bakımından; terör örgütlerinin kendi mensuplarını “gerilla” olarak adlandırmaları ve bu nitelemenin teorik olarak terörizmle birlikte anılması da “gerilla savaşı” kavramı bakımından aynı sonucu yaratmaktadır. Bu nedenlerle, terörizmin hukuki ve kavramsal boyutunun aydınlatılması için hukuki olduğu kadar siyasi bir kavram olan terörizmin, kısmen ya da tamamen politik boyutlara sahip olan siyasi suç, radikalizm ve gerilla savaşı gibi kavramlardan ayrılan yönlerinin ortaya konulması gerekmektedir.

1. Terörizm ve Siyasi Suç

Bir suç kategorisi olarak siyasi suç, zorunlu olarak siyasal düzene karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirilmektedir⁶⁶. Devletin siyasi niteliği, toplum, iktidar ve siyaset kavramlarıyla yakın ilişki içinde olan siyasi suç kavramı, “bireylerin siyasal iktidarı kullanırken ya da bu iktidarı elde etmek veya buna etkili olmak için giriştikleri faaliyetlerde işledikleri hukuka aykırı fiillerin bütünü” olarak

⁶⁶ Franklin Kutu, *Principes Généraux du Droit Pénal Belge: l'Infraction Pénale*, Tome II, Bruxelles: Éditions Larcier, 2010, s. 117.

tanımlanmaktadır⁶⁷. Ancak yukarıdaki tanım çerçevesinde devlet ile siyasi iktidar arasındaki ilişkinin mahiyetine yer verilmediği için “devletin siyasal menfaatlerine ve temel varlığına ilişkin hukuka aykırı fiillerin” de bu tanıma dâhil edilmesi gerekmektedir⁶⁸.

Siyasi suçun saptanmasında iki kıstasın kullanıldığı görülmektedir⁶⁹. Bir organizasyon ya da siyasi veya ekonomik düzenin merkezi olarak devlete karşı işlenen suçlar objektif anlamda siyasi suç, herhangi bir suçun işlenmesinde siyasi motivasyonla hareket edilmesi ise subjektif anlamda siyasi suç ifade etmektedir⁷⁰. Bir başka anlatımla; siyasi suç kavramının maddi unsuru olarak da ifade edilen, devletin varlığı ya da kurumlarından birinin suçun konusunu ya da neticesini oluşturması objektif kıstas; tamamen veya kısmen siyasi saikle hareket edilmesi subjektif kıstas olarak değerlendirilmektedir⁷¹. Subjektif kriter açısından siyasi saikle işlenen suçların ancak bazı “belirli suçlar” olabileceği ayrıca belirtilen hususlardandır⁷². Ancak, devletin şahsiyetine karşı suçların her halükarda siyasi suçları kapsadığı ve bu durumun objektif anlamda siyasi suçun mahiyetinden daha net olduğu düşünülmektedir⁷³. Objektif kıstasa göre siyasi suçun subjektif anlamda siyasi suçtan daha belirsiz olduğu yönünde görüşlere rastlanmaktadır⁷⁴.

Siyasi suç kavramının tanımlanmasının zor olması; esas olarak, kanun koyucunun bu suç kategorisini düzenlemesinin önündeki engellerden değil, suçun siyasi niteliğinden kaynaklanmaktadır⁷⁵. Nitekim, objektif anlamda siyasi suça ilişkin verilen tanımlarda, suçun Devletin “siyasi menfaat”ine ya da vatandaşların “siyasi hakları”na karşı işlenmesi koşuluna yer verilmektedir⁷⁶.

⁶⁷ Köksal Bayraktar, **Siyasal Suç**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1982, s. 65.

⁶⁸ **Ibid.**, s. 66.

⁶⁹ Luigi Tramontano, **Lineamenti di Diritto Penale**, Matelica: Halley Editrice, 2006, s. 74; Hamide Zafer, “Siyasi Suç”, **Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, 1997, s. 540 vd.; Naci Şensoy, “Siyasi Suçlar”, **İÜHFİM**, Cilt: XVII, Sayı: 1-2, 1951, s. 59 vd.

⁷⁰ Tramontano, **op.cit.**, s. 74.

⁷¹ José Lefebvre, “Codifier l’Infraction Politique?”, Ed. Centre Universitaire de Recherches Administratives et Politiques de Picardie, **La Politique Ailleurs**, Paris: PUF, 1998, s. 376.

⁷² Aniello Nappi, **Guida al Codice Penale: Parte Generale**, II. Edizione, Milano: Giuffrè Editore, 2008, s. 149.

⁷³ Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, **op.cit.**, 616.

⁷⁴ Nappi, **op.cit.**, s. 149.

⁷⁵ Lefebvre, **op.cit.**, s. 372.

⁷⁶ Serena Maresca-Lucia Nacciarone, **Compendio di Diritto Penale: Parte Generale e Speciale**, VII. Edizione, Sant’Arcangelo di Romagna: Maggioli Editore, 2016, s. 48.

Nitekim siyasi suç kategorisinin işlevi bakımından, bu suçların tarihi gelişimi içerisinde devamlılık arz eden sonuçlar yarattığını söylemek mümkün değildir. Diğer bir deyişle, gerek teoride gerekse uygulamada siyasi suç olarak nitelenen suçlara ilişkin yaklaşım dönemden döneme değişiklik arz etmektedir. Örneğin XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar siyasi suçlar, ağır bir şekilde cezalandırılan ve suçluların iadesine tabi bir suç kategorisi iken; bu dönemden sonra, öncekinin tam aksine, daha hafif biçimde cezalandırılan ve suçluların iadesi kapsamı dışında bırakılmaya başlanmıştır⁷⁷. Siyasi suçların cezalandırılmaması, affedilmesi ya da hafif şekilde cezalandırılması eğilimi, bu suçların uzun bir zaman dilimi boyunca diğer adi suçlardan çok farklı, deyim yerindeyse “makbul” bir suç olarak görülmesinden kaynaklanmıştır⁷⁸. Fakat bu son eğilim de kalıcı olmamış, kanun koyucular siyasi suçların failleri için yeniden ağır cezalar öngörmeye yönelmişlerdir⁷⁹. XX. yüzyılın son yarısında ise terörizmin yaygınlık kazanmasının ardından önceden siyasi suç olarak nitelendirilen terör eylemlerini bu kategori dışında bırakarak yaptırım ve iade sistemi açısından bu suçları siyasi suçlara özgü ayrıcalıklardan yoksun bırakma eğilimi ortaya çıkmıştır⁸⁰. Siyasi suç kategorisinin tarihsel gelişiminde görülen bu büyük değişiklikler, siyasi suç kavramını ortaya atan teorilerin çöktüğü biçiminde yorumlanmıştır⁸¹. Diğer taraftan, kanun koyucular her ne kadar bazı siyasi suçları yaptırım altına almış olsalar da bir “siyasi suç” tanımını ortaya koymamışlardır. Ancak siyasi suç kavramı içtihatlar ve doktrinde istikrarlı olarak kullanılmaktadır⁸².

Siyasi suç kavramına ilişkin tasniflerin terörizm ile siyasi suç kavramlarının ayrıştırılması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu konuda yapılan tasnifler arasında, “tam ve karma siyasi suç”, “mutlak (sırf) ve nisbî siyasi suç”, “bağlı ve karmaşık siyasi suç”, “muhtelit ve murtabit siyasi suç” gibi çeşitli terimlerin kullanıldığı görülmektedir⁸³. Bu ayrımlar temelde, iki ayrı mahiyete sahip durumların

⁷⁷ Bayraktar, **Siyasal Suç, op.cit.**, s. 207.

⁷⁸ Karine Roudier, “Le Droit Constitutionnel et la Légalité de l’Infraction de Terrorisme”, **Communication au VIe Congrès de Droit Constitutionnel**, Congrès de Montpellier, 9-11 juin 2005, <http://www.droitconstitutionnel.org/congresmtp/textes2/ROUDIER.pdf>, erişim tarihi: 02.02.2017, s. 1.

⁷⁹ Bayraktar, **Siyasal Suç, op.cit.**, s. 207-208.

⁸⁰ **Ibid.**, s. 208.

⁸¹ **Ibid.**

⁸² Lefebvre, **op.cit.**, s. 372.

⁸³ Bayraktar, **Siyasal Suç, op.cit.**, s. 69.

ayrıştırılmasına dayanmaktadır: Bir fiilin sadece siyasi suç niteliği taşıması ya da siyasi suç niteliğiyle beraber başka bir suçu bünyesinde barındırması⁸⁴.

Yukarıda yer verilen tasnifler arasında, doktrinde hakim olan terminoloji esas alındığı takdirde “tam siyasi suç” ile “nisbî siyasi suç” ayrımının yapılması gerekmektedir⁸⁵. Bu doğrultuda, ihlal edilen hukuki menfaat dikkate alınır, tam siyasi suç, “devletin varlığına ve siyasal mekanizmasının işleyişine, bireylerin siyasal hak ve özgürlüklerine ya da bu özgürlüklerin kullanılmasına karşı suçlardır”⁸⁶. Buna karşılık, “nisbî siyasi suç”, hem siyasi suç, hem de adi suç niteliği taşıyan ya da siyasi suç işlemek maksadıyla işlenen adi suç fiillerini ifade etmektedir⁸⁷. Bir başka tanıma göre nisbi siyasi suç, “objektif açıdan özel bir hakkı ihlale yönelik olan, ancak subjektif açıdan faillerinin maksadı siyasi olan suçlar”dır⁸⁸. Tam siyasi suç işleyenlerin iade edilmemesi prensibi benimsenmişken nisbi siyasi suç işleyenler için araç niteliğindeki adi suçun özelliği önemli hale gelmektedir⁸⁹. Nisbi siyasi suç teşkil eden adi suç eğer hafif nitelikte ise tam siyasi suçlarda olduğu gibi iade kapsamı dışında bırakılacaktır; ancak söz konusu adi suç, ağır bir şiddet eylemi teşkil ediyorsa, bu suçun failinin iade rejimi tartışmalıdır⁹⁰.

Tam siyasi suç kategorisi altında değerlendirilebilecek suçlar açısından Ceza Kanunları incelendiğinde, devletin şahsiyetine karşı suçlar ile siyasi hak ve hürriyetlere karşı suçların tam siyasi suç niteliği taşıdığı söylenebilecektir⁹¹. Bu çerçevede, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 125 ilâ 172. maddeleri arasında düzenlenen devletin şahsiyetine karşı suçlar arasında siyasi iktidar ve siyasi iktidarın ideolojik prensipleri aleyhine cürümler olarak nitelendirilen⁹², 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 23. maddesiyle ilga edilen 141, 142 ve 163. maddelerin yer aldığının altını çizmek yararlı olacaktır. Yine, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 174.

⁸⁴ **Ibid.**, s. 70.

⁸⁵ Nur Centel-Hamide Zafer-Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukunda Giriş**, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2014, s. 181; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 179-180; Veli Özer Özбек-M. Nihat Kanbur-Koray Doğan-Pınar Bacaksız-İlker Tepe, **Ceza Hukuku Bilgisi: Genel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010, s. 119; Ümit Hassan, “Siyasi Suç Kavramı”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 26, Sayı: 1, 1971, s. 215.

⁸⁶ Bayraktar, **Siyasal Suç, op.cit.**, s. 102.

⁸⁷ **Ibid.**, s. 70.

⁸⁸ Centel- Zafer- Çakmut, **Türk Ceza Hukukunda Giriş, op.cit.**, s. 181.

⁸⁹ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler, op.cit.**, s. 179-180.

⁹⁰ **Ibid.**, s. 180.

⁹¹ Bayraktar, **Siyasal Suç, op.cit.**, s. 104.

⁹² **Ibid.**, s. 104.

maddesinde düzenlenen kişiyi siyasi haklarını kullanmaktan yoksun kılma suçu da tam siyasi suç kategorisine girmektedir. Söz konusu bakış açısıyla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu incelendiğinde, devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk ile yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlar tam siyasi suç olarak değerlendirilecektir⁹³. Siyasi hak ve hürriyetlere karşı suçlar açısından da 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 114. maddesinde düzenlenen siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi suçunun, tam siyasi suç niteliği taşıdığını söylemek mümkündür.

Yukarıda yer verilen siyasi suç kavramının gelişimine ve hukuki kapsamına ilişkin bilgiler göz önüne alındığında, terörizmin siyasi suç kavramına sadece yakın bir kavram olmakla kalmayıp aynı zamanda (özellikle XX. yüzyılın son yarısındaki eğilim bakımından) siyasi suç kavramını etkilediği anlaşılmaktadır. Kavramsal açıdan, siyasi suç tanımında kullanılan objektif ve subjektif kıstasların, en çok terörizm bakımından iç içe geçtiği düşünülmektedir⁹⁴. Kanun koyucu bakımından ise ceza kanununun yer bakımından uygulanmasında ülke dışında işlenen siyasi suçlara ilişkin düzenleme yapılırken özellikle terör suçlarının cezasız bırakılmamasına yönelik bir iradenin ortaya koyulduğu görülmektedir⁹⁵.

Terör eylemlerinin siyasi suç sayılıp sayılmayacağı meselesi ağırlıklı olarak suçluların iadesi konusunun bir parçası olarak “siyasal suç kapsamında görülmeyen eylemler” başlığı altında değerlendirilmektedir⁹⁶. Doktrinde bazı yazarlar terörizm kavramı altında değerlendirilebilecek eylemlerin adi suç niteliği taşıdığı, eylemi terör eylemi haline getiren şeyin yöntem olduğu, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin⁹⁷ siyasi suçta mündemiç olan ideolojiyle ilgisinin açıklanamayacağı, bu yöntemlerin yeni bir siyasi düzen kurma amacı taşıyan siyasi

⁹³ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, *op.cit.*, s. 180.

⁹⁴ Lefebvre, *op.cit.*, s. 372.

⁹⁵ Giorgio Lattanzi-Ernesto Lupo, **Codice Penale: Rassegna di Giurisprudenza e di Dottrina**, Volume I, Milano: Giuffrè Editore, 2010, s. 419.

⁹⁶ Centel- Zafer- Çakmut, **Türk Ceza Hukukunda Giriş**, *op.cit.*, s. 183-185.

⁹⁷ Çalışmanın üçüncü bölümünde ayrıntılı biçimde incelenecek olan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde düzenlenen terör tanımında söz konusu beş yönteme yer verildiğini belirtmekte yarar vardır.

suçların özüne aykırı olduğu kanaatindedir⁹⁸. Nitekim aşağıda, uluslararası belgelerde terör amaçlı örgütlenme suçunda incelenecek olan 1977 tarihli Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 1. maddesi, yer verdiği sözleşmelere aykırı olarak işlenen terör eylemlerinin suçluların iadesi maksadıyla hiçbir şekilde siyasi suç, siyasi suçla bağlantılı suç ya da siyasi nedenle işlenmiş suç olarak nitelendirilemeyeceğini⁹⁹, 2. maddesi ise âkit devletlerin kişinin hayati, fiziki bütünlüğü veya hürriyeti aleyhine işlenip, 1. madde kapsamına giren herhangi bir suçtan başka bir şiddet eylemini içeren vahim bir suç, siyasi suç ile irtibatlı suç veya siyasi nedenle işlenmiş suç saymama konusunda takdir yetkisini düzenlemektedir. Görüldüğü üzere, 1. madde iade ile sınırlı bir mahiyetteyken 2. madde bu sınırları kavramsal açıdan genişletme eğilimindedir. Sözleşme'nin 5. maddesi ise iade konusunda bir istisna getirerek; kendisinden iade talep edilen devletin, 1. ve 2. maddelerde öngörülen suçlar için ileri sürülen iade talebinin bir kişiyi siyasi kanaatleri dolayısıyla kovuşturma veya cezalandırma gayesi için yapıldığına veya bu şahsın durumunun bu sebeple ağırlaşabileceğine dair ciddi sebepler mevcut olduğuna kanaat getirmesi halinde iade talebini reddedebileceğini öngörmektedir. Bu bağlamda, 1977 tarihli Sözleşme bakımından, İtalya'nın terör suçları faillerinin iadesine rıza gösterdiğini not etmek gerekir¹⁰⁰. 1977 tarihli Sözleşme'nin ilgili hükmüne benzer biçimde, 1999 tarihli Terörizmin Finansmanının Önlenmesi'ne Dair Uluslararası Sözleşme'nin 14. maddesi ile bu Sözleşme'nin 2. maddesinde belirtilen suçların, iade veya adli yardımlaşma açısından siyasi suç ya da siyasi suçla bağlantılı suç olarak nitelendirilmemesi öngörülmüştür¹⁰¹. Ancak kabul etmek gerekir ki siyasi

⁹⁸ Bayraktar, **Siyasal Suç, op.cit.**, s. 173.

⁹⁹ 1970 tarihli Uçakların Yasa Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesine İlişkin La Haye Sözleşmesi, bu sözleşmelerden biri olup terör eylemlerinin siyasi suç sayılmamasına ilişkin aşağıda yer verilen Yargıtay kararına konu olmuştur: "Siyasal suç konusunda TCK'da bir tanımlama yapılmamış olmakla beraber, 15.10.1970 günü SSCB'den Türkiye'ye kaçırılmış olan uçak olayı ile ilgili olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 8.3.1971 gün ve esas 1970/490, karar 1971/55 sayılı ilamında ... suçun siyasi ya veya ona murtabat cürümlerden biri olmadığına karar verilmiştir. Doktrinde de tartışmalı olan siyasi suç kavramında Yargıtay CGK'nın çözüm sayılabilecek bu görüşü Dairemizce de benimsenmektedir. ... Bu açıklamalara ... göre ... uçak kaçırma suçunun ve buna bağlı olarak uçak içerisinde işlenen suçların sanıklarının gösterdikleri nedenleri SSCB'deki rejimden kaçmalarının gerekçesi ve sonuç olarak siyasi suç saymaya yasa ve hukuk açısından olanak yoktur." Osman Yaşar, **Uygulamada Türk Ceza Yasası: Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000, s. 142 vd.'dan aktaran Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler, op.cit.**, s. 180, 210 numaralı dipnot.

¹⁰⁰ Roudier, **op.cit.**, s. 2.

¹⁰¹ Durmuş Tezcan-Mustafa Ruhan Erdem-R. Murat Önok, **Uluslararası Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 258.

suçun genel geçer bir şekilde tanımlanması hususunda milletlerarası antlaşmalar yetersiz kalmıştır¹⁰².

Uluslararası düzenlemelerin ötesinde, sorun teorik olarak ele alındığında, terör eylemlerinin dışarıdan görünüşünün adi suçlardan ayırt edilemeyeceği düşünülmektedir¹⁰³. Kasten öldürme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gibi suçlar, ancak terör tanımının unsurları arasında yer alan amaç, yöntem ve örgütlü faaliyet açısından incelendiği takdirde terör eylemi olarak nitelendirilebilecektir¹⁰⁴.

Terör eylemlerini siyasi suç olarak nitelendiren yazarlar, terörizm olgusunun siyasi niteliğinin yadsınamayacağını, terör eylemlerinin ülkenin siyasi durumunu doğrudan etkileme potansiyeli taşıdığını, faillerin siyasi iktidarı etkilemek ya da değiştirmek maksadıyla terör eylemlerine başvurduğunu, bu amacın siyasi suçlar bakımından da geçerli olduğunu, terör eylemlerinin siyasi niteliği göz ardı edildiği takdirde iktidara sahip bulunanların muhaliflerini adi suç işlemekle suçlama imkânı kazanacaklarını savunmaktadır¹⁰⁵. Bir başka görüşe göre, terörizm, özellikle failin ortaya koyduğu iradenin niteliği bakımından siyasi suçla benzerlik arz etmektedir¹⁰⁶. Terör suçlarının manevi unsuru bakımından terör suçu ile siyasi suçun ayrıştırılmasının mümkün olmadığı düşünülmektedir¹⁰⁷. Diğer taraftan, terör eylemlerini siyasi suç olarak kabul eden görüşler arasında; uluslararası ve ulusal terörizmle mücadele mevzuatının terör suçlarını siyasi suç kategorisi dışında bırakmasına rağmen terör suçlarının siyasi nitelik taşımayı sürdürdüğünü, suçluların iadesine tabi olma ile siyasi suç kavramlarının birbirinden ayrı düşünülmesi gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır¹⁰⁸.

Ceza mahkemelerinin ötesinde genel olarak Fransız yargı mercilerinin terör suçlarını siyasi suç olarak değerlendirmedeği görülmektedir¹⁰⁹. Fransız Danıştay bir

¹⁰² Mehmet Doğan, “Siyasi Suçlar (Birinci Kısım)”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, 1977, s. 76-77.

¹⁰³ Centel-Zafer-Çakmut, *Türk Ceza Hukukunda Giriş*, *op.cit.*, s. 185.

¹⁰⁴ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, *op.cit.*, s. 81 vd.

¹⁰⁵ Bayraktar, *Siyasal Suç*, *op.cit.*, s. 175.

¹⁰⁶ Roudier, *op.cit.*, s. 1.

¹⁰⁷ *Ibid.*, s. 2.

¹⁰⁸ Bayraktar, *Siyasal Suç*, *op.cit.*, s. 175.

¹⁰⁹ Roudier, *op.cit.*, s. 2.

kararında açık bir şekilde terör suçlarının siyasi suç teşkil etmediğini, “özel nitelikte bir şiddet eylemi” mahiyetinde olduğuna hükmetmiştir¹¹⁰.

Kanaatimizce, teorik olarak, siyasi saikle işlenen her suç terör suçu olmayacağı gibi her terör eylemi de siyasi suç sayılamayacaktır. Bu durumda, söz konusu terör suçunun mahiyeti incelenerek, eğer bu suç devletin şahsiyetine ya da siyasi hak ve hürriyetlere karşı suç olarak nitelenebiliyorsa, tam siyasi suç; adi suç ve siyasi suç özelliklerini birlikte gösterdiği takdirde nisbî siyasi suç olarak nitelendirilebilecektir. Yine, bireysel terör eylemlerinin siyasi nitelik taşımadığı hallerde, terörizm ile siyasi suç kavramlarının ayrı değerlendirilmesi gerektiği konusunda kuşku yoktur. Ancak, 1977 tarihli Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi’nin sadece iade kurumuna ilişkin olarak değil, aynı zamanda kavramsal olarak terör eylemlerini siyasi suç kategorisi dışında bırakması karşısında bu konuda kesin bir kanaata varmak zor görünmektedir¹¹¹. Bu çalışmanın konusu olan terör amaçlı örgütlenme suçunun tarihsel gelişimi göz önünde tutulduğunda, korunan hukuki menfaat bakımından devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar kategorisi altında değerlendirilebilecek bu suçun teorik olarak tam siyasi suç niteliği taşıdığı, ancak bu niteliğinin suçun ağırlığını ve önemini azaltmadığı söylenebilecektir.

2. Terörizm ve Radikalizm

Radikalizm, yasal ve demokratik düzen için tehdit oluşturacak şekilde ve bu düzenin işleyişine zarar verecek nitelikte antidemokratik yöntemlerle toplumda geniş çaplı değişiklikler gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır¹¹². Bu tanım çerçevesinde, yukarıda yer verilen terörizmin siyasi düzeni değiştirmeye ya da yıkmaya yönelik amaçları göz önünde bulundurulduğunda, radikalizm ile terörizmin amaçlarının kısmen örtüştüğünü ifade etmek mümkündür.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Bayraktar, **Siyasal Suç**, op.cit., s. 176.

¹¹² Aziz Haq-Meredith Angelson, “The Netherlands”, Ed. Kristen Boon-Aziz Huq-Douglas C. Lovelace, **Terrorism: Commentary on Security Documents, Volume 114: European Responses to Terrorist Radicalisation**, New York: Oxford University Press, 2011, s. 459.

Terörizm ve radikalizm birbirinden ayrı kavramlar olmalarına rağmen aralarındaki farkın belirgin olduğu söylenemez¹¹³. Radikalizmin terörizmi kapsadığı ve terörizmden ancak bir önceki aşamayı ifade ettiği düşünülmektedir¹¹⁴. Bu bağlamda radikalizm, interaktif, sosyal bir süreç olup bünyesinde propagandist, ideolog ve teröristlere yer veren, tarih, politika ve din gibi kurumları kendine özgü bir biçimde yorumlayarak bireyleri ayırım gözetmeyen şiddet hareketlerinin gerekli olduğuna ikna etmeyi amaçlayan bir düşünce sistemidir¹¹⁵. Terör eylemlerini kolluk kuvvetleri ve diğer terörizmle mücadele araçlarıyla bastırmak mümkünken radikalizmle mücadele ancak uzun vadeli bir strateji çerçevesinde gerçekleştirildiği takdirde amacına ulaşabilecektir¹¹⁶. Radikalizm ve terörizm ilişkisinin güncel mahiyeti bakımından belirtmek gerekir ki, Fransa ve Danimarka gibi bazı ülkeler, özellikle Ocak 2015'te Paris'te ve Şubat 2015'te Kopenhag'da gerçekleşen terör saldırılarından sonra, hapis cezasını da kapsayacak şekilde alınan sert önlemlerin radikalizmi tetikleme bakımından kendi problemlerini ürettiği kanaatine ulaşmışlardır¹¹⁷.

3. Terörizm ve Gerilla Savaşı

Gayrinizami, dağınık bir savaş tipi olan gerilla savaşı, daha güçlü bir düşmana karşı, nispeten daha küçük birliklerle yapılan, uzun süreli, doğrudan ve kesin bir neticenin gerçekleşmesini önleyecek şekilde küçük çaplı muharebelerden oluşan silahlı mücadele olarak tanımlanmaktadır¹¹⁸.

Gerilla savaşı, klasik savaştan, düzensizlik, savaşı icra eden ile düşman arasındaki güç dengesi, savaşın süresi, mücadeleyi yürüten kuvvetin mücadelenin

¹¹³ Rizal Sukma, "War on Terror: Islam and Imperative of Democracy", Asia Europe Journal, Volume II, Issue 1, 2004'den aktaran Amos Guiora, "Civilian Targets: Legal Responses to an Illegal Tactic", Ed. M. Cheriff Bassiouni, **International Criminal Law: Sources, Subjects, and Contents**, Volume I, Third Edition, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008, s. 674.

¹¹⁴ **Ibid.**

¹¹⁵ Home Office, The Prevent Strategy: A Guide for Local Partners, Annex 1, London, 2008, s. 69'dan aktaran Cliver Walker-Javaid Rehman, "'Prevent' Responses to Jihadi Extremism", Ed. Victor V. Ramraj-Michael Hor-Kent Roach-George Williams, **Global Anti-Terrorism Law and Policy**, Second Edition, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 247.

¹¹⁶ Sukma, "War on Terror: Islam and Imperative of Democracy"den aktaran, Guiora, "Civilian Targets: Legal Responses to an Illegal Tactic", **op.cit.**, s. 674.

¹¹⁷ Kent Roach, "Thematic Conclusions and Future Challenges", Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, s. 685.

¹¹⁸ Michelangela Scalabrino, "Fighting Against International Terrorism: The Latin American Response", Ed. Andrea Bianchi, **Enforcing International Law Norms Against Terrorism**, Oxford - Portland Oregon: Hart Publishing, 2004, s. 170.

nihai neticesine yönelik tutumu ve muharebelerin boyutu bakımından ayrılmaktadır. Gerilla savaşıları, savaştıkları düşmandan daha az güçlü olduklarından düzensiz bir mücadele yöntemine başvurumaktadırlar. Düzensiz ve az kuvvetle yürütülen mücadele ise eşyanın tabiatı gereği ancak uzun bir zaman dilimi içerisinde amacına ulaşabilecektir. Aynı sebeple gerilla savaşıları sahip oldukları az miktardaki gücü kendilerinden daha güçlü bir düşman karşısında kaybetmemek için çatışmanın doğrudan ve kesin bir şekilde kendi aleyhlerine sonuçlanmamasını amaçlamak durumundadırlar. Bu şartlar altında yürütülen bir mücadelede ise gerçekleşen muharebelerin küçük çaplı olması kaçınılmazdır.

Mücadele edilen düşmanın kuvveti bakımından terörizm ile gerilla savaşının ilk bakışta benzer nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak terörizmin nizami olarak mücadele eden devlete karşı düzensiz olmanın ötesinde savaş hukukuna tümüyle aykırı yöntemlere başvurduğunu belirtmek gerekir. Öte yandan terör örgütlerinin güçlü olduğu varsayılsa bile belli bir devletle mücadelesinde başka güçlü devletler tarafından desteklenebileceği hususu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Silahlı faaliyet yöntemi olarak gerilla savaşı ile terörizm kıyaslandığında, her iki olgunun da uzun süreli olduğu görülmekteyse de gerilla savaşının fiziki çarpışmayı esas aldığı, taktik açıdan gerilla savaşçılarının konvansiyonel orduyla bir ölçüde benzer bir tutum izlediği; buna karşılık, terör stratejisinin belli bir bölgeyi kontrol etme çabası gütmeyeceği söylenebilir¹¹⁹. Gerilla savaşı ile terörizm olgusu, daha çok Latin Amerika örneği bağlamında değerlendirilmektedir¹²⁰.

Mücadeleyi yürüten kuvvetin mücadelenin nihai neticesine yönelik tutumu bakımından gerilla savaşının benzeştiği ileri sürülebilir. Gerilla savaşıları gibi terör örgütleri de doğrudan ve kesin bir neticenin gerçekleşmesini önlemeye yönelik küçük çaplı eylemlerle faaliyetler göstermektedir. Fakat terör örgütleri ile hedefleri arasındaki çatışmayı “düzensiz tipte muharebe” olarak görmek mümkün değildir. Zira terör örgütleri kamuoyunu etkilemek, kamu düzenini sarsmak maksadıyla insan yaşamı başta olmak üzere hukuken korunan pek çok değeri hedef alan eylemler gerçekleştirmekten kaçınmamaktadır. Kanaatimizce terörizmin amaçları bakımından

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Gérard Chaliand-Arnaud Blin, “De 1968 à L’Islamisme Radical”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, s. 253 vd.

taşıdığı değer itibariyle savaş hukukuna uygun eylemlere hedef olan insanlar ile “herhangi bir insan” arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu itibarla, terörizm sivil ya da askeri hedefler arasında ayırım gözetmemektedir. Gerilla eylemleri tümüyle askeri nitelikte ve askeri hedeflere yönelik olarak belli bir bölgeyi kontrol etmeyi amaçlamaktadır¹²¹. Buna karşılık, teröristlerin eylemlerinin tümünün askeri nitelikte ve askeri hedeflere yönelik olduğu söylenemez. Terör örgütleri belli bir bölgeyi kontrol etme, belli bir coğrafyada egemenlik tesis etme şeklinde ifade edilebilecek bir amaçtan uzak bir faaliyet yürütmektedir¹²².

Bir görüşe göre, terörizm ile gerilla savaşının ayırt edilmesinde terör fiillerinin simgesel, gerilla savaşının sonuç odaklı olması kıstası kullanılabilir¹²³. Gerçekten, terör eylemleri çoğu zaman somut ve doğrudan belli bir amaca yönelik olmaktan ziyade dolaylı bir amaca yönelik olarak işlenmektedir. Buna karşılık, gerilla savaşında terörizme kıyasla amaç daha görünür ve belirgin niteliktedir.

Gerilla savaşı, küçük çaplı bir “savaş” olduğu için büyük çaptaki savaşlara uygulanan tüm kurallar gerilla savaşı için de uygulanmak durumundadır¹²⁴. Bu husus, gerilla savaşını terörizmden ayıran bir başka özellik olup¹²⁵ tümüyle hukuk dışı olan terör faaliyetleri bakımından savaş hukukunun söz konusu edilmesi mümkün değildir. Şiddete başvurma açısından, terörizm genellikle sembolik, mesaj verme amacını taşıırken; gerilla savaşında şiddet askeri amaçla sınırlı olarak kullanılmaktadır¹²⁶. Toplumsal destek bakımından ise terörizm orta sınıf içinde yer alan radikal gruplarla sınırlı bir kesimden destek görürken; gerilla savaşçıları kırsal nüfus başta olmak üzere tüm toplumsal sınıflar tarafından desteklenmektedir¹²⁷. Yine, iki olgu arasındaki geleneksel farklardan biri de konvansiyonel ahlaki sınırlamaların askeri ve gayrinizami faaliyetlerde geçerli olduğu halde terörizm bakımından uygulanamamasıdır¹²⁸.

¹²¹ Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu Yayınları, 2006, s. 32.

¹²² **Ibid.**

¹²³ **Ibid.**, s. 31.

¹²⁴ Boaz Ganor, **The Counter-Terrorism Puzzle: A Guide for Decision Makers**, Sixth Printing, New Brunswick: Transaction Publishers, 2011, s. 20.

¹²⁵ **Ibid.**

¹²⁶ Daniel Messelken, “Terrorism and Guerrilla Warfare – A Comparative Essay”, Ed. Georg Meggle, **Ethics of Terrorism & Counter-Terrorism**, Frankfurt: Ontos-Verlag, 2005, s. 60.

¹²⁷ **Ibid.**

¹²⁸ Ganor, **op.cit.**, s. 20.

Gerilla savaşı, bir savaş tipi olma özelliğiyle terörizmin aksine meşru bir silahlı mücadele yöntemi olarak görülmektedir. Bu nedenle, terörizm kavramına ilişkin bölümde belirtildiği gibi, terör örgütleri ortaya koydukları terör faaliyetlerini gerilla savaşı olarak adlandırmak suretiyle meşrulaştırmaya çalışmaktadır¹²⁹. Bu durum, terörizmin algısal hedefleri bağlamında değerlendirilmeli, gerilla adlandırmasının hukuki niteliğin saptanması bakımından bir önemi olmadığı vurgulanmalıdır.

“Savaş” ve “savaşçı” kavramları bağlamında belirtmek gerekir ki, hukuki açıdan, “savaşçı” ve “sivil” kategorileri dışında üçüncü bir kategorinin daha olduğu düşünülmektedir: yasadışı savaşçılar (*combatants illégaux*)¹³⁰. İsrail Anayasa Mahkemesi, planlı suikastlere ilişkin 14 Aralık 2006 tarihli kararında, “yasadışı terörist” terimini kullanmayı reddetmiş, bunun yerine “yasadışı savaşçı” kavramına yer vermiştir¹³¹. Kanaatimizce bu ayrım isabetli değildir. Zira “terörist” ile “savaşçı”, dolayısıyla “terörizm” ile “savaş” olgularının hukuki açıdan birbirinden olabildiğince net şekilde ayrılması terörizmle mücadele bakımından bir gerekliliktir. Mahkemenin üçüncü bir kategori yaratması söz konusu ayrımı belirsizleştirmesine katkı sunabilecek mahiyette olduğundan eleştiriye açıktır.

Sonuç olarak gerilla savaşı ile terörizm ilk bakışta birbirine benzer kavramlar olarak görülmekle birlikte açıklanan gerekçelerle gerek amaç ve yöntem gerekse hukuki rejim açısından gerilla savaşı ile terörizmin birbirinden farklı olduğunu belirtmek gerekir.

D. Terörizmin Boyutları: Dâhili, Uluslararası ve Küresel Terörizm

Bir olgunun dahili bir olgu olması ya da uluslararası hale gelmesi, ülke sınırlarının geçişkenliğiyle; küreselleşmesi ise etkisinin dünya geneline ulaşip ulaşmaması kriterine göre belirlenmektedir¹³². Terörizmi de bu bağlamda değerlendirmek mümkündür¹³³. Gelişmekte olan bir tipoloji çerçevesinde, terörizm, iç hukuk bakımından (devlet-içi) bir suç ve ihlal teşkil ettiği gibi fail, mağdur ve

¹²⁹ Chocquet, *op.cit.*, s. 10.

¹³⁰ André, *Droit Pénal Spécial*, *op.cit.*, s. 355.

¹³¹ *Ibid.*

¹³² Raflik, *Terrorisme et Mondialisation: Approaches Historiques*, *op.cit.*, s. 66.

¹³³ *Ibid.*

örgütsel faaliyet bakımından uluslararası (devletler-arası) bir nitelik de taşımaktadır¹³⁴. 11 Eylül olaylarından sonra ortaya çıkan terörizm ise dahili ve uluslararası terörizmin ötesinde, küreselleşmenin sağladığı araçlardan yararlanması dolayısıyla “küresel terörizm” şeklinde adlandırılmaktadır¹³⁵.

Dâhili terörizm, bir ülkede bütünüyle ulusal nitelikte hedeflere karşı ve o ülkenin vatandaşları tarafından işlenen terör olayları olarak tanımlanmaktadır¹³⁶. Uluslararası terörizm ise bir ülkenin sınırları dışındaki hedeflere yönelik olarak, yabancı bir ülkedeki dahili hedeflere ya da ulaşım araçlarına saldırıda bulunmak suretiyle işlenen uluslararası nitelikte terör olaylarını ifade etmektedir¹³⁷. Dâhili ve uluslararası terörizmi ayırt etmek için ulusal yargı yetkisinde yabancılık unsuru kıstasının da kullanıldığı görülmektedir¹³⁸. Buna göre, objektif açıdan terör suçunun bir devletin sınırları içinde işlenmiş olmasına rağmen neticesinin başka bir devletin sınırları içinde gerçekleşmesi; subjektif açıdan ise terör suçunun failinin kaçak ve yabancı bir ülkede mülteci olması veya başka bir ülkenin uyruğuna mensup olması ya da suçun mağdurunun yabancı bir devletin vatandaşı olması halinde uluslararası terörizmden; diğer hallerde ise dâhili terörizmden bahsedilebilecektir¹³⁹.

Ulusal mevzuatta dâhili ve uluslararası terörizmin tanımlanması yaygın bir eğilim değildir. Bununla beraber, ayrıntılı bir terörizmle mücadele mevzuatına sahip olan ülkelerin mevzuatında, örneğin Amerikan hukukunda, Federal Ceza ve Ceza Usul Kanunu’nda iki olgunun ayrı hükümler altında tanımlandığı görülmekteyse de iki tanım arasında kayda değer bir fark bulunmamaktadır¹⁴⁰. Öte yandan, İtalyan Ceza Kanunu’nun terörizme ilişkin 270-bis maddesinin başlığının 11 Eylül Olayları’ndan sonra kabul edilen bir Kanun’la uluslararası terörizmi kapsayacak

¹³⁴ Mireille Delmas-Marty, “Typologie Juridique du Terrorisme: Durcissement des Particularismes ou Émergence d’Une Communauté Mondiale de Valeurs?”, sous la direction de Henry Laurens-Mireille Delmas-Marty, **Terrorisme: Histoire et Droit**, Paris: Éditions CNRS, 2010, s. 167.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Altin Shegani, **Les Reponses Nationales au Terrorisme: Étude de Droit Comparé, Droit Français, Droit Albaneis**, Seconda Edizione, Roma: Edizioni Nuova Cultura, 2016, s. 96.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Valeria Santori, **Le Misure del Consiglio di Sicurezza Contro Il Terrorismo Internazionale**, Fagnano Alto: Editrice Il Sirente Società Cooperativa, 2007, s. 14.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Jeffrey F. Addicott, **Terrorism Law: The Rule of Law and The War on Terror**, second edition, Tucson-Arizona: Lawyers&Judges Publishing, 2004, s. 3.

şekilde yeniden düzenlenmesi¹⁴¹, ulusal düzeyde kanun koyucuların bu olguyu düzenleme eğilimine örnek olarak gösterilebilir.

Modern anlamda terörizmi, küresel sivil toplum kavramından, iletişim tekniğindeki gelişmelerden ve siyasi, toplumsal ve ekonomik küreselleşmeden bağımsız bir olgu olarak ele almak isabetli olmaz¹⁴². Küreselleşmenin şiddet bakımından sonuçlarından biri de uluslararası terörizmdir¹⁴³.

Küresel terörizm, dünyanın her yerinde yaşayan tüm insanların yaşamına doğrudan ya da dolaylı olarak tehdit oluşturan terörizm olgusunu ifade etmekte olup 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör saldırıları, sadece Amerika Birleşik Devletleri tarihi bakımından değil, dünya tarihi bakımından da önemli bir hadise olarak terörizmin küreselleşmesinde bir kırılma noktası oluşturmaktadır¹⁴⁴. Küresel terörizm ve yarattığı tehlike, sadece savaşa yol açmakla kalmayıp çatışmaların mahiyetini de değiştirmektedir¹⁴⁵. “Terörizmle savaş” şeklinde adlandırılan bu süreçte, cezai adalet sisteminin yapısına zarar verecek şekilde, kusurluluk ilkesi ve adil yargılanma hakkı gibi temel ilke ve kurumların göz ardı edilmesi; tehlikenin bertaraf edilmesine öncelik verilmesi ve askeri yargıya başvurulması gibi eğilimler gözlemlenmektedir¹⁴⁶.

E. Devlet Terörizmi

Tarihsel olarak devlet terörizmi olgusunun geçmişi Moğol İmparatorluğu’na dayandırılmaktadır¹⁴⁷. Bolşevik Devrimi’nden sonra kurulan Sovyetler Birliği’nin 1929 ile 1953 yılları arasında devlet terörizmini gerçekleştirdiği not edilmektedir¹⁴⁸.

¹⁴¹ Salvatore Aleo, **Sistema Penale e Criminalità Organizzata: le Figure Delittuose Associative**, Terza Edizione, Milano: Giuffrè Editore, 2009, s. 186.

¹⁴² Hennebel- Lewkowicz, “Le Problème de la Définition du Terrorisme”, **op.cit.**, s. 17.

¹⁴³ **Ibid.**

¹⁴⁴ Raflik, **Terrorisme et Mondialisation: Approches Historiques**, **op.cit.**, s. 11.

¹⁴⁵ **Ibid.**

¹⁴⁶ Kai Ambos, **Terrorismo, Tortura y Derecho Penal: Respuestas en Situaciones de Emergencia**, Barcelona: Atelier, 2009, s. 19.

¹⁴⁷ Gérard Chaliand et Arnaud Blin, “Manifestations de la Terreur à Travers les Âges”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, s. 93.

¹⁴⁸ Gérard Chaliand et Arnaud Blin, “Lénine, Staline et Le Terrorisme d'État”, **Histoire du Terrorisme**, **op.cit.**, s. 226.

Devlet terörizmi, en kısa tanımıyla, belli bir devlet tarafından terör amaç ve yöntemlerine başvurmak suretiyle uygulanan terörizmi ifade etmektedir¹⁴⁹. Diana Fotia'ya göre devlet terörizmi üç şekilde gerçekleşebilir:

İktidarı sürdürmek ya da diktatörlük kurmak amacıyla topluma karşı terör yöntemlerine başvurulması,

Uluslararası hukuka aykırı olarak başka bir devlete karşı misilleme amacıyla terör yöntemlerinin uygulanması,

Bazı devletler tarafından terör eylemlerine karşı koymak amacıyla terör yöntemlerine başvurulması¹⁵⁰.

Marksist-Leninist orijinli bir kavram olarak nitelendirilen devlet terörizmi, gizli polis teşkilatının aktif rol oynadığı totaliter, faşist ya da aşırı sağcı devletlerin politikasını ifade etmek için de kullanılmaktadır¹⁵¹. Devlet terörizminin yasama yetkisinin kötüye kullanılmasından kaynaklanması, kavramı geleneksel terörizmden ayıran başlıca özelliklerden biridir¹⁵². Muhafız kişi ve grupların bertaraf edilmesi amacıyla hukuka aykırı şekilde devlet makamlarının kullanılması halinde devlet terörizmi söz konusu olacaktır¹⁵³.

Devlet terörizmi aynı zamanda, bağımsızlık savaşı meselesiyle ve daha genel olarak silahlı çatışma bağlamında icra edilen eylemlerle bağlantılı olarak ele alınmaktadır¹⁵⁴. Devletler, askeri faaliyetlerinde kuvvet kullanırken uluslararası silahlı çatışma hukukuna aykırı bir tutum izlediğinde, savaş suçlarıyla birlikte devlet terörizminin de ortaya çıktığı söylenebilecektir¹⁵⁵. Bu bağlamda uluslararası terörizm kapsamında Amerika Birleşik Devletleri'nin senelik olarak terörizme destek veren ülkeler listesi yayımlamasından dolayı devlet terörizmi, “devlet sponsorlu terörizm” olarak da adlandırılmaktadır¹⁵⁶.

¹⁴⁹ Diana Fotia, **Terrorismo ... Per Non Addetti ai Lavori: Il Circolo Vizioso alla Aggressività**, Roma: Edizioni Nuova Cultura, 2012, s. 95.

¹⁵⁰ **Ibid.**

¹⁵¹ Mario Bettati, **Le Terrorisme: Les Voies de la Coopération Internationale**, Paris: Éditions Odile Jacob, 2013, s. 167.

¹⁵² **Ibid.**

¹⁵³ Durmuş Tezcan, “Terörizm ve Uluslararası Yardımlaşma”, **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'a 65. Yaş Armağanı**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1988, s. 694.

¹⁵⁴ Chiara di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale: Garanzia di Sicurezza versus Tutela dei Diritti Fondamentali**, Milano: Giuffrè Editore, 2010, s. 78.

¹⁵⁵ **Ibid.**, s. 78-79.

¹⁵⁶ Marcelo G. Kohen, “Les Controverses sur la Question du “Terrorisme d'États”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face**

Devlet terörizmi kavramı, genel anlamda terörizmin doğal bir parçası olmasına rağmen, pek çok terörizm tanımında devlet terörizmini kapsam dışında bırakacak şekilde dar bir çerçeve çizildiği gözlemlenmektedir¹⁵⁷. Her iki olgunun öznesi bakımından bir farklılık olduğundan bahsedilebilir: terörizm sınırlı bir gücün yarattığı eylemler bütünüken devlet terörizminin arkasında mutlak bir güç vardır¹⁵⁸.

F. Örgütlü Suçluluk ve Terör Örgütü

1. Örgütlü Suçluluk

a) Kavram

Terminolojik açıdan tartışmalı olmakla birlikte¹⁵⁹ organize suçluluk olarak da ifade edilen örgütlü suçluluk, ceza hukukunda gerek ulusal, gerekse uluslararası düzeyde gelişmekte olan bir suç kategorisidir¹⁶⁰. Genel olarak örgütlü suçluluğa, özellikle de terör amaçlı örgütlü suçluluğa ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerin kabul ediliş tarihlerine bakıldığında, günümüze yaklaştıkça bu konudaki kodifikasyon faaliyetlerinin sıklık kazandığı görülmektedir. Bu kodifikasyonun arka planında, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde suç örgütlerinin giderek artan bir şekilde birlikte hareket ettiği ve faaliyetlerini

au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 84.

¹⁵⁷ Arnaud Blin, **Le Terrorisme**, Paris: Éditions Le Cavallier Bleu, 2005, s. 25.

¹⁵⁸ **Ibid.**

¹⁵⁹ Ümit Kocasakal, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan / Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 130; Vesile Sonay Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, İstanbul: Beta Yayınları, 2004, s. 5-6; Bahri Öztürk (Editör)-Durmuş Tezcan-Mustafa Ruhan Erdem-Özge Sırma-Yasemin F. Saygılar Kırıt-Özdem Özaydın-Esra Alan Akcan-Efser Erden, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 797; Mustafa Ruhan Erdem, **Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 24; İzzet Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002, s.273; Bahri Öztürk-Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 1050; Vesile Sonay Daragenli, “Organize Suçluluk”, **Ceza Hukuku Günleri: 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler (26-27 Mart 1997)**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 1998, s. 246; Mustafa Ruhan Erdem, “Organize Suçluluk”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000**, Cilt II, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2000, s. 159; Ümit Ceylan, **Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003, s. 8; Atilla Coşkun, “Örgütlü Suç Kavramı ve Yargı Kararları Işığında TCK’nın 313. Maddesi”, **Legal Hukuk Dergisi**, Sayı: 5, Mayıs 2003, s. 1142.

¹⁶⁰ Maria Luisa Cesoni, **Les Dispositifs de Lutte Contre les Organisations Criminelles. Une Législation Sous Influence?**, Gent: Academia Press, 2005, s. 7.

genişlettiği gözlemlenmektedir¹⁶¹. Dolayısıyla, örgütlü suçluluk kriminolojik ve hukuki önemi itibariyle diğer suç kategorilerinden belirgin biçimde ayrılmaktadır.

Anayasa hukuku açısından örgütlü suçluluk, anayasal bir hak olan örgütlenme hürriyetinin sınırlanmasını gerektiren bir istisna oluşturmaktadır. Şayet örgütlenmenin amacı ve yöntemi hukuka aykırı ise kamu barışının ve kamu düzeninin tehdit altında olması dolayısıyla demokratik bir hukuki düzende suç işlemek amacıyla örgütlenme faaliyetinin örgütlenme hürriyeti kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir¹⁶².

Örgütlü suçluluk, bir ceza hukuku kavramı olmaktan daha çok kriminolojik bir kavram olarak nitelendirilmekle birlikte örgütlenme faaliyetinin *iter criminis* (suç yolu) bakımından cezai yaptırım uygulanan hazırlık hareketi niteliği taşıması sebebiyle aynı zamanda maddi ceza hukukunun konusunu oluşturmaktadır¹⁶³.

Yargıtay’a göre, örgütlü suçluluk “daha ziyade kriminolojik bir kavram” olup “maddi ceza hukuku bakımından örgütlü suçluluk deyiminden; suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek, bu örgüte üye olmak veya örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlemek anlaşılmaktadır”¹⁶⁴.

Ümit Kocasakal’a göre, üç gruba ayrılabilen örgütlü suçluluk tanımlarından; polisiye tanımlarda soruşturmalarda dikkate alınacak ve toplum açısından tehlike oluşturacak hususlar, kriminolojik tanımlarda olgunun sosyolojik niteliği, hukuki tanımlarda ise kovuşturma sürecini temellendirmeye yönelik olarak iki ya da daha fazla kişinin bir araya gelmesiyle oluşan gruplaşma, suç işleme amacı ve belli yöntemlerin uygulanması, kamu düzeni bakımından tehlike oluşturma gibi unsurların yer aldığı görülmektedir¹⁶⁵. Örgütlü suçluluğu üç kategoriye ayıran Michel Massé’ye göre, şiddete başvuran mafya tipi faaliyet, özellikle yolsuzluğun

¹⁶¹ Mustafa Tören Yücel, “Organize Suç”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 1998/3, 1998, s. 1066, s. 1069.

¹⁶² Zeki Hafizoğulları-Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Topluma Karşı Suçlar**, Ankara: US-A Yayıncılık, 2012, s. 265.

¹⁶³ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 11.

¹⁶⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁶⁵ Kocasakal, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, **op.cit.**, s.137-138.

avantajlarını kullanan politik-idari tipte faaliyet ve gümrük, finans ve borsa suçlarına yönelik ekonomik ve finans alanıyla sınırlı faaliyet kategorilerinden söz edilebilir¹⁶⁶.

Ceza hukuku açısından örgütlü suçluluk, öncelikle örgütlü suçların hukuki yapısını incelemektedir. Ancak kavramın boyutları bununla sınırlı olmayıp örgütlü suçların kriminolojik açıdan ortak özellikleri, işleniş biçimleri, amaçları ve nedenleri, örgütlü suçluluk olgusunu ortaya çıkaran, suça tesir eden siyasi ve çevresel faktörler de bu kavram kapsamında değerlendirilmektedir¹⁶⁷. Bununla birlikte, kanun koyucunun suç işlemek amacıyla örgütlenme (*association de malfaiteurs*) çerçevesinde örgütlü suçluluğu tanımlama girişimleri, yasal faaliyetlerden yasadışı faaliyetleri ayırma sorununu bünyesinde barındırmaktadır¹⁶⁸.

Sadece maddi ceza hukuku açısından değil, ceza muhakemesi hukuku açısından da bir suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediği önem arz etmektedir¹⁶⁹. Suç soruşturmasında uygulanan tutuklama, taşınmaz, hak ve alacaklara el koyma, şirket yönetimi için kayyım tayini, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, teknik araçlarla izleme ve özellikle örgütlü suçlara yönelik bir delil temin etme yöntemi olan gizli soruşturmacı görevlendirilmesi gibi koruma tedbirleri bakımından suç ile örgüt olguları arasındaki ilişki, koruma tedbirlerinin uygulanmasında gerekli olan usulü etkilemektedir. Ceza soruşturmasına konu olan suçun bireysel olarak değil de örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde, ihtiyaç duyulan bazı koruma tedbirleri uygulanabilir hale gelmekte; bireysel olarak da işlenebilen suçlar bakımından ise tedbirin uygulanabileceği süre uzatılması mümkün olmaktadır¹⁷⁰.

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar¹⁷¹, infaz hukuku bakımından da özel bir mahiyet taşımaktadır. Bu tür

¹⁶⁶ Michel Massé, “Notes Brèves sur la Rencontre de Deux Expressions: Crime Organisé et Espace Judiciaire Européen”, *RSC*, N° 2, 2000, s. 470.

¹⁶⁷ Kocasakal, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, *op.cit.*, s.130.

¹⁶⁸ Cesoni, *Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques*, *op.cit.*, s. 12.

¹⁶⁹ Özgenç, *Suç Örgütleri*, *op.cit.*, s. 11.

¹⁷⁰ Özgenç, bir suçun örgütle ilişkilendirilmesinin kötüye kullanılabilecek bir yetki olabileceğine dikkat çekmektedir: “Suç olgusunun ‘örgüt’le ilişkilendirilmesi, ceza muhakemesinde bir bakıma ‘maymuncuk’ olarak işe yaramaktadır.” Özgenç, *Suç Örgütleri*, *op.cit.*, s. 11.

¹⁷¹ Örneğin, Türk Ceza Kanunu’nun m. 6/1-j hükmüne göre, örgüt mensubu suçlu, “bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi” olarak tanımlanmaktadır.

suçlardan mahkum olmuş hükümlüler, daha ağır bir ceza infaz rejimine tabi tutulmaktadır¹⁷².

Belli bir suçu işlemek amacıyla geçici olarak bir araya gelen kişiler, çeşitli sebeplerle birleşmelerini kalıcı hale getirip bir örgüt kurabilirler¹⁷³. Bir suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, maddi ve manevi destekten faydalanma olanağı sunarak suçun icrasını hem suç için gerekli olan fail ve araç-gerecin temini, hem de suça yönelik motivasyonun sağlanması açısından kolaylaştırmaktadır¹⁷⁴. Örgütlenen failler, amaç suçları işlemek hususunda “tereddütsüzce, korkusuzca hareket” etme imkanı kazanmaktadır¹⁷⁵. Suç delillerinin karartılması da örgütün suça yönelik kolaylaştırıcı etkisinin kapsamına dahil edilebilir. Bireysel olarak işlenmesi zor ya da imkansız olan suçlar, işbirliği ve görev paylaşımı sayesinde suç ortaklığı kurularak işlenebilmektedir¹⁷⁶. Fransız Yargıtayı’nın da belirttiği gibi, mahiyeti gereği kamu düzenini ağır şekilde tehlike altında bırakan örgütlü suçlarla etkin bir şekilde mücadele edilmesi zorunludur¹⁷⁷.

İktisadi açıdan, örgütlü suçluluk, yasal ekonomi ile suç ekonomisi arasında köprü oluşturan kesişme noktasını ifade etmektedir¹⁷⁸. Kuşkusuz bu tanımda örgütlü suçluluğun çıkar amaçlı suç örgütlerini temel aldığı varsayımı esas alınmaktadır.

Örgütlü suç, örgütlü suçluluk ve suç örgütü terimleri gerek yazarlar gerekse kanun koyucular tarafından bazen eşanlamlı şekilde, bazen de farklı anlamlarda olacak şekilde kullanılmakta, ancak nadiren tanımlanmaktadır¹⁷⁹. İlk iki terim, daha ziyade bilimsel metinlerde birbirleri yerine de ikame edilebilecek şekilde, çeşitli

¹⁷² Özgenç, **Suç Örgütleri**, *op.cit.*, s. 11. Örneğin, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 66 maddesi, örgüt mensubu hükümlünün telefon ile haberleşme hakkının; 67. maddesi ise örgüt mensubu hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkının kısıtlanmasına imkan tanımaktadır. Yine, aynı Kanun’un 107. maddesi, koşullu salıverme bakımından diğer hükümlülere kıyasla örgüt mensubu hükümlü için daha ağır koşullar öngörmektedir.

¹⁷³ Vesile Sonay Daragenli, “Tehlike Suçları”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım-İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, 1999, s. 164.

¹⁷⁴ Édouard Verny, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, Paris: Éditions Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence (L.G.D.J.), 2002, s. 322; Özgenç, **Suç Örgütleri**, *op.cit.*, s. 14-15.

¹⁷⁵ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁷⁶ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 18. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2012, s. 297.

¹⁷⁷ Crim. 5 Octobre 1972, **Bull. Crim.**, N° 269, Verny, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, *op.cit.*, s. 110.

¹⁷⁸ Ada Becchi, **Criminalità Organizzata: Paradigmi e Scenari delle Organizzazioni Mafiose in Italia**, Roma: Donzelli Editore, 2000, s.29.

¹⁷⁹ Maria Luisa Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, Bruxelles: L.G.D.J.-Georg Librairie de l’Université-Bruylant, 2004, s. 7.

nitelikteki faaliyetleri kapsayacak biçimde genel bir olguyu ortaya koymak amacıyla kullanılmaktayken; suç örgütü terimi, genellikle spesifik olarak tanımlanmış, diğerlerinden ayırt edilebilen yapılanmaları ifade edecek şekilde kullanılmaktadır¹⁸⁰.

Marco Boschi'ye göre, örgüt, iki ya da daha fazla kişinin, işgücü ve/veya malvarlığını bir araya getirmek ve belirli bir amacı gerçekleştirmek için gerekli faaliyetin koordinasyonunu sağlamak suretiyle yaptığı anlaşmadır¹⁸¹. Bu anlaşma, amaç için gerekli asgari organizasyonun teşkilini ve kabaca, suç programının devamlılığını sağlamak için elverişli yapının oluşturulmasını gerektirdiği halde; kalıcı ya da geçici, gizli yahut aleni olabilir¹⁸². Üstelik görev ve hedeflerin spesifik olarak belirlenip dağıtılması da gerekmez¹⁸³. Örgüt bir görüşe göre, devamlılık arz eden ve belli düzeyde hiyerarşik ilişkinin hâkim olduğu, bu hiyerarşik yapı sayesinde üyelerinin üzerinde hakimiyet kuran somut, fiili birleşmeyi ifade etmektedir¹⁸⁴. Bir başka tanıma göre örgüt, “belirli ve müşterek bir işi yapmak veya amacı gerçekleştirmek maksadıyla kişi veya kurumların oluşturduğu birlik veya teşekkül”dür¹⁸⁵. Örgüt, bize göre, belirli amaç ve yöntemlerle faaliyet gösteren, sürekli mahiyette, asgari bir organizasyona sahip, ast-üst ilişkisiyle yapılanan yasal ya da yasadışı her türlü teşekküldür.

Örgüt sadece hukuki değil, aynı zamanda sosyolojik bir kavram olup suç işlemeye elverişli, organize, toplum içindeki gruplar tarafından sergilenen davranışları ve gösterilen tutumları da kapsar¹⁸⁶. Bununla beraber örgütün hukuki tanımında kavramın sosyolojik kapsamının esas alınması isabetli olmayacaktır¹⁸⁷. Hukuki anlamda, örgütün yöneldiği amaç suç işlemek olduğunda ortaya çıkan olgu ise örgütlü suçluluktur. Buna karşılık, belli bir suç işlemek amacıyla anlaşma fiili, ceza hukuku bakımından örgütlenme suçu kapsamında değil, genel hükümler

¹⁸⁰ **Ibid.**

¹⁸¹ Marco Boschi, **Criminologia del Terrorismo Anarco-Insurrezionalista**, Roma: Aracne Editrice, 2005, s. 134.

¹⁸² **Ibid.**

¹⁸³ **Ibid.**

¹⁸⁴ Özgenç, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, s. 15-16; Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁸⁵ Osman Yaşar-Hasan Tahsin Gökcan-Mustafa Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, 2. Baskı, 6. Cilt, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 8913-8914.

¹⁸⁶ Sulhi Dönmezer, “Organize Suçlulukla Mücadele”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan / Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 6.

¹⁸⁷ **Ibid.**

çerçevesinde iştirak kurumu altında değerlendirilecektir. Kabul etmek gerekir ki, geniş anlamda bir suç ortaklığının söz konusu olması, suçun icrasının kolaylaşması ve kolektif olma özelliklerinden ötürü örgütlenme suçu, suça iştirak kurumuna benzemektedir¹⁸⁸. Bununla beraber, örgütlenme suçunda, işlenecek suçların belirsiz sayıda olması, suça iştirakte ise işlenecek suçların belirli olması başta olmak üzere iştirak ile örgütlenme suçunu ayıran pek çok özellik mevcuttur.

Örgütlü suç, örgütlü suçluluktan hem nitelik, hem de içerik bakımından farklıdır¹⁸⁹. Örgütlü suç, bir suç kategorisi, örgütlü suçluluk yukarıda belirtildiği üzere çok farklı unsurlardan meydana gelen, karmaşık bir olgudur¹⁹⁰. Örgütlü suç, en basit tanımıyla, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suç kategorisini ifade etmektedir. Terminolojik bir ayrıma gidilmeyip “organize suç” teriminin “örgütlü suç” ile aynı anlama sahip olduğu varsayılırsa, örgütlü suç; birden fazla kişinin, devamlılık arz edecek biçimde, kamu düzenini bozmaya yönelik fiilleri işlemek amacıyla oluşturduğu örgüt faaliyeti çerçevesindeki suçları ifade etmektedir¹⁹¹.

Vurgulamak gerekir ki, 2001 tarihli Türk Ceza Kanunu Tasarısı’nın gerekçesinde belirtildiği üzere örgüt kavramı Ceza Kanunu’nda bağımsız bir suç tipi olarak yer aldığı gibi bir suç tipinin kurucu unsuru ya da ağırlaştırıcı hali olarak da düzenlenmektedir¹⁹². Bu itibarla, yukarıda yer verilen tanım göz önünde bulundurulursa, örgütlü suçun örgütlenme suçunu değil, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçları ifade ettiğini kabul etmek gerekir.

¹⁸⁸ Uğur Alacakaptan, “Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu”, **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 25.

¹⁸⁹ Ümit Kocasakal, **Kara Para Aklama**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000, s. 42.

¹⁹⁰ **Ibid.**

¹⁹¹ Çetin Özek, “Organize Suç”, **Nurullah Kunter’e Armağan**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998, s.195.

¹⁹² Sulhi Dönmezer, “Türkiye’de Organize Suçlulukla Mücadelenin Esasları”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan / Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 19.

b) Suç Örgütleri

Organizasyon yapısı ve amaçları bakımından çeşitlilik arz etmekle birlikte, suç işlemek amacıyla kurulan her örgüt, suç örgütü olarak nitelendirilir¹⁹³. Yargıtay suç örgütünü, “Yapılanma biçimi ne olursa olsun kanunlarda suç olarak tanımlanan fiillerin işlenmesi amacıyla oluşturulmuş örgütler” şeklinde tanımlamaktadır¹⁹⁴. İtalyan Yargıtayı ise örgütü, dayanışma bağı ile birbirine bağlanmış birden fazla kişinin, bileşenlerinden farklı ve yeni oluşumla temsil edilen müşterek neticeye ilişkin görüş birliği sağlamak suretiyle kurduğu işbirliği olarak tarif etmektedir¹⁹⁵. Bize göre, suç örgütü, belirli amaç ve yöntemlerle, ceza kanunlarına göre suç teşkil eden belirsiz sayıda fiilleri işlemeye yönelik olarak en az üç kişinin bir araya gelmesiyle kurulan, sahip olduğu yapı, üye sayısı, araç-gereç bakımından amaç suçları işlemeye, *örgütün suç programını gerçekleştirmeye elverişli nitelikte*, sürekli mahiyette, ast-üst ilişkisiyle yapılanan, yasadışı her türlü oluşumu ifade eder.

Kanun koyucular, örgütlü suçluluğun tanımlanmasının zorluklarına rağmen suç işlemek amacıyla örgütlenme temelinde örgütlü suçluluğun hukuki tanımını yapma konusunda girişimde bulunmuşlardır¹⁹⁶. Ceza Kanunlarında suç örgütünün kurulmasıyla kamu düzeninin bozulması ya da bozulma tehlikesi altında olması, örgütlenme suçlarının düzenlenmesi için başlıca nedendir¹⁹⁷.

Örgütlü suçluluğun ceza hukuku açısından inceleme konusu olan suç örgütleri; basit yapıdaki (genel amaçlı) suç örgütleri, gelişmiş yapıdaki ya da mafya tipi suç örgütleri ve terör örgütleri olarak üç kısma ayrılabilir. Bu ayrım, hem örgütün morfolojik yapısının gelişmişlik düzeyine, hem de örgütün *öncelikli* amaçlarının niteliğine dayanmaktadır. Yargıtay ise suç örgütlerini “genel örgüt” (TCK m. 220), “çıkar amaçlı suç örgütü” (mülga 4422 sayılı Kanun m. 1), “terör örgütü” (3713 sayılı Kanun m. 1-7/1) ve “silahlı terör örgütü” (TCK m. 314) olarak tasnif

¹⁹³ Özgenç, **Suç Örgütleri**, *op.cit.*, s. 14.

¹⁹⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁹⁵ Cass., Sez. I, n. 3078/1981, Boschi, **Criminologia del Terrorismo Anarco-Insurrezionalista**, *op.cit.*, s. 135.

¹⁹⁶ Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, *op.cit.*, s. 12.

¹⁹⁷ Faruk Erem, “Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak”, **AÜHFD**, Cilt: 12, Sayı: 3-4, 1955, s. 50.

etmektedir¹⁹⁸. Yargıtay'ın terör örgütü/silahlı terör örgütü ayrımına katılmayarak terör örgütünün silahlı bir suç örgütü olduğunu belirtiyor; suç örgütlerini sınıflandırırken de Yargıtay'ın tasnifini değil, yukarıda belirtilen genel suç örgütü/gelişmiş yapıdaki mafya tipi suç örgütü/terör örgütü ayrımını benimsiyoruz¹⁹⁹.

Basit yapıdaki (genel amaçlı) suç örgütleri, bir ya da birkaç suçu işlemek amacıyla kurulan, somut olarak işlenen suçların ötesinde ayrı bir hedefi olmayan örgütlenmelerdir. Nitekim Türk Ceza Hukukunda basit yapıdaki suç örgütlenmesini düzenleyen “suç işlemek amacıyla örgüt suçu”na ilişkin 5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinde söz konusu örgütün işleyebileceği suçlar belirtilmediği gibi²⁰⁰ işlenmesi düşünülen suçlar dışında ayrı bir amaç öngörülmemiştir. Buna karşılık, terör örgütleri, somut olarak işledikleri suçların ötesinde siyasi bir hedefe yönelik faaliyetler göstermektedir. Terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenen adi nitelikteki suçlar, örgütün varlık sebebini oluşturan siyasi hedefi bakımından sadece bir araç özelliği göstermektedir. Bu itibarla, terör örgütü, genel suç örgütünün özel bir türüdür²⁰¹.

Mafya terimi, genel olarak, sosyo-ekonomik ve tarihi verilerle bağlantılı olarak, güçlü yerel kökenlere dayalı olmakla birlikte uluslararası bağlantıları olan, bilhassa demokratik kurumlar bakımından tehlikeli görülen yapılanmaları ifade edecek şekilde kullanılmaktadır²⁰². Gelişmiş yapıdaki –mafya tipi- çıkar amaçlı suç örgütleri ya da özel anlamda “örgütlü suçluluk”, “doğrudan veya dolaylı olarak haksız mali çıkar sağlamak için korkutma, yıldırma gücünü veya yolsuzluğu veya ekonomi, siyaset, kamu idaresi, adliye, medya üzerinde nüfuz kullanarak, süreklilik içinde ve planlı olarak birden fazla suçları işlemek üzere üç veya daha fazla kişinin hiyerarşik yapı ve işbölümü esasına göre bir araya gelmesi”²⁰³ olarak

¹⁹⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁹⁹ Uyuşturucu ticaretine yönelik örgütlenme suçu bir kenara bırakılırsa, benimsediğimiz tasnif yöntemi, Laura Simeone’nin *I Reati Associativi* (Örgütlü Suçlar) adlı kitabında da görülmektedir. Laura Simeone, **I Reati Associativi**, Sant’Arcangelo di Romagna: Maggioli Editore, 2015, passim.

²⁰⁰ Vesile Sonay Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan / Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 19, Sayı:2, İstanbul, 2013, s. 675.

²⁰¹ Agathe Lepage-Haritini Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, Paris: PUF, 2015, s. 846; Romain Ollard-François Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, Mesnil-sur-l’Estrée: Éditions Bréal, 2015, s. 444.

²⁰² Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, **op.cit.**, s. 7.

²⁰³ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 348.

tanımlanmaktadır. Bu tanım çerçevesinde, iki örgütün kullandıkları yöntem, hiyerarşik yapı ve işbölümüne dayanan yapı unsurları açısından birbirine benzediği görülmektedir. Yöntem açısından, her iki örgüt de korkutma ve yıldırma yollarına başvurmak suretiyle faaliyet göstermektedir. Tanımda yer verilen yöntemlerin ötesinde, mafya tipi örgütlerin terör örgütleri gibi cebir ve şiddet yöntemine başvurduğunu söylemek yanlış olmayacaktır²⁰⁴. Örgütün morfolojik yapısına bakıldığında, mafya tipi örgütün yine terör örgütlerinde olduğu gibi gelişmiş bir organizasyon yapısına, bu yapıyı ayakta tutan iç disiplin mekanizmalarına, örgüt mensuplarının aralarındaki ilişkiyi düzenleyen güçlü bir hiyerarşiye dayanan işbölümü sistemine sahip olduğunu, araç-gereç açısından ise genellikle terör örgütü gibi silahlı olduğunu ifade etmek mümkündür²⁰⁵. Bu nedenle, terör örgütü için “siyasi mafya” nitelendirmesi yapılmaktadır²⁰⁶. Özellikle XX. yüzyıldan itibaren terörün kendine özgü karakterini yitirdiği, terör örgütlerinin organize suçlarla derin ve karmaşık bir ilişkiye girdiği; operasyonel motivasyon, hem mafya hem terör örgütü özelliği taşıyacak bir yapıya dönüşme, özellikle zayıf devletler üzerinde baskı uygulama gibi açılardan iki örgüt tipinin benzeştiği düşünülmektedir²⁰⁷.

Mafya tipi örgütün terör örgütüne kıyasla daha sıkı bir hiyerarşiye sahip olduğu söylenebilir. Başvurulan yöntem bakımından ise her ne kadar mafya tipi örgüt ihtiyaç duyduğunda cebir ve şiddete başvursa da esas olarak tercih ettiği yöntemin yıldırma ve sindirme olduğu, amaçlarına ulaşmak için kendisine yarar sağlayabilecek kurumlar üzerinde nüfuz kullanma metodunun ağır bastığını söylemek gerekir. Buna karşılık, terör örgütleri için cebir ve şiddet, amaçlarına ulaşmak hususunda benimsenen başlıca yöntemlerdir. Araç-gereç açısından, terör örgütlerinin silahlı olmaması düşünülemezken, mafya tipi örgütlerin bazı faaliyetlerini silahsız olarak yürütebildiğini belirtmek mümkündür²⁰⁸.

²⁰⁴ *Ibid.*, s. 210.

²⁰⁵ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op.cit.*, s. 144; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 211; Özek, “Organize Suç”, *op.cit.*, s. 216.

²⁰⁶ Kurtuluş Tayanç Çalışır, **Suçun Vebası: Suç Örgütlerinin Anatomisi**, Ankara: Adalet Yayınları, 2009, s. 75.

²⁰⁷ Tulga Uyar, **Terörle Mali ve Hukuki Mücadele**, Ankara: Adalet Yayınları, 2008, s. 75-79.

²⁰⁸ Nitekim, Türk hukukunda, mülga 4723 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, çıkar amaçlı örgütler için silahlı olma koşuluna suçun kurucu unsurları arasında yer vermeyip bu durumu ağırlaştırıcı neden olarak düzenlemiştir. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 212.

Mafya tipi örgüt ile terör örgütü, nihai amaçları bakımından birbirinden net bir biçimde ayrılmaktadır²⁰⁹. Mafya tipi suç örgütlerinin siyasi birtakım faaliyetleri olsa bile bunlar, asıl amaç olan ekonomik menfaat temini bakımından araç olarak kullanılmaktadır. Mafya tipi örgütün siyasi uğraşları, kazanç temin etme amacı karşısında ikincil niteliktedir²¹⁰. Buna karşılık, terör örgütleri de bazen mafya tipi örgüt gibi faaliyetler göstermektedir²¹¹. Terör örgütlerinin özellikle uyuşturucu ticareti bakımından “narkoterörizm” olarak ifade edilebilecek mahiyette²¹², maddi menfaat sağlamak amacıyla silah, uyuşturucu, organ ticareti gibi faaliyetlerde bulunduğu görülmekle beraber bu faaliyetler örgütün varlık amacını oluşturan siyasi hedeflere ulaşmak için kullanılması düşünülen ikincil düzeydeki faaliyetlerdir²¹³. Dolayısıyla, terör örgütü, siyasi nitelikteki nihai hedefi (saik) bakımından mafya tipi suç örgütlerinden ayırt edilebilmektedir.

Örgüt faaliyetlerinin meşruiyeti de mafya tipi örgüt ile terör örgütünün belirgin şekilde ayrıldığı hususlardandır. Vesile Sonay Evik’in belirttiği gibi, mafya tipi örgütlerin faaliyetlerinde ancak titiz bir araştırma ile ayrıştırılabilecek kanuna aykırı ve kanuna uygun unsurlar iç içe geçmiş durumdadır²¹⁴. Bir başka deyişle, bu örgütlerin bilerek yarattığı kamuya açık, yasal ve şeffaf faaliyet görüntüsünün arkasında “yeraltı” olarak tarif edilebilecek suç teşkil eden faaliyetleri yer almaktadır. Bu sebeple gelişmiş yapıdaki çıkar amaçlı suç örgütlerinin faaliyetlerine hakim olan gizlilik düzeyi, terör örgütlerinin gizlilik düzeyine göre genellikle daha yüksektir²¹⁵. Terör örgütleri kendi faaliyetlerinin meşru olduğunu ileri sürdüğü için gerçekleştirdiği eylemlerin ortaya çıkmasını büyük ölçüde tercih etmektedir²¹⁶.

²⁰⁹ Çalışır, **op.cit.**, s. 74.

²¹⁰ Adem Sözüer, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kavramı ve Özel Yargılama Önlemlerinin Türkiye’deki Boyutları”, **Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, 5 Ekim 2001, İstanbul: Beta Yayınları, 2002, s. 63 vd.

²¹¹ Çalışır, **op.cit.**, s. 74.

²¹² Mahmut Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası: Organize Suçlar**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 87. 1970’li yıllardan itibaren, özellikle Kolombiya’da faaliyet gösteren Devrimci Silahlı Kuvvetler (FARC) adlı terör örgütünün faaliyetlerine yönelik araştırmalar narkoterörizm olgusunu ortaya çıkarmıştır. **Ibid.**

²¹³ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 211, s. 8.

²¹⁴ **Ibid.**, s. 211.

²¹⁵ Mustafa Taşkın, **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Kara Parayla Mücadele**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2004, s. 13.

²¹⁶ Ahmet Taşkın, “Terörizm ve Sivil İtaatsizlik”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1-2, 2004, s. 123.

Ancak maksimum düzeyde gizlilik prensibini uygulayan modern tipte terör örgütlerinin de mevcut olduğu bilinmektedir²¹⁷.

Öte yandan, çıkar amaçlı suç örgütünün faaliyetlerinin yasa dışı ve yasal unsurlarının iç içe geçmiş olmasına karşılık, terör örgütlerinin tüm faaliyetleri kanuna aykırı nitelik taşımaktadır. Yasal boyuttaki ekonomik, sosyal ve siyasi sistem, kusurları ve zafiyetleriyle mafya tipi örgütler için “asıl beslenme kaynağı” iken, terör örgütleri varlık amaçları gereği yasal düzenin tümüyle dışındadır²¹⁸. Bununla beraber her iki tipteki suç örgütünün faaliyetlerinin birbiriyle ilişkili olduğunu, zaman zaman iç içe geçtiğini söylemek mümkündür²¹⁹.

2. Terör Amaçlı Örgütlü Suçluluk

Terör örgütü, en kısa tanımıyla terör yaratma amacı ve terör yöntemiyle faaliyet gösteren yasa dışı suç örgütü kategorisini ifade eder. Bu bağlamda terör amaçlı suçluluk ve terör amaçlı örgütlü suçluluk olgularının varlığından bahsedilebilir²²⁰. Terör amaçlı örgütlenme, terör eylemlerinin hazırlık sürecinin bir parçasıdır²²¹. Nitekim literatürde, terör amaçlı örgütlenme suçunun, örgütlü terörizm (*terrorisme par groupement*) olarak nitelendirildiği görülmektedir²²².

Kanaatimizce, terör örgütü, korku ve dehşet yaratacak yöntemlerle, cebir ve şiddet içeren faaliyetleriyle anayasal düzeni, devletin varlığını, niteliklerini güvenliğini, kamu düzenini tehlike altında bırakan; ceza kanunlarına göre terör suçu teşkil eden belirsiz sayıda fiilleri işlemeye yönelik olarak en az üç kişinin bir araya gelmesiyle kurulan, sahip olduğu yapı, üye sayısı, araç-gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli nitelikte, sürekli mahiyette, ast-üst ilişkisiyle yapılanan, yasadışı her türlü oluşumdur. Terör amaçlı örgütlü suçluluk, örgütün niteliğinin

²¹⁷ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

²¹⁸ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 211-212.

²¹⁹ Durmuş Tezcan, “Organize Suçlulukla Mücadelede Özel Muhakeme Hukuku Tedbirleri”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000**, Cilt II, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2000, s. 140.

²²⁰ Michel Massé, “La Criminalité Terroriste”, in Hélène Dumont-Juliette Tricot-Gerhard Werle-Boris Burghardt- Adán Nieto Martín et Michel Massé, “Criminalité Collective et Impunité des Principaux Responsables : Est-ce la Faute du Droit Pénal?”, **RSC**, N°1, Janvier-Mars 2012, s. 89.

²²¹ Emmanuel Dreyer, **Droit Pénal Spécial**, 3e édition, Paris: Éditions Ellipses, 2016, s. 354.

²²² André, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 364.

devlet tarafından saptanması dolayısıyla esas itibariyle devlete karşı bir örgütlenme faaliyetidir²²³.

Terör amacı, kamuoyunda emniyetsizlik ve panik ortamı yaratmaya yönelik şiddet eylemleriyle somutlaşır²²⁴. Toplumda dehşet oluşturmak amacıyla, doğrudan belli bir kişiye, kuruma ya da organizasyona değil, ilke ve sistemlerin temsilcilerine ve sembollerine karşı ayırım gözetmeyen suç fiilleri terör amaçlı örgütlü suçluluğun özünü oluşturmaktadır²²⁵.

Terör amaçlı örgütlü suçluluğun kökeni oldukça eskidir. Roma hukukunda siyasi düzene karşı suçlar ve vatana ihanet, eski dönemlerde “*perduellio*” olarak ifade edilmektedir²²⁶. Ancak, Jül Sezar ve Augustus döneminden itibaren “*crimen maiestatis*” teriminin kullanıldığı bilinmektedir²²⁷. Özellikle Augustus döneminde siyasal bir makam olan Senato’nun imparatora ve siyasi düzene karşı suçlara müdahale yetkisi oldukça sınırlıdır²²⁸. Dini saikle yapılan faaliyetlerin de “*crimen maiestatis*” kapsamında değerlendirilmesi²²⁹, dini radikalizm, siyasi suç ve terörizm ilişkisi bakımından dikkat çekicidir. Orta Çağ’da ise kanuna aykırı örgütlenmeler, “*conventicole*” olarak adlandırılmıştır²³⁰.

Terörizm ile örgütlü suçluluk kavramlarının birbirini etkilediğini söylemek mümkün olsa da bu iki kavram birbirinden ayrıdır²³¹. Terörizm olgusunun diğer örgütlü suç faaliyetlerinin ötesinde kendi özgü, siyasi açıdan tartışmalı mahiyeti; bu ayırımın temelinde yatan asıl etmen olarak değerlendirilebilir.

²²³ Meliá, **Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto**, *op.cit.*, s. 62.

²²⁴ Boschi, **Criminologia del Terrorismo Anarco-Insurrezionalista**, *op.cit.*, s. 134.

²²⁵ *Ibid.*

²²⁶ Aleo, **Sistema Penale e Criminalità Organizzata: le Figure Delittuose Associative**, *op.cit.*, s. 74.

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ Bernardo Santalucia, **Studi di Diritto Penale Romano**, Roma: L'Erma di Bretschneider Editrice, 1994, s. 220.

²²⁹ Cesare Sanfilippo, **Istituzioni di Diritto Romano**, Decima Edizione, Curata ed Aggiornata da Alessandro Corbino e Antonino Metro, Roma: Rubbettino Editore, 2002, s. 58.

²³⁰ Kocasakal, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, *op.cit.*, s.130.

²³¹ Cesoni, **Les Dispositifs de Lutte Contre les Organisations Criminelles. Une Législation Sous Influence?**, *op.cit.*, s. 7-8.

Terör amaçlı örgütlü faaliyetlerin örgütlü suçluluk kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği meselesi, tartışmalı bir konudur²³². Bu belirsizlikte, örgütlü suçluluğun yalnızca çıkar amaçlı suç örgütü faaliyetlerini ifade ettiği yönündeki görüş rol oynamaktadır. Son yıllarda bu görüşün ağırlık kazandığını söylemek mümkündür²³³. İsviçre’de örgütlü suçlulukla mücadelede görevli yargı ve kolluk mensupları üzerinde yapılan bir saha araştırmasının sonucunda da organize suç kavramının zaman içinde değiştiği ve terör eylemlerinden uzak bir noktaya evrildiği sonucuna ulaşıldığı gözlemlenmektedir²³⁴. Kanaatimizce, örgütlü suçluluk kapsamındaki suçların kendine özgü nitelikleri çeşitlilik arz etse de bu suçlara ilişkin düzenlemelerin birbiriyle olan yakın ilişkinin de ötesinde, örgütlü suçların ortak yönünü oluşturan örgüt unsurunun temel özelliklerinin taşıdığı önem dolayısıyla terör amaçlı örgüt faaliyetlerinin geniş anlamda örgütlü suçluluk kapsamında değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Doktrinde terör örgütünün örgütlü suçluluğun tipik bir örneği olduğu²³⁵, hatta terörün “tamamiyle organize suç şekli” olduğu yönünde görüşlere rastlanmaktadır²³⁶.

İtalyan Yargıtayı’na göre, örgütün terör amacı, siyasi hedeflere ulaşabilmek için toplumda panik ortamı yaratan şiddet eylemleriyle ortaya çıkmaktadır²³⁷. Kurumları zayıflatmaya ve kurulu düzene duyulan güveni sarsmaya yönelik olarak dehşet yaratmak amacıyla, somut ve doğrudan bireye karşı değil, bireyin toplum içindeki konumuna ve işlevine karşı işlenen suç fiilleriyle düzenin birlik ve bütünlüğünü hedef alan bir örgüt, terör örgütü olarak nitelendirilir²³⁸.

Terör örgütü, saik açısından diğer suç örgütlerinden belirgin şekilde ayrılmaktadır. Terör örgütlerinin nihai hedefleri siyasi bir nitelik taşımaktadır. Söz konusu siyasi nitelik, korkutma, sindirme, yıldırma, baskı, cebir ve şiddet yöntemleriyle toplum düzenini ve meşru iktidarı, ülke bütünlüğünü, ulusal birliği

²³² Cesoni, (avec Konstantin Von Zwehl), “La Suisse, ou l’Incrimination de l’Organisation Criminelle Comme Protection de la Place Financière”, in **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, *op.cit.*, s. 240.

²³³ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 8.

²³⁴ Cesoni-Zwehl, “La Suisse, ou l’Incrimination de l’Organisation Criminelle Comme Protection de la Place Financière”, *op.cit.*, s. 240.

²³⁵ Önder Tozman, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015, s. 68.

²³⁶ Uyar, *op.cit.*, s. 71.

²³⁷ Cass., Sez. I, n. 13606/1986, Boschi, **Criminologia del Terrorismo Anarco-Insurrezionalista**, *op.cit.*, s. 134.

²³⁸ Cass., Sez. I, n. 11382/1987, Boschi, **Criminologia del Terrorismo Anarco-Insurrezionalista**, *op.cit.*, s. 134-135.

sarsmak²³⁹; mevcut siyasi, sosyal veya ekonomik düzeni yıkmak, değiştirmek ve siyasal iktidarı ele geçirmek amaçlarıyla somutlaşmaktadır²⁴⁰. O yüzden terör örgütleri, siyasi amaçlı suç örgütü olarak anılmaktadır²⁴¹. Bu yönüyle, terör örgütünün genel suçları işlemeye yönelik basit yapıdaki suç örgütünden ve gelişmiş yapıdaki –mafya tipi- çıkar amaçlı suç örgütlerinden ayırt edilmesi mümkündür.

Terörizm ve terör örgütü kavramları arasındaki ilişkinin, diğer suç örgütleri ile bu suç örgütlerin amaç ve yöntemi arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğu söylenebilir. Bunun birkaç sebebi vardır. İlk olarak belirtmek gerekir ki, terörizm olgusu, varlığını büyük ölçüde terör örgütlerinin faaliyetlerine borçludur. Örgütsel faaliyet dışında terör eylemlerinin gerçekleşme olasılığının düşük olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan, örgütlü suçluluk bağlamında terör örgütü, büyük ölçüde terörizm kavramına dayalı olarak tanımlanmaktadır. Terör örgütüne ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemelerde kimi zaman ayrıca yapılan terörizm tanımına atıfta bulunmak, kimi zaman da terörizmin mahiyetine ilişkin unsurlara doğrudan örgüt tanımı içinde yer vermek suretiyle; terörizm, terör amaçlı örgütlenmenin eksenini oluşturmaktadır. Terörizm ile terör örgütü kavramları arasındaki hukuki kavramsal ilişkinin bir başka boyutu da yasal düzenlemelerde yer verilen terör tanımında örgütsel faaliyete atıfta bulunulmasıdır. Bu konuda Türk mevzuatı dikkat çekici bir örnek teşkil etmektedir. Bu çalışmanın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak değerlendirilecek olmakla beraber, Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesindeki terör tanımında açıkça belli amaçlarla ve yöntemlerle hareket eden “bir örgüte kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler” ifadeleriyle örgüt, terörün olmazsa olmaz bir unsuru olarak kodifiye edilmiştir. Nitekim “terör eylemlerinin ortak nitelikleri şiddet, siyasi amaç ve örgütsel faaliyet” olarak ifade edilmektedir²⁴². Kuşkusuz, terörizm ile terör örgütü arasındaki kavramsal ilişki bakımından söz konusu üçüncü husus, totolojik bir mahiyet arz etmektedir. Şöyle ki, terör örgütünün hukuki tanımı kaçınılmaz biçimde terör kavramına dayalı iken, terör tanımı da bir boyutuyla terör örgütü kavramına dayanmaktadır.

²³⁹ Hikmet Sami Türk, “Örgütlü Suçlar ve Terörle Mücadele”, **Adalet Dergisi**, Sayı: 11, 2002, s. 1.

²⁴⁰ Dönmezer, “Organize Suçlulukla Mücadele”, **op.cit.**, s. 6; Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, **op.cit.**, s. 279; Eralp Özgen, “Terörizmle Mücadele Yasasının Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991, s. 397.

²⁴¹ Tozman, **op.cit.**, s. 68.

²⁴² Centel- Zafer- Çakmut, **Türk Ceza Hukukunda Giriş**, **op.cit.**, s. 185.

Terör örgütü kavramı, terör kavramının siyasi boyutuyla taşıdığı belirsizliklerin etkisi altında olmakla beraber örgütlü suçluluk kapsamında değerlendirilmek durumundadır. Bu çerçevede terör örgütünü, diğer suç örgütlerinden ayıran özellikleri ele almak gerekir.

G. Terör Suçu

1. Genel Olarak

En kısa tanımıyla, terör suçu, terör saikiyle işlenmiş suçtur. Terör suçları, basit haliyle, Ceza Kanunu'nda suç olarak düzenlenen bazı fiilleri kapsayan ikincil bir suç kategorisini ifade eder²⁴³. Bu fiillerin, anayasal düzeni ve kamu barışını sarsmayı veya ortadan kaldırmayı amaçlayan bir terör örgütünün faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde, daha ağır cezalandırılması gereken suçlardan oluşan bir suç kategorisi söz konusu olmaktadır²⁴⁴. Ancak vurgulamak gerekir ki “terör suçu”, bir suç tipi değil²⁴⁵, suç kategorisidir²⁴⁶. Dolayısıyla bir terör suçunda terör unsuru, suçun özünü değil, niteliğini ifade etmektedir²⁴⁷. Bununla beraber adi suç oluşturan bir fiilin, anayasal düzeni hedef alması halinde fiilin bütünü bakımından “icra hareketi” değerinde olduğu ileri sürülmektedir²⁴⁸. Terör suçlarının diğer suç kategorilerinden hem amaç (saik) ve işleniş biçimi (yöntem), hem de mahiyeti bakımından ayrıldığı düşünülmektedir²⁴⁹.

Terör suçlarının hukuki mahiyetine bakıldığında, doktrinde suçun unsurları bakımından terör suçları farklı bir yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmektedir. Buna göre, genel olarak bir suçun kurucu unsurları maddi unsur ve manevi unsur iken, terör suçları için bağlamsal unsur (*élément contextuel*) olarak ifade edilen

²⁴³ Miguel Polaino Navarrete, “Apología y Encubrimiento del Terrorismo”, Ed. Faustino Gutiérrez-Alviz Conradi, **La Criminalidad Organizada Ante la Justicia**, Sevilla: Editorial Universidad de Sevilla, 1996, s. 50.

²⁴⁴ **Ibid.**

²⁴⁵ Taner, “Tedhişçilik ve 16 İkinci Teşrin 1937 Cenevre Mukavelenameleri”, **op.cit.**, s. 467; Alparslan, **op.cit.**, s. 95.

²⁴⁶ Tahir Taner’in ifadesiyle, “Hakikatte bir tethişçilik suçu yoktur, tethişçilik mahiyetinde bir takım suçlar vardır”. Taner, “Tedhişçilik ve 16 İkinci Teşrin 1937 Cenevre Mukavelenameleri”, **op.cit.**, s. 467.

²⁴⁷ Çetin Özek, “Terör ve Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991, s. 355.

²⁴⁸ **Ibid.**, s. 360-361.

²⁴⁹ Ahmet Ulutaş-Ömer Serdar Atabey, **Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Terörle Mücadele Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 14.

üçüncü bir ögenin mevcut olduğu ileri sürülmektedir²⁵⁰. Bu unsur, eylemi terör eylemi haline getiren ve yargıç tarafından takdir edilecek bağlam ve çerçevedir²⁵¹. Bağlamsal unsur, teröristin bir eylemi gerçekleştirme niyetini ya da eyleme geçmesini değil; fail tarafından işlenen suçun, doğası ve bağlamı gereği bir ülkeye ya da uluslararası kuruluşu karşı ağır bir saldırı teşkil etmesini ifade etmektedir²⁵².

2. Nisbî ve Mutlak Anlamda Terör Suçu

Nisbi ve mutlak anlamda terör suçu ayrımı, suç teşkil eden maddi fiilin, bağımsız ya da kanuni bir koşula bağlı olarak “terör suçu” şeklinde nitelendirilmesine dayanan bir ayrımdır. Bu ayrım, yalnızca Türk hukukuna özgü olmayıp örneğin Fransız Ceza Kanunu’nda düzenlenen terör suçları da literatürde, benzer şekilde, nisbi terör suçları (*terrorisme par référence*) ve bağımsız, mutlak terör suçları (*infractions terroristes autonomes*) şeklinde tasnif edilmektedir²⁵³. Nisbi terör suçları, adi suçlara dayalı terörizm (*terrorisme dérivé du droit commun*) olarak da nitelendirilebilir²⁵⁴. Mutlak terör suçları ise kaçınılmaz şekilde, mahiyeti gereği bu kategoriye dahil olan terör suçlarını ifade etmektedir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, terör faaliyeti kapsamına giren suçlarla ilgili ikili bir ayrım öngörmüştür. Bu ayrıma göre, bazı suçlar terör saikiyle işlenmesi şartı aranmaksızın doğrudan terör suçu olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu suçlar mutlak anlamda terör suçu kabul edilmektedir. Diğer bazı suçlar ise ancak terör faaliyeti kapsamında işlendiği takdirde terör suçu kabul edildiği için nisbî anlamda terör suçu sayılmaktadır.

Mutlak anlamda terör suçları 3713 sayılı Kanun’un 3. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci

²⁵⁰ Ignacio de la Serna, “Des Infractions Terroristes”, Eds. Christian De Valkeneer- Ignacio de la Serna, *À la Découverte de la Justice Pénale: Paroles de Juriste*, Bruxelles: Éditions Larcier, 2015, s. 204.

²⁵¹ *Ibid.*

²⁵² *Ibid.*

²⁵³ André, *Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 357.

²⁵⁴ Ollard-Rousseau, *Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 442.

fıkrasında yazılı suçları, doğrudan terör suçu kapsamında değerlendirmektedir. Bu kapsama giren suçlar devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, askerî tesisleri tahrip ve düşman askerî hareketleri yararına anlaşma, anayasayı ihlal, yasama organına karşı suç, hükûmete karşı suç, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silâhlı isyan, silahlı örgüt, silah sağlama, yabancı hizmetine askere yazma, yazılma ve Cumhurbaşkanı suikasttan ibarettir. Bu suçların ortak yönü, doğrudan şiddet unsuruna²⁵⁵ ya da şiddet tehlikesi unsuruna²⁵⁶ yer vermesidir. Öte yandan, bu suçlar örgütlü olarak işlenebilecek yapıda olmalarına rağmen özellikle Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma (m. 320) ve Cumhurbaşkanı suikast (m. 310/1) suçunun tek bir kişi tarafından işlenmesi mümkündür. Bir başka deyişle, sözü edilen suçlar, mutlak surette terör suçu sayıldığından; terör fiilleri bakımından örgütün varlığının olmazsa olmaz bir şart olduğu söylenemeyecektir. Buna karşılık, terörle mücadele mevzuatında, olağan ceza hükümleriyle yargılama ve infaz usullerinden daha farklı bir yol benimsenmesi, terörün örgüt ve devamlılık unsurlarıyla ilişkilendirildiğinden, kanun koyucu kendisinin terör yaklaşımıyla çeliştiği için eleştirilmektedir²⁵⁷. Bir görüşe göre, her ne kadar 3713 sayılı Kanun'daki terör tanımı amaç, şiddet ve örgüt unsurlarına yer vermiş olsa da Kanun'un 4. maddesi uyarınca bir suçun terör suçu sayılmasında amaç unsuru yeterli görülmesi, kanun koyucunun yapısı gereği örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi zorunlu olmayan "tahrik ve teşvik cürümlerini terör suçu saymak istemesinden kaynaklanmıştır"²⁵⁸.

Türk hukukunda, terör amaçlı örgütlenme suçu düzenleyen 3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmünde 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine yapılan gönderme ve 3713 sayılı Kanun'un 3. maddesinde 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine yer verilmesi dolayısıyla, terör amaçlı örgütlenme suçu mutlak anlamda bir terör suçudur.

Nisbi anlamda terör suçları, Kanun'un 4. Maddesiyle düzenlenmiş olup 3713 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinde belirtilen terör tanımı kapsamındaki amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti

²⁵⁵ Bülent Tanör, "Terörle Mücadele Kanunu Üzerine İlk Düşünceler", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl 10, Sayı 1-2, 1990, s. 168.

²⁵⁶ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 124.

²⁵⁷ **Ibid.**, s.125.

²⁵⁸ Centel- Zafer- Çakmut, **Türk Ceza Hukukunda Giriş**, op.cit., s. 185; Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 278.

çerçevesinde²⁵⁹ işlendiği takdirde, bazı suçların terör suçu sayılacağı hükme bağlanmıştır²⁶⁰. Bu suçlar aşağıda yer almaktadır:

a) Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar.

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan suçlar.

c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları.

ç) 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

d) Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar.

e) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 inci maddesinde tanımlanan suç.

Görüldüğü üzere, nisbî anlamda terör suçları çok kapsamlıdır. Hayata karşı suçlar, malvarlığına karşı suçlar, genel tehlike yaratan suçlar, kamu güvenine karşı suçlar, kamu barışına karşı suçlar, bilişim alanında suçlar gibi çok çeşitli suç

²⁵⁹ “Terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde” işlenen fiiller, “terör örgütünün faydasına işlenen” veya “terörle ilgili” fiillerden farklı ve daha dar kapsamlıdır. Vahit Baltacı, **Yeni TCK ve CMK’da Terör Suçları ve Yargılaması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 325.

²⁶⁰ Maddenin mevcut hali 5532 sayılı Kanun’la değiştirilmiş olup Kanun tasarısında madde gerekçesi şu şekildedir: “Terörle Mücadele Kanununun 4 üncü maddesinde yapılan değişiklikle, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen çeşitli suçların da terör suçu sayılacağı kabul edilmiştir. Çeşitli suçlar, mahiyeti gereğince cebir, şiddet veya tehdit içermeseler bile bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmeleri halinde terör suçu sayılacaklardır. Örneğin, uyuşturucu madde imal ve ticareti, belgede sahtecilik, parada sahtecilik, kaçakçılık gibi suçlar bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde sıklıkla işlenebilmektedirler. 3713 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin mevcut metninde mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan sınırlı suç maddesine yollamada bulunulduğu için, bu örnek suçlar terör suçu olarak kabul edilememektedir. Bu durum özellikle görevli mahkemenin belirlenmesi açısından bir sorun oluşturmaktadır. Örneğin terör örgütünü kurmak ve yönetmek suçundan dolayı açılan dava özel yetkili bir mahkemede görülürken, bu örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen belgede sahtecilik suçuna ilişkin davaya genel yetkili mahkemelerde bakılmaktadır. Bu sakıncanın önüne geçebilmek amacıyla madde metninde değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğe göre, söz konusu 4 üncü madde metninde 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun atıfta bulunulan maddelerinde tanımlanan suçların bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde terör suçu sayılması mümkün olacaktır.” Tasarıdaki nisbi suçların çok kapsamlı olması eleştirildiği için tasarıdaki metin yeniden düzenlenmiş, “kasten öldürme ve yaralama suçları, cebir ve şiddet içeren suçlar” ibaresi ile bazı suç tipleri metinden çıkarılmış, kasten öldürme ve yaralama suçları, cebir ve şiddet içeren söz konusu suçların madde numaralarına metinde yer verilmiştir. Baltacı, **op.cit.**, s. 324.

kategorilerine giren fiiller, terör saikiyle ve bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi koşuluyla terör suçu kabul edilmektedir. Ancak, Hikmet Sami Türk’e göre terör amacıyla işlenen suçlar kapsamında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinde düzenlenen genel amaçlı örgütlenme suçuna yer verilmemesi “önemli bir eksiklik”²⁶¹.

Türk Ceza Kanunu’nun ve çeşitli kanunlardaki cezai düzenlemelere dağılmış çok çeşitlilik arz eden nisbî anlamda terör suçları kategorisinin terör örgütü olgusuna sıkı sıkıya bağlı olması, hukuk güvenliği bakımından terör örgütü olgusunun önemini artırmaktadır. Terör amaçlı örgütlenme faaliyetinin hukuki niteliğinin açıkça saptanmaması halinde “terör suçları” kategorisinin kanun koyucunun amacını aşacak şekilde genişlemesi mümkün görünmektedir.

Nisbi terör suçlarına ilişkin 4. madde, 2006 yılında 5532 sayılı Kanun’la değiştirilmeden önce, sadece 1. Maddedeki terör amacı unsuruna atıf yapmakta, örgüt unsuruna yer vermemekte ve bu durum doktrinde eleştirilmekteydi²⁶². 2006 sonrası düzenlemede sözkonusu suçların terör tanımı kapsamındaki amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde terör suçu sayılacağı düzenlenerek; hem örgüt unsuru nisbî terör suçları kategorisinin bir koşulu haline getirilmiş, hem de terör amaçlı örgütlenme ve terör örgütü kavramıyla 1. madde düzenlenen terör amacı doğrudan ilişkilendirilmiştir. Bu değişiklik, nisbî terör suçları açısından, doktrinde vurgulanan, tek başına hareket eden failler ile terör örgütleri arasında yapay bağlantılar kurulması ihtimaline karşı bir hukuki önlem olarak değerlendirilebilir²⁶³.

²⁶¹ Hikmet Sami Türk, **Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012, s. 7.

²⁶² Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s.125.

²⁶³ Nevzat Toroslu, “Ceza Hukuku Açısından Terörle Mücadele Yasası”, **Terörle Mücadele Yasası ve İnsan Hakları**, Ankara: İnsan Hakları Derneği Yayınları, 1991, s. 21.

II. TARİHSEL GELİŞİM

Terörizmin tarihi, asıl itibariyle terör örgütlerinin tarihidir.

Her ne kadar modern anlamda terörizmin tarihi, yüz elli yıl öncesine kadar gitmekteyse de terörizm olgusu, çok daha eskidir²⁶⁴. Teorisyenler, terörizmin geçmişteki ve günümüzdeki anlamını tutarlı şekilde bağdaştırabilmek için terörizmin, bir mücadele tekniği ve aracı olmasının yanı sıra özellikle geçmişte başlı başına bir savaş olduğunu kabul etmektedir²⁶⁵. Bu itibarla, tarihte “terör” olarak nitelendirilebilecek ve köklü bir değişimi amaçlayan siyasi şiddet eylemleri, devlet öncesi döneme kadar uzanmaktadır²⁶⁶. Terörizmin savaş olgusundan dahi daha eski olduğu, tarihte savaş ile terörizmin fazlasıyla iç içe geçmiş olduğu, örneğin Jül Sezar’ın Galya seferinin bir milyondan fazla kurban verilmesine yol açtığı bilinmektedir²⁶⁷. Literatürde belirtildiği üzere, Thug’lar, Zelot’lar, Sicari’ler ve Haşhaşiler, dini orijinli olmaları, kullandıkları yöntemler ve başvurdukları araçlar bakımından modern teröristlerle benzerlik göstermekte olup bu yöntem ve araçlardan bazılarının, günümüzdeki terörist gruplarca kullanıldığı değerlendirilmektedir²⁶⁸.

Thug örgütü (*Thug, Thuggees*), Tanrıça Kali’ye inanan mensuplarıyla Hindistan’da faaliyet gösteren, geçmişi oldukça eskiye dayanan bir örgüt olup M.S. 1836’ya kadar varlığını sürdürmüştür²⁶⁹. Etkin olduğu dönemde, devleti ve halkı terörize etmek şeklinde açık bir hedefleri tespit edilemeyen, ancak mensuplarının ölümü göze alarak eylemlerde bulunduğu bilinen Thug’ın siyasi amaçlarını belirlemek güçtür²⁷⁰. Bu açıdan, Thug, geleneksel terörizm-modern terörizm ayrımı bakımından modern terörizm eğilimine yakınlık arz etmektedir. Thug örgütünün

²⁶⁴ Paul J. Smith, **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, New York-Oxon: Routledge, 2015, s. 18.

²⁶⁵ Henry Laurens, “Le Terrorisme Comme Personnage Historique”, sous la direction de Henry Laurens-Mireille Delmas-Marty, **Terrorisme: Histoire et Droit**, Paris: Éditions CNRS, 2010, s. 9.

²⁶⁶ Meliá, **Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto**, *op.cit.*, s. 62.

²⁶⁷ Laurens, “Le Terrorisme Comme Personnage Historique”, *op.cit.*, s. 10.

²⁶⁸ Juan Avilés, “Introducción: Qué es El Terrorismo”, Eds. Juan Avilés-Ángel Herrérin, **El Nacimiento del Terrorismo en Occidente. Anarquía, Nihilismo y Violencia Revolucionaria**, Madrid: Siglo XXI de España Editores, 2008, s. XIII; Smith, **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, *op.cit.*, s. 18.

²⁶⁹ Avilés, “Introducción: Qué es El Terrorismo”, *op.cit.*, s. XIII; Maria Novella Campagnoli, **I Nuovi Volti del Terrore dal Terrorismo Islamico al Cyber Terrorismo: Fenomenologia di una Perturbante Forma di Violenza**, Milano: Key Editore, 2017, s. 14.

²⁷⁰ Walter Laqueur, **Una Historia del Terrorismo**, Traducción de Tomás Fernández Aúz y Beatriz Eguibar, Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica, 2003, s. 41.

yarattığı dehşetin, örgütün amacı değil, faaliyetlerinin bir sonucundan ibaret olduğu değerlendirilmektedir²⁷¹.

Zelotlar, M.S. 66-72 yılları arasında Roma İmparatorluğu'nun Yahudiye Eyaleti'nde İmparatorluk yönetimine karşı ayaklanan ve Yahudi etnisitesine dayanan, bireysel saldırıların ötesinde katliamlarda bulunan bir gruptur²⁷². Örgütün siyasi ve dini şahsiyetlere karşı pek çok suikast eylemi gerçekleştirdiği kaydedilmektedir²⁷³. Zelotlar, aynı zamanda Batı Şeria'da Yahudilik dininin dört felsefi mezhebinden birini temsil etmesi itibarıyla²⁷⁴ sadece etnik terörizmin değil, dini terörizmin de tarihsel başlangıcı olarak değerlendirilebilir²⁷⁵. Az sayıda kişiden oluşan, dinsel inançları temel alan ve kısa bir süre etkinlik gösteren Zelotlar'a ilişkin bilgilerin modern çağın olgularının kavranması bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir²⁷⁶. Zelotlar'ın terörizm tarihi açısından bir başka önemli özelliği etkin olduğu dönemde genç nüfusun ilgisini çekmiş olmasıdır²⁷⁷ ki, bu durum modern terörizm açısından da benzerlik arz etmektedir. Roma İmparatorluğu'nun önemli isyanlarından olan Büyük Yahudi İsyanı, Zelotlar'ın faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir dönem olarak bilinmektedir²⁷⁸. Bu dönemde isyanın bastırılmasıyla birlikte Zelotlar örgütü de dağıtılmıştır.

Tarihsel özellikler taşıyan Yeni Ahit'te "Sicari" adının "terörist" terimiyle özdeşleşen bir mahiyette kullanıldığı görülmektedir²⁷⁹. Zelotlar'dan sonra ortaya çıkan Sicariler, gerek ideolojileri gerekse amaçları bakımından Zelotlar'la benzeşmektedir²⁸⁰. Bazı kaynaklarda iki grubun aynı olduğu belirtilse de tarihi

²⁷¹ Smith, **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, op.cit., s. 21.

²⁷² **Ibid.**, s. 19.

²⁷³ Gérard Chaliand-Arnaud Blin, "Zélotes et Assassins", Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, s. 63.

²⁷⁴ **Ibid.**, s. 60.

²⁷⁵ Alain Bauer-François-Bernard Huyghe, **Les Terroristes Disent Toujours Ce Qu'ils Vont Faire: Terrorisme et Révolution Par Les Textes**, Paris: PUF, 2010, s. 299-300.

²⁷⁶ M. Hengel, **Gli Zeloti: Ricerche sul Movimento di Liberazione Giudaico dai Tempi di Erode I al 70 d.C.**, Brescia, 1996, s. 17'den aktaran Pasquale Arciprete, **Apocalittica, Terrorismo e Rivoluzione: Radici Religiose della Violenza Politica**, Roma: Città Nuova Editrice, 2009, s. 60.

²⁷⁷ Chaliand-Blin, "Zélotes et Assassins", op.cit., s. 60.

²⁷⁸ **Ibid.**, s. 59.

²⁷⁹ Yeni Ahit, Elçilerin İşleri, 21: 38, (Biblia Sacra Vulgata, Novum Testamentum, Actus, 21: 38). Bu bölümde ayaklanma başlatan "tedhişçi"lerden (Türkçe çeviride) söz edilmekte olup özgün Latince metinde "sicariorum" terimi kullanılmaktadır.

²⁸⁰ Cettina, **Terrorisme: L'Histoire de Sa Mondialisation**, op.cit., s.239.

kanıtlar bu grupların ayrı ve birbiriyle düşman olduğunu göstermektedir²⁸¹. Örgüt adını, mensuplarının üzerlerindeki örtülerde saklayarak taşıdıkları gizli bir silah olan sicae adlı hançerden almıştır²⁸². Sicariler, Zelotlar'ın aşırı dinci ve milliyetçi hareketinin fanatik politikasını sürdürmüş bir mezhep olarak, bölgede Romalıların varlığına karşı mücadele etmişlerdir²⁸³. Sicariler'in kalabalık ortamların kargaşasından yararlanarak Romalılara ve bunların görüşlerini benimseyen kişilere saldırımları, dini ve mülki binalara, şehir yaşamı bakımından kritik özellik taşıyan sarnıç, arşiv gibi yerleri tahrip etmiş olmaları²⁸⁴, modern anlamda terörizmin yöntemleriyle ortak yönler taşımaktadır. Zelotlar'la birlikte, Sicariler, Orta Doğu'daki terörizmin iki bin yıl önceki kökenleri olarak gösterilmektedir²⁸⁵.

Zelotlar'ın aksine Haşhaşiler'le ilgili tarihi bilgiler, daha güvenilir kaynaklara dayanmaktadır²⁸⁶. Haşhaşiler, XI. yüzyılda İsmailiye tarikatına mensup bir din adamı ve siyasi lider olan Hasan Sabbah tarafından kurulmuş, 1090 ile 1275 yılları arasında faaliyet göstermiş bir örgüttür²⁸⁷. Adını, örgütün mensuplarını motive etmek için kullanıldığı düşünülen haşhaş bitkisinden alan Haşhaşiler, modern Batı dillerinde "assassins" olarak anılmaktadır²⁸⁸. Bu kelimenin etimolojik kökenine bakıldığında, Arapça'daki haşhaşi sözcüğüne dayandığı, suikastçı (*assassin*), suikastte bulunmak (*assassinate*), suikast (*assassination*) kelimelerinin temelini oluşturduğu görülmektedir²⁸⁹. İran'da ve Suriye'de iki şube halinde faaliyet gösteren Haşhaşiler, ölümden sonra cennette sonsuz bir yaşam vaat ettikleri mensuplarının örgütün amaçları doğrultusunda cinayet işlerken ölmeyi göze almaları nedeniyle etkin olduğu dönemde büyük bir dehşet yaratmışlardır²⁹⁰. Nitekim, faaliyetlerinde izledikleri yöntem gereği, yakın mesafeli silahlar kullanan Haşhaşi mensupları yakalanmış veya

²⁸¹ Smith, **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, *op.cit.*, s. 19-20.

²⁸² Campagnoli, **I Nuovi Volti del Terrore dal Terrorismo Islamico al Cyber Terrorismo**, *op.cit.*, s. 14.

²⁸³ **Ibid.**

²⁸⁴ Philip P. Purpura, **Terrorism and Homeland Security: An Introduction with Applications**, Massachusetts: Butterworth-Heinemann, 2007, s.6.

²⁸⁵ François Heisbourg, **Dopo Al Qaeda: La Nuova Generazione del Terrorismo**, Traduzione di Bottega Editoriale, Roma: Armando Editore, 2009, s. 7.

²⁸⁶ Chaliand-Blin, "Zélotes et Assassins", *op.cit.*, s. 60.

²⁸⁷ Smith, **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, *op.cit.*, s. 20.

²⁸⁸ **Ibid.**

²⁸⁹ Skeat, *op.cit.*, s. 34.

²⁹⁰ Campagnoli, **I Nuovi Volti del Terrore dal Terrorismo Islamico al Cyber Terrorismo**, *op.cit.*, s. 14; Smith, **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, *op.cit.*, s. 20.

öldürülmüşler; örgüt buna rağmen varlığını ve etkinliğini sürdürmüştür²⁹¹. Örgütün çalışma yöntemi, siyasi açıdan önem taşıyan kişilere suikast düzenlemek şeklinde olup etkin olduğu dönemde Büyük Selçuklu Devleti, Abbasiler, Moğol İmparatorluğu ve Haçlılar'a mensup vali, halife, kral ve sultan düzeyinde devlet adamlarına yönelik suikastler gerçekleştirilmiştir²⁹². Sicariler gibi Haşhaşiler de hem dini hem de politik saiklerle etkinlik göstermiştir²⁹³. Haşhaşiler'in gerek mensuplarını motive etme şekli, gerekse faaliyet düzeyinin uluslararası olması²⁹⁴ dolayısıyla, bu örgüt, özellikle XX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan modern terörizmin öncüsü olarak değerlendirilmektedir²⁹⁵.

Fransız İhtilali, terörizmin tarihinde bir dönüm noktası olarak görülmektedir²⁹⁶. Terör kelimesinin bir olguyu belirtmek için doğrudan kullanıldığı ilk dönem olan Fransız İhtilali'nde, Jirondenler grubunun görevden uzaklaştırıldığı 2 Haziran 1793 tarihinden Robespierre'in azledildiği 27 Temmuz 1794 tarihine kadar geçen dönem, yönetimin izlediği baskıcı yöntemler ve başvurduğu ağır şiddet hareketleri dolayısıyla Terör Dönemi (*La Terreur*) olarak adlandırılmaktadır²⁹⁷. Devrim Hükümeti'nin işbaşında olduğu bu dönemde Robespierre ve Mirabeau'nun öncülük ettiği devrimci jakobenler Fransa'ya korku stratejisi uygulamak suretiyle hükmetmiş²⁹⁸; Fransa, korku, dehşet ve siyasi kaosla sarsılmıştır²⁹⁹. Binlerce kişinin keyfi kararlar sonucunda halkın huzurunda giyotinle idam edildiği Terör Dönemi'ndeki olaylar Devrim Hükümeti tarafından "vatandaş olmanın gerektirdiği erdemleri öğretmek" amacıyla meşrulaştırılmaya çalışılmıştır³⁰⁰. Fransız İhtilali sırasında ortaya çıkan modern terörizm, devlet terörizmi ile birlikte anılmaktadır³⁰¹. Bu dönemdeki terörizmin, XX. yüzyılda görülecek totaliter rejimlerin ve geniş çaplı

²⁹¹ Smith, **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, *op.cit.*, s. 20.

²⁹² Laqueur, **Una Historia del Terrorismo**, *op.cit.*, s. 39-40; Chaliand-Blin, "Zélotes et Assassins", *op.cit.*, s. 72 vd.

²⁹³ Laqueur, *op.cit.*, s. 39-40.

²⁹⁴ Cettina, **Terrorisme: L'Histoire de Sa Mondialisation**, *op.cit.*, s. 16.

²⁹⁵ Campagnoli, **I Nuovi Volti del Terrore dal Terrorismo Islamico al Cyber Terrorismo**, *op.cit.*, s. 14.

²⁹⁶ Gérard Chaliand-Arnaud Blin, "L'Invention de la Terreur Moderne", Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme**, *op.cit.*, s. 109.

²⁹⁷ di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, *op.cit.*, s. 17.

²⁹⁸ *Ibid.*

²⁹⁹ Cettina, **Terrorisme: L'Histoire de Sa Mondialisation**, *op.cit.*, s. 11.

³⁰⁰ di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, *op.cit.*, s. 17.

³⁰¹ Mario Papadia, **Psicologia del Terrorismo: Per Un Counseling Dell'Emergenza Terroristica**, Seconda Edizione, Padova: Libreria Universitaria, 2015, s. 22.

şiddet hareketlerinin arka planını oluşturduğu, modernite öncesi terörizmden modern terörizme geçişi temsil ettiği düşünülmektedir³⁰².

Terörizmin tarihinde, sistematik terör, XIX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır³⁰³. 1878-1881 yılları arasında otokratik hükümete karşı mücadele eden, Mihail Bakunin'in anarşist teorilerinden hareketle, Narodnaya Volya adı altında Çar rejimine karşı örgütlenen Rus devrimciler, 1890'larda Fransa, İtalya, İspanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde terörist yöntemlerle etkinlik gösteren, ulusal bağımsızlığı ya da özerkliği amaç edinen radikal milliyetçi İrlandalı, Makedon, Sırp ve Ermeni gruplar, devlet başkanlarına suikast düzenleyen anarşist örgütler bu dönemde faaliyet göstermişlerdir³⁰⁴. Bu dönem, devrimci ve anarşist kimliğiyle "modern terörizmin ilk dalgası" olarak nitelendirilmektedir³⁰⁵. Belirtmek gerekir ki, anarşist terörizm, idealist ve devrimci düşüncelerin popüler imajından yararlanmışır³⁰⁶.

Her ne kadar kökleri XIX. yüzyıla kadar uzansa da modern terörizmin antikolonyal ve milliyetçi özellikleri baskın olan ikinci dalgası, XX. yüzyılda ortaya çıkmıştır³⁰⁷. Bu dönem, terörizmin yaygınlık kazandığı bir zaman dilimi olarak değerlendirilmektedir³⁰⁸. Terörizm, XX. yüzyılda imparatorlukların dağılma sürecinde kolonyalist yönetimlere karşı bağımsızlık faaliyetlerinin bir yöntemi olarak görülmektedir³⁰⁹. Toprak bütünlüğü ve devletin egemenliği kavramlarının gücüne rağmen ayrılıkçı hareketler varlığını sürdürmüştür³¹⁰. 1960'lı ve 1970'li yıllarda ulusal bağımsızlık hareketlerinin, büyük ölçüde, ezilen halkların hukuki bir plan çerçevesinde kendi yaptırımlarını uyguladığı meşru bir mücadele olarak görüldüğü

³⁰² Campagnoli, *I Nuovi Volti del Terrore dal Terrorismo Islamico al Cyber Terrorismo*, op.cit., s. 18-19.

³⁰³ Laqueur, *Una Historia del Terrorismo*, op.cit., s. 43.

³⁰⁴ Smith, *The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century*, op.cit., s. 22-23; Laqueur, *Una Historia del Terrorismo*, op.cit., s. 43-44.

³⁰⁵ Smith, op.cit., s. 21.

³⁰⁶ Olivier Hubac-Occhipinti, "Les Terroristes Anarchistes du XIXe siècle", Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, *Histoire du Terrorisme*, op.cit., s. 125.

³⁰⁷ Smith, op.cit., s. 25.

³⁰⁸ Luigi Bonanate, *Terrorismo Internazionale*, Firenze: Giunti Editore, 2011, s. 9.

³⁰⁹ *Ibid.*, s. 19.

³¹⁰ Madjid Benchikh, "Le Terrorisme, Les Mouvements de Libération Nationale et de Sécession et le Droit International", sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, *Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001*, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 69.

bilinmektedir³¹¹. Başta, İngiltere'ye karşı İrlanda merkezli milliyetçi bir ayaklanma başlatan IRA³¹² olmak üzere Filistin Kurtuluş Örgütü, Mısır'da Müslüman Kardeşler, Cezayir'de Milli Özgürlük Cephesi İspanya'da ve Fransa'da faaliyet gösteren ETA³¹³, İtalya'da Kızıl Tugaylar (*Brigate Rosse*), Kıbrıs'ta EOKA³¹⁴, Türkiye'de ASALA³¹⁵ ve PKK³¹⁶ bu kapsamda değerlendirilebilir³¹⁷. İkinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki süreçte terörizmin bir direnme stratejisi haline gelmesi, güncel mahiyetine 1960'lı yıllarda kavuşan modern terörizm bakımından bir kırılma noktası olarak nitelendirilebilir³¹⁸. Özellikle 1968 yılı, şehir gerillası stratejisinin görüldüğü Latin Amerika ve teröre dayalı şiddetin kamuoyunu etkilemeye yönelmesi bakımından Filistin örneklerinin yanı sıra bunlarla benzerlik arz eden, terör olgusu kapsamındaki gerilla hareketleri açısından bir başlangıç olarak görülmektedir³¹⁹.

Radikal İslamcı hareketler ise 1970'li yıllardan itibaren görülmeye başlamış olup İran Hizbullahı ve Filistin merkezli Hamas'ın yanı sıra bu kapsamda en çok uluslararası tehdit oluşturan hareket ise Selefilik'tir³²⁰. XXI. yüzyılda etkili olup bu akımın devamı niteliğinde olan El Kaide gibi radikal dinci terör örgütleri ise aşağıdaki başlıkta incelenecek olan geleneksel-modern terörizm ayrımı bakımından adem-i merkezî, dağınık yapılanmalı ve kesin bir siyasi amaç taşımayan modern terörizm olgusuna daha yakın bir mahiyettedir³²¹. Söz konusu terör örgütü, ağların ağı (*réseau de réseaux*) olarak ifade edilen, karmaşık ve çeşitli alt terör gruplarını yönlendiren bir yapıya evrilmiştir³²². 11 Eylül 2001 saldırılarının başlattığı süreç, kaçınılmaz olarak, bu olaydan önceki ve sonraki dönemler arasında terörizm

³¹¹ Ibid.

³¹² Irish Republican Army (İrlanda Cumhuriyet Ordusu).

³¹³ Euskadi Ta Askatasuna (Bask Vatanı ya da Özgürlük).

³¹⁴ Ethniki Organosis Kypriou Agoniston (Kıbrıslılar Milli Mücadele Örgütü).

³¹⁵ Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia (Ermenistan Gizli Bağımsızlık Ordusu).

³¹⁶ Partiya Karkeren Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi).

³¹⁷ Faruk Turinay, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 116, 2015, s. 55.

³¹⁸ Chaliand-Blin, "Le Terrorisme Dans la Guerre, de la Seconde Guerre Mondiale aux Guerres de Libération Nationale", Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme**, op.cit., s. 229.

³¹⁹ Chaliand-Blin, "De 1968 à L'Islamisme Radical", **Histoire du Terrorisme**, op.cit., s. 243.

³²⁰ Philippe Migaux, "Les Racines de l'Islamisme Radical", **Histoire du Terrorisme**, op.cit., s. 281-282.

³²¹ Rosa María de la Torre Torres, **Terrorismo y Crimen Organizado: Aspectos Jurídicos y Conceptuales**, Morelia-Michoacán: Universidad Michoacana de San Nicolás de Hidalgo, 2008, s. 113.

³²² Rohan Gunaratna, "Le Nouveau Visage d'Al Qaida: La Menace du Terrorisme Islamiste Après le 11 Septembre", **Histoire du Terrorisme**, op.cit., s. 463-464.

olgusunun mahiyeti bakımından belirgin bir fark yaratmıştır³²³. Bu olayla birlikte uluslararası hukuk kapsamında alınan önlemlerin sağlam temellere dayanmayışı, elverişsizliği, karmaşık terörizm sorununun çözme konusundaki yetersizliği ve somut olgularla bağdaşmadığı gözler önüne serilmiştir³²⁴. Terörizm tarihinde özel bir yeri olan intihar saldırılarının da 2000’li yıllardan itibaren ivme kazandığı, dünyanın çok çeşitli bölgelerinde terör eylemlerinin yöntemi haline geldiği kaydedilmektedir³²⁵. Bu nedenler dolayısıyla, 11 Eylül olaylarından sonraki zaman dilimi, “hiperterörizm dönemi” olarak nitelendirilmektedir³²⁶. Söz konusu hiperterörizm dönemi, 11 Mart 2004 tarihinde Madrid’de gerçekleşen terör saldırılarından, 7 Ocak 2015’te Charlie Hebdo, 13 Kasım 2015’te Paris, 22 Mart 2016’da Brüksel, 28 Mart 2016’da Lahor ve günümüze kadar uzanan terör saldırılarını kapsamaktadır³²⁷.

Terörizmin oldukça eski bir kökene sahip olmasına rağmen ne kadar dinamik ve değişken bir olgu olduğu, terörizm tarihi hakkında yapılan çalışmalarda da kendini göstermektedir. Gérard Chaliand ve Arnaud Blin’in editörlüğünü üstlendiği “Terörizmin Tarihi: Antikite’den El Kaide’ye”³²⁸ adlı kitabın yeni baskılarında kitabın adının “Terörizmin Tarihi: Antikite’den DAEŞ’e”³²⁹ şeklinde değiştirildiği görülmektedir.

³²³ Manuel Avilés Gómez, **Criminalidad Organizada: Los Movimientos Terroristas**, Alicante: Editorial Club Universitario, 2004, s. 471.

³²⁴ Brigitte Stern, “Rapport Introductif : Le Contexte Juridique de ‘l’Après’ 11 Septembre 2001”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 13 vd.

³²⁵ François Géré, “Les Opérations Suicides: Entre Guerre et Terrorisme”, **Histoire du Terrorisme**, op.cit., s. 400 vd.

³²⁶ François Heisbourg, **Hyperterrorisme: La Nouvelle Guerre**, Paris: Éditions Odile Jacob, 2001, s. 11.

³²⁷ Enrique Agudo Fernández-Manuel Jaén Vallejo-Ángel Luis Perrino Pérez, **Terrorismo en el Siglo XXI: La Respuesta Penal en el Escenario Mundial**, Madrid: Editorial Dykinson, 2016, s. 13.

³²⁸ Ed. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004.

³²⁹ Ed. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Daech**, Paris: Éditions Fayard, 2016.

III. KRİMİNOLOJİK ÖZELLİKLER

A. Terör Örgütü Tipolojisi

1. Geleneksel ve Modern Terörizm

Terörizm homojen bir olgu olmadığı gibi her zaman belirli nihai amaçlarla izah edilebilecek bir şiddet yöntemi de değildir³³⁰. Bu bakımdan, terörizmin yöntemi konusunda geleneksel ve modern terörizm ayrımı yapılmaktadır. Buna göre, geleneksel terörizm, belli bir yerde ve zamanda faaliyet gösterirken; modern terörizm zaman veya mekanla sınırlı değildir³³¹. Modern terörizm mağdurlar arasında ayrım gözetmemektedir³³². Modern terörizmin mağdurlarının belli başlı bir siyasi ya da ekonomik figür ya da sıradan insanlar olması mümkündür³³³. Bu tür terör eylemlerinin gerçekleştiği yer, iş merkezleri, ulaşım araçları ya da sokaklar olabileceği gibi doğrudan siyasi önemi olan bir mekan da olabilmektedir³³⁴.

Modern terör örgütlerine mensubiyet yaygın ve geniş çaplı olmakla beraber devamlılık arz etmek zorunda değildir. Modern terör örgütlerinin organizasyon yapısı hiyerarşik olmaktan çok yatay ve adem-i merkezîdir³³⁵. Siyasi bağımsızlık ya da yeni bir sosyal düzen gibi belirli hedeflere ulaşmak için faaliyet gösteren geleneksel terör örgütlerinin aksine modern terörizm, dini ya da dini görünüşlü olanların da aralarında bulunduğu marjinal ideolojilerin güdümündedir³³⁶. Bu tür örgütlerin açıkça tarif edilebilecek bir siyasi amaçları yoktur, toplumu baskı altında tutmak karakteristik olarak modern örgütlerin hedefidir³³⁷. Dolayısıyla, modern terörizmin sergilediği geniş çaplı şiddet, sadece bir propaganda aracı değil, bizatihi hedefin kendisidir³³⁸. Sözkonusu örgütler, kimi zaman, kitle imha silahlarını³³⁹

³³⁰ Antonio Zárate Conde-Pedro Díaz Torrejón-Eleuterio González Campo-Álvaro Mañas de Orduña-Juan Moral de la Rosa, **Derecho Penal Parte Especial**, Madrid: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, 2016, s. 1016.

³³¹ Yaël Ronen, "Terrorism and Freedom of Expression in International Law", Ed. Ben Saul, **Research Handbook on International Law and Terrorism**, Cheltenham-Gloucester: Edward Elgar Publishing, 2014, s. 441.

³³² di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, op.cit., s. 90.

³³³ Conde-Torrejón-Campo-Orduña-Rosa, **Derecho Penal Parte Especial**, op.cit., s. 1016.

³³⁴ **Ibid.**

³³⁵ Ronen, op. cit., s. 441.

³³⁶ **Ibid.**

³³⁷ **Ibid.**

³³⁸ Frank Gregory-Paul Wilkinson, "Riding Pillion for Tackling Terrorism is a High-Risk Policy", Chatham House, **ISP/NSC Briefing Paper 05/01 Security, Terrorism and the UK**, July 2005, s. 3; Ronen, op.cit., s. 442.

kullanabilir³⁴⁰. Modern örgütlerin bu özellikleri dikkate alındığında terörizmin yol açtığı insani ve toplumsal zararların gerçekleşmesini önlemek için gerekli tedbirlerin mümkün oldukça erken alınması gerektiği söylenebilecektir. Modern terörizmin vahameti, onun geniş çaplı etkisinde gizlidir: bu tip terör faaliyetleri toplumun tamamında zarar ve korku yaratmayı, ayrıca kabul görmüş yönetim mekanizmalarının faaliyetlerinin meşruiyetini ve etkisini azaltmayı amaçlar³⁴¹.

Terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi için sunulan katkının niteliği de bir kriter olarak değerlendirilebilir. Sınırsız coğrafi imkânları, herhangi bir bağlama muhtaç olmayan faaliyet alanı gevşek örgütsel yapısıyla modern terör örgütlerinin başarısı faillerinin sayısının çokluğuna ve doğal olarak ideolojilerinin toplumdaki yaygın derecelerine bağlıdır³⁴². Bunun yanında, terörizmin başarısının, çoğu insanı şiddet eylemlerini gerçekleştirmekten uzak tutan güçlü toplumsal engelleri bertaraf etmesinin dünya çapında kabul görmesine bağlı olduğunu belirtmek gerekir³⁴³. Bu açıdan “düşman ceza hukuku” kavramı bağlamında terörizmin -deyim yerindeyse- “şeytanlaştırılması” ve terörizmle mücadeleyi sekteye uğratacak şekilde temel hakların erozyona uğratılması pahasına önlemler alınması isabetli değildir³⁴⁴. Modern terörizmin amacının belirsiz oluşu dikkate alınır, insanların terör örgütlerine yaklaşımını değiştirmek için daha fazla çaba harcanması, cinayet ve diğer adi suçların hoşgörülmesi, hatta arzulandığı bir ortam yaratılması gerekecek; ve bu nedenle, terörizme yönelik kısırtmanın önlenmesi, terörizmin önlenmesi anlamına gelecektir³⁴⁵. Dolayısıyla, terörizmle mücadelede “düşman ceza hukuku”nun zıddı olan ve temel hak ve hürriyetlerin geleneksel olarak teminat altında olduğu “vatandaş ceza hukuku”nun (*diritto penale del cittadino/bürgerstrafrecht*) esas alınması gerekmektedir³⁴⁶.

³³⁹ Terörizm ile kitle imha silahları ilişkisi hakkında bkz: Corinne Lepage, “Terrorisme et Armes de Destruction Massive”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 36-40.

³⁴⁰ Bkz: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 14 Eylül 2005 ve 1624 sayılı Kararı.

³⁴¹ Ronen, **op. cit.**, s. 442.

³⁴² **Ibid.**

³⁴³ **Ibid.**

³⁴⁴ Kai Ambos, **El Derecho Penal Frente a Amenazas Extremas**, Madrid: Editorial Dykinson, 2007, s. 138.

³⁴⁵ Ronen, **op. cit.**, s. 443.

³⁴⁶ Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, **op.cit.**, s. 687.

2. Terör Örgütü Türleri

Terör örgütleri, benimsedikleri ideoloji, başvurdukları yöntem, kriminolojik özellikler gibi pek çok açıdan sınıflandırılabilir. Gérard Chaliand ve Arnaud Blin'e göre, terör örgütleri, sol ya da sağ görüşe dayanan politik bir ideoloji üzerine kurulmuş örgütler, ayrılıkçı ya da özerklik yanlısı milliyetçi gruplar ve dinsel-ideolojik hiziplerden oluşan örgütler olarak üçe ayrılabilir³⁴⁷. Diana Fotia ise yine üçlü bir tasnife gitmekle beraber terörizm kavramı temelinde başka bir kriter uygulamaktadır³⁴⁸. Buna göre,

Somut bir siyasi projeye sahip, sosyal-politik ve kimliğe dayalı, ya devletin ya da örgütün başarısıyla sonuçlanan bir süreç boyunca devleti bu projenin gerçekleştirilmesine zorlayan örgütler,

İdeolojik ve kimliğe dayalı, toplumsal bir rıza ve yeni katılımlarla güçlendirilmiş, başlangıçta ya da sonradan, mücadelenin taraflarını bir anlaşmayı kabule zorlamayı amaçlayan örgütler,

Dine dayalı, öngörülemez, şiddetli ve çelişkili bir stratejiyle hareket eden, ilk iki gruptan farklı olarak siyasi bir ajandaya sahip olmayan, taviz vermeye ya da anlaşma yapmaya yanaşmayan örgütler,

olarak üç ayrı terör örgütü tipinden söz edilebilir³⁴⁹. Geoffrey R. Skoll ise terör örgütleri, tek hedefli terörizm, sağcı marjinalizm, solcu marjinalizm, dini terörizm, ulusal ya da etnik terörizm, ırk temelli nefret terörizmi, siber terörizm ve narko-terörizm³⁵⁰ kategorilerine göre birbirinden ayrılabilir³⁵¹.

Uygulamada benimsenen tasnife bakıldığında, terör örgütlerinin, i) anayasal düzene karşı eylemlerde bulunma amacı güden silahlı terör örgütü, ii) devletin birliğine ve bütünlüğüne karşı eylemlerde bulunma amacı güden silahlı terör örgütü

³⁴⁷ Chaliand-Blin, "De 1968 à L'Islamisme Radical", **Histoire du Terrorisme**, op.cit., s. 249.

³⁴⁸ Fotia, **Terrorismo ... Per Non Addetti ai Lavori: Il Circolo Vizioso alla Aggressività**, op.cit., s. 30.

³⁴⁹ **Ibid.**

³⁵⁰ Uyuşturucu trafiği ile terör örgütünün faaliyetleri arasındaki ilişkinin başlı başına bir inceleme konusu olarak ceza hukuku kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bkz: Fernando Quiceño Alvarez, **Delitos de Terrorismo y Narcotráfico : Estudios de Derecho Penal Especial**, Bogotá: Editorial Jurídica Bolivariana, 2002, passim.

³⁵¹ Geoffrey R. Skoll, "Toward a Theory of Terrorism: A Multidimensional Analysis", Ed. Rene A. Larche, **Global Terrorism: Issues and Developments**, New York: Nova Science Publishers, 2008, s. 30.

ve iii) silahlı olmayan terör örgütü şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir³⁵². Bundan başka “yurtdışı terör örgütleri” şeklinde bir başka kategoriye yer verildiği bilinmektedir³⁵³. Anayasal düzene karşı eylemlerde bulunma amacı güden silahlı terör örgütleri ise Marksist-Leninist görüşlere dayanan terör örgütü ve din eksenli düşüncelere dayanan terör örgütü olarak ikiye ayrılmaktadır³⁵⁴. Yargıtay ise yakın tarihli bir kararında 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesine göndermede bulunarak terör örgütlerinin tümünün “ideolojik amaçları olan suç örgütleri” olduğu kanaatindedir³⁵⁵.

Kanaatimizce, terör örgütleri amaçlarının baskın özelliklerine göre üç kısma ayrılabilir. Bu doğrultuda biz burada terör örgütlerini “ideolojik terör örgütleri”, “etnik, ayrılıkçı ve bölücü terör örgütleri” ve “din orijinli terör örgütleri” olarak üç başlık altında ele alacağız.

a) İdeolojik Terör Örgütü

Terörizm bağlamında ideoloji, terör örgütlerinin örgütü ayakta tutmak ve örgüt üyelerini örgütte kalmaya ve terör eylemleri işlemeye motive etmek için kullandıkları düşünce sistemidir³⁵⁶. Terör örgütünün amacı siyasi rejimi değiştirmek ise ideolojik terör örgütünün söz konusu olduğu söylenebilir³⁵⁷. İdeolojik terör örgütünün düşünsel ve somut geçmişine bakıldığında 1960’lı yılların sonundan itibaren dünyanın çeşitli ülkelerinde başlayan ve Türkiye’de de yansımaları görülen sol görüşlü ideolojik hareketlerin etkili olduğu görülmektedir³⁵⁸. Türk mahkemelerinin verdiği kararlara göre belli bir siyasi ideoloji çerçevesinde faaliyet gösteren,

TKP/ML (Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist),

AGF (Anarşist Gençlik Federasyonu),

³⁵² Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, *op.cit.*, s. 8919-8923. Bir başka çalışmada, bölücü terör örgütü ve “anayasal düzeni kaldırıcı” terör örgütü şeklinde ayrıma gidildiği gözlemlenmektedir. Mustafa Arslantürk, **Örgütlü Bölme ve Kalkışma Suçları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 31, 39.

³⁵³ İbrahim Çiçek, **5532 Sayılı Kanunla Değişik Terörle Mücadele Kanunu**, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi, 2006, s.11.

³⁵⁴ *Ibid.*, s. 8919.

³⁵⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.09.2017, E. 2017/16.MD-956, K. 2017/370. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2017-16-956.htm>, erişim tarihi: 18.01.2018.

³⁵⁶ Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, *op.cit.*, s. 15.

³⁵⁷ Zafer, “Siyasi Suç”, *op.cit.*, s. 540.

³⁵⁸ Nezih Demirkent, “Türkiye’de Terörün Boyutları, Gelişimi ve Çözüm Önlemleri”, **Türkiye’de Terör (Abdi İpekçi Semineri)**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1980, s. 55.

TDKP (Türkiye Devrimci Komünist Partisi),
 TDKP-GKB (Türkiye Devrimci Komünist Partisi-Genç Komünistler Birliği),
 4. Sol Örgütü,
 KGÖ (Komünist Gençlik Örgütü),
 FESK (Fakirlerin ve Ezilenlerin Silahlı Kuvvetleri),
 TİKB-BOLŞEVİK (Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği-Bolşevikler Fraksiyonu),
 TKP/ML-TİKKO (TKP/ML Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu),
 TKP-B (Türkiye Komünist Partisi-Birlik),
 SHP (Silahlı Halk Birliği),
 EKİM,
 THKPC (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi),
 TKEP (Türkiye Komünist Emek Partisi),
 TKEP-LGB (TKEP-Leninist Gerillalar Birliği),
 TKEP-13 Mart (Genç Komünistler Birliği),
 DEVRİMCİ SOL GÜÇLER,
 Liseli Devrimci Gençlik,
 TDP (Türkiye Devrim Partisi),
 KPY (Komünist Parti Yolu),
 Devrimci Halk Partisi,
 Yıldız Yumruk (Devrimci Hareket),
 MLKP (Markist-Leninist Komünist Partisi),
 TDHP (Türkiye Devrimci Halk Partisi),
 DHKP-C (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi),
 DHG (Devrimci Halk Güçleri),
 KDH (Komünist Devrim Harekatı) ve
 YEB (Yurtsever Emekçiler Birliği)
 Markist-Leninist görüşlü silahlı terör örgütü olarak kabul edilmiştir³⁵⁹.

Belli bir siyasi ideolojiyi esas alan bazı örgütler, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde belirtilen yöntem ve amaçlara sahip olmalarına rağmen, henüz silahlı mücadeleyi tercih etmemiş, ancak silahlı olarak faaliyet gösterme potansiyeli taşıyan silahsız terör örgütü olarak nitelendirilmektedir. Sözü edilen

³⁵⁹ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, op.cit., s. 8920-8921.

örgütlerin, bir yandan Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesi, diğer yandan Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkündür. Bu örgütler arasında,

KİH (Komünist İşçi Hareketi),

KDB (Komünist İşçi Hareketi),

MKP (Maoist Komünist Partisi)

yer almaktadır³⁶⁰. Ancak, 3713 sayılı Kanun’da 2006 yılında yapılan değişiklikten önce dahi bir terör örgütünün mutlaka silahlı olması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır³⁶¹.

b) Etnik, Ayrılcı ve Bölücü Terör Örgütü

Terör örgütünün amacı, faaliyet gösterdiği ülkenin topraklarının bir kısmını devletin hakimiyetinden ayırarak üzerinde yeni bir egemenlik tesis etmek ya da başka bir devletin hakimiyetine dahil etmek ise ayrılcı ve bölücü terör örgütü söz konusudur³⁶². Ayrılcı ve bölücü terör örgütleri, yapısı ve amaçları gereğince etnik bir nitelik arz etmektedir. Türk yargı kararları uyarınca devletin birliğine ve bütünlüğüne karşı faaliyette bulunmak amacı güden silahlı terör örgütleri, başta

PKK (Kürdistan İşçi Partisi) olmak üzere, aralarında,

HRK (Kürdistan Kurtuluş Birliği),

ERNK (Kürdistan Kurtuluş Cephesi),

ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu),

PYSK (Kürdistan Sosyalist Birlik Partisi)

PJA (Özgür Kadın Partisi)

PJKK (Kürdistan İşçi Kadın Partisi),

KİH (Kürdistan İslami Hareketi)

³⁶⁰ Ibid., s. 8923.

³⁶¹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 143.

³⁶² Zafer, “Siyasi Suç”, op.cit., s. 63.

gibi örgütlerin de bulunduğu PKK terör örgütünün bağlı kuruluşları olarak nitelendirilen örgütlerdir³⁶³. Literatürde Türkiye Kürdistan Sosyalist Partisi, Kawa Örgütü, Rızgari Örgütü ile Devrimci Doğu Kültür Dernekleri gibi terör örgütleri de etnik, ayrılıkçı ve bölücü terör örgütleri kapsamında değerlendirilmektedir³⁶⁴.

c) Din Orijinli Terör Örgütü

Din orijinli terör örgütlerinin nihai hedefinin siyasi olması, mevcut siyasi rejimi değiştirme amacı gütmesi bu örgütün esasen ideolojik bir örgüt olduğunu gösterse de³⁶⁵ bu örgütler kendine özgü özellikleri dolayısıyla ayrı değerlendirilmektedir. Türk yargı mercilerinin kararlarınca, din eksenli radikal siyasi düşünceleri benimseyen silahlı terör örgütü olarak nitelendirilen örgütler ise şunlardır:

El Kaide
Hizbullah
AFİD (Anadolu Federe İslam Devleti)
AGO (Akıncı Güç Ordusu)
Beyyat El İmam
BİAD (Birleşmiş İslam Akvam Devletleri)
Ceyşullah
İslami Hareket Örgütü
İHF (İslami Halkın Fedaileri)
İslami Cihad
Müslüman Gençlik
İBDA/C (İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi)
Selefilik

³⁶³ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, *op.cit.*, s. 8922. Terör örgütünün silahlı bir örgüt olmasına ilişkin tartışmalar saklı kalmak kaydıyla, Yaşar-Gökcan-Artuç'un **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu** adlı kitabında yer verilen terör örgütü listelerinde, PYSK (Kürdistan Sosyalist Birlik Partisi), PDK-BAKUR (Bakur Kürdistan Demokratik Partisi) gibi bazı örgütlerin hem silahlı hem de silahsız terör örgütleri arasında yer alması, iki örgüt tipi arasındaki geçişkenliği göstermesi itibarıyla dikkat çekicidir. Bkz: Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, *op.cit.*, s. 8922-8923.

³⁶⁴ Cengiz Bardak, **Açıklamalı İctihatlı Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu**, Ankara: Yetkin Yayınları, 1997, s. 261-262; İlhan Akbulut, **Devlet, Terörizm ve Ülke Bölücülüğü**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1988, s. 102-104.

³⁶⁵ Zafer, "Siyasi Suç", *op.cit.*, s. 63.

Vasat

Tek-Fir

TİH-Malatyalılar (Türkiye İslami Hareketi Malatyalılar Grubu)³⁶⁶

Hizbut-Tahrir³⁶⁷

İŞİD (Irak ve Şam İslam Devleti)³⁶⁸

FETÖ/PDY (Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması)³⁶⁹.

³⁶⁶ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, op.cit., s. 8921-8922.

³⁶⁷ Her ne kadar literatürde silahlı terör örgütü olarak yer alsın da (Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, op.cit., s. 8923) Hizbut-Tahrir, Yargıtay'a göre silahlı terör örgütüdür. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 13.02.2006, E. 2005/6870, K. 2006/713, Çetin Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 238.

³⁶⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 15.07.2015, E. 2015/3515, K. 2015/2323.

³⁶⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.09.2017, E. 2017/16.MD-956, K. 2017/370. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3; Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararlarında da örgütün niteliği yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi, Genel Kurul, 04.08.2016, E. 2016/6, K. 2016/12; Anayasa Mahkemesi, Genel Kurul, Bireysel Başvuru, 20.06.2017, Başvuru Numarası: 2016/22169, Resmi Gazete: 30.06.2017-30110; Anayasa Mahkemesi, İkinci Bölüm, Bireysel Başvuru, 15.02.2017, Başvuru Numarası: 2016/35094, Resmi Gazete: 09.03.2017-30002; Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Bireysel Başvuru, 16.02.2017, Başvuru Numarası: 2016/41934; Esasen birleştirme uyuşmazlığını konu alan, ancak örgütün adına yer verilen, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 22.11.2016, E. 2016/1280, K. 2016/432.

Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması'nın terör örgütü olma niteliği Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından şu şekilde tespit edilmiştir: "örgütün kurucusu, yöneticileri ve üyeleri arasında sıkı bir hiyerarşik bağın mevcut olduğu, gizliliğe riayet ettiği, görünür yüzüyle gerçek yüzü arasındaki farkı gizlediği, amaca ulaşabilmek için yeterli eleman, araç ve gerece sahip olduğu, amacının Anayasada öngörülen meşru yöntemlerle iktidara gelmek olmayıp örgütün yarattığı kaos ortamı sonucu ayrıca devletin yanında oluşturduğu Paralel Devlet Yapılanmasıyla demokratik olmayan yöntemlerle cebir şiddet kullanmak suretiyle parlamento, hükümet ve diğer Anayasal kurumları fesih edip iktidara gelmek olduğu, bu amacı gerçekleştirmek için polis ve jandarma teşkilatı, MİT ve Genel Kurmay Başkanlığı gibi kuvvet kullanma yetkisine haiz kurumlardaki üyeleri vasıtasıyla meşru organlara ve halka karşı silah kullanmak suretiyle amaç suça elverişli öldürme, yaralama gibi çok sayıda vahim eylem gerçekleştirdiğinin, anılan örgüt mensupları hakkında 15 Temmuz darbe girişiminden ya da örgüte mensubiyetlerinden dolayı açılıp bir kısmı derdest olan ya da mahkemelerce karara bağlanan davalar, bu davalarda dinlenen iftiharçı sanıkların savunmaları ve gizli-açık tanık anlatımları, örgüt lider ve yöneticilerinin açık kaynaklardaki yazılı ve sözlü açıklamaları, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün örgüt hakkındaki raporu gibi olgu ve tespitler dikkate alındığında, 3713 sayılı Kanunun 1.maddesinde tanımlanan, amaca ulaşmak için silah başta olmak üzere her türlü cebir ve şiddeti araç olarak kullanan 5237 sayılı TCK'nın 314/1-2 maddesi kapsamında silahlı bir terör örgütü olduğu anlaşılmıştır." Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

Söz konusu daire kararının temyiz incelemesinde örgütün terör örgütü olma niteliği teyit edilmiş olup Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 26.09.2017, tarihli E. 2017/16.MD-956, K. 2017/370 sayılı söz konusu kararına göre, "FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı haline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; "Altın Nesil" adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümüne hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür". Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.09.2017, E. 2017/16.MD-956, K. 2017/370. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2017->

Doktrinde dini orijinli bazı örgütler ise Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesi uyarınca baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle anayasal düzene karşı faaliyette bulunmakla beraber henüz silahlı mücadeleyi tercih etmemiş, ancak silahlı olarak faaliyet gösterme potansiyeli taşıyan silahsız terör örgütü olarak nitelendirilmektedir. Bu örgütler şunlardır:

Aczimendiler

Hizbullah-Davet

Mihir

Tevhid-Selam-Kudüs Ordusu³⁷⁰. Ancak, kanaatimizce örgütün silahlı olması, terör örgütünün hukuken teşekkülü için zorunlu bir unsurdur³⁷¹.

B. Bireysel Terörizm-Kolektif Terörizm Ayrımı

Terörizm, ezici çoğunlukla bir örgüt çatısı altında gerçekleştirilen faaliyetlerle kendini göstermektedir. Gerçekten, örgüt unsuru, terörizmin yarattığı “müşterek tehlike”nin oluşmasında önemli bir etkindir³⁷². Bu nedenle devletler terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleme ihtiyacı hissetmişlerdir³⁷³. Bununla beraber, örgütün varlığının tehlikeliliği artırdığına yönelik saptamalar, dogmatik olması bakımından eleştirilmektedir³⁷⁴. Ayrıca, bireysel terör eylemlerinin de terörizm faaliyetleriyle ilgili değerlendirmeye dâhil edildiği görülmektedir³⁷⁵. Bir terör suçunun kolektif olarak işlenmesi kaçınılmaz değildir³⁷⁶. Bu bağlamda, bireysel terör, egemen güçlerin dışında terör yaratan bir güç odağı ortaya çıktığında söz konusu

16-956.htm, erişim tarihi: 18.01.2018. FETÖ/PDY terör örgütü doktrinde de kendine yer bulmaktadır. Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu Çerçevesinde Terör Örgütleri Terör Suçları ve Örgütlü Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 75 vd. Bu örgütün anayasal düzene karşı terör örgütü kategorisinde değerlendirildiği yönünde bir görüşe rastlanmaktadır. Arslantürk, **op.cit.**, s. 45. Kanaatimizce, yukarıdaki üçlü tasnife göre FETÖ/PDY, din orijinli terör örgütüdür.

³⁷⁰ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8923.

³⁷¹ Silahlı ya da silahsız terör örgütü ayrımı, uygulama bakımından da tutarlı değildir. Nitekim Yargıtay 9. Ceza Dairesi’nin E. 2013/14623 K. 2014/3651 sayılı ve 31.03.2014 tarihli kararında Yaşar-Gökcan-Artuç’un silahsız terör örgütü listesinde yer verdiği Tevhit-Selam-Kudüs Ordusu örgütü, silahlı terör örgütü olarak nitelendirilmektedir. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/9cd-2013-14623.htm>, erişim tarihi: 10.07.2017.

³⁷² Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op.cit.**, s. 143.

³⁷³ Verny, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, **op.cit.**, s. 332.

³⁷⁴ Meliá, **Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto**, **op.cit.**, s. 118.

³⁷⁵ Gerring, **op. cit.**, s. 3.

³⁷⁶ Verny, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, **op.cit.**, s. 332.

olmaktadır³⁷⁷. Devlete hakim olan güçleri, kurulu düzeni ortadan kaldırmaya yönelik, devlet terörizmini dışlayan bir olgu olarak değerlendirilmektedir³⁷⁸. Ancak bize göre bireysel terörün aksı, devlet terörizmi değil, kolektif terördür. Zira kolektif terörizm, devlet terörizminin yanı sıra terör örgütlerinin ortaya koyduğu terörizm olgusunu da kapsamaktadır. Bu itibarla, bireysel terörizm herhangi bir siyasi teşkilat ya da oluşumla bağlantısı olmaksızın icra edilen terör eylemlerinin geneline verilen addır.

Tarihte oldukça önemli bireysel terör eylemlerine rastlanmaktadır. Eski bir komünist olan Alman marangoz Johann Georg Elser, 8 Kasım 1939 tarihinde Adolf Hitler ile Nazi Partisi'nin diğer idarecilerine yönelik bombalı suikast teşebbüsünde bulunmuştur³⁷⁹. Elser'in bu eylemi herhangi bir örgüt faaliyeti kapsamında değil, bireysel bir iradeyle icra ettiği kaydedilmektedir³⁸⁰. Bireysel terörizme bir başka örnek, 22 Temmuz 2011 tarihinde gerçekleşen, aşırı sağcı siyasi görüşe sahip olan Norveç vatandaşı Anders Behring Breivik'in 77 kişinin ölümüne, 242 kişinin yaralanmasına yol açan bombalı saldırı ve silahlı baskın eylemleridir³⁸¹. Herhangi bir terör örgütüyle bağlantısı olmayan, suç anında akıl hastalığı bulunmadığı saptanan ve bilinçli şekilde suç işleyen³⁸² Breivik'in davasında, terörizmin yalnızca örgütlü bir faaliyet olduğu varsayıldığı için "terör suçu" olarak nitelendirilememiştir³⁸³. Oldukça yakın bir geçmişte, 12 Haziran 2016 tarihinde, Orlando, Florida'da gerçekleşen gece kulübü saldırılarında, doğrudan örgüt bağlantısı saptanamayan, cihatist Omar Mateen adlı şahıs, 49 kişinin ölümü ile 53 kişinin yaralanmasına yol açan bir terör eyleminde bulunmuş olup gerçekleştirdiği eylemin kökeninde spesifik bir örgütten çok cihatçı ideolojinin yer aldığı düşünülmektedir³⁸⁴. "Yalnız kurt" olarak nitelendirilen faillerin gerçekleştirdiği, geniş çaplı örgütsel bir planın parçası olmayan ve yukarıda

³⁷⁷ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 62.

³⁷⁸ Ergil, **Türkiye'de Terör ve Şiddet**, op.cit., s. 2.

³⁷⁹ Franklin Lewis Ford, **Political Murder: From Tyrannicide to Terrorism**, Cambridge – MA: Harvard University Press, 1985, s.281.

³⁸⁰ **Ibid.**

³⁸¹ Bettati, **Le Terrorisme: Les Voies de la Coopération Internationale**, op.cit., s. 172.

³⁸² **Ibid.**

³⁸³ Mariona Llobet Angli, "What Does 'Terrorism' Mean?", Ed. Aniceto Masferrer-Clive Walker, **Counter Terrorism, Human Rights and the Rule of Law**, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013, s. 29.

³⁸⁴ Lorenzo Vidino-Francesco Marone-Eva Entenmann, **Jihadista della Porta Accanto: Radicalizzazione e Attacchi Jihadisti in Occidente**, traduzione dall'inglese a cura di Silvia Carenzi, Milano: Ledizioni-LediPublishing, 2017, s. 78-79.

örneklenen radikal ve dinamik mahiyetteki bireysel terör eylemlerinin³⁸⁵ “bireysel terörizm” adı altında terörizmle mücadele mevzuatına dahil edilmesi bir gerekliliktir.

Türk hukukunda terör kavramı, ancak örgütlü bir faaliyet çerçevesine dayalıdır³⁸⁶. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesi, terör eylemlerinin ancak “bir örgüte mensup” kişilerce işlenebileceğini açıkça kayıt altına almakta olup bireysel terör faaliyetleri, diğer unsurlar bakımından terör tanımını sağlamış olsa da “terör eylemi” niteliği taşımamaktadır³⁸⁷. Buna karşılık, aynı Kanun’un 2. maddesindeki “terör suçlusu” tanımı incelendiğinde ve 3. ve 4. maddelerindeki “terör suçları” ve “terör amacı ile işlenen suçlar”a ilişkin hükümlere bakıldığında, bu suçların bireysel anlamda kişi ya da kişiler tarafından da işlenebileceğini söylemek mümkündür³⁸⁸. Bireysel terörizm - örgütlü terörizm meselesi, bu çalışmanın üçüncü bölümünde “terör tanımının bir unsuru olarak terör örgütü” başlığında ayrıntılı biçimde ele alınacağından “bireysel terörizm-kolektif terörizm” başlığı altında Türk hukuku bakımından bu açıklamalarla yetinilecektir.

C. Profesyonellik

Siyasi şiddet olarak da ifade edilebilecek terörizm, adi şiddete göre çok daha geniş bir etki alanına sahiptir³⁸⁹. Bu nedenle, adi şiddeti kullanan örgütler ile terör örgütlerinin gelişmişlik ve profesyonellik düzeyi de birbirinden farklıdır.

Terör eylemleri ani olarak icra edilebilecek nitelikte değildir³⁹⁰. Terör örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirilen terör eylemleri, büyük ölçüde, gerek teknik hazırlıklar gerekse motivasyon açısından üzerinde uzun süre çalışılmış eylemler olarak değerlendirilebilir. Kanunlardaki terörizm tanımları da bir eylemin ancak belli bir süreçte hazırlanmış, organize bir çabayla gerçekleştirilebilir mahiyette

³⁸⁵ Mark S. Hamm-Ramón Spaaij, “Paradigmatic Case Studies and Prison Ethnography: Future Directions in Terrorism Research”, Ed. Gary LaFree-Joshua D. Freilich, **The Handbook of the Criminology of Terrorism**, Oxford: Wiley-Blackwell, 2017, s. 207 vd.

³⁸⁶ Türk, **Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları**, op.cit., s. 7.

³⁸⁷ **Ibid.**

³⁸⁸ **Ibid.**

³⁸⁹ Mehmet Ağar, “Türkiye’de Terörün Evrimi”, **Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçlarla Mücadele Sempozyumu**, 16-18 Haziran 1996, İstanbul: Umut Vakfı Yayınları, 1996, s. 24.

³⁹⁰ Valérie Malabat, **Droit Pénal Spécial**, 7e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2015, s. 518.

olmasını gerektirmektedir³⁹¹. Terör eylemlerinin belirli bir organizasyonun varlığı halinde işlenebilir mahiyette olması, terör örgütlerinin profesyonelliği ile ilişkilidir³⁹². Geniş kapsamlı ve planlı şiddet eylemlerinin bir örgüt yapısı dışında icra edilebilmesi eşyanın tabiatına aykırıdır³⁹³.

Terör örgütü alelade bir suç örgütü değildir. Terör eylemleri ağırlıklı olarak gizli ve düzenli bir organizasyonu olan örgütler tarafından icra edilmektedir³⁹⁴. Terör örgütleri, enformasyon, silahlanma, propaganda ve teknik birimlerden oluşan lojistik kanadın yanı sıra askeri eğitim, tıbbi destek, keskin nişancılık, operasyonların sevk ve idaresinden oluşan eylem kanadı ile ideoloji aşılama, eleman sağlama işlevi gören kanat başta olmak üzere sofistike bir yapıya sahiptir³⁹⁵. Yargıtay'ın da belirttiği gibi "Terör örgütlerinin amaç suçun işlenmesi yolunda güven, disiplin ve sıkı irtibata önem veren iş bölümüne dayalı, hiyerarşik düzene sahip yapılar olarak istihbarat, gizlilik, güvenlik ve denetim konularında duyarlı oldukları, işleyiş ve yapılanma itibarıyla bu özellikleri gösteren yapılar olduğu dikkate alındığında terör örgütlerine yeni eleman temin etme, barındırma, gönderme veya ulaşımını sağlama gibi faaliyetlere dair organizasyonun örgütsel yapı dışında değerlendirilemeyeceği"ni göz önünde bulundurmak gereklidir³⁹⁶. Siyasi saikin arka planını oluşturan, kuramsal ve motivasyon açısından gelişmiş bir strateji; belirli çalışma yöntemleri, lojistik destek ve finansman sistemi, merkez-çevre ilişkisini düzenleyen, örgütsel ağ, uluslararası bağlantılar ve teşkilatlanma, ihtiyaca göre şekillenen gelişmiş hiyerarşik yapılanma,

³⁹¹ **Ibid.**

³⁹² Civ. 1, 17 Octobre 1995, **Bull.**, N° 368, Dreyer, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 351.

³⁹³ Tezcan, "Terörizm ve Uluslararası Yardımlaşma", **op.cit.**, s. 696.

³⁹⁴ Necdet Yalkut, "Son Gelişmeler Işığında Terör ve Anarşi", **Adalet Dergisi**, Sayı: 4, Temmuz-Ağustos 1984, s. 1009.

³⁹⁵ Jean-Luc Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, Paris: PUF, 2000, s. 52.

³⁹⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 23.11.2016, E. 2015/6112, K. 2016/6054, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-6112.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017; "Terör örgütlerinin yurtiçi ve yurtdışındaki kamplarına örgüte katılmak üzere eleman göndermenin, bu örgütlere üye sağlamanın başlıca yollarından biri olduğu, terör örgütlerinin amaç suçun işlenmesi yolunda güven, disiplin ve sıkı irtibata önem veren iş bölümüne dayalı, hiyerarşik düzene sahip yapılar olarak istihbarat, gizlilik, güvenlik ve denetim konularında duyarlı oldukları, işleyiş ve yapılanma itibarıyla bu özellikleri gösteren terör örgütlerinin, örgütün "hiyerarşik yapısına" dahil edilmek üzere gönderilen elemanları, irtibat halinde olmadıkları, güvenilir bulmadıkları, denetlemedikleri kaynaklardan kabul etmeyecekleri gibi, gizlilik ve güvenlik kurallarıyla hiyerarşiye uymayan kişilerin bu tür faaliyetlerine de izin vermeyecekleri, terör örgütlerine yeni eleman temin etme, barındırma, gönderme veya ulaşımını sağlama gibi faaliyetlere dair organizasyonun örgütsel yapı dışında değerlendirilemeyeceği göz önüne alındığında", Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 16.06.2015, E. 2015/4767, K. 2015/1862, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-4767.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

standartlaşmış eleman sağlama süreci, terör örgütlerinin karakteristik özellikleri arasında gösterilebilir³⁹⁷.

Örgütün organizasyon düzeyi ile örgüt hiyerarşisindeki unsurların uzmanlaşması birbiriyle paralellik arz etmektedir³⁹⁸. Bir terör eyleminin icrasına karar verildiği an ile terör eyleminin gerçekleştiği an arasında geçen zaman dilimi, herhangi bir suçta olduğundan çok daha fazla profesyonellik gerektirmektedir. Güvenlik güçlerinin terör eylemlerine karşı gerçekleştirdiği önleyici teknik ve istihbarî çalışmaları da dikkate alan terör örgütleri, alınan önlemleri aşmak için bir yandan eylemin icrasında büyük önem taşıyan teknik özellikleri, örneğin, eylemin gerçekleştirileceği yer, eylemde kullanılacak araç-gereçler ve eylemi icra edecek terör örgütü mensubunun seçilmesi ve planlanan eyleme yönelik hazırlık faaliyetlerini; bir yandan da başta eylemi icra edecek terör örgütü mensubu olmak üzere, örgüt yapılanmasını eyleme yönelik olarak motive etme gibi psikolojik faktörleri dikkate almak durumundadır.

Örgüt faaliyeti kapsamında işlenen terör eylemlerinin siyasi sonuçları, örgüt bakımından, en az eylemin gerçekleştirilmesi kadar önemlidir. Sosyal iletişim, sosyal etkileşim ve psikolojik yönlendirme stratejileri, terörizm biçiminde ortaya çıkan siyasi eylemlerin doğal bir parçasıdır³⁹⁹. Terör örgütleri, gelişmiş yapıdaki teşkilatıyla uyguladığı siyasi şiddeti amaç edinmemekte, bir taktik olarak kullanmaktadır⁴⁰⁰. Dolayısıyla, üçüncü bir etmen olarak, eylemin icrasından sonraki sürecin yönlendirilmesi, medya üzerinde yaratılmak istenen algıya yönelik çalışmalar da örgütün doğal faaliyet alanları arasında yer almaktadır⁴⁰¹. Bu nedenlerden dolayı, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen terör eylemlerinin gerek icrasından önce, gerek icrası sırasında, gerekse icra edilmesinden sonraki süreçte profesyonel ve çok boyutlu bir faaliyet tarzının sonucu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Terör örgütlerine karşı yürütülen önleyici kolluk faaliyetlerinde de örgütün bu niteliği hassasiyetle dikkate alınmak durumundadır.

³⁹⁷ Marret, *Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>*, op.cit., s. 27 vd., s. 49 vd.

³⁹⁸ Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, op.cit., s. 8916.

³⁹⁹ Meliá, *Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto*, op.cit., s. 68.

⁴⁰⁰ Alparslan, op.cit., s. 48.

⁴⁰¹ Marret, *Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>*, op.cit., s. 75, s. 155 vd.

Terör örgütü mensuplarının özellikleri bakımından, terör suçlarının büyük oranda eğitilmiş failerle çok etkili derecelerde girilen eylemler olduğu kabul edilmektedir⁴⁰². Terör suçlarının faillerinin mental açıdan hasta oldukları ya da yabancılaşma yaşadıklarına ilişkin bilimsel bir veri de saptanamamıştır⁴⁰³. Dolayısıyla, terör örgütü mensuplarını suç işlemeye iten esas olgunun dinsel ya da ideolojik kökenli motivasyon olduğu söylenebilir. Terör örgütü mensuplarının bu özellikleri, bir yandan terör eylemlerinin yarattığı etkinin diğer suçlara kıyasla daha büyük oluşuyla, bir yandan da terör faaliyetlerinin bastırılması ve failerin yakalanmasındaki güçlükle bağlantılıdır. Söz konusu örgüt mensuplarının aldığı ideolojik ve askeri eğitim, onları basit yapıdaki suç örgütlerinin mensuplarından belirgin şekilde ayırmaktadır⁴⁰⁴.

Terör örgütlerinin organizasyon yapısı, özellikle örgütün tüm birimleri dikkate alınırsa mafya tipi örgüte kıyasla daha adem-i merkezî bir mahiyettedir. Örgüt yapısının merkezilik düzeyi ise grup içerisinde en önemli aktörü belirlemeye yönelik sosyal ağ analiziyle tesbit edilebilecek niteliktedir⁴⁰⁵. Yapılan araştırmalarda terör örgütlerini de bünyesinde barındırabilecek özellik gösteren “sınır aşan suç örgütleri”nin mafya tipi örgüte göre daha az merkezi olduğu saptanmıştır⁴⁰⁶. Öte yandan, terör örgütlerinin çıkar amaçlı suç örgütlerine kıyasla daha sıkı bir hiyerarşik yapıya sahip olduğu yönünde görüşlere rastlanmaktadır⁴⁰⁷. Bu noktada örgütün genel yapısı ile merkezi örgütlenmesini ayırmakta fayda vardır. Kanaatimizce örgütün genel yapılanması göz önünde bulundurulursa, özellikle yukarıda belirtilen modern terör örgütlerinde örgütün pek çok alt örgüte sahip olması, legal ve illegal faaliyet düzlemlerinin bulunması⁴⁰⁸, legal araçlara ve kurumların, “resmi vitrin”in arkasında gizli bir yapılanmaya sahip olması⁴⁰⁹, klasik bir siyasi organizasyondaki gibi karar alma organları oluşturmaları⁴¹⁰, ihtiyaç duydukları siyasi algıya göre bazı eylemlerini kendi adına, başka bazı eylemlerini ise alt örgütlerden birisi vasıtasıyla gerçekleştirmesi mümkündür. Buna karşılık örgütün merkezi yapılanması ve başlıca

⁴⁰² Gerringer, *op. cit.*, s. 3.

⁴⁰³ Meliá, *Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto*, *op.cit.*, s. 64-65.

⁴⁰⁴ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, *op.cit.*, s. 230.

⁴⁰⁵ Cengiz, *Küreselleşmenin Karanlık Noktası: Organize Suçlar*, *op.cit.*, s. 48.

⁴⁰⁶ *Ibid.*, s. 50.

⁴⁰⁷ Tozman, *op.cit.*, s. 70.

⁴⁰⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

⁴⁰⁹ Marret, *Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>*, *op.cit.*, s. 55.

⁴¹⁰ *Ibid.*

eylem birimlerinin hiyerarşik olarak katı ve yüksek seviyede disiplinli olduğunu kabul etmek gerekir⁴¹¹. Nitekim, terör örgütlerinde liderlik makamının, mafya tipi örgüte göre çok daha önemli olduğu; terör örgütü liderlerinin öldürülmesi ya da yakalanmasının örgütün çökertilmesinde oldukça etkili olduğu gözlemlenmektedir⁴¹².

Mafya tipi örgütle kıyaslandığında, genel olarak terör örgütlerinin ayrıntılı hazırlık, karşı tedbirler alma, bölgesel ve uluslararası ilişkiler, örgüt içi dayanışma, medya ile bağlantı, bazı terör örgütleri bakımından ise şirketleşme ve yüksek hayat standardı gibi hususlar bakımından⁴¹³ mafya tipi örgüte benzediğini söyleyebiliriz.

Terör örgütlerinin faaliyetleriyle genel olarak örgütlü suçluluk olgusu, silah ticareti ve diğer maddi çıkar amaçlı faaliyetler kapsamında kesişmektedir⁴¹⁴. Bu açıdan, terör örgütleri ile mafya tipi örgütlerin benzeştiği bir başka alan, finansal kaynaklardır. Terör örgütlerinin uluslararası düzeyde finansmana duyduğu ihtiyaç, terör örgütlerini uluslararası örgütlü suçlulukla doğrudan bağlantılı hale getirmektedir⁴¹⁵.

Terör örgütlerinin finansmanı, genellikle iki kategoride ele alınabilir: gasp, haraç, adam kaçırma, zorla vergi toplama ve kundaklamadan ibaret geleneksel finans kaynakları ve yeni finans kaynakları⁴¹⁶. Bu kapsamda, özellikle 11 Eylül olaylarından sonra, terör örgütlerinin sınır aşan suç örgütleri olarak finansal kaynaklarını büyük ölçüde çeşitlendirdiği, uyuşturucu ve silah ticareti dışında, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, sigara kaçakçılığı, akaryakıt kaçakçılığı⁴¹⁷ gibi çıkar amaçlı suç örgütlerine özgü çeşitli kazanç yollarına başvurduğu gözlemlenmektedir⁴¹⁸. Ancak, terör örgütlerinin finans kaynakları arasında yasal

⁴¹¹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

⁴¹² Çalışır, *op.cit.*, s. 76.

⁴¹³ Hasan Köroğlu, **Örgütlü Suçluluk: Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 62.

⁴¹⁴ Paola Balbo, **Il Terrorismo: La Fattispecie di un Reato in Evoluzione nelle Disposizioni Italiane ed Internazionali Scarica**, Matelica: Halley Editrice, 2007, s. 87.

⁴¹⁵ Mariateresa Fiocca -Stefania Cosci, **La Dimensione Finanziaria del Terrorismo e del Contro-Terrorismo**, Soveria Mannelli: Rubbettino Editore, 2004, s. 84.

⁴¹⁶ Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası: Organize Suçlar**, *op.cit.*, s. 90.

⁴¹⁷ Çalışır, *op.cit.*, s. 77.

⁴¹⁸ Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası: Organize Suçlar**, *op.cit.*, s. 87-88.

kaynakların, hatta devletlerin de yer alması, bu örgütü diğer tüm suç örgütü tiplerinden ayırmaktadır⁴¹⁹.

Her iki örgüt tipinin karşılıklı ve uzun süreli çıkarlar ve ortak düşman (devlet organları) temelinde birbirleriyle işbirliği yaptığı bilinmektedir⁴²⁰. “Karadelik sendromu” olarak ifade edilen organize (mafya tipi) örgüt-terör örgütü kesişiminde bir yandan siyasi saikle suçlar işlenmekte, bir yandan da terörizm ticarileşmektedir⁴²¹. Bu itibarla, terör örgütleri gibi mafya tipi örgütlerin de siyasi etkinlik sağlamaya, kamu idaresini ve siyasi kurumları yozlaştırmaya yönelik faaliyetleri dikkate alınmalıdır⁴²². Ayrıca, eleman temin etme bakımından da iki örgütün karşılıklı etkileşim içinde olduğu ve hem organize suç örgütüne hem de terör örgütüne mensup kişilerin olduğu kriminolojik birer olgudur⁴²³.

Piramit şeklindeki organize yapı, terör örgütlerinin ortak özelliklerinden biridir⁴²⁴. Örgüt içi disiplinin sağlanmasında örgütün uyguladığı katı yaptırımlar bu olgunun bir parçasıdır⁴²⁵. Örgütlenmenin piramit şeklinde olması, kararların alt birimlere iletilmesi bakımından elverişli bir altyapı oluşturmaktadır⁴²⁶.

Diğer suç örgütleriyle yapılacak kıyaslamada çıkar amaçlı suç örgütünün mafya ile eş anlamlı olup olmadığı da önem taşımaktadır; zira mafya tipi örgütün kendine özgü teamülleri, kuralları, gelenekleri, ritüelleri olan özgün bir yapıda olduğunu hatırlatmak gerekecektir. Ayrıca unutmamak gerekir ki, terör örgütlerinin

⁴¹⁹ Fotia, **Terrorismo ... Per Non Addetti ai Lavori: Il Circolo Vizioso alla Aggressività**, *op.cit.*, s. 79.

⁴²⁰ Cengiz, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası: Organize Suçlar**, *op.cit.*, s. 90-91.

⁴²¹ Enrique Desmond Arias-Nazia Hussain, “Organized Crime and Terrorism”, Ed. Gary LaFree-Joshua D. Freilich, **The Handbook of the Criminology of Terrorism**, Oxford: Wiley-Blackwell, 2017, s. 378 vd.; Frank G. Madsen, **Transnational Organized Crime**, Oxon: Routledge, 2009, s. 67 vd.; Phil Williams, “Terrorist Financing and Organized Crime: Nexus, Appropriation, or Transformation”, Ed. Thomas J. Biersteker-Sue E. Eckert, **Countering the Financing of Terrorism**, Oxon: Routledge, 2008, s. 128.

⁴²² Ceylan, *op.cit.*, s. 89.

⁴²³ Çalışır, *op.cit.*, s. 61.

⁴²⁴ Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, *op.cit.*, s. 50.

⁴²⁵ Mustafa Avcı, “Örgütlü Suç Kavramı”, **Prof. Dr. İlhan Akın Armağanı / Kamu Hukuku Arşivi**, Cilt: 4, Sayı: 1-128, 2003, s. 9.

⁴²⁶ Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, *op.cit.*, s. 50.

yapılanmaları, üye sayısı, operasyon alanı, faaliyet merkezi ve kökeni, lojistik imkanları gibi faktörlere göre çeşitlilik arz edebilmektedir⁴²⁷.

Terör örgütü üyelerinin birbiriyle ilişkisi, örgütün yapısı ve örgütün faaliyetleri sahip oldukları bilgi düzeyi, çoğu zaman hiyerarşik seviyeleriyle orantılı⁴²⁸, bazen de somut bir eylemin gerektirdiği enformasyonla sınırlıdır. Bu itibarla örgüt mensuplarının görevlendirilmeleri, sorumluluk alanlarının saptanması, sorumluların atanması, görevden alınması, yerlerine yeni sorumluların atanmasının profesyonel bir şekilde gerçekleştirildiği söylenebilir⁴²⁹. Ayrıca, özellikle bazı terör örgütlerinde görülen ve maksimum düzeyde uygulanan gizlilik prensibi ile hücre tipi yapılanma da profesyonellik olgusunun diğer boyutlarıdır⁴³⁰.

Terör örgütlerinin teşkilatlanması genellikle iki şekildedir: askeri hiyerarşi tipi yapılanma ya da dar ve etkili, hücre tipi yapılanma⁴³¹. Bazı terör örgütleri ise her iki teşkilatlanma yöntemini de kullanmaktadır⁴³². Bu örgütler her iki yöntemin de avantajlarından yararlanarak parçalı, adem-i merkezi bir hiyerarşik teşkilatlanma metodunu kullanmayı tercih etmektedir⁴³³. Ancak, örgütün söz konusu iki yapılanma biçimi dışında başka bir organizasyon yapısına sahip olması da mümkündür⁴³⁴.

Hücre tipi yapılanma, terör örgütlerinin çözümlerinin ve örgüt üyelerinin deşifre olmalarının önündeki önemli engellerden biridir. Ayrıca hücre tipi yapılanma, terör örgütlerine işlevsel özerkliğe sahip birimleriyle örgütsel bir esneklik kazandırmaktadır⁴³⁵. Bu yöntem, özellikle XIX. yüzyılda ortaya çıkan terör grupları

⁴²⁷ Ibid.

⁴²⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

⁴²⁹ Ahmet Taşkın, “Terörizm ve Sivil İtaatsizlik”, **op.cit.**, s. 12; Cihan Kavlak, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 207.

⁴³⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

⁴³¹ Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, **op.cit.**, s. 50.

⁴³² Ibid. Klasik tipteki İslamcı terör örgütleri, yapılanma bakımından diğer terör örgütlerinden biraz daha farklı olup çeşitli grupların ittifakına dayanmakta, bir merkez (“mektep”) ve bu merkeze bağlı “uydu-mektep”lerden oluşmaktadır. “Uydu-mektep” olarak yerel birimler de kendi “uydu-mektep”lerine sahiptir. Bu itibarla, bu örgütlerde adem-i merkezi teşkilatlanma tarzı oldukça belirgindir. Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, **op.cit.**, s. 50.

⁴³³ Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, **op.cit.**, s. 51.

⁴³⁴ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara: Savaş Yayınevi, 2009, s. 261.

⁴³⁵ Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, **op.cit.**, s. 50.

tarafından uygulanmıştır⁴³⁶. Buna karşılık, terör örgütü mensuplarının çıkar amaçlı suç örgütü üyelerine göre daha düşük bir hayat standardına sahip olduğu şeklinde bir genelleme yapılması⁴³⁷ isabetsizdir. Örgütlü suçluluğun dinamizmi ve özellikle yukarıda belirtilen modern terör örgütlerinin yapısı ve gelişim düzeyi terör örgütünün mensuplarının yaşam tarzının ötesinde örgütün nitelikleri konusunda genel-geçer bir tespit yapmayı güç hale getirmektedir.

⁴³⁶ **Ibid.**, s. 51.

⁴³⁷ Taşkın, “Terörizm ve Sivil İtaatsizlik”, **op.cit.**, s. 12.

İKİNCİ BÖLÜM

BAZI ULUSLARARASI VE ULUSAL DÜZENLEMELERDE TERÖRİZM VE TERÖR AMAÇLI ÖRGÜTLENME SUÇU

I. ULUSLARARASI BELGELERDE

Sadece belirli bir ülkenin terörizmle mücadele mevzuatı incelense bile, uluslararası mevzuat ve devletler üzerinde konumlanan kurumlar anlaşılmaaksızın söz konusu ulusal terörizmle mücadele mevzuatının anlaşılması mümkün değildir⁴³⁸. Bu nedenle, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin uluslararası belgelerdeki düzenlemelerin ele alınması bir gerekliliktir.

Terör suçlarının bastırılmasına yönelik ihtiyaç, uluslararası ceza hukuku bakımından önlem alınmasını gerekli kılmaktadır⁴³⁹. Her ne kadar 11 Eylül saldırıları, terörizmle mücadelede önemli bir kırılma noktası, kitlesel ve sembolik bir önemi haiz olsa da uluslararası toplum ya da Avrupa Birliği gibi uluslararası kurumlar nezdinde terörizmle mücadele faaliyetleri daha önce başlamıştır⁴⁴⁰. Bu bağlamda, terörizmin, I. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden itibaren siyasi boyut taşıyan şiddet faaliyetlerinin artmasıyla beraber uluslararası hukukun gündemine girdiği söylenebilir. İlk defa 1920'li yıllarda uluslararası ceza hukuku konferanslarında ele alınan siyasi ve dehşet yaratma amacı taşıyan eylemlerle mücadele düşüncesi, terörizmin önceki dönemlere göre daha fazla yaygınlık

⁴³⁸ Kent Roach, "Comparative Counter-Terrorism Law Comes of Age", Ed. Kent Roach,

Comparative Counter-Terrorism Law, New York: Cambridge University Press, 2015, s. 2.

⁴³⁹ Ghislaine Doucet, "De la Nécessité d'une Réponse Pénale Universelle au Crime du Terrorisme", Ed. Ghislaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, s. 531 vd.

⁴⁴⁰ Amparo Alcoceba Gallego-Martin Quesnel-Lucas Rodriguez de las Heras Ballell-Stella Sava-Albaladéjo, "Définir Juridiquement le Terrorisme dans le Cadre International et Européen", sous la direction d'Emmanuelle Saulnier-Cassia, **La Lutte Contre Le Terrorisme dans Le Droit et La Jurisprudence de l'Union Européenne**, Issy-les-Moulineaux: Éditions Lextenso-L.G.D.J., 2014, s. 21.

kazandığı XXI. yüzyıla kadar uzanan süreç içerisinde çeşitli uluslararası girişimlere ve sözleşmelere konu olmuştur. Amerikan Devletleri Örgütü'nün Terör Eylemlerinin Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin imzalandığı 1971'den bu yana uluslararası bölgesel örgütlerin kabul ettikleri konvansiyonlarla terörizmle mücadelede rol üstlendiği görülmektedir⁴⁴¹. Bu doğrultuda terör eylemleri, gerek barış gerekse savaş halleri bakımından uluslararası hukuk tarafından düzenlenmiş ve yaptırım altına alınmıştır⁴⁴². Uluslararası belgelerde terörizmle mücadeleye yönelik çabalar, çeşitli siyasi aktörlerin ve yaklaşımların terörizme ilişkin ortak paydalarının belirlenmesi ekseninde ortaya konulmuştur⁴⁴³. Ancak, belirtmek gerekir ki, 1970'lerde terörizmin yıkıcı bir siyasi projeyi ifade etmiş olması, terörizmin her zaman bu anlamı ifade etmiş olduğunu göstermez⁴⁴⁴. Terörizmin uluslararası boyutundaki gelişmeler, siyasi sebepler dolayısıyla çoğu zaman karmaşık bir kavram olan terörizmin tanımlanmasındaki güçlüklerle sahne olmuştur⁴⁴⁵.

A. Uluslararası Ceza Hukuku Konferansları

İlki 1927, sonuncusu 1935 yılında yapılan Uluslararası Ceza Hukuku Konferansları'nda terörizmi kapsayan eylemlerle mücadele konusunda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu konferansların ilkinde terörizm terimi kullanılmamakla beraber bütün devletler bakımından tehlike oluşturan, evrensel nitelikteki suçlarla mücadele edilmesi gerektiği karara bağlanmıştır. Bununla beraber terörizmi doğrudan konu alan konferanslar 1930 ile 1935 arasında gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, terörizm terimi hukuki bağlam içerisinde ilk kez 1930 tarihli Brüksel Konferansı'nda kullanılmıştır⁴⁴⁶. Bu konferans uluslararası düzlemde terörizm

⁴⁴¹ Julien Féret-Ana Peyro Llopis, "La Lutte Contre le Terrorism: Instruments et Institutions", Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, **Juger le Terrorisme dans L'État de Droit**, Bruxelles: Bruylant, 2009, s. 263-264.

⁴⁴² Ghislaine Doucet, "Terrorisme: Définition, Jurisdiction Pénale Internationale et Victimes", **Revue Internationale de Droit Pénal**, Vol: 76, No: 3-4, 2005, s. 261.

⁴⁴³ Bu konuda bkz: Marcello di Filippo, "Terrorist Crimes and International Cooperation: Critical Remarks on the Definition and Inclusion of Terrorism in the Category of International Crimes", **European Journal of International Law**, Vol: 19, 2008, s. 533 vd.

⁴⁴⁴ Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 677.

⁴⁴⁵ **Ibid.**

⁴⁴⁶ di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, *op.cit.*, s. 35; Gallego-Quesnel-Heras Ballell-Sava-Albaladéjo, "Définir Juridiquement le Terrorisme dans le Cadre International et Européen", *op.cit.*, s. 23; Ben Saul, "Uluslararası Hukukta 'Terörizm'i Tanımlama Girişimleri", Çev. S. İrem Çakırca, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 22.

tanımlamaya yönelik ilk aşama olarak değerlendirilmektedir⁴⁴⁷. Konferans bildirisinde terörizm “ortak bir tehlike yaratma riski bulunan ve arkasında siyasi ve sosyal saikler bulunan spesifik şiddet eylemleri” olarak tarif edilmiştir⁴⁴⁸. Sonraki konferanslarda terörizmin tanımlanmasıyla ilgili çeşitli alternatifler önerilmiş; suçun işlenmesinde kullanılan araçların bir kriter oluşturup oluşturmadığı, ortak tehlike kavramının yeterliliği tartışmaya açılmıştır.

1933 tarihinde gerçekleştirilen Madrid Konferansı, toplumsal düzeni yıkmak amacıyla toplumu dehşete düşüren her türlü fiilin terörizm kapsamında değerlendirilmesine sahne olmuştur⁴⁴⁹. Görüldüğü üzere, sözkonusu tanımda ortak tehlike kavramı dışlandığı gibi terörizm siyasi ve sosyal terörizm olarak ikiye ayrılmak suretiyle sadece sosyal terörizmin tanımına ulaşılabilmiştir⁴⁵⁰. Uluslararası Ceza Hukuku Konferansları dizisinin sonuncusunu oluşturan Kopenhag Konferansı’nda, Makedon bir ayrılıkçı eylemcinin, Fransa’da, Yugoslavya Kralı Alexander ile Fransız Dışişleri Bakanı Louis Barthou’ya karşı işlediği suikastın gölgesinde gerçekleştirilmiştir⁴⁵¹. Bu doğrultuda, kabul edilen konferans bildirgesi, devlet başkanı, devletin bir görevlisi ya da devlet güvencesi altındaki prens, hükümet üyesi, yasama, yürütme ve yargı organlarının üyesi bir kişinin yaşamına, fiziksel bütünlüğüne, sağlığına karşı girişilen uluslararası fiilleri terörizm kapsamına almaktadır⁴⁵². Aynı metin, ulusal ceza mevzuatında uluslararası ilişkileri kargaşaya sürükleyebilecek ya da başka şekilde etkileme potansiyeline sahip dehşet ve ortak tehlikeye yol açan fiiller için ayrı bir düzenleme yapılmasına dair bir tavsiyeyi de öngörmektedir⁴⁵³. Böylece, ortak tehlike kavramının konferans dizisi bakımından yeniden terörizm tanımına girdiği söylenebilecektir.

Konferansların ortak bir noktası olarak, terörizmin, altında ayırt edici ek unsurların bulunduğu fiziksel eylemlerin oluşturduğu spesifik bir suç olarak teşhis

⁴⁴⁷ Gallego-Quesnel-Heras Ballell-Sava-Albaladéjo, “Définir Juridiquement le Terrorisme dans le Cadre International et Européen”, **op.cit.**, s. 23.

⁴⁴⁸ Ben Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, Ed. Genevieve Lennon-Clive Walker, **Routledge Handbook of Law and Terrorism**, Oxon: Routledge, 2015, s.21; Bogdan Zlataric, “History of International Terrorism and its Legal Control”, Ed. M. Cherif Bassiouni, **International Terrorism and Political Crimes**, Illinois: Charles C Thomas, 1974, s. 479.

⁴⁴⁹ Sulhi Dönmezer, “Milletlerarası Tedhişçilik”, **İÜHFİM**, Cilt: XLIV, Sayı: 1-4, 1978, s. 60.

⁴⁵⁰ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op. cit.**, s. 20.

⁴⁵¹ Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, **op. cit.**, s. 21.

⁴⁵² di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, **op. cit.**, s. 35.

⁴⁵³ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op. cit.**, s. 20.

edilmeye çalışıldığı söylenebilecektir⁴⁵⁴. Buna karşılık, terörizmi özel bir niteliği olmayan suçlar kapsamında değerlendiren belgeler de yok değildir. Örneğin, Uluslararası Adli Polis Komisyonu’nun 1935 tarihli önerisi, terörizmin adi suçlar kategorisi altında ele alınabileceğini öngörmektedir⁴⁵⁵.

B. 1937 Terörizmle Mücadele ve Terörizmin Önlenmesine Dair Cenevre Sözleşmesi

Terörizme karşı uluslararası sözleşme niteliği taşıyan ilk belge, Millet Cemiyeti çatısı altında kabul edilen 1937 tarihli Terörizmle Mücadele ve Terörizmin Önlenmesine Dair Cenevre Sözleşmesi’dir⁴⁵⁶. Sözleşme’nin imzalanmasında, yukarıda sözü edilen siyasi suikastların yanı sıra Romanya’nın Milletler Cemiyeti’ne gönderdiği, terörizme karşı bir uluslararası sözleşmenin imzalanması gerektiği düşüncesini içeren mektubun etkisi olduğu belirtilmektedir⁴⁵⁷.

Sözleşme’nin 1. maddesine göre, belli kişilere, bir gruba ya da toplumun tamamına karşı dehşet yaratmayı amaçlayan ya da dehşet yaratacağı hesaplanan, devleti hedef alan, suç niteliğindeki fiiller terörizm kapsamına alınmıştır⁴⁵⁸. Böylece, Sözleşme’yle terörizmin soyut ve potansiyel olarak kapsamlı bir tanımı ortaya konulmuştur⁴⁵⁹. Metnin Fransızca versiyonunda tanımdaki *dehşet* unsuruyla ilgili “*dont le but ou la nature*” ifadesinin, İngilizce metne göre (*intended or calculated to create a state of terror*) daha belirsiz olduğu vurgulanmaktadır⁴⁶⁰. Öte yandan, sözkonusu tanım, nihai bir hedefe (devlete) karşı, belli bir amaçla (terör, dehşet) işlenmesi kriterlerini kullanarak siyasi bir netice kıstasını dışlamak suretiyle yapılmışsa da; terörizm eylemi, “terör olgusu”na atıf yaptığından dolayı, sözkonusu kriterin belirsiz olduğu yönündeki eleştirilere rağmen kısır döngü oluşturacak şekilde totolojik bir özellik taşıdığı düşüncesiyle tenkit edilmektedir⁴⁶¹. Öte yandan

⁴⁵⁴ Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, **op. cit.**, s. 21.

⁴⁵⁵ **Ibid.**

⁴⁵⁶ di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, **op. cit.**, s. 36.

⁴⁵⁷ **Ibid.**

⁴⁵⁸ Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, **op. cit.**, s. 21.

⁴⁵⁹ di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, **op. cit.**, s. 36.

⁴⁶⁰ Andrea Gioia, “The UN Conventions on the Prevention and Supression of International Terrorism”, Ed. Giuseppe Nesi, **International Cooperation in Counter-terrorism: The United Nations and Regional Organizations in the Fight Against Terrorism**, Hampshire: Ashgate Publishing, 2006, s. 4.

⁴⁶¹ Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, **op. cit.**, s. 21.

Sözleşme'nin suçluların iadesine ilişkin hükümleri terörizmi siyasi suçlara ilişkin istisnadan hariç tutma konusunda başarısız bulunmaktadır⁴⁶².

Sözleşme'nin 2. maddesinde, devletlerin cezai yaptırım öngörmesi gereken, kişilere ve mallara karşı suçlarla diğer ilgili suçlar sayılmıştır. Bu kapsamda; devlet başkanlarına, kamu mallarına, toplumun genel güvenliğine karşı girişilen eylemler, bu eylemlerin işlenmesinde kullanılacak silahların imal ve ticareti terör suçu kapsamında değerlendirilmiştir⁴⁶³. Sözleşme'nin bu eylemleri belirtmesi, terörizmin tanımındaki, eylemin dehşet verici bir yapıya sahip olması unsuruyla ilgili bir yönlendirme olarak yorumlanabilir⁴⁶⁴.

Sözleşme'yle, aynı zamanda, terör amaçlı eylemlerin faillerini yargılamakla görevli bir uluslararası ceza mahkemesinin kurulması öngörülmüştür⁴⁶⁵. Bu bağlamda, bir başka açıdan, Sözleşme'nin kabulünde, Fransa'da gerçekleşen sözü edilen suikastların yarattığı siyasi gerilimi azaltma ve sonraki olası terörist eylemlerin faillerini cezalandırma düşüncesinin etkili olduğu gözlemlenmektedir⁴⁶⁶.

C. Birleşmiş Milletler'in Çalışmaları

II. Dünya Savaşı'nı önlemekte yetersiz kalan Milletler Cemiyeti'nin yerine kurulan Birleşmiş Milletler, kuruluşundan itibaren, dünya genelinde şiddet olgusunu azaltmak ve ortadan kaldırmak amacıyla çeşitli girişimlerin ortak platformu olmuştur.

Bu girişimlerden ilki, Birleşmiş Milletler'in 1947 yılında Milletlerarası Hukuk Komisyonu'nu İnsanlığın Güvenliğine ve Barışa Karşı Suçları düzenleyen bir metin hazırlamakla görevlendirmesidir. Komisyon, 1954'te hazırladığı ve ancak hukuki bağlayıcılık kazanmayan taslağa göre insanlığın güvenliğine ve barışa karşı suç oluşturan fiiller arasında devletlerin birbirine karşı faaliyet gösteren terörist oluşumları desteklemesi, finansman sağlaması, tolerans göstermesi, cesaretlendirmesi, bir devletin kendi egemenlik alanındaki örgütlü faaliyetleri

⁴⁶² Ibid.

⁴⁶³ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, op. cit., s. 25-26.

⁴⁶⁴ Gioia, op. cit., s. 4.

⁴⁶⁵ Kevin Constant Katouya, *Réflexions sur la Instruments de Droit Pénal International et Européen de Lutte Contre le Terrorisme*, Paris: Éditions Publibook, 2013, s. 68.

⁴⁶⁶ Ibid.

bastırmaması, terörist faaliyetlerin uluslararası alandaki hareketliliğine yer verilmiştir⁴⁶⁷. Görüldüğü gibi metinde terörizm tanımlanmamış olmakla beraber terörizmi desteklemek uluslararası bir suç olarak nitelendirilmiştir⁴⁶⁸.

1970’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere çeşitli devletlerin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na sunduğu terörizmle mücadeleyle ilişkin sözleşme taslakları bulunmakla beraber terörizmin tanımına ilişkin anlaşmazlıklar ve siyasi sebeplerden dolayı sözkonusu girişimler başarılı olmamıştır⁴⁶⁹.

Terörizmle mücadeleyi genel bir sözleşmeyle düzenlemeye yönelik çabalar amacına ulaşamamasına rağmen, terör faaliyetlerine karşı *sectorielle* (belli bir konuya özgü) girişimlerde bulunulmuş ve bu çalışmalar neticesinde on üç sözleşme kabul edilmiştir⁴⁷⁰. Örneğin terörist faaliyetler kapsamında sıkça rastlanan uçak kaçırma eylemleri⁴⁷¹, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1969 yılında 2551 sayılı kararla kınanmış; aynı tarihte Genel Kurul kararıyla Uluslararası Havacılık Örgütü’nce hazırlanan Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Fiillere İlişkin Tokyo Sözleşmesi yürürlüğe girmiştir⁴⁷². Aynı şekilde 1970 tarihli Uçakların Yasa Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesine İlişkin La Haye Sözleşmesi ile yine aynı tarihli Sivil Havacılık Güvenliğine İlişkin Montreal Sözleşmesi bu kapsamdadır⁴⁷³. Uçuş güvenliğine ilişkin bu sözleşmelerle benzer şekilde deniz ulaşımı, nükleer faaliyetler, patlayıcı maddeler, kişi güvenliği ve finansman alanlarında terörizme karşı çeşitli sözleşmeler imzalanmıştır⁴⁷⁴.

1993 yılında toplanan Viyana İnsan Hakları Konferansı’ndan itibaren Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Sosyal, İnsancıl ve Kültürel Sorunlar Komisyonu’nun tavsiyesi üzerine “insan hakları ve terörizm” konusunda bazı

⁴⁶⁷ Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, *op. cit.*, s. 22.

⁴⁶⁸ *Ibid.*

⁴⁶⁹ di Stasio, *La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale*, *op. cit.*, s. 44.

⁴⁷⁰ Katouya, *op. cit.*, s. 70. Bu sözleşmelere ilişkin ayrıntılarla ilgili olarak bkz: Ludovic Hennebel-Hélène Tigroudja, “Le Juge, Le Terroriste et l’État de Droit”, Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, *Juger le Terrorisme dans L’État de Droit*, Bruxelles: Bruylant, 2009, s. 266-271.

⁴⁷¹ Uçak kaçırma suçuna ilişkin olarak bkz: Faruk Erem-Selahattin Keyman, “Uçak Kaçırma Suçları”, *AÜHF*, Cilt: XXVII, 1970; Köksal Bayraktar, “Uçak Kaçırma Suçu”, *İÜHF*, Cilt: XXXVII, Sayı: 1-4, 1972.

⁴⁷² Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, *op. cit.*, s. 28.

⁴⁷³ Katouya, *op. cit.*, s. 70.

⁴⁷⁴ *Ibid.*, s. 70-75.

kararları kabul etmiştir⁴⁷⁵. Birleşmiş Milletler'in terörizmi önlemeye yönelik çalışmaları çerçevesinde, özel bir komisyon kurulmuş ve 1996 yılından bu yana Uluslararası Terörizme Dair Genel Sözleşme Projesi kabul edilmiştir⁴⁷⁶. Bu bağlamda, 1996 senesindeki çalışmalar, 1930'daki Ceza Hukuku Konferansı'ndan sonra, uluslararası düzlemde terörizmle mücadele bakımından ikinci aşama olarak değerlendirilmektedir⁴⁷⁷. Projenin amacı öncelikli olarak sektöryel olmayan, her alanda uygulanabilecek küresel bir yaklaşımı ortaya koyabilmektir⁴⁷⁸.

Genel Kurul'un yumuşak gücünü, Güvenlik Konseyi'nin ise sert gücünü temsil ettiği düşünülen Birleşmiş Milletler çatısı altında, terörizmle ilgili olarak, 11 Eylül 2001 olaylarından önce daha ziyade Genel Kurul etkin rol oynamaktayken bu olaylardan sonra Güvenlik Konseyi belirgin şekilde inisiyatif almıştır⁴⁷⁹. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi doğrudan terörizmle mücadeleye ilişkin kısa sürede yedi karar kabul etmiştir⁴⁸⁰. Bu kararlarla Konsey, gelişmeyi uluslararası güvenlik ve barışı tehdit eden durum olarak nitelendirmiş, Birleşmiş Milletler Şartı'nın yedinci bölümü kapsamında Afganistan'daki çatışmanın gelişiminin takip altına alınması ve uluslararası yardım gücünün tesisinin yanı sıra genel düzeyde devletlerin terörizmle mücadele konusunda işbirliği yapması ve bu konuda görevli bir Komite oluşturulması kararlaştırılmıştır⁴⁸¹. Konsey'in Ağustos 2006'ya kadar terörizmle mücadeleye ilişkin aldığı kararların sayısı otuz üçe ulaşmıştır⁴⁸². Güncel gelişmeler çerçevesinde terörizmle mücadeleye ilişkin dünya çapındaki faaliyetler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 8 Eylül 2006 tarihinde

⁴⁷⁵ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, A/RES/48/122-20 décembre 1993, A/RES/49/185-23 décembre 1994, A/RES/50/186-22 décembre 1995, A/RES/52/133-12 décembre 1997, A/RES/54/164-17 décembre 1999, A/RES/56/160-19 décembre 2001; Kalliopi Koufa, "Le Terrorisme et Les Droits de l'Homme", sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 192.

⁴⁷⁶ Féret-Llopis, "La Lutte Contre le Terrorism: Instruments et Institutions", **op.cit.**, s. 286.

⁴⁷⁷ Gallego-Quesnel-Heras Ballell-Sava-Albaladéjo, "Définir Juridiquement le Terrorisme dans le Cadre International et Européen", **op.cit.**, s. 24.

⁴⁷⁸ Féret-Llopis, "La Lutte Contre le Terrorism: Instruments et Institutions", **op.cit.**, s. 286.

⁴⁷⁹ Ben Saul, "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde 'Terörizm'in Tanımı: 1985-2004", Çev. Seda Koç, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 49-50.

⁴⁸⁰ Olivier Corten, "Vers un Renforcement des Pouvoirs du Conseil de Sécurité Dans la Lutte Contre Le Terrorisme?", sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 259.

⁴⁸¹ **Ibid.**

⁴⁸² Ambos, **El Derecho Penal Frente a Amenazas Extremas**, **op.cit.**, s. 22.

kabul ettiği Küresel Terörizmle Mücadele Stratejisi'yle⁴⁸³ ivme kazanmıřtır⁴⁸⁴. Her iki yılda bir Genel Kurul tarafından gözden geçirilmesi öngörölen Strateji'yle üye ölkelerin tamamı ilk defa terörizme karşı ortak bir stratejik ve operasyonel yaklaşımı benimsemiřtir⁴⁸⁵.

D. 1949 Kızılhaç Sözleşmesi ve 1977 Tarihli Ek Protokoller

Kızılhaç Sözleşmesi, Milletlerarası Kızılhaç Teşkilatı'nın çabalarıyla 1949 yılında İsviçre'de toplanan Cenevre Konferansı'yla, II. Dünya Savaşı sonrasındaki süreçte savaş hukuku⁴⁸⁶ alanında kabul edilen Cenevre Sözleşmeleri'nin dördüncüsüdür. Savaş sırasında sivillerin korunmasına yönelik bir düzenlemeye duyulan ihtiyaç IV. Kızılhaç Sözleşmesi olarak bilinen Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'yle giderilmiřtir⁴⁸⁷.

Sözleşme'de tedhiş (*terrorism*) teriminin yer aldığı tek hüküm olan 33. maddeye göre “Koruma altındaki hiç kimse bizzat işlemediği bir suçtan dolayı cezalandırılmaz. Kolektif cezaların uygulanması, ayrıca diğer tüm tehdit ve tedhiş tedbirleri yasaklanmıştır.”⁴⁸⁸ 33. maddenin sözkonusu ilk fıkrası esasen ceza sorumluluğunun şahsiliğine ilişkin görünmektedir. Bununla beraber maddenin bütünü göz önüne bulundurulduğunda kolektif sorumluluğun, terör, tehdit, yağma ve misilleme fiilleriyle birlikte yasaklandığı dikkat çekmektedir. Maddenin bulunduğu bölümün başlığı ise ihtilaflı ya da işgal altındaki topraklara ilişkin genel hükümler olarak öngörölmüştür. Dolayısıyla, Sözleşme'nin sözkonusu hükmündeki terörizmi yasaklayan ibarenin, doğrudan ve genel olarak terörizmi yasaklamaya yönelik değil, çatışma bölgelerindeki sivilleri korumaya yönelik yasaklar arasında yer aldığı, bu yüzden de terörizmin çağdaş algılanışına kıyasla kavrama sınırlı bir anlam yüklediği

⁴⁸³ United Nations Global Counter-Terrorism Strategy, General Assembly Resolution No: 60/288.

⁴⁸⁴ di Stasio, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale**, *op. cit.*, s. 166.

⁴⁸⁵ Bkz: <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy>, erişim tarihi: 7.1.2017.

⁴⁸⁶ Jus in bello (savaş hukuku), literatürde “Cenevre hukuku”, “uluslararası insancıl hukuk” ve “Lahey hukuku” olarak da adlandırılmaktadır. İlias Bantekas, **International Criminal Law**, Oxford: Hart Publishing, 2010, s.137

⁴⁸⁷ Zeki Mesud Alsan, “1949 Cenevre Sözleşmeleri”, **AÜHFD**, Yıl: 1950, Cilt 7, Sayı 3-4, s.40.

⁴⁸⁸ Christiane Hennau-Hublet - Jacques Verhaegen, **Droit Pénal Général**, 3ème éd., Bruxelles: Bruylant, 2003, s. 516.

söylenilecektir⁴⁸⁹. Terörizm teriminin çok genel ve belirsiz nitelikte oluşu, Sözleşme’de spesifik ve dolaylı olarak yasaklanmasıyla ilişkilendirilebilecektir⁴⁹⁰. Söz konusu maddede terörizmin bir tanımının bulunmaması, yasaklanan fiilin tam olarak neyi ifade ettiğinin daha da belirsiz olmasına yol açmıştır. Bununla beraber, hukuka aykırı olduğu belirtilen terör faaliyetlerinden, devlet terörünün kast edildiği söylenebilir⁴⁹¹. Çünkü Sözleşme’nin genel yapısına bakıldığında, terörizmi de içeren yasakların muhatabının, savaşın tarafı olan devlet ya da siyasi organizasyonlar olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin eksiklerini tamamlamaya yönelik girişimler, 1977 yılında kabul edilen iki ek protokolle neticelenmiştir. I. Protokol’ün ilk maddesinin dördüncü fıkrasıyla, Birleşmiş Milletler Şartı ve bu Şart’a istinaden Devletler Arasında Dostane İlişkiler ve İşbirliği Hakkındaki Uluslararası Hukuk İlkeleri Bildirgesi’nde düzenlenen “kendi kaderini tayin hakkını kullanan halkların, sömürgeci tahakküme, yabancıların işgaline ve ırkçı rejimlere karşı mücadele ettiği silahlı çatışmalar” da dâhil edilmiştir⁴⁹². Böylece, Sözleşme’nin uygulama alanı, 2. maddede belirtilen, sadece resmen ilan edilmiş savaş ve silahlı uyuşmazlıkların yanı sıra; ek I. Protokol m. 1/4’le, belli koşullarda ortaya çıkan iç savaş hallerinde de uygulanacak şekilde genişletilmiştir. Self-determinasyon hakkını kullanan toplulukların mücadele sürecinde terör yöntemlerini kullanma potansiyeli dikkate alınırsa, Ek Protokol’ün ayaklanma tarzındaki iç savaşlarda da Sözleşme’nin 33. maddesi uyarınca terör yöntemlerinin kullanılmasının yasaklandığı, dolayısıyla ek I. Protokol’ün terörizme karşı atılmış uluslararası adımlardan biri olduğunu söylemek mümkündür.

Ek I. Protokol’ün 51. maddesinin ikinci fıkrasında sivil halkın korunmasına yönelik hükümlerde terör faaliyetlerine doğrudan atıf yapıldığı görülmektedir. Buna göre, asıl amacı sivil halk arasında terörü yaymak olan şiddet hareketleri ve tehditleri yasaklanmıştır⁴⁹³. Hiç kuşku yok ki, savaş koşullarında gerçekleşen şiddet eylemleri,

⁴⁸⁹ Luigi Condorelli-Yasmin Naqvi, “The War Against Terrorism and Jus in Bello”, Ed. Andrea Bianchi, **Enforcing International Law Norms Against Terrorism**, Oxford: Hart Publishing, 2004, s. 29.

⁴⁹⁰ H. Meyrowitz, “La Guérilla et le Droit de la Guerre”, **Revue Belge de Droit International**, Cilt 7, 1971, s. 70.

⁴⁹¹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op. cit., s. 34.

⁴⁹² Melike Batur Yamaner-Emre Öktem-Bleda R. Kurtarcan-Mehmet C. Uzun (Ed.), **12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2008, s.180.

⁴⁹³ **Ibid.**, s. 51.

hemen her durumda toplumda ve silahlı kuvvetler arasında terörü belli ölçüde tetiklemektedir⁴⁹⁴. Bu bağlamda sözkonusu hükmün asıl amacının, kaydadeğer bir askeri avantajı olmayan sivil nüfus içinde korku ve dehşet yaratmayı amaçlayan şiddet faaliyetlerinin yasaklamak olduğu söylenebilir⁴⁹⁵. Hükümle, terör faaliyetleri kendi kaderini tayin hakkı çerçevesinde ortaya çıkan iç savaş hallerine ek olarak her halükarda sivil halkın terörden korunmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin kararlarında da sivil nüfus bakımından terör yöntemlerinin yasaklanması bağlamında Cenevre Sözleşmesi'ne atıf yapıldığı görülmektedir⁴⁹⁶.

Ek II. Protokol'ün 4. maddesi insani muameleler bağlamında getirilen temel güvenceleri düzenlemektedir. Bu kapsamda özgürlüğü kısıtlanmış olsun ya da olmasın silahlı mücadele katılmış ya da katılmaya son vermiş her bireye insanca muamele edilmesi emredilmiş, maddenin ikinci fıkrasında ise bu kişilere karşı yasaklanan fiiller arasında terör yöntemini esas alan faaliyetlere de yer verilmiştir. Böylece, Ek I. Protokol'le getirilen terör yöntemlerinden sivil halkın korunmasına ilişkin hükümlerin yanı sıra; Ek II. Protokol'ün sözkonusu hükmüyle, terörist etkinliklerden korunan kategoriler arasına silahlı çatışmaya taraf olmayanlardan başka taraf olup da bu faaliyetlerine son verenler de dâhil edilmek suretiyle kapsam genişletilmiştir. Sözkonusu hükümle getirilen temel güvencelerle terörizm, her yerde ve her zaman yasaklı bir fiil haline gelmiştir⁴⁹⁷. Bu itibarla, Kızılhaç Sözleşmesi'nin ve 1977'de kabul edilen ek protokollerinin terörizmle mücadele bağlamında kaydadeğer bir ilerleme getirdiği söylenebilir. İncelemeye konu olan düzenlemelerde terörizme savaş hukukundaki yasak fiiller arasında yer verilmesinden⁴⁹⁸ hareketle terörizmin aynı zamanda bir savaş suçu olduğu söylenebilir⁴⁹⁹.

⁴⁹⁴ Claude Pilloud-Jean de Preux-Yves Sandoz-Bruno Zimmermann-Philippe Eberlin-Hans Peter Gasser-Claude F. Wenger. **Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949**, Geneva: Martinus Nijhoff Publishers, 1987, s. 618.

⁴⁹⁵ **Ibid.**

⁴⁹⁶ Paola Gaeta, "The Interplay Between the Geneva Conventions and International Criminal Law", Ed. Andrew Clapham-Paola Gaeta-Marco Sassoli, **The 1949 Geneva Conventions: A Commentary**, Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 744.

⁴⁹⁷ Condorelli-Naqvi, **op. cit.**, s.30.

⁴⁹⁸ Bkz: Michel Veuthey, "Le Droit International Humanitaire Face à la Guerre Contre le Terrorisme", Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 516-530.

⁴⁹⁹ Marja Lehto, **Indirect Responsibility for Terrorist Acts: Redefinition of the Concept of Terrorism Beyond Violent Acts**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, s.80.

E. 1977 Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi

Avrupa Konseyi, otuz yılı aşan bir zaman dilimi boyunca terörizmle mücadele bakımından bir dizi protokolü kabul etmiştir⁵⁰⁰:

27 Ocak 1977 tarihinde Strazburg'ta imzalanan Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi,

24 Kasım 1983 tarihinde Strazburg'ta imzalanan Şiddet Suçu Mağdurlarının Tazminine Dair Avrupa Sözleşmesi,

15 Mayıs 2003 tarihinde Strazburg'ta imzalanan ve Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nde değişiklik yapan Protokol,

16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova'da imzalanan Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi,

16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova'da imzalanan, Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi⁵⁰¹.

Doğrudan ve münhasıran terörle mücadeleyi konu alan ilk uluslararası sözleşme ve Avrupa bakımından terörizme karşı en önemli gelişme olarak nitelendirilen Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Konseyi'nin faaliyetleri çerçevesinde 27 Ocak 1977'de Strazburg'da Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Konsey üyesi on yedi ülke tarafından imzalanmıştır⁵⁰². Türkiye, 27 Ekim 1980 tarihli ve 2327 sayılı Kanun'la Sözleşme'nin onaylanması uygun bulunmuştur⁵⁰³.

Sözleşme'nin genel yapısına bakıldığında, -caydırıcılık kaçınılmaz şekilde hukuki yaptırımın ikincil bir sonucu olmasına rağmen- spesifik bir fiili önlemekten çok teröristlerin tutuklanmasından sonra izlenecek usule ilişkin olduğu

⁵⁰⁰ Féret-Llopis, "La Lutte Contre le Terrorism: Instruments et Institutions", **op.cit.**, s. 272.

⁵⁰¹ **Ibid.**, s. 272-273.

⁵⁰² Türkiye, Resmi Gazete'de yayımlanan adıyla Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'ni 27.10.1980 tarihli ve 2327 sayılı Kanun ile iç hukukuna dâhil etmiştir.

⁵⁰³ **Resmi Gazete**, Tarih: 26/3/1981, Sayı: 17291.

görülmektedir⁵⁰⁴. Sözleşmeye taraf olan Avrupa Konseyi üyelerinin çoğunun ortak ahlaki yaklaşıma ve benzer siyasi sistemlere sahip olması, Sözleşme'nin temel sorunu olan terörizmin tanımlanması konusunda bir kolaylık oluşturmaktadır⁵⁰⁵. Bu olgu, aynı zamanda 1977 tarihli Sözleşme'nin, terörizmi belirgin şekilde tarif etmeyen diğer uluslararası sözleşmelere göre daha etkili bir şekilde uygulanması için fırsat sunmaktadır⁵⁰⁶.

Sözleşme'nin temel amacı, terör kapsamına giren suçların faillerinin suçluların iadesi bakımından siyasi suçlara özgü istisnadan yararlanmasının önüne geçerek⁵⁰⁷ taraf devletlerin terör suçlarının faillerini birbirine iade etmesi suretiyle cezalandırılmasını sağlamaktır⁵⁰⁸. Nitekim Sözleşme'nin 3. maddesi göz önünde bulundurulursa 1977 tarihli Sözleşme'nin Avrupa İade Sözleşmesi'ni terör suçları bakımından tamamlayıcı bir nitelik taşıdığı söylenebilecektir. Bu suçların ağırlığı ve yarattığı dehşetin ve nefretin derecesinin siyasi görünüşünü tümüyle ortadan kaldırdığı düşünülmektedir⁵⁰⁹.

Sözleşme'de “siyasi suç” (*infraction politique*) ve “siyasi suçla bağlantılı suç” (*infraction connexe à une infraction politique*) terimleri, Avrupa İade Sözleşmesi'nden aynen alınarak kullanılmıştır. Bu iki terime ek olarak Sözleşme'de “siyasi saikle işlenen suç” (*infraction inspirée par des mobiles politiques*) terimi de sınırlamalar getirilmiş siyasi suç kategorisine dâhil edilerek terör suçu sayılabilecek fiillerin kapsamı genişletilmiştir.

Hiçbir şekilde siyasi suçla bağlantılı suç ya da siyasi nedenle işlenmiş suç olarak nitelendirilemeyecek suçların düzenlendiği Sözleşme'nin 1. maddesi altı suç kategorisine yer vermektedir:

a) 16 Aralık 1970 tarihinde La Haye'de imzalanan uçakların kanun dışı yollarla ele geçirilmesinin önlenmesine ilişkin Sözleşmenin kapsamına giren suçlar;

⁵⁰⁴ Noemi Gal-Or, **International Cooperation to Suppress Terrorism**, Oxon: Routledge, 2015, s. 75.

⁵⁰⁵ **Ibid.**

⁵⁰⁶ **Ibid.**

⁵⁰⁷ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op. cit.**, s. 259.

⁵⁰⁸ Johanna Harrington, “Extradition of Transnational Criminals”, Ed. Neil Boister-Robert J. Currie, **Routledge Handbook of Transnational Criminal Law**, Oxon: Routledge, 2015, s. 160.

⁵⁰⁹ Dönmezer, “Milletlerarası Tedhişçilik”, **op. cit.**, s.127.

b) 23 Eylül 1971 tarihinde Montreal’de imzalanan sivil havacılığın güvenliğine karşı kanun dışı eylemlerin önlenmesine ilişkin Sözleşmenin kapsamına giren suçlar;

c) Diplomatik Ajanlar dahil olmak üzere Uluslar arası bir himayeye tabi olan şahısların hayat, fiziki bütünlüğü veya hürriyetine bir saldırıyı kapsayan vahim suçlar;

d) Adam kaldırma, rehin alma veya gayri kanuni hürriyeti tehdit eden suçlar;

e) Şahısların hayatı için tehlike teşkil ettiği ölçüde bomba, el bombası, roket, otomatik ateşli silah veya bombalı mektup veya koli kullanmak suretiyle işlenen suçlar;

f) Yukarıda sayılan suçlardan birini işlemeye teşebbüs veya böyle bir suçu işleyen veya işlemeye teşebbüs eden bir şahsın fiiline suç ortağı olarak iştirake ilişkin suçlar.

1. madde, siyasi suç sayılarak iade kapsamı dışında bırakılamayacak terör suçlarını *numerus clausus* sayarak Sözleşme’nin asıl amacını ortaya koymaktadır. Sözleşme’nin 2. maddesi, terör suçları kategorisini genişletmeye yönelik hükümler içermektedir. Bu hükümlerden ilki, taraf devletlerin bir kişinin yaşamı, vücut bütünlüğü ya da hürriyetine karşı işlenen fakat 1. madde kapsamına girmeyen vahim bir şiddet fiilini siyasi suç kategorisinin dışında değerlendirebileceğini öngörmektedir. Böylece, âkit devletlerin hukuki iradesiyle 1. maddede belirtilen suç kategorilerinin yanı sıra başka suçlar da terör kapsamında değerlendirilebilecektir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına göre, 1. maddede sayılan suçların dışında, şahıslar için toplu bir tehlike teşkil eden ve mülkiyet aleyhine bir fiili içeren vahim nitelikli suçlara, ayrıca bu suçlara iştirak ve teşebbüs edenler bakımından da aynı kural uygulanacaktır.

Sözleşme’nin 5. maddesi, terör suçundan dolayı iade talep edilen ülkenin, talep eden ülkenin kovuşturma ve cezalandırma amacını denetleme imkânı sunmaktadır. Buna göre, belli bir suçlunun iadesinin talep edildiği Devlet, 1. ve 2. maddelerde öngörülen suçlar için ortaya konan iade talebinin bir kişiyi ırk, din, milliyet ya da siyasi kanaatleri dolayısıyla kovuşturma veya cezalandırma amacıyla yapıldığına ya da bu kişinin durumunun bu sebeplerden birinden dolayı ağırlaşılabileceğine dair ciddi sebepler mevcut olduğuna kanaat getirdiği takdirde Sözleşme’yle öngörülen suçluların iadesi konusunda yükümlü olmayacaktır.

Sözleşme'nin ve Sözleşme'nin tarafı olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin terörizmle mücadeledeki motivasyonu olan hümanist karakteri⁵¹⁰ dikkate alınır, suçluların iadesine ilişkin kabul görmüş bir istisna olan ayrımcılık halinin terör suçlularının iadesi bakımından da geçerli kılınması makul görünmektedir⁵¹¹.

Sözleşme'nin 13. maddesi, taraf devletlere, suçun kendisine özgü vahim yönlerini suçla ilgili yaptığı değerlendirmede dikkate almak şartıyla; siyasi suç, siyasi suçla ilişkili suç veya siyasi saikle işlenmiş suç mahiyetinde telakki edeceği 1. maddede belirlenen herhangi bir suçla ilişkin iade talebini reddetmek hakkını saklı tutma yetkisi vermektedir. Taraf devletlerin 13. maddeye dayanarak bir fiili siyasi suç olarak nitelendirerek iade talebini reddetme yetkisini kullanması, Sözleşme'nin amacına ve doğasına aykırı bulunmaktadır⁵¹². Nitekim Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi, 1991 tarihli bir kararında 1977 tarihli Sözleşme'yi terörle mücadele bakımından bir "optik okuyucu" olarak nitelendirmektedir⁵¹³.

1977 Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Topluluğu çerçevesinde ilginç ve sıradışı bir müzakerenin konusu olmuştur⁵¹⁴. 1977 tarihli Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nin 13. maddeyle tanıdığı çekince koyma hakkının taraf devletlerce kullanılmasından ötürü Sözleşme'nin amacına ulaşamaması dolayısıyla⁵¹⁵ taraf devletlerce daha etkili uygulanmasını sağlamak amacıyla aynı zamanda Avrupa Konseyi üyesi olan Avrupa Topluluğu'nu oluşturan devletler, 1979 yılında Dublin Sözleşmesi'ni imzalamışlardır. Dublin Sözleşmesi'yle Avrupa Topluluğu üyesi devletler, biçimsel olarak, 1977 Sözleşmesi'ni kendi aralarında çekincesiz şekilde uygulamayı kabul etmişlerdir⁵¹⁶. Sözleşme'nin getirdiği en önemli yenilik, 1977 tarihli Sözleşme'nin 13. maddesine göre ileri sürülebilecek çekincenin, Avrupa Topluluğu üyeleri arasında olmak kaydıyla, Dublin

⁵¹⁰ Dönmezer, "Milletlerarası Tedhişçilik", *op. cit.*, s. 128.

⁵¹¹ Süheyl Donay, "Tedhişçiliğin Cezalandırılması Hakkında Avrupa Sözleşmesi", *İÜHFM*, (Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'a Armağan), Cilt: XLIII, Sayı: I-IV, 1979, s. 425.

⁵¹² Harrington, *op. cit.*, s.160.

⁵¹³ *Ibid.*, Council of Europe, Parliamentary Assembly, Document 6445, **Report on Strengthening the European Convention on the Suppression of Terrorism**, 13 May 1991, s. 5.

⁵¹⁴ David Freestone, "International Cooperation Against Terrorism and the Development of International Law Principles of Jurisdiction", Ed. Rosalyn Higgins-Maurice Flory, **Terrorism and International Law**, London: Routledge, 1997, s. 56.

⁵¹⁵ Robert Kolb, "The Exercise of Criminal Jurisdiction over International Terrorists", Ed. Andrea Bianchi, **Enforcing International Law Norms Against Terrorism**, Oxford: Hart Publishing, 2004, s. 232.

⁵¹⁶ Freestone, *op. cit.*, s. 56.

Sözleşmesi'ne göre yeniden ileri sürülmesidir⁵¹⁷. Böylece, Avrupa Topluluğu üyesi devletlerin Terörizm Sözleşmesi'ne çekince koyma hakkının sınırlandırılması amaçlanmıştır⁵¹⁸. Sözleşme'ye taraf devletler, 1977 Sözleşmesi'nin 13. maddesine istinaden çekince koymak isterlerse, bu taleplerini öncelikle Dublin Sözleşmesi uyarınca açıklamak durumundadır⁵¹⁹. Görüldüğü üzere, Dublin Sözleşmesi, 1977 tarihli Sözleşme'yle öngörülen çekince hakkını ortadan kaldırmamakta, sadece Dublin Sözleşmesi'ni kabul eden Avrupa Topluluğu üyesi devletlerin kullanabilecekleri çekince hakkında yeniden düşünmeye yönlendirmektedir⁵²⁰. Bu itibarla, Dublin Sözleşmesi'nin Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin amacına uygun olarak uygulanması bakımından çok etkili bir düzenleme getirdiğini söylemek güçtür.

Taraf devletlerin terör suçlarıyla ilgili birbirine mümkün olan en geniş ölçüde adli yardımda bulunma yükümlülüğü Sözleşme'de kendine yer bulmuştur (m. 8/1). İade yükümlülüğüne ilişkin ayrımcılık istisnası, adli yardım yükümlülüğü bakımından da ayrıca düzenlenmiştir (m. 8/2).

F. 1998 Roma Statüsü Taslağı Üzerindeki Çalışmalar

Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun terörizmin tanımlanması ve uluslararası bir suç olarak kabul edilmesiyle ilgili 1954'teki çalışmalarının üzerinden uzun zaman geçtikten sonra 1991 yılından itibaren yeni girişimlerde bulunulmuştur. Bu kapsamda 1991 yılında terörizmin tanımı, devletlerden birinin diğerine karşı giriştiği saldırı fiilinin bir türü olma özelliğini de kapsayacak şekilde genişletilmiş olmasına rağmen 1996'da onaylanan Uluslararası Suçlar Kanunu'nun taslağında bağımsız bir terörizm suçuna yer verilememiştir⁵²¹. 1996 tarihli taslağın uluslararası bir antlaşma haline gelememesi dolayısıyla Birleşmiş Milletler'in inisiyatifiyle 1998 yılında toplanan Roma Konferansı sonucunda imzalanan Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü, uluslararası nitelik taşıyan suçları yargılama yetkisine sahip sözleşmeye adını da veren bir

⁵¹⁷ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op. cit.*, s. 272.

⁵¹⁸ Kolb, *op. cit.*, s. 232-233.

⁵¹⁹ Freestone, *op. cit.*, 56.

⁵²⁰ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op. cit.*, s. 272.

⁵²¹ Saul, "Terrorism as a Legal Concept", *op. cit.*, s. 22-23.

uluslararası yargı mercii ve kodifiye edilerek hukuki tanımları yapılmış uluslararası suçlar yaratmıştır. Her ne kadar Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu, terörizm ve uyuşturucu suçlarının da uluslararası suç olarak tanınmasını önermiş olsa da⁵²² soykırım, insanlığa karşı suç, savaş suçu ve saldırı suçundan ibaret olan bu kodifikasyonda terör eylemleri düzenlenmemiştir. Bununla beraber Roma Statüsü'nün hazırlanması sürecinde terörizmin uluslararası bir suç olarak düzenlenmesi hakkında çalışmalar yapılmıştır.

Roma Diplomatik Konferansı'na sunulan Roma Statüsü taslağının 5. maddesi, üç ayrı fiilden oluşan bağımsız bir terör suçları kategorisi öngörmektedir. Bunlardan ilki, bir devlete karşı, kişilere ve malvarlığına yönelik olarak kamuya mâl olmuş değerler ve kişiler üzerinde, kamuoyunda, insan topluluklarında terör, korku ve güvensizlik yaratmaya elverişli, kendilerini meşru gösterecek siyasi, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dini ya da başka amaç ve düşüncelerle girişilen şiddet eylemlerini işlemek, organize etmek, mali olarak desteklemek, yönetmek, yardım etmek, cesaretlendirmek, hoşgörmek olarak tanımlanmıştır⁵²³. Bu tanım, Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun 1991 tarihli taslağındaki terörizm tarifini andırmakta olup silahlı çatışmalarla sınırlanmamıştır; ayrıca 1937 tarihli Milletler Cemiyeti ve 1994'teki Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun terörizm tanımlarından unsurlar barındırmaktadır. Terör suçları kategorisindeki fiillerden ikincisi, terörizme karşı imzalanmış altı uluslararası sözleşmeye aykırı eylemleri ifade etmektedir. Nihayet üçüncü fiil ise ateşli silah, patlayıcı ve tehlikeli maddelerin bireylerin, grupları ve toplulukları oluşturan insanların ölümüne ya da ağır yaralanmasına veya malvarlığı üzerinde ağır zararların oluşmasına yol açacak şekilde ayırım gözetmeksizin kullanılmasıyla işlenen şiddet eylemleridir.

Roma Konferansı'nda otuz dört devlet, terörizmin insanlık bilincini sarsması, insan hayatı ve malvarlığı bakımından ağır zararlara yol açması, barış ve güvenliği giderek artan ölçülerde tehdit etmesi dolayısıyla uluslararası bir suç olarak tanımlanması gerektiği yönünde görüş belirtmiştir⁵²⁴. Terörizmin tanımının devletler

⁵²² Lehto, *op. cit.*, s. 162.

⁵²³ Michael A. Newton, "Terrorist Crimes and the *Aut Dedere Aut Judicare* Obligation", Ed. Larissa van den Herik-Nico Schrijver, **Counter-Terrorism Strategies in a Fragmented International Legal Order: Meeting the Challenges**, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 75.

⁵²⁴ Saul, "Terrorism as a Legal Concept", *op. cit.*, s. 23.

arasında yargısal sorunlara yol açabileceği düşünülerek Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin bu tür sorunların çözümünde yetkilendirilmesi düşünülmüştür⁵²⁵.

Tüm bu çalışmalara rağmen terörizm, Roma Konferansı'nda metnin belli bir sürede hazırlanmasına ilişkin zaman baskısının da etkisiyle Roma Statüsü'nde uluslararası bir suç olarak düzenlenememiştir⁵²⁶. Konferans'ın sonuç bildirisinde terörizmin uluslararası boyutta ve geniş çapta kınanmasına rağmen üzerinde uzlaşılabilir bir tanımının yapılamamış olmasından yakınılmaktadır⁵²⁷. Bildiride ayrıca terörizmin tanımlanması ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetki kapsamına dahil edilmesi üzerinde çalışacak "yeniden inceleme" konferansının toplanması tavsiye edilmiştir⁵²⁸. Özellikle şiddet içeren ulusal bağımsızlık hareketlerinin mahiyetinin tartışmalı olması ve terörizmin daimi nitelikteki Uluslararası Ceza Mahkemesi bakımından tanımı üzerinde konsensüs oluşturma zorluğu⁵²⁹ ve Mahkeme'yi politize etme endişesi, terör suçlarının Statü'de yer almasına engel olmuştur⁵³⁰. Ayrıca, pragmatik şekilde, terör suçlarına karşı ulusal kovuşturmanın daha etkili olabileceği, buna karşılık uluslararası kovuşturmanın ve muhakeme süreçlerinin hukuki güçlüklerle dolu olduğu düşünülmektedir⁵³¹. Müzakerelerde yarısından fazlası Arap Ligi üyesi olan kırk kadar devlet açıkça terörizmin Statü'de yer almasına karşı çıkmış, terörizmi ciddi bir suç olarak kabul etmekle beraber açık bir tanım yapılınca kadar düzenlenmesinin ertelenmesi yönünde görüş beyan etmişlerdir⁵³².

2009 yılında Lahey'de gerçekleştirilen Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin 8. Âkit Devletler Meclisi toplantısında Hollanda, terörizmin Roma Statüsü'nün 5. maddesine dâhil edilerek Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisi kapsamına alınmasını önermiştir⁵³³. Ne var ki terörizmin Roma Statüsü'nde düzenlenmesi için terörizmin tatmin edici düzeyde belirgin bir tanımının yapılıp

⁵²⁵ **Ibid.**

⁵²⁶ Kimberley N. Trapp, **State Responsibility for International Terrorism: Problems and Prospects**, Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 256. Bkz: Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court, Rome, 17 July 1998, UN Doc. A/CONF.183/10 (1998), Resolution E., Trapp, **op. cit.**, s. 256.

⁵²⁷ **Ibid.**

⁵²⁸ Trapp, **op. cit.**, s. 256.

⁵²⁹ Newton, **op. cit.**, s. 75.

⁵³⁰ Saul, "Terrorism as a Legal Concept", **op. cit.**, s. 24.

⁵³¹ Mahnouch H. Arsanjani, "The 1998 Rome Statute of International Criminal Court", **American Journal of International Law**, Vol. 93, 1999, s. 22, 29; Newton, **op. cit.**, s. 75.

⁵³² Saul, "Terrorism as a Legal Concept", **op. cit.**, s. 24.

⁵³³ Trapp, **op. cit.**, s. 256.

yapılmayacağı konusunda anlaşmazlık ortaya çıkmıştır⁵³⁴. Takip eden yıl, Roma Diplomatik Konferansı'nda toplanması tavsiye edilen konferans gerçekleştirilmiş; bu toplantı, daha çok saldırı suçunun hukuki mahiyetine odaklandığı için terör suçlarının Roma Statüsü'nde tanımlanması meselesi yeterince ele alınmamıştır⁵³⁵. Terörizmin uluslararası bir suç olarak tanınmasına yönelik olarak 2009 ve 2010 yıllarında ortaya konan sözkonusu girişimlere rağmen⁵³⁶, 2017 yılı itibariyle terör suçları hâlâ Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisi kapsamında değildir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Geçici Komitesi ve Hazırlık Komitesi'nin belgelerinde mevcut düzenlemeler uyarınca terörizmin hangi kapsamda değerlendirileceği konusunda bir veriye rastlanmasa da saldırı suçu ile insanlığa karşı suçların zorunlu unsurlarının terörizm bağlamında değerlendirilmesi tartışılabilir⁵³⁷.

G. 2005 Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi

Avrupa Konseyi'nin terörizmle mücadele bağlamında son yıllarda ortaya koyduğu çalışmalardan biri olan Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi, 16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları III. Zirvesi'nde imzaya açılmış, 1 Haziran 2007'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Sözleşme'yi 19 Ocak 2006 tarihinde imzalamış; Sözleşme, 23 Şubat 2011 tarihli ve 6135 sayılı Kanun'la iç hukuka dâhil edilerek 1 Temmuz 2012 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir⁵³⁸. Terör eylemlerine yol açan belli bazı fiilleri doğrudan suç olarak düzenleyen ilk uluslararası antlaşma olarak nitelendirilen⁵³⁹ Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi, Avrupa Konseyi üyesi olmayan devletlere de açık olup hâlihazırda kırk beş ülke ve Avrupa Birliği tarafından imzalanmıştır⁵⁴⁰. Sözleşme'nin hukuki arka planına bakıldığında, 26. maddede de

⁵³⁴ *Ibid.*, s. 256-257.

⁵³⁵ *Ibid.*, s. 257.

⁵³⁶ Roger S. Clark, "Amendments to the Rome Statute of International Criminal Court Considered at the First Review Conference on the Court, Kampala, 31 May-11 June 2010", *Goettingen Journal of International Law*, Vol. II, 2010, s. 689.

⁵³⁷ Trapp, *op. cit.*, s. 257 vd.

⁵³⁸ 23/2/2011 tarihli ve 6135 sayılı Kanun. **Resmi Gazete**, Tarih: 12.3.2011, Sayı: 27872.

⁵³⁹ Roza Pati, **Due Process and International Terrorism: An International Legal Analysis**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, s. 286.

⁵⁴⁰ **Council of Europe**, Chart of signatures and ratifications of Treaty 196, http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/196/signatures?p_auth=8KjGJ0du, erişim tarihi: 21/4/2016.

belirtildiği üzere, 1977 tarihli Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Sözleşme'yi ve 2003'te kabul edilen ek protokolünü tamamlayıcı bir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır⁵⁴¹.

Sözleşme'nin uygulanmasını sağlamak düşüncesiyle bir Taraf Devletler Grubu oluşturulmuştur. Türkiye bakımından Başbakanlık Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, sözkonusu grubun faaliyetleriyle ilgili katkı sunmaktadır⁵⁴².

1. Sözleşme'nin Amacı

Sözleşme metni genel olarak incelendiğinde, öncelikle dikkat çeken, Sözleşme'yle, terör eylemlerinin gerçekleşmesinden sonra bu suçların faillerinin yakalanıp cezalandırılmasından ziyade terör eylemlerinin gerçekleşmesinin önlenmesinin amaçlanmasıdır. Nitekim Sözleşme'nin amacının açıklandığı 2. maddeye göre, bu Sözleşme'yle, taraf devletlerin, terörizmin ve terörizmin insan hakları, özellikle yaşam hakkının tam olarak uygulanması üzerindeki olumsuz etkilerini, gerek ulusal düzeyde gerekse taraflar arasında mevcut uygulanabilir çok taraflı ve ikili antlaşmalara ve anlaşmalara gerekli saygıyı göstermek suretiyle, uluslararası işbirliğinde bulunarak alacakları önlemlerle engelleme çabalarını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Taraf devletlerin terörizme karşı ulusal önleme politikalarını düzenleyen Sözleşme'nin 3. maddesi, taraf devletlerin ulusal sınırlar içinde uluslararası insan hakları sözleşmelerinde tanınan insan haklarına riayet etmek kaydıyla, terör suçlarının olumsuz etkilerini önlemek amacıyla idari birimlerin eğitilmesinin yanı sıra genel olarak eğitim, bilgi, kültür ve kamu bilincinin artırılması alanlarında gerekli önlemlerin alınması yükümlülüğünü düzenlemektedir. Maddede ayrıca dinlerarası ve kültürlerarası diyalogun teşviki ve terör suçlarının oluşturduğu tehdidin varlığına, nedenlerine ve vahametine ve bu Sözleşme'de ortaya konulan suçlara

⁵⁴¹ Louise Doswald-Beck, **Human Rights in Times of Conflict and Terrorism**, Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 132.

⁵⁴² Başbakanlık Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, **Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi**, 2. Baskı, Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları, 2013, s. 7.

ilişkin kamu bilincini artırmak için çaba gösterme yükümlülüklerine yer verilmektedir. Takip eden madde ise terörizmle mücadelede uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı düzenlemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin temel prensiplerine de yer veren Sözleşme'nin taraf devletlere, terörizmle mücadeleye yönelik yürüttükleri faaliyetlerde insan haklarının korunmasına özen gösterme; özellikle hukuk uygulayıcılarının eğitilmesi, eğitim, kültür, bilgi, basın ve kamu nezdinde farkındalığı artırma yükümlülükleri yüklemesi Sözleşme'nin amacının yansıması olarak görülebilir⁵⁴³.

2. Sözleşme'de Düzenlenen Terör Suçlarının Mahiyeti

Sözleşme'nin 1. maddesi “terör suçu” kavramını tanımlamaktadır. Buna göre, terör suçu Sözleşme ekinde yer alan antlaşmalardan birinin kapsamına giren veya bu antlaşmalarda tanımlanan suçlar anlamına gelmektedir. Görüldüğü üzere, Sözleşme’de, 1977 tarihli Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi’nde olduğu gibi, *per se* (kendinden menkul) bir terör suçu tanımı bulunmamakta olup⁵⁴⁴ sayma yöntemiyle hangi suçların terör suçu olduğu düzenlenmiştir. Sözleşme ekinde yer alan antlaşmaların bir bölümü 1977 tarihli Sözleşme’de de düzenlenmekte olup⁵⁴⁵ şu şekildedir:

- 1) 16 Aralık 1970 tarihinde Lahey’de imzalanan, Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesi Sözleşmesi;
- 2) 23 Eylül 1971 tarihinde Montreal’de imzalanan, Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi;
- 3) 14 Aralık 1973 tarihinde New York’da kabul edilen, Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi;
- 4) 17 Aralık 1979 tarihinde New York’da kabul edilen, Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası Sözleşme;

⁵⁴³ Martin Ewi, “The Role of Regional Organizations in Promoting Cooperation on Counter-Terrorism Matters: the European and the African Institutions in a Comparative Perspective”, Ed. Larissa van den Herik-Nico Schrijver, **Counter-Terrorism Strategies in a Fragmented International Legal Order: Meeting the Challenges**, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 166.

⁵⁴⁴ Myriam Feinberg, **Sovereignty in the Age of Global Terrorism: The Role of International Organizations**, Leiden: Brill-Nijhoff, 2016, s. 87.

⁵⁴⁵ Cian C. Murphy, **EU Counter-Terrorism Law: Pre-emption and the Rule of Law**, Oxford: Hart Publishing, 2012, s. 52.

5) 3 Mart 1980 tarihinde Viyana'da kabul edilen, Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme;

6) 24 Şubat 1988 tarihinde Montreal'de imzalanan, Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanunsuz Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi ile İlgili Protokol;

7) 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan, Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi;

8) 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan, Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü;

9) 15 Aralık 1997 tarihinde New York'ta kabul edilen, Terörist Bombalamalarının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi,

10) 9 Aralık 1999 tarihinde New York'ta kabul edilen, Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi⁵⁴⁶.

Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'yle, Avrupa terörle mücadele hukukunda temel nitelikte yeni terör suçları ihdas edildiği söylenemez⁵⁴⁷. Sözleşme'nin getirdiği, 5, 6 ve 7. maddelerle düzenlenen suçlar, terör suçunun işlenmesini alenen teşvik, terörizme eleman sağlama ve terörizm amaçlı eğitimden ibarettir. Bu suçlar, Terörizmle Mücadele Hakkında Çerçeve Karar'la⁵⁴⁸ değişen Avrupa Birliği'nin yeni çerçevesi içerisinde yerini alacaktır⁵⁴⁹. Avrupa Birliği'nin terörizme karşı yürüttüğü çalışmalarla birlikte değerlendirildiğinde, 1977 tarihli Sözleşme sonrasında bu alanda görülen gelişmelerin Avrupa Birliği ile Avrupa Konseyi'nin ortak çabasının ürünü olduğu söylenebilecektir⁵⁵⁰. Bir başka görüşe göre düzenlemeyle yaratılan suçlar, Sözleşme'nin doğrudan amaçları arasındadır⁵⁵¹.

Sözleşme'ye göre terör suçunun işlenmesini alenen teşvik (*provocation publique à commettre une infraction terroriste*), terör suçunun işlenmesini

⁵⁴⁶ Bu sözleşme, silahlı çatışmalarda da uygulanabilmesini düzenlemiş olmasından dolayı uluslararası terörle mücadele mevzuatı bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Féret-Llopis, "La Lutte Contre le Terrorism: Instruments et Institutions", **op.cit.**, s. 282-283.

⁵⁴⁷ Cian Murphy, "The Legal Response to Terrorism of the European Union and Council of Europe", Ed. Ben Saul, **Research Handbook on International Law and Terrorism**, Cheltenham-Gloucester: Edward Elgar Publishing, 2014, s. 689.

⁵⁴⁸ Avrupa Konseyi Çerçeve Kararı, 2008/919/JHA, 28 Kasım 2008.

⁵⁴⁹ Murphy, "The Legal Response to Terrorism of the European Union and Council of Europe", **op.cit.**, s. 689.

⁵⁵⁰ **Ibid.**

⁵⁵¹ Doswald-Beck, **op. cit.**, s. 132.

kışkırtmak niyetiyle, böyle bir eylemin doğrudan ya da dolaylı şekilde terör suçlarını savunarak, bir veya birden fazla suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılması veya başka bir şekilde erişilebilir hale getirilmesini ifade etmektedir (m. 5/1). Terör suçunun işlenmesini teşvik suçunun yaratılmasında 11 Eylül saldırıları sonrasında benimsenen bireylerin radikalleşmesinin önlenmesine yönelik eğilim etkili olduğu ifade edilmektedir⁵⁵². Maddenin ikinci fıkrasında suçun ancak kanuna aykırı olarak ve kasten işlenebileceği düzenlenmektedir. Düzenleme incelendiğinde, “kışkırtmak niyeti” suçun unsurları arasında yer aldığından, terör suçunun işlenmesini alenen teşvik suçunun ancak özel kastla işlenebildiğini söylemek mümkündür. Bununla beraber düzenlemede, terör suçlarını savunma fiilinin dolaylı olarak işlenmesinin mümkün olması, ifade özgürlüğü bakımından eleştiriye açıktır. Nitekim maddedeki tanım, bir suçun kışkırtılması suçunun klasik tanımına kıyasla daha geniş olarak değerlendirilmektedir⁵⁵³. Maddenin ikinci fıkrası ayrıca, sözkonusu suçun taraf devletlerin ulusal mevzuatında suç olarak düzenlenmesini emretmektedir.

Sözleşme’de düzenlenen ikinci terör suçu, terörizme eleman sağlama (*recrutement pour le terrorisme*) olup bir kişiyi bir terör fiilini işlemeye veya bu fiilin işlenmesine iştirake veya bir ya da daha fazla suçun bir örgüt ya da grup tarafından işlenmesine katkıda bulunmak amacıyla bir örgüt ya da gruba katılmaya teşvik etmek olarak tanımlanmaktadır (m. 6). Terörizme eleman sağlama suçu, maddi unsurunun esasen “teşvik” fiilinden oluşması açısından terör suçunun işlenmesini alenen teşvik suçuna benzese de yöneldiği hedef ve saikin mahiyeti bakımından terör suçunun işlenmesini alenen teşvik suçundan ayrılmaktadır. Terör suçunun işlenmesini alenen teşvik suçunda fail belli bir kişiyi değil, kamuoyunu, genel bir kitleyi hedef almaktadır. Buna karşılık terörizme eleman sağlama suçunun failinin ulaşmak istediği hedef, bir kişinin belli bir terör suçunu işlemesi veya bu suça iştirak etmesi ya da örgüt tarafından işlendiği takdirde katkıda bulunmasıdır. Dolayısıyla, terörizme eleman sağlama suçu, terör suçunun işlenmesini alenen teşvik suçuna göre daha somut bir saikle işlenebilmektedir. Öte yandan, maddede yer verilen “örgüt ya da grup” terimleri tanımlanmamış olmakla beraber Sözleşme’nin açıklayıcı raporunda taraf devletlerin uluslararası hukukun genel ilkelerine ve kendi ulusal

⁵⁵² Cian C. Murphy, **EU Counter-Terrorism Law: Pre-emption and the Rule of Law**, *op. cit.*, s. 69.

⁵⁵³ Doswald-Beck, *op. cit.*, s. 132.

hukukuna göre örgüt ya da grubu yasadışı ilan edebileceği belirtilmektedir⁵⁵⁴. Yine rapora göre, eleman sağlama yöntemleri bakımından, terör örgütüne ya da grubuna katılmaya teşvik edilen kişi veya kişilerin belirli olması gerekmemekte; örneğin internet yoluyla yapılan bir çağrı suçun oluşması bakımından yeterli görülmektedir⁵⁵⁵. Ayrıca belirtmek gerekir ki gruba ya da belli bir terör fiilinin işlenmesine yönelik eleman sağlama girişimlerinin her ikisi de suçun amacını oluşturmakta olup, terör eyleminin grubun faaliyetinin bir sonucu olması zorunlu değildir; dolayısıyla eleman sağlama fiilinin grup ya da belli bir terör eylemi için olması arasında esaslı bir fark bulunmamaktadır⁵⁵⁶. Eleman sağlama fiilinin gerçekleşmesi, daha açık bir ifadeyle, bir kişinin terörist gruba katılması ya da bir terör eylemine iştirak etmesi, suçun oluşması bakımından gerekli değildir⁵⁵⁷.

Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde düzenlenen üçüncü suç, terörizm amaçlı eğitimidir (*entraînement pour le terrorisme*). Sözleşmeye göre terörizm amaçlı eğitim suçu, bir terör suçunu icra etmek ya da bu suça katkıda bulunmak amacıyla, beceriyi bu amaçla kullanmak niyetiyle kazandığını bilerek, patlayıcıları, ateşli silahları ve diğer silahları veya öldürücü ya da tehlikeli maddeleri yapmayı veya kullanmayı veya diğer özel yöntem ve teknikleri öğretmeyi ifade etmektedir. Tıpkı terör suçunun işlenmesini teşvik ve terörizme eleman sağlama suçlarında olduğu gibi terörizm amaçlı eğitim suçu da internet yoluyla işlenebilmektedir⁵⁵⁸. Üstelik bu doğrultuda, Avrupa Birliği'nin 2002/475/JHA sayılı Çerçeve Karar'ını değiştiren 28 Kasım 2008 tarihli ve 2008/919/JHA sayılı Çerçeve Karar, sözkonusu suçların internet yoluyla işlenmesinin de suç olarak düzenlenmesini gerektirmektedir⁵⁵⁹. Ulusal hukuk normlarındaki düzenlemelerde terörizmi teşvik, terörizme eleman sağlama suçlarıyla birlikte, terörizm amaçlı eğitim suçu bakımından cezai sorumluluğun standardının bazı hallerde düşük olduğu; failin kastının aranmasından ziyade eylemin gerçekleşmesine kayıtsız kalmasının (Türk hukuku bakımından olası kast olarak nitelendirilebilir) sorumluluğun doğması

⁵⁵⁴ Lehto, *op. cit.*, s. 336.

⁵⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁵⁸ Maura Conway-Clive Walker, "Countering Terrorism via the Internet", Ed. Genevieve Lennon-Clive Walker, *Routledge Handbook of Law and Terrorism*, Oxon: Routledge, 2015, s. 428.

⁵⁵⁹ *Ibid.*

bakımından yeterli görülmesi eleştirilebilir⁵⁶⁰. Daha geniş bir çerçeveden bakıldığında, Avustralya ve İspanya'nın da aralarında bulunduğu pek çok devletin terörizmle ilgili düzenlemelerinde tamamlanmamış, hazırlık hareketleri niteliğindeki fiilleri büyük çapta suç olarak düzenlediğini söylemek mümkündür⁵⁶¹.

Yukarıda da belirtildiği gibi Sözleşme'nin asıl amacı, terör suçu faillerinin cezalandırılmasını sağlamaktan çok terör eylemlerinin gerçekleşmesini önlemek olduğundan, gerek terör suçunun işlenmesini alenen teşvik, gerek terörizme eleman sağlama gerekse terörizm amaçlı eğitim suçları bu amaca elverişli şekilde terör eylemlerinden önceki süreci şekillendirme düşüncesiyle düzenlenmiş görünmektedir⁵⁶². Nitekim Sözleşme'nin 8. maddesi, bu suçların cezalandırılması bakımından, hedeflenen terör suçunun bilfiil gerçekleşmesinin gerekmediği açıkça düzenlenmektedir. Yine bu bağlamda belirtmek gerekir ki, Sözleşme, düzenlediği suçlar dikkate alınırsa, yukarıda suçun kriminolojik özellikleri başlığı altında değerlendirilen modern ya da postmodern terörizmle mücadeleye yönelik bir mahiyettedir⁵⁶³. Öte yandan, Sözleşme'de düzenlenen sözkonusu üç suçun bir başka ortak özelliği, tamamlanmamış ya da hazırlık hareketleri niteliğindeki fiilleri konu almasıdır⁵⁶⁴.

Alenen teşvik suçunda terör eylemlerinin kamuoyu nezdinde terör suçunun işlenmesi *tehlikesine* yol açacak şekilde kışkırtılmasının cezalandırılması suretiyle genel ve psikolojik bir önlem alınırken, terörizme eleman sağlama suçunda terörizmle ilişkisi bakımından daha ileri bir noktada, terör eylemine iştirak hususunda önleyici bir hukuki irade rol oynamaktadır. Nihayet, terörizm amaçlı eğitim suçunda ise artık muhtemelen terör eylemleri işleme düşüncesindeki kişilere bu amaçlarına ulaşmaları için gerekli eğitimi sağlama fiili cezalandırılarak terör eyleminden bir önceki aşama olan eğitim süreci de düzenlenmiş olmaktadır. Dolayısıyla, Sözleşme'de düzenlenen suçların, terörizmin sosyolojik ve kriminolojik yapısına uygun olarak, failde, sırasıyla, terör eylemi işleme düşüncesinin oluşması, terör fiilini işlemek, bu fiile iştirak ya da terör örgütüne katkıda bulunma

⁵⁶⁰ Ben Saul, "Criminality and Terrorism", Ed. Ana Maria Salinas de Frias-Katja LH Samuel-Nigel D. White, **Counter-Terrorism: International Law and Practice**, Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 148-149.

⁵⁶¹ *Ibid.*, s. 148; Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 444.

⁵⁶² Murphy, **EU Counter-Terrorism Law: Pre-emption and the Rule of Law**, *op. cit.*, s. 26.

⁵⁶³ Ronen, *op. cit.*, s. 441.

⁵⁶⁴ Saul, "Criminality and Terrorism", *op. cit.*, s. 160.

düşüncesinin oluşması ve son olarak bu fiilleri işleyebilmek için hazırlanmasını sağlayacak eğitimin kazanılması aşamalarına ilişkin birer önlem olduğu söylenebilecektir.

Sözleşme'nin 9. maddesi, asıl suç olarak nitelendirilebilecek 5., 6. ve 7. maddelerde düzenlenen yukarıdaki fiillere atıf yaparak bir tali suçlar kategorisi yaratmaktadır. Buna göre bu maddelerde yer alan suçlardan birinin işlenmesine suç ortağı olarak katılmak, bu suçlardan birini işlemek üzere diğerlerini örgütlemek ve emir vermek, bu suçun ortak amaçla hareket eden grup tarafından işlenmesine katkıda bulunmak taraf devletlerin ulusal mevzuatlarınca düzenlenerek cezalandırılacaktır. Yalnız, sonuncu tali suç bakımından sözkonusu katkı kasten yapılmış olmalı ya da böyle bir eylem veya maksat bu Sözleşmenin 5., 6. ve 7. maddelerinde yer alan bir suçu işlemeyi kapsadığı durumda, grubun cezayı gerektiren faaliyetini veya maksadını daha da ileri götürmek amacıyla yapılmış olmalı veya bu suçları işlemek üzere grubun niyeti hakkında bilgi sahibi olarak yapılmış olmalıdır.

Bu çalışmanın konusu olan terör amaçlı örgütlenme suçu, görüldüğü gibi, Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde düzenlenen tali suçlar arasında yer almaktadır (m. 9/1-b-c). Terör suçunu teşvik, terörizme eleman sağlama ve terörizm amaçlı eğitim suçlarını işlemek üzere örgüt kurmak, örgütü yönetmek, örgüte katkıda bulunmak; taraf devletlerin suç olarak düzenlemesi gereken fiiller arasında bulunmaktadır. Bu düzenlemede örgüte katkıda bulunma suçu için öngörülen koşullar dikkat çekicidir. Örgüte katkıda bulunma fiilinin cezalandırılabilmesi, bu fiilin ancak kasten işlenmesi ya da örgütün faaliyetlerini veya amacını geliştirmek düşüncesiyle işlenmesi ya da örgütün amacının fail tarafından bilinmesi halinde mümkün olacaktır. Bu kıstaslar sayesinde, örgüte katkıda bulunan fail ile örgütün faaliyetleri ve amacı arasında doğrudan bir ilişki aranarak terör amaçlı örgütlenme suçunun korunan hukuki menfaatini aşacak şekilde uygulanmasının önüne geçilebilecektir. Sözleşme'de terör amaçlı örgütlenme suçu için öngörülen sözkonusu kriterler, ulusal kanun koyucular ve özellikle Türk kanun koyucusu bakımından bir örnek oluşturmaktadır.

3. Terör Suçlarına Teşebbüsün Cezalandırılması ve Yaptırım

Teşebbüsün cezalandırılması bakımından Sözleşmede asli suçlar arasında bir ayırım yapılmaktadır. Buna göre, 5. maddedeki terör suçunu teşvik için teşebbüsün cezalandırılması öngörülmemişken 6. ve 7. maddedeki terörizme eleman sağlama ve terörizm amaçlı eğitim suçlarına teşebbüsün taraf devletlerce ulusal mevzuatlarında cezalandırılan bir fiil olarak düzenlemeleri gerekmektedir (m. 9/2). Sözleşme'nin, saldırı gerçekleştiren faillerden çok potansiyel faillerin girişimlerini önlemeyi hedeflemesinin⁵⁶⁵, Sözleşme'de terör suçlarına teşebbüsün ayrıca düzenlenmesinde rol oynadığı söylenebilecektir.

Taraf devletler, Sözleşme'de düzenlenen asli ve tali terör suçlarının etkili, orantılı ve caydırıcı olarak cezalandırılabilmesi için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür (m. 11/1). Sözleşme'de sözkonusu terör suçlarının cezalandırılmasında yabancı mahkeme kararlarının etkisiyle ilgili dikkat çekici bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre bu suçlar için yabancı ülkelerde daha önce alınmış ve kesinleşmiş mahkûmiyet kararları, ulusal hukuka uygun olarak verilecek cezanın tespitinde, ulusal hukukun izin verdiği ölçüde, göz önünde bulundurulacaktır (m. 11/2). Sözleşmede düzenlenen terör suçlarına uygulanacak yaptırımda uluslararası bir paralelliğin sağlanmasına yönelik olan bu hüküm, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 19. maddesinde düzenlenen yabancı kanunun göz önünde bulundurulmasıyla ilgili hükümlerle birlikte değerlendirilebilir. Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemede yabancı kanunun ancak Türkiye'nin egemenlik alanı dışında işlenen suç bakımından göz önünde bulundurulabileceği, verilecek cezanın suçun işlendiği ülke kanununda öngörülen cezanın üst sınırından fazla olamayacağı, ancak Türkiye'nin güvenliğine karşı veya zararına işlenen bir suç sözkonusuysa yabancı kanunun dikkate alınmayacağı öngörülmektedir. Sözleşme'deki hüküm ise "ulusal hukukun izin verdiği ölçüde" olmak kaydıyla Sözleşme'deki terör suçlarının Türkiye'nin egemenlik alanında işlenmesi halinde bile yabancı ülkenin ceza kanunlarına göre hüküm veren yabancı mahkeme kararlarının dikkate alınmasını düzenlemektedir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin, taraf devletlerin ulusal hukuk düzenlerinin düzenlemeleri saklı kalmak kaydıyla, sözkonusu terör suçları

⁵⁶⁵ Murphy, *EU Counter-Terrorism Law: Pre-emption and the Rule of Law*, op. cit., s. 26.

bakımından yabancı kanunun göz önünde bulundurulmasında ileri bir adım teşkil ettiği söylenebilecektir.

Tüzel kişilerin sorumluluğu da Sözleşme’de düzenlenen kurumlar arasındadır. Sözleşme’nin 5 ila 7. maddeleri ile 9. maddesindeki asli ve tali terör suçlara iştirak eden tüzel kişiler için taraf devletler ulusal hukuk düzenlerine uygun olarak cezai, hukuki ya da idari yaptırımlar uygulamak durumundadır (m. 10). Bu yaptırımların 10. Madde uyarınca sorumlu tutulan tüzel kişilerin parasal yaptırımlar da dâhil olmak üzere, etkili, orantılı ve caydırıcı biçimde uygulanması Sözleşme’nin taraf devletlere getirdiği yükümlülükler arasındadır (m. 11/3).

4. Adli Yardımlaşma

Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi, terörizmi suç olarak düzenlemekle kalmamış, Avrupa devletleri arasında soruşturma ve yargılamaya ilişkin oldukça geniş kapsamlı ve gelişmiş bir işbirliğinin çerçevesini oluşturmuştur⁵⁶⁶. Sözleşme, düzenlediği terör suçları bakımından taraf devletlere, kovuşturmalar için gerekli delillerin toplanmasında yardımlaşma da dâhil olmak üzere, cezai soruşturmalar ya da ceza veya iade işlemlerine ilişkin kovuşturmalarla ilgili olarak birbirlerine yardım için azami önlemleri alma yükümlülüğü yüklemektedir (m. 17/1). Bu hükmün Sözleşme’nin genel amacının somut bir yansıması olduğu söylenebilir.

5. Suçluların İadesi

Sözleşme’de düzenlenen terör suçlarının faillerinin iadesi açısından, “iade et ya da yargıla” prensibi benimsenmektedir. Buna göre, faili barındıran taraf devlet, 14. madde uyarınca yargı yetkisine sahip olduğu durumlarda, bu kişiyi iade etmediği takdirde, her ne olursa olsun istisnasız, suç kendi topraklarında işlensin veya işlenmesin, gecikmeksizin durumu, o Tarafın yasalarına uygun bir yöntemle, cezai

⁵⁶⁶ Feinberg, **op. cit.**, s. 87.

kovuşturmaya tabi tutulması amacıyla yetkili makamlara iletecektir. Bu makamlar, o Tarafın yasalarına göre ağır unsurlar içeren herhangi bir davada olduğu gibi aynı şekilde karar vereceklerdir (m. 18/1). Sözleşme'deki sözkonusu terör suçlarına özgü iade hükümleri, taraf devletlerin arasındaki iade sözleşmelerini tamamlayıcı mahiyette olup (m. 19/1), iki sözleşme arasında uyumsuzluk olduğu takdirde 2005 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin esas alınacağı düzenlenmektedir (m. 19/5)

Terör suçlarının siyasi suç sayılarak bu suçların faillerinin iadesinden kaçınılması sorunu, Sözleşme'de çözümlenen sorunlar arasındadır. Bu bağlamda, Sözleşme'nin 20. maddesi, sözkonusu terör suçlarının hiçbirinin, iade ya da karşılıklı adli yardımlaşma bakımından, siyasi suç ya da siyasi bir suçla bağlantılı bir suç ya da siyasi nedenlerden esinlenmiş bir suç olarak kabul edilmeyeceğini; bu tür bir suç konusunda yapılan bir iade ya da karşılıklı adli yardımlaşma talebinin sırf siyasi bir suçla ilgili olduğu ya da siyasi bir suçla bağlantılı bir suç olduğu ya da siyasi nedenlerden esinlenmiş bir suç olduğu gerekçesiyle reddedilemeyeceğini öngörmektedir. Bununla beraber taraf devletlerin Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 19 ila 23. maddelerinin uygulanmasına hanel getirmeksizin, imza aşamasında veya onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesini tevdi ederken bu Sözleşmede geçen suçlara ilişkin olarak iadeyi uygulamama hakkı saklı tutulmuştur (m. 20/2). Öte yandan Sözleşme'de siyasi suç terminolojisi bakımından, 1977 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'yle tutarlı bir devamlılık arz edecek şekilde bir düzenleme yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sözleşme, iade ve adli yardımlaşma taleplerinin, faili ırk, din, milliyet, etnik köken veya siyasi görüşü sebebiyle yargılamak veya cezalandırmak amacına yönelik olarak yapıldığı veya bu talebe uymanın failin durumunda sayılan sebeplerden biri nedeniyle önyargıya sebep olacağına kanaat getirmek için esaslı gerekçeleri olduğu takdirde reddedilebilmesine imkân tanımaktadır (m. 21/1). Bu hüküm de 1977 tarihli Sözleşme'nin aynı ret gerekçesine ilişkin 5. maddesiyle uyum içindedir. Ayrıca, iade talebine konu kişinin, işkence veya gayri insani davranış veya haysiyet kırıcı muamele veya cezaya maruz kalacağı tehlikesi (m. 21/2) veya failin idam cezasına ya da koşullu salıverilme hakkı olmaksızın müebbet hapse mahkûm edilmesi riski olması (m. 21/3) da talebin reddedilebileceği haller arasındadır.

6. Sözleşme'yle İlgili Güncel Gelişmeler

Sözleşme'yle ilgili son gelişmelere bakılırsa, Avrupa Konseyi, radikalizmin yol açtığı terör faaliyetleriyle mücadele Eylem Planı'nın bir parçası olarak, yabancı terörist savaşçıları hedef alan, Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'ne ek bir protokolü kabul ettiği görülmektedir⁵⁶⁷. Protokol, 2178 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına dayanmakta olup⁵⁶⁸ 22 Ekim 2015 tarihinde Letonya'nın başkenti Riga'da Konsey üyesi devletlerin imzasına açılmıştır⁵⁶⁹. 2005 tarihli Sözleşme ile 2015 tarihli Ek Protokol, Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadele önlemlerine yer vermekte olup üye ülkeler üzerinde kaydadeğer bir etki yaratmaktadır⁵⁷⁰. Nitekim Aralık 2015'te, 2015 tarihli Ek Protokol'ün içerdiği birtakım tedbirleri düzenleyen yeni bir Avrupa Birliği Direktifi taslağı sunulmuştur⁵⁷¹.

H. Avrupa Birliği'nin Düzenlemeleri

1. Genel Olarak

Avrupa Birliği çatısı altında terörle mücadele faaliyetleri 2010 tarihli İç Güvenlik Stratejisi'nden daha önce başlamıştır. Ancak, Avrupa devletlerinin ulusal hukuk düzenlemelerinin çerçevesini oluşturan Avrupa Birliği mevzuatına yönelik çalışmalar, 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra değil, 2004'te Madrid'de gerçekleşen terör saldırılarından sonra ivme kazanmıştır⁵⁷².

7 Şubat 1992'de imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması ile 26 Şubat 2001'de imzalanan Nice Antlaşması'nda adli işbirliği ve terörizmi kapsayan çeşitli suçlarla mücadelede polis makamlarının işbirliği öngörülmektedir⁵⁷³. Ancak, Avrupa Birliği Konseyi'nin 3 Aralık 1998'de kabul ettiği Eylem Planı, Birlik'in plan düzeyinde

⁵⁶⁷ Council of Europe, **Action Against Terrorism**, http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/default_EN.asp, erişim tarihi: 21/4/2016.

⁵⁶⁸ Feinberg, **op. cit.**, s. 87.

⁵⁶⁹ Council of Europe, **Action Against Terrorism**, http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/default_EN.asp, erişim tarihi: 21/4/2016.

⁵⁷⁰ Feinberg, **op. cit.**, s. 87.

⁵⁷¹ **Ibid.**

⁵⁷² Josiane Auvret-Finck, "La Cadre Juridique de Référence de la Lutte Contre le Terrorisme", sous la direction de Josiane Auvret-Finck, **L'Union Européenne et La Lutte Contre Le Terrorisme: État des Lieux et Perspectives**, Bruxelles: Éditions Larcier, 2010, s. 20.

⁵⁷³ Türk, **Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları**, **op.cit.**, s. 116.

terörizm alanında düzenlemeler içeren ilk girişimi olarak değerlendirilebilir. Bununla beraber, söz konusu Eylem Planı'ndan önce konuya ilişkin kabul edilen metinler arasında Avrupa Birliği üyeleri arasında terörizmle mücadele alanında işbirliğini geliştirmeye yönelik olarak, uzmanlaşmış ve yetkili bir Direktörlük'ün kurulmasını öngören 15 Ekim 1996 tarihli Ortak Eylem Kararı ile terör suçları konusunda da yetkili Avrupa Yargı Ağı'nın oluşturulmasını öngören 29 Haziran 1998 tarihli Ortak Eylem Kararı'nın varlığından bahsetmekte fayda vardır⁵⁷⁴. 3 Aralık 1998 tarihli Eylem Planı ise Europol'ün (Avrupa Polis Teşkilatı), hayata, vücut bütünlüğüne, kişi hürriyeti ve malvarlığına karşı işlenen terör eylemleriyle ilgili olarak görevlendirildiği düzenleme olması bakımından önem taşımaktadır⁵⁷⁵. 11 Eylül Saldırıları'ndan sonra toplanan 15. İçişleri ve Adalet Bakanları Konseyi, Birlik'in terörizme karşı sahip olduğu araçları ve mevcut önlemleri maksimum seviyede aktif hale getirmeyi, Europol, Eurojust, Task Force ve diğer işbirliği kurumlarını, 1997 tarihli Ortak Eylem Planı'nda tanımlanan mekanizmaları harekete geçirmeyi kararlaştırmıştır⁵⁷⁶. Ayrıca Amsterdam Anlaşması'yla belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmaların hızlandırılması, özgürlük, güvenlik ve adalet alanlarındaki boşlukların tamamlanması Bakanlar Konseyi toplantısında kararlaştırılan hususlardandır⁵⁷⁷.

Öte yandan, 11 Mart 2004'te Madrid'de gerçekleşen terör saldırılarının ardından Avrupa Birliği Konseyi, 29 Mart 2004 tarihinde Terörizmle Mücadele Deklarasyonu yayımlamış olup bu deklarasyon uyarınca "Avrupa Birliği Terörizmle Mücadele Koordinatörlüğü" makamı ihdas edilmiştir. Deklarasyon'un 14. maddesi uyarınca Gilles de Kerchove, 19 Eylül 2007 tarihinde Avrupa Birliği Yüksek Temsilcisi Javier Solana tarafından, Avrupa Birliği Terörizmle Mücadele Koordinatörü olarak atanmıştır.

⁵⁷⁴ David Spence, **The European Union and Terrorism**, London: John Harper Publishing, 2007, s. 197.

⁵⁷⁵ **Ibid.**

⁵⁷⁶ Anne Weyembergh, "La Coopération Pénale Européenne Face au Terrorisme : Rupture ou Continuité?", sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, s. 289-290.

⁵⁷⁷ **Ibid.**, s. 290.

2. 13 Haziran 2002 tarihli Çerçeve Karar

13 Haziran 2002 tarihli Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı, Avrupa Birliği'nin *doğrudan* terörle mücadele alanında ortaya koyduğu düzenlemelerin ilki olarak görülebilir⁵⁷⁸. Kasten işlenen tüm terör eylemlerine uygulanması öngörülen Çerçeve Karar, etkisini uluslararası örgütlere ya da herhangi bir ülkeye karşı işlenmiş terör eylemleri üzerinde gösterebilmektedir⁵⁷⁹. Karar, terörizmi, Avrupa Birliği ve üye devletlerin kurucu ilkeleri olan insanlık onuru, özgürlük, eşitlik, dayanışma, insan haklarına ve temel hürriyetlere saygı, demokrasi ve hukuk devleti prensiplerini en ağır ihlallerinden biri olarak tarif etmektedir. Çerçeve Karar'ın getirdiği terörizm tanımının, Avrupa Birliği'nin normatif yapısında terörizmin tanımına ilişkin boşluğu kapsamlı ve tutarlı bir şekilde doldurduğu düşünülmektedir⁵⁸⁰. Bu Karar'ın son tahlilde terör suçlarının kurucu unsurlarına ilişkin asgari kriterleri ortaya koyduğu söylenebilir⁵⁸¹.

13 Haziran 2002 tarihli Çerçeve Karar'da terör suçlarının, ne siyasi suçla bağlantılı suç olarak, ne de siyasi saikle işlenen suç olarak görülebileceği; dolayısıyla hiçbir şekilde siyasi suç olarak değerlendirilemeyeceği karara bağlanmıştır⁵⁸². Tüm üye devletlerin ulusal hukuk düzenlerinde terör suçlarına ilişkin tanımların birbirine yaklaştırılması, usul düzenlemelerinin terör suçlarının etkin biçimde soruşturulmasına imkan verecek şekilde oluşturulması, terör mağdurlarının hassasiyetine uygun tedbirlerin alınması Karar'ın giriş kısmında tavsiye ettiği hususlar arasındadır. Kararın başlangıç kısmı, üye ülkeler nezdinde terör suçlarının tanımlanması konusunda belirgin bir ilerleme olarak değerlendirilmektedir⁵⁸³.

⁵⁷⁸ Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism, Official Journal of the European Communities, 2002/475/JHA, L164, 22/6/2002.

⁵⁷⁹ Féret-Llopis, "La Lutte Contre le Terrorism: Instruments et Institutions", **op.cit.**, s. 273-274.

⁵⁸⁰ Davide Casale, "Institutional and Legal Aspects of EU Counter-Terrorism", Ed. Centre of Excellence Defence Against Terrorism, **Legal Aspects of Combating Terrorism**, Amsterdam: IOS Press, 2008, s. 123.

⁵⁸¹ **Ibid.**

⁵⁸² Gonzalo Quintero Olivares, "La Política Común Europea Sobre Terrorismo: El Mandato de Arresto y Entrega y El Conflicto Hispano-Alemán", Ed. Luis Arroyo Zapatero-Adán Nieto Martín-Marta Muñoz de Morales Romero, **El Derecho Penal de la Unión Europea: Situación Actual y Perspectivas de Futuro**, Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, 2007, s. 346.

⁵⁸³ Nicolás García Rivas, "La Tipificación Europea del Delito Terrorista en la Decisión Marco de 2002: Análisis y Perspectivas", **RGDP**, N° 4, 2005, http://www.asser.nl/upload/euowarrant-webroot/documents/cms_eaw_id704_1_Nicolas%20Garcia.pdf, s. 1, erişim tarihi: 10.07.2017.

Çerçeve Karar’da yapılan terörizm tanımı çerçevesinde “bir dizi ağır nitelikte suç”, terör suçu olarak vasıflandırılmıştır⁵⁸⁴. Karar’ın “terör suçları, temel haklar ve ilkeler” başlıklı 1. maddesiyle her üye devlet, bir ülkeye ya da uluslararası organizasyona ciddi düzeyde zarar verebilecek; bir toplumda dehşet yaratmak, bir faaliyette bulunmaya ya da bulunmamaya haksız yere zorlamak, bir ülkenin ya da uluslararası organizasyonun temel siyasi, anayasal, ekonomik, sosyal düzenini istikrarsızlaştırmak veya bozmak amaçlarından biriyle icra edilen kasti eylemleri, yapılarına ve bağamlarına uygun olarak kendi ulusal hukukunda suç olarak tanımlamakla yükümlü tutulmuştur. Cenevre Sözleşmesi’ndeki ağır ihlal olarak düzenlenen eylemlerle de örtüşen bu suçlar şunlardır⁵⁸⁵:

Bir kişiye, ölümüne yol açabilecek şekilde yönelen saldırılar,

Bir kişinin vücut bütünlüğüne yönelik saldırı,

Hürriyeti tahdit ya da rehin alma,

Hükümete ya da kamu mallarına, ulaşım sistemlerine, altyapı tesislerine, bilişim sistemlerine, kıta sahanlığındaki sabit platformlara, kamusal alanlara ya da özel mülkiyete yönelik insan yaşamını tehlikeye sokan veya büyük ekonomik kayıplara sebep olacak nitelikte büyük çapta zararlara neden olma,

Uçak, gemi ya da yolcu ve yük taşımada kullanılan bir aracı kaçırma,

Üretim, tüketim, kazanç, ulaşım, nükleer, biyolojik, kimyasal ya da patlayıcı nitelik taşıyan silahların ticareti veya kullanımı, biyolojik ve kimyasal silahlara yönelik araştırma geliştirme faaliyetlerinde bulunma,

Tehlikeli maddeleri yayma, yangın, sel ya da patlamaya yol açmak suretiyle insan yaşamını tehlikeye sokma,

Su, enerji veya diğer temel doğal kaynaklara ilişkin hizmetleri insan yaşamını tehlikeye sokacak biçimde sekteye uğratma,

Bu listede yer alan eylemleri gerçekleştirme tehdidinde bulunma.

Çerçeve Karar’da, “terör suçları” ile “terör örgütüyle bağlantılı suçlar” şeklinde bir ayrıma gidildiği dikkat çekmektedir⁵⁸⁶. Bu kapsamda, 2002 tarihli Çerçeve Karar’ın bu çalışmanın konusuyla doğrudan bağlantılı hükmü, 2.

⁵⁸⁴ Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, op.cit., s. 679-680.

⁵⁸⁵ Nicola Piacente, “Addressing the Impunity Gap through Cooperation”, Ed. Roberto Bellelli, **International Criminal Justice: Law and Practice from the Rome Statute to Its Review**, Oxon: Routledge, 2016, s. 255.

⁵⁸⁶ Ambos, **El Derecho Penal Frente a Amenazas Extremas**, op.cit., s. 39.

maddesinde yer almaktadır. “Terör örgütüyle bağlantılı suçlar” başlığını taşıyan maddeye göre, terör örgütü, iki kişiden daha fazla (en az üç) kişiden oluşan, belli bir zamanda kurulmuş olup terör suçlarını işlemek amacını benimseyen organize (yapılandırılmış) örgütü ifade etmektedir⁵⁸⁷. Maddenin devamı incelendiğinde, tanımda yer verilen “organize” (*structured*, gelişmiş yapıda) teriminin ayrıca tanımlanmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Buna tanımda, “organize örgüt”ün, *argumentum a contrario* (aksi ile kanıt, mefhum-u muhalefet) yöntemiyle, bir suçu anlık, spontane biçimde işlenmesine yönelik tesadüfen bir araya gelen kişilerden meydana gelmeyen, bir organizasyona ve hiyerarşik yapıya sahip, mensuplarının görev tanımlarının formel biçimde yapılmasına ihtiyaç duymayan, üyelikleri devamlılık arz eden, gelişmiş yapıdaki bir örgüt olduğu vurgulanmaktadır. Çerçeve Karar’daki sözü edilen terör örgütü tanımının esasen, 1998 tarihli Avrupa Birliği Ortak Eylem Kararı’nı temel aldığı, söz konusu Ortak Eylem Kararı’nda terör örgütünün neredeyse aynı sözcüklerle tanımlandığı görülmektedir⁵⁸⁸. Bu tanım ayrıca Birleşmiş Milletler’in 2000 tarihli Uluslararası Organize Örgütlerle Mücadele Sözleşmesi’ndeki organize suç örgütü tanımıyla⁵⁸⁹ büyük oranda örtüşmektedir⁵⁹⁰. Bu örtüşme, hem yatay düzlemde uluslararası terörizmle mücadele mevzuatı bakımından, hem de konu düzleminde terör suçları bakımından genelleştirilebilecektir⁵⁹¹.

Çerçeve Karar’da “terör örgütüyle bağlantılı suçlar” başlığını taşıyan 2. maddenin 2. fıkrası, üye devletlere bazı kasti eylemlerin cezalandırılması için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü getirmektedir. Bu eylemler, terör örgütünü yönetmek ve bir şekilde örgütün faaliyetlerine, terör örgütünün işlediği suç oluşturan eylemlere katkıda bulunduğu farkında olarak bilgi ve maddi kaynak sağlamak veya örgütün faaliyetlerine herhangi bir şekilde finansman sağlamak suretiyle terör örgütünün faaliyetlerine katılmaktan ibarettir. Bu hüküm ışığında, terör örgütünün eylemine katkıda bulunan kişilerin bu katkılarının suçun işlenmesini kolaylaştıracağı

⁵⁸⁷ Alessandro Centonze, **Criminalità Organizzata e Reati Transnazionali**, Milano: Giuffrè Editore, 2008, s. 87.

⁵⁸⁸ Erling Johannes Husabø-Ingvild Bruce, **Fighting Terrorism through Multilevel Criminal Legislation**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, s. 201.

⁵⁸⁹ Bu tanıma göre, organize suç örgütü, üç ya da daha fazla sayıda kişiden oluşan, gelişmiş yapıda (*structure*), bir ya da daha fazla ağır nitelikte ya da bu Sözleşme’nin öngördüğü suçları işlemek amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak finansal ya da başka bir maddi menfaat sağlamak maksadıyla faaliyet gösteren örgütü ifade etmektedir. Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, *op.cit.*, s. 4.

⁵⁹⁰ Husabø-Bruce, **Fighting Terrorism through Multilevel Criminal Legislation**, *op.cit.*, s. 201.

⁵⁹¹ Roach, “Thematic Conclusions and Future Challenges”, *op.cit.*, s. 698.

farkında olmasının söz konusu suçun önemli bir unsuru olduğu, bu farkında olma unsurunun usul hukuku bakımından da cumhuriyet savcısı tarafından kanıtlanması gerektiği söylenebilecektir⁵⁹². Öte yandan, terör örgütünü yönetme suçu bir kenara bırakılırsa, terör örgütünün faaliyetlerine katılma suçunun Çerçeve Karar’daki düzenlenme biçimi incelendiğinde; Çerçeve Karar’ın, terör örgütlenmesi suçunu düzenleyen diğer ulusal ve uluslararası düzenlemelerden farklı bir özellik arz ettiği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, terör örgütü faaliyetlerine katılma, gerek ulusal gerekse uluslararası ceza hukukunda ve *inter alia* kaydıyla terörizmle ilgili uluslararası sözleşmeler açısından büyük ölçüde yerleşmiş bir kavramdır⁵⁹³. Ancak, sözü edilen ulusal ve uluslararası ceza hukuku düzenlemelerinde terör örgütü faaliyetlerine katılma kurumu, sadece *numerous clauses* biçiminde belirlenen terör suçlarıyla sınırlı iken; Çerçeve Karar’da düzenlenen örgüt faaliyetine katılma kurumu, terör örgütünün tüm faaliyetleri bakımından uygulanabilir kılınmıştır⁵⁹⁴. Bu itibarla, Çerçeve Karar’ın örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen terör suçlarına katılma suçunun sınırlarını genişlettiği söylenebilecektir. Diğer taraftan, Karar uyarınca, terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından; terörizme eleman sağlama ve terörizm amaçlı eğitim suçlarının ötesinde, siyasi ya da mali amaç gütmelerine bakılmaksızın terör örgütüne destek verme niteliği taşıyan her türlü fiilin terör amaçlı örgütlenme suçu sınırlarına dâhil edildiği görülmektedir. Bu açıdan da, Çerçeve Karar’ın, terör amaçlı örgütlenme suçunun kapsamını genişlettiği düşünülebilir. 2. maddenin 2. fıkrası bağlamında son olarak şu hususun altını çizmek gerekir ki, hükümde düzenlenen terör örgütünün faaliyetlerine katılma suçu, terör amaçlı örgütlenme suçuna “iştirak”ten farklıdır. Nitekim Çerçeve Karar’ın 4. maddesi, terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 2. maddeyi de kapsayacak şekilde, suçun özel görünüş biçimlerinden biri olan iştiraki ayrıca düzenlemiştir. Oysa 2. maddedeki terör örgütü faaliyetine katılma suçunda (ulusal hukuk anlamında bu suç örgüt üyeliği olarak nitelendirilebilir) *fail*, bilerek ve isteyerek, katkısının farkında olarak terör örgütünün faaliyetlerine katılmaktadır.

Çerçeve Karar’daki terör örgütü tanımı incelendiğinde, en az üç kişiden oluşma, bir zaman dilimi boyunca varlığını sürdürme, terör suçlarını işlemek amacı ve son olarak organize (yapılandırılmış) nitelik taşıma şeklinde dört unsurdan

⁵⁹² Anne Weyembergh-Céline Cocq, “Belgium”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, s. 238.

⁵⁹³ Husabø-Bruce, **op.cit.**, s. 211.

⁵⁹⁴ **Ibid.**

oluştugu açıkça görülmektedir⁵⁹⁵. En az üç kişiden oluşma koşulu Birleşmiş Milletler'in 2000 tarihli Uluslararası Organize Örgütlerle Mücadele Sözleşmesi'ndeki tanım başta olmak üzere pek çok düzenlemeyle uyumluluk arz etmektedir. Terör suçlarını işlemek amacı ise terör örgütünü diğer organize suç örgütlerinden ayıran temel kriterdir. Ne var ki bir zaman dilimi boyunca varlığını sürdürme koşulu bakımından asgari bir zaman dilimini tespit etmenin güç oluşu, tanımı belirsiz hale getirmektedir⁵⁹⁶. Bununla beraber, tanımda yer verilip ayrıca tarif edilen "organize" (yapılandırılmış) örgüt koşulu, örgütün mutlaka belli bir süreden beri faaliyet göstermekte olduğunu gerektirmekte ve bir ölçüde bir zaman dilimi boyunca varlığını sürdürme koşulundaki belirsizliği azaltmaktadır⁵⁹⁷. Kuşkusuz bu sürenin asgari sınırı, terör örgütlerinin kriminolojik yapısının aydınlatılmasıyla tespit edilebilecektir.

3. Güvenlik Stratejisi Belgeleri

Avrupa Güvenlik Stratejisi adını taşıyan ilk belge, 12 Aralık 2003 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen toplantıda Avrupa Birliği Konseyi tarafından kabul edilmiştir⁵⁹⁸. Bu belgenin Avrupa Birliği Yüksek Temsilcisi Javier Solana'nın Mayıs 2003'te yaptığı bir konuşmanın metnine dayandığı not edilmektedir⁵⁹⁹. Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde terörizm, organize suç, devlet zafiyeti, bölgesel çatışmalar ve kitle imha silahlarının yaygınlaşmasının aralarında bulunduğu Avrupa'nın çıkarlarını tehdit eden beş güvenlik sorunundan biri olarak yer almaktadır⁶⁰⁰. Terörizmle mücadele gerekçeleri açısından Belge incelendiğinde, terörizmin bir bütün olarak Avrupa'ya yönelik stratejik bir tehdit olmakla kalmayıp Avrupa toplumlarının

⁵⁹⁵ *Ibid.*, s. 201.

⁵⁹⁶ *Ibid.*

⁵⁹⁷ *Ibid.*

⁵⁹⁸ Christopher Baker-Beall, **The European Union's Fight Against Terrorism: Discourses, Policies, Identity**, Manchester: Manchester University Press, 2016, s. 82; Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin özgün metni için bkz: Council of European Union, **The European Union Counter-Terrorism Strategy**, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204>, erişim tarihi: 20/09/2016

⁵⁹⁹ Baker-Beall, *op.cit.*, s. 82.

⁶⁰⁰ Christina Eckes, **EU Counter-Terrorism Policies and Fundamental Rights**, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 65.

tolerans ve açıklığını da tehdit oluşturduğuna dair tespitlere rastlanmaktadır⁶⁰¹. Ayrıca, son zamanlarda görülen terörizm faaliyetlerinin radikal dincilikle bağlantılı olduğu, bu bağlantının arkasında modernleşme, kültürel, toplumsal ve siyasi krizlerin yarattığı baskının yanı sıra yabancı ülkelerde yaşayan genç nüfusun yaşadığı yabancılaşma gibi karmaşık etkenlerin rol oynadığı belirtilmektedir⁶⁰². Öte yandan Belge’de Avrupa’nın terörizm olgusu karşısındaki konumuna ilişkin ilginç bir saptama yer almaktadır: Avrupa Güvenlik Stratejisi Belgesi’ne göre Avrupa bu tarz bir terörizm bakımından hem bir hedef hem de bir dayanak noktasıdır. Örneğin El Kaide Terör Örgütü’nün İngiltere, İtalya, Almanya gibi pek çok Avrupa ülkesinde hücrelere sahip olduğu bilinmektedir⁶⁰³.

Terörizmle mücadeleyi konu alan ilk Avrupa Birliği Stratejisi ise 2003 tarihli Avrupa Güvenlik Stratejisi’nin kavramsal çerçevesinde değerlendirilecek olan ve 30 Kasım 2005 tarihinde kabul edilen Avrupa Birliği Terörizmle Mücadele Stratejisi’dir. Terörizmi, tüm devletlere ve insanlara, Avrupa Birliği’nin demokratik toplum değerlerine ve güvenliğine, Birlik vatandaşlarının hak ve özgürlüklerine karşı, spesifik olarak da ayırım yapmaksızın masum insanları hedef olan bir tehdit olarak tanımlayan Terörizmle Mücadele Stratejisi, terörizmin her koşulda suç teşkil ettiğini ve mazur görülemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Strateji, “önleme, koruma, takip etme ve karşılık verme” şeklinde dörtlü bir yöntemi ya da aşamayı benimsemektedir. “Önleme” başlığı altında, Avrupa’da ve dünyada radikalleşmeye ve terörizme eleman sağlanmasına ortam hazırlayan koşulların düzeltilmesi suretiyle insanların terörizme katılmasının önüne geçilmesi ifade edilmektedir. Sivillerin ve altyapı hizmetlerinin korunmasına ek olarak hudut güvenliği ve ulaşımı da kapsayacak şekilde terörist saldırılara karşı güvenlik açığının azaltılmasıyla “koruma” yöntemi somutlaştırılmaktadır. “Takip etme” yöntemi ile gerek Avrupa Birliği sınırları içinde gerekse küresel boyutta teröristlerin izlenmesi ve soruşturulması, planlamalarının, seyahatlerinin ve iletişim kurmalarının engellenmesi, lojistik ağlarının bozulması, finans kaynaklarının, saldırı materyallerine erişimlerinin kesilmesi ve teröristlerin yargı önüne çıkartılması kast

⁶⁰¹ Pablo Antonio Fernández Sánchez, “The European Union’s Response to Terrorism”, Ed. Pablo Antonio Fernández Sánchez, **International Legal Dimensions of Terrorism**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, s. 319.

⁶⁰² **Ibid.**

⁶⁰³ **Ibid.**

edilmektedir. Nihayet “karşılık” yöntemi çerçevesinde ise Avrupa Birliği vatandaşlarının terörizme karşı dayanışma ruhu içinde bir tutum ortaya koyacak şekilde yönlendirilmesi, terör saldırılarının sonuçlarının yönetilmesi ve azaltılması, tepkilerin koordinasyonu ve mağdurların mağduriyetlerinin giderilmesi ele alınmaktadır. Söz konusu dört *sütun*, aynı amaca yönelik olmalarının ötesinde çapraz şekilde birbirini destekleyecek biçimde düzenlenmiş görünmektedir. Nitekim Belge’de sözü edilen dört aşama, Avrupa Birliği üyelerinin terörizmle mücadele bağlamında saygı göstereceği değerler ve izlenecek yöntemlerle bütüncül olarak eşleştirilerek şematize edilmiştir⁶⁰⁴. Söz konusu dört yol, Avrupa Birliği üyelerinin ulusal düzeyde güç kapasitelerinin yükseltilmesi, Avrupa çapında üyelerin işbirliğinin kolaylaştırılması, kolektif güç kapasitesinin artırılması ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesinden ibarettir⁶⁰⁵. Terörizmin önlenmesi, terörizme karşı güvenliğin sağlanması, terör faaliyetlerinin izlenmesi ve bu çalışmaların başarılı biçimde sonuçlandırılması amaçları çerçevesinde; ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi ve istihbarat analizlerinin gerçekleştirilmesi, Avrupa Birliği üyeleri ve kurumları arasında güvenli şekilde bilgi paylaşımı, kolluk kuvvetleri ve yargı teşkilatları arasındaki işbirliğini kolaylaştıracak mekanizmaların kurulması ve geliştirilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, ayrıca Europol⁶⁰⁶, Eurojust⁶⁰⁷, Frontex⁶⁰⁸, MIC⁶⁰⁹ ve SitCen⁶¹⁰ gibi Avrupa Birliği teşkilatlarının en verimli şekilde kullanılması suretiyle Birlik’in kolektif terörizmle mücadele kapasitesinin artırılması, son olarak da Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası düzeyde işbirliğinin geliştirilmesi ve terörizme karşı uluslararası

⁶⁰⁴ Douglas C. Lovelace, **Terrorism: Documents of International and Local Control, Europe’s Approach to Terrorism**, New York: Oxford University Press, 2008, s. 129.

⁶⁰⁵ **Ibid.**

⁶⁰⁶ Avrupa Birliği Polis Teşkilatı.

⁶⁰⁷ Avrupa Birliği Yargısal İşbirliği Teşkilatı. Eurojust, terörizmle mücadelede verimli kullanıldığında oldukça yararlı olabilecek bir teşkilat olarak değerlendirilebilir. Nitekim Eurojust’ın 2007 Yılı Raporu’na göre; İtalya, Fransa, Romanya, Portekiz ve İngiltere çapında 26 terör örgütü üyesi, ortak bir operasyon sonucu ele geçirilmiş olup söz konusu terör örgütünün saldırılarını İtalya, Afganistan, Irak ve Arap ülkelerinde gerçekleştirmeyi planladığı anlaşılmıştır. Bkz: Eurojust, **Eurojust Annual Report**, 2007, s. 34–35.

⁶⁰⁸ European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. Avrupa Birliği’nin sınır güvenliği alanında faaliyet gösteren kuruluştur.

⁶⁰⁹ Monitoring and Information Centre. Avrupa Birliği Sivil Savunma Mekanizmaları kapsamında bir kuruluş olan bu merkez, halihazırda Emergency Response Coordination Centre (ERCC) adıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bkz: http://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/emergency-response-coordination-centre-ercc_en, erişim tarihi: 20.09.2016.

⁶¹⁰ Joint European Union Situation Centre. İstihbarat alanında faaliyet gösteren bu teşkilat, 2012’de resmi olarak European Union Intelligence Analysis Centre (EU INTcen) adını almıştır.

düzeydeki uzlaşmanın derinleştirilmesi hedeflenmektedir⁶¹¹. Ancak, Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadelede yol haritası oluşturan söz konusu dört sütunun mahiyetinin, Birliğin hukuki karmaşasını yansıttığı ve nihai bir kararın verilmesi hususunda yeterli olmadığı yönünde eleştirilere rastlanmaktadır⁶¹².

4. 28 Kasım 2008 tarihli Çerçeve Karar

Terörizmle mücadeleye yönelik tedbirleri konu alan 2002/475/JHA sayılı Çerçeve Karar'ı değiştiren 28 Kasım 2008 tarihli ve 2008/919/JHA sayılı Çerçeve Karar, dört maddeden oluşan kısa bir içeriğe sahiptir. Ancak, Karar'ın içeriği incelendiğinde, terörle mücadele stratejisi bağlamında terörizmin morfolojik yapısına uygun, terör eyleminin gerçekleşmesinden önceki süreci biçimlendirmeye yönelik değişikliklerin öngörüldüğü tespitini yapmak mümkündür.

2008 tarihli Çerçeve Karar'ın 1. maddesiyle, 2002 tarihli Çerçeve Karar'ın “terör faaliyetleriyle bağlantılı suçlar” başlıklı 3. maddesi değiştirilmiştir. Yeni düzenlemeyle terör eylemi gerçekleşmemiş olsa bile terör eylemini işlemeye tahrik, terörizme eleman sağlama ve terörizm amaçlı eğitim suçlarının Avrupa Birliği normlarına dâhil edilmesi amaçlanmıştır⁶¹³. Böylece, terör faaliyetlerine yardım etme, özendirme, kışkırtma ve kalkışma fiilleri cezalandırılabilir hale gelmiştir⁶¹⁴. Çerçeve Karar ayrıca, söz konusu suçların yanı sıra terörist amaçlarla işlenen nitelikli hırsızlık, yağma, düzenleme suretiyle resmi evrakta sahtecilik suçlarına da yer vererek terörizmin kriminolojik yapısına uygun bir katkı sunmuştur⁶¹⁵. Görüldüğü üzere 28 Kasım 2008 tarihli ve 2008/919/JHA sayılı Çerçeve Kararın terörizmle mücadele yöntemi bakımından 2005 tarihli Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'yle uyumlu bir yaklaşım tarzının ürünü olarak değerlendirilebilecektir.

⁶¹¹ Lovelace, *op.cit.*, s. 129.

⁶¹² Féret-Llopis, “La Lutte Contre le Terrorisme: Instruments et Institutions”, *op.cit.*, s. 327.

⁶¹³ Michèle Coninsx, “Strengthening Interstate Cooperation: The Eurojust Experience”, Ed. Ana Maria Salinas de Frias-Katja LH Samuel-Nigel D. White, **Counter-Terrorism: International Law and Practice**, Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 983.

⁶¹⁴ *Ibid.*

⁶¹⁵ Roach, “Thematic Conclusions and Future Challenges”, *op.cit.*, s. 703.

5. Mart 2010 Tarihli İç Güvenlik Stratejisi

Avrupa Birliği Konseyi'nin İspanya'nın dönem başkanlığı döneminde, 25-26 Mart 2010 tarihinde kabul ettiği Avrupa Birliği İç Güvenlik Stratejisi⁶¹⁶, “Avrupa Güvenlik Modeline Doğru” alt başlığını taşımaktadır. İç Güvenlik Stratejisi, 2003 tarihli Avrupa Güvenlik Stratejisi'yle birlikte değerlendirildiğinde; Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin Avrupa'nın güvenlik sorunlarının dış boyutunu ele alırken, İç Güvenlik Stratejisi'nin Avrupa'nın iç sorunlarına yönelmek suretiyle 2003'teki Strateji'yi tamamlamayı amaçladığı açıkça görülmektedir. İç Güvenlik Stratejisi'nin sözü edilen tamamlayıcı özelliğine, Strateji metninde de yer verilmektedir⁶¹⁷.

Strateji genel olarak incelendiğinde; ilk bölümde, Avrupa halkının küresel toplumun bir parçası olarak korunması bağlamında Avrupa'nın iç güvenliğini tehdit eden başat sorunlar ve bu sorunların çözüm yolları üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümde ise Strateji'nin alt başlığında yer alan ve yukarıda ifade edilen bir “Avrupa Güvenlik Modeli” yaratma düşüncesi, bu düşüncenin ilkeleri ve modelin gerçekleştirilmesi için izlenecek stratejik yöntemler ele alınmaktadır⁶¹⁸.

Avrupa Birliği İç Güvenlik Stratejisi, Avrupa'nın güvenliğini tehdit eden tehlikeler arasında terörizmin yanı sıra organize suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, siber suçlar, çocukların cinsel istismarı, çocuk pornografisi, ekonomik suçlar ve yolsuzluk, silah ticareti ve sınır aşan suçlara yer vermektedir⁶¹⁹. Bununla beraber, söz konusu tehditler içinde, terörizme ilk sırada yer verildiği dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu tehditlerin bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerden yararlandığı ve açık toplum değerlerini ve refahını sarstığı belirtilmektedir. Strateji'ye göre, Avrupa Birliği'nin sunduğu, hukuk devleti temeline dayanan özgür ve demokratik toplum yapısının sunduğu fırsatlar, özellikle teröristler tarafından kötü niyetli ve yıkıcı amaçlarla

⁶¹⁶ Internal Security Strategy for the European Union: Towards a European Security Model, adopted by the Justice and Home Affairs Council at its meeting on 25 and 26 February 2010, was approved by the European Council on 25 and 26 March 2010.

⁶¹⁷ European Union, **Internal Security Strategy for the European Union: Towards a European Security Model**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 3.

⁶¹⁸ Bu ilkeler, temel haklar, uluslararası koruma, hukuk devleti ve özel yaşamın gizliliği, güvenlik sorunlarından en çok zarar gören mağdurlar başta olmak üzere tüm vatandaşların korunması, şeffaflık, hesap verilebilirlik, hoşgörü, saygı ve ifade özgürlüğü esas alınarak farklılıkların diyalog yoluyla çözülmesi, entegrasyon, ayrımcılık yasağı, dayanışma ve ortak güvenden ibarettir. **Ibid.**, s. 19-20.

⁶¹⁹ **Ibid.**, s. 7.

demokratik düzenin sunduğu özgürlükleri yok etme niyetiyle kullanılma riskine sahiptir⁶²⁰.

İç Güvenlik Stratejisi, terörizmi, hangi biçimde olursa olsun, insan yaşamını ve demokratik değerleri mutlak surette hiçe sayan bir olgu olarak değerlendirmektedir⁶²¹. Strateji'ye göre, terörizmin ulaştığı küresel boyutun genişliği, yıkıcı sonuçları, insanları radikalleştirmek veya internet üzerinden propaganda yapmak suretiyle eleman sağlama potansiyeli; terörizmi Avrupa'nın güvenliği açısından önemli ve sürekli gelişen bir tehdit haline getirmektedir⁶²².

Strateji'nin güvenlik sorunlarına karşı sunulan çözüm önerileri kapsamında, yetkili mercilerin değerlendirme mekanizmalarının geliştirilmesinin Avrupa Birliği'nin aldığı tedbirlerin etkililiği bakımından gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle terörizm sorunu karşısında ayrı üye devletlerde aynı görevleri yerine getiren terörizmle mücadelede sorumlu birimlerin gerçekleştireceği değerlendirmelerin ortak güvenin geliştirilmesine katkıda bulunacağı belirtilmektedir⁶²³. Gerçekten, terörizmin siyasi boyutu, uluslararası ilişkilerde kullanılmaya elverişli bir araç olma özelliği dikkate alındığında, Strateji'deki bu eşgüdümeye dayalı güven vurgusu önemli bir anlam kazanmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, söz konusu "ortak güven" ilkesi, aynı zamanda İç Güvenlik Stratejisi'nin güvenlik sorunlarına karşı oluşturduğu "Avrupa Güvenlik Modeli"nin prensipleri arasında yer almaktadır⁶²⁴. Öte yandan, Strateji'nin yarattığı modelin gerçekleştirilmesi için izlenecek stratejik yöntemlere ayrılan bölümünde terör eylemlerinin neden olduğu ve sıklıkla tamir edilemez nitelikteki zararların azaltılması için istihbarat paylaşımının ve teröristlerle ilgili soruşturmaların zamanında gerçekleştirilmesinin önemli olduğunun altı çizilmektedir⁶²⁵. Ayrıca,, Strateji'de üye ülkeler dışındaki devletlerle ilgili de değerlendirmeler yer almaktadır. Buna göre, Avrupa Birliği üyesi devletlerin işbirliğinin ötesinde, terörizmle mücadele bakımından güçsüz ya da başarısız olan ve bu yüzden terörizmin barınma fırsatı bulduğu devletlere dikkat sarf edilmesi tavsiye edilmektedir⁶²⁶.

⁶²⁰ *Ibid.*, s. 11.

⁶²¹ *Ibid.*, s. 13.

⁶²² *Ibid.*, s. 13.

⁶²³ *Ibid.*, s. 18.

⁶²⁴ *Ibid.*, s. 20.

⁶²⁵ *Ibid.*, s. 22.

⁶²⁶ *Ibid.*, s. 30.

6. 2016 AB Küresel Dış Politika ve Güvenlik Stratejisi

Haziran 2016'da yayımlanan Avrupa Birliği Küresel Dış Politika ve Güvenlik Stratejisi, "Avrupa Birliği'nin gerek içinde gerekse ötesinde varoluşsal krizler yaşandığına ve Birlik'in tehlike altında olduğuna" vurgu yapan bir cümleyle başlamaktadır⁶²⁷. Strateji, ayrıca adında yer alan "küresel" sözcüğünün sadece coğrafi anlamda değil, aynı zamanda Strateji'nin önerdiği politikaların ve araçların geniş bir yelpaze oluşturması anlamında kullanıldığının altını çizmektedir. Bu yelpazede, terörizmle mücadele yer aldığı gibi insan hakları, iş fırsatları, entegre toplum gibi çeşitli politika ve araçlar yer almaktadır⁶²⁸. Bununla beraber, terörizme Avrupa Birliği Küresel Stratejisi'nde önemli bir yer ayrıldığı söylenebilir.

Avrupa Birliği Küresel Dış Politika ve Güvenlik Stratejisi'nin terörizmle mücadeleye ayrılan bölümünde ilk olarak, gerek Avrupa'da gerekse Avrupa dışında büyük çaplı terör saldırılarının yaşandığına dikkat çekilmektedir. Strateji'ye göre çözümün anahtarı, yatırımların artırılarak sürdürülmesi ve terörizmle mücadelede dayanışmanın sağlanmasıdır. Bu nedenle, Avrupa Birliği üyeleri ile Birlik'in kurumları arasında bilgi paylaşımının daha iyi bir seviyeye getirilmesi ve istihbarat alanındaki işbirliğinin sağlanması zorunlu olup bu kapsamda basın organlarında yasadışı içeriklerin takip edilerek ortadan kaldırılması kadar radikal şiddet hareketleri, terör bağlantıları ve yabancı teröristler konusunda uyarıların paylaşılmasını da gerektirmektedir. Avrupa Birliği, güvenlik hizmetleri alanındaki çabalarını artırmak suretiyle terör saldırıları karşısında üye devletlerin korunması için süratle önlem alarak kritik altyapı hizmetlerinin korunmasının yanı sıra siber krizlerin yönetilmesi çerçevesinde gönüllü girişimlerin desteklenmesini kendi yükümlülükleri arasında değerlendirmektedir. Öte yandan radikal şiddet hareketlerine karşı eğitim, kültür, iletişim, spor ve gençlik hizmetlerinin daha derin bir boyuta getirilmesi; dinler arası ve kültürler arası diyalog yoluyla ve sivil toplum,

⁶²⁷ European Union, **Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. the Global Strategy for European Foreign and Security Policy**, June 2016, https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/about/eugs_review_web_5.pdf, erişim tarihi: 03.10.2016, s. 7.

⁶²⁸ **Ibid.**, s. 7.

toplumsal aktörler, özel sektör ve terör mağdurlarıyla işbirliği yaparak radikalizmle mücadele edilmesi, Birlik'in Strateji'de ortaya koyduğu taahhütler arasındadır⁶²⁹.

Strateji, Avrupa Birliği'nin kurumsal varlığının ve değerlerinin terörizmle mücadelede bir panzehir niteliği taşıdığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda Strateji, Avrupa Birliği'nin, insan haklarına saygılı bir terörizmle mücadele anlayışını, özellikle Orta Doğu, Batı Balkan ülkeleri, Türkiye ve diğer devletlerle işbirliği yaparak geliştireceğini belirtmektedir⁶³⁰.

7. Değerlendirme

Genel olarak Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadele stratejisi değerlendirildiğinde, mücadelenin genel ilkelerini ortaya koyan belgelerle terörizmle mücadelede spesifik tedbirler ve normlar ortaya koyan düzenlemeler arasında bir ayırım yapılabilir. Bu bağlamda terör eylemleri gerçekleşmeden önceki süreci şekillendirmeye yönelik; terör eylemini işlemeye tahrik, terörizme eleman sağlama ve terörizm amaçlı eğitim suçlarının düzenlenmesi gibi spesifik tedbirlerin genel ilkeleri ortaya koyan normlara kıyasla terörizmle mücadele bakımından daha etkili ve işlevsel olduğu söylenebilir. Öte yandan, Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadeleyle ilgili strateji metinleri incelendiğinde, terörizm olgusuna bütüncül bir bakış açısının egemen olduğu gözlemlenmektedir. Bu çerçevede terörizmi ortaya çıkaran toplumsal, siyasi ve ekonomik olgular, terör eyleminin gerçekleşmesinden önceki sürecin kontrol altına alınmasına yönelik tedbirler Avrupa Birliği'nin konuya ilişkin çerçeve kararlarında ve strateji belgelerinde değerlendirilmektedir. Avrupa Birliği'nin sözü edilen bütüncül yaklaşımı, “teröre karşı savaş” tanımlamasından çok “terörizmle mücadele” nitelendirmesiyle örtüşmektedir⁶³¹. Patrick McCarthy, Avrupa Birliği'nin tutumunu, “Usame bin Ladin'in yakalanması mükemmel bir girişim olsa da gerçek hedefin onun mensup olduğu dinle birlikte yaşamak ve onunla diyalog kurmak olduğunu” söyleyerek özetlemektedir⁶³². Ancak, bu tutum, El Kaide terör

⁶²⁹ *Ibid.*, s. 21.

⁶³⁰ *Ibid.*, s. 21.

⁶³¹ Daniel Keohane, **The EU and Counter-Terrorism**, London: Centre for European Reform, 2005, s. 9.

⁶³² Patrick McCarthy, **Language, Politics and Writing: Storytelling in Western Europe**, New York: Palgrave Macmillan, 2002 künyeli eserden aktaran Keohane, *op.cit.*, s. 9.

örgütünün mensuplarına ilişkin olarak alınan kararlarda olduğu gibi sınırlayıcı, engelleyici tedbirlere⁶³³ başvurulmasına engel değildir.

Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadele stratejisine yönelik ciddi eleştirilere rastlanmaktadır. Örneğin Daniel Keohane ile Hugo Brady'nin kaleme aldığı bir çalışmada, Avrupa Terörizmle Mücadele Stratejisi'nin tutarlı politik hedefler ortaya koyan gerçek bir strateji olmaktan çok bir *alışveriş listesini* andırdığı ileri sürülmektedir⁶³⁴. Yine, bir başka yazar, Strateji'nin öngördüğü hedeflerin neredeyse amaca uygun hiçbir politika yürütülemeyecek kadar geniş olduğunu ileri sürmektedir⁶³⁵. Ayrıca Strateji'nin, Avrupa Birliği'nin terörizmle mücadelesinde öngördüğü politikalar arasında bir öncelik sıralaması yapmaması, dolayısıyla bir *öncelik yaratma zafiyeti* ile malul olması bakımından da eleştirilmektedir⁶³⁶. Bu eleştiriler, Avrupa Terörizmle Mücadele Stratejisi'nin neden sık sık revize edildiğiyle ilgili de bir fikir vermektedir⁶³⁷. Gerçekçi bir bakış açısıyla, Avrupa Birliği çatısı altında hukuki düzlemde yürütülen terörizmle mücadele faaliyetlerinin yararlı olmakla beraber, Kant'ın ileri sürdüğü “kalıcı barış” ütopyasının öngördüğü Avrupa'nın kurumsal gelişmişlik düzeyinden hâlâ uzak olduğunu söylemek gerekir⁶³⁸.

II. BAZI ULUSAL HUKUK DÜZENLEMELERİNDE

A. Ulusal Hukuk Düzenlemelerinde Genel Olarak Terör Suçlarının Düzenleniş Biçimi

1970'li yıllardan itibaren ulusal hukuk düzenlemelerine dahil edilmeye başlayan terörle mücadele mevzuatına ilişkin olarak Anglo-Amerikan modeli ve

⁶³³ Council Decision (CFSP), 14 March 2016, 2016/368, amending Common Position 2002/402/CFSP concerning restrictive measures against members of the Al-Qaida organisation and other individuals, groups, undertakings and entities associated with them, Bkz: Serge de Biolley-Henri Labayle-Maitena Poelemans-Anne Weyembergh, **Code of Criminal Law of the European Union**, Bruxelles: Bruylant, 2016, s. 899.

⁶³⁴ Oldrich Bures, **EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?**, Oxon: Routledge, 2016, s. 73; Söz konusu eleştiriyi ortaya koyan çalışma için bkz: Daniel Keohane-Hugo Brady, “Fighting Terrorism: The EU Needs a Strategy, not a Shopping List”, Center for European Reform, October, 2005.

⁶³⁵ Bures, **op.cit.**, s. 73.

⁶³⁶ **Ibid.**, s. 72.

⁶³⁷ **Ibid.**, s. 73.

⁶³⁸ Emmanuelle Saulnier-Cassia, “De La Lutte Contre Le Terrorisme dans l'Union Européenne”, sous la direction d'Emmanuelle Saulnier-Cassia, **La Lutte Contre Le Terrorisme dans Le Droit et La Jurisprudence de l'Union Européenne**, Issy-les-Moulineaux: Éditions Lextenso-L.G.D.J., 2014, s. 15.

Fransız modeli olmak üzere iki farklı eğilimin⁶³⁹ ön plana çıktığı söylenebilir⁶⁴⁰. Genel hatları itibariyle Anglo-Amerikan modelinde, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra, terörizmi olağan hukuk sisteminin dışında özel olarak ihdas edilen kurallarla düzenleme eğilimi ağırlık kazanmıştır⁶⁴¹. Buna karşılık, Kıta Avrupası’nı temsil ettiği söylenebilecek Fransız modeli, terörizm ve terör suçlarını olağan hukuk sistemi içinde düzenleme temayülü göstermektedir⁶⁴².

1. Terörizm Tanımı ile Terör Suçları ve Özel Olarak Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu Arasındaki İlişki

Öncelikle şu hususun altını çizmek gerekir ki, terör suçlarına ilişkin uluslararası düzenlemelerin aksine ulusal ceza hukuku mevzuatında “terör” veya “terörizm” tanımı ile “terör suçları” kavramı arasında daha sıkı bir ilişki vardır. Zira, uluslararası düzenlemelerde terör suçları, genellikle, tanımlanması siyasi açıdan zor bir kavram olan terörizmin tarifine yer verilmeksizin, sayma yöntemiyle belirlenmektedir. Buna karşılık, ulusal düzenlemelerde terörizmin tanımını kodifiye etmek, uluslararası düzenlemelere kıyasla siyasi açıdan ve kodifikasyon süreci bakımından daha kolay olduğu için; terörizmle mücadeleyle ilişkin ulusal hukuk metinlerinde hem terörizm tanımına daha yaygın rastlanmakta; hem de –belki de aynı sebeple- yapılan terörizm tanımı ile terör suçlarının hukuki mahiyeti arasında daha sıkı bir bağ oluşmaktadır. Dolayısıyla, çeşitli ülkelerin ulusal terörizmle mücadele mevzuatında, başta terör amaçlı örgütlenme suçu olmak üzere tüm terör suçlarının terörizm tanımı dikkate alınmaksızın hukuki mahiyetinin ortaya koyulması mümkün gözükmemektedir.

İkinci olarak, “terör” ya da “terörizm” kavramlarının hukuki tanımı ile terör suçları arasındaki ilişki, belki de en çok terör amaçlı örgütlenme suçunun hukuki mahiyetini etkilemektedir. Çünkü maddi ceza hukuku bakımından bir tehlike suçu niteliği taşıyan terör amaçlı örgütlenme suçu, hukuki varlığını kaçınılmaz şekilde doğrudan terör ve terörizm tanımına borçludur. Başlı başına “terör örgütü” terimi

⁶³⁹ Terör suçlarının ceza muhakemesi bakımından düzenlenme biçimine ilişkin söz konusu sistemler için bkz: William A. Schabas-Clémentine Olivier, “La Procédure Pénale Appliquée aux Infractions Terroristes: Droit Commun ou Régime Particulier?”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 113-133.

⁶⁴⁰ André, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 344.

⁶⁴¹ **Ibid.**, s. 344 vd.

⁶⁴² **Ibid.**, s. 348 vd.

bile söz konusu suç örgütünün türünün “terör” kavramına bağlı olduğunu yansıtan bir terminolojik tercihtir.

Üçüncü olarak, çeşitli ülkelerin düzenlemelerinde terör amaçlı örgütlenme suçunun sıkı sıkıya bağlı olduğu terör ya da terörizm tanımlarında iki eğilimin ağır bastığı söylenebilecektir⁶⁴³. Bu eğilimler, yöntem ve saik/amaç unsurlarına dayanmaktadır. Bazı ülkelerin mevzuatındaki terör/terörizm tanımında, terör örgütünün faaliyetlerinde kullandığı “yöntem” daha ağırlıklı olarak esas alınırken; başka bazı ülkelerde ise terör örgütünün kullandığı yöntemlerden ziyade, terör örgütünü suç işlemeye yönelten motivasyon olan “saik” ve yöneldikleri amaçlar ağırlık kazanmaktadır. Bazı ülkelerin düzenlemelerinde ise yöntem ile saik/amaç unsurları terörizm tanımında daha dengeli biçimde yer almaktadır. Örneğin, Fransız Ceza Kanunu’nun 421-1 maddesinde yer alan terör tanımında yöntem ve amaç unsurlarının her ikisine eşit biçimde ağırlık verildiği söylenebilecektir; Belçika Ceza Kanunu’nun 137. maddesindeki terör tanımında neredeyse tamamen amaç unsuruna ağırlık verildiği gözlemlenmektedir. Türk mevzuatı bakımından, terör tanımına yer veren Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesi incelendiğinde, yöntem unsurunun oldukça açık bir biçimde yer aldığı görülebilir. Terör tanımında yer alan bu yöntemler, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleri olarak açıkça sayılmaktadır.

Terörizm tanımında yöntem ve amaç unsurlarından başka, bir de “örgüt” unsurundan söz etmek mümkündür. Bu konuda, Türk mevzuatı, pek çok ulusal düzenlemede görülmeyen bir eğilim göstermekte olup örgüt unsurunu terör tanımının olmazsa olmaz bir parçası olarak düzenlemektedir. Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde, terör, “... kullanarak, ... yöntemlerinden biriyle, ... amacıyla *bir örgüte*

⁶⁴³ Çeşitli ülkelerin bu konudaki düzenlemeleri uzun zamandan beri karşılaştırmalı çalışmaların konusu olmuştur. Bkz: William A. Schabas-Clémentine Olivier, “État de la Législation Antiterroriste des Autres États Européens (Autriche, Belgique, Danemark, Finlande, Grèce, Luxembourg, Pays-Bas, Portugal, Suède)”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 309-336; Michael P. Scharf, “Defining Terrorism as the Peacetime Equivalent of War Crimes: A Case of Too Much Convergence between International Humanitarian Law and International Criminal Law”, **ILSA Journal of International & Comparative Law**, No: 7, 2001, s. 391 vd.; Robert J. Beck-Antony Clarck Arend, “Don't Tread on Us: International Law and Forcible State Responses to Terrorism”, **Wisconsin International Law Journal**, No: 12, 1994, ss. 165-192; Thomas M. Franck-Bert B. Lockwood, “Preliminary Thoughts towards an International Convention on Terrorism”, **American Journal of International Law**, No: 68, 1974, ss. 72-82. Hennebel- Lewkowicz, “Le Problème de la Définition du Terrorisme”, **op.cit.**, s. 19.

mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylem” olarak tarif edilmektedir. Buna tanıma göre ortada bir suç örgütü olmadığı sürece terörden ve terör suçunun varlığından söz etmek mümkün gözükmemektedir. Terör tanımında yer verilen örgüt unsuru meselesi, aşağıda Türk Ceza Hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçuna ayrılan üçüncü bölümde daha ayrıntılı incelenecektir.

Terörizm tanımının terör suçlarıyla ilişkisinin mahiyeti bakımından, çeşitli ulusal hukuk düzenlerinin aynı usulü tercih ettiğı söylenemeyecektir. Bazı devletler terörizmin hukuki tanımını yeni bir terör suçu yaratmaktan başka amaçlarla kanunlařtırmaktadır⁶⁴⁴. Buna karşılık, bazen bu tanımlar ceza hukukuyla bağılantılı olmaktadır. Örneğın, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İsrail ve Almanya’da terörizmin hukuki tanımı yeni bir terör suçu yaratmazken; İspanya⁶⁴⁵ gibi bazı devletlerde bu tanım, Ceza Kanunu’ndaki olağan suçlar için öngörölen cezaları ağırlaştıran bir hukuki dayanak oluřtırmaktadır⁶⁴⁶.

2. Terör Suçlarının Düzenleniş Biçimi

Kabul etmek gerekir ki terör suçları, hukuk tarihinin başladığı dönemden bugüne çeşitlenerek varlığını koruyan “doğal suçlar” kapsamı dışında yer almakta olup modern bir suç kategorisidir. Nitekim “terör” teriminin günümüzdeki anlamına yakın bir mahiyette kullanılmaya başlaması da yukarıda terminoloji bölümünde belirtildiğı üzere XVIII. Yüzyılın sonlarındaki Fransız İhtilali’nden sonra gerçekleşmiştir. Teknik anlamda terör suçlarının geçmişini de XX. yüzyıldan itibaren başlatmak gerekecektir. Bu bağlamda, İngiltere’de 1974 yılında kabul edilen Terörizmin Önlenmesi Hakkında Kanun⁶⁴⁷, terör suçlarına ilişkin ulusal hukuk düzenlemeleri içinde ilk örneklerden biri olarak kabul edilebilir. Öte yandan, terörle mücadeleye yönelik yapılan düzenlemelerin 2001 yılının sonundan itibaren yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. İngiltere’de 2001’de kabul edilen Anti-Terörizm, Suç ve Güvenlik Kanunu, yine aynı yıl içinde Kanada’da kabul edilen Anti-Terörizm Kanunu, 2002 tarihli Yeni Zelanda Terörizmin Önlenmesi Kanunu, 2003 tarihli

⁶⁴⁴ Ben Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, **op. cit.**, s. 34.

⁶⁴⁵ İspanya’nın terörizmle mücadele mevzuatı hakkında bkz: José Luis de la Cuesta, “La Législation Antiterroriste en Espagne”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 264-276.

⁶⁴⁶ Ben Saul, “Terrorism as a Legal Concept”, **op. cit.**, s. 34.

⁶⁴⁷ Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act, 1974.

Belçika Anti-Terörizm Kanunu, 2005 tarihli İrlanda Cezai Adalet (Terör Suçları) Kanunu, 2005 tarihli Avustralya Anti-Terörizm Kanunu bu kapsamdadır. Kuşkusuz, söz konusu yoğun kodifikasyon sürecinin başlıca sebebi 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen, Amerika Birleşik Devletleri’ni hedef alan terör saldırılarından sonra terörizm tehdidinin boyutlarına ilişkin oluşan farkındalıktır. Bu doğrultuda en son kabul edilen düzenlemeler arasında Çin Halk Cumhuriyeti’nde 2015 yılında kabul edilen Anti-Terörizm Kanunu ile Rusya Federasyonu’nda 2016 yılında kabul edilip büyük ölçüde yürürlüğe giren, kanunlaşma sürecinde öncülük üstlenen Rus Parlamentosu üyesi İrina Yarovaya’dan dolayı Yarovaya Kanunu olarak da bilinen Rusya Terörle Mücadele Kanunu sayılabilir.

Terör suçlarının düzenlenmesi konusunda da her ülkenin aynı kodifikasyon yöntemini benimsediği söylenemez. Bazı ülkeler, bu kategoride yer alan suçları genel ceza kanunlarının (*code pénal*, *codice penale*) çatısı altında kanunlaştırmayı tercih etmektedir. Örneğin, Fransa’da terör suçları Fransız Ceza Kanunu’nun m. 421-1 ile 422-7 hükümleri arasında, Belçika’da Belçika Ceza Kanunu’nun 137. maddesinde, İtalya’da ise İtalyan Ceza Kanunu’nun m. 270 bis ve devamındaki hükümlerde düzenlenmektedir. Diğer bazı ülkeler ise prensip olarak terör suçlarını genel nitelikli ceza kanununun haricinde özel bir kanunla düzenleme eğilimindedir. Bunlara örnek olarak Türkiye, İngiltere, İrlanda, Kanada ve Avustralya sayılabilir.

Başka bazı ülkelerin ceza düzenlemeleri ise terör suçlarından sadece birine ya da birkaçına yer vermekle yetinerek geriye kalan terör suçlarını ayrıca kodifiye etmeyerek mahiyetlerine göre ceza kanunlarında düzenlenen genel suçlar kapsamında değerlendirilmesine izin vermektedir. Örneğin, İsviçre Ceza Kanunu (*Code Pénal Suisse*), 260. maddesinde terörizmin finansmanı suçunu düzenlemektedirken diğer terör suçlarını gerek İsviçre Ceza Kanunu’nda gerekse diğer ceza mevzuatında ayrıca düzenlememektedir. Bununla beraber, genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, özellikle Kıta Avrupası’nda terör örgütünün işlemeyi amaçladığı suçların *numerous clauses* yöntemiyle düzenlenerek belirlendiği söylenebilecektir⁶⁴⁸.

⁶⁴⁸ Manuel Cancio Meliá-Anneke Petzsche, “Terrorism as a Criminal Offence”, Ed. Aniceto Masferrer-Clive Walker, **Counter-Terrorism, Human Rights and the Rule of Law: Crossing Legal Boundaries in Defence of the State**, Edward Elgar Publishing, 2013, s. 95.

B. Fransa

1. Örgütlü Suçluluk

Fransız mevzuatında terör amaçlı örgütlenme suçunun nasıl düzenlendiğini ortaya koymadan önce iki tabloyu ortaya koymak yararlı olacaktır. Bunlardan ilki, Fransız mevzuatında terör örgütünün, örgütlü suçluluk tablosu içindeki yeri; ikincisi ise terör amaçlı örgütlenme suçunun “terör suçu” kavramıyla ilişkisidir.

Fransız ceza hukukunda dar anlamda örgütlü suçlulukla ilgili üç kriter esas alınmaktadır: gelişmiş yapıda bir örgütün varlığı, uzun vadeli bir suç işleme amacı, uluslararası nitelikte ağır suçların işlenmesi⁶⁴⁹.

Fransız Ceza Kanunu’nda örgütlü suçluluk kapsamında çeşitli suç örgütü tiplerinin varlığından bahsedilebilir. Bunlar arasında, m. 421-2-1’de düzenlenen “terör örgütü”nün (*groupement terroriste*) yanı sıra m. 450-1’de düzenlenen, bir ya da birkaç cürüm ya da cünhayı işlemek amacıyla kurulan “genel suç örgütü” (*association de malfaiteurs*); m. 412-2’de düzenlenen, Cumhuriyetin kurumlarına ya da ülke bütünlüğüne karşı işlenen suçlardan birini ya da birkaçını işlemek amacıyla örgütlenmeyi düzenleyen “komplo örgütü” (*complot*); m. 431-13’te düzenlenen, hiyerarşik ve kamu düzenini bozmaya elverişli bir örgütlenme yapısına sahip olup silahlı ya da silah kullanma potansiyeli taşıyan “militan örgüt” (*groupe de combat*) gibi örgüt tiplerinden söz edilebilir⁶⁵⁰. Fransız kanun koyucu, amaç suçların ağırlığını göz önünde bulundurarak, genel suç örgütlenmesi dışında, örgütlenme suçları yaratmıştır⁶⁵¹.

Belirtmek gerekir ki, Fransız Ceza Kanunu’nun genel hükümler kısmında, m. 132-71 hükmünde yer alan organize çete (*bande organisée*), Fransız kanun koyucusu tarafından bir örgütlenme suçu olarak değil, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir⁶⁵².

⁶⁴⁹ Yann Bisiou, “La Concept de Crime Organisé en France”, in Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, op.cit., s. 626.

⁶⁵⁰ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 859.

⁶⁵¹ **Ibid.**, s. 860.

⁶⁵² Jean Larguier-Philippe Conte-Stéphanie Fournier, **Droit Pénal Spécial**, 15e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2013, s. 15, s. 392.

2. Terör Suçları ve Terör Örgütü

a) Terör Suçları

Fransız kanun koyucunun terörizmle mücadele çerçevesinde yaptığı düzenlemeler, süreklilik arz eden terör faaliyetlerinin etkisiyle birkaç aşamada gerçekleştirilmiştir⁶⁵³. 1980'li yıllardan önce, gerek kanun koyucu, gerekse mahkemeler tarafından terör eylemleri göz ardı edilmiş ve siyasi rejim açısından tehdit olarak görülmemiştir⁶⁵⁴. Ancak 1986'dan itibaren kanun koyucu terörizmle ilgili düzenlemeler getirmiş, nihayet 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu terörizmi ayrı bir başlık altında düzenlemiştir⁶⁵⁵. Genel olarak bakıldığında, Fransız kanun koyucunun terörizmle ilgili kodifikasyonla izlediği yöntem, Avrupa Birliği Konseyi'nin 13 Haziran 2002 tarihli ve 2002/475/JAI sayılı çerçeve kararıyla paralellik göstermektedir⁶⁵⁶.

Terörizm kavramı, Fransız hukukuna ilk defa Ceza Usul Kanunu'nun 706-16 ila 706-25 maddelerini düzenleyen 9 Eylül 1986 tarihli Kanun'la⁶⁵⁷ girmiş; daha sonra, 22 Temmuz 1996 ve 15 Kasım 2001 tarihli Kanunlar'la terör suçlarının düzenlenmesiyle terörle mücadele mevzuatı güçlendirilmiştir⁶⁵⁸. İç güvenlikle ilgili 9 Eylül 2002 ve 18 Mart 2003 tarihli Kanunlar'ın yanı sıra terör faaliyetlerinin bastırılmasına yönelik 9 Mart 2004 ve 23 Ocak 2006 tarihli Kanunlar; Ceza Kanunu, Ceza Usul Kanunu ve finansmana ilişkin mevzuatta önemli değişiklikler getirmiştir⁶⁵⁹. Terör örgütüne katılmayı teşvik etme suçunu mevzuata dahil eden 21 Aralık 2012 tarihli Kanun ile bireysel terörizmi de kapsayan düzenlemelerin yer aldığı 13 Kasım 2014 tarihli Kanun, bu bağlamda değerlendirilebilir⁶⁶⁰. Yeni Fransız Ceza Kanunu'nun hazırlayıcıları da terörizmi ayrı bir bölüm halinde düzenleme ihtiyacı hissetmişlerdir⁶⁶¹.

⁶⁵³ Michel Véron, **Droit Pénal Spécial**, 11e édition, Paris: Éditions Dalloz-Sirey, 2006, s. 349.

⁶⁵⁴ Pradel-Danti-Juan, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 698.

⁶⁵⁵ **Ibid.**

⁶⁵⁶ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 840.

⁶⁵⁷ Loi n° 86-1020 du 9 septembre 1986.

⁶⁵⁸ Patrice Gattegno, **Droit Pénal Spécial**, 6e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2005, s. 333; Malabat, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 517.

⁶⁵⁹ Véron, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 349.

⁶⁶⁰ André, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 357.

⁶⁶¹ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 839.

Fransız ceza mevzuatında terör suçlarıyla ilgili temel hükümler Fransız Ceza Kanunu'nda⁶⁶², “millete, devlete ve kamu barışına karşı suçlar” başlıklı dördüncü kitabın “terörizm” adlı başlığının altında yer almaktadır. Literatürde, terörizmin kanun sistematığındeki başlıkların yanı sıra “kamu güvenliğine karşı suçlar”⁶⁶³, “millete karşı suçlar”⁶⁶⁴ başlıkları altında incelendiği görülmektedir. Kamu güvenliğine karşı suçlar ise suçun faili tarafından güdülen amaç vasıtasıyla karakterize edilmektedir⁶⁶⁵.

Fransız Ceza Kanunu'ndaki terörizm başlığı iki alt bölümden oluşmaktadır. İlk alt bölümde terör tanımı ile bu tanım kapsamına giren terör eylemleri ve karşılığında öngörülen yaptırımlar, ikinci alt bölümde ise terör suçlarıyla ilgili özel hükümler düzenlenmektedir. Fransız Ceza Kanunu'nun terör suçlarına ilişkin hükümleri genel olarak incelendiğinde görülmektedir ki terörün finansmanı da dâhil olmak üzere pek çok terör suçu bir bütün halinde Kanun'da düzenlenmiştir. Bu açıdan terör suçları bağlamında Fransız ceza mevzuatının Türk ceza mevzuatına kıyasla daha düzenli bir yapı arz ettiği söylenebilecektir.

Fransız Ceza Kanunu, terörizmin çeşitli formlarına yer vermektedir⁶⁶⁶. Christophe André, bu konuda iki büyük kategorinin mevcut olduğunu ileri sürerek Ceza Kanunu'ndaki terör suçlarının, referansa dayalı, nisbi terör suçları (*terrorisme par référence*) ve bağımsız, mutlak terör suçları (*infractions terroristes autonomes*) şeklinde bir tasnifi benimsemektedir⁶⁶⁷. Jean Languier, Philippe Conte ve Stéphanie Fournier'nin tasnifine göre, Kanun'daki terörizm formları; terör saikiyle işlenen suçlar, ekolojik terörizm, terör amaçlı örgütlenme suçu, terörizmin finansmanı, yaşam tarzıyla bağdaşmaz nitelikteki malvarlığı ve terörizmi teşvik olarak altı kategori altında değerlendirilebilir⁶⁶⁸. Michel Véron ise Fransız ceza mevzuatındaki terör suçlarını beş kategori altında incelemektedir⁶⁶⁹. Bu çerçevede m. 421-1'de listelenen terör suçları, m. 421-2'de düzenlenen ekolojik terörizm⁶⁷⁰, m. 421-2-1'de

⁶⁶² Code Pénal, version consolidée au 9 avril 2017.

⁶⁶³ Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 442; Malabat, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 517.

⁶⁶⁴ Dreyer, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 350.

⁶⁶⁵ Malabat, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 517.

⁶⁶⁶ Languier-Conte-Fournier, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 385.

⁶⁶⁷ André, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 357.

⁶⁶⁸ **Ibid.**, s. 385-386.

⁶⁶⁹ Véron, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 350.

⁶⁷⁰ Loi n°2004-204 du 9 mars 2004 - art. 8, **JORE**, 10 mars 2004.

düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçu, m. 422-2-2’de düzenlenen terörizmin finansmanı⁶⁷¹ ve m. 421-2-3’te düzenlenen terör suçlarıyla bağlantılı, yaşam tarzıyla bağdaşmaz nitelikteki malvarlığı düzenlemelerinden bahsetmek mümkündür⁶⁷².

Fransız Ceza Kanunu’nun 421-2-4 maddesindeki terör örgütüne eleman sağlama ve katılmayı teşvik etme suçlarına ilişkin düzenleme, 21 Aralık 2012 tarihli ve 2012/1432 sayılı Kanun’la Fransız hukukundaki yerini almıştır⁶⁷³. Ayrıca 2014 yılında kabul edilen bir Kanun’la⁶⁷⁴ bireysel olarak işlenebilecek, terörizmi doğrudan teşvik etmek ve aleni şekilde terör eylemlerini haklı göstermek fiilleri, Ceza Kanunu’nun m. 421-2-5 hükmünde yaptırım altına alınmıştır⁶⁷⁵.

Yaşam tarzıyla bağdaşmaz nitelikteki malvarlığına ilişkin düzenleme, sadece terör örgütlerinin aktif üyeleriyle bağlantılı olma durumunu değil, terör eylemlerinin finansmanına katkıda bulunma halini de kapsamaktadır⁶⁷⁶. Nitekim, literatürde, söz konusu suç, “varsayılan terörizm” olarak nitelendirilmektedir⁶⁷⁷.

Fransız Ceza Kanunu’nun terörizme ayrılan başlığın ilk alt bölümünde yer alan m. 421-1, ortaya koyduğu terör tanımı çerçevesinde işlenebilecek terör suçlarını düzenlemektedir. Maddeye göre, bu çerçeve “bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olarak, yıldırma ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacıyla girişilen suçlar”ı kapsamaktadır. Maddede yer alan terör kriterleri, yukarıda söz edilen Ceza Usul Kanunu’nun 706-16 maddesinde yer verilen kriterlerle örtüşmektedir⁶⁷⁸. Kanun’un 421-1 maddesindeki düzenleme, söz konusu tanımda yer alan “teşebbüs”, “kamu düzeni” gibi terimlerin muğlak olmasından dolayı, terörizm kavramının sınırlarının belirlenemeyeceği gerekçesiyle

⁶⁷¹ Loi n°2001-1062 du 15 novembre 2001 - art. 33, **JORF**, 16 novembre 2001.

⁶⁷² Véron, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 350-351.

⁶⁷³ Larguier-Conte-Fournier, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 385.

⁶⁷⁴ Loi n°2014-1353 du 13 novembre 2014 - art. 5.

⁶⁷⁵ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 845.

⁶⁷⁶ **Ibid.**, s. 848.

⁶⁷⁷ Dreyer, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 358.

⁶⁷⁸ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 839.

eleştirilmektedir⁶⁷⁹. Bununla beraber Anayasa Konseyi'ne göre, tanımda yer alan terimler, yeterince açık ve anlaşılır mahiyettedir⁶⁸⁰.

Fransız ceza hukukunda terörizm, amaç ve eylem yöntemi olmak üzere iki unsur üzerinde kurulmuş bir hukuki kavramı ifade etmektedir⁶⁸¹. Terör eylemlerinin amaç (*finalité*) ve nitelik (*nature*) kıstaslarıyla diğer suç kategorilerinden ayırt edilebileceği düşünülmektedir⁶⁸². Ancak, kavramın, belli birtakım fiiller (maddi unsur) ile amaç ve özel kast (manevi unsur) şeklinde ikili ama farklı bir yaklaşımla ele alındığı da görülmektedir⁶⁸³. Doktrinin büyük çoğunluğuna göre, Fransız Ceza Kanunu'nun m. 421-1 hükmünde yer alan, “bireysel veya toplu bir terörist teşebbüsle bağlantılı olma” koşulu, manevi unsuru, spesifik olarak da özel kastı temsil etmektedir⁶⁸⁴. Bir başka görüşe göre terörizmin amaç unsuru, m. 421-1'de yer alan terör tanımı ile özel kasttan oluşmaktadır⁶⁸⁵. Bazı yazarlara göre özel kast, objektif ve subjektif olmak üzere iki unsurdan oluşmakta olup terör suçları bakımından, “bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olma” koşulu özel kastın objektif unsurunu, “yıldırma ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacı” ise özel kastın subjektif unsurunu oluşturmaktadır⁶⁸⁶.

Emmanuel Dreyer'e göre, terör girişimi, maddi ve manevi planda değerlendirilebilir. Maddi planda, suç, bir projeye dayalı olarak tasarlanarak işlenebilecek mahiyette olup belli bir suçun icra edilmesiyle gerçekleşmektedir⁶⁸⁷. Manevi planda ise failin sadece işlediği suça yönelik kasta sahip olması yeterli olmayıp eyleminin söz konusu terör girişimine atfedilebilir olması gerekmektedir⁶⁸⁸.

Fransız Ceza Kanunu'nda düzenlenen (terör saikiyle işlenen) nisbi terör suçları, kişilere karşı suçlar, malvarlığına karşı suçlar ve devlet otoritesine ve kamu güvenliğine karşı suçlar olarak üç ana başlık altında sınıflandırılabilir⁶⁸⁹. Nisbi terör

⁶⁷⁹ Jean-Pierre Marguénaud, “La Qualification Pénale des Actes de Terrorisme”, **RSC**, n° 1, Janvier-Mars 1990, s. 1.

⁶⁸⁰ Conseil Constitutionnel, Décision n° 86-216 DC du 3 septembre 1986, **Journal Officiel de la République Française**, 5 Septembre 1986, s. 10788.

⁶⁸¹ Gattegno, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 333.

⁶⁸² Malabat, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 517.

⁶⁸³ Véron, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 349-351.

⁶⁸⁴ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 842.

⁶⁸⁵ Malabat, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 518.

⁶⁸⁶ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 842.

⁶⁸⁷ Dreyer, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 351.

⁶⁸⁸ **Ibid.**

⁶⁸⁹ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 845.

suçlarına ilişkin düzenleme dolayısıyla, esasen kişilere ya da malvarlığına karşı suçlar kategorisinde yer alan pek çok fiil, terör saikiyle işlendiği için kamu güvenliğine karşı suçlar kapsamına dahil edilmektedir⁶⁹⁰.

Kanunda düzenlenen terör tanımı çerçevesinde, terör suçları arasında, hayata ve vücut bütünlüğüne karşı işlenen kasti fiiller; Fransız Ceza Kanunu'nun çeşitli bölümlerinde düzenlenen hava, deniz ya da diğer ulaşım yollarında işlenen kaçırma, el koyma ve güveni kötüye kullanma fiilleri, *numerous clauses* olarak belirtilen malvarlığına karşı suçlar, militan grup (silahlı suç örgütü) kurma, yönetme ve üye olma suçu, çeşitli kanunlarda düzenlenen nükleer, patlayıcı madde ve silahlara ilişkin suçlar, söz konusu suçları bildirmeme suçu, Fransız Ceza Kanunu'nda düzenlenen kara para aklama suçu, Para ve Finans Kanunu'ndaki ilgili cünhalar⁶⁹¹ yer almaktadır (m. 421-1). Fakat Fransız ceza hukukundaki terör suçları bunlardan ibaret değildir. Yine, “bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olarak, yıldırma ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacıyla, karada, havada, karasularında, yeraltında, gıda ve gıda bileşenleri alanında, insanların ve hayvanların sağlığını veya doğal çevreyi tehlikeye sokacak biçimde işlenen suçlar da takip eden fıkra (m. 421-2) uyarınca terör suçu kapsamındadır.

Kanun'un 421-3 numaralı maddesinde, m. 421-1'de fıkralar halinde sayılan suçların terör saikiyle işlenmesi halinde verilecek cezaların maksimum sınırları belirtilmektedir⁶⁹². Bu sınırlar, adi suç olarak Kanun'da öngörülen cezalarla orantılı olarak artırılmaktadır⁶⁹³. Suçun ağırlığına göre verilecek hapis cezaları üç yıl ile otuz yıl arasında değişiklik göstermektedir. Doğal olarak, terör saikiyle işlendiği için terör suçu olarak nitelendirilen fiillerin karşılığında öngörülen ceza, aynı fiillerin Ceza Kanunu'nda terör saiki olmaksızın işlendiği takdirde (basit halleri için) öngörülen maddedeki cezalardan daha fazladır. Örneğin, vücut bütünlüğüne karşı işlenen suçlardan işkence suçu bakımından, Fransız Ceza Kanunu'nda m. 222-1'de öngörülen ceza, on beş yıl hapis cezası iken; aynı fiilin m. 421-1'de ortaya konulan

⁶⁹⁰ Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 442.

⁶⁹¹ Fransız ceza hukuku sisteminde, karşılığında cezai yaptırım öngörülen ihlaller hâlihazırdaki Türk ceza hukuku sistemindeki gibi “suç”tan ibaret değildir. Fransız Ceza Kanunu m. 111-1'e göre, suçlar, ağırlıklarına göre cürüm (*crime*), cünha (*délit*) ve kabahat (*contravention*) olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Dolayısıyla, cünhalar cürümlere göre daha hafif, kabahatlere göre daha ağır olan orta ağırlıktaki suçları ifade etmektedir.

⁶⁹² Malabat, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 520.

⁶⁹³ **Ibid.**

terör tanımı çerçevesinde işlenmesi halinde m. 421-3 hükmünde öngörülen ceza yirmi yıl olarak öngörülmüştür.

Fransız terörle mücadele mevzuatı bakımından vurgulanması gereken bir başka husus, bireysel terör eylemlerine ilişkindir. Terör tehlikesinin gelişimi ve terör eylemlerinin yalnızca bir kişi tarafından tasarlanmasının mümkün olması dikkate alınarak, İngiliz ve Alman mevzuatından örnek alınmak suretiyle 13 Kasım 2014 tarihinde kabul edilen Kanun’la bireysel terör girişimi Fransız mevzuatına dahil edilmiştir⁶⁹⁴. Bu nedenle, Fransız hukukunda terör eylemlerinin bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi gerekmemektedir. Kanun’un 421-5 maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca bireysel terör eylemi faili, on yıl hapis ve 150.000 Euro adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. Fransız Anayasa Konseyi, 7 Nisan 2017 tarihli kararında, bireysel terör eylemini düzenleyen Ceza Kanunu hükümlerinin anayasaya uygunluğunu incelemiş, m. 421-2-6’da yer alan bir ibare dışında, söz konusu hükümlerinin Fransız Anayasası’na aykırı olmadığına hükmetmiştir⁶⁹⁵.

Doktrinde Fransız Ceza Kanunu’nun terörizm bağlamında düzenlediği söz konusu spesifik suçlar, terörizm tanımını merkez alması itibarıyla, uydu niteliğindeki terör suçları (*infractions satellites du terrorisme*) olarak nitelendirilmektedir⁶⁹⁶. Kuşkusuz terör amaçlı örgütlenme suçu da söz konusu “uydu suç”lar arasında yer almaktadır⁶⁹⁷.

Fransız terörle mücadele mevzuatının karmaşık yapısına rağmen, Anayasa Konseyi, Fransız Ceza Kanunu’ndaki terörizme ilişkin düzenlemelerin yeterince açık ve anlaşılır olduğuna, anayasal bir prensip olan suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olmadığına hükmetmiştir⁶⁹⁸.

⁶⁹⁴ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 850.

⁶⁹⁵ Conseil Constitutionnel, Décision n° 2017-625 QPC du 7 avril 2017, **Journal Officiel de la République Française**, n°0085 du 9 avril 2017 texte n° 38.

⁶⁹⁶ Malabat, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 518-519.

⁶⁹⁷ **Ibid.**, s. 519.

⁶⁹⁸ Mikaël Benillouche-Jean-Yves Maréchal, **Leçons de Droit Pénal Spécial**, Paris: Éditions Ellipses, 2011, s. 155.

b) Terör Örgütü

Fransız Ceza Kanunu'nun dördüncü kitabının ikinci başlığı altında düzenlenen terörizme ilişkin hükümler, m. 421-1 ile m. 422-7 arasında yer almakta olup oldukça geniş kapsamlıdır. Bu suçlar esas itibarıyla, yukarıda belirtildiği gibi terör amaçları ve yöntemleriyle işlenmesi koşuluyla bağlıdır. Ancak, Fransız kanun koyucu özerk bir suç tipi yaratarak ağır nitelikte belirli suçları işlemek amacıyla örgütlenme faaliyetini yaptırım altında almaktadır⁶⁹⁹. Söz konusu olan terör amaçlı örgütlenme suçu, genel örgütlenme suçunu düzenleyen m. 450-1'den farklı olarak kamu güvenliği bakımından gerçek bir tehlike yaratma koşuluna bağlıdır⁷⁰⁰.

Fransız hukukunda, terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından belirtmek gerekir ki, bu suç ile genel amaçlı örgütlenme suçu arasında genel hüküm-özel hüküm ilişkisi mevcuttur⁷⁰¹. Kanun koyucu, genel örgütlenme suçu dışında terörizm amaçlı örgütlenme suçunu ayrıca düzenleme ihtiyacı hissetmiştir⁷⁰². Terör amaçlı örgütlenme suçu, genel örgütlenme suçunun özel bir türüdür⁷⁰³. Nitekim terör amaçlı örgütlenme, doktrinde ve uygulamada doğrudan genel amaçlı örgütlenmeye ilişkin m. 450-1'deki terminoloji kullanılmak suretiyle “*association de malfaiteurs à but terroriste*”⁷⁰⁴ (terör amaçlı örgütlenme) terimiyle ya da aynı terimin baş harflerinden oluşan “*AMT*”⁷⁰⁵ kısaltmasıyla ifade edilmektedir. Kanun koyucu, m. 421-2-1'de düzenlediği suçla “örgütlenme yoluyla terörizm” (*terrorisme par association de malfaiteurs*) olgusunu düzenlemiştir⁷⁰⁶. Benzer şekilde, “terör girişimiyle bağlantılı örgütlenme” ibaresi de doktrinde ve yargı kararlarında yer almaktadır⁷⁰⁷. Keza, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenleme, Fransız Ceza Kanunu'nun 421-1

⁶⁹⁹ André, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 360; Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 838.

⁷⁰⁰ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 838.

⁷⁰¹ **Ibid.**

⁷⁰² Malabat, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 519.

⁷⁰³ André, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 360; Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 444.

⁷⁰⁴ Katouya, **Réflexions sur la Instruments de Droit Pénal International et Européen de Lutte Contre le Terrorisme, op.cit.**, s. 462; Ayrıca bkz: Jacques Massey, **ETA: Histoire Secrète d'une Guerre de Cent Ans**, Paris: Flammarion, 2010, s. 106.

⁷⁰⁵ Bkz: Assemblée Nationale, Commission d'Enquête, **Rapport Relative aux Moyens Mis en œuvre par l'État pour Lutter Contre le Terrorisme Depuis le 7 janvier 2015**, N° 3922, Enregistré à la Présidence de l'Assemblée Nationale le 5 Juillet 2016, Président M. Georges Fenech, Rapporteur M. Sébastien Pietrasanta, s. 200.

⁷⁰⁶ Malabat, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 519.

⁷⁰⁷ Örneğin, Crim., 21 Mai 2014, Bull. Crim., N° 136, Yves Mayaud, **Code Pénal: Annoté**, Annotations de jurisprudence et bibliographie par Yves Mayaud, avec le concours de Carole Gayet, 114e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2017, s. 1214.

maddesinde düzenlenen terör tanımındaki “kolektif girişim” (*entreprise collective*) bağlamında değerlendirilmektedir⁷⁰⁸.

Doktrinde, Kanun’da yer alan terör tanımının, terör amacına sahip bir yapının ve stratejinin varlığını gerektirdiği ileri sürülmektedir⁷⁰⁹. Fransız Yargıtay Ceza Dairesi’nin içtihadına göre, eylemden önce bir stratejinin varlığı, terörizm olgusunun doğal bir sonucudur⁷¹⁰. Strateji olmaksızın “terör saiki”nden söz etmek oldukça güçtür⁷¹¹.

Fransız Ceza Kanunu’nda terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemeler, yukarıda belirtilen terör suçlarına ilişkin hükümlerin devamında yer almaktadır. Bu kapsamda terör örgütüne üyeliği düzenleyen m. 421-2-1, 22 Temmuz 1996 tarihli Kanun’la⁷¹² Fransız Ceza Kanunu’na eklenmiştir⁷¹³. Terör amaçlı örgütlenme suçunun Fransız mevzuatına eklenmesi, terörle mücadele sürecinde hukuk uygulayıcıları tarafından da oldukça yararlı bir yenilik olarak değerlendirilmektedir⁷¹⁴. Örneğin, danışmanlık görevi üstlenen yargıçlar heyetiyle bir araya gelen 23 Ocak 2006 tarihli terörizmle mücadele kapsamında kabul edilen yasanın raportörü ve hâlihazırda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı olan Jean-Claude Marin’in ifadesiyle, terör örgütünü düzenleyen madde, terörizmle mücadelede öncülük işlevi gören bir “mızrak ucu”dur⁷¹⁵.

⁷⁰⁸ Dreyer, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 354.

⁷⁰⁹ Lepage-Matsopoulou, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 843.

⁷¹⁰ Crim. 7 Mai 1987, *Bull. Crim.*, N° 186, Malabat, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 518; Benillouche-Maréchal, *Leçons de Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 157; Ollard-Rousseau, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 452.

⁷¹¹ Ollard-Rousseau, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 452.

⁷¹² Loi n° 96-647 du 22 juillet 1996.

⁷¹³ Katouya, *Réflexions sur la Instruments de Droit Pénal International et Européen de Lutte Contre le Terrorisme, op.cit.*, 462. Bu düzenlemenin zamanlamasında, 1995 yılında Fransa’da art arda gerçekleşen terör saldırılarının etkili olduğu bilinmektedir. Bkz: Frank Foley, *Countering Terrorism in Britain and France: Institutions, Norms and the Shadow of the Past*, 3rd Printing, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 202.

⁷¹⁴

⁷¹⁵ Katouya, *Réflexions sur la Instruments de Droit Pénal International et Européen de Lutte Contre le Terrorisme, op.cit.*, 462. Benzer şekilde, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenleme, Fransız Ulusal Meclisi’ne sunulan bir Soruşturma Komisyonu Raporu’nda Fransız terörle mücadele mevzuatının “pivot” hükmü olarak nitelendirilmektedir. Bkz: Assemblée Nationale, Commission d’Enquête, *Rapport Relative aux Moyens Mis en œuvre par l’État pour Lutter Contre le Terrorisme Depuis le 7 janvier 2015, op.cit.*, s. 200. Yine, bir başka Soruşturma Komisyonu Raporu’nda, bu hükmün yargı otoritesine terör faaliyetlerini hazırlık aşamasındayken önlemek hususunda imkân tanıdığını belirtilmektedir. Bkz: Assemblée Nationale, Commission d’Enquête, *Rapport sur le Fonctionnement des Services de Renseignement Français dans le Suivi et la Surveillance des Mouvements Radicaux Armés*, N° 1056, Enregistré à la Présidence de

Terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen m. 421-2-1'e göre, mevcut bir örgüte ya da suç için anlaşmaya, söz konusu terör suçları bakımından hazırlık hareketi teşkil edebilecek nitelikte bir ya da birkaç somut eylem biçiminde karakterize edilen biçimde katılma fiili terör suçu sayılmaktadır. Maddedeki "bir ya da birkaç somut eylem biçiminde karakterize edilen" ibaresinin, mahkemeye, failin ortaya koyduğu davranışları "somut eylem" olarak nitelendirme hususunda oldukça geniş bir takdir yetkisi verdiği söylenebilecektir⁷¹⁶. Bu bağlamda Yves Mayaud, hükümde tanımlanan suçun belirsiz ve yararsız olduğunu ileri sürmektedir⁷¹⁷. Terör örgütü üyeliği olarak nitelendirilebilecek bu katılma fiilinin cezai yaptırımını, m. 421-5 uyarınca on yıl hapis ve 225.000 Euro adli para cezası olarak öngörülmüştür⁷¹⁸.

Terör örgütünü yönetme ve organize etme fiilleri ise m. 421-5 hükmü ile yaptırıma bağlanmış olup bu fiillere karşılık otuz yıl hapis ve 500.000 Euro adli para cezası öngörülmüştür⁷¹⁹. Yukarıda söz edilen yargıçlar heyeti, o dönemde (2006) geçerli olan düzenlemede, fiillerin ağırlığı göz önünde bulundurulursa, öngörülen cezaların yetersiz olduğu, yeniden suç işleme eğilimine yol açabileceği kanaatindedir⁷²⁰. Terör amaçlı örgütlenme suçuna özgü yapılan düzenlemeyle birlikte, değişiklik öncesinde Fransız Ceza Kanunu'nun 450-1 numaralı maddesinde düzenlenen genel örgütlenme suçu kapsamına giren terör amaçlı bir suç örgütlenmesi, 1996'daki düzenlemeden itibaren m. 450-1'e göre özel hüküm niteliği taşıyan m. 421-2-1 kapsamında değerlendirilmekte ve genel suç örgütlenmesine kıyasla daha ağır bir yaptırıma tabi tutulmaktadır⁷²¹. Bununla beraber, suçların tanımı bakımından; iki suç tipine ilişkin hükümlerin büyük ölçüde aynı unsurları içermesi,

l'Assemblée Nationale le 24 Mai 2013, Président M. Christophe Cavard, Rapporteur M. Jean-Jacques Urvoas, s. 67-68.

⁷¹⁶ Bkz: Foley, **Countering Terrorism in Britain and France**, *op.cit.*, s. 202.

⁷¹⁷ Mayaud, **Le Terrorisme**, *op.cit.*, s. 27. Ancak, Fransız Adalet Bakanlığı'ndan iki bürokrat ve iki adli soruşturma yetkilisinin 2006 ve 2007 yıllarında kendileriyle yapılan röportajlarda, sözkonusu somut eylemlerin neler olabileceği konusunda, patlayıcı maddelerin satın alınması, teröristler için sahte belge (örneğin sahte pasaport) temin edilmesi, teröristlere kalacak yer, telefon ya da ulaşımını kolaylaştırmaya yönelik olarak araç sağlanması gibi örnekler sunduğunu belirtmek yararlı olacaktır. (Sözü edilen röportajlar, Paris'te, Adalet Bakanlığı'nın terörizmle mücadele biriminden yetkililerle 10 Temmuz 2006 ve 15 Şubat 2007 tarihlerinde; adli soruşturma yetkilileriyle ise 22 Şubat 2007 tarihinde gerçekleştirilmiştir.) Örneklenen bu illegal veya görünüşte legal olan eylemler bir terör faaliyetine yönelik planla bağlantılandırılmak kaydıyla m. 421-2-1'de düzenlenen suçun kapsamında değerlendirilebilecektir. Bkz: Foley, **Countering Terrorism in Britain and France**, *op.cit.*, s. 202.

⁷¹⁸ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 852.

⁷¹⁹ 9 Mart 2004 tarihli 2004-204 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önce bu fiiller için öngörülen ceza 10 yıl hapis ve 225.000 Euro adli para cezasıdır. Görüldüğü üzere, terör örgütü kurma ve yönetme suçunun cezası, 2004 yılında belirgin biçimde artırılmıştır.

⁷²⁰ Katouya, **Réflexions sur la Instruments de Droit Pénal International et Européen de Lutte Contre le Terrorisme**, *op.cit.*, 462.

⁷²¹ *Ibid.*

terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemenin yararlılığı konusunda kuşku uyandırmaktadır⁷²².

Terör amaçlı örgütlenme suçu için öngörülen cezalar, suçun ağır nitelikli hallerini tanımlayarak suçun basit haline göre daha ağır cezalar öngören 23 Ocak 2006 tarihli Kanun'un⁷²³ 11. maddesiyle Fransız Ceza Kanunu'na eklenen m. 421-6'da düzenlenmiştir⁷²⁴. Hükme göre, m. 421-1'nin ilk fıkrasında belirtilen hayata ve vücut bütünlüğüne karşı işlenen kastî fiiller ile Fransız Ceza Kanunu'nun çeşitli bölümlerinde düzenlenen hava, deniz ya da diğer ulaşım yollarında işlenen kaçırma, el koyma ve güveni kötüye kullanma; aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen, patlayıcı veya yanıcı maddelerle tahribata yol açarak elverişli zaman ve yer koşulları içinde bir ya da birkaç kişinin ölümüne neden olma; m. 421-2'de düzenlenen bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olarak, yıldırma ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacıyla, karada, havada, karasularında, yeraltında, gıda ve gıda bileşenleri alanında, insanların ve hayvanların sağlığını veya doğal çevreyi tehlikeye sokacak biçimde işlenen fiillerle bir ya da birkaç kişinin ölümüne neden olma amaçları çerçevesinde faaliyet gösteren terör örgütlenmesi suçu ağırlaştırılarak cezalandırılmaktadır⁷²⁵. Bu vasıfları taşıyan bir terör örgütüne üye olan kişi için, otuz yıl hapis ve 450.000 Euro adli para cezası; bu örgütü yöneten ya da organize eden kişi için ise müebbet hapis ve 500.000 Euro adli para cezası öngörülmüştür⁷²⁶.

C. Belçika

1. Örgütlü Suçluluk

Belçika Ceza Kanunu'nda üç ayrı örgütlenme suçu düzenlenmiştir. Bunlar, m. 322, m. 323 ve m. 324'te düzenlenen, kişilere ve mallara karşı suçları işlemek amacıyla kurulan örgüt (*association formée dans le but d'attenter aux personnes ou aux propriétés*);

⁷²² Mayaud, **Le Terrorisme**, *op.cit.*, s. 29.

⁷²³ Loi n° 2006-64 du 23 janvier 2006.

⁷²⁴ Shegani, **Les Reponses Nationales au Terrorisme: Étude de Droit Comparé, Droit Français, Droit Albaneis**, *op.cit.*, s. 136.

⁷²⁵ Véron, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 352.

⁷²⁶ Dreyer, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 355.

m. 324-bis ve devamındaki hükümlerde düzenlenen organize suç örgütü (*organisation criminelle*);

m. 139 ve devamındaki hükümlerde düzenlenen terör örgütü (*groupe terroriste*) suçlarından ibarettir.

Belçika Ceza Kanunu'nda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları, kamu güvenliğine karşı suçlar başlığı altında, sonradan düzenlenmiştir⁷²⁷. Aşağıda ayrıca incelenecek olan terör amaçlı örgütlenme suçu bir kenara bırakılırsa, Belçika kanun koyucusunun ayrı hükümlerde düzenleme ihtiyacı hissettiği, kişilere ve mallara karşı suçları işlemek amacıyla kurulan örgüt ile 324-bis maddesi ve devamındaki hükümlerde düzenlenen suç örgütünün farkını ortaya koymak gerekir.

323. maddeye göre, kişilere ve mallara karşı suçları işlemek amacıyla kurulan örgütün işlemeyi hedeflediği cürüm (*crime*) niteliğindeki suçların, müebbet hapis ya da on yıldan on beş yıla kadar hapis ya da daha ağır bir cezayı gerektirmesi halinde, bu örgütü kışkırtan, yöneten veya verilen emirleri yerine getiren kişi beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Örgütün işlemeyi amaçladığı suçlar bir önceki cümlede belirtilenler dışında cürüm (*crime*) niteliğinde bir suç olduğu takdirde iki yıldan beş yıla kadar; örgütün işlemeyi amaçladığı suçlar cünha (*délit*) niteliğinde olduğu takdirde altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Görüldüğü üzere, 323. maddede yaptırım altına alınan fiiller örgüt içinde önemli görevler üstlenen kişilere ilişkindir. 324. madde ise örgütte daha az sorumluluk gerektiren görevleri üstlenen kişileri cezalandırmaktadır. Buna göre, örgüte mensup diğer kişiler ile bilerek ve isteyerek örgüte ya da örgütün bir unsuruna silah, mühimmat, suç aracı, kalma ya da toplanma mekânı sağlayan kişiler 323. maddenin ilk cümlesi (cezaları belirtilen ağır cürümleri işlemek amacıyla kurulan örgüt) bağlamında altı aydan beş yıla kadar; ikinci cümlesinin ilk kısmı (ağır olmayan cürümleri işlemek amacıyla kurulan örgüt) bağlamında, iki aydan üç yıla kadar; ikinci cümlesinin ikinci kısmı (cünha / *délit* işlemek amacıyla kurulan örgüt) bağlamında ise bir aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Örgütün işlemeyi amaçladığı suçların ağırlığına göre suç örgütü kurma, yönetme ve örgüte

⁷²⁷ Bkz: Bertrand Renard-Caroline Vandresse, “La Belgique, ou l’Incrimination de l’Organisation Criminelle Comme Soutien des Techniques d’Enquête”, Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, op.cit., 391.

üye olma fiilleri için öngörülen yaptırımların farklılaştırılması, örgütlü suçluluğa karşı ceza hukuku bağlamında yürütülen mücadelede tercih edilen bir yöntem olarak dikkate değerdir. Suçun manevi unsuru, failin, örgütün suç işleme amacını ancak bilerek ve isteyerek örgüte katılmış ya da örgütü kışkırtmış olmasını gerektirmektedir⁷²⁸.

Belçika Ceza Kanunu'nun *organisation criminelle* terimiyle ifade ettiği organize suç örgütü, 324-bis maddesi düzenlenmekte olup iki kişiden daha fazla kişiden oluşan, belli bir zamanda kurulmuş (devamlı nitelikte) olup üç yıl veya daha ağır hapis cezasını gerektiren suçları (cürümleri ve cünhaları) işlemek amacıyla faaliyet gösteren, organize (*structurée*, gelişmiş yapıdaki) suç örgütünü ifade etmektedir. Maddenin ikinci fıkrasına göre, asıl amacı münhasıran siyasi, sendikal, insani, dini ya da bu şekilde münhasıran başka bir meşru nitelik taşıyan örgütler birinci fıkra anlamında suç örgütü olarak değerlendirilemez.

Organize suç örgütünün mahiyetine ilişkin 324-ter maddesine göre, suç örgütü, korkutma, tehdit, şiddet, mali kurumlar üzerinde hileli hareketler (manipülasyon), yolsuzluk ya da işlediği suçları gizlemek veya bu suçların işlenmesini kolaylaştırmak amacına hizmet edecek biçimde bir yöntem benimsemişse fail, bu örgütün faaliyeti çerçevesinde bir suç işleme niyeti taşımasa veya Belçika Ceza Kanunu'nun 66 ilâ 69. maddelerindeki durumlardan biri söz konusu olsa bile, bilerek ve isteyerek hareket ettiği takdirde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ve/veya 100 Euro'dan 5000 Euro'ya kadar adli para cezası cezalandırılır.

2. Terör Suçları ve Terör Örgütü

a) Terör Suçları

Belçika ceza hukukunda, uzun süre klasik suç tiplerinin varlığı yeterli görülümüştür⁷²⁹. Mevcut Belçika Ceza Kanunu'nun 1867'den bu yana yürürlükte olduğu dikkate alınacak olursa, terör suçlarına benzer mahiyette, bomba ve diğer

⁷²⁸ Kutu, *Principes Généraux du Droit Pénal Belge, Tome II: l'Infraction Pénale, op.cit.*, s. 256.

⁷²⁹ Bkz: Adrien Masset, "Terrorisme et Libertés Publiques", Ed. Quentin Michel, **Terrorisme: Regards Croisés**, Bruxelles: Peter Lang, 2005, s. 148.

patlayıcı maddelere ilişkin hükümler içeren 28 Mayıs 1956 tarihli Kanun'un kabulüne kadar geçen süre kısa sayılamayacaktır⁷³⁰. Günümüzde Belçika ulusal hukukunda, esas itibariyle Belçika Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabının "Terör Suçları" adını taşıyan bölümünde düzenlenen terör suçları, Kanun'a sonradan eklenen hükümler arasında yer almakta olup 2003 yılında kabul edilen 2003-12-19/34 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca Belçika Ceza Kanunu'ndaki yerini almıştır. Söz konusu değişiklik, 8 Ocak 2004'te yürürlüğe girmiştir. Terör suçlarına ayrılan bölümde, terör tanımı ve bu kapsamda değerlendirilen suçlar, ayrıca terör amaçlı örgütlenme suçu, terörizme eleman sağlama, terör amaçlı eğitim, terörizmin propagandası, Kanun'da belirtilen suçları işlemek amacıyla Belçika'nın ulusal sınırlarına ya da yabancı bir ülkeye giriş yapma ve bu ülkelerden çıkış yapma, terör suçunun işlenmesine yardım etme ve terörizmin finansmanı suçlarının düzenlendiği görülmektedir. Altını çizmek gerekir ki, bu hükümlerin tamamı, sadece yukarıda sözü edilen 2003 tarihli 2003-12-19/34 sayılı Kanun'la Belçika Ceza Kanunu'na eklenmiş değildir. Bu düzenlemeler, 2009'dan 2016 yılına kadar farklı zaman dilimlerinde kabul edilmiş kanunlarla hukuki varlık kazanmış olup Belçika Ceza Kanunu'nda terör suçları bakımından son değişiklik, 21 Ağustos 2016 tarihinde yürürlüğe giren 2016-08-03/15 sayılı Kanun'la gerçekleştirilmiştir.

Kanun'un 137. maddesinin⁷³¹ ilk fıkrasına göre, "terör suçları, bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasındaki suçları ifade etmekte olup mahiyeti ve bağlamı içerisinde, bir ülkeyi ya da uluslararası örgütü ciddi derecede etkileyen, bir toplumu korkutmak ya da kamu erklerini ya da uluslararası bir örgütü haksız yere bir fiili işlemeye ya da işlememeye ciddi derecede zorlamak veya bir ülkenin veya uluslararası örgütün temel siyasi, anayasal, ekonomik ya da toplumsal yapısını istikrarsız hale getirmek ya da yıkmak maksadıyla kasten işlenen suçlardır". Görüldüğü üzere, Belçika Ceza Kanunu'nda terör tanımı, "terör suçları"nın tanımlanması suretiyle yapılmaktadır. Öte yandan, Kanun'da yer alan terörün hukuki tanımında neredeyse tamamen amaç/saik unsurunun esas alındığı, yöntem unsuruna yer verilmediği söylenebilecektir. Bu bağlamda, terörizmin hukuki tanımı açısından Belçika'nın diğer ülkelerden farklı bir eğilim gösterdiği söylenebilecektir⁷³². Tanımla

⁷³⁰ **Ibid.**

⁷³¹ Belçika Ceza Kanunu'nun terör suçlarını düzenleyen 137. maddesi, 2003-12-19/34 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle kabul edilmiş ve 8 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁷³² Bkz: Masset, "Terrorisme et Libertés Publiques", **op.cit.**, s. 144.

ilgili söylenebilecek bir başka husus da “terör suçları, bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasındaki suçları ifade etmekte” olduğunun belirtilmesinden hareketle, terör tanımının kapsamının sayılan suçlarla sınırlandırılması olgusudur. Böylece, hukuk uygulamasında hangi suçların terör suçu olduğu hususunda bir tereddüt oluşması mümkün görünmemektedir. Tanımda yer alan terör suçlarının yöneldiği amaçlar ise bir suç kategorisi olarak terör suçlarının mahiyetini aydınlatan, terörizmin bir unsuru niteliğindedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, terör saikiyle işlenen suçlar, özel kast gerektiren başlıca suçlar arasında yer almakta olup Belçika Yargıtayı’nın bir kararında da terör suçlarının bu niteliğine işaret edilmektedir⁷³³.

137. maddenin ikinci fıkrasında, Fransız Ceza Kanunu’nun ilgili hükümlerine benzer biçimde terör suçu niteliği taşıyan suçlar sayılmaktadır. Bu kapsamda, kanunda belirtildiği çerçevede vücut bütünlüğüne karşı suçlar, rehin alma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, kanunda belirtilen malvarlığına karşı işlenen bazı suçlar, çeşitli kanunlarda düzenlenen insan yaşamını tehlikeye atan ya da ağır ekonomik zararlara yol açabilecek nitelikteki (örneğin ticaret ya da balıkçılık gemilerine yönelik) suçlar, deniz ve hava yolu araçlarını ele geçirme, hile, şiddet ya da tehditle deniz araçlarını kullanmaya yetkili kişileri hürriyetinden yoksun kılma, patlayıcı maddeleri üretme, depolama, bulundurma, taşıma veya kullanma fiilleri, silah kullanılarak işlenen bireysel ya da ekonomik bazı suçlar, uluslararası sözleşmelerle kayıt altına alınmış biyolojik silahları üretme ve bulundurma ve bu fıkroda belirtilen suçlara teşebbüs fiilleri terör suçu sayılmaktadır. İkinci fıkrayı tamamlayıcı hükümlere yer veren takip eden fıkroda ise ikinci fıkroda belirtilmeyen, altyapı hizmetlerine, ulaşım sistemlerine, kamusal ya da şahsi malvarlığına yönelik olarak işlenen ve insan yaşamını tehlikeye atan veya ağır ekonomik zararlara yol açabilecek nitelikteki tahrip etme, ağır biçimde zarar verme, ya da sele neden olma fiilleri; yine ikinci fıkra kapsamına girmeyen ulaşım araçlarını rehin alma fiilleri, nükleer ya da kimyasal silahları üretme, bulundurma, edinme, taşıma ya da satışa sunma, nükleer, biyolojik veya kimyasal silahları kullanma; kimyasal silahlara yönelik araştırma-geliştirme faaliyetleri, insan yaşamını tehlikeye atacak biçimde tehlikeli maddeleri serbest bırakma veya su, elektrik ya da diğer temel, doğal kaynakları bozma, arzını aksatma fiilleri ile ikinci ve üçüncü fıkroda belirtilen fiilleri gerçekleştirmeye yönelik tehdit fiili, terör suçu olarak düzenlenmektedir.

⁷³³ Kutu, **Principes Généraux du Droit Pénal Belge**, op.cit., s. 268-269. Karar için bkz: Cour de Cassation de Belgique, 27 Juin 2007, RG. P.07.333.F. **Ibid.**, 1491 numaralı dipnot.

Yukarıda yer verilen terör suçları için öngörülen yaptırımları düzenleyen 138. maddeyle 137. maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasında düzenlenen suçlar için fiilin ağırlığına göre altı ay ile otuz yıl arasında değişen hapis cezaları hüküm altına alınmaktadır. Görüldüğü üzere, Belçika hukukunda bir suçun terör suçu kategorisinde yer alması, suçun olağan yaptırımını ağırlaştıran bir hal olarak düzenlenmemiş olup söz konusu terör suçu için suçun Ceza Kanunu'ndaki olağan düzenlemesinde yer alan yaptırımın artırılması yerine Kanun'da söz konusu terör suçuna özgü ayrı birer yaptırım öngörülmektedir.

b) Terör Örgütü

Belçika Ceza Kanunu'na terör suçlarına ilişkin hükümlerin eklenmesini öngören 2003-12-19/34 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle Ceza Kanunu'nda yerini alan 139. madde, terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenlemektedir. Maddeye göre, terör örgütü, iki kişiden daha fazla kişiden oluşan, belli bir zamanda kurulmuş olup m. 137'deki suçları işlemek amacıyla faaliyet gösteren, organize (*structurée*, gelişmiş yapıdaki) örgütü ifade etmektedir. Bu tanımda birkaç husus hemen dikkat çekmektedir. İlk olarak, söz konusu terör tanımı, 13 Haziran 2002 tarihli Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı'nın 2. maddesindeki terör örgütü tanımıyla neredeyse tamamen örtüşmektedir. Nitekim Belçika Ceza Kanunu'na terör amaçlı örgütlenme suçunun eklenmesini öngören Kanun, Çerçeve Karar'ın kabulünden kısa bir süre sonra kabul edilerek Belçika'nın iç hukuk düzenindeki yerini almıştır. İkinci olarak, Çerçeve Karar ile Belçika Ceza Kanunu'nun terör örgütü düzenlemelerindeki örtüşme, tanımdaki "*structurée*", (organize, gelişmiş yapıda) terimini de kapsamaktadır. Bu bağlamda, Çerçeve Karar'da yer verilen terör örgütü tanımının 1998 tarihli Avrupa Birliği Ortak Eylem Kararı'nı temel aldığını, söz konusu Ortak Eylem Kararı'nda terör örgütünün neredeyse aynı sözcüklerle tanımlandığını ve bu tanımın ayrıca Birleşmiş Milletler'in 2000 tarihli Uluslararası Organize Örgütlerle Mücadele Sözleşmesi'ndeki organize suç örgütü tanımıyla büyük oranda örtüştüğünü⁷³⁴ hatırlatmak yararlı olacaktır. Yukarıda, 13 Haziran 2002 tarihli Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı'na ayrılan bölümde de belirtildiği üzere, "*association structurée*" terimini; belli bir organizasyona ve hiyerarşik yapıya sahip,

⁷³⁴ Husabø-Bruce, **Fighting Terrorism through Multilevel Criminal Legislation**, op.cit., s. 201.

bir suç anlık, spontane biçimde işlenmesine yönelik tesadüfen bir araya gelen kişilerden meydana gelmeyen, mensuplarının görev tanımlarının formel biçimde yapılmasına ihtiyaç duymayan, üyelikleri devamlılık arz eden, gelişmiş yapıdaki örgüt olarak değerlendirmek mümkündür. Öte yandan, tanımda yer alan “*établie dans le temps*” ibaresi doğrudan çevrildiği takdirde “belli bir zamanda kurulmuş” anlamına gelmekteyse de bu terimin, örgütün yapısının devamlılık arz etme niteliğine atıf yaptığı söylenebilecektir.

Terör örgütü tanımına yer veren 139. maddenin ikinci fıkrası, organize suç örgütünü düzenleyen 324-bis maddesinin ikinci fıkrasında olduğu gibi, anayasal bir hak olan örgütlenme özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek bir duyarlılıkla hangi örgütlerin terör örgütü kapsamında görülemeyeceğini ayrıca düzenlemektedir. Düzenlemeye göre, “asıl amacı münhasıran siyasi, sendikal, insani, dini ya da bu şekilde münhasıran başka bir meşru nitelik taşıyan örgütler birinci fıkra anlamında terör örgütü olarak değerlendirilemez.” Bu hüküm, örgütlü suçluluk bağlamında daha geniş bir bakış açısıyla, Alman Ceza Kanunu’nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunun düzenlendiği 139. maddesinin ikinci fıkrasını anımsatmaktadır. Alman Ceza Kanunu’nun m. 139/2 hükmüne göre, Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında Anayasaya aykırı olmadığına karar verilen siyasi partiler, suç işleme olgusunun örgütün önem taşımayan ikincil nitelikte bir amacı ya da faaliyeti olması halinde faaliyet gösteren söz konusu örgütler, amacı ve faaliyetleri Alman Ceza Kanunu’nun 84 ilâ 87. maddelerde tanımlanan suçlarla ilgili olması hallerinde söz konusu örgüt, m. 129 uyarınca suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu kapsamında değerlendirilemeyecektir. Sözü edilen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu kapsamında görülmesi yasaklanan hallerden, özellikle “Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında Anayasaya aykırı olmadığına karar verilen siyasi partiler”e ilişkin istisna, Belçika Ceza Kanunu’nun, “asıl amacı münhasıran siyasi ya da başka bir meşru nitelik taşıyan örgütler”in terör örgütü kapsamı dışında tutulmasını öngören hükmü ile özellikle örgütlenme özgürlüğü bağlamında paralellik arz etmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, Belçika Ceza Kanunu’nun 139. maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenlemenin sağladığı korumanın, Alman Ceza Kanunu’ndaki kıyaslamaya konu edilen düzenlemenin sunduğu güvencelerden daha geniş kapsamlı olduğu açıkça görülmektedir. Üstelik Belçika Ceza Kanunu’nda terör örgütü sayılamayacak örgütler arasında münhasıran siyasi amaçla faaliyet gösteren

örgütlere de belirgin biçimde yer verilmiştir. Terör örgütlerinin amaçlarının siyasi niteliği dikkate alınır, söz konusu Kanun'la sağlanan güvencenin boyutları daha net şekilde takdir edilebilecektir.

Temel hak ve hürriyetler bağlamında Belçika Ceza Kanunu'nun sağladığı asıl koruma, 2013-02-18/01 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle kabul edilip 2014-04-25/23 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle son halini alan m. 141-ter hükmüdür. Bu maddeye göre, Belçika Ceza Kanunu'nun terör suçlarını düzenleyen bölümünde yer alan hiçbir hüküm, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin özellikle 8 ilâ 11. maddeleriyle güvence altına alınan; grev hakkı, toplantı örgütlenme hürriyeti, sendika kurma ve çıkarlarını korumak amacıyla diğer sendikal faaliyetlerde bulunma, ifade hürriyeti, özellikle basın hürriyeti ve diğer iletişim hürriyetleri de dâhil olmak üzere temel hak ve hürriyetleri sınırlandırarak ya da engelleyecek biçimde yorumlanamaz.

Failin terör amaçlı örgütlenme faaliyetlerindeki konumunu ve işlevini açıklığa kavuşturan Belçika Ceza Kanunu'nun 140. maddesine göre, terör örgütüne bilgi ya da maddi kaynak temin etmek de dâhil olmak üzere terör örgütünün faaliyetlerine katılan, terör örgütüne herhangi bir şekilde finansman sağlayan kişi, terör örgütünün suç işlemesine katkıda bulunduğu farkında olması halinde beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ve 100 Euro'dan 5000 Euro'ya kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Yine aynı hükme göre, terör örgütünü yöneten kişi, on iki yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası ve 1000 Euro'dan 200.000 Euro'ya kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu hüküm, Fransız Ceza Kanunu'ndaki ilgili düzenlemelerle kıyaslandığında, her ne kadar failin katkısının kapsamı farklı biçimde ve daha genel tarif edilmiş olsa da Fransız düzenlemesine göre örgüte üye olan kişi ile yöneten kişi arasında adli para cezası yaptırım bakımından büyük bir fark yaratmaktadır. Adli para cezası bakımından, Fransız Ceza Kanunu'nun 421-2-4 maddesine göre, terör örgütü üyeliği olarak nitelendirilebilecek katılma fiilinin cezai yaptırımı, 150.000 Euro adli para cezası; aynı Kanun'un 421-5 maddesine göre terör örgütünü kurma ve yönetme fiillerinin adli para cezası türünden cezai yaptırımı ise 500.000 Euro'dur. Görüldüğü üzere, cezanın üst sınırı esas alınır, terör örgütüne üye olan kişi ile örgütü yöneten kişi için öngörülen adli para cezaları arasındaki fark, Fransız hukukunda üç kattan biraz fazla iken; aynı fark, Belçika hukukunda kırk kat olarak görülmektedir. Bu açıdan, terör amaçlı örgütlü suçlulukla mücadele

bağlamında yaptırım politikasının bir yansıması olarak, Belçika hukukundaki düzenlemenin terör örgütünü yöneten fail ile örgüte üye olan fail arasında belirgin bir ayrım gözettiği, örgütü yöneten kişiyi daha ağır cezalandırdığı söylenebilecektir.

Belçika Ceza Kanunu'nda, terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen m. 139 ve m. 140'ı takip eden maddeler, sırasıyla, terörizmi teşvik (m. 140-bis), terörizme eleman sağlama (m. 140-ter), terörizm amaçlı eğitim (m. 140-quater) suçlarını düzenlemektedir. Bu hükümler, 2013 yılında kabul edilen bir Kanun'la⁷³⁵ Belçika hukukuna dâhil edilmiş olup aynı zamanda Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nde düzenlenen terör suçlarıyla örtüşmektedir.

D. Almanya

1. Örgütlü Suçluluk

Alman Ceza Kanunu'nda örgütlü suçluluk bağlamında üç tip suç örgütünün varlığından bahsedilebilir. Bu suçlar, suç işlemek amacıyla örgütlenme, silahlı örgütlenme ve terör amaçlı örgütlenme suçlarıdır. Alman Ceza Kanunu'nda örgütlü suçların birbirini takip eden maddelerde düzenlendiği dikkate alınırsa, Kanun'da örgütlü suçluluk için ayrı bir kısım tahsis edildiği düşünülebilir⁷³⁶. Ancak, söz konusu örgütlenme suçlarını düzenleyen hükümlerden, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin olan 129 ve 129a maddelerinin “organize suçlulukla mücadele” çalışmalarından daha eski olduğunu da belirtmek gerekir⁷³⁷.

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu (*bildung krimineller vereinigungen*), Alman Ceza Kanunu'nun 129. maddesinde düzenlenmiş olup maddenin ilk fıkrasına göre “amacı ve faaliyetleri suç işlemek olan bir örgüt kurma, bu örgüte üye olma, örgüte üye ya da yardımcı devşirmek için çalışma yapma ya da örgüte yardım etme”

⁷³⁵ Loi modifiant le livre II, titre Ier du Code pénal, 18 Février 2013, Dossier numéro: 2013-02-18/01, Entrée en vigueur: 14-03-2013.

⁷³⁶ Markus D. Dubber-Tatjana Hörnle, **Criminal Law: A Comparative Approach**, Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 644.

⁷³⁷ **Ibid.**

fiillerini suç kapsamına almaktadır⁷³⁸. İkinci fıkrada ise m. 129'un uygulanamayacağı durumlar saptanmaktadır. Buna göre, Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında Anayasaya aykırı olmadığına karar verilen siyasi partiler, m. 129 bağlamında suç örgütü olarak değerlendirilemeyeceği gibi suç işleme olgusunun örgütün önem taşımayan ikincil nitelikte bir amacı ya da faaliyeti olması, örgütün amacı ve faaliyetlerinin 84 ilâ 87. maddelerde tanımlanan suçlarla ilgili olması hallerinde söz konusu örgüt, m. 129 uyarınca suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu kapsamında değerlendirilemeyecektir. Maddenin üçüncü fıkrası, örgütlenme suçuna teşebbüsün de ceza sorumluluğu kapsamında olduğunu düzenlemektedir. Takip eden fıkralarda ise suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren halleri ile etkin pişmanlık hüküm altına alınmaktadır. Suç için öngörülen esas yaptırım, beş yıla kadar hapis cezası olup failin örgütte üstlendiği görevin önemi ve işlenmesi amaçlanan suçların ağırlığı esas alınarak on yıla kadar çıkmaktadır.

Alman Ceza Kanunu'nun silahlı örgütlenme suçunu (*bildung bewaffneter gruppen*) düzenleyen 127. maddesine göre, silah ya da başka tehlikeli araçlara sahip bir örgüt kuran, yöneten ya da bu örgüte üye olan, silah ya da finansman sağlayan veya başka şekilde yardım eden kişi iki yıla kadar hapis cezası ya da adli para cezası ile cezalandırılmaktadır.

Alman Ceza Kanunu'nun 127. ve 129. maddelerinde düzenlenen örgütlenme suçları Türk Ceza Kanunu'nun öngördüğü örgütlü suçlarla birlikte değerlendirildiğinde, Alman Ceza Kanunu'nun 127. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt suçunun Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt suçuna ismen benzemekle birlikte mahiyet olarak farklı olduğu; öngörülen yaptırımlar dikkate alınır, Alman Ceza Kanunu'nun 129. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunun silahlı örgüt suçundan daha ağır bir suç olarak tasarlandığı görülmektedir.

⁷³⁸ Alman Ceza Kanunu'nun Türkçe ve Almanca metni için bkz: Feridun Yenisey-Gottfried Plagemann, **Alman Ceza Kanunu / Strafgesetzbuch (StGB)**, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2015.

Alman hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçu (*bildung terroristischer vereinigungen*), 1976 yılında Alman Ceza Kanunu'na dâhil edilmiş olan m. 129a'da düzenlenmektedir⁷³⁹.

Yurt dışında suç işlemek üzere kurulan örgütlerin Alman Ceza Kanunu'nda ayrı bir madde altında düzenlendiği görülmektedir. Söz konusu m. 129b'ye göre, m. 129 ve m. 129a yurt dışındaki örgütler için de uygulanır. İşlenen fiilin, Avrupa Birliği'ne üye devletler dışındaki bir örgütle bağlantılı bir fiil olması halinde, bu hükmün uygulanması için söz konusu fiilin Alman Ceza Kanunu'nun yer bakımından uygulama alanında işlenen bir hareket ile gerçekleştirilmesi veya fail ya da mağdurun Alman vatandaşı olması veya bunların Almanya'da bulunması gerekmektedir. Bu hallerde, fiil sadece Federal Adalet Bakanlığı'nın vereceği izin üzerine soruşturulur ve kovuşturulur. İzin somut bir olay için verilebileceği gibi, belli bir örgütle bağlantılı olarak, ileride işlenebilecek olan fiillerin soruşturulması ve kovuşturulması için de verilebilir. Bakanlık, izin verme konusunu karara bağlarken, örgütün ulaşmaya çalıştığı amaçların insan onuruna saygılı bir devlet düzeninin temel değerlerine karşı veya halkların barış içinde birlikte yaşamalarına aykırı olup olmadığını ve bütün haller göz önünde tutulduğunda, örgütün ulaşmak istediği amacın takbih edilebilir nitelikte görünüp görünmediğini göz önünde bulundurmak durumundadır.

2. Terör Suçları ve Terör Örgütü

Almanya'da terörizmle mücadeleyle yönelik kanunlaştırma faaliyetleri, uzun bir sürece yayılmış olup bu süreç neticesinde başta Alman Ceza Kanunu'nun 129a maddesi olmak üzere belirli suç tipleri yaratılmış ve ceza muhakemesi tedbirleri düzenlenmiştir⁷⁴⁰. 1970'li yıllardan itibaren kabul edilen geniş kapsamlı terörizmle mücadele düzenlemelerinin yanı sıra 11 Eylül olaylarından sonra kabul edilen Uluslararası Terörizmle Mücadele Kanunu ve yeniden düzenlemelerle yeni tehdit

⁷³⁹ Bkz: John E. Finn, "Counterterrorism Regimes and the Rule of Law: The Effects of Emergency Legislation on Separation of Powers, Civil Liberties, and Other Constitutional Norms", Ed. Martha Crenshaw, **The Consequences of Counterterrorism**, New York, Russel Sage Foundation, 2010, s. 82.

⁷⁴⁰ Andreas Eicker, "Ceza Hukukunun Prosedürleştirilmesi Işığında Terörle Mücadele Kanunu Yapma", Çev. Ali Kemal Yıldız, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 680.

algısına uyarlanan Alman Anayasasını Koruma Kanunu, Askeri Koruma Hizmeti Kanunu gibi düzenlemeler bu kapsamda değerlendirilebilir⁷⁴¹.

Alman Ceza Kanunu'nun terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 129a maddesi, Kanun'da düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme ve silahlı örgütlenme suçlarıyla kıyaslandığında oldukça ayrıntılı bir düzenleme mahiyetindedir. Düzenleme, az sayıda ancak çok tehlikeli mahiyetteki terör örgütleriyle daha etkili bir şekilde mücadele edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır⁷⁴². Diğer ülkelerin düzenlemelerinde olduğu gibi Alman hukukunda da terör örgütlenmesi suçuna ilişkin m. 129a ile suç işlemek amacıyla (genel amaçlı) örgütlenme suçunu düzenleyen m. 129 arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olduğu söylenebilir⁷⁴³. Terörizmle mücadele kapsamında, her iki maddenin aynı çerçevede değerlendirildiği gözlemlenmektedir⁷⁴⁴.

Maddenin içeriği genel olarak incelendiğinde, ilk iki fıkrada terör örgütünün amacının ve faaliyetlerinin yöneldiği suçlar kazuistik biçimde saptanmaktayken, üçüncü fıkrada örgütün amacı ve faaliyetlerinin yöneldiği suçları "işleme tehdidi" yaptırım altına alınmakta olduğu görülmektedir. Takip eden fıkralarda terör örgütünü kurma ve yönetme, terör örgütüne destek verme fiillerine ilişkin hükümlerin yanı sıra ceza sorumluluğunu azaltan ve kaldıran haller düzenlenmektedir.

Kanun'un 129a maddesine göre, amacı ve faaliyetleri, nitelikli kasten öldürme ya da kasten öldürme, soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarını işlemeye; Devletler Ceza Kanunu'nun 239a ve 239b maddelerine giren hallerde kişisel özgürlüğe karşı suçları işlemeye yönelik olan bir örgütü kuran ya da böyle bir örgüte katılan kişi bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır (m. 129a/1).

Yine, maddenin takip eden fıkrasına göre, amacı ve faaliyetleri, özellikle Alman Ceza Kanunu'nun 226. maddesinde tanımlanan türde olmak üzere diğer bir

⁷⁴¹ *Ibid.*, s. 681.

⁷⁴² Hans-Heinrich Jescheck, *Alman Ceza Hukukuna Giriş*, Çev. Feridun Yenisey, İstanbul: Beta Yayınları, 2007, s. 122.

⁷⁴³ Husabo-Bruce, *op.cit.*, s. 91.

⁷⁴⁴ Eicker, "Ceza Hukukunun Prosedürleştirilmesi Işığında Terörle Mücadele Kanunu Yapma", *op.cit.*, s. 682.

kişiyeye ağır bedensel ya da ruhsal zarar vermeye; Alman Ceza Kanunu'nun 303b, 305, 305a maddelerinde yazılı suçlar veya Kanun'un 306, 306c, 307, 308, 309, 313, 314, 315, 316b, 316c ve 317. maddelerinin Kanun'da belirtilen fıkralarına giren hallerde toplum için genel tehlike yaratan suçları işlemeye; Alman Ceza Kanunu'nun 330a maddesinin birinci ilâ üçüncü fıkralarına giren hallerde, çevreye karşı suçları işlemeye; Savaş Silahlarını Denetleme Kanunu'nun 19, 20, 20a maddelerinin Kanun'da belirtilen fıkralarına veya bentlerine giren hallerde ve her biri 21. madde ile bağlantılı olarak, veya aynı Kanun'un 22a maddesinin birinci ilâ üçüncü fıkralarında tanımlanan suçları işlemeye; Silah Kanunu'nun 51. maddesinin birinci ilâ üçüncü fıkralarında tanımlanan suçları işlemeye yönelik olan bir örgütü kuran, bu örgüte üye olan kişi; bu fıkroda tanımlanan fiillerden biri, halkı ağır bir şekilde korkutmak, bir makam veya uluslararası bir örgütü hukuka aykırı bir şekilde, cebren veya cebir kullanma tehdidi ile zorlamak veya bir devletin veya uluslararası bir kuruluşun, siyasi, anayasal, iktisadi veya sosyal temel yapısını ortadan kaldırmak veya ağır bir biçimde ihlal etmek için işlenirse ve bu fiillerin işleniş türü veya etkileri bir devleti veya uluslararası bir kuruluşu ağır bir biçimde zarara uğratabilecek nitelikte olduğu takdirde, aynı şekilde –birinci fıkroda belirtildiği üzere bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır (m. 129a/2). Söz konusu ikinci fıkra, Avrupa Birliği Terörizmle Mücadele Çerçeve Kararı'nda listelenen suçlarla büyük ölçüde uyumluluk göstermektedir⁷⁴⁵. Bu hüküm, söz konusu Çerçeve Karar'ın kabulünden önce ihdas edilmiş olmasına rağmen, Çerçeve Karar'daki suçlarla, örneğin ağır bedensel ya da ruhsal zarar verme suçu bakımından paralel bir mahiyette olması ilginçtir⁷⁴⁶. Öte yandan, ikinci fıkranın son cümlesinde yer verilen “halkı ağır bir şekilde korkutmak, bir makam veya uluslararası bir örgütü hukuka aykırı bir şekilde, cebren veya cebir kullanma tehdidi ile zorlamak veya bir devletin veya uluslararası bir kuruluşun, siyasi, anayasal, iktisadi veya sosyal temel yapısını ortadan kaldırmak veya ağır bir biçimde ihlal etmek için işlenirse ve bu fiillerin işleniş türü veya etkileri bir devleti veya uluslararası bir kuruluşu ağır bir biçimde zarara uğratabilecek nitelikte olması” koşulu, düzenlemenin siyasi gerekçesinin bir açıklaması olarak nitelendirilmektedir⁷⁴⁷.

⁷⁴⁵ Husabo- Bruce, **Fighting Terrorism through Multilevel Criminal Legislation**, *op.cit.*, s. 104.

⁷⁴⁶ Meliá-Petzsch, “Terrorism as a Criminal Offence”, *op. cit.*, s. 95.

⁷⁴⁷ *Ibid.*, s. 103.

129a maddesinde düzenlenen suç bakımından, cezalandırma, hazırlık hareketlerine yönelmiş olup; bu durum, fiil ceza hukukundan fail ceza hukukuna doğru bir gidişi temsil ettiği gerekçesiyle eleştirilmiştir⁷⁴⁸. Bu bağlamda m. 129a'daki düzenlemenin tehlikelilik olgusuna dayanan peşin bir cezalandırılabilirlik (*anticipaciones de la punibilidad*) haline yer verdiği söylenebilir⁷⁴⁹. Terör amaçlı örgütlenme suçunun oluşması için katalog (amaç) suçların işlenmesi ya da işlenmeye teşebbüs edilmesi gerekmemekte, örgütün amacının bu suçlara yönelmiş olması yeterli görülmektedir⁷⁵⁰. Terör örgütlerini desteklemeye yönelik tüm davranışların, 129a maddesinin kapsamına girdiği düşünülmektedir⁷⁵¹.

Terör örgütünün amaç suçlarla ilişkisi; başka bir deyişle, örgütün amaç ve faaliyetlerinin amaç suçları gerçekleştirmeye mi, yoksa bu suçları gerçekleştirme tehdidinde mi yönelik olduğu konusunda Alman Ceza Kanunu'nun bir ayrıma gittiği görülmektedir. Eğer, terör örgütünün amaç ve faaliyetlerinin yöneldiği suçlarda, söz konusu “yönelme”nin yoğunluğu, “gerçekleştirme” değil de “gerçekleştirme tehdidi” düzeyinde olma durumunu, Alman kanun koyucusu, ayrı bir hüküm ihdas etmek suretiyle daha az cezayı gerektiren nitelikli bir hal olarak düzenlemiştir. Buna göre, terör örgütünün amaç veya faaliyetleri, 129a maddesinin yukarıda yer verilen ilk iki fıkrasında yer alan suçlardan birini işleme *tehdidine* yönelik ise altı aydan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (m. 129a/3).

Alman Ceza Kanunu'nda, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemelerde failin örgütte üstlendiği görevin niteliğini esas alan daha ağır cezayı gerektiren hallere ilişkin hüküm dikkat çekicidir. 129a maddesinin dördüncü fıkrasına göre, fail, örgütü fiilen yöneten veya arka planda örgüt üzerinde etkili olan kişilerden ise maddenin ilk iki fıkrasında belirtilen hallerde, üç yıldan az olmamak üzere hapis cezasına, üçüncü fıkra da belirtilen terör örgütünün amaç veya faaliyetlerinin ilk iki fıkra da yer alan suçlardan birini işleme *tehdidine* yönelik olduğu takdirde bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır (m. 129a/4).

⁷⁴⁸ Arndt Sinn, “Modern Suç Kovuşturması – Düşman Ceza Hukuku Yolunda mı?”, Çev. Yener Ünver, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 615.

⁷⁴⁹ Meliá, **Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto**, *op.cit.*, s. 111.

⁷⁵⁰ Sinn, “Modern Suç Kovuşturması – Düşman Ceza Hukuku Yolunda mı?”, *op.cit.*, s. 615.

⁷⁵¹ *Ibid.*

“Terör örgütünü destekleme” ve “terör örgütüne eleman sağlama” fiilleri, beşinci fıkrada düzenlenmektedir. Buna göre, m. 129a’nın ilk üç fıkrasında tanımlanan terör örgütünü destekleyen kişi, ilk iki fıkra giren hallerde altı aydan on yıla kadar hapis cezası ile; üçüncü fıkra giren hallerde beş yıla kadar hapis cezası ya da adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak belirtmek gerekir ki, Alman Ceza Kanunu, “destekleme” fiilinin bir tanımına yer vermemektedir⁷⁵². Bununla beraber, bu fiilin, finansal, lojistik, pratik, yazılı ya da sözlü desteği ifade ettiği düşünülmektedir⁷⁵³. Yine, m. 129a’nın ilk iki fıkrasında tanımlanan terör örgütüne üye veya yardımcı kazandırmak için çalışmalar yaparsa, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (m. 129a/5). Alman Ceza Kanunu’ndaki bu hüküm, Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi’nde düzenlenen terörizme eleman sağlama (*recrutement pour le terrorisme*) suçu ile uyumlu görünmektedir. Şöyle ki, Sözleşme’nin 6. maddesinde düzenlenen, bir kişiyi “bir terör fiilini işlemeye veya bu fiilin işlenmesine iştirake teşvik etme”nin ötesinde “bir ya da daha fazla (terör fiili oluşturan) suçun bir örgüt ya da grup tarafından işlenmesine katkıda bulunmak amacıyla bir örgüt ya da gruba katılmaya teşvik etme” fiili; içerik bakımından, Alman Ceza Kanunu’nun terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin m. 129a/5 hükmünde yer alan “terör örgütüne üye veya yardımcı kazandırmak için çalışmalar yapma” tarifiyle paralellik arz etmektedir.

Alman Ceza Kanunu’ndaki terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemeler incelendiğinde, öncelikle, bir terör tanımının bulunmaması ve amaç suçları esas alan bir kodifikasyon yönteminin benimsendiği dikkat çekmektedir. Öte yandan, amaç suçları bakımından bu suçları oluşturan fiilleri gerçekleştirmeye yönelik amaç ve faaliyetlerin yanı sıra *gerçekleştirme tehdidine* yönelik ayrı bir düzenlemenin bulunması, terör amaçlı örgütlenme suçu açısından Alman hukukunu kendine özgü bir özelliği olarak kendini gösterdiği söylenebilecektir. Üçüncü ve son olarak da m. 129a’nın ikinci fıkrasında belirtilen çevre suçlarına, terör örgütünün amaç ve faaliyetlerinin yöneldiği suçlar arasında yer verilmesi, terörle mücadele mevzuatı bakımından özgün bir düzenleme olarak değerlendirilebilecektir.

⁷⁵² Finn, “Counterterrorism Regimes and the Rule of Law: The Effects of Emergency Legislation on Separation of Powers, Civil Liberties, and Other Constitutional Norms”, **op.cit.**, s. 50.

⁷⁵³ **Ibid.**

E. İtalya

1. Örgütlü Suçluluk

Örgütlü suçluluğa ilişkin hukuki düzenlemelerin çeşitliliği bakımından İtalyan mevzuatının ön planda yer aldığını söylemek yanlış olmayacaktır. İtalyan Ceza Kanunu’nda yedi tip suç örgütü düzenlenmektedir. Bunlar,

Kanun’un 416. maddesinde düzenlenen “genel amaçlı örgüt” (*associazione per delinquere*),

Kanun’un 416-bis maddesinde düzenlenen “mafya tipi örgüt” (*associazione di tipo mafioso*),

Kanun’un 270. maddesinde düzenlenen “yıkıcı örgüt” (*associazione sovversive*),

Kanun’un 270-bis maddesinde düzenlenen “terör örgütü” (*associazione con finalità di terrorismo*),

Kanun’un 271. maddesinde düzenlenen “milli birlik ve bütünlüğe karşı kurulan örgüt” (*associazione antinazionale*),

Kanun’un 273. maddesinde düzenlenen “uluslararası suç örgütü” (*illecita costituzione di associazione avente carattere internazionale*),

Kanun’un 305. maddesinde düzenlenen “siyasi komplo örgütü” (*cospirazione politica mediante associazione*) şeklinde sıralanabilir.

İtalyan Ceza Kanunu’nda genel amaçlı örgütlenme suçu ile mafya tipi örgütlenme suçu, Kanun’un özel hükümler kitabının “kamu düzenine karşı suçlar” başlıklı beşinci bölümü altında düzenlenmektedir. Yıkıcı amaçlı örgütlenme suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçu ise Kanun’un özel hükümler kitabının “devletin şahsiyetine karşı suçlar” başlıklı birinci bölümünde yer almaktadır. “Devletin şahsiyetine karşı suçlar” başlıklı bölümde yer alan örgütlenme suçları, kaçınılmaz şekilde çok kişinin katılımıyla işlenen, soyut tehlike suçları (*reati di pericolo presunto o astratto*) olarak değerlendirilmektedir⁷⁵⁴. Yargı kararlarında, terör amaçlı

⁷⁵⁴ Salvatore Donato Messina-Giorgia Spinnato, **Diritto Penale: Manuale Breve**, Milano: Giuffrè Editore, 2012, s. 393.

örgütlenme suçunun aynı şekilde soyut tehlike suçu olarak nitelendirildiği görülmektedir⁷⁵⁵.

İtalyan Ceza Kanunu'nda “devletin şahsiyetine karşı suçlar” kapsamında yer alan örgütlenme suçları bakımından ikili bir ayrıma gidilebileceği düşünülmektedir⁷⁵⁶. Buna göre, m. 270 ve m. 270-bis'te düzenlenen yıkıcı örgüt ile terör örgütü suçları birincil öneme sahip kategoride yer alırken, m. 304, m. 305 ve m. 306'da düzenlenen komplo amaçlı örgütlenme suçları ikincil nitelikteki kategori altında değerlendirilebilir⁷⁵⁷. Ancak her halükarda, başta terör amaçlı örgütlenme suçu olmak üzere terörizmle mücadele mevzuatını, İtalyan Ceza Kanunu'nda düzenlenen yıkıcı örgüt ve komplo örgütüne ilişkin düzenlemelerden bağımsız değerlendirmemek gerekmektedir⁷⁵⁸.

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu, mülga, 1889 tarihli Zanardelli Kanunu'nun 248. maddesinde düzenlenmekteydi⁷⁵⁹. Bu suç, yürürlükteki 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun 416. maddesinde yer almakta olup düzenlemeye göre, suç işlemek amacıyla bir araya gelen üç ya da daha fazla kişiden oluşan bir örgütü, kuran, sevk ve idare eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Örgüte katılan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır (m. 416/2). Örgütte liderlik görevi üstlenenler, örgütün kurucuları ile aynı şekilde cezalandırılır (m. 416/3). Örgüt silahlı olduğu takdirde fail beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (m. 416/4). Sonraki fıkrada örgütün üye sayısı, elverişlilik kriterinin somut bir yansıması olarak daha ağır cezayı gerektiren bir hal olarak düzenlenmiştir. Buna göre, örgütün üye sayısı, on iki veya daha fazla ise ceza artırılabilir (m. 416/5). Takip eden fıkralarda ise suç örgütünün amaçladığı suçların ağırlığına göre, fail için öngörülen ceza on sekiz yıl hapis cezasına kadar artırılmaktadır. Doktrinde m. 416'da düzenlenen genel örgütlenme suçu, kamu

⁷⁵⁵ Cass. 21 Novembre 2001, in Cass. Pen. 2004, 1249; Cass. 11 Maggio 2000 in **Giurisprudenza Italiana**, 2001, 1229'dan aktaran Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, op.cit., s. 690.

⁷⁵⁶ Messina-Giorgia Spinnato, **Diritto Penale: Manuale Breve**, op.cit., s. 393.

⁷⁵⁷ **Ibid.**

⁷⁵⁸ Giovanni Pasqua, “La Législation Antiterroriste en Italie”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, s. 244.

⁷⁵⁹ Bkz: Maria Luisa Cesoni “L’Italie, Un Pays Précurseur”, in Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, op.cit., s. 503.

düzenine karşı işlenen, mütemadi, özel kastı gerektiren bir tehlike suçu olarak değerlendirilmektedir⁷⁶⁰.

Mafya tipi örgütlenme suçu, İtalyan mevzuatına ilk kez 1982 yılında kabul edilen bir Kanun'la⁷⁶¹ dahil edilmiş olup⁷⁶² İtalyan Ceza Kanunu'nun 416-bis maddesinde düzenlenmektedir. Maddenin ikinci fıkrası, mafya tipi örgütü şu şekilde tanımlamaktadır: Örgüt, örgütsel bağlantılara dayanan korkutma gücünü kullanarak, yıldırma gücünden ve suskunluk / gizlilik ilkesinden (*omertà*) yararlanarak; suç işlemek, ekonomik faaliyetlerin, imtiyaz, izin, kamu ihale ve hizmetlerinin yönetimini ya da dolaylı veya doğrudan kontrolünü ele geçirmek, kendisi ya da başkaları için çıkar veya haksız kazanç sağlamak, oyların serbestçe kullanılmasını önlemek veya engellemek, seçimlerde kendisi ya da başkalarına oy verilmesini sağlamak amacıyla faaliyet gösterdiği takdirde söz konusu örgüt, mafya tipi suç örgütü sayılmaktadır. Doktrinde mafya tipi örgütün tanımında aile bağlarının sağladığı güç ve hiyerarşiye saygı, onur duygusu, suskunluk yasasının değeri gibi Sicilya toplumunun karakteristik özellikleriyle bağlantılı unsurlara yer verilmektedir⁷⁶³.

İtalyan kanun koyucusu, mafya tipi örgütlenme suçunun yaptırımını, genel amaçlı örgütlenme suçu için öngörülen yaptırımdan belirgin biçimde daha ağır olarak belirlemiştir. Düzenlemeye göre, üç ya da daha fazla kişiden oluşan mafya tipi suç örgütüne üye olan kişi on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Mafya tipi örgütü kuran, sevk ve idare eden kişi on iki yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (m. 416-bis/1). Örgüt silahlı ise örgüte üye olan kişi, on iki yıldan yirmi yıla kadar, örgütü kuran, sevk ve idare eden kişi ise on beş yıldan yirmi altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (m. 416-bis/3). Örgütün silahlı olup olmadığının hangi esaslara göre belirleneceği hususu da Kanun'da ayrıca öngörülmüştür. Buna göre, örgütün amaçlarına ulaşması için fail, silah veya patlayıcı madde kullanabilecek durumda veya bu araçlar bir depoda tutuluyor veya saklanıyor ise örgüt silahlı sayılacaktır (m. 416-bis/4).

⁷⁶⁰ Messina-Spinnato, **Diritto Penale: Manuele Breve**, op.cit., s. 533.

⁷⁶¹ L. 13 settembre 1982, n. 646.

⁷⁶² Maria Luisa Cesoni "L'Italie, Un Pays Précurseur", **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, op.cit., s. 503.

⁷⁶³ **Ibid.**, s. 507.

İtalyan mevzuatında, örgütün yapısı ve amaçları açısından terör örgütüne en çok benzeyen örgüt tipi olan yıkıcı örgütü düzenleyen İtalyan Ceza Kanunu'nun 270. maddesine göre, devletin hudutları içinde, devleti oluşturan ekonomik ve sosyal düzeni şiddete başvurmak suretiyle yıkmak veya devletin siyasi ve hukuki yapısını şiddete başvurmak suretiyle ortadan kaldırmak amacıyla örgüt kuran, yöneten, sevk ve idare eden kişi beş yıldan on yıla kadar, bu örgüte üye olan kişi ise bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Örgütün başka bir isimle ya da benzer yapıda yeniden teşekkül ettirilmesi halinde faile uygulanacak yaptırım ağırlaştırılacaktır. Bu suçla korunan hukuki yarar devletin siyasi, hukuki, sosyal düzeni ve çoğulcu toplum yapısıdır⁷⁶⁴. Suçun mağduru ise devlet olarak gösterilmektedir⁷⁶⁵. Yıkıcı amaçlı örgütlenme suçunun faili herkes olabileceği gibi bu suç ancak genel kastla işlenebilir⁷⁶⁶.

İtalyan mevzuatına özgü bir düzenleme olarak değerlendirilebilecek olan milli birlik ve bütünlüğe karşı örgütlenme suçu, İtalyan Ceza Kanunu'nun 271. maddesinde düzenlenmektedir. Hükme göre, ulusal duyarlılığı bozmak ya da bastırmak amacıyla bir faaliyet gösteren bir örgütü kuran, yöneten, destekleyen kişi bir yıldan üç yıla kadar, böyle bir örgüte katılan kişi ise altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Düzenleme, Rocco Kanunu olarak da anılan İtalyan Ceza Kanunu'nun faşizm döneminden kalan hükümleri arasında değerlendirilebilecektir.

Milli birlik ve bütünlüğe karşı örgütlenme suçuna benzer şekilde bir başka özgün düzenleme de uluslararası suç örgütüne ilişkin İtalyan Ceza Kanunu'nun 273. maddesidir. Bu hüküm, uluslararası karaktere sahip ve hükümetin yetkilendirmesi olmaksızın faaliyet gösteren bir örgütü kuran, yöneten, destekleyen kişi için altı aya kadar hapis cezası veya bir milyon ilâ dört milyon liret (karşılığı Euro) adli para cezası öngörmektedir. Yetkilendirme, yanlış bir bildirime ya da bildirim yapmamaya dayandığı takdirde fail bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve iki milyon liretten (karşılığı Euro) az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Diğer

⁷⁶⁴ Maresca-Nacciarone, **Compendio di Diritto Penale: Parte Generale e Speciale**, op.cit., s. 247.

⁷⁶⁵ **Ibid.**

⁷⁶⁶ **Ibid.**

örgütlü suçlar da olduğu gibi uluslararası suç örgütüne *üye olma* suçu için de örgütü kurma, yönetme, destekleme suçundan daha az yaptırım öngörülmektedir⁷⁶⁷.

“Siyasi komplo örgütü”, Kanun’un 305. maddesinde düzenlenmekte olup üç ya da daha fazla kişiden oluşan, devletin uluslararası şahsiyetine karşı suçlar ile devletin ulusal şahsiyetine karşı suçların düzenlendiği İtalyan Ceza Kanunu’nun özel hükümlere ayrılan kitabının birinci kısmının birinci ve ikinci bölümündeki suçları işlemek amacıyla bir örgütü kurma, yönetme ve destekleme fiillerini kapsamaktadır. Düzenlemeye göre, böyle bir örgütü kuran, yöneten, destekleyen kişi beş yıldan on iki yıla kadar; örgüte üye olan kişi ise iki yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Siyasi komplo amaçlı örgütlenme suçu, 416. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçundan gerek işlenen suçların mahiyeti ve ağırlığı, gerekse korunan hukuki yarar bakımından ayrılmaktadır⁷⁶⁸. Bu suçla ilgili olarak şunu da belirtmek gerekir ki, suçu düzenleyen 305. madde, düzenleniş biçimi itibariyle anayasal meşruiyet bakımından tartışmalıdır⁷⁶⁹. Nitekim bu tartışma, İtalyan Anayasa Mahkemesi’nin bir kararında da vurgulanmaktadır⁷⁷⁰.

Kuşkusuz siyasi komplo örgütünün işlemeyi hedeflediği suçlar arasında terör amaçlı örgütlenme suçu (m. 270-bis) da yer almaktadır. Bu bakımdan, İtalyan hukukunda, siyasi komplo amaçlı örgütlenme suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçu arasındaki karmaşık ve eklektik ilişki, çalışmanın ikinci kısmında ayrıntılı biçimde incelenecek olan Türk ceza hukukundaki silahlı örgüt suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçu arasındaki ilişkiye benzerlik arz etmektedir.

⁷⁶⁷ Bkz: İtalyan Ceza Kanunu, m. 274.

⁷⁶⁸ Elisabetta Antonini, “Disposizioni Generali e Comuni ai Capi Precedenti, Artt. 301-313”, diretto da Giuliano Marini-Mario La Monica-Leonardo Mazza, **Commentario al Codice Penale**, Tomo secondo, Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese (UTET), 2002, s. 1276.

⁷⁶⁹ **Ibid.**

⁷⁷⁰ Bkz. Corte Costituzionale, 18.7.73, n. 142, GP, 1973, 387; Antonini, **op.cit.**, s. 1277.

2. Terör Suçları ve Terör Örgütü

İtalyan Ceza Kanunu'nda terör suçları, belli bir liste halinde belirtilmeyip temelde terör amaçlı örgütlenme suçu ekseninde düzenlendiği için terör suçları ile terör amaçlı örgütlenme suçu bu başlık altında bir arada değerlendirilecektir⁷⁷¹.

Genel olarak, İtalya'nın terörizmle mücadele mevzuatı incelendiğinde, özellikle suçların maddi unsuru bakımından, Avrupa mevzuatıyla yüksek düzeyde uyumlu olduğu görülmektedir⁷⁷². Özellikle Haziran 2002 tarihli Avrupa Birliği Çerçeve Kararının terörizmi tanımlanması ve terör suçlarının düzenlenmesini emreden hükümleri uyarınca terör saikiyle işlenen ya da bizzatihi terörün kurucu unsurunu oluşturduğu suçlar düzenlenmiştir⁷⁷³. Terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 270-bis maddesinin İtalyan Ceza Kanunu'nda yerini alması ise, oldukça eski bir tarihe dayanmaktadır. İlk defa 15 Aralık 1979 tarihli ve 625 sayılı Kanun'la⁷⁷⁴ İtalyan Ceza Kanunu'na eklenen hüküm, daha sonra farklı sebeplerle 1980 yılında⁷⁷⁵ bir kez, 2001 yılında⁷⁷⁶ ise iki kez değişikliğe uğramıştır⁷⁷⁷. Pek çok ülkede terör suçlarına ilişkin düzenlemelerin 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra kanunlaşmış olmasına karşılık, İtalyan Ceza Kanunu'nun terörizm tanımına yer veren 270-bis maddesindeki terörizm tanımı değiştirilmemiş, bu tarihten sonra İtalya'da sadece terörizmle mücadeleye ilişkin kanunlarla uluslararası boyutu bakımından terörizmin kapsamı genişletilmiştir⁷⁷⁸. Ayrıca, maddenin ilk halinde sadece dahili anayasal düzeni yıkmaya yönelik örgütlenmeler yaptırım altına alınmaktayken, yapılan değişiklikle terör amaçlı örgütlenmeler de düzenlemeye dahil edilmiştir⁷⁷⁹. Böylece suçun normatif yapısı değiştirilmiştir⁷⁸⁰. Ancak, değişiklikten

⁷⁷¹ Bkz: Giovanni Pasqua, "La Législation Antiterroriste en Italie", Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 243-263.

⁷⁷² Annamaria Peccioli, **Unione Europea e Criminalità Transnazionale: Nuovi Sviluppi**, Torino: G. Giappichelli Editore, 2005, s. 30.

⁷⁷³ **Ibid.**

⁷⁷⁴ Decreto Legge, 15 dicembre 1979, n. 625, art. 3.

⁷⁷⁵ Legge, 6 febbraio 1980, n. 15.

⁷⁷⁶ Decreto Legge, 18 ottobre 2001, n. 374; Decreto Legge, 15 dicembre 2001, n. 438.

⁷⁷⁷ Bartolomeo Romano, **Guida alla Parte Speciale del Diritto Penale**, terza edizione, Milano: Giuffrè Editore, 2007, s. 44; Balbo, **Il Terrorismo: La Fattispecie di un Reato in Evoluzione nelle Disposizioni Italiane ed Internazionali Scarica, op.cit.**, s. 21.

⁷⁷⁸ Bkz: Karin Oellers-Frahm, "Country Report on Italy", Eds. Christian Walter-Silja Vöneky-Volker Röben-Frank Schorkopf, **Terrorism as a Challenge for National and International Law: Security versus Liberty?**, Berlin: Springer, 2004, s. 428.

⁷⁷⁹ Dario Primo Triolo-Manuela Maria Lina Matta, **Diritto Penale Parte Speciale**, seconda edizione, Vivalpi: Key Editore, 2017, s. 47.

sonra dahi, düzenlemenin “devletin şahsiyetine karşı suçlar” başlığıyla bağdaştığı olduğu söylenebilir⁷⁸¹.

Terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından öncelikle belirtmek gerekir ki İtalyan ceza mevzuatında bu suç, m. 270’de düzenlenen yıkıcı örgüt suçu ile hem terminolojik açıdan doğrudan bir ilişki içindedir, hem de işlevsel olarak çok yakın bir mahiyete sahiptir⁷⁸². Bu yakınlığın temelinde sadece iki örgüt tipinin de şiddet yöntemine başvurusu değil, aynı zamanda amaçlarının yıkıcı bir nitelik taşıması da yatmaktadır⁷⁸³. Bununla beraber, İtalyan Yargıtay’ına göre iki suç amaç unsuru bakımından birbirinden ayrılmaktadır⁷⁸⁴. Yıkıcı örgütlenme genel bir şiddete başvururken, terör örgütlenmesi terör/korkutma yoluyla şiddete başvurmaktadır⁷⁸⁵. Terör amaçlı örgütlenme, yıkıcı amaçlı örgütlenmeye kıyasla siyasal düzene zarar vermeyi daha dolaylı bir şekilde hedef almaktadır⁷⁸⁶. Nitekim doktrinde 374 sayılı ve 18 Ekim 2001 tarihli Kanun’la değişikliğe uğramadan önce, İtalyan Ceza Kanunu’nun 270-bis maddesinin, ulusal sınırlar içinde faaliyet gösteren ve nihai hedefi düzeni yıkmak olan örgütlere uygulanmasının pek mümkün olmadığı düşünülmektedir⁷⁸⁷.

Terör amaçlı örgütlenme suçunun düzenlendiği, “terör, uluslararası ya da demokratik düzeni yıkmak amacını güden örgütler” (*associazioni con finalità di terrorismo anche internazionale o di eversione dell'ordine democratico*) başlığını taşıyan 270-bis maddesine göre, şiddet eylemleriyle terör ya da demokratik düzeni yıkmak amacını güden bir örgütü kuran, yöneten, organize eden, destekleyen, finanse

⁷⁸⁰ Domenico Piccininno, **Diritto Penale Parte Speciale**, Vol. 1, in collaborazione con Giulio Perrotta, Padova: Primiceri Editore, 2016, s. 41.

⁷⁸¹ Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 683.

⁷⁸² Laura Simeone, **I Reati Associativi**, Sant’Arcangelo di Romagna: Maggioli Editore, 2015, s. 243 vd.; Aleo, **Sistema Penale e Criminalità Organizzata: le Figure Delittuose associative**, *op.cit.*, s. 186.

⁷⁸³ Aleo, **Sistema Penale e Criminalità Organizzata: le Figure Delittuose associative**, *op.cit.*, s. 186.

⁷⁸⁴ Cassazione Penale, 11382/1987; Tramontano, **Lineamenti di Diritto Penale**, *op.cit.*, s. 414.

⁷⁸⁵ Salvatore Centonze-Ludovica Giovedì, **Terrorismo e Legislazione d’Emergenza**, Vicalvi: Key Editore, 2016, s. 70.

⁷⁸⁶ Tramontano, **Lineamenti di Diritto Penale**, *op.cit.*, s. 414.

⁷⁸⁷ Annamaria Peccioli, “Associazione a Base Italiana con Finalità Eversiva di un Ordinamento Estero, (Commento a Cass. Pen., Sez.VI, 1 giugno 1999)”, **Diritto Penale e Processo**, Vol. 5, Fasc. 4, 2000, s. 485 vd.; Bkz: Anna Ricci, “Delitti Contro la Personalità dello Stato e Terrorismo Internazionale: Considerazioni sul caso Achille Lauro”, **Riv. it. dir. proc. pen.**, An. 34, Fasc. 2, 1991, s. 651 vd.; Gian Carlo Caselli-Alberto Perduca, “Terrorismo e Reati Associativi: Problemi e Soluzioni Giurisprudenziali”, **Giurisprudenza Italiana: Con Repertorio Generale Annuale di Giurisprudenza, Dottrina e Legislazione**, Vol. 134, N. 2, 1982, IV, s. 209 vd.; Ettore Gallo, Enzo Musco, **Delitti Contro l’Ordine Costituzionale**, Bologna: Pàtron Editore, 1984, s. 38 vd.

eden kişi yedi yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Örgütlenme fiilinin basit düzeyde olması halinde daha az ceza verilmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda, böyle bir örgüte üye olan kişi ise beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır⁷⁸⁸. Görüldüğü üzere, terör amaçlı eylemlerle demokratik düzeni yıkmaya yönelik eylemler, hukuken ayrı mahiyette olmalarına rağmen aynı hüküm altında düzenlenmektedir⁷⁸⁹. İtalyan kanun koyucu, 15 Aralık 2001 tarihli ve 438 sayılı Kanun’la, her iki örgütlenme amacını aynı maddede bir araya getirmiştir⁷⁹⁰. Maddede yer verilen “terör amacı” (*finalità di terrorismo*) kavramı eleştiriye açıktır. Her ne kadar kanunda bu kavram terörün tanımındaki belirsizlikten dolayı kaçınılmaz olarak sentetik biçimde düzenlenmiş olsa da geniş ve çok yönlü yorumlanmaya elverişlidir⁷⁹¹. Öte yandan, maddede geçen “demokratik düzeni yıkmak” (*eversione dell’ordine democratico*) ifadesinin, “anayasal düzeni yıkmak” (*eversione dell’ordinamento costituzionale*) şeklinde anlaşılması gerektiği düşünülmektedir⁷⁹². Nitekim doktrinde suçla korunan hukuki değerler arasında, anayasal düzene öncelikli yer verildiği görülmektedir⁷⁹³. Ayrıca belirtmek gerekir ki, İtalyan Yargıtayı pek çok kararında⁷⁹⁴ düzenlemenin uygulama alanı bakımından kanunilik ilkesine aykırı olmadığına hükmetmiştir.

İtalyan Ceza Kanunu’nun 270-bis maddesinde düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçu, suçun unsurları bakımından incelendiğinde; suçun objektif unsurunun şiddet eylemleriyle kanunda gösterilen amaçlara sahip örgütü kurmak, yönetmek, desteklemek ve örgüte üye olmak şeklinde ifade etmek mümkündür⁷⁹⁵. Suçun subjektif unsurunun ise genel kastın ötesinde, kanunda belirtilen amaçlara yönelik özel kast olduğu⁷⁹⁶; bu kastın, failin kanunda tarif edilen örgüt tipolojisine ve programına sahip bir terör örgütünü kurma, yönetme, destekleme ve örgüte üye olma

⁷⁸⁸ Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, op.cit., s. 690.

⁷⁸⁹ Balbo, **Il Terrorismo: La Fattispecie di un Reato in Evoluzione nelle Disposizioni Italiane ed Internazionali Scarica**, op.cit., s. 25.

⁷⁹⁰ Peccioli, **Unione Europea e Criminalità Transnazionale: Nuovi Sviluppi**, op.cit., s. 34-35.

⁷⁹¹ Balbo, **Il Terrorismo: La Fattispecie di un Reato in Evoluzione nelle Disposizioni Italiane ed Internazionali Scarica**, op.cit., s. 140.

⁷⁹² Elisabetta Antonini, “Dei Delitti Contro la Personalità dello Stato / Artt. 241-270 bis”, diretto da Giuliano Marini-Mario La Monica-Leonardo Mazza, **Commentario al Codice Penale**, Tomo secondo, Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese (UTET), 2002, s. 1213.

⁷⁹³ Messina-Spinnato, **Diritto Penale: Manuale Breve**, op.cit., s. 397.

⁷⁹⁴ Cas. Pen., Sez. VI, 1 Luglio 2003; Cas. Pen. Sez. VI, 1 Giugno 1999; Cas. Pen., Sez. V, 26 Maggio 1998; Cas. Pen., Sez. VI, 30 Gennaio 1996, Cas. Pen., Sez. 17 Aprile 1996, Peccioli, **Unione Europea e Criminalità Transnazionale: Nuovi Sviluppi**, op.cit., s. 32.

⁷⁹⁵ Antonini, “Dei Delitti Contro la Personalità dello Stato / Artt. 241-270 bis”, **Commentario al Codice Penale**, op.cit., s. 1215.

⁷⁹⁶ **Ibid.**

bilincine/farkındalığına (*consapevolezza*) ve iradesine sahip olmasını gerektirdiği ifade edilmektedir⁷⁹⁷. Terör saiki, örgütlenme suçu bakımından ağırlaştırıcı bir neden değil, suçun kurucu unsurudur⁷⁹⁸. Terör amaçlı örgütlenme suçuna teşebbüsün mümkün olup olmadığı konusunda ise m. 270’de düzenlenen “yıkıcı örgüt” suçunda olduğu gibi görüş birliği bulunmamaktadır⁷⁹⁹.

İtalyan Yargıtayı muhtelif kararlarında, Kanun’un 270.-bis maddesinde düzenlenen suç soyut tehlike suçu olarak değerlendirilmektedir⁸⁰⁰. Bununla beraber bu kararların birinde, elverişlilik kriteri bakımından, terör örgütünün gelişmiş yapıda bir organizasyona sahip olması gerektiği de belirtilmektedir⁸⁰¹. Söz konusu iki tespit kanaatimizce çelişkilidir. Doktrinde ise terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından m. 270-bis maddesinin gerek soyut tehlike suçu olarak uygulanabileceği doğrultusunda, gerekse somut tehlike ilkesine (*principio di offensività*) uygun olaylarda uygulanabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır⁸⁰².

Suçun mahiyeti bakımından hüküm incelendiğinde, İtalyan Yargıtayı’nın da açıkça ortaya koyduğu üzere, 270-bis maddesi, örgütün kurulmasını başlı başına suç olarak düzenlemektedir; bu suçun cezalandırılabilmesi için planlanan terör eylemlerinin failler tarafından gerçekleştirilmesi gerekmemektedir⁸⁰³. Bununla beraber İtalyan Yargıtayı’na göre örgütün organizasyon yapısı bakımından terör eylemlerini gerçekleştirmeye elverişli bir gelişmişlik düzeyine sahip olması gereklidir⁸⁰⁴.

İtalyan Ceza Kanunu, terörizm amacıyla girişilen eylemlerin yöneldiği hedeflerin kapsamını –maddenin başlığında da yer verildiği üzere- genişleten, açık

⁷⁹⁷ *Ibid.*, 27 numaralı dipnot.

⁷⁹⁸ Peccioli, **Unione Europea e Criminalità Transnazionale: Nuovi Sviluppi**, *op.cit.*, s. 32.

⁷⁹⁹ Antonini, “Dei Delitti Contro la Personalità dello Stato / Artt. 241-270 bis”, **Commentario al Codice Penale**, *op.cit.*, s. 1210.

⁸⁰⁰ Cassazione Penale, Sez. I, Sent. 3486/2000. Maresca-Nacciarone, **Compendio di Diritto Penale: Parte Generale e Speciale**, *op.cit.*, s. 249; Cass. 21 Novembre 2001, in Cass. Pen. 2004, 1249; Cass. 11 Maggio 2000 in **Giurisprudenza Italiana**, 2001, 1229’dan aktaran Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 690.

⁸⁰¹ Cassazione Penale, Sez. I, Sent. 3486/2000. Maresca-Nacciarone, **Compendio di Diritto Penale: Parte Generale e Speciale**, *op.cit.*, s. 249.

⁸⁰² Roberto Giovagnoli, **Studi di Diritto Penale: Parte Speciale**, con la collaborazione di Giulia Messina, Milano: Giuffrè Editore, 2008, s. 10.

⁸⁰³ Sabrina Praduroux, “Italy”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, s. 275. Bkz: Corte Cassazione, Quinta Sezione, 11 Giugno 2008, n. 31389; Sesta Sezione, 12 Luglio 2012, n. 46308, *Ibid.*; Cass., Sez. VI, 10 Febbraio 1998, n. 3241, Giovagnoli, **Studi di Diritto Penale: Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 12.

⁸⁰⁴ Praduroux, “Italy”, *op.cit.*, s. 275.

bir düzenlemeye de yer vermektedir. 438 sayılı ve 15 Aralık 2001 tarihli Kanun’la 270-bis maddesine eklenen⁸⁰⁵ üçüncü fıkra uyarınca, Ceza Kanunu’nun amaçları bakımından, terör saiki, yabancı bir devleti, kurumu veya uluslararası örgütü hedef alan şiddet eylemlerini de kapsamaktadır. Bu noktada eklemek gerekir ki, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra gerçekleştirilen söz konusu kanun değişikliği, terör örgütlenmesini yaptırım altına alan m. 270-bis’in madde başlığına, düzenlemenin uluslararası terörizmi de kapsadığını gözler önüne seren “anche internazionale” ibaresinin eklenmesini de içermektedir⁸⁰⁶. Böylece, düzenlemenin uygulama alanı, terörizmin ulusal hedeflerinin ötesine geçmiş ve uluslararası düzeyde genişlemiştir⁸⁰⁷. Ne var ki İtalyan Yargıtayı’nın değişik sonrasında dahi, m. 270-bis’i yabancı bir ülkenin demokratik düzenini yıkmayı amaçlayan örgütlenmelere de uygulamaktan kaçındığı gözlemlenmektedir⁸⁰⁸.

Terör örgütüne yardım etme suçunu düzenleyen 270-ter maddesi, Kanun’da ayrıca yaptırım altına alınan, “otonom” hükümler arasındadır⁸⁰⁹. Bu hüküm aynı zamanda 11 Eylül 2001 tarihindeki terör saldırılarından sonra İtalyan mevzuatına dâhil edilen düzenlemeler içinde yer almaktadır⁸¹⁰. Suçun kodifikasyon sürecine bakıldığında İtalyan Parlamentosu’nun hükümetin sunduğu kanun tasarısının kapsamını sınırlamakla kalmadığı, aynı zamanda metin üzerinde önemli değişiklikler yaptığı görülmektedir⁸¹¹.

“Assistenza agli associati” başlığını taşıyan 270-ter maddesinin ilk fıkrasına göre, suça iştirak, yardım ve yataklık hallerinden bağımsız olarak, m. 270 ve m. 270-bis’te gösterilen örgütlere mensup kişilere barınma, beslenme, ulaşım ya da iletişim imkanı sağlayan kişi, dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Belirtmek gerekir ki, terör örgütüne yardım etme fiilinin bir defalığına gerçekleşmesi, suçun oluşumu bakımından yeterlidir⁸¹². Ancak öngörülen ceza, m. 270-ter/2 hükmü

⁸⁰⁵ Oellers-Frahm, “Country Report on Italy”, *op. cit.*, s. 428.

⁸⁰⁶ Aleo, *Sistema Penale e Criminalità Organizzata: le Figure Delittuose Associative*, *op.cit.*, s. 186.

⁸⁰⁷ Triolo-Matta, *Diritto Penale Parte Speciale*, *op.cit.*, s. 47.

⁸⁰⁸ Centonze-Giovedì, *Terrorismo e Legislazione d’Emergenza*, *op.cit.*, s. 73.

⁸⁰⁹ Aleo, *Sistema Penale e Criminalità Organizzata: le Figure Delittuose Associative*, *op.cit.*, s. 72.

⁸¹⁰ Paola Debernardi, “Art. 270 ter”, diretto da Giuliano Marini-Mario La Monica-Leonardo Mazza, *Commentario al Codice Penale*, Tomo secondo, Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese, 2002, s. 1216.

⁸¹¹ *Ibid.*

⁸¹² Peccioli, *Unione Europea e Criminalità Transnazionale: Nuovi Sviluppi*, *op.cit.*, s. 46.

uyarınca söz konusu yardım etme fiilinin arz ettiği devamlılığa göre artırılabilir⁸¹³. Bununla beraber İtalyan kanun koyucusu, terör örgütüne yardım etme suçu bakımından bir şahsi cezasızlık hali öngörmektedir. Maddenin son fıkrasına göre, fail, yardım etme fiilini bir yakınına yönelik olarak işlediği takdirde cezalandırılmayacaktır.

İtalyan Ceza Kanunu'na 2005 yılında yapılan düzenlemeyle⁸¹⁴ eklenen, terörizme eleman sağlama suçunun düzenlendiği 270-quater maddesine göre, yabancı bir devleti, kurumu veya uluslararası örgütü hedef alan eylemler de dâhil olmak üzere, terör saikiyle şiddet veya önemli kamu hizmetlerine sabotaj eylemlerinde kullanmak amacıyla bir ya da daha fazla sayıda eleman sağlayan kişi, yedi yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suretle terör örgütüne katılan kişi, m. 270-bis ve m. 270-quater hükümlerinden bağımsız olarak, beş yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Diğer ulusal düzenlemelerde olduğu gibi, terörizme eleman sağlama suçuna ilişkin m. 270-quater'in kanuna eklenmesinde, aynı suçu düzenleyen Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nin 6. maddesinin etkili olduğu söylenebilecektir.

Terörizm amaçlı eğitim (*addestramento con finalità di terrorismo*) suçu, İtalyan Ceza Kanunu'nun 270-quinquies maddesinde düzenlenmekte olup terörizme eleman sağlama suçu ile birlikte 2005 yılında kabul edilen kanunla İtalyan mevzuatındaki yerini almıştır. Bu hüküm bakımından da Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nin terörizm amaçlı eğitim suçunu düzenleyen 7. maddesi dayanak oluşturmaktadır. Yine terörizme eleman sağlama suçu gibi terörizm amaçlı eğitim suçuna ilişkin hükmün de esasen uluslararası terör eylemlerinin işlenmesine yönelik faaliyetlerin önlenmesini amaçladığı⁸¹⁵; bu bakımından aynı bakış açısının ürünü olan, benzer nitelikte suçlar (*delitti monosoggettivi*) olarak nitelenmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir⁸¹⁶.

⁸¹³ Triolo-Matta, **Diritto Penale Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 50.

⁸¹⁴ Decreto Legge, 27 luglio 2005, n. 144, convertito, con modificazioni, con L. 31 luglio 2005, n. 155.

⁸¹⁵ Bkz: Alessandro Centonze, "La Lotta al Terrorismo Internazionale e la Repressione dei Reati Transnazionali Dopo l'Entrata in Vigore della Legge 31 luglio 2005, n. 155", Eds. Salvatore Aleo-Giuseppe Barone, **Quaderni del Dipartimento di Studi Politici**, 3/2008, 2008, s. 49.

⁸¹⁶ Messina-Spinnato, **Diritto Penale: Manuale Breve**, *op.cit.*, s. 399.

F. İngiltere

1. Anglo-Sakson Sisteminde Örgütlü Suçluluğa Genel Bir Bakış

Anglo-Sakson hukuk sisteminde örgütlü suçluluk açısından öncelikle belirtmek gerekir ki, bu sistemde suç örgütü tanımı, Kıta Avrupası hukuk sistemine göre daha geniş bir mahiyettedir.

Kıta Avrupası'nda genel olarak suç örgütü, belirsiz sayıda suçları işlemek amacıyla kurulmuş yasa dışı örgütü ifade etmekten Anglo-Sakson sisteminde sadece bir suçun işlenmesi amacıyla meydana getirilen suç anlaşması da örgüt olarak değerlendirilmektedir⁸¹⁷. Örgütlenme suçunu ifade eden “conspiracy” terimi, çeşitli yüksek mahkeme kararlarında “belirli bir suç için anlaşma” anlamında kullanılmaktadır⁸¹⁸. Hâlbuki aynı hukuki durum, Kıta Avrupası hukuk sistemi tarafından suçun özel görünüş biçimlerinden biri olan “iştirak” ya da kanunda ayrıca düzenlendiği hallerde “suç için anlaşma” suçu olarak nitelenmektedir.

Kıta Avrupası'nda suç örgütünün oluşması için genellikle en az üç kişinin bir araya gelmesi koşulu aranırken, Common Law geleneğine sahip ülkelerde iki kişi tarafından da suç işlemek amacıyla örgüt kurulması mümkündür.

İki sistem arasındaki bir başka fark, kurulan örgütün işlemeyi hedeflediği fiillerin niteliğine ilişkindir. Tek kişi tarafından işlendiği takdirde suç oluşturmaman bir fiili işlemek amacıyla bir örgüt kurulduğu takdirde söz konusu örgütlenme faaliyeti suç olarak değerlendirilmektedir⁸¹⁹.

2. İngiltere’de Örgütlü Suçluluk

Örgütlü suçlar İngiliz hukukunda hem mahkeme kararlarına dayanan bir Common Law suçu, hem de yasayla düzenlenmiş (*statutory*) bir suç mahiyetindedir. Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu (*conspiracy*), bir suçu işlemek için yapılan

⁸¹⁷ İsmail Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK m. 220)**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008, s. 72.

⁸¹⁸ Tozman, **op.cit.**, s. 79.

⁸¹⁹ Dursun, **op.cit.**, s. 72. “Örneğin ... yetişkin bir kadının ayartılması eylemi, Avustralya’nın bir eyaleti olan Tazmanya Ceza Kanunu’nda suç olarak düzenlenmemişken, böyle bir eylemi iki ya da daha ziyade kişinin aralarında anlaşarak planlamaları örgüt suçunu meydana getirmektedir.” **Ibid.**, s. 72-73.

anlaşmaya dayanan tamamlanmamış bir suç olarak tanımlanmakla beraber, Common Law açısından, anlaşmanın yöneldiği amaç teknik anlamda suç olmak zorunda olmayıp haksız fiil, hile, kamusal ahlakın bozulmasına ya da kamu yararını zedelemeye yönelik eylemler gibi çeşitli hukuka aykırı fiiller de bu suçun amacını teşkil edebilmektedir⁸²⁰.

1977 tarihli Ceza Kanunu⁸²¹, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunu düzenleyen başlıca düzenleme olarak bilinmektedir. Common Law’a dayanan suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları, 1977 tarihli Ceza Kanunu ile büyük ölçüde yeniden düzenlenmiştir⁸²². Kanun’un yasalaşma sürecinde yeni suç tiplerinin kabulü açısından mahkemelerin rol oynadığı, Örgütlü Suçluluk ve Ceza Hukuku Reformu Komisyonu’nun 76 sayılı raporunun kabulünden sonra söz konusu Kanun’un kabul edildiği bilinmektedir⁸²³. Ancak, 1977 tarihli Kanun’un, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunu kodifiye bir suç tipi olarak öngörmüş olmakla beraber içtihatlarla yaratılan örgütlü suçları tümüyle ortadan kaldırdığını söylemek mümkün değildir⁸²⁴.

Kanun’un 1. maddesine göre, bir kişinin bir başka kişiyle ya da daha fazla kişiyle bir ya da daha fazla suçu işlemek için anlaşması, “conspiracy” suçunu oluşturmaktadır. Ancak, bu suçun oluşması için asıl unsur, suç için anlaşma fiili olmasına rağmen, bu konuda mahkemeye sunulan kanıtlar, suç için anlaşan faillerin yaptığı toplantı kaydı ya da tanıkları olmaktan çok faillerin davranışlarından yapılan çıkarımlarına dayanmaktadır⁸²⁵.

Kanun’a 1998 tarihli Cezai Adalet (Terörizm ve Örgütlü Suçluluk) Kanunu’yla eklenen 1A maddesi uyarınca İngiltere dışında suç işlemek amacıyla kurulan suç örgütlenmesi faaliyetleri de söz konusu yabancı ülkede ya da bölgede suç teşkil ettiği takdirde örgütlenme suçu kapsamında değerlendirilecektir. Kanun’un 2. maddesi ise suç örgütlenmesine iştirak edemeyecek kişileri düzenlemektedir. Buna göre, iştirak eden kişilerden birinin diğerinin eşi olması, cezai sorumluluk yaşına

⁸²⁰ David Ormerod-Karl Laird, **Smith and Hogan’s Text, Cases and Materials on Criminal Law**, Eleventh Edition, Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 462.

⁸²¹ The Criminal Law Act, 1977, c. 45.

⁸²² Ormerod-Laird, **op.cit.**, s. 462.

⁸²³ Jeremy Horder, **Ashworth’s Principles of Criminal Law**, Eighth Edition, Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 486.

⁸²⁴ **Ibid.**, s. 486.

⁸²⁵ **Ibid.**, s. 490.

ilişkin sınırın altında bulunması ya da hedef suçlardan birinin mağduru olma hallerinde örgütlenme suçu oluşmayacaktır. Bu hallerde, aile birliğinin korunması gibi değerlerin kamusal çıkarların üstünde tutulması, cezai sorumluluk bakımından tutarlılık kaygısı, söz konusu niteliğe sahip olan kişilerin suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunu işleyememesini öngören düzenlemenin altında yatan sebepler arasındadır⁸²⁶.

Örgütlenme suçunun manevi unsuru, hedef suçlara ilişkin manevi unsurdan ayrı olarak değerlendirilmektedir. İngiltere ve Galler Temyiz Mahkemesi nezdinde açılan Regina v. Hussain davasında Lord Bridge, failin hedef suçlara ilişkin değil, hedef suçların işlenmesine ilişkin anlaşmaya ilişkin kastını esas alan bir değerlendirme ortaya koymuştur⁸²⁷.

3. Terör Suçları ve Terör Örgütü

İngiltere’de terörizmle mücadeleyle yönelik olarak kabul edilen düzenlemeler oldukça geniş bir zaman dilimine yayılmakta olup dağınık bir yapı arz etmektedir⁸²⁸. Terörizmin önlenmesine yönelik yasalaştırılan ilk düzenleme, 1939 tarihli Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun olup İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) terör örgütüyle mücadele kapsamında İngiliz mevzuatına dâhil edilmiştir. Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun, 1973’te yürürlükten kaldırılmış, terörle mücadele mevzuatı 1974 tarihli Terörizmin Önlenmesi (Geçici Hükümler) Kanunu’nda yeniden düzenlenmiştir. Bu kanunla başlayan ve 1989 yılına kadar uzanan kanunlaştırma sürecinde kabul edilen kanunlar, “Terörizmin Önlenmesi Hakkında Kanunlar”⁸²⁹ olarak isimlendirilmektedir. Bu düzenlemelerden bir bölümü Kuzey İrlanda sınırları içinde geçerli olmak üzere düzenlenmişken geriye kalan bölümünün Birleşik Krallık’ın genelinde uygulanması öngörülmüştür⁸³⁰. Ancak, “Terörizmin Önlenmesi

⁸²⁶ *Ibid.*, s. 490.

⁸²⁷ England and the Wales Court of Appeal (Criminal Division) Decisions, 2005 EWCA Crim 87.

⁸²⁸ İngiltere’de terörizmle mücadele mevzuatının gelişimi hakkında bkz: William A. Schabas-Clémentine Olivier, “La Législation Antiterroriste au Royaume-Uni”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 297-308.

⁸²⁹ Prevention of Terrorism Acts.

⁸³⁰ James Beckman, **Comparative Legal Approaches to Homeland Security and Anti-Terrorism**, Oxon: Routledge, 2016, s. 58.

Hakkında Kanunlar”ın tamamının IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) terör örgütünün faaliyetlerini bastırmaya yönelik olarak kabul edildiğini söylemek gerekir⁸³¹.

2000 yılından bugüne ise İngiliz Parlamentosu, Kuzey İrlanda’yla ilgili olmaktan ziyade genel olarak terörizmle mücadeleye yönelik bir dizi kanunu kabul etmiştir. Terörizm Kanunu (2000), Anti-Terörizm, Suç ve Güvenlik Kanunu (2001), Cezai Adalet Kanunu (2003), Terörizmin Önlenmesi Hakkında Kanun (2005), Terörizm Kanunu (2006), Terörizmle Mücadele Kanunu (2008), Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Tedbirleri Kanunu (2011) ve 2015 yılında kabul edilen Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Kanunu bu kapsamda yer alan düzenlemeler arasındadır. Söz konusu kanunların başta pek çok kanun koyucuyu da etkileyen 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları ile 7 Temmuz 2005 Londra Saldırıları olmak üzere çeşitli terör eylemlerinin etkisiyle kabul edildiğini söylemek mümkündür.

2000 tarihli Terörizm Kanunu⁸³², Amerika Birleşik Devletleri’nde kabul edilen Vatanseverlik Kanunu⁸³³ ile İngiltere’de Terörizm Kanunu’ndan bir yıl sonra kabul edilen Anti Terörizm, Suç ve Güvenlik Kanunu’nun⁸³⁴ aksine, 11 Eylül olaylarının öncesinde, nispeten barış ve huzurun hakim olduğu bir siyasi konjonktür içerisinde kabul edilmiştir⁸³⁵. 2000 tarihli Terörizm Kanunu’nun, İngiliz hukukundaki terörle mücadele mevzuatı bakımından tümüyle yeni bir mahiyette olduğu söylenebilir⁸³⁶. 1974 tarihli Terörizmin Önlenmesi Kanunu ve onu takip eden kanunlar, temelde IRA terör örgütünün faaliyetlerinin önlenmesine yönelik geçici nitelikte ve parlamento tarafından belli periyotlarla yeniden gözden geçirilmesi öngörülen⁸³⁷ hükümlere yer verirken 2000 tarihli Terörizm Kanunu, terörle mücadelede kalıcı bir hukuki altyapının kurulması niyetiyle kabul edilmiştir⁸³⁸. Buna

⁸³¹ Ibid.

⁸³² Terrorism Act 2000, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/1>, erişim tarihi: 18.11.2016

⁸³³ Patriot Act (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001), 115 Stat. 272 (2001), 26/10/2001.

⁸³⁴ Anti-terrorism, Crime and Security Act, 14/12/2001.

⁸³⁵ Beckman, **Comparative Legal Approaches to Homeland Security and Anti-Terrorism**, op.cit., s. 58.

⁸³⁶ Ian M. Cuthbertson, “The Nature of the Terrorist Threat and National Responses to Terrorism: The British Case”, Ed. Robert W. Orttung - Andreï Stanislavovich Makarychev, **National Counter-Terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia**, Amsterdam: IOS Press, 2006, s. 126.

⁸³⁷ Bkz: Michael Carpenter, “Foreword”, Ed. Yonah Alexander – Edgar H. Brenner, **The United Kingdom’s Legal Responses to Terrorism**, London: Cavendish Publishing, 2003, s. VII.

⁸³⁸ Cuthbertson, “The Nature of the Terrorist Threat and National Responses to Terrorism: The British Case”, op.cit. s. 126.

karşılık, 2000 tarihli Terörizm Kanunu'nun, esas itibariyle 1989 Terörizmin Önlenmesi (Geçici Hükümler) Kanunu, 1996 Kuzey İrlanda (Olağanüstü Hükümler) Kanunu ile 1998 Cezai Adalet Kanunu'nun 1 ilâ 4. maddelerinin yeniden düzenlenmesini ifade ettiği yönünde görüşlere de rastlanmaktadır⁸³⁹.

Kanun'un 1. maddesi genel bir terörizm tanımını ortaya koymaktadır. Bu tanımın başta İngiliz Milletler Topluluğu'na mensup bazı ülkeler olmak üzere pek çok ülkenin terörle mücadele mevzuatını etkilediği bilinmektedir⁸⁴⁰. Düzenlemeye göre,

Bir kişiye karşı ciddi derecede şiddet içeren, bir malvarlığına karşı ciddi derecede zarara yol açan, eylemi gerçekleştiren kişi dışında bir insanın hayatını tehlikeye sokan, kamunun ya da kamunun belli bir bölümünün sağlığını veya güvenliğini tehlikeye sokan, bir bilişim sistemine ciddi derecede giren veya bu sistemi bozan tehdit veya eylemlerle ve bu mahiyette olmasa da ateşli silah ya da patlayıcı kullanılması öngörülen her türlü tehdit veya eylemler,

Hükümeti ya da bir uluslararası örgütü etkilemek veya kamuyu ya da kamunun belli bir bölümünü yıldırma amacıyla tasarlanan tehdit veya eylemler,

Siyasi, dini, ırksal veya ideolojik amaçlara yönelik tehdit veya eylemler,

terörizm kapsamında değerlendirilmektedir. Bu hükümle, sadece siyasi amaçla değil, dini ya da ideolojik amaçla gerçekleştirilen eylemler dahil edilmek suretiyle terörizm tanımı genişletilmiştir⁸⁴¹. Maddede ayrıca eylem terimi ile İngiltere dışında ya da dahilinde gerçekleşen tüm eylemlerin kast edildiği, hükümet terimi ile de İngiliz hükümetinin yanı sıra Birleşik Krallık'ın bir bölümünde faaliyet gösteren hükümetler ile yabancı hükümetlerin kast edildiği ayrıca belirtilmektedir. Dolayısıyla, bu Kanun'un önceki düzenlemelerin aksine Kuzey İrlanda sorununun ötesinde Birleşik Krallık ve dünya çapında terör faaliyetlerinin önlenmesine yönelik olduğu söylenebilir. Yine, terörizm amaçlı eylemlerin, yasadışı bir örgütün menfaatine

⁸³⁹ Bkz: Carpenter, "Foreword", **op.cit.**, s. VII.

⁸⁴⁰ Bkz: Kent Roach, "The Migration and Derivation of Counter-Terrorism", Ed. Genevieve Lennon-Clive Walker, **Routledge Handbook of Law and Terrorism**, Oxon: Routledge, 2015, s. 75.

⁸⁴¹ Bkz: Carpenter, "Foreword", **op. cit.**, s. VII.

işlenen eylemleri kapsadığı da bu madde ile hüküm altına alınan hususlar arasındadır.

2000 tarihli Terörizm Kanunu'nun amaçları bakımından yasa dışı örgütler, Kanun'un ekinde liste halinde belirlenmiş örgütlerin yanı sıra bu örgütlerle aynı ismi taşıyan örgütler olduğu belirlenmiştir (m. 3/1). Bir örgütün söz konusu listeye eklenmesi, listeden çıkarılması ya da listenin başka bir surette değiştirilmesi konusunda Devlet Bakanı yetkili kılınmıştır. Böylece, bir örgütün terör örgütü olarak tanınmasında, Kanun, karar alma yetkisine sahip makamı güçlü bir yetkiyle donatmıştır⁸⁴². Ayrıca, siyasi bir merciin yetkilendirilmesiyle mahkemeler, bir örgütün terör örgütü niteliği taşıyıp taşımadığı konusunda karar verme külfetinden azade kılınmıştır⁸⁴³. Bununla beraber, bir örgütün yasa dışı örgütler listesinden çıkarılmasında, Yasa Dışı Örgütler Başvuru Komisyonu marifetiyle parlamentonun ayrıntılı bir denetim yetkisine sahip olduğunu not etmek gerekir⁸⁴⁴. Devlet Bakanı, bu yetkisini terör eylemi işleyen, terör eylemlerine iştirak eden, terörizm için hazırlık faaliyetleri yürüten, terörizmi teşvik eden veya cesaretlendiren ya da başka bir şekilde terörizmle ilişkili bir faaliyet ortaya koyan örgütlerle sınırlı olmak kaydıyla kullanabilmektedir. Ancak, 2006 tarihli Terörizm Kanunu'yla metinde yapılan değişiklik⁸⁴⁵ uyarınca terör eylemlerinin işlenmesini ya da bu eylemlere yönelik hazırlık hareketlerini hukuka aykırı şekilde yüceltme ve açık bir şekilde yüceltmeye yönelik açıklamalarla bağlantılı örgüt faaliyetleri de terörizmi teşvik etme veya cesaretlendirme fiilleri kapsamında değerlendirilmektedir. Aynı Kanunla yapılan değişiklikle “yüceltme” teriminin, övme, kutlama ve bu mahiyetteki her türlü ifadeyi; “açıklama” teriminin ise yazılı olmayan, sesli ya da görsel veya her iki şekilde yapılan açıklamaları da kapsadığı düzenlenmektedir. Yine, söz konusu 3. maddeye 2006 tarihli Terörizm Kanunu'yla eklenen hükme göre Devlet Bakanı'nın terör örgütü listesinde değişiklik yapma yetkisi genişletilmektedir. Buna göre, söz konusu listede yer alan bir örgütün, kısmen ya da tamamen listede yer almayan bir örgüt adı altında faaliyet göstermesi veya bir örgütün belirsiz bir örgüt adı altında, ancak listede yer alan bir örgütle tüm pratik amaçlar bakımından aynı nitelikte faaliyet göstermesi halinde Devlet Bakanı, söz konusu örgütün adını listede yer alan örgütün diğer bir ismi olarak düzenleyebilmektedir. Devlet Bakanı'nın bu doğrultudaki

⁸⁴² Clive Walker, **Terrorism and the Law**, Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 349.

⁸⁴³ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 142.

⁸⁴⁴ Walker, **Terrorism and the Law**, op.cit., s. 350.

⁸⁴⁵ Terrorism Act 2006, 13.4.2006, m. 2.

talimatının yürürlüğe girmesi ve örgütün hâlihazırda listede yer alması halinde, bu Kanunun listede yer alan örgütlere ilişkin hükümleri, yukarıda belirtilen nitelikleri taşıyan ve listede yer almayan örgütlere uygulanabilecektir.

Kanun'da esas olarak üç tip terör amaçlı örgütlenme suçu düzenlenmektedir⁸⁴⁶: terör örgütüne üye olma, terör örgütünü destekleme ve terör örgütüne mensubiyet ya da örgütü destekleme şüphesi uyandıran giysi ya da eşya kullanma. Bu suçlar kaçınılmaz şekilde Kanun'un öngördüğü "yasa dışı örgüt" kavramıyla bağlantılıdır⁸⁴⁷.

Terör örgütüne üyelik suçunu düzenleyen 11. madde, bir kişinin yasa dışı örgüte üye olmasını ya da üye olduğunu beyan etmesini suç olarak tanımlamaktadır. Kişinin üye olduğu ya da üye olduğunu beyan ettiği örgüt, hâlihazırda yasa dışı değilse veya kişi örgütün yasa dışı nitelik taşıdığı süre boyunca örgütün faaliyetlerinde yer almamışsa örgüt üyeliğinden sorumlu tutulmayacaktır. Suçun yaptırımı ise jürili yargılama sonucunda on yıla kadar hapis cezası ve/veya adli para cezası, jürisiz yargılama sonucunda ise altı aya kadar hapis cezası ve/veya adli para cezası olarak öngörülmektedir. Ancak, terör amaçlı örgütlenme suçunun ispatlanmasının zor olduğu ve bu suça ilişkin soruşturmaların kötüye kullanılmaya elverişli olduğu değerlendirilmektedir⁸⁴⁸.

"Yasa-dışı örgüt" terimi ise 11. maddenin son fıkrasında tanımlanmaktadır. Buna göre, başta söz konusu 2000 tarihli Terörizm Kanunu olmak üzere, 1974, 1976, 1984 ve 1989 tarihli Terörizmin Önlenmesi (Geçici Hükümler) Hakkında Kanunlar ile 1973, 1978, 1991 ve 1996 tarihli Kuzey İrlanda (Olağanüstü Hükümler) Hakkında Kanunların amaçları uyarınca yasaklanan örgütler, bu Kanun uyarınca yasa dışı örgüt olarak nitelendirilmektedir. Fakat yukarıda belirtildiği gibi, Kanun'un "yasa dışı örgüt" listesinde değişiklik yapma yetkisini idari bir makama vermesinden dolayı, ceza hukuku bakımından "yasa dışı örgüt"ün mahiyeti, ceza mahkemesi tarafından tespit edilmemekte; -yasa dışı örgüt listesinin bir idari makamca saptandığı tüm ülkeler bakımından geçerli olacak şekilde- ceza mahkemesi, idari makamın terör

⁸⁴⁶ Bkz: Alun Jones - Rupert Bowers - Hugo D. Lodge, **Blackstone's Guide to the Terrorism Act 2006**, Oxford: Oxford University Press, 2006, s. 48.

⁸⁴⁷ Keith Syrett, "The United Kingdom", **Comparative Counter-Terrorism Law**, op.cit., 181.

⁸⁴⁸ Bkz: Jones - Bowers - Lodge, **Blackstone's Guide to the Terrorism Act 2006**, op.cit., s. 48.

örgütü olarak ilan ettiği bir örgüt faaliyetini yargılamak durumunda kalmaktadır⁸⁴⁹. Bu açıdan, Terörizm Kanunu’nun terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemesi, suçta ve cezada kanunilik ilkesi bakımından eleştiriye açıktır.

Terör örgütünü destekleme fiili Kanun’un 12. maddesinde düzenlenmekte olup bir kişinin yasa dışı örgütü destekleme çağrısında bulunması ve bu desteğin Kanun’un para ve sair malvarlığına ilişkin hükümleri kapsamı dışında olması ya da bu kapsamla sınırlı olmaması halinde fail, terör örgütünü destekleme fiilinden sorumlu tutulmaktadır. Fail, yasa dışı örgütü destekleme, faaliyetlerini teşvik etmeye yönelik bir toplantıyı düzenlediği, yönettiği, böyle bir faaliyete yardım ettiği takdirde ya da toplantıda yasa dışı örgüte mensup ya da mensubiyetini beyan eden bir kişinin konuşma yapacağını bilmesi halinde yine terör örgütünü destekleme suçunu işlemiş sayılmaktadır. Fail, toplantının özel nitelikte olması açısından, yapılan konuşmanın yasa dışı örgütü ya da örgütün faaliyetlerini desteklemeye yönelik olduğuna inanmak için makul bir sebep olmadığını kanıtladığı takdirde bu suçtan dolayı sorumlu tutulmayacaktır.

Kişinin yasa dışı örgütü ya da örgütün faaliyetlerini desteklemeye yönelik teşvik mahiyetinde olmak kaydıyla bir toplantıda konuşma yapması da terör örgütünü destekleme suçu kapsamındadır (m. 12/3). Ayrıca belirtmek gerekir ki, Kanun, terör örgütünü destekleme suçuna ilişkin 12. maddede yer alan “toplantı” terimini, üç ya da daha çok kişinin katıldığı, kamuya açık ya da kapalı toplantı olarak tanımlamaktadır (m. 12/5). Diğer taraftan, 2006 tarihli Terörizm Kanunu’nun 21. maddesiyle “yasa dışı örgüt” tanımının genişletildiği, bir grubun faaliyetlerinin terörizmi yüceltme fiilini kapsamaması halinde, bu grubun terörizmi teşvik ve cesaretlendiren bir örgüt olarak “yasa dışı örgüt” kapsamına dahil edildiği söylenebilir⁸⁵⁰.

Terör örgütünü destekleme suçunu işleyen kişi, jürili yargılama sonucunda on yıla kadar hapis cezası ve/veya adli para cezası, jürisiz yargılama sonucunda ise altı aya kadar hapis cezası ve/veya adli para cezası ile cezalandırılmaktadır.

⁸⁴⁹ Beckman, **Comparative Legal Approaches to Homeland Security and Anti-Terrorism**, op.cit., s. 96.

⁸⁵⁰ Bkz: Jones - Bowers - Lodge, **Blackstone’s Guide to the Terrorism Act 2006**, op.cit., s. 48.

Terör örgütüne mensubiyet ya da örgütü destekleme şüphesi uyandıran giysi ya da eşya kullanma suçu⁸⁵¹ 2000 tarihli Terörizm Kanunu'nun 13. maddesinde düzenlenmektedir. Kamusal alanda yasa dışı örgüte mensubiyet ya da örgütü destekleme hususunda makul şüphe oluşturacak şekilde kıyafet taşıyan ya da bir eşyayı taşıyan ya da sergileyen kişi, jürisiz yargılama sonucunda altı aya kadar hapis cezası ve/veya adli para cezası ile cezalandırılmaktadır.

Terör suçlarına ilişkin düzenlemeler, üç kuşak olarak düşünülürse, bunların ilkinde doğrudan terör eyleminin oluşturduğu suçlar, ikinci kuşakta terör amaçlı örgütlenme suçları, nihayet üçüncü kuşak suçlar arasında ise örgütlenme suçu dışında terör eylemi gerçekleşmeden önceki sürece yönelik, terörizmi teşvik, terörizm amaçlı eğitim ve terörizme eleman sağlama suçlarının olduğu söylenebilir. 2000 tarihli Terörizm Kanunu ile yukarıda açıklanan terör amaçlı örgütlenme suçunun yanı sıra terörizmi teşvik ve terörizm amaçlı eğitim suçları da düzenlenmiştir. Dolayısıyla, terörizm olgusuna bütüncül ve önleyici bir bakış açısının ürünü olan bu suçların, Kıta Avrupası'ndaki ülkelerin mevzuatından daha önce İngiliz terörle mücadele mevzuatına dahil edildiğini söylemek mümkündür.

G. Amerika Birleşik Devletleri

1. Örgütlü Suçluluk

Amerika Birleşik Devletleri'nde örgütlü suçlulukla mücadele konusunda, 1968 yılında Organize Suç Kontrol Kanunu kabul edilmiştir⁸⁵². Bu kanun, ağırlıklı olarak, gelişmiş yapıdaki suç örgütlerinin işleyebileceği nitelikte suç faaliyetlerine yönelik olup çıkar amaçlı bu faaliyetler kasten öldürme, rüşvet, uyuşturucu madde ticareti, kara para aklama gibi çeşitli suçları bünyesinde barındırmaktadır⁸⁵³. Ancak, bu Kanun'daki örgüt tanımında, örgütün kurucu unsurlarının ortaya konulmasından

⁸⁵¹ Bu suça ilişkin olarak, Kanun'un 13. maddesinin ikinci fıkrasında ilginç bir usul hükmü yer almaktadır. Düzenlemeye göre, İskoçya'da kolluk görevlilerinin terör örgütüne mensubiyet ya da örgütü destekleme şüphesi uyandıran giysi ya da eşya kullanma suçunu işlediği hususunda makul şüphe oluşturan kişiyi önceden uyarmaksızın gözaltına alma yetkisi bulunmaktadır.

⁸⁵² Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 175.

⁸⁵³ *Ibid.*, s. 176.

çok örgütün uğraştığı yasa dışı faaliyetlere yer verilmektedir⁸⁵⁴. Bu itibarla, örgütlü suçluluğa ilişkin tanım karşısında “organize suç örgütü” kapsamına sadece mafya tipi örgütler değil, terör örgütleri de dahil edilebilecektir⁸⁵⁵.

Örgütlü suçluluğa ilişkin diğer önemli düzenleme Amerikan Ceza ve Ceza Usul Kanunu’nun 19. bölümünde yer almaktadır. Bu bölümde yer alan 371. maddeye göre, iki ya da daha fazla kişinin devlete karşı bir suç işlemek, devleti ya da kurumu herhangi bir şekilde ya da herhangi bir maksatla dolandırmak amacıyla bir araya gelmesi halinde, bu kişilerden örgütün amacına yönelik eylemde bulunanlardan her biri beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Suç için anlaşılan kişilerin, genel olarak kamu görevlilerinin görevini yerine getirmesini engellemek ya da kamu görevlisine zarar vermek amacıyla yönelik faaliyet göstermesi halinde cezanın üst sınırı altı yıl olarak öngörülmüştür (m. 372).

Şiddet içeren eylemlere yönelik örgütlenme suçu Ceza ve Ceza Usul Kanunu’nun 373. maddesinde düzenlenmektedir. Hükme göre, başka bir kişiyi Birleşik Devletler kanunlarından birini ihlal edecek şekilde bir kişiye ya da malvarlığına karşı fiziksel güç kullanma, fiziksel güç kullanma teşebbüsü ya da tehdidi oluşturan bir fiili işlemeye yönlendirme niyetiyle ve bu niyeti belirgin şekilde teyit eden koşullar altında söz konusu fiilleri işlemeye ikna etmek için bir kişiyi kışkırtan, teşvik eden, bu kişiye talimat veren ya da başka şekilde çabalayan kişi, teşvik edilen suç için öngörülen cezanın üst sınırının yarısını aşmayacak şekilde; teşvik edilen suç için öngörülen ceza müebbet hapis ya da ölüm cezası olması halinde ise yirmi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2. Terör Suçları ve Terör Örgütü

Federal düzeyde Amerika Birleşik Devletleri’nde terörle mücadeleye yönelik düzenlemelerin tarihi 1989’da kabul edilen Biyolojik Silahlara Dair Anti-Terörizm Kanunu ile başlatılabilir. Sonraki yıllarda kabul edilen 1995 tarihli Terörle Mücadele

⁸⁵⁴ Kristin M. Finklea, **Organized Crime in the United States: Trends and Issues for Congress**, Congressional Research Service, 2010, <https://fas.org/sqp/crs/misc/R40525.pdf>, erişim tarihi: 13.09.2016, s. 3.

⁸⁵⁵ **Ibid.**

Kanunu, 1996 tarihli Birleşik Devletler Terörle Mücadele ve Ölüm Cezası Hakkında Kanun, 2001 tarihli Vatanseverlik Kanunu olarak bilinen ve tam adı “USA PATRIOT” olarak kısaltılan Terörizm Kanunu⁸⁵⁶, 2002 tarihli Ulusal Güvenlik Kanunu ile 2005 tarihli Hudut Güvenliği, Anti Terörizm ve Yasa Dışı Göç Kontrolü Hakkında Kanun’un Amerikan terörle mücadele mevzuatının temelini oluşturan düzenlemeler olduğunu söylemek mümkündür.

11 Eylül 2001 terör saldırıları, Amerika Birleşik Devletleri’nde hukuki otoritenin terörizm olgusuna yaklaşımı konusunda bir dönüm noktası olmuştur⁸⁵⁷. Bu tarihten itibaren Amerika Birleşik Devletleri uluslararası düzeyde terörizmle mücadele çalışmalarının merkezi haline gelmiştir⁸⁵⁸. Saldırlardan kısa süre sonra, 26 Ekim 2001’de terörizme karşı geniş kapsamlı düzenlemeleri içeren Terörizm Kanunu (*Patriot Act*) kabul edilmiştir. Bu düzenlemelerin bir kısmı, başka kanunlarda, örneğin ceza mevzuatında değişiklik yapılmasını öngörmekteyken; bir kısmı da Kanun’un çerçevesi içinde kalmak üzere gerçekleştirilmiştir.

Terör suçlarının hukuki gelişim sürecine bakıldığında, 1996 tarihli Birleşik Devletler Terörle Mücadele ve Ölüm Cezası Hakkında Kanun’dan⁸⁵⁹ önce terör suçu teşkil eden eylemlerin, olağan ceza hukuku sistemi altında değerlendirildiği görülmektedir; çünkü bu suçların failleri, siyasi motivasyonları dikkate alınmaksızın işledikleri şiddet eylemlerinden dolayı yargılanmıştır⁸⁶⁰. Ancak 1996 tarihli Kanun’un da ötesinde, Amerikan yasama organı, asıl olarak *Patriot Act* ile “terörizmle bağlantılı” nitelikte pek çok suçu ceza hukuku sistemine dahil etmiştir⁸⁶¹. Dolayısıyla, şiddet eylemiyle doğrudan bağlantısı olmayan, terörizme yardım mahiyetindeki fiillerin yaptırımı belirgin bir biçimde artırılmıştır⁸⁶². Örneğin, Amerikan Ceza ve Ceza Usul Kanunu’nun 2339-B maddesi uyarınca, sözü edilen terörizme maddi yardım etme fiili için yirmi yıla kadar hapis cezası, bu fiil ölüme yol açmış olduğu takdirde müebbet hapis cezası öngörülmüştür.

⁸⁵⁶ Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act, 115 Stat. 272, Public Law No: 107-56, 26/10/2001.

⁸⁵⁷ Sudha N. Setty, “The United States”, **Comparative Counter-Terrorism Law**, *op.cit.*, s. 49.

⁸⁵⁸ Arnaud Blin, “Les États-Unis Face au Terrorisme”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Al Qaida**, *op.cit.*, s. 437.

⁸⁵⁹ Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996, Pub. L. No. 104-132, 110 Stat. 1214.

⁸⁶⁰ Setty, “The United States”, **Comparative Counter-Terrorism Law**, *op.cit.*, s. 55.

⁸⁶¹ *Ibid.*, s. 55.

⁸⁶² *Ibid.*, s. 55.

Amerika Birleşik Devletleri hukukunda terörizm tanımıyla ilgili olarak öncelikle belirtmek gerekir ki asıl sorun, terörizmi tanımlamaktan kaçınma çabasından çok terörizmin, federal hükümetin çeşitli organlarınca benimsenen, birbirine benzer fakat özdeş olmayan pek çok tanımının mevcut olmasıdır⁸⁶³. Ancak terörizm, Amerikan hukukunda pek çok şekilde tanımlanmış olmakla beraber kavramın temel unsurları bilinmektedir: kast, siyasi ya da dini motivasyon, şiddet eylemi, savunmasız hedefler, ulusüstü gruplar ve hukuka aykırılık⁸⁶⁴. Amerikan hukuku, terörizm tanımında ulusal bağımsızlık hareketleri bakımından herhangi bir istisna öngörmemiştir⁸⁶⁵. Bununla beraber, Birleşik Devletler’in –diğer bazı ülkeler gibi- uluslararası terörizm tanımını katı biçimde uygulamaması, örneğin, bazı terör eylemlerini self-determinasyon çerçevesinde örgüt faaliyeti olarak görmek suretiyle meşrulaştırmasının politik bir standardın ürünü olduğu düşünülmektedir⁸⁶⁶. Yine, Amerikan mevzuatındaki terörizm tanımının diğer ülkelerdeki düzenlemeler üzerinde, 2000 tarihli İngiliz Terörizm Kanunu’ndan ya da 2002 tarihli Avrupa Birliği Çerçeve Kararı’ndan çok daha az etki yarattığı bir gerçektir⁸⁶⁷.

Amerikan hukukunda terörizmin hukuki tanımı ve terör suçları, esas itibariyle, federal düzeyde Ceza ve Ceza Usul Kanunu’nun⁸⁶⁸ 113B bölümünde düzenlenmiştir.

Patriot Act’in 802. maddesiyle yeniden düzenlenen Ceza ve Ceza Usul Kanunu’nun m. 2331/5 hükmünde yer verilen “dahili terörizm” tanımına göre, Birleşik Devletler’in ya da herhangi bir devletin ceza kanunlarını ihlal edecek biçimde ve sivil nüfusu yıldırma ya da sindirmek, hükümet politikalarını yıldırma ya da sindirme yöntemleriyle etkilemek, hükümetin tutumunu kitle imha, suikast ya da adam kaçırmak suretiyle yönlendirmek niyetiyle öncelikli olarak Birleşik Devletler’in adli sınırları içinde insan hayatını tehlikeye sokacak şekilde işlenen eylemler, terör eylemi sayılmaktadır. Kanun’un ilk metninde benimsenen terörizm tanımının, sonraki yıllarda kabul edilen çeşitli kanunlarla kapsamı genişletecek şekilde değiştirildiği; mevcut tanımın oldukça geniş ve terörizm tanımının tartışmalı

⁸⁶³ Addicott, **Terrorism Law: The Rule of Law and The War on Terror**, *op.cit.*, s. 3.

⁸⁶⁴ Setty, “The United States”, **Comparative Counter-Terrorism Law**, *op.cit.*, s. 50.

⁸⁶⁵ **Ibid.**

⁸⁶⁶ Scalabrino, “Fighting Against International Terrorism: The Latin American Response”, **Comparative Counter-Terrorism Law**, *op.cit.*, s. 164.

⁸⁶⁷ Roach, “Comparative Counter-Terrorism Law Comes of Age”, *op.cit.*, s. 45.

⁸⁶⁸ U.S. Code: Title 18 – Crimes and Criminal Procedure.

uygulamasına ilişkin belirsizliği artırdığı, bireylerin hangi davranışlarının “terörist” olarak nitelenmesine yol açacağı hususunda potansiyel bir dikkatsizliğin eseri olduğu değerlendirilmektedir⁸⁶⁹. Aynı maddenin ilk fıkrasında düzenlenen “uluslararası terörizm” terimi de dahili terörizm ile büyük ölçüde aynı şekilde tanımlanmıştır⁸⁷⁰.

Ceza ve Ceza Usul Kanunu’nun 113B bölümünde düzenlenen terör suçları oldukça çeşitlilik arz etmektedir. Kitle imha silahı kullanma, kamusal alanlar, ulaştırma sistemleri ve altyapı tesislerini bombalama, radyolojik ve nükleer silah ya da araçla işlenen suçlar, terörün finansmanı bu suçlar arasındadır.

Teröristlere maddi yardım sağlama suçu, Kanun’un 2339-A maddesinde düzenlenmiştir. Maddede yer verilen suçların hazırlık aşamasında ya da gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle, bilerek ve isteyerek maddi destek, kaynak, gizlenmek için yer ya da maddi yardım imkanı sağlayan veya söz konusu ihlale yönelik takibattan kurtarmaya yönelik fiilin hazırlık aşamasında ya da gerçekleştirilmesinde, ya da böyle bir fiile yönelik teşebbüste bulunan ya da böyle bir fiili işlemek amacıyla örgütlenen kişi, on beş yıla kadar hapis cezası; söz konusu terör eylemlerinin bir ölüme yol açması halinde, süreli hapis cezası ya da müebbet hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Aynı madde uyarınca bu suça ilişkin yargılama konusunda federal yargı mercileri yetkili kılınmıştır. Hüküm, aynı zamanda “maddi yardım ve kaynak” terimine açıklık getirmektedir. Buna göre, maddi ya da maddi olmayan her türlü mal ve hizmetler, para, parasal ya da finansal araçlar dahil olmak üzere finans hizmetleri, barınak, eğitim, uzman tavsiyesi ve yardımı, hücre evi, sahte belge ya da kimlik, vasıta, silah, öldürücü madde, patlayıcı, (bir ya da daha fazla kişiden oluşan) personel ve ulaşım, dini ya da tıbbi materyal hariç olmak kaydıyla “maddi yardım ve kaynak” olarak değerlendirilmektedir.

Yabancı terör örgütüne maddi yardım sağlama suçu, teröristlere maddi yardım sağlama suçundan ayrı olarak Kanun’un 2339-B maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, yabancı terör örgütlerine bilerek yardım ya da kaynak sağlayan, buna yönelik teşebbüste bulunan ya da örgütlenen kişi yirmi yıla kadar hapis cezası söz konusu terör eylemlerinin bir ölüme yol açması halinde, süreli hapis cezası ya da müebbet hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Ancak bir kişinin bu suçu işlemiş

⁸⁶⁹ Setty, “The United States”, **Comparative Counter-Terrorism Law**, op.cit., s. 51-52.

⁸⁷⁰ Addicott, **Terrorism Law: The Rule of Law and The War on Terror**, op.cit., s. 3.

sayılabilmesi için kişinin aynı maddenin g-6 bendinde tanımlandığı çerçevede söz konusu örgütün terör örgütü olarak kurulduğunu bilmesi, örgütün terör faaliyetiyle uğraşmış ya da uğraşmakta olması gerekmektedir. Bu noktada Kanun, terör örgütü tanımıyla ilgili iki ayrı kanuni düzenlemeye atıf yapmaktadır: Göç ve Vatandaşlık Kanunu’nun 212-a-3-B hükmü, terör faaliyetine yönelik tanıma yer verirken Yabancı İlişkiler Yetki Kanunu’nun 140-d-2. Diğer taraftan maddenin tanımlara ayrılan g bendinde, terör örgütü, “Göç ve Vatandaşlık Kanunu’nun 219. maddesi uyarınca terörizm amacıyla faaliyet göstermek üzere kurulmuş örgüt” olarak tanımlanmaktadır.

1965 tarihli Göç ve Vatandaşlık Kanunu⁸⁷¹, Amerikan hukukunda terör örgütünün hukuki tanımıyla ilgili temel düzenlemeye yer vermektedir. Kanun’un 219. maddesi, 2000 tarihli İngiliz Terörizm Kanunu’na benzer şekilde bir örgütün “terör örgütü” olarak nitelenmesi hususunda Devlet Bakanı’nı yetkilendirmiştir. Bu doğrultuda, örgütün yabancı olması, Göç ve Vatandaşlık Kanunu’nun 212-a-3-B uyarınca ya da Yabancı İlişkiler Yetki Kanunu’nun 140-d-2 maddesinde tanımlanan çerçevede terör faaliyetiyle uğraşması veya terör faaliyeti ya da terörizmle uğraşma kapasitesini ve niyetini koruması ve söz konusu terör faaliyetinin Birleşik Devletler’in ve Birleşik Devletler vatandaşlarının güvenliğini tehdit etmesi halinde Devlet Bakanı böyle bir örgütü “terör örgütü” olarak nitelendirme yetkisine sahiptir.

Patriot Act’le yeniden düzenlenen ve Göç ve Vatandaşlık Kanunu’nun yukarıda yer verilen 219. maddesinin atıf yaptığı 212-a-3-B hükmü, terör faaliyeti kavramını oldukça geniş bir kapsam çerçevesinde tanımlamaktadır⁸⁷². terör faaliyetleriyle iştigal etmek, konsolosluk görevlisi, Adalet Bakanı ya da Milli Güvenlik Bakanı’nın takdiri gibi unsurlar bu kapsamdadır. Ayrıca terör örgütüne üye olma, terör örgütünü desteklemeyi ya da terör faaliyetini savunmak gibi terör örgütüyle bağlantılı fiiller de terör faaliyeti kapsamında değerlendirilmektedir⁸⁷³.

⁸⁷¹ Immigration and Nationality Act of 1965, (Hart-Celler Act) H.R. 2580; Pub.L. 89–236, 79 Stat. 911, enacted June 30, 1968.

⁸⁷² Rebecca L. Sigmund, “Immigration and Border Security”, **Homeland Security Law Handbook: A Guide to the Legal and Regulatory Framework**, Lanham-Maryland: Government Institutes, 2003, s. 215.

⁸⁷³ **Ibid.**

Terör örgütü tanımını düzenleyen Göç ve Vatandaşlık Kanunu, 2005 yılında kabul edilen *REAL ID Act*⁸⁷⁴ ile değiştirilmiş ve tanımın kapsamı genişletilmiştir. Aşağıda belirtileceği üzere, örgütün doğrudan yürüttüğü faaliyetler dışında alt grupların yürüttüğü faaliyetler de “terör örgütü” tanımına dahil edilmiştir⁸⁷⁵.

Göç ve Vatandaşlık Kanunu’nun 212-a-3-B hükmü aynı zamanda terör örgütü tanımına yer veren, aynı düzenlemenin vi. bendine atıf yapmaktadır. Bu tanıma göre, I) Birleşik Devletler’in ya da Birleşik Devletler vatandaşlarının güvenliğini tehdit etmesi dolayısıyla yukarıda yer verilen 219. madde uyarınca Devlet Bakanı tarafından terör örgütü olarak nitelendirilen; II) veya Federal Hükümet Yayın Organı’nda yayımlanmak kaydıyla Adalet Bakanı ya da Milli Güvenlik Bakanı’nın talebi üzerine ya da görüşü alınmak suretiyle Devlet Bakanı tarafından terör örgütü olarak nitelendirilen, III) iki ya da daha fazla kişiden oluşan, organize veya organize olmayan, Kanun’da tanımlanmış terör faaliyetleriyle uğraşan ya da bu faaliyetlerde bulunan bir alt gruba sahip örgütler terör örgütüdür. Ancak altını çizmek gerekir ki sözü edilen üç unsur, kümülatif özellikte olmayıp aynı anda mevcut olmak durumunda değildir; o nedenle koşul olarak değil, “kademe” ya da “kategori” olarak nitelendirilmektedir⁸⁷⁶. Diğer yandan, belirtmek gerekir ki Devlet Bakanı, bir örgütü terör örgütü olarak tanımaya yönelik işlemiyle ilgili olarak Kongre’yi bilgilendirmekle yükümlüdür⁸⁷⁷. Birleşik Devletler Temyiz Mahkemesi, bir kararında, Devlet Bakanı’nın bir örgütü terör örgütü olarak tanıma sürecinde bile Kongre’yi bilgilendirmekle yükümlü olmasının ötesinde söz konusu örgüte kendi lehine delil sunma imkanı tanınması gerektiğine hükmetmiştir⁸⁷⁸. Ayrıca, Kongre’nin, dilediği zaman, söz konusu örgütü, terör örgütü listesinden çıkarma yetkisiyle donatıldığını eklemek gerekir⁸⁷⁹. Terör örgütü nitelendirmesinin sonuçları ise örgütün Birleşik Devletler’deki finansal varlıklarının bloke edilmesi, örgüt üyelerinin Birleşik Devletler’e girmesinin yasaklanması, örgüte maddi yardım fiillerinin suç olarak kovuşturulması olarak ifade edilebilecektir⁸⁸⁰. Terör örgütünün

⁸⁷⁴ Emergency Supplemental Appropriations Act for Defense, the Global War on Terror, and Tsunami Relief, 2005, Pub.L. 109-13, 119 Stat. 302.

⁸⁷⁵ Bkz: Michael John Garcia – Ruth Ellen Wasem, **Immigration: Terrorist Grounds for Exclusion and Removal of Aliens**, Congressional Research Services, 2010, s. 5.

⁸⁷⁶ *Ibid.*, s. 5-6. Örneğin, Taliban, I. kategori dolayısıyla terör örgütü sayılmaktadır. *Ibid.*, s. 6.

⁸⁷⁷ Sigmund, “Immigration and Border Security”, *op.cit.*, s. 216.

⁸⁷⁸ *Ibid.*

⁸⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁸⁰ Wayne McCormack, **Understanding The Law of Terrorism**, LexisNexis, (e-book), 2007, s. 62. Terör örgütü olarak nitelendirme işleminin sonuçları arasında özellikle yargısal nitelik taşıyan

tanınmasına ve tanımanın ceza kovuşturmasında kullanılmasına ilişkin süreç anayasal nitelikte birer sorun olarak değerlendirilmektedir⁸⁸¹.

Kanun'un 212-a-3-B hükmünde görüldüğü üzere, Amerikan hukukunda terör örgütü tanımı pek çok açıdan oldukça geniş bir kapsama sahiptir. İlk olarak, örgütün amaç unsurunu oluşturan “terörizm” ve “terör faaliyeti” olguları, yukarıda belirtildiği gibi, geniş bir mahiyette düzenlenmiştir. Öte yandan, bir örgütün terör örgütü sayılması için öngörülen usul, siyasi boyut taşıyan pek çok aktörü de kapsayacak şekilde esnek bir nitelik arz etmektedir. Üçüncü olarak, örgütün morfolojik yapısı için Kanun, yine esnek bir düzenleme getirmiş olup organizasyon yapısının gelişmiş yapıda olup olmamasına, Türk hukukunda kullanılan terimle söylemek gerekirse, örgütün amaç suçları işlemeye elverişliliğine bakılmaksızın bir örgütün terör örgütü olarak tanınmasına izin vermektedir. Son olarak, Kanun, örgütün organizasyon yapısında ana teşkilatın ya da birimlerin tamamının terör faaliyetine yönelik olması şartını aramamış, örgüt bünyesinde faaliyet gösteren bir alt grubun da terörizmi amaç edinmesi halinde, o grubu bünyesinde barındıran örgütün terör örgütü olarak nitelendirilmesine imkan tanımıştır. Dolayısıyla, Amerikan hukukundaki terör örgütü tanımının, bu çalışmada “bazı yabancı ülke mevzuatlarında terör amaçlı örgütlenme suçu” başlığı altında incelenen düzenlemeler arasında gerek Kıta Avrupası ülkeleri gerekse İngiltere mevzuatındaki terör örgütü tanımlarından çok daha geniş bir mahiyete sahip olduğunu söylemek mümkündür.

tanımanın ceza kovuşturmasında kullanılmasına ilişkin süreç sözü edilen tanıma işlemi daha önemli hale getirmektedir.

⁸⁸¹ **Ibid.**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA TERÖR AMAÇLI ÖRGÜTLENME SUÇU

I. TARİHSEL GELİŞİM VE KAVRAM

A. Tarihsel Gelişim

1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Genel olarak örgütlenme suçunun Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki tarihsel gelişimine bakıldığında, Tanzimat Dönemi'nde kabul edilen 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu'na kadar; terör amaçlı örgütlenme suçu bir yana, daha eski bir geçmişi bulunan genel amaçlı örgütlenme suçu bakımından dahi özel bir düzenleme bulunmadığı görülmektedir⁸⁸².

Türk hukukunda örgütlenme suçu, ilk olarak, 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu esas alınarak hazırlanan 1858 tarihli Ceza Kanunnamesi'nin 58. maddesinde düzenlenmiştir⁸⁸³. Düzenlemeye göre, hükümde belirtilen yazılı suçlardan birini işlemek amacıyla iki ya da daha fazla kişinin gizli bir işbirliği yapması halinde amaçlanan suçun icrasına başlanmış ise bu kişiler müebbet hapis cezası ile, icrasına başlanmamış olduğu takdirde süreli hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Belirtilen suçlardan birini işlemek amacıyla işbirliği önerisinde bulunan kişinin önerisinin kabul edilmemesi halinde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir⁸⁸⁴.

⁸⁸² Dursun, *op.cit.*, s. 64-65.

⁸⁸³ *Ibid.*, s. 65.

⁸⁸⁴ Düzenlemenin özgün metni şu şekildedir: “Balada mezkûr olan cinayetlerden ve 55. ve 56. maddelerde beyan olunan fesatlardan birini icra kastı ile iki veyahut daha ziyade eşhas beyninde bir ittifak-ı hafi teşkil olunup da ol ittifakta tasmin olunan fesadın icrası söyleşilip karargir olduktan başka esbab-ı icraiyyesini tehyie zımnında bazı ef'al ve tedabire dahi teşebbüs olunmuş ise ol ittifakta bulunan kimseler müebbeden kalebent olunur. Ve eğer öyle bir ittifak-ı hafide ber vech-i muharrer fesadın esbab-ı icraiyyesini tehyie zımnında teşebbüs olunmuş bir fiil ve tedbir tebeyyün etmeyip yalnız icrası söyleşilerek karar verilmiş olmaktan ibaret bulunur ise ol halde dahil-i ittifak bulunan

Mehaz Fransız Ceza Kanunu'na paralel biçimde Kanunname'nin öngördüğü suç sisteminde ağırlık derecelerine göre cinayet, cünha ve kabahat biçiminde üç ayrı suç kategorisi olup örgütlenme suçu, esas olarak “cinayet” (cürüm) olarak nitelenen ağır nitelikli suçları işlemeye yönelik olarak düzenlenmiştir.

1858 tarihli Ceza Kanunnamesi'nin 57. maddesinde düzenlenen cemiyet-i şakavet ise terör örgütü olarak nitelendirilmektedir⁸⁸⁵. Düzenlemeye göre, cemiyet-i şakavet mensuplarından reis-i eşkıya olarak ifade edilen örgütün lideri ile örgütlenmeyi tahrik edenler idam cezasıyla; diğer örgüt üyeleri ise suçlarının derecesine göre müebbet ya da geçici kürek cezasıyla cezalandırılmaktadır⁸⁸⁶.

2. Cumhuriyet Dönemi

a) Takrir-i Sükûn Kanunu

Cumhuriyetin ilanından sonra rejime karşı girişilen ayaklanmaların önlenmesine yönelik duyulan ihtiyaç nedeniyle 4 Mart 1925'te kabul edilen Takrir-i Sükûn Kanunu⁸⁸⁷, yürürlük ve yürütme hükümleri dahil olmak üzere üç maddeden oluşmaktadır. Kanun'un 1. maddesine göre, “irticaa ve isyana ve memleketin nizamı içtimaisini ve huzur ve sükûnunu ve emniyet ve asayişini ihlâlê bâis bilûmum teşkilât ve tahrikat ve teşvikat ve teşebbûsat ve neşriyatı Hükümet, Reisicumhurun tasdikiyle, re'sen ve idareten men'e mezundur. İşbu efal erbabını Hükümet İstiklâl Mahkemesi'ne tevdi edebilir”.

Yürütme organına genel bir yetki tanıyan hüküm, çağdaş terminolojiyle “terör” olarak nitelendirilebilecek eylemleri de kapsamaktadır. Terörle Mücadele Kanunu'nun terör kavramını tanımlayan 1. maddesi ile Takrir-i Sükûn Kanunu'nun ilgili düzenlemesi karşılaştırıldığında, 3713 sayılı Kanun'da yer alan “siyasî, hukukî, sosyal, laik düzeni değiştirmek” amacının Takrir-i Sükûn Kanunu'ndaki düzenlemeyle örtüştüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca, düzenlemede yer

kimseler muvakkaten kalebent kılınır. Ve eğer beyan olunan cinayetlerden birini icra etmek üzere bir ittifak-ı hafi teşkiline dair teklif vuku bulup da kabul olunmamış ise ol teklifi eden kimse bir seneden üç seneye kadar hapis olunur”.

⁸⁸⁵ Mustafa Avcı, **Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar**, İstanbul: Gökkuş Yayınları, 2004, s. 360.

⁸⁸⁶ **Ibid.**

⁸⁸⁷ Takrir-i Sükûn Kanunu, Resmi Ceride, 4.3.1341 (4.3.1925), Sayı: 87, No: 578.

alan “teşkilat” teriminin söz konusu amaçlara yönelik suçları işlemek maksadıyla örgütlenmeyi kapsadığını söylemek mümkündür.

b) 765 sayılı Türk Ceza Kanunu

1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu esas alınarak 1 Mart 1926 tarihinde kabul edilen ve 1 Haziran 2005 tarihine kadar yürürlükte olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun kabulüne kadar geçen dönemde, örgütlenme suçları esas itibariyle suç işlemek amacıyla örgütlenme (m. 313), silahlı örgütlenme (m. 168), ideolojik esasa dayalı örgütlenme (m. 141) ve dini esaslara dayalı örgütlenme (m. 163) suçlarından oluşmaktaydı. Kanunda, bağımsız örgütlenme suçları olarak nitelendirilebilecek bu suçlar dışında, ruhsatsız patlayıcı madde imal ve ticareti için örgütlenme (m. 264/2), uyuşturucu madde imal ve ticareti için örgütlenme (m. 403/10) gibi özel örgütlenme suçları da yer almaktaydı.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda doğrudan terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Yukarıda belirtilen örgütlenme suçları arasında ideolojik esasa dayalı örgütlenme (m. 141) ve dini esaslara dayalı örgütlenme (m. 163) suçları, 1991 yılında kabul edilen ve terör amaçlı örgütlenme suçunu özel olarak düzenleyen Terörle Mücadele Kanunu’nun 23. maddesiyle ilga edilmiş olmasından da anlaşılacağı üzere; terör amaçlı örgütlenme suçunun 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki muadilini oluşturmaktadır⁸⁸⁸. Ancak, bu suçlara ilişkin hükümleri incelemeyen önce, örgütlenme suçlarının çerçevesini ortaya koymak adına, 765 sayılı Kanun’un benimsediği örgütlenme suçlarından kısaca bahsetmek yararlı olacaktır.

Genel amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 313. maddesine göre, “her ne suretle olursa olsun cürüm işlemek için teşekkül oluşturanlara veya bu teşekküllere katılanlara bir yıldan iki yıla kadar ağır hapis cezası verilir. Bu maddede yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesi ile oluşur.” Bu hükmün 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda karşılığını oluşturan 220. maddesi de “kanunun suç saydığı fiilleri işlemeye yönelik” genel örgütlenme suçunu düzenlemektedir. Ancak, 765 sayılı Türk

⁸⁸⁸ Engin Akın, **Anayasa Mahkemesi-Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu**, Ankara: Adalet Kitabevi, 2009, s.43.

Ceza Kanunu'nun öngördüğü hükümden farklı olarak, bu hüküm, örgütün oluşması için en az üç kişinin olmasını şart koştuğu gibi, örgütün amaç suçları işlemeye yönelik elverişlilik kıstaslarını da ayrıca hüküm altına almaktadır.

765 sayılı Kanun'un 168. maddesinde düzenlenen silahlı örgütlenme suçu, 313. maddesinde düzenlenen genel amaçlı örgütlenme suçundan farklı olarak, örgütün amaç suçlarını ayrıca belirlemiş ve silahlı olmasını zorunlu bir unsur olarak düzenlemiştir. Düzenlemeye göre, "Her kim, 125, 131, 146, 147, 149 ve 156 ncı maddelerde yazılı cürümleri işlemek için silahlı cemiyet ve çete teşkil eder yahut böyle bir cemiyet ve çetede amirliği ve kumandayı ve hususi bir vazifeyi haiz olursa onbeş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasına mahkum olur. Cemiyet ve çetenin sair efradı on yıldan onbeş yıla kadar ağır hapisle cezalandırılır." Hükmün 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki karşılığı 314. madde olup bu madde, (Kanun'un dördüncü kısmının dördüncü ve beşinci bölümünde düzenlenen) devletin güvenliğine ve anayasal düzene karşı suçları işlemeye yönelik silahlı örgütlenme suçunu düzenlemektedir.

Terör amaçlı örgütlenme suçuna karşılık 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen ideolojik esasa dayalı örgüt kurma (m. 141) ve dini esaslara dayalı örgüt kurma (m. 163) suçlarının her ikisi de Kanun'un sistematüğinde cürümler adlı ikinci kitabının "devletin şahsiyetine karşı cürümler" başlığını taşıyan birinci babında düzenlenmiştir.

141. madde, aynı bap içinde yer alan "devletin arsiulusal şahsiyetine karşı cürümler" faslında yer almaktadır. Belirtmek gerekir ki, devletin dış şahsiyetine ilişkin suçlar, devletin ülke unsuruna karşı işlenmiş suçlar kapsamında değerlendirilmektedir⁸⁸⁹. Bu bağlamda kanun koyucu, ideolojik esaslara dayalı örgütlenme suçunu devletin uluslararası kişiliğine karşı işlenmiş bir suç olarak kabul etmektedir. Gerçekten, 141. maddede düzenlenen örgütün amaçladığı fiiller, devletin uluslararası kimliğini etkileyecek mahiyettedir. Maddenin İtalyan Zanardelli Ceza Kanunu'ndan 1926'da iktibas edilen ilk hali, vatana ihanet suçlarını bildirmeme

⁸⁸⁹ Çetin Özek, "Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümlerin Genel Prensipleri", **İÜHFİM**, Cilt: XXXII, Sayı: 2-4, 1966, s. 673-674.

suçunu düzenlemektedir⁸⁹⁰; 11 Haziran 1936 tarihli ve 3038 sayılı Kanun'la 1930 tarihli İtalyan Rocco Ceza Kanunu'nun halihazırda yürürlükte olan 270. maddesi doğrultusunda esaslı bir değişiklik yapılmıştır⁸⁹¹. Bu bağlamda, Rocco Kanunu'nun kabul edildiği dönem itibarıyla faşist ceza hukuku anlayışına dayanan bir düzenleme olduğunu hatırlatmak yararlı olabilir⁸⁹². 141. madde, 3038 sayılı Kanun'la yapılan düzenlemenin yanı sıra, sonraki yıllarda 3531, 4934, 5345 ve 5844 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğramış⁸⁹³ ve aşağıda yer verilen haline kavuşmuştur.

Düzenlemenin suçun esasına yönelik ilk beş fıkrası ile son fıkrası şu şekildedir:

Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu kabil cemiyetlerin bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında müebbet ağır hapis cezası hükmolunur.

Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekün yoketmek gayesini güden cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

⁸⁹⁰ AKIN, *Anayasa Mahkemesi-Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu*, op.cit., s. 44.

⁸⁹¹ Yukarıda yabancı mevzuatta terörizm, terör suçları ve terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemelerin incelendiği bölümde belirtildiği gibi İtalyan Ceza Kanunu'nun yıkıcı örgütlenme (*associazione sovversiva*) başlıklı 270. maddesi, devletin hudutları içinde, devleti oluşturan ekonomik ve sosyal düzeni şiddete başvurmak suretiyle yıkmak veya devletin siyasi ve hukuki yapısını şiddete başvurmak suretiyle ortadan kaldırmak amacıyla örgütlenme suçunu düzenlemektedir. Bu suç, terör amaçlı örgütlenme suçuyla oldukça yakın bir mahiyette olup ideolojik amaçlı örgütlenme suçunu düzenlemektedir. Aleo, *Sistema Penale e Criminalità: Le Figure Delittuose Associative*, op.cit., s.139; Rosario Minna, *Crimini Associati, Norme Penali e Politica del Diritto: Aspetti Storici, Culturali, Evoluzione Normativa*, Milano: Giuffrè Editore, 2007, s.47; Antolisei, *Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale*, op.cit., s. 668. İki örgütün mahiyetinin birbirine yakın oluşu İtalyan kanun koyucunun tercih ettiği kanun sistematığına da yansımış olup Kanun'da terör amaçlı örgütlenme suçu, yıkıcı örgüte ilişkin 270. maddeyi takip eden 270-bis maddesinde düzenlenmiştir.

⁸⁹² Antonio Pagliaro, *Il Diritto Penale Fra Norma e Società: Scritti 1956-2008*, Volume II, Milano: Giuffrè Editore, 2009, s. 3.

⁸⁹³ AKIN, *Anayasa Mahkemesi-Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu*, op.cit., s. 44.

Amacı Cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir fert veya bir zümre tarafından idare edilmesini hedef tutan cemiyetleri kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faali-yetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

(Değişik: 21/1/1983-2787/8 md.) Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazası ile kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya milli duyguları yok etmeye veya zayıflatmaya matuf bulunan cemiyetleri kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veyahut bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

(Değişik:21/1/1983-2787/8 md.) Yukarıdaki fıkralarda yazılı cemiyetlere girenler beş yıldan oniki yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Bu maddede yazılı olan cemiyet iki veya daha ziyade kimselerin aynı amaç etrafında birleşmeleriyle vücut bulur.

141. madde incelendiğinde, ortak noktaları “ideolojik” olarak nitelenebilecek amaçlara yönelik dört tip örgütlenme faaliyetinin yaptırım altına alındığı görülmektedir.

Birinci fıkradaki örgüt, sosyal sınıfı esas alan ideolojik bir saikle ya da devletin sosyal veya ekonomik düzenini ortadan kaldırmaya yönelik amaçlarla diğerlerinden ayrılmaktadır. İkinci fıkra, devletin hukuki ve siyasi düzenini ortadan kaldırma amacı güden örgütlenme faaliyeti düzenlenmektedir. Üçüncü fıkradaki örgüt ise devletin rejimini cumhuriyetçilik ve demokrasi prensiplerine aykırı bir şekilde oligarşik ya da despotik bir yönetim anlayışı doğrultusunda değiştirmeyi amaçlayan bir mahiyettedir. Dördüncü fıkra ise temel hak ve özgürlükler ile milli duygulara karşı örgütlenme suçunu düzenlemektedir⁸⁹⁴.

⁸⁹⁴ Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 141/4 hükmünde düzenlenen milli duyguları yok etmeye ya da zayıflatmaya matuf örgütlenme suçu, yürürlükteki İtalyan Ceza Kanunu’nun 271. maddesinde düzenlenen milli birlik ve bütünlüğe karşı örgütlenme suçuna benzer. Bu madde hükmüne göre, ulusal duyarlılığı bozmak ya da bastırmak amacıyla bir faaliyet gösteren bir örgütü kuran, yöneten, destekleyen kişi bir yıldan üç yıla kadar, böyle bir örgüte katılan kişi ise altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Maddede düzenlenen suç örgütlerinin amaçları ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. ve 7. maddeleri çerçevesinde terör örgütünün amaçları büyük ölçüde örtüşmektedir. 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde belirtilen, terör örgütünün, “Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek” şeklinde ifade edilen amaçları, 141. maddede düzenlenen örgütlerin amaçları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Terörle Mücadele Kanunu'nun terör örgütünün amaçlarına yer veren 1. maddesi, 765 sayılı Kanun'un ideolojik esasa dayalı olan ve 141. maddenin çeşitli fıkralarında düzenlenen suç örgütlerini aynı hüküm altında toplayan bir düzenleme olarak değerlendirilebilir.

163. maddede düzenlenen dini esaslara dayalı örgütlenme suçu, Kanun'un aynı babının “devlet kuvvetleri aleyhine cürümler” başlıklı ikinci faslında düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre,

Laikliğe aykırı olarak, Devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla cemiyet tesis, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden kimse sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Böyle cemiyetlere girenler veya girmek için başkalarına yol gösterenlere beş yıldan oniki yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

163. madde metninin kaynağının Zanardelli Kanunu değil, Hıyanet-i Vataniye Kanunu olduğu belirtilmektedir⁸⁹⁵. Nitekim 3713 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun ilga edilmesi bu açıdan değerlendirilebilecektir.

Dini esaslara dayalı örgütlenme suçunu düzenleyen 163. madde hükmü, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde terör örgütünün amaçları arasında cumhuriyetin niteliklerinden biri olan laik devlet düzenini değiştirmeye yönelik örgütlenme faaliyetini yaptırım altına almaktadır. Böylece, 765 sayılı Kanun'un 141. ve 163. madde hükümlerinde düzenlenen örgütlerin niteliğiyle 3713 sayılı Kanun'un öngördüğü terör örgütünün niteliğinin belirgin şekilde paralel bir mahiyette olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim yukarıda belirtildiği üzere, Türk ceza hukukuna yeni

⁸⁹⁵ Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, *op.cit.*, s. 12.

bir suç örgütü tipi olarak terör örgütünü dahil eden 3713 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle 141. ve 163. maddeler ilga edilmiştir.

765 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde, sıklıkla “teşekkül” olarak ifade edilen örgüt, Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından “iki yeya daha çok kişinin birlikte cürüm işlemek amacıyla birleşmeleri” şeklinde tanımlanmaktadır⁸⁹⁶. Yargıtay’a göre, bu suç, hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı, kamu için tehlike oluşturacak mahiyette, devamlılık arz eden, birden fazla suç işlenmesine yönelik bir tehlike suçudur⁸⁹⁷.

c) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu

aa) Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 5532 Sayılı Kanun’dan⁸⁹⁸ Önce

3713 sayılı 12 Nisan 1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu⁸⁹⁹, pek çok ülkedeki terörizmle mücadele mevzuatına paralel olarak, Ceza Kanunu’ndaki mevcut düzenlemelerin bu mücadelede yetersiz kaldığı düşüncesiyle kabul edilmiştir. Bununla beraber Kanun, kabul edildiği dönemden itibaren özellikle anayasaya aykırılık, ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü ekseninde eleştirilere konu olmuştur⁹⁰⁰.

1991’de kabul edildiği haliyle Kanun’un 1. maddesi, terörü, “baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni

⁸⁹⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 01.02.2000, E. 2000/299, K. 2000/1, Özcan Güven-Gürsel Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **Kazancı Hukuk Dergisi**, Sayı: 55-56, 2009, s. 275.

⁸⁹⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.12.2001, E. 2001/248, K. 2001/288; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 01.02.2000, E. 2000/299, K. 2000/1; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 275.

⁸⁹⁸ Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 29.6.2006, Resmi Gazete: 18.07.2006, Sayı: 26232.

⁸⁹⁹ Terörle Mücadele Kanunu, Kabul Tarihi: 12.4.1991, Resmi Gazete: 12.4.1991, Sayı: 20843-Mükerrer.

⁹⁰⁰ Tanör, “Terörle Mücadele Kanunu Üzerine İlk Düşünceler”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl: 10, Sayı: 1-2, 1990, s. 165-166. Kanun’un kabulünden sonra Sahir Erman, Çetin Özek, Nevzat Toroslu ve Bakır Çağlar’ın İstanbul Barosu’na sunulmak üzere hazırladıkları raporlar, ayrıca aşağıda künyeleri belirtilen çalışmalar ve gazete yazıları bu doğrultudadır: **Terörle Mücadele Yasası: Demir Kafes**, Çağdaş Hukukçular Derneği Yayınları, Ankara, 1991; **Terörle Mücadele Yasası ve İnsan Hakları**, İnsan Hakları Derneği Yayınları, Ankara, 1991; Erdener Yurtcan, “Terörle Mücadele Yasası”, **Cumhuriyet**, 20.05.1991; Faruk Erem, “Terörle Mücadele Kanunu ve Vatana İhanet”, **Cumhuriyet**, 10.06.1991; Atilla Coşkun, “Çeşitli Yönleriyle Terörle Mücadele Kanunu”, **Güneş**, 3-7 Mayıs 1991; Tanör, **op.cit.**, s. 165.

değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler” olarak tanımlamıştır. Ancak, 15 Temmuz 2003 tarihli ve 4928 sayılı Kanun’un 20. maddesiyle yapılan değişiklikle, tanımın ilk halinde alternatif bir yöntem olarak yer alan “cebir ve şiddet”, alternatif olmaktan çıkarılarak terörün zorunlu bir unsuru haline getirilmiştir. Böylece Türk hukukunda “terör tanımı” mevcut halini almıştır.

Kanun’un 1. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları, doğrudan “terör örgütü” kavramına ilişkindir. Düzenlemeye göre, terör örgütü, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılacaktır. 1. maddenin ikinci fıkrasındaki söz konusu örgüt tanımı “adeta bir iştirak tanımı” olmakla eleştirilmiştir⁹⁰¹. Örgüt teriminin ise Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsadığı öngörülmektedir. Bu çerçevede iki ya da daha fazla kişinin bir araya gelmesi ve şiddeti temel olan terör yöntemleriyle 1. maddede belirtilen siyasi, ekonomik, sosyal, laik ve hukuki düzeni değiştirmek amacıyla faaliyet göstermesi terör amaçlı örgütlenme suçunun koşullarıdır⁹⁰². Buna karşılık, örgütün yönteminin şiddet içermemesi ve demokratik yollarla faaliyet göstermesi halinde terör örgütünün varlığından söz edilemeyecektir⁹⁰³. Ancak, 29 Haziran 2006 tarihli ve 5532 sayılı Kanun’la söz konusu ikinci ve üçüncü fıkra ilga edilmiş; bu doğrultuda Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesi yapılan değişiklikle terör amaçlı örgütlenme suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki örgütlenme suçlarıyla bağlantılandırılarak terör örgütünün ayrıca tanımlanması sisteminden vazgeçilmiştir.

Kanun’un ilk halinde, “terör örgütleri” başlığını taşıyan 7. madde şu şekilde düzenlenmiştir:

⁹⁰¹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 143.

⁹⁰² **Ibid.**, s. 141.

⁹⁰³ **Ibid.**

3 ve 4'üncü maddelerle Türk Ceza Kanununun 168. 169, 171, 313, 314 ve 315⁹⁰⁴ inci maddeleri hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu Kanunun 1'inci maddesinin kapsamına giren örgütleri her ne nam altında olursa olsun kuranlar veya bunların faaliyetlerini düzenleyenler veya yönetenler beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve ikiyüzmilyon liradan beşyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası, bu örgütlere girenler üç yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yüzmilyon liradan üçyüzmilyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar. Yukarıdaki fıkra uyarınca meydana getirilen örgüt mensuplarına yardım edenlere ve örgütle ilgili propaganda yapanlara fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca bir yıldan beş yıla kadar hapis ve ellimilyon liradan yüzmilyon liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Anayasa Mahkemesi'ne göre, söz konusu 1. maddeye göndermede bulunan 7. madde yeni bir suç tipi oluşturmuş, 765 sayılı Kanun'un 141. ve 163. maddelerinin yerine terör amaçlı örgütlenmelerin önlenmesi amaçlanmıştır⁹⁰⁵. Bu düzenlemeyle, terör amaçlı örgütlenmeler için m. 141/8'de belirtilen cemiyet tanımının değil, 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinin esas alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır⁹⁰⁶.

Terör örgütüne ilişkin düzenlemede 3713 sayılı Kanun'un 3. ve 4. maddelerinin saklı tutulması ise bu maddelerde bazı örgüt ve örgüte yataklık suçlarının düzenlenmesiyle açıklanmaktadır⁹⁰⁷. Kanun koyucunun amacı her türlü suç örgütlenmesi faaliyetini yaptırım altına almak ve örgütlü suçluluk alanında boşluk bırakmamaktır⁹⁰⁸.

Yukarıda belirtildiği üzere, Terörle Mücadele Kanunu'nun m. 23/c hükmü uyarınca, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 140, 141, 142 ve 163. maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla, Kanun'un kabulünden sonra Türk ceza hukukunda örgütlenme suçları, esas itibariyle terör amaçlı örgütlenme suçunun yanı sıra 765 sayılı Kanun'un 313. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu ve 168. maddesinde düzenlenen silahlı örgütlenme suçundan ibaret

⁹⁰⁴ Söz konusu 315. madde, 6 Haziran 1991 tarihli ve 3756 sayılı Kanun'la ilga edilmiştir.

⁹⁰⁵ Anayasa Mahkemesi, 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20 sayılı Karar, Resmi Gazete 27.01.1993-21478 Mükerrer.

⁹⁰⁶ Bardak, *op.cit.*, s. 22.

⁹⁰⁷ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm, op.cit.*, s. 143.

⁹⁰⁸ *Ibid.*

hale gelmiştir⁹⁰⁹. Bu suçlar arasında, terör örgütü düzenlemesini ağırlık bakımından silahlı örgüte ilişkin 168. madde hükmüyle karşılaştırmak gerekecektir.

765 sayılı Kanun'un 168. maddesi, Kanun'un 125, 131, 146, 147, 149 ve 156 ncı maddelerde yazılı cürümleri işlemek için silahlı örgüt kurma, yönetme ve böyle bir örgütte özel bir görev üstlenme suçları için onbeş seneden aşağı olmamak üzere hapis cezası öngörmektedir. Hükme göre silahlı örgüte üye olma fiili ise on yıldan onbeş yıla kadar hapisle cezalandırılmaktadır.

İki hüküm karşılaştırıldığında, kanun koyucunun, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesindeki terör amaçlı örgütlenme suçunu 765 sayılı Kanun'un 168. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt suçundan belirgin şekilde daha hafif bir suç olarak düzenlemeyi tercih ettiği açıktır. Kurma ve yönetme fiilleri bakımından, silahlı örgütte cezanın alt sınırı on beş yıl iken, terör örgütünde cezanın alt sınırı beş yıldır. Cezanın üst sınırı, silahlı örgüt suçu için hakimnin takdirine bırakılmışken; terör amaçlı örgütlenme suçunda kurma ve yönetme fiilleri için öngörülen yaptırım on yıl hapis cezası ile sınırlandırılmıştır. Üye olma fiili bakımından da öngörülen yaptırımların ağırlığı (terör örgütü için 3 yıldan beş yıla, silahlı örgüt için on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası) aynı şekilde belirgin bir farklılık göstermektedir.

Belirtildiği gibi bu dönemde, kanun koyucu iki örgüt tipine ilişkin öngördüğü hükümlerden hareketle; anayasal düzene ve devletin güvenliğine karşı silahlı örgütlenme suçunu, silahlı ya da silahsız olabilecek terör amaçlı örgütlenme suçundan daha ağır bir suç olarak tasarlamıştır. Nitekim uygulamada, faaliyetleri 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki "terör" tanımına uygun düşen, ancak silahlı olan ve "vahim nitelikte eylem"lerde bulunan örgütlenme fiilleri için Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi değil, 765 sayılı Kanun'un 168. maddesi tatbik edilmiştir⁹¹⁰. Yargıtay, silahlı örgüt ile terör örgütü arasında örgütün silahlı olup olmamasına göre ayırım yapmış; örgüt silahlı eylem yapmış veya silahlı eylem yapmayı amaçlamışsa, henüz silahlı eylemde bulunmamasına rağmen söz konusu

⁹⁰⁹ Anayasa Mahkemesi, söz konusu örgütlenme suçlarına ilişkin, bağlantılı hükümler ile gizli ittifak suçunu, bu çerçevede m. 169, m. 171, m. 314 hükümlerini diğer örgütlenme suçları kapsamında değerlendirmektedir. Bardak, **Açıklamalı İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu**, op.cit., s. 22-23.

⁹¹⁰ Mehmet Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s. 86.

örgüt m. 168 kapsamında silahlı örgüt olarak kabul edilmiş; örgütün silahlı eylem “amacı” yoksa örgüt, terör örgütü sayılmıştır⁹¹¹. Bu karar, şiddetin terörün zorunlu unsuru olması, şiddet ya da şiddet tehdidine başvurmamakça bir örgütün terör örgütü sayılamayacağı, aksi halde uç siyasi partilerin de terör örgütü olarak nitelenebileceği gerekçesiyle tenkit edilmiştir⁹¹². Ancak, uygulamada silahsız nitelikteki “terör örgütleri” bakımından Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin uygulanması kabul görmüştür⁹¹³. Bu durum, geçerli olduğu süre boyunca, örgütün niteliğinin tespitinde keyfiyete ve karışıklığa yol açma potansiyeli nedeniyle eleştirilmiştir⁹¹⁴. Hamide Zafer’e göre, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesindeki terör amaçlı örgütlenme suçu, genel nitelikte bir örgütlenme suçudur⁹¹⁵. Ancak 168. madde kapsamındaki terör eylemlerini işlemeyi amaçlayan silahlı bir terör örgütü kurulduğunda, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesi değil, söz konusu 168. maddesindeki suç meydana gelecektir⁹¹⁶.

Kanaatimizce 5532 sayılı Kanun’dan önceki dönemde silahlı örgüt ile terör örgütüne ilişkin düzenlemeler, içinden çıkılması güç bir hukuki karmaşa ve ceza hukuku sistematığı bakımından tutarlılık sorunu yaratmıştır.

bb) 5532 Sayılı Kanun’dan Sonra

765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 04/11/2004 tarih ve 5252 sayılı Kanun’un⁹¹⁷ 12. maddesi ile, 1 Haziran 2005 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmış; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁹¹⁸ birkaç hükmü dışında aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, tasarının genel gerekçesinde de belirtildiği gibi, “Terörle Mücadele Kanununda yer alan terör

⁹¹¹ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 11.07.1994, E. 1994/2136; K. 1994/4134. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin aynı Yargıtay Dairesi tarafından onanan 14 Haziran 1994 tarihli ve E. 1993/248, K. 1994/135 sayılı kararında “emirliğini Cemalettin Kaplan’ın yaptığı ve amacı laik ve sosyal hukuk devleti olan Cumhuriyeti, mevcut anayasal düzeni yıkıp yerine şeriata dayalı İslam devleti kurmak olan ‘İslami Cemaatler Birliği’ adlı örgütün silahlı bir örgüt olmadığı, bugüne kadar silahlı bir eyleminin bulunmadığı ve bu nedenle örgütün 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir”. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op.cit.*, s. 144.

⁹¹² Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op.cit.*, s. 144.

⁹¹³ Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, *op.cit.*, s. 86.

⁹¹⁴ **Ibid.**

⁹¹⁵ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op.cit.*, s. 143.

⁹¹⁶ **Ibid.**, s. 143-144.

⁹¹⁷ Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 4.11.2004, Resmi Gazete: 13.11.2004, Sayı: 25642.

⁹¹⁸ Türk Ceza Kanunu, Kabul Tarihi: 26.9.2004, Resmi Gazete: 12.10.2004, Sayı: 25611.

suçlarının kapsamına, bu suçlarla ilgili olarak soruşturma, kovuşturma ve infaz rejimine ilişkin hükümlerin, Türk Ceza Hukukunun reformu mahiyetindeki yeni kanunlardaki düzenlemelerle uyumunu sağlamak amacıyla hazırlanmıştır”⁹¹⁹.

5532 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle, Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinin başlığı “terör ve örgüt tanımı” iken “terör tanımı” olarak değiştirilmiştir. Aynı doğrultuda, Kanun’un 17. maddesi uyarınca 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesinin terör örgütüne ilişkin özel düzenlemeleri içeren ikinci ve üçüncü fıkraları ilga edilmiştir. Böylece terör tanımı korunsa da örgüt tanımı kanun metninden çıkarılmıştır⁹²⁰. Değişikliğin madde gerekçesine göre, “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220’nci maddesinde, Türkiye’nin de taraf olduğu “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nin 2’nci maddesinin (a) bendinde yer alan tanıma uygun olarak, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt tanımlaması yapıldığı için, Terörle Mücadele Kanunu’nda ayrıca örgüt tanımlaması yapılmasına gerek görülmemiştir. Bu düşüncelerle, söz konusu Kanunun 1’inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının yürürlükten kaldırılmasına paralel olarak, madde başlığı da değiştirilmiştir”. Kanun koyucunun örgütlenme suçlarını aynı çerçevede içinde düzenleme eğilimi, böylece gerçekleştirilmiş; terör amaçlı örgütlenme suçu, genel örgütlenme suçuyla ilişkilendirilmiştir.

Terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından 5532 sayılı Kanun’un getirdiği en önemli değişiklik Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesine ilişkindir. Değişiklik sonrasında 7. madde, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanların Türk Ceza Kanununun 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılacağını öngörmektedir. Ayrıca, 5532 sayılı Kanun’la 7. maddenin ilk fıkrasına hükmün ilk halinde yer almayan bir cümle eklenerek, örgütün faaliyetini düzenleyenlerin de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılacağı ayrıca belirtilmektedir. Terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanların Türk Ceza Kanununun 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılacağını öngören yeni hükümle birlikte ceza

⁹¹⁹ Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, 18.4.2006, s. 7.

⁹²⁰ Çiçek, **op.cit.**, s. 13.

yaptırımları, söz konusu suçun terör suçu olması nedeniyle yapılacak artırımlar hariç, 5-10 yıldan 10-15 yıl hapis cezasına çıkarılmıştır⁹²¹.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde, 7. maddesinde terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun kabulü ile (genel amaçlı örgüt, silahlı örgüt ve terör örgütünden ibaret) “üçlü bir örgüt tanımlaması” sisteminin benimsendiği anlaşılmaktadır⁹²². Mevzuattaki bu örgüt sisteminin “normlar arasında çatışma ve uygulamada tereddüde neden olabilecek” nitelikte olduğu savunulmaktadır⁹²³. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde, “keyfi uygulamalara sebebiyet verecek bir mahiyet” taşıdığı belirtilen düzenlemenin 5532 sayılı Kanun’la değiştirilmesiyle bu sakıncaların giderilmesinin yanı sıra yeni Türk Ceza Kanunu’nun 220. ve 314. maddelerine işlerlik kazandırdığı düşünülmektedir⁹²⁴. Ayrıca, 5532 sayılı Kanun’la birlikte 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin ilk fıkrasında düzenlenen suçun 5271 sayılı Kanun’un 314. maddesine göre cezalandırılacağı düzenlenmesiyle silahlı ve silahsız terör örgütü ayrımının ortadan kalktığını söylemek gerekir⁹²⁵.

Antrparantez belirtmek gerekir ki, 2017 tarihli bir Yargıtay kararında, terör örgütü ile silahlı terör örgütü şeklinde bir ayrıma gidildiği, “silahlı olmayan terör örgütü”nün 3713 sayılı Kanun’un m.7/1 hükmünde; “silahlı terör örgütü”nün ise 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesinde düzenlendiği ifade edilmektedir⁹²⁶. Halbuki, söz konusu 314. maddede düzenlenen suç, “silahlı terör örgütü” suçu değil, “silahlı örgüt” suçudur. Terör örgütü ise yapısı, amaçları ve kanuni düzenleniş biçimi itibarıyla silahlı olmak durumundadır. Kanaatimizce, Yargıtay kararındaki bu durum, terör örgütü ile silahlı örgüt arasındaki ayrım hususundaki belirsizlik ve hukuki karmaşanın 5532 sayılı Kanun’dan sonra da devam ettiğini açıkça göstermektedir.

İlave etmek gerekir ki, 3713 sayılı Kanun’un m. 7/1, 5237 sayılı Kanun’un 220. ve 314. maddeleri arasındaki atıf ilişkisi, terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından karmaşa yaratmaktadır. Nitekim bu bakımdan örnek teşkil eden bir

⁹²¹ Çiçek, *op.cit.*, s. 58.

⁹²² Özgenç, *Suç Örgütleri*, *op.cit.*, s. 47.

⁹²³ Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, *op.cit.*, s. 8917.

⁹²⁴ Özgenç, *Suç Örgütleri*, *op.cit.*, s. 47.

⁹²⁵ Taştan, *Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu*, *op.cit.*, s. 86.

⁹²⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

Yargıtay kararında, Daire, “sanıklar hakkında terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçundan hüküm kurulurken uygulama maddesinin ‘TCK’nın 220/6 ve 314/3. maddeleri yollamasıyla TCK’nın 314/2. maddesi’ yerine, sadece ‘5237 Kanunun 220/6. maddesi yollamasıyla aynı Kanun’un 314/2. maddesi’ olarak gösterilmesi”ni hukuka aykırı görmüştür⁹²⁷. Bu itibarla, morfolojik özellikleri itibariyle zaten karmaşık bir nitelik taşıyan örgütlenme suçlarının kodifikasyonunda sarahate ve sadeliğe özen gösterilmesi gerekmektedir.

5532 sayılı Kanun’la değiştirilen Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesi uyarınca, terör örgütünün “silahlı örgüt” niteliği taşıdığı, ancak suç işlemek amacıyla kurulmakla birlikte silahlı olmayan örgütler için Terörle Mücadele Kanunu hükümlerinin değil, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinin uygulanması gerektiği düşünülmektedir⁹²⁸.

Kanaatimizce, 3713 sayılı Kanun’un m. 7/1 hükmünde düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçunun 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesine yaptığı gönderme, söz konusu 314. maddede düzenlenen silahlı örgütlenme suçunun ise 3713 sayılı Kanun’un 3. maddesi uyarınca mutlak terör suçu olması, iki örgüt tipi arasındaki örgütün unsurlarına ilişkin diğer ortak noktalar, kabul ettiğimiz görüş uyarınca terör örgütünün silahlı bir örgüt olmasının zorunlu oluşu dolayısıyla sadece “silahlı örgüt” olup terör örgütü olmayan ya da sadece “terör örgütü” olup “silahlı örgüt” olmayan bir suç örgütünden söz edilmesi güçtür. Bu nedenle, iki örgüt tipine ilişkin düzenlemenin aynı maddede birleştirilmesi düşünülebilir.

B. Kavram

1. 3713 Sayılı Kanuna Göre Terör, Terör Örgütü ve Terör Suçlusu Tanımları Arasındaki Kavramsal İlişki

Türk ceza hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin ayrıntılı incelemeye geçmeden önce, bu suç tipinin kavramsal arka planını ortaya koymak amacıyla bu başlık altında “terör” ve “terör suçlusu” kavramları ile “terör örgütü”

⁹²⁷ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 01.11.2016, E. 2015/2574, K. 2016/5553, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-2574.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

⁹²⁸ Özgenç, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, s. 47; Taştan, **op.cit.**, s. 87.

kavramı arasındaki ilişki ele alınacak, ayrıca “terör suçlusu” kavramı eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilecektir.

a) Terör Tanımı

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesi, “terör tanımı” başlığını taşımaktadır. Düzenlemeye göre terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler olarak tanımlanmıştır.

Düzenlemede terör eylemi teşkil eden eylemler, yöntem, amaç, hukuki nitelik (suç) unsurlarının yanı sıra örgüt unsuru⁹²⁹ esas alınarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, söz konusu 1. maddeye göre, suç teşkil eden bir eylem, cebir ve şiddetin kullanılması, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle icra edilmesi ve Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla işlenmiş olsa bile; eylemi icra eden kişi ya da kişiler “bir örgüte mensup” olmadığı sürece bu eylem terör eylemi teşkil etmeyecektir⁹³⁰. Bir başka deyişle, terör tanımının diğer tüm unsurlarını taşımakla birlikte, bir örgüte mensup olmayan kişi ya da kişilerin işlediği bir eylemin, “terör eylemi” olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Yargıtay da terör eylemini icra edilen failerin örgüt mensubu olmasını zorunlu koşul olarak değerlendirmektedir⁹³¹.

⁹²⁹ Baltacı, **op.cit.**, s. 320.

⁹³⁰ Türk, **Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları**, **op.cit.**, s. 7.

⁹³¹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

Kanun'un 2. maddesinde yer verilen "terör suçlusu" tanımı, 1. maddeye atıfta bulunulması ve örgüt unsuruna yer verilmesi itibarıyla terör tanımı ile örgüt unsuru arasındaki ilişki bakımından önem taşımaktadır. Kanun'daki "terör suçlusu" tanımı, terör eyleminin "örgüt" unsuruna sahip olduğunu teyit edecek niteliktedir⁹³².

Düzenleme uyarınca birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.

Tanımda öncelikle "terör örgütü"nün dolaylı bir tanımı yapılmaktadır. Buna göre, birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütler, terör örgütü olarak nitelendirilebilecektir.

İkinci olarak, tanımda yer alan "...için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup ... suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi" ibaresi, terör suçlusunun, terör örgütünün mensubu olmasını gerektirmektedir. Böylece, terör amaçlı örgütlenme suçu, "terör suçlusu" ve dolayısıyla "terör" tanımlarının zorunlu bir parçası olmaktadır.

Bu düşüncelere karşılık, terör suçlusu tanımına yer veren 2. maddenin ikinci fıkrası ileri sürülebilir. Söz konusu ikinci fıkra, terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyen kişilerin de "terör suçlusu" sayılacağını düzenlemektedir. Bu durumda terör örgütü üyeliğinin "terör" ve "terör suçlusu" kavramlarının zorunlu bir unsuru olmadığı savunulabilir. Ancak, belirtmek gerekir ki örgüt adına suç işleme fiili kaçınılmaz şekilde bir terör örgütünün varlığını gerektirmektedir. Ayrıca, "örgüt adına suç işleme fiili"nin terör amaçlı örgütlenme suçundan ayrı düşünülemeyeceği açıktır. Üstelik, maddenin söz konusu 2. fıkrasında 2012 yılına kadar yer alan, terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyen kişilerin "örgüt mensupları gibi cezalandırılmasını" öngören hüküm, 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunun 74 üncü maddesi ile madde metninden çıkarılmıştır. Böylece, örgüt adına suç işleyen kişilerin düzenleme sonrasında örgüt mensupları gibi cezalandırılmasının mümkün olmamasıyla "terör suçlusu" ve dolayısıyla "terör" tanımları ile örgüt unsuru

⁹³² Baltacı, **op.cit.**, s. 322.

arasındaki ilişki daha belirgin bir hal almıştır. Aşağıda incelenecek olan, Terörle Mücadele Kanunu’nun yeni Türk Ceza Kanunu’nun öngördüğü sisteme uyarlanması amacıyla kabul eden 5532 sayılı Kanun, “terör” ve “terör suçlusu” tanımlarında değişiklik yapmadığı için bu durum, 5532 sayılı Kanun’dan önceki dönem için de geçerlidir⁹³³.

Terörle Mücadele Kanunu’nun “cezaların artırılması” başlıklı 5. maddesinin ikinci fıkrasına göre, terör suçlarının örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılacaktır. Görüldüğü üzere, kanun koyucu, terör suçlarının zorunlu unsur olarak ancak örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenebilmesinden dolayı, bir terör suçuna ilişkin genel düzenleme uyarınca ayrıca örgüt unsurundan dolayı ikinci kez cezanın artırılmamasını öngörmektedir.

Belirtilen sebeplerden dolayı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. ve 2. maddelerinde “terör” ve “terör suçlusu” terimlerine ilişkin düzenlemeler uyarınca, terör örgütünün varlığının terörün zorunlu bir unsuru olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim kanun koyucu da bu hususu 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının genel gerekçesinde belirtmiştir: “Terör olarak nitelendirilen fiiller, esasında suç oluşturan fiillerdir. Ancak, bu suçlar, belirli amaçlar doğrultusunda ve bir örgütün faaliyeti çerçevesinde sistematik bir şekilde işlendiği için, daha ağır sonuçlar ortaya çıkarmaktadır”⁹³⁴. Bazı suçların terör suçu haline gelmesi ve bu suçların faillerinin “terör suçlusu” niteliği taşıması, söz konusu suçların bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesini gerektirmektedir⁹³⁵. Anayasa Mahkemesi, 1992 tarihli bir kararında bu zorunluluğu teyit etmektedir⁹³⁶: “Bir eylemin terör olarak nitelendirilebilmesi için aranması gereken (diğer bir) koşul, eylemin bir örgüte mensup kişi ya da kişilerce işlenmiş olmasıdır. Aynı nitelikteki eylemlerin bir terör örgütüne bağlı olmaksızın işlenmesi durumunda eylem, terör tanımı dışında kalacaktır”⁹³⁷. Dolayısıyla, Kanun’daki terör

⁹³³ Bkz: Faruk Turinay, “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 116, 2015, s. 62.

⁹³⁴ Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, 18.4.2006, s. 7.

⁹³⁵ İzzet Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Seçkin, 2006, s. 27.

⁹³⁶ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 141.

⁹³⁷ Anayasa Mahkemesi, Tarih: 31.03.1992, Sayı: E. 1991/18, K. 1992/20, Resmi Gazete: 27.01.1993/21478 Mükerrer.

tanımından örgüt unsuru çıkarılmadığı sürece örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmeyen bir eylemin terör eylemi niteliğini taşıması olanaksızdır. Bu itibarla Terörle Mücadele Kanunu'nun, bireysel terör eylemlerini kapsam dışında bıraktığını ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bireysel terör eylemlerinin gerek doktrinde, gerekse bazı ülkelerin ulusal mevzuatında terör tanımına dahil edildiği gözlemlenmektedir. Örneğin, birinci bölümde belirtildiği gibi, Gerringer, bireysel terör eylemlerini terörizm kapsamında değerlendirmektedir⁹³⁸. Yine, Fransız Ceza Kanunu'nun terör tanımını düzenleyen 421-1 maddesi, tehdit ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacıyla girişilen suçların “bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olması” konusunda bir ayrım gözetmediğini açık bir şekilde düzenleyerek kanunda sayılan nitelikleri taşıyan bireysel eylemlerin de Fransız mevzuatına göre terör kapsamında değerlendirilmesini sağlamaktadır. Aynı şekilde, Belçika Ceza Kanunu'nun 137. maddesindeki terör tanımında, amaç ve suçun ağırlığı unsurlarına yer verilmesine rağmen örgütün unsurunun tanım dışında bırakılması bireysel eylemlerin terör eylemi niteliği taşımasını hukuken mümkün hale getirmektedir.

b) Terör Örgütü Tanımı

Terör amaçlı örgütlenme suçu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun “terör örgütleri” başlığını taşıyan 7. maddesinin ilk fıkrasında düzenlenmektedir. Bu hüküm 1. maddeye göndermede bulunması dolayısıyla iki madde arasındaki ilişki nedeniyle 1. maddenin bir suç tanımına dönüştüğü yönünde eleştirilere rastlanmaktadır⁹³⁹.

Hükmün gerek 1991'de kabul edilen 3713 sayılı Kanun'un ilk halinde⁹⁴⁰, gerekse 2006 yılında 5532 sayılı Kanun'la⁹⁴¹ değiştirilen mevcut halinde 3713 sayılı

⁹³⁸ Gerringer, **op. cit.**, s. 3.

⁹³⁹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm, op.cit.**, s. 120. Ayrıca bkz: Anayasa Mahkemesi, 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20 sayılı Karar, Resmi Gazete, 27.01.1993-21478 Mükerrer, s. 2; Terörle Mücadele Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporunun Görüşmeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt: 59, Birleşim: 106, 11 Nisan 1991, s. 225, **Ibid.**

⁹⁴⁰ Terörle Mücadele Kanunu, Kabul Tarihi: 12.4.1991, Resmi Gazete: 12.4.1991, Sayı: 20843-Mükerrer.

Kanun'un 1. maddesinde düzenlenen terör tanımına atıfta bulunmaktadır. Şöyle ki, Kanun'un ilk halinde "... bu Kanunun 1 inci maddesine giren örgütleri ... kuranlar" ifadesi yer alırken; Kanun'un mevcut halinde "1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar" ifadesi kullanılmaktadır. Her iki metin de terör amaçlı örgütlenme suçunun doğrudan 1. maddedeki terör tanımına sıkı sıkıya bağlı olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Terör ve terör örgütü kavramları arasındaki ilişkiyi ele alan bu bölümdeki açıklamalar göz önünde bulundurulursa, kanun koyucunun bir yandan terör tanımını ortaya koyarken örgüte zorunlu bir unsur olarak yer verdiği, diğer taraftan ise terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenlerken 1. maddeye atıfta bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla, totolojik şekilde, her iki kavram da diğeriyle ilgili düzenlemeye bakılmaksızın hukuken tanımlanamaz hale gelmektedir. Kanun yapma tekniği bakımından, bir maddenin diğer bir maddeye atıfta bulunması bir sakınca taşımamakla birlikte iki maddenin karşılıklı olarak birbirine atıfta bulunarak bağımsız şekilde ele alınamaz olması, genel kural-özel kural ilişkisinin kurulamamasına ve dolayısıyla belirsizliğe yol açmaktadır. Bu sorun, Fransız Ceza Kanunu ile Belçika Ceza Kanunu'nun düzenlemelerine paralel şekilde, Terörle Mücadele Kanunu'nun terör tanımına yer veren 1. maddesinden örgüt unsurunun çıkarılmasıyla çözümlenebilecektir. Bu çözüm uygulandığı takdirde 1. madde sadece bir tanım maddesi haline gelecek, terör tanımının başlı başına bir suç tipi olmadığı ve demokratik yolla mücadeleyi yasaklamaması gerektiği yönündeki görüşlere⁹⁴² paralel olarak kanun sistematığı düzenli hale getirilecektir. Böylece, kavramsal belirsizliğin ortadan kaldırılmasının yanı sıra, çalışmanın birinci bölümünde bireysel teröre ilişkin açıklamalarda da ortaya konduğu gibi, örgütle herhangi bir şekilde bağlantısı olmayan, ancak terörün kanuni diğer tüm unsurlarını taşıyan eylemler, terör eylemi olarak nitelendirilebilecektir.

⁹⁴¹ Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 29.6.2006, Resmi Gazete: 18.7.2006, Sayı: 26232.

⁹⁴² Cem Eroğul, "1982 Anayasası Karşısında 12.4.1991 Gün ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Yasasının Durumu", **Terörle Mücadele Yasası ve İnsan Hakları**, Ankara: İnsan Hakları Derneği Yayınları, 1991, s. 11.

c) Terör Suçlusu Tanımı

3713 sayılı Kanun'un 2. Maddesinin başlığını oluşturan “terör suçlusu” kavramı, Terörle Mücadele Kanunu'na özgü bir kavramlaştırmanın ürünüdür.

Düzenlemeye göre Kanunun 1. maddesinde belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusu olup terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılmaktadır.

Terör tanımı 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde ayrıntılı şekilde yapılmıştır. Dolayısıyla ayrı bir terör suçlusu tanımı yapılması sırf bir sebeple dahi gereksiz görünmektedir.

Dördüncü madde bir kenara bırakılırsa, 3713 sayılı Kanun'da terör suçlusu terimine yapılan herhangi bir atıf bulunmamaktadır. Diğer taraftan, ceza hukuku sistematigi bakımından, belli bir suç kategorisinin faillerini ayrı bir kavram altında düzenlemenin hukuki bir işlevinin bulunmadığı düşünülmektedir. Şöyle ki, “terör suçlusu”, bir ceza hukuku terimi olmayıp, kriminolojik bir terim niteliği taşımaktadır. Kanunda “terör suçlusu”nun tanımlanması ne yaptırım bakımından ne de başka bir hukuki sonuç doğurmak bakımından işlevseldir.

Kanun koyucunun başka suç kategorileri için “suçlu” tanımlaması ne ölçüde isabetli değilse, “terör suçlusu” tanımlaması da aynı ölçüde isabetli değildir. Mevzuatta, nasıl ki “bilişim suçlusu”, “vücut dokunulmazlığı suçlusu”, “malvarlığı suçlusu” tanımlarına yer verilmiyorsa, aynı şekilde “terör suçlusu” tanımına yer verilmemesi gerekir.

2. Örgütlü Suçluluk Bağlamında Terör Amaçlı Örgütlenme

Türkiye’de “organize suçluluk” kavramının hukuk doktrininden önce bu suç kategorisini önlemeye yönelik faaliyet gösteren idari teşkilat tarafından kullanıldığını söylemek yanlış olmaz⁹⁴³.

Örgütlü suçluluk ve terör örgütleriyle mücadeleyle yönelik idari yapılanmaya genel olarak bakıldığında, dar anlamda örgütlü suçluluk bakımından, 1980 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü’ne bağlı ayrı bir teşkilat halinde kurulan ve 1995’te mevcut adını alan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nın 1993’ten bugüne kadar düzenli olarak, terör örgütlerine finansal kaynak oluşturan yasa dışı ekonomik faaliyetleri de kapsayan raporlar hazırladığı görülmektedir⁹⁴⁴. Terör örgütlerinin faaliyetlerini önlemeye yönelik yapılanmalardan Terörle Mücadele Daire Başkanlığı’nın tarihsel gelişimi incelendiğinde, 1924 yılında Emniyet Umumiye Müdürlüğü’ne bağlı olarak kurulan ve devletin genel güvenliğine karşı yıkıcı faaliyetlerle mücadeleyle görevlendirilen 1. Şube ile varlık kazandığı, 1937’deki düzenlemeyle Yıkıcı Faaliyetler Şubesi olarak adlandırıldığı, 1986’da ise bugünkü adını aldığı anlaşılmaktadır⁹⁴⁵. Esas olarak, terörle mücadeleyle ilişkin politika ve stratejileri geliştirmek, koordinasyonu sağlamak ve stratejik istihbaratı değerlendirmekle görevli olan Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı ise 2010 yılında kabul edilen 5952 sayılı Kanun’la kurulmuştur⁹⁴⁶. Kanun’un 4. maddesiyle aynı doğrultuda görevlendirilen Terörle Mücadele Yüksek Kurulu’nun kurulması öngörülmekte olup Kurul, İçişleri Bakanı’nın başkanlığında, Genelkurmay İkinci Başkanı, Jandarma Genel Komutanı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarı, Emniyet Genel Müdürü ve Sahil Güvenlik Komutanından oluşmaktadır.

⁹⁴³ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, op.cit., s. 17.

⁹⁴⁴ Bkz: Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık İstihbarat Harekat Daire Başkanlığı, **Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi**, Ankara, 1994; Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Raporu**, Ankara, 2016; http://www.kom.pol.tr/Sayfalar/Baskanlik_Tarihce_Tanitim.aspx, erişim tarihi: 03.01.2017.

⁹⁴⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı, <https://www.egm.gov.tr/Sayfalar/Ter%C3%B6rle-M%C3%BCcadele-Dairesi-Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.aspx>, erişim tarihi: 03.01.2017.

⁹⁴⁶ 17.2.2010 tarihli ve 5952 sayılı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

Türk hukuk doktrininde örgütlü suçluluğa ilişkin tanımların, kavramın daha çok gelişmiş yapıdaki çıkar amaçlı suç örgütlenmeleri bağlamında ele alınmasına dayalı olduğu görülmektedir. Bu tanımlardaki ortak noktalara bakıldığında, disiplinli hiyerarşik yapı, profesyonellik, fonksiyonel işbölümü, stratejik ya da özenli planlama gibi unsurların birkaç ya da daha fazla yazar tarafından kavramın tanımına dahil edildiği anlaşılmaktadır⁹⁴⁷. Terör amaçlı örgütlenmeyi örgütlü suçluluk kapsamı dışında değerlendiren görüşler⁹⁴⁸ bir kenara bırakılırsa, söz konusu unsurların terör örgütleri bakımından da geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, terör örgütlerinin de disiplinli bir hiyerarşik yapı içerisinde, profesyonel yöntemlerle, örgüt mensupları arasında sağlanan fonksiyonel işbölümüyle, stratejik ve özenli planlar çerçevesinde faaliyet gösterdiği söylenebilir. Bu durumda, Türk hukuku bakımından, terör amaçlı örgütlenme suçu, geniş anlamda “bir tür örgütlü suçluluk” kapsamında değerlendirilebilir⁹⁴⁹.

II. TERÖRLE MÜCADELE KANUNU’NUN 7. MADDESİNDE DÜZENLENEN TERÖR AMAÇLI ÖRGÜTLENME SUÇU

A. Kanundaki Düzenleme ve Mahiyeti

Terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesine göre, cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314’üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır. Örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır.

⁹⁴⁷ Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, 5. Baskı, Ankara: Seçkin, 2014, s. 344-345; Adem Sözüer, “Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçla Mücadele İle İlgili Gelişmeler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3, 1995, s. 258; Kocasakal, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, **op.cit.**, s.130; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 22; Özek, “Organize Suç”, **op.cit.**, s. 248 vd.; Erdem, **Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, **op.cit.**, s. 37-38.

⁹⁴⁸ Demirbaş, **Kriminoloji**, **op.cit.**, s. 344; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 8.

⁹⁴⁹ Zeki Hafizoğulları-Günel Kurşun, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 71, 2007, s. 47.

1. 7. Maddenin 5237 sayılı Kanun'un 314. Maddesine Yaptığı Göndermenin Mahiyeti

Düzenlemeyle ilgili olarak, 7. maddenin Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesine yaptığı göndermenin mahiyetini ele almak zorunludur.

Yedinci maddenin ilk fıkrası incelendiğinde ilk bakışta Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesine yapılan göndermenin yalnızca yaptırımla ilgili olduğu yönünde bir izlenim oluşmaktadır. Kanun metnindeki “terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314'üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır” hükmünde kullanılan “cezalandırılır” ibaresi bu izlenimin temelini oluşturmaktadır. Bununla beraber, aşağıda yer verilen gerekçelerden dolayı, söz konusu göndermenin sadece terör amaçlı örgütlenme suçunu işleyen faillerin cezalandırılmasıyla sınırlı olmadığı, örgütün nitelikleri başta olmak üzere suçun diğer özelliklerini de kapsadığı kanaatindeyiz.

İlk olarak, düzenlemenin hukuki yorum yöntemlerinden biri olan lafzi yorumla ele alınması yararlı olacaktır. Kanun'un ilgili hükmünde yer alan atıf genel bir ifade niteliğindedir. “... Türk Ceza Kanununun 314'üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır” ibaresindeki “hükümlerine göre” şeklinde yer alan söz öbeği, söz konusu göndermenin yaptırımla sınırlı tutulmadığını, 314. maddede yer verilen yaptırım dışındaki hükümleri de kapsadığını yansıtmaktadır. Eğer kanun koyucu, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemeyi sadece yaptırım açısından 314. maddeyle ilişkilendirmek isteseydi, “terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar için Türk Ceza Kanununun 314'üncü maddesinde düzenlenen suç için öngörülen yaptırım uygulanır” şeklinde açık bir düzenleme yapabilirdi.

İkinci olarak, kanun koyucunun Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesine ilişkin yaklaşımı, metindeki göndermenin yaptırımla sınırlı olmadığı, suçun mahiyetini de kapsadığı doğrultusundadır. Söz konusu 7. maddenin mevcut halini almasını sağlayan 5532 sayılı Kanun'un 6. maddesinin tasarıda yer alan gerekçesi, bu yaklaşımı açık şekilde ortaya koymaktadır. Gerekçeye göre, “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun silahlı örgüt ve suç işlemek için örgüt kurma suçlarına ilişkin hükümleri göz önünde bulundurularak, 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesi değiştirilmiştir.

Değiştirilen birinci fıkraya göre, söz konusu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesine göre cezalandırılacaktır. Dikkat edilmelidir ki, burada Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesine yapılan yollama, sadece ceza yaptırımları ile sınırlı değildir. Söz konusu suçun unsurları terör örgütü bakımından da göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca, 314 üncü maddede yapılan atıf dolayısıyla terör örgütüyle ilgili olarak da bu maddede yer almayan hususlarda Türk Ceza Kanununun suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin hükümleri uygulanacaktır⁹⁵⁰. Kanun koyucu, görüldüğü üzere, 7. madde ile 314. madde arasındaki ilişkinin ceza yaptırımıyla sınırlı olmadığını, suçun unsurlarının da terör amaçlı örgütlenme suçuyla ilgili olarak dikkate alınacağını belirtmektedir. Üstelik, gerekçede, yapılan göndermenin 314. maddenin düzenlemediği hususlarda, 314. maddenin atıfta bulunduğu Türk Ceza Kanunu'nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunu düzenleyen 220. maddesi hükmünün uygulanacağı da ayrıca vurgulanmaktadır. Bunlara ek olarak, 5532 sayılı Kanun'a ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi İçişleri Komisyonu raporunda da Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinde yer alan göndermenin yaptırımla sınırlı olmadığını altı çizilmektedir⁹⁵¹.

Üçüncü olarak, sistematik bir yorum çerçevesinde, 5532 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinin terör örgütünün niteliklerini düzenleyen ikinci ve üçüncü fıkralarının ilga edildiğinin altını çizmek gerekir. Kanun koyucu, aynı Kanun'la hem terör örgütüne özgü düzenlemeleri yürürlükten kaldırmış, hem de terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 7.

⁹⁵⁰ Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, 18.4.2006, s. 9; Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu, op.cit.**, s. 58.

⁹⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, İçişleri Komisyonu Raporu, 27.04.2006, 22. Dönem, 4. Yasama Yılı, Sayı: 1222, E. 1/1194, K. 40. "Tasarının 6 ncı maddesi 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde değişiklik öngörmektedir. Değişikliğe bakıldığında, TCK'nın 314 üncü maddesine atıfta bulunulduğu görülmektedir. Ancak bu atfın sadece ceza miktarlarının artırılmasını sağlamak bakımından yapıldığı izlenimi doğmaktadır. Oysa terör eylemlerini diğer eylemlerden ayırmak bakımından 314 üncü maddedeki tanımın esas alındığı konusuna açıklık getirilmelidir. Aksi taktirde 4 üncü maddeye ilişkin olarak açıklanan kapsam genişlemesine ilişkin endişeler sürecektir.", Türkiye Büyük Millet Meclisi, Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri ile Adalet Komisyonları Raporları, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1222m.htm>, erişim tarihi: 27.5.2017; Adalet Komisyonu raporunda da "Tasarının çerçeve 6 ncı maddesiyle değiştirilen 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle; terör örgütünün amacına, suç işlemekle ilgili olarak izlediği yöneme ve ayrıca, terör örgütü ile ilgili olarak Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesine suçun unsurları ve diğer hususlar bağlamında yapılan yollamaya açıklık getiril"diği belirtilmektedir. Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu, op.cit.**, s. 60.

maddenin ilk fıkrasını Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesiyle ilişkilendirmiştir. 1. maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının ilgasıyla terör örgütünün niteliklerine ilişkin bir boşluk doğacağı oldukça açıktır. 7. maddedeki göndermenin sadece yaptırımla sınırlı olduğunun düşünülmesi halinde terör örgütünün bir suç örgütü olarak kanuni niteliklerinin ortadan kaldırılmış olduğunu kabul etmek gerekecektir. Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinde müstakil olarak düzenlenen “silahlı örgüt” suçu için dahi 314. maddede belirtilen hükümler dışında 220. maddenin uygulanacağını öngörmesi, kanun koyucunun örgüt suçlarının hukuki mahiyetini ilişkilendirme yönündeki yaklaşımını ortaya koymaktadır.

2. 7. Madde ile 5237 sayılı Kanun'un 220. ve 221. Maddeleri Arasındaki Bağlantı

3713 sayılı Kanun'un terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 7. maddesinin atıfta bulunduğu Türk Ceza Kanunu'nun silahlı örgüt suçuna ilişkin 314. maddesinde bir başka düzenlemeye yapılan gönderme yer almaktadır. Maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanacaktır. Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesi, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunu düzenlemektedir. 221. maddesi ise bu suça ilişkin etkin pişmanlık hükümlerine yer vermektedir. 314. maddenin ilgili hükmünde yer alan “örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler” ibaresinden dolayı terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından sadece 220. maddenin değil, 221. maddenin de uygulanacağı sonucunu çıkarmak mümkündür. Bu durumda, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinde yer verilen atıf hükmünün 314. maddenin üçüncü fıkrası dolayısıyla Türk Ceza Kanunu'nun 220. ve 221. maddelerini de kapsadığını söylemek gerekir.

Nitekim Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinde yeni Türk Ceza Kanunu'nun benimsediği sisteme uyarlama doğrultusunda değişiklik yapan 5532 sayılı Kanun'un 6. maddesinin gerekçesinde, 7. madde ile 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi arasındaki ilişkiyle ilgili açık bir ifadeye yer vermektedir. Gerekçeye göre, “314 üncü maddede yapılan atıf dolayısıyla terör örgütüyle ilgili olarak da bu maddede yer almayan hususlarda Türk Ceza Kanununun suç işlemek amacıyla örgüt

kurma suçuna ilişkin hükümleri uygulanacaktır". Dolayısıyla, bu konuda gerek yasama organının örgüt suçlarını ilişkilendirme eğilimini ortaya koyan yaklaşımı, gerekse 314. maddenin son fıkrasının suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin hükümlere yaptığı açık gönderme sebebiyle; terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından Türk Ceza Kanunu'nun silahlı örgüte ilişkin 314. maddesinin yanı sıra genel amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin 220. ve 221. maddelerinin göz önünde tutulması gereklidir.

3. Atıf Zincirine İlişkin Eleştiri ve Düzenleme Önerisi

Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesiyle Türk Ceza Kanunu'nun 220, 221 ve 314. maddeleri arasında sadece yaptırım bakımından değil, suçun mahiyeti ve unsurları bakımından da bir ilişki olduğu, çeşitli hukuki yorum yöntemleriyle ve kanun koyucunun tasarı gerekçesinde ortaya koyduğu –kuşkusuz “yasama yorumu” niteliği taşıması sebebiyle bağlayıcı olmayan- yaklaşımı dolayısıyla anlaşılmaktadır. Ancak, kanun koyucunun özellikle terör amaçlı örgütlenme suçu gibi hassas bir suç tipine ilişkin olarak, teoride ve uygulamada belirsizlik yaratmayan bir düzenleme yapması gerekmektedir. Bu ihtiyaç, suçta ve cezada kanunilik prensibinin de bir gereğidir. Doktrinde 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki terör tanımının siyasi saikle hareket etmeyip söz konusu amaç ve yöntemlerle faaliyet gösteren her türlü örgütün terör örgütü sayılabileceği, bu nedenle “torba hüküm” mahiyetinde olduğu, 1. maddedeki tanım bir suç tanımı olarak görüldüğü takdirde kanunilik prensibine aykırı olduğu⁹⁵², sırf terör örgütlenmesi suçunu düzenleyen 7. maddenin, 1. maddeye atıf yapmasından dolayı suç düzenleme fonksiyonunun zaafa uğradığı yönündeki eleştiriler⁹⁵³ de 7. maddenin düzenlenme biçimi bakımından dikkate alınmak durumundadır. Belirtmek gerekir ki 7. maddenin yaptığı gönderme bir kenara bırakılırsa, 1. maddenin hukuki sonuç yaratmak bakımından öne çıkan işlevi, 3713 sayılı Kanun'un 4. maddesinde düzenlenen “terör amacı ile işlenen suçlar”ın belirlenmesidir. Nitekim bu madde bazı suçların “1. maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlendiği takdirde terör suçu” sayılacağını düzenlemektedir.

⁹⁵² Toroslu, “Ceza Hukuku Açısından Terörle Mücadele Yasası”, **op.cit.**, s. 19; Özek, “Terör ve Terörle Mücadele Kanunu”, **op.cit.**, s. 352 vd.

⁹⁵³ Sahir Erman, “Terörle Mücadele Kanunu'nun Kanun Yapma Tekniği ve Eşitlik İlkesi Açısından İncelenmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991, s. 415-416.

Kanun koyucunun yapmasını önerdiğimiz düzenlemeyi somutlaştırmak gerekirse, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesindeki göndermenin; Türk Ceza Kanunu'nun, gerek uç işlemek amacıyla örgüt suçuna ilişkin 220. ve 221. maddeleri, gerekse silahlı örgüt suçunu düzenleyen 314. maddesi bakımından açık, tartışmaya yol açmayacak bir şekilde düzenlenmesi gerekir.

Bu değişiklik, iki şekilde yapılabilir:

Birinci olarak, 5532 sayılı Kanun'dan önce olduğu gibi terör amaçlı örgütlenme suçunun unsurları ve diğer özelliklerine ilişkin tüm hükümleri kapsayacak şekilde 7. madde yeniden düzenlenebilir. Ancak, bu değişikliğin kanun sistematigi bakımından tutarlı olabilmesi için örgütlenme suçlarının her birinin birbiriyle ilişkilendirilmeksizin, bağımsız olarak düzenlenmesi gerekecektir.

İkinci olarak, örgütlenme suçlarına ilişkin mevcut sistematik korunarak 7. maddenin düzenlemesi daha açık hale getirilebilir. Bu doğrultuda, *suçun düzenlendiği kanuna ilişkin mevcut durum korunacaksa*, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ilk fıkrasına aşağıdaki cümlelerin eklenmesini öneriyoruz:

“Türk Ceza Kanunu'nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin 220. ve 221. maddeleri ile silahlı örgütlenme suçuna ilişkin 314. maddede düzenlenen diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır.”

B. Suçun Genel Özellikleri

Terör amaçlı örgütlenme suçunun özelliklerini incelemeden önce, bu suçun, söz konusu açıdan diğer örgütlenme suçlarıyla benzer mahiyette olduğunu belirtmekte yarar vardır. Zira biçimsel ve morfolojik olarak gerek hareket gerekse netice bakımından diğer örgütlenme suçlarıyla terör amaçlı örgütlenme suçu arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır.

Terör amaçlı örgütlenme suçu nisbi terör suçlarından, bu suçları önlemeye yönelik, hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı⁹⁵⁴ önleyici bir tehlike suçu (*infraction obstacle*) olma özelliğiyle ayrılmaktadır⁹⁵⁵. Bu açıdan, terör amaçlı örgütlenme suçu, genel örgütlenme suçuyla benzer mahiyettedir⁹⁵⁶.

Genel olarak, örgütlenme suçlarıyla benzer mahiyette olan terör amaçlı örgütlenme suçunun, neticenin devamlılık arz etmesi ve terör amaçlı örgütlenmenin de “sürekli bir birliktelik” gerektirmesi dolayısıyla mütemadi suç olduğu söylenebilir⁹⁵⁷.

Yargıtay’a göre (terör amaçlı örgütlenme suçuyla benzer mahiyetteki) genel amaçlı örgütlenme suçu da gerek örgütün yapısı, gerekse örgütlenme fiilleri itibarıyla devamlılık arz etmektedir⁹⁵⁸. Ayrıca yine benzer mahiyette olan, Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt suçu⁹⁵⁹ ile 316. maddesinde düzenlenen suç için anlaşma suçu⁹⁶⁰ da mütemadi suç olarak değerlendirilmektedir.

Çoğunluk görüşü olan bu kanaate karşılık⁹⁶¹, örgütün devamlılığı olgusunu bir kenara bırakıp fiilin devamlılığı esas alınır; suç kapsamındaki kurma, yönetme ve üye olma fiilleri bakımından ayırım yapılması gereklidir.

⁹⁵⁴ Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 444.

⁹⁵⁵ André, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 359-360.

⁹⁵⁶ Verny, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, *op.cit.*, s. 333.

⁹⁵⁷ Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 673; Özek, **Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler**, *op.cit.*, s. 371.

⁹⁵⁸ “TCK’nın 220. maddesinde tanımlanan “örgütün” varlığının kabul edilebilmesi için hiyerarşik ilişki içinde olan en az üç kişiden teşekkül etmesi, örgütün yapısının sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaçlanan belirsiz sayıda suçları işlemeye elverişli bulunması, suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme ile işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı içinde hareket etmesi ve bu amaçlar doğrultusunda faaliyette bulunup, “devamlılık” göstermesi gerekir. *Örgüt niteliği itibarıyla devamlılığı gerektirdiğinden*, kişilerin belli bir suçu işlemek veya bir suç işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil iştirak iradesinden söz edilebilecektir. Ancak, amaçlanan suçları işlemeye kolaylık sağladığı için işlenmesi amaçlanan suçlar açısından hazırlık hareketi niteliğinde olan örgütün varlığı için, amaç suçları işleme zorunluluğu olmadığı da dikkate alındığında, *devamlılığın belirlenmesi noktasında yalnız amaç suçların sürekli bir şekilde işlenmesi değil, öncelikli olarak, amaç suçları sürekli biçimde işleme kararlılığının mevcut olup olmadığının araştırılması zorunludur.*” Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 30.11.2016, E. 2015/8214, K. 2016/6282, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-8214.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

⁹⁵⁹ Vesile Sonay Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2006/1, s. 107; Özek, **Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler**, *op.cit.*, s. 347.

⁹⁶⁰ Erkan Canak, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma ve Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçları**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005, s. 87; Kavlak, *op.cit.*, s. 322.

⁹⁶¹ Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 673.

Bazı yazarlar terör örgütü kurma eyleminin doğası gereği ani nitelikte olduğu düşünülmektedir⁹⁶². Bununla beraber, benzer mahiyetteki suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu (m. 220) bağlamında aksi görüşte olan yazarlar da bulunmaktadır⁹⁶³. Demirbaş'ın da belirttiği kriterler⁹⁶⁴ (neticenin failin kusurunun sonucu olması, neticenin devam etmesi ve neticeye son verme konusunda failin fiili iktidarının olması) esas alınır, (her ne kadar yazar örgüt kurma suçunu mütemadi suç olarak değerlendirse de) kanaatimizce, terör örgütü kurma fiili ani niteliktedir. Zira failin örgütü belli niteliklerle teşekkül ettirdiği anda terör örgütü kurmak suretiyle örgütlenme suçu oluşmuş demektir. Bu durumda artık gerçekleşmekte olan değil, gerçekleşmiş bir neticeden bahsedilebilir. Failin kurduğu örgütü dağıtması, neticeye son vermek değil, suç işlendikten sonra etkin pişmanlık kapsamında değerlendirilmesi gereken suç sonrası bir davranıştır. Bu itibarla, terör örgütü kurma eylemi temadi etmez, ani mahiyettedir.

Terör örgütünü yönetme fiilinden bahsedebilmek için, fiilin mahiyeti gereği, failin verdiği talimatlarla örgütü bir süre yönetmesi gerekecektir; o yüzden yönetme fiili mütemadi suç kapsamında değerlendirilebilir⁹⁶⁵. Burada failin örgütü yönettiği süre önemli değildir. Bu süre kısa da olabilir. Ancak failin yönetme eyleminin belli bir süre devam etmesi eylemin yapısının bir sonucu olduğundan terör örgütünü yönetme eylemi ani nitelikte değildir.

Bazı yazarlar örgütü yönetme ve örgüte üye olma fiillerinin her ikisinin de mütemadi suç kapsamında ele alınabileceği kanaatindedir⁹⁶⁶. Yargıtay da bu görüştedir⁹⁶⁷.

⁹⁶² Özek, **Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler**, **op.cit.**, s. 371-372; Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 673.

⁹⁶³ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, **op.cit.**, s. 236.

⁹⁶⁴ **Ibid.**, s. 235.

⁹⁶⁵ Özek, **Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler**, **op.cit.**, s. 371-372.

⁹⁶⁶ Yenidünya-İçer, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **op.cit.**, s. 821.

⁹⁶⁷ "Sanığa yüklenen silahlı terör örgütüne üye olma suçunun temadi eden suçlardan olması da gözetilip ... üyelik suçunun oluşumu için eylemlerde çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk bulunup bulunmadığı, hukuki ve fiili kesinti sonrası örgütsel faaliyetlerine devam edip etmediği tartışılarak, sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden..." Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 07.12.2016, E. 2015/2186, K. 2016/6600, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-2186.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017; silahlı terör örgütü yönetme suçu, temadi eden suçlardan olup, suç tarihinin de temadinin kesildiği yani sanıkların yakalandıkları 8.9.2006 tarihi olduğu..." Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 02.05.2016, E. 2015/5217, K. 2016/2645, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-5217.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017. Ayrıca bkz: 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3;

Örgüte üye olma fiilinin çok çeşitli biçimlerde işlenebileceği; bu biçimlerden bazılarının ani, bazılarının mütemadi nitelikte olduğu söylenebilir. Bu bakımdan son olarak, örgütün feshedilmesiyle veya örgütün üye sayısının üçün altına düşmesiyle suçun gerçekleşme biçimi açısından temadinin her halükarda sona ereceğini belirtmek gerekir⁹⁶⁸.

Tek ya da çok hareketli suç ayrımı, suçun oluşması için gerekli olan hukuki anlamda hareketin sayısına dayanmaktadır⁹⁶⁹. Doktrinde bu ayrımla ilgili verilen örnekler, kanun koyucunun suçun kanuni tanımında suçun oluşması bakımından zorunlu kıldığı hareketlerin birden fazla olması kriterini esas almaktadır⁹⁷⁰. Örgütlenme suçlarının soyut niteliği dikkate alındığında, failin örgüt kurma, yönetme, örgüte üye olma fiillerini işlerken maddi anlamda birden fazla harekete başvurması gerekse bile bunlar ayrı birer hareket olarak görülemeyecektir. Bu çerçevede terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmü göz önünde bulundurulduğunda, suçun oluşumu için kümülatif olarak zorunlu birden fazla hareket öngörülmediği için bu suçun (seçimlik hareketli olmakla beraber) aynı zamanda tek hareketli suç olduğu söylenebilir.

Hareketin kanunda düzenlenen mahiyeti açısından, terör amaçlı örgütlenme suçunun, terör örgütü kurma, yönetme ve örgüte üye olma şeklinde üç ayrı suçtan mı oluştuğu; yoksa sözü edilen üç durumun, "terör amaçlı örgütlenme suçu"nın üç ayrı seçimlik hareketi niteliği mi taşıdığı tartışmalıdır⁹⁷¹. Ayrıca, örgüte üye olma fiilinin suçun basit hali olduğu ve yönetme ve diğer fiillerin suçun daha ağır cezayı gerektiren halleri olduğu yönünde görüşler vardır⁹⁷². Başka bir görüşe göre, örgüt kurma, yönetme ve örgüte üye olma fiilleri, örgütlenme suçunun seçimlik hareketlerini oluşturmakta olup örgütü yönetme daha ağır cezayı gerektiren bir hal değil, örgütlenme suçunun maddi unsuru kapsamında bir fiildir⁹⁷³. Terör amaçlı örgütlenme suçuyla bağlantılı olan Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesine ilişkin

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 28.11.2017, E. 2017/2036, K. 2017/5404, YKD, Cilt 43, Sayı: 12, Aralık 2017, s. 390.

⁹⁶⁸ Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 674.

⁹⁶⁹ Centel-Zafer-Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş, op.cit.**, s. 247.

⁹⁷⁰ **Ibid.**

⁹⁷¹ Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 674.

⁹⁷² **Ibid.**

⁹⁷³ Adem Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, İstanbul: Yayınlanmamış Doçentlik Çalışması, 2000, s. 97-101.

kanun gerekçesine göre de “maddenin birinci fıkrasında, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek suçu tanımlanmıştır. Bu bakımdan, söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Bu seçimlik hareketler, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmektir.” Özgenç, kanun koyucunun izlediği sistematığı esas alarak, 220. madde bağlamında kurma ve yönetme fiillerinin ilk fıkrada düzenlenen seçimlik hareketler olduğunu; ancak ikinci fıkrada düzenlenen üye olma suçunun “birinci fıkrada düzenlenen suça nazaran müstakil bir suç” olduğu görüşünü savunmaktadır. Özgenç’in izlediği sistematik yorum, terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesi bakımından tatbik edilirse; söz konusu üç fiilin de aynı fıkrada düzenlendiği, bu sebeple, örgütlenme suçunun seçimlik hareketleri olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğu söylenebilir. İlgili düzenleme “terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır” şeklinde olduğundan, bu fiillerden biri suçun oluşması bakımından yeterlidir⁹⁷⁴. Hatta bu nedenle, failin bu fiillerden birden fazlasını işlemesi halinde tek bir cezaya hükmedilmesi gerekecektir⁹⁷⁵. Failin örgütü kuran kişi olduğu farz edilirse bu kişinin aynı zamanda örgütü yönetmesi mümkün olup bu durumda tek suçun işlendiği kabul edilecektir⁹⁷⁶. Yine, failin örgütün kurucusu ya da yöneticisi olması halinde bu kişinin aynı zamanda örgütün mensubu olduğu açıktır. Kanaatimizce, terör amaçlı örgütlenme suçu yapısı gereği birbirinden ayrı değerlendirilmesi güç olan kurma, yönetme, örgüte üye olma fiillerinden oluşan bir suçtur. Bu fiillerin seçimlik hareket değil, ayrı birer suç olduğu varsayılırsa, kurma, yönetme ve üye olma suçlarının kanunda öngörülmeyen pek çok hareketle işlenebildiği; bu itibarla, söz konusu “suçların” her birinin serbest hareketli suç özelliği gösterdiği ileri sürülebilir. Bu doğrultuda, hareketin kanunda düzenlenip düzenlenmemesi bakımından gerek kurma ve yönetme, gerekse üye olma “suçları” bakımından kanun koyucunun, ilgili düzenlemede belli bir ya da birkaç hareket öngörmediği açıktır. Ancak, kurma, yönetme ve üye olma fiilleri, esasen failin örgütlenme faaliyetinde üstlendiği işlev ya da görev olarak nitelendirilebilir⁹⁷⁷. Bu nedenle, yukarıda belirtildiği üzere, terör amaçlı örgütlenme suçu teşkil eden fiillerin birbirinden bağımsız ele alınması güç olduğundan, bu fiillerin terör amaçlı örgütlenme suçunun seçimlik hareketleri olduğu kanaatindeyiz.

⁹⁷⁴ Emek, **op.cit.**, s. 163.

⁹⁷⁵ **Ibid.**

⁹⁷⁶ Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 108.

⁹⁷⁷ Tozman, **op.cit.**, s. 152-153.

Hareketin gerçekleşme biçimi açısından ise icrai, ihmali ya da ihmal suretiyle icrai suç (ihmal benzeri suç) ayrımı yapılmaktadır⁹⁷⁸. Yapılması yasaklanan bir hareketin yapılması icrai bir suça yol açarken, yapılması emredilen bir hareketin yapılmaması ihmali bir suç oluşturmaktadır⁹⁷⁹. İhmal suretiyle icrai suç ise icrai olarak işlenebilecek bir suçun neticesine ihmali bir hareketle yol açılması halinde söz konusu olmaktadır⁹⁸⁰. Terör amaçlı örgütlenme suçu kapsamında kurma, yönetme ve üye olma fiillerinin tamamı ancak icrai bir hareketle işlenebilecek mahiyettedir. İhmali bir şekilde bir terör örgütünü kurmaktan, yönetmekten veya böyle bir örgüte üye olmaktan söz edilemeyecektir. Bu nedenle, terör amaçlı örgütlenme suçu icrai bir suçtur.

Neticesi harekete bitişik suç / neticesi hareketten ayrılabilir suç ayrımı bakımından, terör amaçlı örgütlenme suçunun işlenebilmesi için örgüt kurma, yönetme ya da örgüte üye olma olarak nitelenebilecek davranışların fail tarafından işlenmesi yeterli olup ayrı bir neticenin oluşması aranmaz. Bu sebeple, genel örgütlenme suçu gibi⁹⁸¹ terör amaçlı örgütlenme suçu da neticesi harekete bitişik suç olarak nitelendirilebilir.

Zarar-tehlike suçu ayrımı bakımından, terör amaçlı örgütlenme suçu bir tehlike suçudur; çünkü kanun koyucu bu suçla zarar teşkil eden neticeden dolayı değil, zarar tehlikesinden ibaret olan netice dolayısıyla cezalandırma yoluna gitmektedir. Terör örgütü kuran, yöneten ya da terör örgütüne üye olan kişi, söz konusu örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suç işlenmese ya da bir zarar meydana gelmese dahi sırf örgütlenme eyleminden dolayı cezalandırılmaktadır. Bir görüşe göre, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemeyle devlete karşı ağır zarar tehlikesi yaratacak nitelikteki hareketlerin cezalandırılması amaçlandığından, bu suç tehlike suçu özelliği taşımaktadır⁹⁸².

⁹⁷⁸ Bernard Bouloc, **Droit Pénal Général**, 24e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2015, s. 214-216; Centel-Zafer-Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş, op.cit.**, s. 239-241; Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, op.cit., s. 223-225.

⁹⁷⁹ Centel-Zafer-Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş, op.cit.**, s. 239.

⁹⁸⁰ **Ibid.**, s. 241.

⁹⁸¹ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler, op.cit.**, s. 551.

⁹⁸² Bardak, **op.cit.**, s. 23.

Somut tehlike suçu - soyut tehlike suçu ayırımına göre ise “zarar tehlikesinin ‘gerçek’ olup olmaması” dikkate alınmaktadır⁹⁸³. Bir başka anlatımla, suç amacıyla birleşmenin kamu açısından somut zarar tehlikesi yaratacak nitelikte olması halinde faile cezai yaptırım uygulanabilecektir⁹⁸⁴. Kanun koyucunun bir tehlikenin oluşup oluşmadığının gözetilmesini öngördüğü hallerde somut tehlike suçundan söz edilir. 3713 sayılı Kanun’un m. 7/1 hükmünde düzenlenen suç, 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesi ve dolayısıyla 220. maddesine yapılan göndermeden dolayı 220. maddenin ilk fıkrasında belirtilen “örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde” oluştuğu için somut tehlike suçu özelliği göstermektedir. Mahkeme, kurulan örgütün elverişlilik kriterleri çerçevesinde amaç suçları işlemek bakımından somut bir tehlike oluşturup oluşturmadığını takdir etmek durumundadır⁹⁸⁵. 220. madde bağlamında Yargıtay da aynı görüştedir⁹⁸⁶. Bu doğrultuda Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun bir kararında, silahlı çeteye⁹⁸⁷ üye olma suçunun bir “zarar tehlikesi” (somut tehlike) suçu olduğu, “ağır zarar tehlikesi yaratacak nitelikteki hazırlık hareketlerinin varlığını” gerektirdiği belirtilmektedir⁹⁸⁸. Yüksek Mahkeme’nin bir başka kararında genel olarak örgütlenme suçlarının somut tehlike suçu olduğu vurgulanmaktadır⁹⁸⁹. Terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından ayrıca eklemek gerekir ki, bu suçun somut tehlike suçu olarak nitelenmesini sağlayan elverişlilik unsuru oluşmadığı takdirde, suç için anlaşma suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu’nun 316. maddesi uygulanabilecektir⁹⁹⁰.

Seçimlik neticeli-tek neticeli suç ayırımı bakımından, kanun koyucunun suç tanımında birden fazla netice öngörüp öngörmemesi kriter olarak alınmaktadır⁹⁹¹. Bu kriterin uygulanmasında terör amaçlı örgütlenme suçu kapsamında yer alan kurma, yönetme, üye olma davranışlarının ayrı birer suç teşkil edip etmediğine yönelik yukarıda değinilen tartışmada benimsenen görüş önem arz etmektedir. Sözü edilen

⁹⁸³ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, op.cit., s. 238.

⁹⁸⁴ Canak, **op.cit.**, s. 186.

⁹⁸⁵ Gültaş, **op.cit.**, s. 22.

⁹⁸⁶ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, E. 2012/39897, K. 2012/55096.

⁹⁸⁷ 765 sayılı Kanun döneminde kullanılan, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinde düzenlenen silahlı terör örgütünün ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgütü kapsayan terimdir.

⁹⁸⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.10.1999, 253/244; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280-281.

⁹⁸⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

⁹⁹⁰ Emek, **op.cit.**, s. 156.

⁹⁹¹ Centel-Zafer-Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, **op.cit.**, s. 249.

davranışların ayrı birer suç olduğu düşünülürse, her birinin tek neticeli suç olduğu söylenebilir. Fakat bu davranışlar, “örgütlenme suçu” teşkil eden seçimlik hareketler olarak nitelendirilirse, terör amaçlı örgütlenme suçunun seçimlik neticeli suç olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Centel-Zafer-Çakmut’a göre, “hareketten ayrı netice gösterilmemiş olan seçimlik hareketli suçlar, netice açısından da seçimlik neticeli suçlar olmaktadır”⁹⁹².

Ceza hukukunda prensip olarak suçun doğrudan doğruya icrasına başlanmadan önce gerçekleştirilen “hazırlık hareketleri” cezalandırılmaz⁹⁹³. Kanun koyucu, örgütlenme suçlarında hazırlık hareketi niteliği taşıyan bazı fiilleri çeşitli nedenler dolayısıyla bağımsız birer suç tipi olarak düzenlemiştir⁹⁹⁴. Terör amaçlı örgütlenme suçu da örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen ya da işlenmesi planlanan suçlardan bağımsızdır⁹⁹⁵. Bu itibarla, terör amaçlı örgütlenme suçu, başlı başına hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı bir suçtur⁹⁹⁶. Söz konusu hazırlık hareketlerinden kast edilen, terör örgütünün amaçları uyarınca işlemeyi hedeflediği, terör yöntemleriyle icra edilmesi planan suçlara yönelik hazırlık hareketleridir. Böylece, terör örgütünün işlemeyi amaçladığı bir suçun icra hareketlerinin başlamasıyla biri terör amaçlı örgütlenme suçu biri de söz konusu amaç suç olmak üzere iki suçun söz konusu olduğu söylenebilecektir⁹⁹⁷.

Belirtmek gerekir ki, örgüt kurma, yönetme veya örgüte katılma şeklinde gerçekleşebilecek örgütlenme faaliyetiyle birlikte örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suça iştirak etme fiillerinin cezalandırılması, *non bis in idem* (aynı fiilden dolayı iki kez cezalandırılmama) kuralını ihlal etmemektedir⁹⁹⁸. Örgütlenme suçunda yaptırım altına alınan, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar değil, bizzat örgütlenme faaliyetinin kendisidir. Dolayısıyla, iki ayrı fiil ve iki ayrı suçun söz konusu olduğunu vurgulamak gerekecektir.

⁹⁹² *Ibid.*

⁹⁹³ Pradel-Danti-Juan, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 702.

⁹⁹⁴ Lepage-Matsopoulou, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 859; Pradel-Danti-Juan, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 702-703; Çetin Özek, “Silahlı Çete-Amaç Suç İlişkisinde İştirak Sorunları”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Yılmaz Günel’a Armağan, Cilt: 49, Sayı: 3-4, 1994, s. 359; Şahin Kurt, *Uygulamada Terör Suçları ve İlgili Mevzuat*, Ankara, 1998, s. 199; Özek, *Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler, op.cit.*, s. 345.

⁹⁹⁵ Larguier-Conte-Fournier, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 391.

⁹⁹⁶ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm, op.cit.*, s. 142.

⁹⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁹⁸ Larguier-Conte-Fournier, *Droit Pénal Spécial, op.cit.*, s. 391.

C. Suçla Korunan Hukuki Menfaat

Terör amaçlı örgütlenme suçu, genel olarak, millete, devlete ve kamu barışına karşı suçlar arasında yer almaktadır⁹⁹⁹. Bazı yazarlar ise bu suçu, kamu güvenliğine karşı suçlar kapsamında değerlendirmektedir¹⁰⁰⁰. Kamu güvenliğine karşı suçların suçun faili tarafından güdülen amaç vasıtasıyla karakterize edilmesi¹⁰⁰¹ dolayısıyla failin örgütlenme suçu bağlamında güttüğü amaç, bu suçla korunan hukuki menfaat bakımından önem taşımaktadır. Diğer örgütlenme suçlarından farklı olarak, terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaatin, ulusal kamu güvenliğinin ötesinde, küresel kamu güvenliğini de bünyesinde barındırdığı düşünülmektedir¹⁰⁰². Literatürde bu suçla korunan hukuki yararın devletin güvenliği olduğu yönünde görüşler de bulunmaktadır¹⁰⁰³.

Terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaat, temelde, devletin anayasal düzenidir¹⁰⁰⁴. Terörle Mücadele Kanunu'nun terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 7. maddesi, "1. maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere" örgüt kurma, yönetme ve bu örgüte üye olma fiillerini yaptırım altına almaktadır. Bu nedenle, terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaat, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde düzenlenen terör tanımının amaç unsurunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla, bu düzenlemede belirtilen; Anayasada belirtilen Cumhuriyetin nitelikleri, devletin benimsediği siyasî, hukukî, sosyal, laik ve ekonomik düzen, devletin ülkesi ve milletiyle¹⁰⁰⁵ bölünmez bütünlüğü, Türk

⁹⁹⁹ Dreyer, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 350.

¹⁰⁰⁰ Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 442; Malabat, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 517.

¹⁰⁰¹ Malabat, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 517.

¹⁰⁰² Domenico Carcano, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, Milano: Giuffrè Editore, 2010, s. 32.

¹⁰⁰³ Bardak, op.cit., s. 23.

¹⁰⁰⁴ Cass., Sez. un., 23 Novembre 1995, n. 2110, Cass., Sez. I, 30 Ottobre 1986, n. 3130, Cass., Sez. I, 26 Novembre 1986, n. 13606, Cass., Sez. I, 11 Luglio 1987, n. 11382, Pasquale Fava, **Giurisprudenza Penale: Reati di Parte Speciale del C.P. e delle Principali Leggi Complementari**, Sant'Arcangelo di Romagna: Maggioli Editore, 2009, s. 61-62.

¹⁰⁰⁵ Terör amaçlı örgütlenme suçu, millet ve devlet kavramlarının hukuki ilişkisi göz önünde bulundurulursa, aynı zamanda millete karşı suçlar kapsamında bulunmaktadır. Bu itibarla, milletin temel menfaatlerine karşı suçlarla oldukça yakın mahiyettedir. Fransız Ceza Kanunu'nun m. 410-1 hükmü bu açıdan yol gösterici nitelikte olup söz konusu düzenlemeye göre, milletin temel menfaatleri;

Devletin ve Cumhuriyetin varlığı, Devlet otoritesi, temel hak ve hürriyetler, Devletin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlık, bu suçla korunan hukuki menfaati oluşturmaktadır.

Terörle Mücadele Kanunu'nun 3. maddesi, mutlak terör suçlarını düzenlemektedir. Bu nitelendirme, söz konusu suçların hukuki nitelikleri gereği terör tanımından bağımsız değerlendirilememesini gerektirmektedir. Kanun koyucunun mutlak terör suçu olarak nitelendirdiği suçlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlardır. Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak, askerî tesisleri tahrip ve düşman askerî hareketleri yararına anlaşıma, anayasayı ihlal, yasama organına karşı suç, hükûmete karşı suç, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silâhlı isyan, silahlı örgüt, silah sağlama, yabancı hizmetine askere yazma, yazılma ve Cumhurbaşkanı suikast suçları bu kapsamdadır. Türk Ceza Kanunu'nun sistematığı içerisinde, söz konusu suçların bir kısmı “devletin güvenliğine karşı suçlar” başlığı altında, geri kalan kısmı da “anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun koyucu, sözü edilen suçları, ayrıca terör saikiyle işlenmesi koşulu aranmaksızın, mahiyetleri gereği her halükarda terör suçu olarak nitelediği için, terör tanımı ile terör örgütü düzenlemesi arasındaki zorunlu ilişki de göz önünde bulundurulursa, söz konusu mutlak terör suçlarıyla korunan devletin güvenliği, anayasal düzen ve bu düzenin işleyişi de terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaat kapsamında değerlendirilebilir. Nitekim anayasal düzen ve bu düzenin işleyişi ile devletin güvenliği olguları, 1. maddede yer verilen terör örgütünün amaçlarıyla örtüşmektedir.

Terör örgütü, genel amaçlı suç örgütünün özel bir türüdür¹⁰⁰⁶. Bir başka deyişle, terör amaçlı örgütlenme suçu ile suç işlemek amacıyla (genel) örgütlenme

milletin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, güvenliği, sahip olduğu kurumların Cumhuriyetçi niteliği, savunma ve diplomasi araçları, ülke sınırları içinde ve dışında yaşayan nüfusun, doğal kaynakların ve çevrenin, bilimsel, ekonomik potansiyelinin korunması gibi menfaatleri bünyesinde barındırmaktadır. Dreyer, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 350. Bu menfaatler büyük ölçüde 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki terör tanımıyla korunan hukuki menfaatlerle örtüşmektedir. Düzenlemede belirtilen hukuki menfaatler arasında, ülkenin toprak bütünlüğü, kurumları gibi hususlar devletin ve milletin menfaatleri kapsamında; savunma ve güvenliğe ilişkin hususlar, kamu barışı kapsamında değerlendirilebilir. Dreyer, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 350.

¹⁰⁰⁶ Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 444.

suçu arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi bulunmaktadır¹⁰⁰⁷. Dolayısıyla, terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaatin 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen suçla korunan hukuki menfaati kapsadığı söylenebilir. Kanun koyucular, örgütlenmeyi başlı başına bir suç olarak düzenleyerek örgüt faaliyeti içinde işlenen suçları önlemeyi¹⁰⁰⁸, böylece kamu barışını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, kamu güvenliği ve kamu barışının da terör örgütü düzenlemesiyle korunan hukuki menfaate dahil olduğu, suç örgütlenmesiyle bireyin barış ve güven içinde yaşama hakkının tehlike altında bırakıldığı, yapılan düzenlemeyle bireyin anayasal hak ve özgürlüklerinin de koruma kapsamında yer aldığı¹⁰⁰⁹ söylenebilir. Nitekim genel amaçlı örgütlenme suçunun Türk Ceza Kanunu'nun sistematigi içerisinde "kamu barışına karşı suçlar" kategorisi altında düzenlendiği göz önünde bulundurulursa, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ilk fıkrasında yaptırım altına alınan terör amaçlı örgütlenme suçuyla, yukarıda belirtilen hukuki menfaatlerin yanı sıra kamu barışının da korunduğunu ifade etmek mümkündür.

Yargıtay'a göre, genel olarak suç örgütleri, "toplumda hakim olan düzeni tehlikeye maruz bırakmaktadır"¹⁰¹⁰. Toplumu oluşturan bireyler bakımından ise, Doğan Soyaslan'ın belirttiği gibi, 220. maddede düzenlenen suç, "toplumda heyecan ve endişe" yaratmaktadır¹⁰¹¹. Kanaatimizce, toplumda oluşan söz konusu "endişe", terör amaçlı örgütlenme suçunda maksimum düzeydedir. Suç işlemek amacıyla örgütlenme faaliyetinin kamu barışını ihlal etme özelliği, işlenmesi hedeflenen suçların belirsiz olmasından, bu faaliyetlerin yarattığı tehlikenin devamlılık arz etmesinden kaynaklandığı¹⁰¹²; terör örgütünün de devamlılık arz eden bir örgüt tipi olduğu göz önünde bulundurulursa, bu görüş tutarlıdır. Nitekim Fransız Ceza Kanunu'nda terör amaçlı örgütlenme suçunun, "millete, devlete ve kamu barışına

¹⁰⁰⁷ Lepage-Matsopoulou, *Droit Pénal Spécial*, *op.cit.*, s. 859.

¹⁰⁰⁸ Verny, *Le Membre d'Un Groupe en Droit Pénal*, *op.cit.*, s. 333.

¹⁰⁰⁹ Köksal Bayraktar, *Suç İşlemeye Tahrik Cürmü*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, s. 96; Özek, "Organize Suç", *op.cit.*, s. 195.

¹⁰¹⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3. Yargıtay'a göre, topluma hakim olan düzenin tehlike altında olmasından dolayı hazırlık hareketi mahiyetindeki örgütlenme fiili suç olarak düzenlenmiştir.

¹⁰¹¹ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 10. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2014, s. 548.

¹⁰¹² Dursun, *op.cit.*, s. 136.

karşı suçlar” başlığı altında düzenlendiği, bu suçun doktrinde de bazı yazarlar tarafından aynı başlık altında değerlendirildiği görülmektedir¹⁰¹³.

Doktrinde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaatler arasında kamu barışından başka kamu güvenliğinin¹⁰¹⁴ ve kamu düzeninin¹⁰¹⁵ de bulunduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, mahiyet itibariyle 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesinde terör örgütünün amaçları kapsamında düzenlenen, ihlal edilmesi amaçlanan hukuki değerlerle örtüşecek nitelikteki kamu güvenliğinin de terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki yarar kapsamında değerlendirilmesi isabetli olacaktır.

Çağdaş hukuk anlayışında suçla korunan hukuki yarar hakkındaki modern eğilimler korunan hukuki menfaatin birey ekseninde değerlendirilmesi yönündedir. Bu itibarla, terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaatin aynı zamanda bireyin kamu düzeninin, güvenliğinin ve barışının sağlandığı, temel hak ve hürriyetlerin teminat altında olduğu bir hukuki düzende yaşama hakkı olduğu söylenebilecektir.

D. Fail ve Mağdur

1. Fail

Kanun koyucu, terör amaçlı örgütlenme suçunun faili bakımından belli bir özellik öngörmemiştir. Bu nedenle, herhangi bir kişi bu suçun faili olabilir¹⁰¹⁶. Diğer örgütlenme suçlarında olduğu gibi, failin Türk ya da yabancı olması, kamu görevlisi olup olmaması suçun oluşmasını etkilememektedir¹⁰¹⁷. Bu bağlamda, maddi ceza hukukunda suçlunun sıfatı açısından genel suç - özgü suç ayrımı yapılmaktadır¹⁰¹⁸.

¹⁰¹³ Véron, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 347 vd.; Gattegno, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 333 vd.

¹⁰¹⁴ A. Caner Yenidünya-Zafer İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi: Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan**, Cilt 19, Sayı: 2, 2013, s. 799; Özgenç, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, s. 13.

¹⁰¹⁵ Yenidünya-İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, **op.cit.**, s. 815; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 670.

¹⁰¹⁶ Simeone, **I Reati Associativi**, **op.cit.**, s. 257; Bardak, **op.cit.**, s. 23.

¹⁰¹⁷ Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 113.

¹⁰¹⁸ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, **op.cit.**, s. 475.

Bu bağlamda, terör amaçlı örgütlenme suçu herkes tarafından işlenebildiği için özgü suç olmayıp genel suç niteliğini taşımaktadır.

Terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin ile 220. maddesi arasındaki bağlantı göz önüne alınırsa, terör örgütünün en az üç kişiden oluşması gerekmektedir. Ancak, terör örgütünün oluşması için 220. maddede belirtilen kriterler uyarınca örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması gerekmektedir.

Genel olarak bakıldığında, örgütlenme suçu çok failli suçlardan olup suçun maddi unsuru kapsamındaki hareket, bu suç bakımından birden fazla insan iradesinin aynı doğrultuda uyuşması olarak ifade edilebilir¹⁰¹⁹. Terör amaçlı örgütlenme suçu, Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu ve 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgütlenme suçu gibi çok failli bir suçtur¹⁰²⁰. Bununla beraber, Kanun’da fail sayısı bakımından 220. madde bağlamında bir düzenleme olmaması halinde dahi; kurulan, yönetilen ve üye edinen bir topluluğu oluşturan suç örgütlenmesinin mahiyeti gereği çok failli bir suç teşkil ettiğini belirtmek gerekir¹⁰²¹.

Terör amaçlı örgütlenme suçu çerçevesinde fail, Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinde düzenlenen terör örgütünü kurma, yönetme, faaliyetlerini düzenleme ve terör örgütüne üye olma fiilleri ile Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinin altıncı fıkrası uyarınca örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleme ve yine aynı maddenin yedinci fıkrası uyarınca örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla beraber örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme fiillerini işleyebilir.

¹⁰¹⁹ Mustafa Avcı, “Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Türk Hukukunda Örgütlü Suç Kavramı”, **Hukuk ve Adalet Dergisi**, Sayı: 5, Nisan 2005, s. 355.

¹⁰²⁰ Bardak, **op.cit.**, s. 23; Yenidünya-İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, **op.cit.**, s. 815; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 673; Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 112.

¹⁰²¹ Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 673.

2. Mağdur

Mağdur, işlenen suç nedeniyle bir hakkı, hukuken korunan menfaati ihlal edilmiş hukuki kişidir¹⁰²². Bu tanım doğrultusunda, terör amaçlı örgütlenme suçunun mağdurunu¹⁰²³ saptayabilmek için bu suçla korunan hukuki menfaati ve bu menfaatin süjesini ele almak gerekecektir.

Yukarıda ayrıntılı olarak ele alındığı üzere, terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaat oldukça geniş kapsamlıdır. Birbiriyle örtüşen özellikleri olmakla beraber; Cumhuriyetin nitelikleri, devletin benimsediği siyasî, hukukî, sosyal, laik ve ekonomik düzen, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığı, Devlet otoritesi, anayasal düzen ve bu düzenin işleyişi, temel hak ve hürriyetler, Devletin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni, kamu barışı, kamu güvenliği ve genel sağlık; bireyin söz konusu ilkeleri haiz bir düzende yaşama hakkı bu suçla korunan hukuki değerleri oluşturmaktadır. Bu değerlerin kime ait olduğu bu noktada önem taşımaktadır. Belirtilen hukuki menfaatlerin mahiyeti incelendiğinde üç süjenin bu menfaatlara sahip olduğu söylenebilir: devlet, toplum ve toplumu oluşturan bireyler.

Devlet bir tanıma göre, bir ülkedeki düzeni ve ilişkilerinin tamamını ifade etmektedir¹⁰²⁴. Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman'ın belirttiği gibi, devlet “her suçun doğal ve zorunlu mağduru”dur¹⁰²⁵. Buna karşılık, doktrinde, mağdurun sadece gerçek kişi olabileceği; devletin mağdur değil, ancak “suçtan zarar gören” olabileceği yönünde görüşlerin olduğunu da belirtmek gerekir¹⁰²⁶. Devletin mağdur olabileceği görüşü esas alınırsa, terör amaçlı örgütlenme suçunun mağdurlarından birinin devlet

¹⁰²² Feridun Yenisey-Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 156-157.

¹⁰²³ Genel olarak terör suçlarının mağdurlarının ulusal ve uluslararası düzeyde hukuki statüsü hakkında bkz: Robert Cario “Terrorisme et Droits des Victimes”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 342-361; Claude Jorda, “L'Accès des Victimes à la Justice Pénale Internationale”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 362-369.

¹⁰²⁴ Çetin Özek, **Türk Ceza Kanununun Elli Yılında Devlete Karşı Suçlar**, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976, s. 25.

¹⁰²⁵ Sulhi Dönmezer-Sahir Erman, **Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku: Genel Kısım**, Cilt II, 9. Baskı, 1986, s. 461.

¹⁰²⁶ Mehmet Emin Artuk-Ahmet Gökçen-A. Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet Yayınları, 2012, s. 314.

olduğu söylenebilir. Bu suçla korunan hukuki menfaatler ele alındığında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığı, güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri, devlet otoritesi, “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” olarak ifade edilen devletin üniter niteliği şeklinde sıralanabilecek hukuki menfaatlerin süjesi devlettir.

Terör amaçlı örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaatin süjelerinden ikincisi toplumdur. Mağdurun belirli bir kişi olmadığı hallerde devletin egemenlik alanında yaşayan tüm kişilerin ve bu kişilerin oluşturduğu toplumun mağdur olduğu kabul edilebilir¹⁰²⁷. Terör amaçlı örgütlenme suçunun mağdurunun belirli bir gerçek kişi olmadığı açıktır. Bu bağlamda, söz konusu suçla korunan hukuki menfaatler incelendiğinde, kamu düzeni, kamu barışı, kamu güvenliği, genel sağlık ile temel hak ve hürriyetlerin doğrudan topluma ait birer hukuki menfaat niteliği taşıdığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla, toplumun terör amaçlı örgütlenme suçunun mağduru olduğunu kabul etmek gerekir.

Genel olarak, Dönmezer-Erman'ın devletin mağdur olabileceğine ilişkin görüşü esas alındığı ve suçla korunan hukuki menfaatler göz önünde bulundurulduğu takdirde; devlet ve toplumun özel anlamda terör amaçlı örgütlenme suçunun mağduru olduğu söylenebilir. Genel anlamda ise terör örgütünün varlığından ve faaliyetlerinden etkilenen “herkes”in bu suçun mağduru olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır¹⁰²⁸. Dolayısıyla nitelikleri anayasa ve kanunlarda belirtilen hukuki düzende yaşama hakkına sahip olan toplumu oluşturan bireyler de suçun mağduru.

E. Suçun Maddi Konusu: Terör Örgütü

Terör amaçlı örgütlenme suçunun üzerinde işlendiği ve gerçekleştiği olgu terör örgütüdür. Bir başka deyişle, terör örgütü, kurmak, yönetmek ya da üye olmak suretiyle işlenen söz konusu suç kapsamında kurulan, yönetilen ve üye olunan olgudur. Bu itibarla terör amaçlı örgütlenme suçunun maddi konusu, terör örgütüdür.

¹⁰²⁷ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi: Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 220.

¹⁰²⁸ Yusuf Emek, **Terörizm Çerçevesinde Terör Örgütü Kurma, Yönetme ve Üye Olma Suçu**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2016, s. 172.

1. Genel Hatlarıyla Terör Örgütünün Nitelikleri

Türk hukukunda suç örgütlerinin belli özellikleri taşımaları gerekir. Bu özelliklerden bazıları suç örgütü tipine göre değişmektedir. Yargıtay'a göre (silahlı) terör örgütleri; üye sayısı, amaç ve saik, yöntem, elverişlilik ve araç-gereç kriterleri esas alınarak belirlenmektedir¹⁰²⁹.

Aşağıda incelenecek olan unsurlardan; örgüt mensuplarının sayısı, hiyerarşi ve organizasyon, örgütün kullandığı araçlar, örgütün devamlılığı ve işlemeyi amaçladığı suçların belirsizliği ile örgütün bu suçları işlemeye elverişliliği tüm suç örgütü tiplerinde ortak bulunan kıstaslardır. Ancak, terör örgütü, esasen, diğer suç örgütü tiplerinden güttüğü amaçlar ve bundan da daha belirgin şekilde, benimsediği yöntemlerle ayrılmaktadır. Bu nedenle öncelikli olarak terör örgütünün amaçları ve yöntemleri ele alınacaktır.

İngiliz ve Amerikan hukuk sisteminde bir örgütün terör örgütü sayılıp sayılmadığı yasama ve/veya yürütme organı tarafından belirlenmektedir. İngiliz hukukunda 2000 tarihli Terörizm Kanunu'na göre terör örgütlerinin Kanun'un ekinde liste halinde belirlenmiş örgütlerin yanı sıra bu örgütlerle aynı ismi taşıyan örgütler olduğu belirlenmiştir (m. 3/1). Bir örgütün söz konusu listeye eklenmesi, listeden çıkarılması ya da listenin başka bir surette değiştirilmesi konusunda Devlet Bakanı yetkilidir. Dolayısıyla İngiliz hukukunda bir örgütün terör örgütü olarak tanınması, belli, merkezi bir karar alma gücüne sahip makamın yetkisindedir¹⁰³⁰. Böylece, bir örgütün terör örgütü niteliği taşıyıp taşımadığının saptanması hususunda yargı mercilerinin bir yükümlülüğü bulunmamaktadır¹⁰³¹. Ancak, bir örgütün yasa dışı örgütler listesinden çıkarılmasında, Yasa Dışı Örgütler Başvuru Komisyonu aracılığıyla İngiliz Parlamentosu'nun ayrıntılı bir denetim yetkisine sahip olduğunu belirtmek gerekir¹⁰³². Amerikan hukukunda, 2000 tarihli İngiliz Terörizm Kanunu'na

¹⁰²⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E. 2015/3344, K. 2015/926, Derda Gökmen, **Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar**, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, s. 24.

¹⁰³⁰ Walker, **Terrorism and the Law**, op.cit., s. 349.

¹⁰³¹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 142.

¹⁰³² Walker, **Terrorism and the Law**, op.cit., s. 350.

benzer şekilde, 1965 tarihli Göç ve Vatandaşlık Kanunu'nun¹⁰³³ 219. maddesi uyarınca bir örgütün “terör örgütü” olarak nitelenmesi hususunda Devlet Bakanı yetkili kılınmıştır. Patriot Act'le yeniden düzenlenen ve Göç ve Vatandaşlık Kanunu'nun yukarıda yer verilen 219. maddesinin atıf yaptığı 212-a-3-B hükmü, terör faaliyeti kavramını oldukça geniş bir kapsam çerçevesinde tanımlamakta ve idari ve siyasi mercilere inisiyatif tanımaktadır¹⁰³⁴. Diğer yandan, Devlet Bakanının, bir örgütü terör örgütü olarak tanımaya yönelik işlemiyle ilgili Kongre'yi bilgilendirmekle mükellef olduğunu belirtmek gerekir¹⁰³⁵.

Anglo-Sakson sistemindeki bu eğilime karşılık Türk hukukunda 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda bir terör örgütü listesine yer verilmediği gibi herhangi bir siyasi ya da idari merci de bu konuda Kanunlarca yetkili kılınmamıştır. İngiliz ve Amerikan hukukunun aksine Türk hukukunda bir örgütün terör örgütü olup olmadığı yürütme ya da yasama organları tarafından değil, mahkemeler tarafından tespit edilir. Bu sebeple, terör örgütünün ayırıcı özelliklerinin saptanması, ceza davasına konu olan örgütün bu özelliklere sahip olup olmadığının açığa kavuşturulması tümüyle yargı yetkisi kapsamında mahkemelerin yükümlülüğüne dahildir. Bununla beraber uygulamada mahkemelerin Emniyet Genel Müdürlüğü'nden örgütün niteliği ve faaliyetleri ilgili bilgi talep ettiği, mahkemelerin kararlarında bu bilgileri esas aldığı bilinmektedir¹⁰³⁶. Yargıtay bu süreci şu şekilde ifade etmektedir: “Yargılama safahatında, dava ya da soruşturmaya konu oluşumun nerede, ne zaman, kimler tarafından, ne amaçla kurulduğu, ülke genelinde amaca elverişli eylem ve faaliyetlerine ilişkin bilgiler ilgili Devlet kurumlarından dosyaya getirtilmek suretiyle dosyada mevcut olay ve deliller doğrultusunda yargılama makamlarınca belirlenmekte ve yargı kararının kesinleşmesi ile oluşumun suç, terör ya da silahlı terör örgütü niteliğinde bulunup bulunmadığı kesin olarak tespit edilmektedir”¹⁰³⁷.

¹⁰³³ Immigration and Nationality Act of 1965, (Hart-Celler Act) H.R. 2580; Pub.L. 89–236, 79 Stat. 911, enacted June 30, 1968.

¹⁰³⁴ Sigmund, “Immigration and Border Security”, *op.cit.*, s. 215.

¹⁰³⁵ *Ibid.*, s. 216.

¹⁰³⁶ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op.cit.*, s. 142; Örneğin Emniyet Genel Müdürlüğü'nün İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı'na sunduğu 5 Nisan 1995 tarihli raporunun üst yazısında “hakkında bilgi istenilen, yasadışı “Türkiye Devrimci Komünist Partisi/Genç Komünistler Birliği” ... adlı örgüt silahlı propagandayı esas alan, şiddet ve eylem yanlısı bir terör örgütü ...” olarak nitelendirilmiştir. *Ibid.* Yine, Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 24 Nisan 2017 tarihli ve E. 2015/3, K. 2017/3 sayılı kararında esas alınan Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele Daire Başkanlığı'nın düzenlendiği 30 Haziran 2015 tarihli raporda Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ/PDY) kuruluşu, amacı, örgütlenme stratejisi, sosyo-kültürel ve zihinsel yapısı, hiyerarşik yapısı, paralel devlet kurma çabaları, örgütün istihbarat ağı ve arşivi gibi konular bilgiler yer almaktadır.

¹⁰³⁷ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

Hamide Zafer'e göre bu bilgilerin mahkemelerce "esas alınması", Türk hukukunda terör örgütü niteliğinin idari makamlarca belirlendiğini göstermektedir¹⁰³⁸. Kanaatimize göre ise uygulamanın bu doğrultuda olması, hukuki olarak terör örgütü niteliğinin idari mercilerce saptandığı sonucunu doğurmayacaktır; son tahlilde ancak mahkemeler bir örgütün terör örgütü olup olmadığını belirlemektedir. Bu itibarla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen mahkemelerin bağımsızlığı ve adil yargılanma hakkına aykırı olan uygulamadaki bu eğilim¹⁰³⁹ karşısında, mahkemelerin, örgütün vasıfları ve özellikleri hakkında talep ettiği bilgileri bağımsız bir şekilde değerlendirmesi ve buna göre hüküm kurması gerekmektedir.

2. Örgütün Amaçları

Terör örgütlerinin amaçları teorik olarak çalışmanın birinci bölümünde ele alındığı için bu başlık altında yalnızca Türk hukukunda terör örgütünün amaçlarının düzenleniş biçimi ele alınacaktır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, terör örgütünün amaçları siyasi niteliktedir. Siyasi nitelikte amaçları olmayan bir örgütün terör örgütü olması mümkün değildir. Bu itibarla, Kanun'da terör örgütünün amaçları arasında gösterilen amaçların ortak noktalarından biri siyasi özellik taşımalarıdır. İkinci olarak, terör örgütünün amaçları kamu düzenini ağır bir şekilde sarsacak mahiyette olup toplum üzerinde kolektif bir korku yaratma potansiyeline sahiptir¹⁰⁴⁰.

Türk hukukunda terör örgütünün amaçları, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin referansta bulunduğu aynı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel

¹⁰³⁸ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 142.

¹⁰³⁹ **Ibid.**

¹⁰⁴⁰ Jean Pradel, "Les Infractions de Terrorisme, Un Nouvel Exemple de l'Eclatement du Droit Pénal (loi du 9 septembre 1986)", **Recueil Dalloz Sirey**, Chroniques, N° 7, Février 1987, s. 39.

hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak terör örgütünün amaçlarını oluşturmaktadır.

Terör örgütünün sözü edilen amaçlarının birbiriyle yakın ilişki içinde olmakla birlikte ayrı başlıklar altında değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin, Haluk Çolak, bu amaçları beş gruba ayırmaktadır¹⁰⁴¹. Anayasa Mahkemesi de 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinin anayasaya aykırılığı iddiasını ele aldığı bir kararında bu amaçları aynı şekilde beş başlık altında incelediği görülmektedir¹⁰⁴². Kanaatimizce, terör örgütünün 1. maddede belirtilen amaçları üç kategori altında ele alınabilir.

Bunlardan ilki, devletin niteliğine ilişkin olup kanun metninde “Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak” olarak ifade edilmektedir. Cumhuriyetin nitelikleri Anayasa'nın 2. maddesinde ve göndermede bulunduğu başlangıç metninde düzenlenmektedir¹⁰⁴³. Dolayısıyla, laiklik, hukuk devleti, demokratik devlet, sosyal devlet, üniter devlet, insan haklarına saygılı devlet ilkeleri terör örgütünün değiştirmek ya da bozmak istediği ilkelerdir. Nitekim yukarıda, terör amaçlı örgütlenme suçunun hukuki gelişiminin incelendiği kısımda belirtildiği üzere, 3713 sayılı Kanun'un kabulünden önce bu suç kapsamında giren faaliyetlerin 765 sayılı Kanun'un ideolojik esasa dayalı örgüt kurma (m. 141) ve dini esaslara dayalı örgüt kurma (m. 163) suçlarının uygulama alanını kapsadığı bilinmektedir¹⁰⁴⁴.

Terör örgütünün amaçları arasında ikinci bir kategori, devletin güvenliğine karşı amaçlar olarak sınıflandırılabilir. Devletin güvenliği karşı olan amaçlar, devletin iç ve dış güvenliğini ağır şekilde tehlike altında bırakan ve devleti yıkmayı hedefleyen faaliyetlere yöneliktir¹⁰⁴⁵. Söz konusu kapsama giren amaçlar, düzenlemede, “Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak” olarak yer almaktadır.

¹⁰⁴¹ Haluk Çolak, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Bir İnceleme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 1999/3, 1999, s. 744.

¹⁰⁴² Anayasa Mahkemesi, 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20 sayılı Karar, Resmi Gazete 27.01.1993-21478 Mükerrer.

¹⁰⁴³ Çolak, **op.cit.**, s. 744.

¹⁰⁴⁴ Akın, **op.cit.**, s.43.

¹⁰⁴⁵ Çolak, **op.cit.**, s. 749.

Yargıtay'ın bazı kararlarında kanuna aykırı ideolojilere dayanan örgütlenme faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların devletin güvenliğine ilişkin olduğu belirtilerek sözü edilen iki kategorinin birlikte ele alındığı görülmektedir¹⁰⁴⁶.

“Temel hak ve hürriyetleri yok etmek”, terör örgütünün amaçları arasında ayrı bir kategori oluşturmaktadır. Temel hak ve hürriyetler, tabiatıyla, bir yandan, ayrı kategorilerde yer alan devletin niteliğine ilişkin söz konusu amaçlarla, bir yandan da devletin güvenliğini ihlale yönelik amaçlarla dolaylı olarak ilgilidir. Temel hak ve hürriyetlerin varlığı ve korunması, 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde belirtilen devletin niteliklerinin hayata geçirilmesi bakımından önem taşıdığı kadar, dolaylı biçimde, devletin güvenliğinin istikrarı bakımından da önem taşımaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde izah edildiği gibi; terör örgütünün faaliyetleri, varlık amacı gereği, temel hak ve hürriyetler kapsamında yer alan kişi dokunulmazlığı ile kişi hürriyeti ve güvenliği başta olmak üzere pek çok hak ve hürriyet için tehdit oluşturmaktadır.

Terör örgütünün amaçlarının 3713 sayılı Kanun'daki düzenleniş biçimi, amaçları ifade eden terimlerin belirsizliği, genişletici yoruma müsaitliği, bu kavramların Anayasa'da yer alması dolayısıyla aynı zamanda ceza kanununda suçun unsurları arasında yer verilmesinin isabetsizliği gerekçeleriyle eleştirilmektedir¹⁰⁴⁷. 3713 sayılı Kanun'un kabul edildiğinde, Kanun'un özellikle suçta ve cezada kanunilik ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğu savına dayanan ve soyut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi'nde açılan iptal davasında, başvuran ana muhalefet meclis grubuna göre, “Terör tanımında sayılan amaçlar, terörün yöneldiği varlık ve değerler de son derece belirsiz ve uygulama duraksamalara, hatta keyfi yorum ve uygulamalara neden olabilecek niteliktedir.” Buna karşılık, Anayasa Mahkemesi'ne göre, “bu amaçları oluşturan hukuksal nitelikler belirlenmiştir. Nitekim, amaçların incelenmesinde Ceza Yasası'yla bağlantıya öncelik verilmiştir. Bu kavramların bir bölümü ise, Anayasa hukuku kavramlarıdır. Özellikle belirsizliği ileri sürülen "ekonomik düzen" kavramı, Türk

¹⁰⁴⁶ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 08.05.1975, E. 1975/10, K. 1975/4; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 03.07.1975, E. 1975/27, K. 1975/30.

¹⁰⁴⁷ Burhan Kuzu, “Terörle Mücadele Kanunu ve Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı”, **Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Yılığ**, Sayı: 15/1, 1993, s. 58; Tanör, **op.cit.**, s. 167. Hikmet Sami Türk'e göre de söz konusu hükümdeki terör tanımının kapsamı “oldukça geniş” tutulmuştur. Türk, **Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları**, **op.cit.**, s. 7.

Ceza Yasası'nın yürürlükten kaldırılan 141. ve 142. maddelerinde de yer almıştır. Kamu düzeni kavramının ise, "hukuk ve Anayasa diline" girdiği ve "anlamının yoruma muhtaç olduğundan" söz edilemeyeceği, Anayasa Mahkemesi'nin 7.6.1973 günlü, Esas 1973-12-24 sayılı kararında¹⁰⁴⁸ da belirtilmiştir.”¹⁰⁴⁹

Benzer şekilde, Fransız Anayasa Konseyi, mevzuatta düzenlenen terör tanımında yer alan terimlerin, yeterince açık ve anlaşılır mahiyette olduğuna hükmetmiştir¹⁰⁵⁰.

Kanaatimizce, 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki terör tanımında belirtilen amaçlar, söz konusu başvuru dilekçesinde belirtildiği gibi, belirsiz ve geniş yorumlanmaya elverişlidir. Anayasa Mahkemesi'nin çoğunluk görüşünde belirtilen, kavramlara bir Kanun metninde yer verilmiş olması kavramın belirsizliğini ortadan kaldırmamaktadır.

3. Örgütün Kullandığı Yöntemler (*modus operandi*)

Yöntem, terör örgütü bakımından en ayırt edici kriterlerden biridir. Nitekim, birinci bölümde incelendiği üzere, yöntem unsuruna yer vermeyen terör tanımı neredeyse bulunmamaktadır. Sulhi Dönmezer'in deyişiyle tedhişçilik “bir eylem tarzı”, “bir nevi strateji”dir¹⁰⁵¹. Strateji, “terör saiki”nin en belirgin göstergelerinden biridir¹⁰⁵².

Türk hukukunda terör örgütünün kullandığı yöntemler, 3713 sayılı Kanun'un 7. ve 1. maddesinde düzenlenmiş olup cebir ve şiddet, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden ibarettir. Ancak hükmün lafzı incelendiğinde bu yöntemlerden cebir ve şiddetin zorunlu yöntemler; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin ise seçimlik yöntemler olduğu görülmektedir. Bu nedenle, cebir ve şiddete başvurmayan bir suç örgütünün, terör örgütü olarak

¹⁰⁴⁸ **Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi**, sayı :11, s. 265-283.

¹⁰⁴⁹ Anayasa Mahkemesi, 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20 sayılı Karar, Resmi Gazete 27.01.1993-21478 Mükerrer. Ayrıca, Yargıtay Ceza Genel Kurulu da Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesindeki terör tanımı nın belirsiz olmadığını, yeterli ölçüde ayrıntılı olduğu kanaatindedir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 30.01.2007, E. 2006/8-245, K. 2007/13.

¹⁰⁵⁰ Conseil Constitutionnel, Décision n° 86-216 DC du 3 septembre 1986, **Journal Officiel de la République Française**, 5 Septembre 1986, s. 10788.

¹⁰⁵¹ Sulhi Dönmezer, “Tedhişçilik Üzerine”, **Devir Dergisi**, Sayı: 6, 11 Aralık 1972, s. 20.

¹⁰⁵² Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 452.

nitelendirilmesi mümkün değildir. Buna mukabil, cebir ve şiddet yöntemine başvurduğu sabit olan bir örgütün yalnızca baskı ya da tehdit yöntemini kullanması halinde ise bu örgütün terör örgütü niteliği taşıdığı söylenebilecektir.

Terör örgütleri, toplum nezdinde büyük korku ve panik yaratacak yöntemlere başvurmaktadır. Yukarıda belirtilen cebir ve şiddet esas olmak üzere; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme ve tehdit yöntemleri bu amacı gerçekleştirmek niyetiyle kullanılmaktadır. Söz konusu yöntemlerin ortak noktası dehşet yaratma amacıdır. İtalyan Yargıtayı'nın 20 Kasım 2013 tarihli kararında da belirtildiği gibi terör örgütünü yöntem açısından karakterize eden unsur, dehşet yaratmak amacıyla şiddete ayırım gözetilmeksizin başvurulması olup bu özellik, genellikle belirsiz kişilerin hedef alınması şeklinde somutlaşmaktadır¹⁰⁵³. Yine aynı merciin 5 Mart 2013 tarihli kararında ifade edildiği üzere, terör yöntemi, şiddetin gelişigüzel ya da çok yönlü olarak kullanılmasını öngörmektedir¹⁰⁵⁴. Baskı araçları, mücadele metodları, özellikle dehşet yaratacak şekilde kullanılan araçlar, somut hedeflerin belirsizliği bu stratejinin birer parçasıdır.

Anayasa Mahkemesi nezdinde açılan (yukarıda atıfta bulunulan) davada, başvuru, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde belirtilen "baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme ve tehdit" yöntemlerinin şart koşulmasının kavramı hukuken yeterince sınırlandırmadığını, çünkü, bu yöntemlerin son derece belirsiz olmalarının ötesinde, uygulamada bir kısım örgütler yönünden bunların çoğu defa varsayıldığını ileri sürmüştür. Buna karşılık Anayasa Mahkemesi'ne göre,

"Bu konuda aranacak ilk koşul, eyleme, "baskı", "cebir ve şiddet", "korkutma", "yıldırma", "sindirme" ya da "tehdit" yöntemlerinden biriyle (vurgu yazara aittir. F.T.) girişilmiş olunmasıdır. Bunlardan "cebir ve şiddet" ve "tehdit" ceza uygulamasının yerleşmiş kavramlarıdır. Ceza Yasası'nın pek çok maddesinde, suçun ögesi olarak ya da ağırlaştırıcı öge olarak cebir ve şiddet ve tehdide, ya tek, ya da üçü bir arada olmak üzere yer verilmektedir. Öğretide "şiddet" sözcüğünün, kaynak yasada kimi yerde "cebir ve şiddet", kimi yerde "şiddet" olarak çevrildiği, kaynak Yasanın kullandığı sözcüğe "cebir" in daha uygun düşeceği, cebrin "Maddi" ya da "Manevi" olabileceği,

¹⁰⁵³ Cass., Sez. V, sent. n. 46340 del 20.11.2013, Piccininno, **Diritto Penale Parte Speciale**, op.cit., s. 42.

¹⁰⁵⁴ Cass., Sez. I, sent. n. 38707 del 05.03.2013, Centonze-Giovedì, **Terrorismo e Legislazione d'Emergenza**, op.cit., s. 70.

"Manevi cebir"in ise "Tehdit"ten başka bir şey olmayacağı, bu nedenle maddede ayrıca "Tehdit" sözcüğünün kullanılmasının gereksiz olduğu ileri sürülmektedir. Türk Ceza Yasası'na göre, tehdit, aynı zamanda başlı başına bir suçtur. ... Diğer suçların ögesi, ya da ağırlaştırıcı bir neden olarak cebir, şiddet ve tehdit eylemlerinin mutlaka tehdit suçunu oluşturacak nitelikte olmaları gerekmez.

... İncelenen kuralda yer alan "cebir, şiddet, tehdit" kavramları Türk Ceza Yasası'nda sıkça karşılaşılan ögelerdir. Buna karşılık, "baskı, korkutma, yıldırma, sindirme" kavramlarına pek başvurulmamıştır. Türk Ceza Yasası'nın 498. maddesinde korkutmaktan söz edildiği görülmektedir. Ancak, bu madde 496. ve 497. maddelerle birlikte düşünülürse, bu sözcüğün tehditle eş anlamlı olarak kullanıldığı görülür. Sözlükte yıldırma, "Korkutma, sindirmek, yıldırmaya uğratmak, yılmasına neden olmak" biçiminde tanımlanmaktadır. Görülüyor ki, inceleme konusu kuralda yer alan tüm kavramlar ya eş anlamlı ya da birbirine çok yakın anlamlı sözcüklerden oluşmaktadır. Bir eylemin bu kavramlardan hangisinin kapsamına girdiğini saptamaya çoğu kez olanak bulunmayabilir. Sözlükte, "Baskı" sözcüğü, "Hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu", olarak tanımlanmaktadır.

Birbirine yakın olan bu kavramlardan "cebir ve şiddet" birlikte, diğerleri bağımsız olarak maddede yer almışlardır. Bunlardan herhangi birinin varlığı, diğer koşulların da gerçekleşmesiyle "terör"den söz edebilmek için yeterlidir. Ceza uygulamasının bilinen kavramlarına, yakın anlamlara gelen yeni sözcükler eklenmesinden çok, baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme, tehdit ögeleri, "yöntem" olarak nitelendirilmekle bu kavramlara yeni boyutlar kazandırılmıştır. "Yöntem" sözcüğünün kullanılması ile bu kavramlara "kitleleri hedef alan", "belli bir yoğunluk", "şiddet ve sistem içinde yapılma" ve "örgütsel bağ" gibi yeni anlamlar edindirilmiştir. Korkutma, yıldırma, sindirme bir saik olarak değil, etkili bir yöntem olarak anlaşılmalıdır.¹⁰⁵⁵

Kanun metninde cebir ve şiddetin birlikte düzenlenmesiyle manevi cebir-maddi cebir tartışması ortadan kaldırılmış, terör tanımının ve terör örgütünün yönteminin somutlaştırılarak maddi nitelikte cebrin zorunlu olduğu açığa kavuşturulmuştur. Bu doğrultuda, cebirin belli bir yoğunluk düzeyine ulaşmaması

¹⁰⁵⁵ Anayasa Mahkemesi, 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20 sayılı Karar, Resmi Gazete 27.01.1993-21478 Mükerrer.

halinde terörden söz edilemeyecektir¹⁰⁵⁶. Tehdit yönteminin metindeki varlığı da Anayasa Mahkemesi'nin, bu terimlerin birbirine yakın mahiyette olduğuna yönelik açıklamasıyla tevil edilebilir. Bununla beraber birbirine yakın kavramların kullanılması ve ifadelerin belirsizliğinin kanunilik ilkesine¹⁰⁵⁷, hukuk güvenliği sağlama prensibine aykırı olduğu, metnin herkes tarafından anlaşılabilirliğine ve “kanun” olma niteliğine zarar verdiği düşünülebilir¹⁰⁵⁸.

Mahkeme'nin, maddede yer alan tüm kavramların yakın anlamlı terimlerle ifade edildiği ve özellikle “bir eylemin bu kavramlardan hangisinin kapsamına girdiğini saptamaya çoğu kez olanak bulunmadığına” ilişkin görüşleri büyük ölçüde isabetlidir. Kanun koyucunun ise kapsamlı bir terör tanımı yapma ve terör örgütünün yöntemlerini olabildiğince kapsayıcı nitelikte düzenleme eğilimi sergilediği oldukça açıktır.

Anayasa Mahkemesi'nin kararının yukarıda alıntılanan kısmının son paragrafı özellikle önem taşımaktadır. Mahkeme'nin, bir tanımdaki unsurların yöntem olarak düzenlenmesi halinde unsurun anlamını daraltacağını ima eden, "kitleleri hedef alma", "belli bir yoğunluk", "şiddet ve sistem içinde yapılma" ve "örgütsel bağ" gibi yeni nitelikler taşıması gerekeceği yönündeki kanaatinde haklılık payı bulunmaktadır.

Kararda tartışmaya konu olan kavramlardan "cebir ve şiddet"in birlikte, diğerlerinin bağımsız olarak maddede düzenlendiği, yöntemlerin seçimlik olduğu vurgulanmaktadır. Nitekim 3713 sayılı Kanun'un kanunlaşma sürecinde Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı tasarıda yer alan “yöntemleriyle” ifadesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu tarafından “yöntemlerinden biriyle” şeklinde değiştirilmiştir¹⁰⁵⁹. Böylece terör yöntemlerinin seçimlik olduğu açığa kavuşturulmuştur.

¹⁰⁵⁶ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 121.

¹⁰⁵⁷ Nevzat Toroslu, “Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991, s. 391.

¹⁰⁵⁸ Bakır Çağlar, “3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Not”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-6, 1991, s. 420.

¹⁰⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Raporu, **Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Cilt: 59, Sayı: 554, 106. Birleşime Ek, s. 8.

4. Örgüt Mensuplarının Sayısı

Yeni Türk Ceza Kanunu'nun kabulünden önceki dönemde genel amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 313. maddesi, bu maddenin düzenlediği suç örgütünün iki ya da daha fazla kişiden oluşması gerektiğini düzenlemekteydi. Bu sisteme paralel olarak, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinin ikinci fıkrasında, "İki veya daha fazla kimsenin birinci fıkrada yazılı terör suçunu işlemek amacıyla birleşmesi halinde bu Kanunda yazılı olan örgüt meydana gelmiş sayılır." hükmü yer almaktaydı. Ancak, 5237 sayılı Kanun'un kabulünden sonra, benimsenen suç örgütü yapısı uyarınca Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapan 5532 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle sözü edilen 1. maddenin ikinci fıkrası ilga edilmiş; Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. ve 220. maddeleri delaletiyle Türk hukukunda terör örgütünün en az üç kişiden oluşması gerektiği düzenlenmiştir. İki kişinin terör suçlarını işlemeye yönelik sadece bir araya gelmiş olması, örgütlenme özgürlüğü kapsamında değerlendirilecektir¹⁰⁶⁰.

Bir suç örgütünün varlığından söz edebilmek için örgütün üye sayısının çok fazla olması gerekli değildir¹⁰⁶¹. Ancak, her ne kadar teknik olarak, terör örgütünden bahsedebilmek için üç kişinin varlığı yeterli olsa da bu sayıyı asgari sınır olarak kabul etmek ve terör amaçlı faaliyet gösteren bir örgütün üye sayısının, terör örgütünün amaçlarının önemi ve yöntemlerinin karmaşık yapısıyla mütenasip bir sayıda olması gerektiğini söylemek gerekir. Doğan Soyaslan'ın işaret ettiği üzere, örgüt mensuplarının sayısı bakımından, devlete karşı suçları işlemeye yönelik örgütlenme ile adi suçları işlemeye yönelik örgütlenme için elverişlilik aynı şekilde uygulanamaz¹⁰⁶². Bu itibarla, somut olayda, örgütün hukuken teşekkülü için gereken üye sayısını mahkeme tayin edecektir¹⁰⁶³.

Yargı kararlarında soyut olarak üç kişi ya da daha fazla kişinin birleşmesi, örgüt unsuru bakımından yeterli görülmemektedir¹⁰⁶⁴. Ayrıca eklemek gerekir ki

¹⁰⁶⁰ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, *op.cit.*, s. 551.

¹⁰⁶¹ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 860.

¹⁰⁶² Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, *op.cit.*, s. 551.

¹⁰⁶³ Verny, **Le Membre d'Un Groupe en Droit Pénal**, *op.cit.*, s. 334.

¹⁰⁶⁴ "Soyut olarak sanık sayısının üç kişi veya daha fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir." Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 19.10.2006, E.

örgütün üye sayısı hesaplanırken örgüt adına suç işleyenlerin dikkate alınmaması, yalnızca örgütle organik bağı olan üyelerin esas alınması gerekmektedir¹⁰⁶⁵. İsnat yeteneğinden yoksun olan üyelerin örgüt mensuplarının sayısına dahil edilip edilmeyeceği tartışmalı olmakla birlikte, doktrindeki çoğunluğa göre, anlama ve isteme yeteneği olmayanlar hesaplama dahil edilmemelidir¹⁰⁶⁶. İtalyan Yargıtayı'nın da aynı görüşte olduğu bilinmektedir¹⁰⁶⁷.

5. Örgütün Kullandığı Araçlar

Terör örgütünün kullandığı araçlar, terör amaçlı örgütlenme suçunun kriminolojik özellikleri gereği, genel amaçlı suç örgütünden ve çıkar amaçlı suç örgütünden farklı mahiyette olabilecektir. Terör örgütünün siyasi amaçları; ayrıca başvurduğu cebir ve şiddet, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin dehşet yaratma özelliği, örgütün kullandığı araçların mahiyetini şekillendiren başlıca etmenlerdir.

Açık bir hüküm bulunmaması dolayısıyla Türk hukuku açısından silah, terör örgütünün kullandığı araçlar kapsamında tartışmalı bir konudur. Gerçekten, kanun koyucu, 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinde düzenlediği anayasal düzene ve devletin güvenliğine karşı örgütlenme suçunu doğrudan "silahlı örgüt" isimlendirmiş ve düzenlemiştir. Buna karşılık 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinde düzenlenen terör örgütünün silahlı olduğunu belirten bir hüküm bulunmamaktadır. Terör örgütünün silahlı ya da silahsız olması hususunda, mevzuat açısından, 5532 sayılı Kanun'un kabulünden önceki ve sonraki dönemi esas alan bir ayırım yapmak isabetli olacaktır. 5532 sayılı Kanundan önce, terör amaçlı örgütlenme suçu ile silahlı örgütlenme suçu arasında teknik, zorunlu bir bağlantının olduğu söylenemez. Buna karşılık, 5532 sayılı Kanun'dan önceki dönemde dahi bir terör örgütünün mutlaka silahlı olması gerektiği yönünde değerlendirmelere rastlanmaktadır¹⁰⁶⁸. Ancak, 5532 sayılı Kanunla Terörle Mücadele Kanunu'nda yapılan değişiklik sonrasında 3713

9449, K. 11838; Yenidünya-İçer, *op.cit.*, s. 801-802. Aynı yönde, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 21.3.2007, E. 7103, K. 3367.

¹⁰⁶⁵ Dursun, *op.cit.*, s. 204.

¹⁰⁶⁶ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, *op.cit.*, s. 551.

¹⁰⁶⁷ *Ibid.*

¹⁰⁶⁸ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, *op.cit.*, s. 143.

sayılı Kanun'un 7. maddesinde düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçunu işleyen kişilerin Türk Ceza Kanunu'nun silahlı örgütlenme suçunu düzenleyen 314. maddesi uyarınca cezalandıracağı hükme bağlanmıştır.

5532 sayılı Kanun öncesinde Türk hukukunda geçerli olan suç örgütlenmesi yapısından dolayı Hizbut-Tahrir, Aczimendiler, Hizbullah-Davet, Mihir, Tevhid-Selam-Kudüs Ordusu gibi dini orijinli bazı örgütlerin Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesi kapsamına girdiği halde henüz silahlı mücadeleyi tercih etmemiş, ancak silahlı olarak faaliyet gösterme potansiyeli taşıyan silahsız terör örgütü olarak nitelendirildiği görülmektedir¹⁰⁶⁹. Buna karşılık aynı dönemdeki yargı kararlarında PKK, Hizbullah, TKP/ML-TİKKO gibi “terör örgütleri”, terör örgütü olarak değil, silahlı örgüt olarak nitelendirilmiştir¹⁰⁷⁰. Üstelik terör amaçları ve yöntemleriyle faaliyet gösteren bu örgütlerin silahlı örgüt olarak nitelendirilmesi eğiliminin 5532 sayılı Kanun'un kabulü sonrasında da sürdüğü gözlemlenmektedir¹⁰⁷¹. Ayrıca 2017 tarihli bir Yargıtay kararında, suç örgütlerine ilişkin değerlendirmeler kısmında “terör örgütü” ve “silahlı terör örgütü” şeklinde bir ayrıma gidildiği görülmekte; “terör örgütü”nün 3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmünde, “silahlı terör örgütü”nün 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinde düzenlendiği belirtmektedir¹⁰⁷². Halbuki söz konusu 314. maddede düzenlenen örgüt, “silahlı terör örgütü” değil, “anayasal düzene ve devletin güvenliğine karşı suçları işlemek amacıyla kurulmuş silahlı örgüt”tür. Bu itibarla, 5532 sayılı Kanun sonrasındaki dönemde de genel olarak uygulamadaki terminolojik belirsizliğin ve terör örgütünün silahlı olma niteliği konusundaki karmaşanın devam ettiği açıktır.

Doktrinde çoğunluk görüşü, terör örgütünün silahlı bir suç örgütü olduğu yönündedir¹⁰⁷³. Bu çerçevede, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde silahlı olma koşulunun yer almamasına rağmen, 5532 sayılı Kanun'la değişik 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin gerekçesinde Türk Ceza Kanunu'ndaki silahlı örgütlenme

¹⁰⁶⁹ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8923.

¹⁰⁷⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 25.03.2003, E. 2003/9-32, K. 2003/52; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 20.02.1995, E. 1994/9-376, K. 1995/35; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 22.11.1999, E. 1999/1296, K. 1999/3623; Turinay, **op.cit.**, s. 70.

¹⁰⁷¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 31.10.2012, E. 2012/9-1234, K. 2012/1825; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 10.06.2008, E. 2007/9-270, K. 2008/164; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2007/9-282, K. 2008/44, T. 04.03.2008; Turinay, **op.cit.**, s. 70.

¹⁰⁷² Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁰⁷³ Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 63; Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 85.

suçuna yapılan göndermenin sadece cezai yaptırım bakımından değil, suçun mahiyeti bakımından da geçerli olduğu belirtilmektedir¹⁰⁷⁴. Bu nedenle, söz konusu 314. maddede düzenlenen suç örgütü için silahın zorunlu unsur olması dolayısıyla, terör örgütünün silahlı sayılması gerektiği düşünülmektedir¹⁰⁷⁵. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçişleri Komisyonu’nun 7. maddede yapılan değişikliğe ilişkin raporuna göre “Terör örgütünün ancak silahlı bir örgüt olabileceği hususuna açıklık getirmek gerekir. Aksi takdirde cebir ve şiddet içermeyen pek çok suç, salt bir örgütle ilişki kurulduğu için terör suçu olarak kabul edilecektir.”¹⁰⁷⁶ Bu durumda, her örgütlü suçun terör amaçlı örgütlenme suçu kapsamında değerlendirilme tehlikesi olduğu gibi terör örgütünün silahlı olmayabileceğinin varsayılması terörizmle mücadelenin etkinliği bakımından olumsuz sonuçlar yaratabilecektir¹⁰⁷⁷. Buna karşılık, azınlık görüşü, 5532 sayılı Kanun’dan sonraki dönemde dahi silahlı örgüt ile terör örgütü ayrımının söz edilemeyeceği, ancak terör örgütlerinin silahlı olmasının zorunlu olmadığı yönündedir¹⁰⁷⁸.

Kanaatimizce, gerek 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesinde belirtilen amaçların ve yöntemlerin ağır niteliği, gerekse 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesine yapılan gönderme dolayısıyla terör örgütü silahlı bir suç örgütüdür. Silahsız olan suç örgütleri, terör örgütleri gibi siyasi amaçlarla hareket ediyor olsa bile Terörle

¹⁰⁷⁴ Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, *op.cit.*, s. 85.

¹⁰⁷⁵ **Ibid.**

¹⁰⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, İçişleri Komisyonu Raporu, 27.04.2006, 22. Dönem, 4. Yasama Yılı, Sayı: 1222, E. 1/1194, K. 40. Raporda terör örgütünün kapsamını sınırlamaya yönelik bir eğilim dikkat çekmektedir: “3713 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde yapılan değişiklikle terör örgütü ile ilişkisi kurulabilen kimi suçların terör suçu sayılacağı kabul edilmiştir. Bu suçlara bakıldığında, kimilerinin, cebir ve şiddet içermedikleri halde terör örgütüyle ilişkili oldukları için kapsama alındıkları görülmektedir. Bu hüküm terör suçlarının alanını olağanüstü boyutta genişletmektedir. Terör örgütü kavramının da belirsizleşmesi halinde, Kanunun uygulaması toplumun son derece önemli bir kesimini kapsar hale gelir. Dolayısıyla 7 nci maddede yapılacak değişiklikle terör örgütünün ancak silahlı bir örgüt olabileceği hususuna açıklık kazandırmak gerekir. Aksi takdirde (sic.) cebir ve şiddet içermeyen pek çok suç, salt bir örgütle ilişki kurulduğu için terör suçu olarak kabul edilecektir.” Raporun devamında Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesi ile Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesi arasındaki ilişkinin yaptırım ilişkisinden ibaret olmadığı açıkça vurgulanmaktadır: “Tasarının 6 ncı maddesi 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde değişiklik öngörmektedir. Değişikliğe bakıldığında, TCK’nın 314 üncü maddesine atıfta bulunulduğu görülmektedir. Ancak bu atfın sadece ceza miktarlarının artırılmasını sağlamak bakımından yapıldığı izlenimi doğmaktadır. Oysa terör eylemlerini diğer eylemlerden ayırmak bakımından 314 üncü maddedeki tanımın esas alındığı konusuna açıklık getirilmelidir. Aksi taktirde 4 üncü maddeye ilişkin olarak açıklanan kapsam genişlemesine ilişkin endişeler sürecektir.”, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri ile Adalet Komisyonları Raporları, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1222m.htm>, erişim tarihi: 27.5.2017.

¹⁰⁷⁷ Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, *op.cit.*, s. 63.

¹⁰⁷⁸ Baltacı, *op.cit.*, s. 333.

Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi kapsamında değil, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesi kapsamında değerlendirilmek durumundadır.

Terör örgütünün bir örgüt unsuru olarak silahlı olma niteliği bakımından silahın hangi anlamı ifade ettiği tartışma konusudur. Bir görüşe göre, Türk Ceza Kanunu'nun 5. maddesinde bu Kanun'un genel hükümlerinin özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında uygulanacağına ilişkin hükmü uyarınca 6. maddedeki düzenleme esas alınmalıdır¹⁰⁷⁹. 6. maddesinin ilk fıkrasının f bendine göre, silah tanımı oldukça kapsayıcı olup bu terim, ateşli silahlar ve patlayıcı maddeler dışında saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici aletleri; yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeleri; saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyleri içermektedir. Bir başka görüş ise terör örgütünün sahip olması gereken silahların “gerçek anlamda silah” olması gerektiği, dolayısıyla 6136 sayılı Kanun'da düzenlenen bulundurulması ve taşınması yasak olan silahları ifade ettiği yönündedir¹⁰⁸⁰. Kanaatimize göre, silah tanımı hususunda Türk Ceza Kanunu'nun 5. maddesindeki açık düzenleme karşısında aynı Kanun'un 6. maddesindeki tanımın esas alınması gerekir. Örgütün sahip olduğu silahların elverişliliği ise tümüyle somut olayda örgütün kendine özgü nitelikleriyle beraber değerlendirilecek bir konudur. Uygulamanın da bu görüş doğrultusunda olduğu gözlemlenmektedir¹⁰⁸¹.

Elverişliliğin bir unsuru olarak silahlı olma kriteri, bize göre, örgütün amaçlarına uygun düştüğü ya da ihtiyaç duyduğunda silaha başvurma imkanını ifade eder. Örgütün silahlı olup olmadığı tespit edilirken, örgütün kriminolojik ve yapısal özellikleri doğrudan yapılan araştırmalar ya da ilgili birimler aracılığıyla temin edilmesi, örgütün işlediği eylemlerin özelliklerinin değerlendirilmesi, örgütün tüzük ve programlarının incelenmesi yararlı olacaktır¹⁰⁸². Örgütün silahlı olup olmadığının tespitinde, örgütün tüm mensuplarının silahlı olması koşulu aranmayacaktır¹⁰⁸³. “Örgüt üyeleri”nin değil, “örgüt”ün silahlı olması esastır. Örgütün bazı üyelerinin

¹⁰⁷⁹ Emek, *op.cit.*, s. 189.

¹⁰⁸⁰ *Ibid.*

¹⁰⁸¹ *Ibid.*

¹⁰⁸² Taştan, *Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu*, *op.cit.*, s. 81.

¹⁰⁸³ Gültaş, *op.cit.*, s. 24.

silahlı olması halinde örgüt silahlı sayılacaktır¹⁰⁸⁴. Hakimin bu noktada, örgütün kullandığı aracın amaç suçlara elverişliliği bakımından incelemesi gereken husus; silahların sayısının, cinsinin, niteliğinin somut tehlike yaratıp yaratmadığıdır¹⁰⁸⁵. Yargıtay, örgütün “silahlar üzerinde gerektiğinde tasarruf imkanının olması”nı silahlı olma kriteri bakımından yeterli görmektedir¹⁰⁸⁶. İtalyan Yargıtayı ise silahların “görünür” şekilde olmasını dahi zorunlu görmemektedir¹⁰⁸⁷.

6. Hiyerarşi ve Organizasyon

Terör suçlarının işlenmesi, tipik olarak, bir terör örgütünün varlığını gerektirmektedir¹⁰⁸⁸. Ancak söz konusu terör örgütünün “kurumsal karakteri” olarak ifade edilebilecek organizasyonu, nasıl bir örgütlenme yapısına sahip olduğu, örgütün terör örgütü olarak nitelendirilmesinde oldukça önemli bir kriterdir¹⁰⁸⁹.

Terör örgütleri, hiyerarşik bir yapıya sahip olmak durumundadır¹⁰⁹⁰. Hiyerarşi, bir örgütün ya da topluluğun mensuplarının yetki ya da statülerine göre nisbi şekilde yapılandığı sistem olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁹¹. Ceza hukuku bakımından ise hiyerarşi sadece terör örgütünün değil, tüm suç örgütü tiplerinin ortak özelliklerinden biridir. Hiyerarşik ve organize yapı genellikle birlikte ele alınmakla birlikte, örgüt terimi kavramsal açıdan organize yapıyı kendiliğinden kapsadığı için¹⁰⁹² örgütün organize yapısının esas olarak hiyerarşik yapıya dayandığı söylenebilir. Organize yapı kapsamında hiyerarşinin yanı sıra işbölümü ve disiplin unsurlarının da değerlendirilebileceği bir gerçektir. Ancak hiyerarşinin bulunması ve bu hiyerarşi aracılığıyla kurulan hakimiyet, organize bir yapı olan örgütün zorunlu unsurudur¹⁰⁹³. Bu doğrultuda, hiyerarşi, mahiyeti gereği, dikey olarak organize olmuş görev silsilesini, görevi üstlenenlerin kendi aralarındaki işbölümünü ve hiyerarşik yapının korunması için disiplinli yapıyı gerektirmektedir. Eskilerin deyişiyle *silsile-i*

¹⁰⁸⁴ *Ibid.*, s. 25; Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, *op.cit.*, s. 81.

¹⁰⁸⁵ Ali Parlar-Muzaffer Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 1615’ten aktaran Gültaş, *op.cit.*, s. 25.

¹⁰⁸⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁰⁸⁷ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, *op.cit.*, s. 553.

¹⁰⁸⁸ Esteban Mestre Delgado, **Delincuencia Terrorista y Audiencia Nacional**, Madrid: Ministerio de Justicia, Centro de Publicaciones, 1987, s. 34.

¹⁰⁸⁹ *Ibid.*

¹⁰⁹⁰ Piccininno, **Diritto Penale Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 41.

¹⁰⁹¹ Stevenson (Ed.), **Oxford Dictionary of English**, *op.cit.*, s. 825.

¹⁰⁹² Emek, *op.cit.*, s. 151.

¹⁰⁹³ Özgenç, **Suç Örgütleri**, *op.cit.*, s. 15-16.

meratib şeklinde, birbiriyle dikey bir şekilde ilişki kurup yapılanmış bir örgütün aralarında bir işbölümüne, yetki paylaşımına gitmemesi ve görev silsilesinin belli ölçüde disiplinli bir yapı arz etmemesi güçtür.

Hiyerarşi, belirsiz sayıda suç işleme yönelik olarak belli sayıda kişinin oluşturduğu birlikteliğin bütünlüğünü ve devamlılığını sağlayan bir sistemdir. Hiyerarşi, bir birleşmeyi sadece düşünsel ve soyut bir birleşme olmaktan çıkarıp örgüte dönüştüren unsurlardan biridir¹⁰⁹⁴. Hiyerarşik yapılanma aracılığıyla örgüt yöneticileri üyeler üzerinde tahakküm kurabilmekte, örgütün varlığı ve gücü bu sistem sayesinde sağlanmaktadır¹⁰⁹⁵. Bir örgüt, mensupları üzerinde aldığı kararları uygulatma gücüne sahip değilse, hiyerarşiden söz edilemez¹⁰⁹⁶. Örgütün uygulatma gücü, örgütsel yaptırımlara dayanır¹⁰⁹⁷. Yargıtay kararlarında da hiyerarşik bir yapılanmanın bulunması kriteri, örgütün varlığı bakımından şart koşulmaktadır¹⁰⁹⁸. Yargıtay’a göre, hiyerarşi örgütün ayakta kalması bakımından da gerekli bir unsur olup menfaate, güce, korkuya ya da başka bir nedene dayalı çok çeşitli şekillerde olabileceği gibi hiyerarşik ilişkinin kurulma şekli, terör örgütünün teşekkülü ve terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından zorunludur¹⁰⁹⁹. Bununla beraber örgütün varlığı için “belirli bir hiyerarşi”nin gerekli olmadığı yönünde görüşler bulunmaktadır¹¹⁰⁰.

¹⁰⁹⁴ Yenidünya-İçer, **op.cit.**, s. 802.

¹⁰⁹⁵ Sözüer, “Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele İle İlgili Gelişmeler”, **op.cit.**, s. 259; Veysel Gültaş, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu ve Etkin Pişmanlık: Açıklamalı-İçtihatlı**, Ankara: Bilge Yayınevi, 2008, s. 21; İzzet Özgenç, “Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, **İÜHF**, Cilt: 55, Sayı: 3, 1997, s. 51-52; Yener Ünver, “Federal Almanya’da Terör ve Organize Suçluluk İle İlgili Düzenlemeler”, **Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan**, İstanbul, 1998, s. 391.

¹⁰⁹⁶ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8915-8916.

¹⁰⁹⁷ **Ibid.**, s. 8916.

¹⁰⁹⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 14.02.2012, E. 2011/10-212, K. 2012/42; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 03.04.2007, E. 2007/253, K. 2007/80; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 9.11.2010, E. 2008/15381, K. 2010/12917; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 12.3.2009, E. 2008/4959, K. 2009/3809; Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 07.10.2008, E. 2007/23786, K. 2008/16408; Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 05.03.2007, E. 12179, K. 1710; Yarg. 10. Ceza Dairesi, 19.10.2006, E. 9449, K. 11838; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 10.7.2000, E. 10810, K. 13581.

¹⁰⁹⁹ “Belirli bir amacı gerçekleştirmeye yönelmiş ve bu amaca uygun belirli bir büyüklüğe ulaşmış örgütlerin idaresini kolaylaştıran ve bu örgütleri ayakta tutup iş bölümü, süreklilik, disiplin gibi olguların sağlayıcısı olan hiyerarşik ilişkinin; suç örgütlerinin büyüklükleri ile işlemeyi amaçladıkları suçlara ve bu suçların niteliklerine, kurucu ve yöneticileri ile üyelerinin ait oldukları gelir grupları, eğitim düzeyleri ve mesleki durumları gibi hallerinden kaynaklanan niteliklerine ve sayılarına, ... faaliyetlerinin gizlilik içerisinde ve örtülü bir biçimde yürütülmesindeki zorunluluğa uygun olarak kurulup yürütüleceği ve örgüt adına suç işleyenler ve örgüte yardım edenler ile ilişkilerin de aynı esaslar üzerinde gerçekleştirileceği, bu kapsamda; hiyerarşik ilişkinin merkezi, gevşek veya sıkı, menfaate, güce, korkuya veya başka bir sebebe dayalı, müstakil veya başka bir hiyerarşiye paralel olabileceği, bunun örgütün oluşumunu ve sürekliliği ile gizliliğinin sağlanmasını kolaylaştıracığı gözetilerek, davaya konu her örgüt bakımından açıklanan esaslar üzerinden ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir. ...sanığın üyesi olduğu iddia ve kabul edilen suç işlemek amacıyla kurulan örgütte hiyerarşik ilişkinin ne şekilde kurulduğu ve buna dair sübut delillerinin nelerden ibaret olduğu

Spesifik olarak terör örgütlerinin güçlü hiyerarşik yapısını vurgulayan Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 23 Kasım 2016 tarihli kararında belirtildiği üzere “terör örgütleri... amaç suçun işlenmesi yolunda güven, disiplin ve sıkı irtibata önem veren iş bölümüne dayalı, hiyerarşik düzene sahip yapılar”dır¹¹⁰¹. İtalyan Yargıtay'ına göre de söz konusu örgüt, kalıcı ve devamlılık arz eden bir organizasyona sahip ve amaçlarını gerçekleştirmeye elverişli, gelişmiş bir yapıda olmak durumundadır¹¹⁰².

Terör örgütünün hiyerarşik bir yapıya sahip olması koşulunun iki temeli olduğundan bahsedilir. Bunlardan biri normatif, ikincisi teorik temele dayanmaktadır. Normatif temel, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine ve bu maddenin aynı Kanun'un 220. maddesine yaptığı göndermeden kaynaklanmaktadır. 5237 sayılı Kanun'da “hiyerarşik” teriminin kullandığı tek yer olan 220. maddenin yedinci fıkrasında “Örgüt içindeki *hiyerarşik* yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir.” hükmü yer almaktadır. Kanun koyucu bu hükümde örgüt üyeliği ile örgütlenme suçuna yardım ederek iştirak etme durumunu “örgüt içindeki *hiyerarşik* yapıya dahil olmama” kıstasıyla ayırmaktadır¹¹⁰³. Bu hüküm, dolaylı şekilde, suç örgütlerinin ve doğal olarak terör örgütünün hiyerarşik bir yapılanmaya sahip olması gerektiğini göstermektedir.

Hiyerarşi koşulunun teorik temeli ise örgütlenme suçu ile genel olarak iştirak kurumu arssındaki farkların teorik sebeplerine dayanmaktadır¹¹⁰⁴. İştirak halinde şerikler arasında ast-üst ilişkisi bulunmazken, örgütlenme suçunda örgüt mensupları

açıklanıp denetime olanak verecek biçimde karar yerinde gösterilmeden yetersiz gerekçe ile mahkumiyet kararı verilmesi”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 11.03.2014, E. 2011/10473, K. 2014/2696, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/9cd-2011-10473.htm>, erişim tarihi: 16.07.2017.

¹¹⁰⁰ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 860.

¹¹⁰¹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 23.11.2016, E. 2015/6112, K. 2016/6054, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-6112.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

¹¹⁰² Cass., sent. n. 25863/09, Triolo-Matta, **Diritto Penale Parte Speciale**, **op.cit.**, s. 49; Piccinino, **Diritto Penale Parte Speciale**, **op.cit.**, s. 41.

¹¹⁰³ Tozman, **op.cit.**, s. 196.

¹¹⁰⁴ Özgenç, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, s. 20; Yenidünya-İçer, **op.cit.**, s. 802; Aykut Ersan, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma”, **İÜHF**, Cilt 71, Sayı: 1, 2013, s. 397.

arasında gevşek ya da sıkı bir hiyerarşik yapılanmanın bulunması zorunludur¹¹⁰⁵. İştirak kurumunda şeriklerin bir araya gelmesi durumunun sınırlı bir süre devam etmesi dolayısıyla özellikle örgütlenme durumuna kıyasla kamu düzeninin daha az tehlike altında olduğu, kamu barışının ihlal edilmediği düşünülmektedir¹¹⁰⁶. Bu yaklaşım, örgütün hiyerarşi unsuru ile süreklilik unsuru arasındaki bağlantıyı gözler önüne sermesi bakımından dikkat çekicidir.

Hiyerarşi, örgütlenme suçu ile 5237 sayılı Kanun'un 316. maddesinde düzenlenen "suç için anlaşma" suçu arasındaki farklar bakımından da bir kriter oluşturmaktadır. Suç için anlaşma suçunda "örgüt" niteliği taşıyan sürekli, organize bir yapı bulunmamaktadır¹¹⁰⁷. Kuşkusuz, örgütün süreklilik ve organize bir yapıda olma koşulları, eşyanın tabiatı gereği, örgütün varlığını devam ettirmesi için belli ölçüde bir ast-üst ilişkisinin varlığını gerektirmektedir.

Örgütlenme suçu bağlamında hiyerarşi, ancak örgüt içindeki hiyerarşik yapıyı ifade etmektedir¹¹⁰⁸. Bu nedenle, bir suç örgütü olarak terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasının belli bir kamu kurumunun ya da özel kurumun görevlileri arasında kurulması halinde, uygulanacak kriter; anayasa, kanunlar ve diğer mevzuat ya da özel kurumun iç düzenlemeleri tarafından öngörülen yasal, meşru hiyerarşinin dışında bir hiyerarşinin mevcut olup olmamasıdır¹¹⁰⁹. Örneğin bir kamu kurumu ya da özel kurum yöneticisinin, suç örgütü yöneticisi olduğu varsayıldığında, sözü edilen yöneticinin kendi kurumundaki hiyerarşik pozisyonu değil, örgüt içindeki pozisyonu esas alınmak durumundadır¹¹¹⁰. Terör örgütünün yöneldiği amaç suçları işlemek amacıyla kurulmuş, yasa dışı gevşek ya da sıkı bir hiyerarşik yapı olduğu takdirde örgütün hiyerarşi unsuru sağlanmış sayılacaktır¹¹¹¹.

¹¹⁰⁵ "Üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. Örgütün varlığı için soyut bir birleşme yeterli olmayıp, örgüt yapılanmasına bağlı olarak gevşek veya sıkı bir hiyerarşik ilişki olmalıdır." Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 24.01.2017, E. 2016/6-1272, K. 2017/28, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/cgk-2016-6-1272.htm>, erişim tarihi: 20.07.2017; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 03.04.2007, E. 2007/253, K. 2007/80; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 211; Yenidünya-İçer, *op.cit.*, s. 802.

¹¹⁰⁶ Dursun, *op.cit.*, s. 136; Yenidünya-İçer, *op.cit.*, s. 799.

¹¹⁰⁷ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 210.

¹¹⁰⁸ Yenidünya-İçer, *op.cit.*, s. 802.

¹¹⁰⁹ Özgenç, **Suç Örgütleri**, *op.cit.*, s. 17.

¹¹¹⁰ Yenidünya-İçer, *op.cit.*, s. 802.

¹¹¹¹ Nurullah Bodur-Eshat Özkul, **Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s.40.

Birinci bölümde incelendiği üzere, terör örgütünün kriminolojik özellikleri, amaçlarının ve yöntemlerinin ağırlığı ve karmaşıklığı göz önünde bulundurulursa, silahlı örgüt bakımından olduğu gibi¹¹¹² terör örgütünün de genel amaçlı suç örgütüne göre, daha disiplinli bir hiyerarşik yapılanmayı gerektirdiğini söylemek mümkündür.

7. Örgütün Devamlılığı ve İşlenmesi Amaçlanan Suçların Belirsizliği

13 Haziran 2002 tarihli Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı'nın 2. maddesi ile neredeyse tamamen örtüşen¹¹¹³ Belçika Ceza Kanunu'nun 139. maddesinde, “*établie dans le temps*” olarak ifade edilen devamlılık unsuru, Türk hukukunda da örgüt tanımında yer verilen bir unsurdur¹¹¹⁴.

Örgütlenme suçunu, herhangi bir birleşmeden ayıran özelliklerin en önemlilerinden biri de örgütsel birleşmenin geçici olmayıp devamlılık arz etmesidir¹¹¹⁵. Örgütün organizasyonunun sabit nitelikte olması gerekmektedir¹¹¹⁶. Ceza kanunlarında suç olarak düzenlenen fiillerin bir defa ya da belirli sayıda işlemeye yönelik birleşme fiilleri, örgütlenme suçu kapsamında değerlendirilmeyecektir¹¹¹⁷. Devamlılık unsuru, örgütlenme suçunu iştiraktan ayıran hususlardandır¹¹¹⁸.

Kriminolojik açıdan modern terör örgütü tipine ilişkin teorik saptamalar bir kenara bırakılırsa¹¹¹⁹, terör örgütlerinin hiyerarşik yapısı ile devamlılığı birbiriyle

¹¹¹² Özek, **Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler**, **op.cit.**, s. 358.

¹¹¹³ Husabø-Bruce, **Fighting Terrorism through Multilevel Criminal Legislation**, **op.cit.**, s. 201.

¹¹¹⁴ Özgenç, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, s. 11; Özek, “Organize Suç”, **op.cit.**, s. 195; Canak, **op.cit.**, s. 89.

¹¹¹⁵ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 01.02.2000, E. 2000/8, K. 2000/299-1; Gültaş, **op.cit.**, s. 22; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 03.04.2007, E. 2007/253, K. 2007/80

¹¹¹⁶ Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, **op.cit.**, s. 261.

¹¹¹⁷ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 11.07.1997, E. 1997/9489, K. 1997/11420; Ali Parlar-Muzaffer Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 1615'ten aktaran Gültaş, **op.cit.**, s. 22.

¹¹¹⁸ “Örgüt niteliği itibarıyla devamlılığı gerektirdiğinden, kişilerin belli bir suçu işlemek veya bir suç işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil ancak iştirak iradesinden söz edilebilecektir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 24.01.2017, E. 2016/6-1272, K. 2017/28, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/cgk-2016-6-1272.htm>, erişim tarihi: 20.07.2017; Sahir Erman-Çetin Özek, **Ceza Hukuku Özel Bölüm: Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar TCK 369-413**, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1995, s. 297; Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op.cit.**, s. 141.

¹¹¹⁹ Ronen, **op. cit.**, s. 441.

ilişkilidir¹¹²⁰. Bir örgütte, belirli bir ast-üst ilişkisi olmadıkça örgütün varlığının ve faaliyetlerinin süreklilik oluşturmaları mümkün değildir. Öte yandan, genel olarak suç örgütlenmesi faaliyetinin, örgütün işlemeyi amaçladığı suçların belirsiz olmasından ve yarattığı devamlı nitelikteki tehlikeden dolayı kamu barışını ihlal ettiği düşünülmektedir¹¹²¹. Devamlılık unsuru bakımından, Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinde düzenlenen genel amaçlı örgütlenme suçunun terör amaçlı örgütlenme suçunun benzer mahiyette olduğunu söylemek gerekir.

Yargıtay içtihatlarında devamlılık unsurunun suç örgütünün zorunlu bir unsuru olarak değerlendirildiği gözlemlenmektedir¹¹²². 2010 tarihli bir kararda “5237 sayılı TCK.nun 220. maddesinde tanımlanan “örgütün” varlığının kabul edilebilmesi için ... suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme ile işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı ve disiplinli biçimde hareket edip amaçlar doğrultusunda faaliyette bulunulup, niteliği itibarıyla “devamlılık” göstermesi gerekir. Somut olayda ... “hiyerarşik ilişki ve suç işleme iradesinde devamlılık” saptanamamış olması karşısında yüklenen suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı nazara alınarak beratlerine karar verilmesi gerekirken, suça iştirak ilişkisine yanlış anlam katılarak yazılı şekilde sanıkların “suç işlemek için örgüt kurma ve suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olma” suçlarından mahkumiyetlerine hükmolunması” yasaya aykırı bulunmuştur¹¹²³. Yine, Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 2012 tarihli bir kararında, “sanıkların suç işleme amacıyla kurulmuş örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ticareti suçu yönünden elverişli sayısal çoğunluk, araç ve gerece sahip bulunduğu saptanmış ise de; ... ve suç işleme iradelerinin devamlılık arz ettiği hususlarının kuşkulu kalması” koşulu faillerin cezalandırılmasına engel teşkil eden bir durum olarak değerlendirilmiştir¹¹²⁴. Bu doğrultuda, devamlılık unsurunun sadece örgütün yapısı bakımından değil, faillerin suç işleme iradeleri bakımından da gerekli olduğunu söylemek gerekecektir. Nitekim doktrinde devamlılık unsuru, örgüte üye

¹¹²⁰ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op.cit.**, s. 141.

¹¹²¹ Dursun, **op.cit.**, s. 136.

¹¹²² Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 05.03.2007, E. 12179, K. 1710; Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 19.10.2006, E. 9449, K. 11838; Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 14.12.2006, E. 12357, K. 14253.

¹¹²³ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 9.11.2010, E. 2008/15381, K. 2010/12917; Yenidünya-İçer, **op.cit.**, s. 803.

¹¹²⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 14.02.2012, E. 2011/10-212, K. 2012/42; Yenidünya-İçer, **op.cit.**, s. 805-806.

olma fiili açısından katılma ve bağlılık iradesinin önemli bir özelliği olarak değerlendirildiği bu bağlamda not edilebilir¹¹²⁵.

Terör örgütünün devamlılığı, işlenmesi amaçlanan suçların belirsiz olmasıyla yakından ilgilidir. Terör suçu niteliğinde olsa bile, belirli bir ya da birkaç suçun işlenmesine yönelik birleşme, eşyanın tabiatı gereği, geçicidir. Bu yüzden terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenmesi amaçlanan suçlar belirsiz sayıda, “bir seri suç”¹¹²⁶ olarak nitelendirilebilir. Belirli bir suçu işlemeye yönelik niyet ve hazırlık hareketi olmasa dahi örgütlenme suçu oluşabilmektedir¹¹²⁷. Örgütün nihai hedefi, söz konusu araç-suçlar değil, söz konusu araç suçlar vasıtasıyla elde etmeye yöneldiği amaç ya da amaçlardır. Ancak, araç-suçların bir kısmının konusunun ve mağdurunun somutlaştırılması, örgütün hukuken teşekkül etmesine engel oluşturmamaktadır¹¹²⁸. Keza, işlenmesi amaçlanan suçların aynı ya da farklı türden olması da önem taşımamaktadır¹¹²⁹.

Terör örgütünün devamlılık unsuru, örgütün belli bir organizasyon yapısına sahip olması ve örgütün mensupları arasında bir iş bölümünün mevcut olmasını da gerektirmektedir¹¹³⁰. Örgütün teşkilatının ve faaliyetlerin süreklilik arz etmesi, ancak ve ancak bu sürekliliği sağlayacak bir teşkilatlanma düzeyinin sağlanmış olması ve bu düzeyin tabii bir sonucu olarak örgütün farklı birimleri ve elemanları arasında görev paylaşımının yapılmış olmasıyla mümkündür. Belirtmek gerekir ki söz konusu teşkilatlanma düzeyi, 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesinde belirtilen terör örgütünün amaçlarının ağırlığı ve önemiyle doğru orantılı, tehlike yaratacak seviyede olmak durumundadır¹¹³¹.

8. Örgütün Yapısının Amaç Suçları İşlemeye Elverişliliği

Bir suç örgütünün varlığından bahsedebilmek için örgütün yapısının işlemeyi amaçladığı suçlara elverişli olması gerekir. Bu bağlamda, elverişlilik, diğer suç örgütleri açısından olduğu kadar terör örgütü açısından da zorunlu bir unsurdur.

¹¹²⁵ Evik, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, *op.cit.*, s. 301.

¹¹²⁶ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, *op.cit.*, s. 548.

¹¹²⁷ Larguier-Conte-Fournier, *Droit Pénal Spécial*, *op.cit.*, s. 392.

¹¹²⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 03.04.2007, E. 2007/253, K. 2007/80.

¹¹²⁹ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, *op.cit.*, s. 262.

¹¹³⁰ Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, *op.cit.*, s. 141.

¹¹³¹ *Ibid.*

Doğan Soyaslan'ın ifadesiyle, örgütün elverişliliğini, “gerçek ve tam örgütlenme” şeklinde ifade etmek mümkündür¹¹³². Örgütün amaç suçları işlemeye elverişli bir örgütlenme yapısına, dolayısıyla belirli bir “tehlikelilik düzeyi”ne sahip olması, ne sadece örgütün terör amacına sahip olmasıyla ne de üye sayısına bağlıdır¹¹³³. Esas alınması gereken kriter, örgütün tüm unsurlarının dikkate alındığı amaçlarını gerçekleştirmeye elverişli nitelikte olup olmadığıdır¹¹³⁴.

Elverişlilik kriteri, kanun koyucunun amaç suçlar ile araç suç (örgütlenme suçu) arasında yaptığı ayrıma dayanmaktadır¹¹³⁵. Ayrıca belirtmek gerekir ki örgütlenme suçunu somut tehlike suçu haline getiren husus, bu suç tipinde elverişlilik unsurunun aranmasıdır¹¹³⁶.

Elverişlilik, suç örgütünün işlemeyi hedeflediği suçları gerçekleştirebilmek için örgütün üye sayısı, örgütün kullandığı araçlar ve organizasyon durumu bakımından yeterli¹¹³⁷ olup olmadığının gözetilmesini gerektirir. Sözü edilen kriterler seçimlik değil, kümülatiftir. Örgütün hem üye sayısının amaç suçların icrasını mümkün kılacak ölçüde olması, hem sahip olduğu araçların amaç suçlar için gerekli nitelikte olması, hem de örgütün hiyerarşisi ve organizasyon yapısı itibarıyla bir bütün olarak amaçlarını gerçekleştirebilecek güçte olması halinde hukuken bir suç örgütünün varlığından bahsedilebilir. Bunlardan başka, örgütün sahip olduğu ya da kullanmakta olduğu araçlar, amaç suçların işleneceği ya da işlendiği yer ve zaman, faillerin kişisel özellikleri gibi spesifik koşullar da göz önünde bulundurulmalıdır¹¹³⁸. Öte yandan, örgütün benimsediği strateji, teşkilatlanma biçimi ve faaliyetleri¹¹³⁹ elverişlilik bakımından dikkate alınmalıdır. Bazı yazarlara göre, terör örgütünün

¹¹³² Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, *op.cit.*, s. 548;

¹¹³³ Delgado, **Delincuencia Terrorista y Audiencia Nacional**, *op.cit.*, s. 34.

¹¹³⁴ **Ibid.**

¹¹³⁵ Hafizoğulları-Kurşun, **op.cit.**, s. 37.

¹¹³⁶ Özek, “Organize Suç”, **op.cit.**, s. 228; Yenidünya-İçer, **op.cit.**, s. 800.

¹¹³⁷ Hafizoğulları-Kurşun, **op.cit.**, s. 37. Hafizoğulları ve Kurşun, Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesindeki düzenlemeyi eleştirmekte, elverişliliğin amaç suçlar bakımından anlam ifade ettiği, örgütlenme suçu bakımından ise dikkate alınmamasını sağlayacak bir düzenlemenin daha isabetli olduğu görüşündedir: “Örgütün faaliyetinin işlenmesi amaçlanan suçların işlenmesi bakımından elverişli veya yeterli olup olmaması işlenecek olan o suçlar için gereklidir, ama salt suç işlemek için örgüt kurma suçu için gerekli değildir. Ancak, fail sayısı suçun işlenmesine elverişli olmakla birlikte, 220. madde hükmünde fazladan bir unsur yer aldığından, suçun oluş- muş sayılması için, üç veya daha fazla kişinin salt örgünleşmiş olması yetmemekte; örgünleşmenin, işlenmesi amaçlanan suçun veya suçların gerçekte işlenmesini sağlayacak yeterlilikte olması gerekmektedir”. **Ibid.**, s. 38; Ayrıca, yazarlar, elverişlilik ile yeterliliğin doktrinde çoğu zaman karıştırıldığı kanaatindedir. **Ibid.**, s. 45, s. 80.

¹¹³⁸ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, *op.cit.*, s. 550.

¹¹³⁹ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, *op.cit.*, s. 8918.

benimsediği program ve strateji, somut ve güncel olması da gerekir¹¹⁴⁰. Yargıç, somut olayın koşullarına göre, üye sayısını, araç-gerecin niteliğini, örgütün yapısını değerlendirmek durumundadır.

Terör örgütlerinin kriminolojik yapısı, elverişlilik kriteri bakımından önem taşımaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde belirtildiği üzere, modern terörizm kapsamında değerlendirilen terör örgütlerinin faaliyet gösterme şekli, zaman veya mekanla sınırlı olmadığı gibi üyelik durumu yaygın olmakla birlikte her zaman devamlılık arz etmeyebilir¹¹⁴¹. Ayrıca bu örgütlerin organizasyon yapısı hiyerarşik olmaktan çok, yatay ve adem-i merkezî özellik göstermektedir¹¹⁴². Dolayısıyla, yargıcın somut olayda söz konusu olan terör örgütünün kriminolojik özelliklerini göz önünde bulundurması, elverişlilik sorununun bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda sözü edilen kriterler, genel olarak bir örgütün terör örgütü olup olmadığının tespitinde esas alınacak ve birlikte değerlendirilecektir. Ancak, terör örgütünün 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki amaçlarının önemi ve ağır niteliği karşısında, terör örgütünün faaliyetlerinin ülkenin bir kısmında ya da tamamında “dehşet yaratması” halinde bir terör örgütünün varlığından söz edilebilecektir¹¹⁴³. Aksi halde örgütün terör örgütü olarak değil, genel amaçlı suç örgütü (220. madde) bağlamında ele alınması gerekecektir¹¹⁴⁴. Örgütün kamu düzenini sarsma potansiyeli ve düzeyi bu konuda belirleyici olacaktır.

9. Örgütün Kurulma Anı

Bir örgüt, yukarıda taşıdığı nitelikleri sağladığı andan itibaren terör örgütü olarak teşekkül etmiş demektir. Kanunda belirtilen terör amaçları ve yöntemleriyle yeterli ölçüde mensup sayısı, silah ve örgütün amaçlarına uygun araçlar, hiyerarşi ve organizasyon yapısı bakımından örgüt, kurucusu ya da kurucuları tarafından örgütün amaçları bakımından elverişli hale getirildiğinde terör örgütünün kurulmuş olduğu söylenebilir.

¹¹⁴⁰ Piccininno, **Diritto Penale Parte Speciale**, op.cit., s. 41.

¹¹⁴¹ Ronen, **op. cit.**, s. 441.

¹¹⁴² **Ibid.**

¹¹⁴³ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, op.cit., s. 122.

¹¹⁴⁴ **Ibid.**; Zafer'e göre, “...örgütün terör örgütü olabilmesi için kamu düzeninin esaslı bir şekilde bozulması veya örgüt söz konusu ise bozulmasının amaçlanması gerekir. Ülkenin en azından bir bölümünde günlük hayatın felce uğraması, normal günlük yaşantının devam ettirilememesi halinde bir terör eyleminden bahsetmek gerekir.” **Ibid.**

Örgütün belli bir tarihten itibaren mahkemelerce terör örgütü olarak nitelendirilmesi örgütün o andan itibaren terör örgütü olduğunu göstermez. Esas alınması gereken kıstas, terör örgütünün kanunda belirtilen nitelikleri taşıyacak şekilde *fiilen* kurulmuş olmasıdır. Örgüt mensupları bakımından da örgüt fiilen terör örgütü olarak teşekkül ettiği andan itibaren sonuç yaratacaktır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun yakın tarihli bir kararına göre, “Suç tarihi itibarıyla FETÖ/PDY’nin silahlı terör örgütü olduğuna ilişkin kesinleşmiş bir mahkeme kararının bulunmaması, neticeyi bilerek ve isteyerek tipik hareketi gerçekleştiren sanıkların kanuni yönden sorumlu tutulmalarına engel teşkil etmeyecektir”¹¹⁴⁵. Tüm terör örgütleri bakımından söz konusu prensip geçerli olup örgütün herhangi bir makam tarafından terör örgütü olarak nitelendirildiği an değil, fiilen oluşma anı esas alınmak durumundadır.

F. Suçun Mevzuatımızda Bulunan Bazı Suçlarla Karşılaştırılması

1. Genel Suç Örgütü: Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme (TCK m. 220)

Suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu, işlenmesi amaçlanan ya da belli fiillerle somutlaştırılıp mensupları tarafından işlenen suçlardan ayrı, bağımsız bir suç tipidir¹¹⁴⁶. Dolayısıyla, örgütlenme suçunun yaptırımı, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan bağımsız olarak uygulanır¹¹⁴⁷. Genel örgütlenme suçuyla kanunda suç oluşturan eylemleri işlemeye yönelik hazırlık hareketleri yaptırım altına almaktadır¹¹⁴⁸.

5237 sayılı Kanun’un “suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu” başlığını taşıyan 220. maddesinde düzenlenen genel amaçlı örgütlenme suçu, Türk ceza hukukundaki örgütlenme suçuna ilişkin “tamamlayıcı nitelikte” bir genel hüküm

¹¹⁴⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.09.2017, E. 2017/16.MD-956, K. 2017/370. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2017-16-956.htm>, erişim tarihi: 18.01.2018.

¹¹⁴⁶ Crim. 22 Janvier 1986, **Bull. Crim.**, N° 29; Crim. 19 Janvier 2010, Droit Pénal, 2010, comm. N° 43; Crim. 2 Juillet 1991, **Bull. Crim.**, N° 288; 15 Juin 2011, Droit Pénal 2011, comm. N° 133; Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 859.

¹¹⁴⁷ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 859.

¹¹⁴⁸ Pradel-Danti-Juan, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 702.

niteliğindedir¹¹⁴⁹. Bu suçun “tali” olarak da nitelendirilen tamamlayıcı ve genel niteliği, özel bir örgütlenme suçu kapsamına giren hallerde öncelikle 220. maddenin değil, söz konusu özel örgütlenme suçunu düzenleyen hükmün uygulanmasını gerektirmektedir. Bununla beraber, özel örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemelerde açık bir hüküm olmaması halinde, düzenlemede yapılan göndermeler uyarınca ve kıyas yasağını ihlal etmeyecek şekilde 220. maddenin hükümleri uygulanması mümkündür¹¹⁵⁰.

Suç düzenleyen 220. madde şu şekildedir:

- (1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.
- (2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (3) Örgütün silahlı olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar artırılır.
- (4) Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.
- (5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.
- (6) (Değişik: 2/7/2012 – 6352/85 md.) Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.(Ek cümle: 11/4/2013-6459/11 md.) Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.
- (7) (Değişik: 2/7/2012 – 6352/85 md.) Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir.

¹¹⁴⁹ Çetin Özek, *Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler* (TCK. m. 146-151, 168-173), İstanbul: Cezaevi Matbaası, 1967, s. 371-372; Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, *op.cit.*, s. 260; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 674; Ayhan Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994, s. 426; Dursun, *op.cit.*, s. 30; Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 108.

¹¹⁵⁰ Dursun, *op.cit.*, s. 30.

(8) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Düzenlemede suçun genel niteliğini yansıtan ibare, birinci fıkradaki “kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla” ibaresidir. Bu ifade doğrultusunda, genel ya da özel tüm ceza kanunlarında düzenlenen suçları işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve örgüte üye olma fiilleri 220. madde ile yaptırım altına alınmaktadır. Ancak, “kanun suç saydığı” bazı fiiller, ayrı birer hüküm ile düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmış olduğu takdirde, hukukun genel ilkelerinden olan *lex specialis derogat legi generali* prensibi dolayısıyla esas olarak söz konusu özel hüküm uygulanacaktır. Belirtmek gerekir ki, terör amaçlı örgütlenme suçu ile suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu arasında özel norm-genel norm ilişkisi vardır¹¹⁵¹. Bu itibarla, terör örgütü de genel suç örgütünün özel bir türüdür¹¹⁵².

220. maddeyi terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından önemli hale getiren hususlardan biri de maddede Terörle Mücadele Kanunu’nun aksine bir suç örgütü tanımına yer verilmesidir. Hükme göre, en az üç kişiden oluşması, yapısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olan örgüt suç örgütüdür. Terörle Mücadele Kanunu’nun örgüt tanımına yer veren 1. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları 5532 sayılı Kanun’la ilga edilip 7. maddesi Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesine atıfta bulunacak şekilde düzenlendiği ve 314. madde de son fıkrasında 220. maddeye göndermede bulunduğu için 7. maddede hüküm olmayan hallerde, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Yukarıda belirtilen hususlar dolayısıyla terör amaçlı örgütlenme suçu, 220. maddede düzenlenen suça göre özel hüküm niteliğindedir¹¹⁵³. Nitekim Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinde düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde (5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinin muadili

¹¹⁵¹ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 859.

¹¹⁵² Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 444; Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 859.

¹¹⁵³ Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 675.

olan) “suç işlemek için teşekkül oluşturma” suçunu düzenleyen 313. maddenin varlığına rağmen “özel bir örgüt suçu” olarak düzenlenmiştir¹¹⁵⁴.

Terör amaçlı örgütlenme suçu, amaç, yöntem ve araç-gereç bakımından genel amaçlı örgütlenme suçundan ayrılmaktadır.

220. maddede düzenlenen örgütün amacı, “kanunda suç sayılan fiilleri işlemek” iken terör örgütünün amacı, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığını bozmaktır.

Genel amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen hükümde bu suç örgütü için herhangi bir yöntemle faaliyet gösterme koşulu bulunmamaktadır. Buna karşılık, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin 1. maddesine yaptığı atıf dolayısıyla bir örgütün “terör örgütü” olarak nitelendirilebilmesi için baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle faaliyette bulunması gerekmektedir.

Her iki suç tipi bakımından araç-gereç, suç örgütünün “amaç suçları işlemeye elverişli olma” kıstasının bir unsuru olmakla birlikte; örgütün silahlı olması 220. maddede düzenlenen suçun basit halinin zorunlu unsuru olmamasına rağmen, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinde yazılı suç için zorunlu unsurdur. Örgütün silahlı olması, 220. madde bakımından ancak suçun daha fazla ceza verilmesini gerektiren nitelikli halidir¹¹⁵⁵.

2. Silahlı Örgüt: Devletin Güvenliğine ve Anayasal Düzene Karşı Suçları İşlemek Amacıyla Örgütlenme (TCK m. 314)

Türk hukukunda, silahlı örgüt suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçu arasındaki ilişki bakımından 5532 sayılı Kanun’dan önceki ve sonraki dönemi ayrı değerlendirmek gerekmektedir. 5532 sayılı Kanun’dan önceki dönemde, terör örgütü ile silahlı örgüt arasında mevzuatın gerektirdiği teknik bir hukuki bağlantı

¹¹⁵⁴ Tozman, **op.cit.**, s. 3.

¹¹⁵⁵ Yenidünya-İçer, **op.cit.**, s. 818; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 675.

bulunmadığı gibi terör örgütü silahlı örgüt sayılmamaktaydı¹¹⁵⁶. Üstelik yaptırım bakımından da iki örgütlenme suçu birbirinden farklı olup terör amaçlı örgütlenme suçunun yaptırımı, silahlı örgütlenme suçunun yaptırımından daha hafif olacak şekilde düzenlenmişti¹¹⁵⁷. Bu bağlamda, 5532 sayılı Kanun'dan önceki dönemde, terör örgütünün, silahlı örgüte kıyasla daha az tehlikeli bir örgüt olarak tasarlandığı dahi söylenebilir¹¹⁵⁸. Ancak, 5532 sayılı Kanun'la Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi başta olmak üzere bazı hükümleri değişmiş, terör örgütlenmesi suçu ile silahlı örgütlenme suçu arasında bağlantı tesis edilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "silahlı örgüt" başlığını taşıyan 314. maddesi, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen bazı suçları işlemek amacıyla örgütlenme faaliyetini ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Hükme göre, "mille ve devlete karşı suçlar ve son hükümler"e ayrılan dördüncü kısmın "devletin güvenliğine karşı suçlar" başlığını taşıyan dördüncü bölümü ile "anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar"ı düzenleyen beşinci bölümünde yer alan suçları işlemek amacıyla silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile; bu örgüte üye olan kişi ise beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. 314. maddenin son fıkrasına göre, suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanacaktır. Kanun koyucu, bu düzenlemeyle devletin kuruluş ve teşkilatını, birliği ve bütünlüğünü korumaya yönelik örgütlenmeyi özel bir hükümle yaptırım altına almıştır¹¹⁵⁹. Devletin, bu suçun pasif süjesi olduğu söylenebilir¹¹⁶⁰.

Diğer örgütlenme suçlarında olduğu gibi genel amaçlı örgütlenme suçu ile silahlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenlemeler arasında genel hüküm-özel hüküm ilişkisi bulunmaktadır¹¹⁶¹. Ancak, silahlı örgütün genel amaçlı suç örgütüne göre daha disiplinli ve devamlılık özelliğinin daha belirgin olduğunu söylemek mümkündür¹¹⁶².

Devletin güvenliğine ve anayasal düzene karşı silahlı örgütlenme suçuna ilişkin düzenleme, terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından birkaç açıdan oldukça

¹¹⁵⁶ Turinay, *op.cit.*, s. 69.

¹¹⁵⁷ *Ibid.*, s. 70.

¹¹⁵⁸ Akın, *op.cit.*, s. 71.

¹¹⁵⁹ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, *op.cit.*, s. 849.

¹¹⁶⁰ Maresca-Nacciarone, *Compendio di Diritto Penale: Parte Generale e Speciale*, *op.cit.*, s. 247.

¹¹⁶¹ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, *op.cit.*, s. 849.

¹¹⁶² Özek, *Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler (TCK. m. 146-151, 168-173)*, *op.cit.*, s. 358.

önemlidir. İlk olarak, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesi, terör amaçlı örgütlenme suçunu işleyenlerin 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine göre cezalandırılacağını öngörmektedir. Bu gönderme, kanun koyucunun genel olarak örgütlenme suçlarına ve özellikle iki suç örgütü tipine ilişkin bütüncül yaklaşımını gözler önüne sermektedir. İkinci olarak, 314. maddenin genel amaçlı örgütlenme suçuna yaptığı genel nitelikli gönderme dikkate alındığında, terör amaçlı örgütlenme suçunun Türk Ceza Kanunu'ndaki örgütlenme suçuyla bağlantısı daha geniş bir boyuta ulaşmaktadır.

314. maddede belirtilen ve silahlı örgütün amaç suçlarını ortaya koyan devletin güvenliğine ve anayasal düzene karşı suçlar, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (m. 302), düşmanla işbirliği yapmak (m. 303), devlete karşı savaşa tahrik (m. 304), temel milli yararlar karşı faaliyetinde bulunmak için yarar sağlama (m. 305), yabancı devlet aleyhine asker toplama (m. 306), askeri tesisleri tahrip ve düşman askeri hareketleri yararına anlaşma (m. 307), düşman devlete maddi ve mali yardım (m. 308), anayasayı ihlal (m. 309), Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı (m. 310), yasama organına karşı suç (m. 311), hükûmete karşı suç (m. 312), Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silahlı isyan (m. 313), silah sağlama (m. 315) ve suç için anlaşma (m. 316) suçlarından ibarettir. Terörle Mücadele Kanunu'nun 3. maddesinde mahiyeti gereği kanun koyucu tarafından mutlak terör suçu sayılan ve terör örgütlerinin kanunen ve yapıları gereği işlemeyi hedeflediği suçlar ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlardır. Bu tabloya bakıldığında, silahlı örgüt ile terör örgütünün işlemeyi hedeflediği suçların büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Ancak, kanun koyucunun amaç unsurunu tanımlaması bakımından iki örgüt tipi belirgin şekilde ayrılmaktadır. Terör örgütlerinin amacı belli suçlarla sınırlı olmayacak şekilde, soyut olarak 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde tanımlanmışken; silahlı örgütün amaçladığı suçlar sınırlı sayıda düzenlenmiştir. Bu bakımdan, terör örgütünün amaçlarının silahlı örgüte kıyasla daha geniş mahiyette olduğunu söylemek mümkündür.

Yöntem bakımından da iki örgüt tipinin durumu farklılık arz etmektedir. Silahlı örgüt için kanun koyucu herhangi bir yöntemle faaliyet gösterme koşuluna yer vermezken, 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca terör örgütlerinin baskı,

korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden birine ya da birkaçına başvurması zorunludur.

3. Çıkar Amaçlı Suç Örgütü (Mülga 4422 sayılı Kanun)

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde, 30 Temmuz 1999 tarihli ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’nun¹¹⁶³ kabulüyle Türk hukukuna yeni bir suç örgütü tipi dahil edilmiştir. Ancak, 4422 sayılı Kanun, yeni Türk Ceza Kanunu döneminde 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un¹¹⁶⁴ 18. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış olup halihazırda çıkar amaçlı suç örgütüne ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla beraber, çıkar amaçlı suç örgütüne ilişkin yürürlükte olmayan düzenlemeler terör amaçlı örgütlenme suçunun mahiyetinin aydınlatılması açısından yararlı olabileceğinden, çıkar amaçlı örgütlenme suçu, terör amaçlı örgütlenme suçuna yakın mahiyetteki suçların benzer ve farklı yönlerine ilişkin değerlendirme kapsamında ele alınmıştır.

4422 sayılı Kanun’un kabulünde, bazı suç örgütleriyle mücadele konusunda “genel ceza hukuku ve usulü kuralları” ve özellikle 765 sayılı Kanun’un 313. maddesinde düzenlenen cürüm işlemek için teşekkül oluşturma suçuna ilişkin düzenlemenin bu tip örgütlenme faaliyetlerini bastırmak açısından yetersiz kalması rol oynamıştır¹¹⁶⁵. Çıkar amaçlı suç örgütü, genel amaçlı suç örgütüne (765 sayılı TCK m. 313) kıyasla “daha spesifik, daha rafine ve daha teşkilatlı”, “daha güçlü ve tehlikeli bir örgüttür”¹¹⁶⁶. Nitekim doktrinde çıkar amaçlı örgütlenme suçu ile 765 sayılı Kanun’un 313. maddesinde düzenlenen ve 5237 sayılı Kanun’da suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu olarak adlandırılan suç arasında özel norm-genel norm ilişkisinin olduğu değerlendirilmektedir¹¹⁶⁷. Kanun koyucu, çıkar amaçlı örgütlenme

¹¹⁶³ Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Kanun Numarası: 4422, Kabul Tarihi: 30.07.1999, Resmi Gazete: 1.08.1999, Sayı: 23773.

¹¹⁶⁴ Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5320, Kabul Tarihi: 23.03.2005, Resmi Gazete: 31.03.2005, Sayı: 25772.

¹¹⁶⁵ Sulhi Dönmezer, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu”, **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Semineri**, Ankara: T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 1999, s. 13; Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı, Genel Gerekeçe, 7.7.1999, s. 1-2.

¹¹⁶⁶ Uğur Alacakaptan, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kurma Suçu”, **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 48-49.

¹¹⁶⁷ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, op.cit.**, s. 202.

suçunu daha ağır surette cezalandırarak gelişmiş yapıdaki örgütlü suçluluğu önlemeyi amaçlamıştır¹¹⁶⁸.

4422 sayılı Kanun'un "çıkar amaçlı suç örgütü" başlığını taşıyan 1. maddesi, bu örgütü "doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için" kurulan bir suç örgütü olarak tanımlamıştır. Düzenleme, bu örgütü kuranlara veya örgütü yönetenlere veya örgüt adına faaliyette bulunanlara veya bilerek hizmet yüklenenlere sadece bu nedenle üç yıldan altı yıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası öngörmüştür.

Çıkar amaçlı suç örgütleri yapıları gereği yasal faaliyet alanı ile yasadışı nitelikleri bünyesinde barındırabilecek bir mahiyette olduğu için 1. maddenin ayrı bir fıkrasıyla bu madde hükümlerinin, nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın, amaçları yukarıda tanımlanan örgütle aynı olan ve yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanan açık veya gizli örgütlere de uygulanması hükme bağlanmıştır. Yargıtay kararlarında "tam bir işbirliği, dayanışma ve eylemli paylaşım", "bir örgüt disiplini içinde emir ve komuta zinciri altında işbölümü, bağlılık ve süreklilik", "cebir, şiddet, tehdit yöntemi ile yıldırma, korkutma, sindirme gücü"nün kullanılması, haksız çıkar elde etmek için silahlı örgüt" kurulması, "devlet ihalelerinde nüfuz kullanarak kendilerine haksız çıkar sağlama maksadıyla zor ve tehdit" kullanılması, 4422 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenen örgüt tipinin unsurları kapsamında değerlendirilmektedir¹¹⁶⁹. Doktrinde bu örgütün "işletme

¹¹⁶⁸ Feridun Yenisey, "Çıkar Amaçlı Örgüt Suçlarındaki Araştırmalar", **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000**, Cilt II, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2000, s. 113.

¹¹⁶⁹ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 12.07.2001, E. 26184, K. 12854, Naci Ünver, **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2002, s. 55-56; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 25.03.2002, E. 14526, K. 3708; Ünver, **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak**, **op.cit.**, s. 23-25; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 17.01.2002, E. 16001, K. 21; **Ibid.**, s. 33.

mantığı içinde çalışacak” bir yapıda olması¹¹⁷⁰, sadece muhatapları üzerinde değil, mensupları üzerinde de yoğun bir korku yaratması¹¹⁷¹ ayırt edici özellikleri arasında gösterilmektedir.

4422 sayılı Kanun tasarısının genel gerekçesinde belirtildiği gibi çıkar amaçlı örgütlenme suçu, amaç unsuru bakımından terör amaçlı örgütlenme suçu başta olmak üzere terör suçlarından ayrılmaktadır¹¹⁷². Çıkar amaçlı suç örgütlerinin varlık amacı, terör örgütlerinden farklı olarak “kamu düzenini ağır biçimde ihlal ile asıl amaçlara ulaşma yolunu açmaktan ibaret bulunmayıp haksız menfaat, çıkar elde etmektir”¹¹⁷³. Terör örgütlerinin asıl amacı ise siyasi rejime ve niteliklerine, ülkenin bütünlüğüne, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya ya da değiştirmeye yöneliktir. Kuşkusuz, terör örgütleri de asıl amaçlarına ulaşmak maksadıyla ekonomik faaliyetlere girişmekte; organ, silah ve uyuşturucu madde ticaretinde bulunmakta; hatta bu nedenle “siyasi mafya” olarak adlandırılmaktadır¹¹⁷⁴. Öte yandan, çıkar amaçlı suç örgütleri de haksız menfaat temin etmek için siyasi faaliyetlere girişmekte; hatta terör örgütleriyle işbirliği yapabilmektedir¹¹⁷⁵. Nitekim 4422 sayılı Kanun’un 1. maddesinde yer alan örgüt tanımında “seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek” amacına yer verilmiştir. Ancak, terör örgütlerinin öncelikli amacı siyasi iken, çıkar amaçlı suç örgütlerinin öncelikli amacı haksız ekonomik menfaat elde etmektir. Çalışmanın birinci bölümünde belirtildiği gibi, terör örgütlerinin tüm faaliyetleri genellikle meşru alanın dışında konumlanırken çıkar amaçlı suç örgütlerinin faaliyetleri yasal ve yasadışı alanda iç içe geçmiş bir vaziyettedir¹¹⁷⁶.

Örgütün silahlı olması, 4422 sayılı Kanun’un 1. maddesine göre örgütün zorunlu bir unsuru olmayıp daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Buna karşılık, terör örgütünün silahlı olması terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından zorunlu bir unsurdur¹¹⁷⁷.

¹¹⁷⁰ Veli Özer Özbek, “Organize Suçlulukla Mücadelede Ön Alan Soruşturmaları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2002, s. 66-67.

¹¹⁷¹ Alacakaptan, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kurma Suçu”, **op.cit.**, s. 54.

¹¹⁷² Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı, Genel Gerekçe, s. 1; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 211.

¹¹⁷³ Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı, Genel Gerekçe, s. 1.

¹¹⁷⁴ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 211.

¹¹⁷⁵ **Ibid.**, s. 211-212.

¹¹⁷⁶ **Ibid.**, s. 211.

¹¹⁷⁷ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op.cit.**, s. 143-144.

Terör amaçlı örgütlenme ile çıkar amaçlı örgütlenme suçları yöntem açısından birbirine benzemektedir¹¹⁷⁸. Her iki örgüt tipi de cebir ve şiddet, tehdit, korkutma, yıldırma yöntemlerine başvurmaktadır¹¹⁷⁹.

Çıkar amaçlı suç örgütleri ile terör örgütleri bazı yapısal özellikleri bakımından da benzerlik arz etmektedir. Her iki suç örgütünün güçlü, disiplinli bir hiyerarşik yapıya ve örgütün kendi içinde dahili bir yaptırım sistemine sahip olduğu, işbölümü esasına göre faaliyet gösterdiği bilinmektedir¹¹⁸⁰.

4. Suç İçin Anlaşma (TCK m. 316)

“Suç için anlaşma” suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “mille ve devlete karşı suçlar ve son hükümler”e ayrılan dördüncü kısmın “anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar”ı düzenleyen beşinci bölümünde düzenlenmektedir. Bu açıdan örgütlenme suçlarından silahlı örgütlenme suçu (m. 314) ile aynı başlık altında yer almaktadır.

Suç düzenleyen madde metnine göre,

“Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçlardan herhangi birini elverişli vasıtalarla işlemek üzere iki veya daha fazla kişi, maddi olgularla belirlenen bir biçimde anlaşılırsa, suçların ağırlık derecesine göre üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezası verilir. Amaçlanan suç işlenmeden veya anlaşma dolayısıyla soruşturmaya başlanmadan önce bu ittifaktan çekilenlere ceza verilmez.”

Düzenleme incelendiğinde, suç için anlaşma suçunun yöneldiği amaç suçların, silahlı örgüt suçu için öngörülen amaç suçlar ile aynı mahiyette olup “devletin güvenliğine karşı suçlar” ile “anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar”dan ibaret olduğu görülmektedir.

Suç için anlaşma suçu, diğer örgütlenme suçlarından ve doğal olarak terör amaçlı örgütlenme suçundan ortada “örgüt” niteliği taşıyan sürekli, organize bir yapının bulunmaması bakımından ayrılmaktadır¹¹⁸¹. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 171. maddesinde düzenlenen gizli ittifak suçuna tekabül eden suç için

¹¹⁷⁸ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 211.

¹¹⁷⁹ Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı, Genel Gerekçe, s. 1.

¹¹⁸⁰ Özek, “Organize Suç”, *op.cit.*, s. 216; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 211;

Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, *op.cit.*, s. 144.

¹¹⁸¹ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 210.

anlaşma suçunda ittifak yeterliyen¹¹⁸² terör amaçlı örgütlenme suçu için disiplinli, silahlı bir organizasyon olmak durumundadır. Ayrıca suç için anlaşma suçunda sözü edilen “anlaşma” fikri niteliktedir¹¹⁸³. Dolayısıyla, suç için anlaşma suçu, teknik anlamda bir örgütlenme suçu değildir. Nitekim 316. maddenin ikinci fıkrasında, amaçlanan suçun işlenmesinden önce anlaşmadan çekilmek cezasızlık hallerinden biri olarak düzenlenmektedir. Oysa örgütlenme suçlarında amaç suçların işlenip işlenmemesinden bağımsız olarak bizatihi örgütlenme faaliyeti yaptırım altına alınmaktadır. Bu nedenlerle suç için anlaşma suçunun maddi unsuru kapsamında örgütün varlığı ve nitelikleri değerlendirilmeyecek, yalnızca söz konusu suçlardan herhangi birini elverişli vasıtalarla işlemek üzere iki veya daha fazla kişinin maddi olgularla belirlenen bir biçimde anlaşıp anlaşmadığı gözetilecektir¹¹⁸⁴. Diğer koşulların varlığı halinde örgütün teşekkülü için yeterli üye sayısı bulunamıyorsa, suç için anlaşma suçunun oluşmaktadır¹¹⁸⁵. Diğer taraftan, suç için anlaşma suçu, kanun koyucu tarafından hazırlık hareketlerinin yaptırım altına alındığı suçlar arasında olması dolayısıyla, terör amaçlı örgütlenme suçu ile benzerlik arz etmektedir.

Amaç unsuru bakımından iki suç tipi ayrı mahiyettedir. 316. maddede düzenlenen suç, Kanun’un dördüncü kısmının dördüncü ve beşinci bölümündeki suçları işlemeye yönelik bir anlaşmayı düzenlemekteyken, terör amaçlı örgütlenme suçu, 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesindeki amaçlara yönelik örgütlenme faaliyetlerini yaptırım altına almaktadır. Bu bağlamda, terör amaçlı örgütlenme faaliyetinin yöneldiği amaçların, m. 316’da düzenlenen suçun yöneldiği amaçlardan daha kapsamlı olduğu söylenebilir.

5. Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçları İşlemek Amacıyla Örgütlenme (TCK m. 78)

Türk Ceza Kanunu’nun ikinci kitabının birinci kısmında düzenlenen uluslararası suçlar arasında soykırım suçu ile insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçuna yer verilmiştir. Suçu düzenleyen ve “örgüt” başlığını taşıyan 78. maddeye göre, 76. maddede düzenlenen soykırım suçu ile 77. maddede düzenlenen

¹¹⁸² Bkz: Vural Savaş-Sadık Mollamahmutoğlu, **Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Yorumu**, Cilt II, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1995, s. 1628.

¹¹⁸³ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, op.cit., s. 210.

¹¹⁸⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹¹⁸⁵ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, op.cit., s. 850.

insanlığa karşı suçları işlemek maksadıyla örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile; bu örgüte üye olan kişi ise beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Maddenin ikinci fıkrasıyla bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunacağı ve zamanaşımının işlemeyeceği düzenlenmiştir.

78. maddede düzenlenen örgütlenme suçu, düzenleniş biçimi itibariyle özgün bir mahiyete sahiptir. Şöyle ki, gerek Türk Ceza Kanunu'nda gerekse Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenen diğer örgütlenme suçlarına ilişkin hükümlerde, örgüt tanımı ya doğrudan düzenlenmiş, ya da örgüt tanımına yer veren maddeye doğrudan veya dolaylı bir göndermede bulunulmuştur. Somutlaştırmak gerekirse, 220. maddede örgüt kavramı açıkça tanımlanmakta, 314. maddede genel hüküm niteliği taşıyan 220. maddeye atıfta bulunulmakta, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinde ise 314. maddeye ve bu madde dolayısıyla 220. maddeye gönderme yer almaktadır. Buna karşılık, soykırım suçu ile insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin 78. madde ne ayrı bir örgüt tanımına yer vermekte, ne de Türk Ceza Kanunu'nun örgütlenme suçlarına herhangi bir atıf yapılmaktadır. Bununla beraber doktrinde, herhangi bir açık düzenleme olmasa da 78. madde ile 220. madde arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi olmasından dolayı örgüt tanımı¹¹⁸⁶, örgütü oluşturan kişi sayısı¹¹⁸⁷ veya diğer genel düzenlemeler¹¹⁸⁸ açısından 220. maddenin uygulanabileceği ileri sürülmektedir. Ancak, açık bir gönderme olmadığı dikkate alınırsa, ceza hukukundaki kıyas yasağından dolayı 220. maddenin 78. maddede yazılı suç bakımından uygulanabilmesini örgüt tanımı ve temel unsurları ile sınırlı tutmak gerekir¹¹⁸⁹.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinde 220. maddeye doğrudan bir gönderme yapılmaması nedeniyle oluşan belirsizlik bakımından da Türk ceza hukukunda soykırım ile insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçu benzerlik arz etmektedir.

¹¹⁸⁶ Ersan Şen, **Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Cilt I (m. 1-146), İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006, s. 244-245.

¹¹⁸⁷ Hafizoğulları-Kurşun, **op.cit.**, s. 38.

¹¹⁸⁸ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, **op.cit.**, s. 553.

¹¹⁸⁹ Vesile Sonay Evik, "Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar İşlemek Maksadıyla Örgütlenme Suçu", Köksal Bayraktar-Vesile Sonay Evik-Gülşah Kurt, **Özel Ceza Hukuku**, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016, s. 94.

Terör amaçlı örgütlenme suçu ile soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçu, 220. maddeye kıyasla özel hüküm niteliği taşıması açısından da ortak bir yöne sahiptir¹¹⁹⁰. Buna karşılık, “özel hüküm” niteliğinin doğal bir sonucu olarak, her iki örgütlenme faaliyetinin yöneldiği amaç suçlar, -silahlı örgütlenme suçunun aksine- belirgin şekilde birbirinden farklıdır. 78. maddede düzenlenen suç, sadece 76. maddede düzenlenen soykırım suçu ile 77. maddede düzenlenen insanlığa karşı suçları işlemeye yönelik örgütlenme faaliyetini yaptırım altına almaktayken, terör amaçlı örgütlenme faaliyetinin yöneldiği amaçlar, 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesi uyarınca oldukça geniş kapsamlıdır. Ancak, gerek soykırım suçu gerekse insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçunun, söz konusu 1. maddede düzenlenen terör tanımında belirtilen temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlarıyla örtüşebileceğini belirtmekte yarar vardır.

Terör amaçlı örgütlenme suçu ile soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçu arasındaki en belirgin fark, örgütün benimsediği yöntemdir. Terör örgütü, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden birini ya da birkaçını kullanan bir örgüt özelliği gösterirken soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla kurulan örgütün belli bir yöneme sahip olması gerekmemektedir.

Soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla örgütlenme suçuyla korunan hukuki menfaatler arasında kamu barışı ve kamu güvenliği bulunmaktadır¹¹⁹¹. Sözü edilen hukuki menfaatlerin yukarıda incelendiği üzere terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından da geçerli olması, benzer bir yön olarak değerlendirilebilecektir.

6. Terörizmin Finansmanı

9 Aralık 1999 tarihinde New York'ta kabul edilen Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, Türk hukukunda terörizmin finansmanına ilişkin düzenlemelerin temelini oluşturmaktadır. Terörizmin finansmanı suçu, Türk

¹¹⁹⁰ *Ibid.*, s. 97.

¹¹⁹¹ *Ibid.*, s. 98.

hukukunda ilk kez, 2006 yılında kabul edilen 5532 sayılı Kanun’la 3713 sayılı Kanun’un “terörün finansmanı” başlıklı 8. maddesinde gerçekleştirilen değişiklik neticesinde düzenlenmiştir¹¹⁹². Bu düzenlemeden önce, finansman sağlama fiilleri, madde metnine göre, tümüyle veya kısmen terör suçlarının işlenmesinde kullanılacağını bilerek ve isteyerek fon sağlayan veya toplayan kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktaydı. Ancak 7 Şubat 2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun’un¹¹⁹³ kabulüyle söz konusu 8. madde ilga edilmiş ve bu suç terörizmin finansmanı adı altında yeniden düzenlenmiştir.

6415 sayılı Kanun’un 1. maddesinde belirtildiği üzere, Kanun, terör ve terörizmin finansmanı ile etkin mücadele edilmesi kapsamında; 1999 tarihli Terörizmin Finansmanının Önlenmesi’ne Dair Uluslararası Sözleşme’nin ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin bu Kanun kapsamındaki terör ve terörizmin finansmanı ile mücadeleyle ilişkin kararlarının uygulanması ile terörizmin finansmanı suçunun düzenlenmesi ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla malvarlığının dondurulmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla kabul edilmiştir.

Kanun’un 3. maddesi bazı belirli fiillerin gerçekleştirilmesi amacıyla fon sağlanması ya da toplanmasını yasaklamaktadır. Bu fiiller, şunlardan ibarettir:

a) Bir halkı korkutmak veya sindirmek ya da bir hükûmeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla, kasten öldürme veya ağır yaralama fiilleri.

b) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör suçu olarak kabul edilen fiiller.

c) Türkiye’nin taraf olduğu;

¹¹⁹² Madde gerekçesi şu şekildedir: “3713 sayılı Kanunun mülga 8 inci maddesi yeniden düzenlenerek, madde kapsamında terörün finansmanı suçu tanımlanmıştır. Bu suretle, Birleşmiş Milletler tarafından 10 Ocak 2000 tarihinde imzaya açılan, Türkiye tarafından 27 eylül 2001 tarihinde imzalanan 10.01.2002 tarihli ve 4738 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ve 01.03.2002 tarihli ve 2002/3801 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanan “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme”den kaynaklanan uluslararası yükümlülüklerimize uygun düzenlemeler yapılmıştır. Terör suçlarının işlenmesi amacıyla, bilerek ve isteyerek finansman sağlamak suç oluşturduğuna göre; bu suçun işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı değerleri hakkında, Türk Ceza Kanunu’nun “kazanç müsadere” başlıklı 54 üncü maddesi hükümlerinin uygulanacağı açıktır. Bu nedenle, Kanuna bu konuya ilişkin ayrı bir hüküm konulması gereksiz görülmüştür.” Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu, op.cit.**, s. 68-69.

¹¹⁹³ Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6415, Kabul Tarihi: 07.02.2013, Resmi Gazete: 16.02.2013, Sayı: 28561.

- 1) Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşmede,
- 2) Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşmede,
- 3) Diploması Ajanları da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunmaya Sahip Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşmede,
- 4) Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşmede,
- 5) Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşmede,
- 6) Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşmeye Munzam, Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanun Dışı Şiddet Olaylarının Önlenmesine İlişkin Protokolde,
- 7) Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşmede,
- 8) Kıta Sahanelğinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokolde,
- 9) Terörist Bombalamalarının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşmede, yasaklanan ve suç olarak düzenlenen fiiller.

Görüldüğü üzere, bu fiiller, büyük ölçüde uluslararası terörizmle mücadele mevzuatında düzenlenen terör faaliyetlerine yer vermektedir. Bununla beraber, hükümde 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör suçu olarak kabul edilen fiiller de fon sağlama ya da toplama suçunun kapsamına dahil edilmiştir. Bu açıdan, amaç unsuru itibarıyla terör amaçlı örgütlenme suçu ile terörizmin finansmanı suçu arasında bir örtüşmenin olduğundan söz edilebilir.

6415 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre, 3. madde kapsamında suç olarak düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fiille ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütlerine fon sağlayan veya toplayan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Ayrıca bu hükme ceza verilebilmesi için fonun bir suçun işlenmesinde kullanılmış olması şartının aranmayacağı maddenin ikinci fıkrasında açıkça düzenlenmektedir.

6415 sayılı Kanun'dan önceki dönemde terörizmin finansmanı suçunu düzenleyen 3713 sayılı Kanun'un 8. maddesi ile 6415 sayılı Kanun'un suça ilişkin düzenlemesi karşılaştırıldığında terör amaçlı örgütlenme kavramı bakımından önemli bir farklılık göze çarpmaktadır. Söz konusu mülga 8. maddede, tümüyle veya kısmen terör suçlarının işlenmesinde kullanılacağını bilerek ve isteyerek fon sağlama veya toplama fiili cezalandırılmaktayken 6415 sayılı Kanun'da bir teröriste ya da terör örgütlerine fon sağlama veya toplama fiili yaptırım altına alınmaktadır. Bu bağlamda, 6415 sayılı Kanun'un terör örgütü ile terörizmin finansmanı arasındaki ilişkiyi güçlendirecek mahiyette bir suç düzenlemesi öngördüğü söylenebilecektir. Öte yandan, mülga 8. maddede terörizme finansman sağlayan kişi örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktayken 6415 sayılı Kanun, terörizmin finansmanı suçunun faili için ayrı bir ceza öngörmektedir. 2006 öncesinde terörizme finansman sağlama niteliğindeki fiillerin terör örgütüne yardım etme suçu kapsamında değerlendirildiği göz önünde bulundurulursa, bu durum, kanun koyucunun aşamalı şekilde iki suç tipini ayırıştırma eğilimi sergilediğini göstermektedir.

Kanun'da suça ilişkin düzenleme hakkında birkaç hususun altını çizmekte fayda vardır. İlk olarak olarak, düzenleme, “bir teröriste veya terör örgütlerine” ifadesine yer vermesi dolayısıyla sadece örgütlü terör faaliyetlerini değil, bireysel terör faaliyetlerini de suçun amaçlarına dahil etmektedir. Bu bakımdan, söz konusu düzenleme Türk hukukunda terörizmle mücadele mevzuatına hakim olan örgüt esaslı terörizm yaklaşımının dışına çıkarak bireysel terörizm faaliyetlerini de finansman sağlama fiiliyle sınırlı olmakla birlikte kapsama dahil etmek suretiyle Türk hukukunda terör fiillerinin işlenme biçimini ve terörün hukuki tanımını genişletme eğilimindedir. İkinci olarak, maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen bu suçun oluşması için sağlanan fonun bir suçun işlenmesinde kullanılmış olması şartının aranmaması, örgütlenme suçu gibi terörizme finansman sağlama suçunun “tehlike suçu” olma niteliğini belirginleştirmektedir. Bundan başka, finansman sağlama suçunu düzenleyen 4. maddede, fonun terör faaliyetlerinde kullanılmaya elverişliliği gibi bir koşula yer verilmemesi, bu suçu, (TMK m.7 - TCK m.314 – TCK m. 220 bağlantısı ve m. 220'deki elverişlilik şartı dikkate alınır) terör amaçlı örgütlenme suçundan farklı olarak soyut tehlike suçu haline getirmektedir.

Terörizmin finansmanı suçu, kuşkusuz bir örgütlenme suçu değildir. Ayrıca, terörizm faaliyetlerinin gelişme biçimi ya da suç yolu (*iter criminis*) dikkate alınacak olursa, kronolojik bakımdan, terör amaçlı örgütlenme faaliyetinin terörizme finansman sağlama faaliyetinden genellikle daha önce gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

Finansman sağlama faaliyeti, örgütlenme suçu bağlamında yardım etme mahiyetindedir. Bu doğrultuda, 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'un terörizmin finansmanı suçunu düzenleyen 4. maddesi, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin 7. fıkrası ile 314. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçuna göre özel hüküm olarak değerlendirilmektedir¹¹⁹⁴. 6415 sayılı Kanun önceki dönemde, Yargıtay'ın 2013 tarihli bir kararında, yerel mahkemenin terör örgütüne yardım etme olarak nitelendirdiği bir fiil, Yargıtay tarafından 3713 sayılı Kanun'un 8. maddesinde düzenlenen terörün finansmanı suçu kapsamında değerlendirilmiştir¹¹⁹⁵. Yine Yargıtay'ın muhtelif kararlarında para ya da kıymeti para ile temsil edilebilen erzak veya yaşam malzemesi sağlamak suretiyle işlenen yardım etme fiillerinin, terörizmin finansmanı suçunu oluşturduğu doğrultusunda tespitlere rastlanmaktadır¹¹⁹⁶. 6415 sayılı Kanun'un kabulüyle ayrı bir kanunda ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş, terörizmin finansmanı suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçu kapsamında terör örgütüne yardım etme fiili arasındaki ayrım, belirgin bir hal almıştır. Ancak, iki suç arasındaki belirgin farkın uygulamaya aynı ölçüde yansımadağı gözlemlenmektedir. Yargıtay'ın yukarıda atıfta bulunulan kararında failin terör örgütü üyelerine gıda ve

¹¹⁹⁴ Özgenç, **Suç Örgütleri**, op.cit., s. 40.

¹¹⁹⁵ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.05.2013, E. 2012/1392, K. 2013/7961.

¹¹⁹⁶ “Sanığın kırsalda faaliyet gösteren silahlı terör örgütü mensuplarına erzak ve yaşam malzemesi temin etmek biçimindeki eyleminin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 3713 sayılı Kanunun 8/1 ve hüküm tarihinden sonra yürürlüğe giren 6415 sayılı Kanunun 4. maddesinde düzenlenen terörizmin finansmanı suçunu oluşturacağı...” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 24.05.2013, E. 2013/3826, K. 2013/8235; “Sanıkların 2008 yılı ve öncesinde kırsalda faaliyet gösteren silahlı terör örgütü PKK mensuplarına değeri para ile temsil edilebilen giyim eşyası, gübre, mutfak tüpü, dürbün, erzak ve yaşam malzemesi vermek ve temin etmek biçimindeki eylemlerinin suç tarihinde yürürlükte bulunan 3713 sayılı Kanunun 8/1 ve hüküm tarihinden sonra yürürlüğe giren 6415 sayılı Kanunun 4. maddesinde düzenlenen terörizmin finansmanı suçunu oluşturacağı...”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 22.05.2013, E. 2013/3017, K. 2013/8053; “Sanıkların 2008 yılı ve öncesinde kırsalda faaliyet gösteren silahlı terör örgütü PKK mensuplarına değeri para ile temsil edilebilen giyim eşyası, jeneratör, branda, erzak ve yaşam malzemesi temin etmek ve bunların kırsala taşınmasını sağlamak biçimindeki kanıtlanan eylemlerinin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 3713 sayılı Kanunun 8/1, hüküm tarihinden sonra yürürlüğe giren 6415 sayılı Kanunun 4. maddesinde düzenlenen terörizmin finansmanı suçunu oluşturacağı...”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.05.2013, E. 2013/2751, K. 2013/7962; Ayrıca bkz: Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.05.2013, E. 2013/7052, K. 2013/7819; Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, op.cit., s. 8938.

malzeme temin etmesi, terör örgütüne yardım etme suçu olarak değil, terörizme finansman sağlama olarak nitelendirildiği görülmektedir. Yargıtay'ın gerekçesi, parasal nitelikteki yardımların finansman sağlama kapsamına girdiği doğrudur.

7. Terör Örgütünün Propagandasını Yapma

Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, terör amaçlı örgütlenme suçu ile aynı madde altında düzenlenmektedir. 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ilgili hükmüne göre, terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmektedir. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunması öngörülmektedir. Ancak, terör örgütünün propagandasını yapma suçu yukarıdaki hükümle sınırlı değildir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde; örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, slogan atılması, ses cihazları ile yayın yapılması, terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi de bu suçun kapsamına dahil edilmektedir. Ayrıca 6638 sayılı Kanun'la eklenen fıkra uyarınca, terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerini gizlemek amacıyla yüzünü tamamen veya kısmen kapatanlar için üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir.

Propaganda, “siyasi bir amacı ya da bakış açısını teşvik etmek için kullanılan taraflı ya da yanıltıcı mahiyetteki bilgi” olarak tanımlanmaktadır¹¹⁹⁷. Propaganda terimi pejoratif anlamda kullanılmakla birlikte övme olgusunu da bünyesinde barındırmaktadır¹¹⁹⁸. Yargıtay'ın muhtelif kararlarında propagandanın, “belli bir görüşün toplum içinde yayılmasını, fikir ve kanaatlerin kökleşmesini sağlamak için bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak her türlü maddi ve manevi araca

¹¹⁹⁷ Angus Stevenson (Ed.), **Oxford Dictionary of English**, Third Edition, Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 1423.

¹¹⁹⁸ Hafizoğulları-Kurşun, “Örgütlü Suçluluk”, **op.cit.**, s. 41.

başvurarak telkin, teşvik ve etkide bulunmak”¹¹⁹⁹, “belirli bir düşüncenin toplum içinde yayılmasını ve yerleşmesini sağlamak amacıyla bu görüşün yayılması, birden fazla kişinin bilgisine ulaştırılması ve onlar üzerinde etkili olunması”¹²⁰⁰, “bir düşünceyi yandaş kazanmak için birden fazla kişinin bilgisine duyurmak, iletmek, ulaştırmak amacıyla yayma hareketi”¹²⁰¹ şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Örgütlenme suçunda, failin, örneğin örgütü organize etmek, örgütsel faaliyetler konusunda talimatlar vermek, örgütün hiyerarşisi içinde yer aldığını belli eden unsurları taşımak gibi hareketleri suç oluştururken; propaganda suçunda fail, örneğin, örgütü tanıtmaya ya da övme mahiyetinde bilgi paylaşımı yapmaktadır. Dolayısıyla, propaganda yapma fiilinin maddi niteliği gereği bağımsız bir fiil olduğunu ve örgütlenme fiilinden ayrı mahiyette olduğunu; bu nedenle, maddi unsur bakımından, terör örgütünün propagandasını yapma suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçunun oldukça farklı olduğunu teslim etmek gerekmektedir. Bununla beraber, terör örgütlerinin –örgütsel anlamda- propaganda faaliyetini örgütün çalışmalarının bir parçası olarak yürüttüğü söylenebilir. Terör amaçlı örgütlenme suçunu işleyen kişi, terör örgütünü kurma, yönetme ya da terör örgütüne üye olma fiilleriyle bir örgütlenme suçu işlemektedir. Buna karşılık, terör örgütünün propagandasını yapan kişi, terör örgütünün kurucusu, yöneticisi, üyesi olabileceği gibi örgütle organik bağı bulunmayan bir kişi olması da mümkündür¹²⁰². Failin örgüt mensubu olsun ya da olmasın, herkes olabilmesi bakımından örgüte yardım etme suçu ile örgütün propagandasını yapma suçu benzerlik arz etmektedir¹²⁰³.

Terör örgütünün propagandasını yapma suçu ile terör amaçlı örgütlenme suçunun karşılaştırılması bakımından 6352 ve 6459 sayılı Kanun’larla Terörle Mücadele Kanunu’nda yapılan değişiklikler önem taşımaktadır. Bu değişikliklerden önce, 3713 sayılı Kanun’un 3. maddesi ile Türk Ceza Kanunu’nun 314. ve dolayısıyla 220. maddesi arasındaki atıf ilişkisi dolayısıyla somut olayın koşullarına göre bazı hallerde propaganda suçunu işleyen kişiler, terör örgütüne üye olma fiilinden dolayı cezalandırılmaktaydı. Yargıtay, failin işlediği fiillerin yoğunluğunu göz önünde bulundurarak, propaganda fiilinin terör örgütünün stratejisi çerçevesinde

¹¹⁹⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 16.3.1999, E. 1999/9-33, K. 1999/38.

¹²⁰⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 18.2.1991, E. 1990/9-341, K. 1991/34.

¹²⁰¹ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 6.4.1994, E. 1994/1227, K. 1994/3479.

¹²⁰² Can Çelik, **Terörizmin Propagandası Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s. 116.

¹²⁰³ Hafızogulları-Kurşun, “Örgütlü Suçluluk”, **op.cit.**, s. 65.

örgütsel faaliyet kapsamında kalması halinde örgüt adına suç işleme suçu olarak nitelendirmektedir¹²⁰⁴. 2008 tarihli bir kararda, fiillerin yoğunluğu ya da niteliği, propagandanın içeriği, hitap ettiği kitle, gerçekleştirildiği ortam gibi unsurlara göre değerlendirilmektedir¹²⁰⁵.

6352 sayılı Kanun'la¹²⁰⁶ 3713 sayılı Kanun'un 2. maddesi değiştirilerek örgüte üye olmayıp örgüt adına suç işleyenlerin örgüt mensubu olarak cezalandırılmaması öngörülmüştür. Yine aynı doğrultuda 6459 sayılı Kanun'la¹²⁰⁷ 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesine bir fıkra eklenmiş olup bu fıkranın a bendi uyarınca terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına terör örgütünün propagandasını yapma suçunu işleyenlerin 5237 sayılı Kanunun 220'nci maddesinin altıncı fıkrasında tanımlanan suçtan (örgüte üye olunmaksızın örgüt adına işlenen suçtan) dolayı ayrıca ceza verilmemesi açıkça düzenlenmiştir.

İki suçun yöneldiği amaçlar bakımından propaganda yapma fiili daha spesifik bir nitelik arz etmektedir. Terör örgütünün propagandası, örgütü meşrulaştırma, örgüte destek sağlama gibi amaçlara yönelik bir faaliyetken terör amaçlı örgütlenme, 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde belirtilen, çok daha kapsamlı amaçlara yönelik bir faaliyet olarak nitelendirilebilir.

Terörizmin finansmanı suçu gibi terör örgütünün propagandasını yapma suçu (TMK m. 7/2) da terör örgütüne yardım etme suçu (TMK m. 7 ve TCK m. 314 dolayısıyla TCK m. 220/7) ile karşılaştırılmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bir kararına göre, "3713 sayılı Yasanın 7/2. maddesi ile 5237 sayılı TCY'nın 220/7. maddesinin unsurları benzerlik arz etmekte ve bir kısım fiiller her iki maddede de düzenlenmiş bulunmakta ise de uygulamada benimsenen en ayırıcı ölçüt yardım fiillerinin maddi nitelikte bulunup bulunmamasıdır. Maddi nitelikteki yardım fiilleri suç tarihinde yürürlükte bulunan normlar dikkate alınmak suretiyle 5237 sayılı

¹²⁰⁴ Çelik, *op.cit.*, s. 116.

¹²⁰⁵ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 4.11.2008, E. 2007/9184, K. 2008/11733.

¹²⁰⁶ Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6352, Kabul Tarihi: 02.07.2012, Resmi Gazete: 05.07.2012, Sayı: 28344.

¹²⁰⁷ İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 6459, Kabul Tarihi: 11.04.2013, Resmi Gazete: 30.04.2013, Sayı: 28633.

TCY'nın 220/7. maddesi kapsamında, maddi nitelikte olmayan fiiller ise 3713 sayılı Yasa'nın 7/2. maddesi kapsamında değerlendirilmelidir.”¹²⁰⁸

Terör örgütünün propagandasını yapma suçunun, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin 8. fıkrasında düzenlenen suç örgütünün propagandasını yapma suçundan örgütün niteliği dışında ayrı bir özellik taşımadığı yönünde görüşler vardır¹²⁰⁹. Ancak, terör örgütünün propagandasının, genel suç örgütünden farklı olarak, 3713 sayılı Kanun'un 7/2 hükmü uyarınca “cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde” yapılması gerektiği açıktır. Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde buna benzer bir koşulun aranmaması genel suç örgütünün hukuki mahiyetine daha uygun düşmektedir¹²¹⁰. Kanun'daki bu düzenleme terör örgütü ile genel suç örgütü arasındaki nitelik farkını ortaya koyması bakımından da ayrıca dikkat çekicidir.

G. Suçun Unsurları

1. Maddi Unsur

a) Terör Örgütü Kurmak

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre kurmak, “bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, tesis etmek, bir araya getirmek, toplamak” anlamına gelmektedir¹²¹¹. Terör örgütü kuran kişi, örgüte fiilen varlık kazandıran, amaç suçları işlemeye elverişli olacak şekilde örgütün organizasyonunu şekillendiren, kişileri bir araya getiren, iradelerini birleştiren ve gerekli asgari araçları sağlayan kişidir¹²¹². Örgütü kurmak, “belirli bir amaç etrafında birçok kişiyi birleştirmek ve organize etmek”tir¹²¹³. Yargıtay, örgüt kurma fiilini “suç işlemek amacıyla yeni bir örgütün oluşturulması veya var olan yasal bir teşkilatın suç örgütüne dönüştürülmesi” şeklinde tanımlamaktadır¹²¹⁴.

¹²⁰⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 12.2.2008, E. 2007/9-230, K. 2008/23; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 66.

¹²⁰⁹ Çelik, *op.cit.*, s. 108.

¹²¹⁰ Yenidünya-İçel, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, *op.cit.*, s. 815.

¹²¹¹ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.587f8c3a8d51d6.05029273, erişim tarihi: 18.01.2017.

¹²¹² Simeone, **I Reati Associativi**, *op.cit.*, s. 257.

¹²¹³ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 208.

¹²¹⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

Failin örgüt kurma iradesi ile örgütün oluşum sürecini şekillendiren davranışları, kurma fiili kapsamında değerlendirilebilir¹²¹⁵. Ayrıca terör örgütü kuran kişinin aynı zamanda örgüt hiyerarşisini ve disiplinini sağlamış olması gerekir¹²¹⁶. Örgütü kuran kişinin, ancak örgütün mensupları arasındaki bağlantıyı kurup disiplini sağladığı takdirde örgüt hiyerarşisini ve dolayısıyla örgütü tesis etmiş sayılacağı düşünülmektedir¹²¹⁷. Bununla beraber, yukarıda, örgütün nitelikleri kapsamında, “hiyerarşi” başlığı altında belirtildiği gibi sözü edilen örgüt hiyerarşisinin gevşek ya da sıkı olması örgütün oluşması açısından önem taşımamaktadır¹²¹⁸. Bir görüşe göre, kanunlara uygun biçimde kurulmuş ve yasal faaliyet gösteren bir oluşumun sonradan bir suç örgütüne dönüştürülmesi mümkündür¹²¹⁹. Bu görüş kabul edilirse, terör örgütü kuran kişinin yasal bir oluşumu, “terör örgütü” niteliği taşıyan bir örgüte tümüyle dönüştürmek için gerekli davranışların tamamını yerine getirmesi gerekecektir.

Terör örgütü kurmak, terör amaçlı örgütlenme suçunun seçimlik hareketlerinden biridir¹²²⁰. Bazı yabancı ülkelerin kanunlarında örgütün kurulmasına öncülük eden kişiler de cezalandırılmaktayken¹²²¹; 3713 sayılı Kanun’un m. 7/1 hükmü, kurma fiili bakımından öncülük eden kişileri değil, örgütü kuran kişilerin cezalandırılmasını öngörmektedir. Dolayısıyla, Türk hukuku bakımından, öncülük etme, kurma fiiline dahil değildir. Örgütün kurulmasına öncülük eden kişiler için ancak teşebbüs sorumluluğundan söz edilebilecektir¹²²². Bununla beraber, örgütün kurulmasına öncülük etme, kurulma sürecine etkide bulunma gibi davranışların da örgüt kurma fiiline dahil olduğu yönünde görüşler mevcuttur¹²²³.

¹²¹⁵ Ahmet Gökcen, “Kamu Barışına Karşı Suçlar (m. 213-222)”, s. 17, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/118.doc>, erişim tarihi: 28.05.2017

¹²¹⁶ Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 80.

¹²¹⁷ Baltacı, **op.cit.**, s. 183; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 208.

¹²¹⁸ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 216.

¹²¹⁹ Dursun, **op.cit.**, s. 123.

¹²²⁰ Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 120.

¹²²¹ **Ibid.**, s. 120-121; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 683.

¹²²² Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 121.

¹²²³ Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, **op.cit.**, s. 106; Gültaş, **op.cit.**, s. 22.

Terör örgütü kurma fiilinin ani nitelikte olduğu değerlendirilmektedir¹²²⁴. Yargıtay da bu görüştedir¹²²⁵. Her ne kadar terör örgütü kurma girişiminde bulunan kişinin örgütün oluşması için üye olma önerisinin bir zaman dilimine yayılabileceği, dolayısıyla mütemadi bir nitelik taşıyabileceği ileri sürülse de örgüt, teklifin ancak yeterli sayıda üyenin kabulü anında teşekkül edeceği için bu fiilin ani nitelikte olduğunu kabul etmek gerekir. Örgüt kurma fiilinin ani nitelikte olmasından dolayı örgütü kuran failin cezalandırılması, amaç suçların işlenmeye başlanmasına ya da işlenmesine bağlı değildir¹²²⁶. Suç, örgütün kurulmasıyla oluşur.

Örgütü kuran kişi, yukarıda belirtilen koşulları sağladığı sürece tek kişi olabilir¹²²⁷. Ancak, örgütün teşekkülü için yeterli sayıda (kurucu dışında iki) üyenin bir araya getirilmiş olması gerekir. Örgütü kurma girişiminde bulunan kişinin teklifinin muhataplarına ulaşmaması veya muhataplarının teklifi reddetmesi halinde örgüt teşekkül etmemiş olacağına göre, örgüt kurma fiilinin gerçekleştiğinden de bahsedilemeyecektir¹²²⁸. Bu durumda teşebbüs sorumluluğundan söz edilebilir. Örgüte katılma teklifinin kabulü halinde ise örgüt kurma fiili işlenmiş olacaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki örgütü kuran kişinin örgüte önderlik eden kişi olmaması, örgüt kurma fiilinden dolayı cezai sorumluluğun doğmasına engel teşkil etmemektedir¹²²⁹. Bundan başka, kurulan örgütün faaliyetlerini sürdürmesi örgütü kuran kişinin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır¹²³⁰.

Örgüt kurma fiili, örgütün teşekkülü için gereken tüm hareketlerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır¹²³¹. Bazı yazarlara göre, failin örgütü kurmak için örgüte üye sağlamanın yanı sıra silah, cephane ve benzeri araç-gereç temin etmek, görev taksimi yapmak gibi gereklilikleri yerine getirmesi örgütün teşekkülü için zorunludur¹²³². Yine, örgütün teşekkülü için önemli ölçüde finansal destek ya da bilgi

¹²²⁴ Baltacı, *op.cit.*, s. 183; Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 216; Taştan, *op.cit.*, s. 80; Özek, *Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler*, *op.cit.*, s. 371-372; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 673.

¹²²⁵ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹²²⁶ Taştan, *Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu*, *op.cit.*, s. 80; Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 216.

¹²²⁷ Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 121.

¹²²⁸ *Ibid.*

¹²²⁹ Taştan, *Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu*, *op.cit.*, s. 80.

¹²³⁰ Tozman, *op.cit.*, s. 249.

¹²³¹ Baltacı, *op.cit.*, s. 183.

¹²³² Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 216; Baltacı, *op.cit.*, s. 183.

sağlamak bu kapsamda değerlendirilmektedir¹²³³. Örgütün işlemeyi amaçladığı suçlara ilişkin ayrıntıların belirlenmesi, bu suçların icrası için “süreklilik ve devamlılık gerektiren faaliyetlerin” yerine getirilmesi gerekmemeyle birlikte¹²³⁴, örgüt mensuplarının işlevsel sorumluluklarının bir ölçüde belirlenmiş olması gerektiği düşünülmektedir¹²³⁵. Buna karşılık, başka bazı yazarlara göre, örgüt kurma fiilinin oluşması için örgütün mensupları arasında görev paylaşımının yapılması zorunlu değildir¹²³⁶. Yargıtay’a göre, örgüt kurma fiilinden bahsedebilmek için faillerin hiyerarşik bir yapı içerisinde işbölümü yapması, süreklilik arz edecek biçimde planlı, ortak bir anlayışla belirsiz sayıdaki suçları işlemek için bir araya getirilmesi gerekmektedir¹²³⁷. Kanaatimizce, “kurma” fiilinin cezai sorumluluğunun doğması için belli ölçüde örgütün amaç suçları işleyebilir hale gelmesi gerekir. Ayrıntılı olmasa da belli düzeyde görev paylaşımı, örgütün teşekkülü bakımından gerekli görünmektedir.

Örgütü kurma fiili, doğal olarak, örgütün teşekkülüyle doğrudan ilgilidir. Bu bağlamda, uygulamada, yargı organları tarafından hukuki incelemeler dışında, örgütün terör örgütü niteliği taşıyıp taşımadığı hususunda, Emniyet Genel Müdürlüğü’nden örgütün tüzüğü ve programı talep edilmekte olup örgütün icra ettiği silahlı eylemler de dikkate alınmaktadır¹²³⁸. Kuşkusuz, Emniyet Genel Müdürlüğü’nün görüşü, ceza muhakemesi hukukunun temel ilkeleri uyarınca, bağlayıcı değildir. Ancak, örgütün terör örgütü niteliği taşıyıp taşımadığı hususunda idari bir makamın görüşünün alınması eleştirilmektedir¹²³⁹. Bu noktada, çalışmanın ikinci bölümünde, yabancı hukuk düzenlemeleri bahsinde incelenen İngiliz mevzuatının hükümlerini hatırlatmak yararlı olabilir. 2000 tarihli Terörizm Kanunu’na göre terör örgütleri Kanun’un ekinde liste halinde belirlenmiş örgütlerin yanı sıra bu örgütlerle aynı ismi taşıyan örgütler olduğu belirlenmiştir (m. 3/1). Bir örgütün söz konusu listeye eklenmesi, listeden çıkarılması konusunda Devlet Bakanının yetkili kılındığı görülmektedir. Böylece, bir örgütün terör örgütü olarak tanınmasında, Kanun, karar alma yetkisine sahip makamı güçlü bir yetkiyle

¹²³³ Tozman, **op.cit.**, s. 247. Sağlanan bilgi, literatürde “know-how” olarak ifade edilmektedir. **Ibid.**

¹²³⁴ Baltacı, **op.cit.**, s. 183.

¹²³⁵ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 216.

¹²³⁶ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, **op.cit.**, s. 548; Yenidünya-İçer, **op.cit.**, s. 802.

¹²³⁷ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 10.07.2000, E. 2000/10810, K. 2000/13581. Gültaş, **op.cit.**, s. 21-22.

¹²³⁸ Emek, **op.cit.**, s. 177.

¹²³⁹ **Ibid.**

donatmıştır¹²⁴⁰. Bununla beraber, bir örgütün yasa dışı örgütler listesinden çıkarılması hususunda, Yasa Dışı Örgütler Başvuru Komisyonu aracılığıyla parlamento ayrıntılı bir denetim yetkisine sahiptir¹²⁴¹. Devlet Bakanı, bu yetkisini terör eylemi işleyen, terör eylemlerine iştirak eden, terörizm için hazırlık faaliyetleri yürüten, terörizmi teşvik eden veya cesaretlendiren ya da başka bir şekilde terörizmle ilişkili bir faaliyet ortaya koyan örgütlerle sınırlı olmak kaydıyla kullanabilmektedir. Görüldüğü gibi İngiliz mevzuatında, terör örgütlerinin kanunun ekinde yer alan listede belirlendiği, idari bir makam olmamakla beraber, siyasi bir nitelik taşıyan Devlet Bakanı'nın bir örgütün listeye dahil edilmesi hususunda yetkili kılındığı gözlemlenmektedir. Ancak, yukarıda belirtildiği üzere, kanunu yapan parlamentonun kaydadeğer bir denetim yetkisi olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Kanaatimizce, Türk yargı mercilerinin söz konusu örgütlerle ilgili olarak birtakım teknik veriler temin etmek için Emniyet Genel Müdürlüğü'nden talepte bulunması sakınca yaratmamakla birlikte, örgütün "terör örgütü" niteliği taşıyıp taşımadığı, failin kurduğu örgütün niteliği doğrudan mahkeme tarafından tespit edilmek durumundadır¹²⁴².

¹²⁴⁰ Walker, **Terrorism and the Law**, op.cit., s. 349.

¹²⁴¹ **Ibid.**, s. 350.

¹²⁴² Mahkeme kararlarında terör örgütlerinin kurulmasına ilişkin tespitleri hem terör örgütünü kurma fiilinin açıklığa kavuşması bakımından hem de terör örgütünün teşekkül süreci bakımından önemlidir. Buna örnek olarak PKK terör örgütüne ilişkin Dargeçit Asliye Mahkemesi'nin E. 2012/4, K. 2012/91 sayılı kararı gösterilebilecektir:

"1974 yılında Ankara ili Tuzluca'yı semtinde Abdullah Öcalan, Kesire Yıldırım (Öcalan), Haki Karer, Cemil Bayık ve Kemal Pir isimli şahıslarca PKK örgütünün fikri temelleri atılmıştır. Bir süre "Kürdistan Devrimcileri, Apocular, UKO'cular" gibi isimler altında silahlı örgütsel faaliyette bulunan ve yeterli taraftar sayısı ve silahlı gücüne ulaşıkları ve örgütsel asgari yapılanmalarını tamamladıklarına karar veren örgüt mensubu Abdullah Öcalan ve arkadaşları tarafından 27 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır ili Lice ilçesi Fis köyünde yapılan PKK'nın kuruluş kongresi olarak bilinen toplantı sonunda alınan kararlar doğrultusunda PKK (Partiya Karkeren Kürdistan-Kürdistan İşçi Partisi) terör örgütü fiilen kurulmuştur. Bu toplantı aynı zamanda örgütün 1. Kongresi niteliğinde kabul edilmiştir. PKK örgütünün nihai amacının Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal düzenini silah zoruyla değiştirerek ülke topraklarının belirli bir kısmını ve bir kısım komşu ülkelerinde bir kısım topraklarını kapsayacak şekilde Marksist-Leninist ideoloji ile yönetilen ve Kürdistan diye adlandırdıkları bağımsız bir devlet kurmaktır. Bu nihai amaca ulaşabilmek için ülke içinde ve dışında çok yoğun ve yaygın silahlı terör olayları gerçekleştirilmiştir. 04-10.04.2002 tarihleri arasında gerçekleştirdikleri 8. kongrelerinde ismini KADEK (Kongreya Azadi-ü Demokrasiye Kürdistan-Kürdistan Halk Kongresi) olarak değiştirmiştir. 27.10.2003 – 06.11.2003 tarihleri arasında gerçekleştirdikleri 9. kongrelerinde örgütün ismini Kongra-Gel ... olarak değiştirmiştir. 28 Mart – 4 Nisan 2005 tarihleri arasında PKK'nın yeniden yapılandırılması kongresi adı altında düzenlenen toplantıda tekrar PKK ismini kullanmaya başlamıştır. Ayrıca terör örgütünün nihai amacına ulaşması amacı doğrultusunda kullanılmak üzere örgütün hapisteki sözde lideri Abdullah Öcalan tarafından örgütlenme eylem tarzı olarak KKK (Koma-Komalen-Kürdistan/Kürdistan Demokratik Konfederalizmi) isminde yeni bir örgüt içi yapılanmaya gidilmiştir. KADEK, KONGRA-GEL ve PKK isimlerini kullanmaya devam eden terör örgütü; Avrupa Birliği'ne üye ülkeler tarafından 5 Nisan 2004 tarihi itibarıyla KADEK ve KONGRA-GEL'in PKK terör örgütünün devamı niteliğinde olduğu ve her üç örgütün tek bir örgüt olduğundan bahisle KADEK ve KONGRA-GEL isimleri de PKK isminin yanında terörist örgütler listesine dahil edilmiştir. PKK terör örgütünün, 765 sayılı TCK'nun 168. maddesi ve 5237 sayılı TCK'nun 314. maddesi kapsamında silahlı bir terör örgütü olduğu

bağımsız mahkemelerin ve yüksek Yargıtay'ın kararları ile sabit olup terör örgütünün halen faal olduğu, nihai amacı çerçevesinde eylem ve faaliyetlerini sürdürdüğü bilinmektedir..." Emek, **op.cit.**, s. 180, 187 numaralı dipnot. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nin benzer nitelikteki, E. 2011/216, K. 2012/540 ve E. 2012/322, K. 2012/581 sayılı kararları için bkz: Emek, **op.cit.**, s. 181, 187 numaralı dipnot.

5237 sayılı Kanun öncesindeki silahlı örgüt-terör örgütü ayırımına ilişkin tartışmalar bir kenara bırakılırsa, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun Hizbullah terör örgütüne ilişkin tespitleri ise şu şekildedir:

"Anayasal düzeni yıkarak şer'i esaslara dayalı teokratik bir devlet kurmak amacını gerçekleştirmek için tebliğ (propaganda), cemaat (teşkilatlanma) ve cihat (savaş) biçiminde üç aşamalı bir strateji takip eden, askeri ve siyasi kanat olarak hiyerarşik bir sistem içinde hücre tipi yapılanmaya sahip olan, silahlı tehdit, kaçırma ve öldürme yöntemlerine sıklıkla başvurduğu anlaşılan yasadışı Hizbullah örgütünün 765 sayılı TCK'nun 146. maddesindeki amaç suçu gerçekleştirmek üzere kurulmuş silahlı çete niteliğinde olduğu kuşkusuzdur." Gültaş, **op.cit.**, s. 143'ten aktaran Emek, **op.cit.**, s. 181. Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması terör örgütüne ilişkin tespitleri ise şu şekildedir:

"Örgütün temelleri Fethullah Gülen tarafından 1966 yılında atılmış, 1970'li yıllara kadar Yeni Asya grubu içinde yer alan Gülen, bu tarihten sonra İzmir Kestane Pazarı Kuran Kursunda görev yaptığı dönemde çevresinde bulunan arkadaşları ile birlikte dini motifleri istismar etmek suretiyle örgütün çekirdek kadrosunu oluşturarak müstakil şekilde hareket etmeye başlamış, faaliyetlerini daha ziyade 13-18 yaş grubundaki öğrenci ve genç kesim üzerinde yoğunlaştırarak teyp/video kasetlerine çekilen vaaz konuşmaları, sohbet toplantıları ve özellikle yaz kamplarında görüşlerini buluşturduğu sempatzan grubu ile kendi adıyla anılan örgütünü kurmuştur. Örgüt, 1978 yılında yayımlanmaya başlayan Sızıntı dergisi ile basın yayın ve propaganda alanında yeni bir güç kazanmıştır. Bir din adamının tersine, içinde bulunduğu güç dengesine ve şartlara göre tutum ve davranışlarını değiştiren Gülen, hakkında arama kararı bulunmasına rağmen, 12 Eylül Askeri Darbesinin hemen öncesinde, yapılan askeri darbelerle desteğini vurgulamış, kendisine bağlı Sızıntı dergisinin Haziran 1979 tarihli sayısında yer alan "Asker" adlı başyazısında; "onun süngüsü, yüz defa iniltimizi dindirdi ve ateşimize su serpti. Yakın tarihimizde dahi kaç defa onda mazinin tebessüm eden çehresini ve yıldırımlaşan celadetini gördük... Eğer, atık davranıp da yıllardan beri hazırlanan karanlık emellerin önüne geçilmeseydi, bütün bir millet olarak inkisar içinde ağlamadan başka çaremiz kalmayacaktı. Tuğa selam, sancağa selam ve onu tutan sancağa binlerce selam." cümlelerine, 12 Eylül Askeri Darbesi sonrasında yine Sızıntı dergisinin Ekim 1980 tarihli sayısında kaleme aldığı "son karakol" başlıklı yazısında da; "ümidimizin tükendiği yerde Hızır gibi imdadımıza yetişen Mehmetçiğe bin kere daha selam duruyoruz" ifadelerine yer vermiştir.

1990'lı yılların başından itibaren yurt dışına açılmaya başlayan örgüt, hızlı bir büyüme ile kısa bir zaman dilimi içerisinde dünya genelinde 160 ülkede faaliyet gösterir hale gelmiştir.

Örgüt "tek kişiyi kutsal, insanüstü, yarı Tanrı gibi görüp onu muhterem sayarak iman ettiği için" lideri Fethullah Gülen adıyla anılmaktadır. Terör örgütü mensupları ve örgüt sempatzanları, kendilerini belirsiz şekilde "hizmet hareketi", "camia" ve nadiren de "cemaat" olarak isimlendirmektedir. Örgütün özellikle belirlediği bu muğlak ve anlamsız isimlendirmeleri, sahip olduğu "hayalet-karanlık" vasfını güçlendirmek, amacını gizlemek ve masum göstermesine yönelik bir algı çalışmasıdır. Örgütün kurucusu; üyeleri tarafından "kainat imamı", "kutsal insan", "büyük efendi", metafizik alemle ve öbür tarafla istişare etme özelliği olan, "mehdi", "Mesih", "kutsal kişi", "muhterem", "hoca efendi" sıfatlarıyla ifade edilen Fethullah Gülen'dir. İslami düşünceyi topluma yayma gayretinde olduğu izlenimi veren, kendisini içinde bulunduğu sosyo-politik koşullara çok iyi uyarlayan, dönemsellik iktidar dengelerini okuyarak siyasi partilerden özerk kalmaya özen gösteren Gülen, din, siyaset ve para üçgeninde etkinliğini artırarak örgütünü geliştirmiş, duygusal ve fiziksel öğeleri de katmak suretiyle kullandığı hitabet tarzıyla başta dini duyarlılığı bulunan kesimler olmak üzere toplumun her katmanından geniş kitleleri etkilemiştir. Örgütte, liderin verdiği kararı sorgulama anlamına gelebilecek her düşünce, eylem, tavır, kuvvetle ezilmekte, Fethullah Gülen'in ve ona bağlı diğer yöneticilerin tüm talimatları, aklın ötesinde bir kutsiyet kazandırılarak uygulanmaktadır.

Örgütün Amacı: Kuruluş yıllarından itibaren toplumun dini duygularını suistimal ederek "himmet" adı altında topladığı finans ile yurt içi ve yurt dışında faaliyete geçirdiği eğitim müesseseleri üzerinden amaç ve ilkeleri doğrultusunda yetiştirdiği öğrencilerini, elde ettiği ekonomik ve siyasi güçle örgütsel menfaat ve ideolojisi çevresinde kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin tüm Anayasal kurumlarını (Yasama, Yürütme ve Yargı erklerini) ele geçirerek, aynı zamanda uluslararası düzeyde etkili siyasi-ekonomik bir güç haline gelmek suretiyle anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Türk Devletini ve Türkiye Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini yıkmak ve Devleti ele geçirmek, temel hak ve

Terör örgütü tümüyle yasal kurum ve kuruluşlar dışında kurulabileceği gibi “muvazaalı” bir şekilde mevzuata uygun surette kurulmuş kurum ve kuruluşların çatısı altında da faaliyet gösterebilir¹²⁴³. Başlangıçta yasal amaçlarla kurulan bir teşkilatın sonradan suç (bu bağlamda terör) örgütüne dönüştürülmesi mümkündür¹²⁴⁴. Burada önemli olan, örgütün işlemeyi amaçladığı suçların belirli ve “münferit” olmamasıdır¹²⁴⁵.

b) Terör Örgütünü Yönetmek

Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin ilk fıkrasının son cümlesinde terör örgütünün faaliyetlerini düzenleyenlerin örgüt yöneticisi olarak cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Bu yüzden, terör örgütünü yönetme ve faaliyetlerini düzenleme fiilleri aynı başlık altında ele alınacaktır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde yönetmek, bir kuruluşun “belli şartlara uygun biçimde işlemesini sağlamak, idare etmek, birinin bir konudaki etkinliğine, çalışmasına yön vermek” şeklinde tanımlanmaktadır¹²⁴⁶.

Kanun koyucu yönetme fiilini kurma fiiliyle aynı şekilde cezalandırmayı öngörmüştür. Yöneticinin örgüt mensupları üzerindeki etkisinin bu tercihte rol oynadığı söylenebilir¹²⁴⁷.

Terör örgütünü yönetmek, örgüt hiyerarşisinin çeşitli basamaklarında örgütün amaçlarına ve yöntemlerine uygun biçimde örgüt faaliyetlerini sevk ve idare etmek olarak tanımlanabilir. Yönetici, suç ortaklığına komuta eden ve örgütün kurallarını gösteren kişidir¹²⁴⁸. Ancak, örgüt yönetme fiilinden söz edebilmek için öncelikli

hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini bozmak amacıyla kurulmuş terör örgütüdür.” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹²⁴³ Özgenç, **Suç Örgütleri**, 8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 20.

¹²⁴⁴ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 29.11.2006, E. 846, K. 8666.

¹²⁴⁵ Özgenç, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, (8. Baskı), s. 20.

¹²⁴⁶ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.587f8c441241d9.85525695, erişim tarihi: 18.01.2017.

¹²⁴⁷ Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, **op.cit.**, s. 262.

¹²⁴⁸ Simeone, **I Reati Associativi**, **op.cit.**, s. 257.

olarak kurulmuş, mevcut bir örgütün bulunması gerekir¹²⁴⁹. Örgütü yöneten fail, üst seviyede örgüt üyeleri arasında görev paylaşımı yapan ya da örgütün stratejisine yön veren¹²⁵⁰, örgütün temel amaçlarına yönelik olarak fiilen idare eden¹²⁵¹, örgütün amaçları uyarınca örgütü yönlendiren¹²⁵², örgütün içinde inisiyatif alma, kumanda etme, belli ölçüde bağımsız karar verme kudretine sahip olan¹²⁵³, terör örgütünün varlığını, gücünü, etkisini sağlayan, iç disiplinini tesis eden¹²⁵⁴ kişidir. Terör örgütünün yönetici kademesinin toplu düzeyde etki yaratabilecek, emir ve talimat verebilecek kişiler olması gerekmektedir¹²⁵⁵.

Örgütün faaliyetlerini planlama, örgüt içinde disiplini sağlama, hiyerarşide kendi seviyesinin altında bulunan kişilere emir ve talimat verme ve örgüt mensupları arasında koordinasyonu sağlama örgütü yönetmek kapsamında değerlendirilmektedir¹²⁵⁶. Ayrıca, örgütü yönetme fiiline örgüt üyelerine gerekli bilgi ve araçları temin etmenin de dahil edildiği gözlemlenmektedir¹²⁵⁷. Yargıtay’a göre, “Fail, hiyerarşik olarak örgüt üyeleri üzerinde bulunuyor, geniş bir alanda iş bölümü yapabiliyor, örgüt üyeleri üzerinde sevk ve idarede bulunabiliyor, örgütsel faaliyetlerin organizasyonunda, icrasında, harekete geçiren, engelleyen veya durduran olarak rol üstlenebiliyor, bu faaliyetleri denetleyebiliyor ise yönetici olarak kabul edilebilecektir”¹²⁵⁸. Yargıtay’ımız, failin, terör örgütünün, hangi isimle anılırsa anılsın, yüksek yönetim heyetinde yer almasını, örgüt adına istihbarat teşkilatlarıyla görüşmek gibi üst düzey temaslarda bulunmasını örgütü yönetme fiili bakımından yeterli görmektedir¹²⁵⁹.

¹²⁴⁹ Hafizoğulları-Kurşun, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **op.cit.**, s. 37

¹²⁵⁰ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 216; Baltacı, **op.cit.**, s. 183.

¹²⁵¹ Kurt, **Uygulamada Terör Suçları ve İlgili Mevzuat**, **op.cit.**, s. 406.

¹²⁵² Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 121; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 684.

¹²⁵³ Erkan Sarıtaş, “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Organize Suçlara İlişkin Düzenlemeler”, Ed. Fatih S. Mahmutoglu, **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2008, s. 147; Gültaş, **op.cit.**, s. 20.

¹²⁵⁴ Çetin Özek, “Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümlerde Cezalandırılan Hazırlık Hareketleri”, **İÜHFİM**, Cilt: 29, Sayı: 3, 1963, s. 485.

¹²⁵⁵ Nevzat Helvacı, **Terörle Mücadele Yasası ve İnsan Hakları**, (Sunuş Yazısı), Ankara: İnsan Hakları Derneği Yayınları, 1991, s. 7.

¹²⁵⁶ Taştan, “Silahlı Örgüt Kurmak, Yönetmek, Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 114; Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 80-81.

¹²⁵⁷ Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 121; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 684.

¹²⁵⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹²⁵⁹ “...yönetici konumundaki sanıklardan E. B.’in başta İslami Hareket Örgütünün Şura üyesi olmak gibi, K. K. ile M. A. T.’in ise başta Tevhid-Selam/Kudüs Ordusu örgütünün yöneticileri olarak, İran’da Kudüs Ordusu ve İran gizli servisi Sawama ile bağlantıya geçip, örgütsel görüşmeler yapmak

Paris İstinaf Mahkemesi, bir kararında, Fransa ve Belçika’da faaliyet gösteren ve Cezayir rejimini devirmeyi amaçlayan Silahlı İslam Ordusu adlı terör örgütünün faaliyetlerini ve propagandasını organize eden, istihbarat merkezini idare eden, örgüte eleman toplayan ve silah temin eden, örgütün operasyonlarını finanse eden faillerin söz konusu suçtan sorumlu olduğuna hükmetmiştir¹²⁶⁰.

Terör örgütünü yönetme fiili, terör amaçlı örgütlenme suçunun seçimlik hareketlerinden biridir. Terör örgütünü yöneten kişi, kuşkusuz, aynı zamanda terör örgütünün mensubudur. Dolayısıyla, örgütü yöneten kişiye ayrıca örgüt üyeliğinden dolayı cezai yaptırım uygulanamaz¹²⁶¹. Örgütü yöneten kişinin örgüt mensubu sıfatıyla terör örgütünün hukuken teşekkülü için gerekli üye sayısı kapsamında dikkate alınması, bu kişinin aynı zamanda üyelik fiilinden dolayı sorumlu tutulmasını gerektirmez.

“Yöneten” terimi kapsayıcı bir anlamı ifade eder. Örgütü yöneten kişi, örgütün kurucusu olmayabileceği gibi örgütün lideri de olmayabilir¹²⁶². Ancak örgüt lideri, örgütün yöneticilerinden biri¹²⁶³ olmakla beraber en güçlüsüdür. Lider, örgüt mensupları üzerinde önemli bir etkiye sahip olan ve örgüt faaliyetini sevk ve idare eden kişidir¹²⁶⁴. Örgütün lideri dışında yöneticilerinin olması mümkündür¹²⁶⁵. Ayrıca, yöneticinin görevinin askeri mahiyette olması da gerekmemektedir¹²⁶⁶. Bu bakımdan, önemli olan failin örgütü fiilen sevk ve idare edip etmediğidir¹²⁶⁷.

Kriminolojik olarak, bir kişinin terör örgütünde yönetici konumuna gelmesi belli bir süreci gerektirmektedir. Bu doğrultuda, başlangıçta sempatizan olan fail,

gibi örgütü sevk ve idare kapsamında faaliyetlerde bulundukları” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 31.03.2014, E. 2013/14623, K. 2014/3651, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/9cd-2013-14623.htm>, erişim tarihi: 10.07.2017.

¹²⁶⁰ Cour d’Appel de Paris, 18 Décembre 2006, JurisData, N° 2006-325918, Benillouche-Maréchal, **Leçons de Droit Pénal Spécial**, op.cit., s. 156.

¹²⁶¹ Emek, op.cit., s. 195.

¹²⁶² Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, op.cit., s. 216; Baltacı, op.cit., s. 183.

¹²⁶³ Ahmet Caner Yenidünya-Zafer İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, İstanbul: Digesta Yayınevi, 2014, s. 36.

¹²⁶⁴ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, op.cit., s. 253.

¹²⁶⁵ Baltacı, op.cit., s. 183.

¹²⁶⁶ Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, op.cit., s. 81.

¹²⁶⁷ **Ibid.**

geçici veya kalıcı şekilde faaliyet gösterecek biçimde militanlaşmaktadır¹²⁶⁸. Ardından örgütün sınanmış, partizan bir mensubu haline gelmekte ve nihayet yöneticilik görevi üstlenmektedir¹²⁶⁹.

Failin örgüt yöneticisi olup olmadığı, örgütün organizasyon yapısı, hiyerarşisi ve kişilere verilen görevlerin önemi esas alınmak suretiyle belirlenecektir¹²⁷⁰. Ancak, failin hiyerarşik konumu, üstlendiği görevler esas alındığında dahi yargı uygulamasının belli bir hiyerarşik seviyenin üstünde bulunan kişileri örgüt yöneticisi sayıp sözü edilen seviyenin altındaki kişileri örgüt yöneticisi olarak değil, örgüt üyesi olarak değerlendirmesi kaçınılmazdır. Nitekim Yargıtay içtihatlarında bu konuda devamlılık arz eden bir kanaat olduğu görülmektedir. Buna göre, örgütün merkezi teşkilatında askeri¹²⁷¹ ya da siyasi kanat sorumluları ile şehir yapılanmasında bölge ve il sorumluları¹²⁷² örgüt yöneticisi olarak; buna karşılık, daha alt seviyede, şehirde ilçe, belde, mahalle sorumluları, kırsalda ise tim, manga, bölük düzeyindeki sorumluları örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır¹²⁷³. Bununla beraber, yargıcın tümüyle örgüt içi hiyerarşiye bağlı kalmadan, failin örgütün içindeki pozisyonunu, görevlerinin kendine özgü önemini göz önünde bulundurarak hüküm vermesi daha isabetli olacaktır. Somut olayın özellikleri de değerlendirilmek durumundadır¹²⁷⁴. Örgüt yöneticisi olduğu düşünülen kişinin örgüt içinde taşıdığı sıfat değil, fiilen icra ettiği faaliyetler dikkate alınmalıdır¹²⁷⁵. Bu doğrultuda belirtmek gerekir ki bazı yargı kararlarında failin örgüt içindeki pozisyonunun dışında, faaliyetlerinin niteliği, yaşı ve diğer kişisel özelliklerinin göz önünde bulundurularak yönetici sıfatı taşıyıp taşımadığı saptanmaktadır¹²⁷⁶.

¹²⁶⁸ Marret, *Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>*, *op.cit.*, s. 53.

¹²⁶⁹ *Ibid.*

¹²⁷⁰ Baltacı, *op.cit.*, s. 183.

¹²⁷¹ “Sanık Fahri’nin askeri kanat sorumlusu olup, 5237 sayılı TCK 314. maddesinde tanımlanan yönetici konumunda olduğu...”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 24.03.2008, E. 2008/729, K. 2008/2155, Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, *op.cit.*, s. 8925.

¹²⁷² Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 30.09.1993, E. 1993/3216, K. 1993/37370; Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 217.

¹²⁷³ Taştan, *Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu*, *op.cit.*, s. 80; Baltacı, *op.cit.*, s. 183.

¹²⁷⁴ Yenidünya-İçer, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma*, *op.cit.*, s. 36.

¹²⁷⁵ Taştan, *Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu*, *op.cit.*, s. 81.

¹²⁷⁶ *Ibid.*, s. 80. Yargıtay 9. Ceza Dairesi’nin vermiş olduğu bir kararda, failin örgüt içinde “uzun süre” boyunca “tabur komutanlığı, bölge sorumluluğu” yapmış olması, ardından “özel kuvvetler komutanlığı”nı üstlenmiş olması yönetici sayılması gerektiği şeklinde yorumlanmıştır. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 13.03.2006, E. 2006/470, K. 2006/1484; Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 217. Dolayısıyla, mahkemenin failin durumunu çeşitli faktörleri göz önünde bulundurarak genel bir bakış açısıyla değerlendirmesi gerekmektedir.

Terör örgütünü yöneten kişiler, 3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 ve 5237 sayılı Kanun'un m. 314/3 hükümlerinden dolayı Türk Ceza Kanunu'nun m. 220/5 uyarınca, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan da fail olarak sorumlu tutulmaktadır. Bu hükümle yaratılan durum, yeni bir suç tipi olmayıp örgütlenme suçundan dolayı oluşan sorumluluğunun genişletilmesidir¹²⁷⁷. Söz konusu hüküm, ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibinin ihlal edildiği gerekçesiyle eleştirilmektedir¹²⁷⁸. Diğer taraftan, bu hüküm, kanun koyucunun bu düzenlemesi yöneticinin verdiği talimatın örgüt üyesini tümüyle araç haline getirmesinden dolayı "organize yapı içerisinde otoriter ilişkilerden kaynaklanan egemenliğe dayalı dolaylı faillik" kapsamında değerlendirilebilir¹²⁷⁹. Dolaylı failliğin suçun gerçekleştirilmesinde başka birini araç olarak kullanmayı ifade ettiği ve esas itibariyle iştirak ilişkisi içermediği düşünülmektedir¹²⁸⁰. Bu bağlamda, örgüt yöneticilerinin örgütün icra ettiği eylemleri yönlendirme imkanına sahip olduğu varsayılmaktadır¹²⁸¹. Söz konusu varsayımın somut olayda gerçekleşmemiş olma ihtimali dolayısıyla, örgütü yöneten kişinin ancak örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen fiile ve bu fiilin failine hakim olması halinde sorumlu tutulması daha isabetli olacaktır¹²⁸². Üstelik, dolaylı faillik müessesesi, halihazırda Türk Ceza Kanunu'nda düzenlendiğine göre, örgütlenme suçu bağlamında ayrıca örgüt yöneticisinin örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan objektif olarak sorumlu tutulmasına ihtiyaç yoktur¹²⁸³.

3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmünde yönetmeden bağımsız olarak "organize etme" fiilinin yaptırım altına alınmadığı açıktır. Buna karşılık, bazı yabancı hukuk düzenlemelerinde "yönetmek" fiilinin yanı sıra "organize etmek" fiilinin de düzenlendiği gözlemlenmektedir. Buna örnek olarak İtalyan Ceza Kanunu'nun 270-bis maddesinin ilk fıkrası¹²⁸⁴ gösterilebilir. İtalyan doktrininde

¹²⁷⁷ Ersan Şen, **Suç Örgütü**, İstanbul: Yargın Yayınları, 2013, s. 72.

¹²⁷⁸ Kavlak, **op.cit.**, s. 305.

¹²⁷⁹ Mustafa Ruhan Erdem, "Organize Yapı İçerisinde Otoriter İlişkilerden Kaynaklanan Egemenliğe Dayalı Dolaylı Faillik ve TCK m. 220/5", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, Cilt II, Sayı: 1-2, 2014, s. 15-16; Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8925.

¹²⁸⁰ Ali Kemal Yıldız, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu: Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öğretiden Görüşler ve Yargıtay Kararları**, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2007, s. 115.

¹²⁸¹ Şen, **Suç Örgütü**, **op.cit.**, s. 75.

¹²⁸² **Ibid.**, s. 83.

¹²⁸³ Erdem, "Organize Yapı İçerisinde Otoriter İlişkilerden Kaynaklanan Egemenliğe Dayalı Dolaylı Faillik ve TCK m. 220/5", **op.cit.**, s. 30.

¹²⁸⁴ "Chiunque promuove, costituisce, organizza, dirige o finanzia associazioni che si propongono il compimento di atti di violenza con finalità di terrorismo o di eversione dell'ordine democratico è

genellikle, sözü edilen iki terim arasında kayda değer bir fark olmadığı; ancak organize etmenin örgüt mensupları arasında eşgüdümü sağlama, örgütün işleyişini sağlamlaştırmak için organize yapının uygun bir hale getirilmesi, örgüt içinde belli davranış kurallarının saptanması, örgütün işleyeceği eylemler için uygun yer ve zamanın belirlenmesi ile lüzumlu bilgi ve araçların temin edilmesini ifade ettiği düşünülmektedir¹²⁸⁵. Organize eden kişinin, örgütün verimliliğini ve gücünü tahkim etmeye yönelik olarak örgütü koordine ettiği; örgütü yöneten kişinin ise suç ortaklığına komuta eden ve örgütün kurallarını gösterdiği yönünde görüşler mevcuttur¹²⁸⁶. Bu fiiller, örgütün daha etkili faaliyet yürütmesini sağlamaya yöneliktir¹²⁸⁷.

Keza, Fransız Ceza Kanunu'nun 421-5 maddesinin ikinci fıkrası¹²⁸⁸ ile 421-6 maddesinin son fıkrasında yönetmek (*diriger*) fiili dışında organize etmek (*organiser*) fiili de cezalandırılmaktadır. Fransız düzenlemesi bakımından bir başka ilginç husus, organize etmek teriminin diğer örgütlenme suçlarında kullanılmayıp yalnızca terör amaçlı örgütlenme suçunda kullanılmasıdır.

Organize etmek, fonksiyonel bir şekilde şekillendirmek, düzenlemek, eşgüdüm sağlamak anlamına gelmektedir¹²⁸⁹. Örgütü organize etmek, örgütün varlığını sürdürmesi, gelişmesi, etkinliği için örgüt mensuplarının faaliyetlerini koordine etmeyi ifade eder¹²⁹⁰. Bu tanımlar ile “yönetmek” kelimesinin yukarıda belirtilen tanımı birlikte değerlendirildiğinde; Türkçede yönetme teriminin “organize etme”yi kapsadığı¹²⁹¹, bu nedenle, Terörle Mücadele Kanunu'nun m. 7/1 hükmünde bu terime yer verilmemesinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile belirlilik ilkesi açısından bir sakıncası olmadığı söylenebilir. Terörle Mücadele Kanunu'nun m. 7/1 hükmünde yer alan “örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır” ibaresi bu çerçevede değerlendirilerek örgütün faaliyetlerini

punito con la reclusione da sette a quindici anni.” Metinde görüldüğü gibi “dirigere” fiilinin dışında ayrıca “organizzare” fiili de cezalandırılmaktadır.

¹²⁸⁵ Gültaş, **op.cit.**, s. 20-21.

¹²⁸⁶ Simeone, **I Reati Associativi**, **op.cit.**, s. 257.

¹²⁸⁷ Gültaş, **op.cit.**, s. 21.

¹²⁸⁸ “Le fait de diriger ou d'organiser le groupement ou l'entente défini à l'article 421-2-1 est puni de trente ans de réclusion criminelle et de 500 000 euros d'amende.”

¹²⁸⁹ Bkz: Giunti, **Dizionario Italiano: Con Grammatica della Lingua Italiana per Stranieri**, Firenze: Giunti Gruppo Editoriale, 2001, s. 362.

¹²⁹⁰ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, **op.cit.**, s. 551.

¹²⁹¹ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 252-253.

düzenleyenlerin esasen örgütü “organize ettiğini”, böylece organize etmenin ayrıca belirtilmesine ihtiyaç olmadığını belirtmek gerekir.

c) Terör Örgütüne Üye Olmak

Terör örgütüne üye olmak, kişinin örgüt hiyerarşisinin hakimiyetine girerek¹²⁹² bu hiyerarşinin bir parçası olmasını, “iradesini örgütün iradesine terk etmesi”ni¹²⁹³ ifade eder. Ancak, örgüt üyeliği, failin örgüte katılmak yönünde gösterdiği iradenin somut davranışlarla gerçekleştirilmesi ve devamlılık teşkil etmesi halinde oluşmuş sayılacaktır¹²⁹⁴. Nitekim Yargıtay’a göre, “örgüt üyesi örgütle organik bağ kurup faaliyetlerine katılmalıdır. Organik bağ, canlı, geçişken, etkin, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumunu tespit eden bağ olup, üyeliğin en önemli unsurudur”¹²⁹⁵. Bu nedenle, terör örgütü üye olma fiili mütemadi niteliktedir¹²⁹⁶.

Laura Simeone’nin belirttiği gibi, örgüte üye olan kişi, örgüte dahil olarak, örgütün kurumsal varlığına katkıda bulunan kişidir¹²⁹⁷. Yargıtay’ımız da failin örgütün amaçlarına hizmet edip etmemesini kriter olarak kullanmaktadır¹²⁹⁸. Dolayısıyla, terör örgütüne üye olma fiiline ilişkin düzenlemelerin *ratio legis*’i ele alındığında, örgüte üye olan kişinin örgüte maddi katkıda bulunma potansiyelinin yeni sıra örgütün ihtiyaç duyduğunda bu kişiyi kullanma imkanının yarattığı manevi katkının varlığından bahsetmek gerekir¹²⁹⁹.

¹²⁹² Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 81.

¹²⁹³ Yenidünya-İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, **op.cit.**, s. 37.

¹²⁹⁴ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 217.

¹²⁹⁵ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹²⁹⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.04.2015, E. 2015/1069, K. 2015/840, **Yargıtay Kararları Dergisi**, Cilt: 42, Sayı: 3, Mart 2016, s. 766; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 217; Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8927.

¹²⁹⁷ Simeone, **I Reati Associativi**, **op.cit.**, s. 257.

¹²⁹⁸ “...Manisa’da kurulup bu yerde faaliyet gösteren suç örgütü içerisindeki hiyerarşik yapıya dahil olduğunun ve örgütün amacına hizmet ettiğinin sabit olmaması karşısında; sanığın suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olma suçunu işlediğine ... ilişkin, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde bulunmadığı kabul edilmelidir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 24.01.2017, E. 2016/6-1272, K. 2017/28, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/cgk-2016-6-1272.htm>, erişim tarihi: 20.07.2017.

¹²⁹⁹ Emek, **op.cit.**, s. 195-196.

Terör örgütüne üye olma fiili için iki kıstas bulunmaktadır¹³⁰⁰. Bunlardan ilki fail ile örgüt arasındaki örgütsel (organik) bağlantı, ikincisi, failin örgütlenme faaliyetinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz etmesidir¹³⁰¹.

Terör örgütüyle organik bağ içerisindeki failin suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için ayrıca örgüt faaliyeti çerçevesinde başka bir suç işlemesi gerekmez¹³⁰². Fransız yargı mercileri de örgüt mensuplarının örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlara kişisel olarak katılmasını gerekli görmemekte, örgüte katılma anında örgütün niteliğini bilmesini yeterli olarak değerlendirmektedir¹³⁰³. Failin örgüt hiyerarşisi içinde yer alması yeterlidir¹³⁰⁴. İtalyan Yargıtayı'nın eski kararlarında failin terör örgütü kapsamında işlenen suçlara katılmasına gerek olmadığı, kanunda yazılı terör amacına uygun örgüte sürekli olarak katılmasının yeterli olduğu belirtilmekteydi¹³⁰⁵. Ancak, söz konusu merciin nispeten yeni kararlarında, örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye marjinal düzeyde olmasa da belli ölçüde katkıda bulunmasının gerekli bulunduğu gözlemlenmektedir¹³⁰⁶.

Türk Yargıtayı'na göre, örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer almamanın yanı sıra örgütsel konumları tespit edilemeyen failin terör örgütüne üye olma fiilinden sorumlu tutulması mümkün değildir¹³⁰⁷. Öte yandan, İtalyan Yargıtayı ve doktrininin

¹³⁰⁰ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8928.

¹³⁰¹ “Sanık ...'ın örgütle organik bağ içine girip sürekli şekilde çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemlerde bulunduğu dair her türlü şüpheden uzak mahkumiyetine yeterli, kesin ve ikna edici delil bulunmadığından beraati yerine mahkumiyetine kararı verilmesi”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 22.03.2016, E. 2015/249, K. 2016/1951, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-249.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

“Silahlı örgüte üye olma suçu, örgüte katılmayı, bağlanmayı, örgüte hakim olan hiyerarşik gücün emrine girmeyi ifade etmektedir. Örgüte üye olmak kişinin rızasıyla örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmasıdır. Örgütle organik bağ kurup faaliyetlerine dahil olmalıdır. Organik bağ, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumunu tespit eden bağ olup, üyeliğin en önemli unsurudur. Sadece örgüte sempati duymak bu suçu oluşturmaz.” Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın görüşü, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 24.01.2017, E. 2016/9-526, K. 2017/18, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/cgk-2016-9-526.htm>, erişim tarihi: 20.07.2017.

¹³⁰² Crim. 29 octobre 1975, **Bull. Crim.**, N° 230, Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 860; Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8920.

¹³⁰³ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 861.

¹³⁰⁴ Kavlak, **op.cit.**, s.369.

¹³⁰⁵ Örneğin, Cass., Sez. VI, 10 Febbraio 1998, n. 3241, Giovagnoli, **Studi di Diritto Penale: Parte Speciale**, **op.cit.**, s. 12.

¹³⁰⁶ Örneğin, Cass., Sez. II, 17 Gennaio 2005, n. 669, Giovagnoli, **Studi di Diritto Penale: Parte Speciale**, **op.cit.**, s. 12.

¹³⁰⁷ “Terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil üyesi olduklarına ve örgütsel konumlarına dair bir delil, bilgi ve belge bulunmaması karşısında atılı örgüt üyeliği suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden, beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 07.11.2016, E. 2016/3250, K. 2016/5882, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2016-3250.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

de kabul ettiği üzere, failin sadece belirli bazı suçları işlemek amacıyla örgüt faaliyetine katılması, örgüte üyelik fiilini oluşturmaz; failin örgütün amacı doğrultusunda kalıcı şekilde örgüte katılması gerekir¹³⁰⁸. Örgütsel bağlantının fiili bir nitelik arz etmesi de bir başka gerekliliktir¹³⁰⁹. Nitekim Türk Ceza Kanunu’nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunu düzenleyen 220. maddesinin gerekçesinde örgüte üye olmanın fiili bir katılmayı ifade ettiği belirtilmektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun bir kararında da “failin salt silahlı örgüte ilgi duyması, örgüte katılmak için zemin arayışına girmesi, bu amaçla kendisini örgüte ulaştırabilecek kişilerle temasa geçmeye çalışması ve örgüt mensuplarıyla görüşüp buluşmadan salt örgüte katılmak amacıyla başka bir bölgeye yolculuk yapması” üye olma fiilinin gerçekleşmesi bakımından yeterli görülmemiştir¹³¹⁰. İtalyan Yargıtayı’na göre de failin örgütün organizasyon şemasında somut bir rol üstlenmesi gerekmektedir¹³¹¹.

Bir kişinin Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinde düzenlenen terör örgütüne üye olma fiilinden sorumlu tutulabilmesi için, terör örgütünün varlığını, 1. maddede belirtilen amaçlarını bilmesi, bilerek ve isteyerek terör örgütüne üye olması gerekir¹³¹². Öte yandan, Yargıtay’ın 2005 tarihli bir kararına göre bu koşulların yanı sıra failin örgütle organik bağının olması ve örgütsel faaliyette bulunması da zorunludur¹³¹³. Bu noktada, örgütsel faaliyette bulunma koşulu ile örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işleme durumunun birbirinden ayrı olduğunu belirtmekte fayda vardır.

¹³⁰⁸ Alacakaptan, “Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu”, **op.cit.**, s. 28-29.

¹³⁰⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.04.2015, E. 2015/1069, K. 2015/840, **Yargıtay Kararları Dergisi**, Cilt: 42, Sayı: 3, Mart 2016, s. 766.

¹³¹⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 10.06.2008, 270/164; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280. Aynı merciin bir başka kararında “sanığın, her an vazgeçebileceği kırsal alana katılmak için Tokat’a gitmek dışında, ağır zarar tehlikesi yaratabilecek hazırlık hareketlerinin bulunmaması nedeniyle örgüte üye olmak suçunun oluşmadığı belirtilmiştir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.10.1999, 253/144, Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280.

¹³¹¹ Cass., Sez. I, sent. n. 22719, del 27.05.2013, Piccininno, **Diritto Penale Parte Speciale**, **op.cit.**, s. 42.

¹³¹² Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8918; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 217.

¹³¹³ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 29.11.2005, E. 2005/6028, K. 2005/9094. Kararda, “sanıkların aksi sabit olmayan savunmaları ve tüm dosya kapsamından küçük yaşta aileleri ile birlikte Birleşmiş Milletler denetimindeki kamplarda kaldıkları anlaşılmış, ancak bu süre içinde örgütle organik bağ içine girip faaliyette bulunduklarına dair her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gözetilmeden beraatleri yerine yazılı şekilde hüküm tesisi kanuna aykırıdır” ifadelerine yer verilmektedir. Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8918.

Örgüte üye olan kişinin, örgüt hiyerarşisine daha önceden dahil olarak yöneticilik görevi üstlenmemiş olması gerekir¹³¹⁴. Zira üye olma fiili, yönetme fiili gibi terör amaçlı örgütlenme suçunun seçimlik hareketlerinden biri olup örgütü yöneten kişinin aynı zamanda örgütün üyesi olması dolayısıyla kişi sadece örgütü yönetme fiilinden dolayı cezalandırılacaktır.

Örgüte üye olma fiilinin, failin katılma beyanında bulunduğu anda mı, yoksa örgüt yöneticisi ya da bu konuda yetkilendirilen örgüt mensubu kişi tarafından kabul edildiği anda mı gerçekleşmiş sayılacağı, tartışmalı bir meseledir¹³¹⁵. İkinci görüşü savunanların gerekçesi, örgütün disiplinli, hiyerarşik bir yapı olmasına, dolayısıyla ancak örgütün sorumluları tarafından kabul edildiği takdirde üye olma fiilinden söz edilebileceği savına dayanmakta olup örgüt mensubunun iradesinin sözlü ya da fiili olabileceği, örneğin örgüt faaliyeti çerçevesinde bir görev verilmesinin katılma beyanının kabulü anlamına geldiği düşünülmektedir¹³¹⁶. Dolayısıyla, bu görüş, örgütün üyeyi kabulünün açık ya da zımni olabileceğini, ancak gerekli olduğunu kabul etmektedir¹³¹⁷. Buna karşılık, örgüte üye olmak için katılma yönünde tek taraflı bir irade beyanının yeterli olduğunu savunanlar da mevcuttur¹³¹⁸. Bu görüşe göre, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin gerekçesinde belirtilen “fiili bir katılma”, örgüt yöneticisinin onayını gerektirecek şekilde yorumlanmamalı¹³¹⁹, katılan kişinin iradesinin somutlaşması olarak anlaşılmalıdır. Ayrıca bu 220. maddenin ikinci fıkrasının gerekçesinde, örgüte üye olmak için örgüt yöneticilerinin rızasına gerek olmadığı, tek taraflı iradeyle örgüte katılmanın mümkün olduğu açıkça belirtilmektedir. 220. maddenin altıncı fıkrasında örgüt adına suç işleyenlerin dahi örgüt üyesi olarak cezalandırılacağına dair hüküm de tek taraflı katılmanın mümkün olduğunu gösteren bir veri olarak değerlendirilmelidir¹³²⁰. Yargıtay'ın bazı

¹³¹⁴ Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 81. “Çeteye katılırken çetenin niteliğini bilen ve çetenin gayelerini kendi amacına uygun görenler ise cemiyet ve çetenin sair efradıdır”. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 17.06.2003, E. 2003/9-167, K. 2003/193, Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 222.

¹³¹⁵ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, 5. Cilt, s. 6639.

¹³¹⁶ **Ibid.**; Vesile Sonay Evik'e göre, çıkar amaçlı örgüte üye olabilmek için örgütün yetkili organlarının katılma iradesini onaylaması gerekmektedir. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 299.

¹³¹⁷ Yenidünya-İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma”, **op.cit.**, s. 807.

¹³¹⁸ Gültaş, **op.cit.**, s. 24. Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, 5. Cilt, s. 6639.

¹³¹⁹ Gültaş, **op.cit.**, s. 24; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 218.

¹³²⁰ İsmail Malkoç, **Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu**, Cilt II, Ankara: Malkoç Kitabevi, 2006, s. 1460.

kararlarında tek taraflı irade beyanının örgüte üye olmak için yeterli olmadığı¹³²¹, bazı kararlarında ise örgüt yöneticilerinin rızasının varlığına gerek olmaksızın tek taraflı katılmanın üyelik fiilini oluşturduğu¹³²² eğilimindedir. Kanaatimizce, belirtilen gerekçelere ek olarak, kanun koyucunun, örgüte üye olmadığı halde, bir başka deyişle tek taraflı bir katılma beyanında bulunmayan ve örgüt adına suç işleyen kişinin dahi örgüt üyesi olarak cezalandırılmasını öngördüğü dikkate alınır, örgüte üye olmak için yöneticilerin rızasının gerekmediğini söylemek gerekir.

Terör örgütünün kriminolojik özellikleri¹³²³, örgütün üye toplama süreci, terör örgütüne üye olma fiilinin hukuki niteliği bakımından önem taşımaktadır. Literatürde, sempatizan kazanma, geçici veya kalıcı militan haline getirme, partizanlaştırma ve yönetici konumuna getirme şeklinde bir sürecin söz konusu olduğu düşünülmektedir¹³²⁴. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun bir kararına göre, örgütün oluşma ve gelişmesi tedrici olup bir süreci gerektirir¹³²⁵. Bu süreçte, sırasıyla, sempatizanların tespit edilmesi, bu sempatizanların örgüt mensupları tarafından ideolojik ve siyasi açıdan “bilinçlendirilmesi”, kitle hareketlerine katılmaları sağlanarak cesaretlendirilmesi, kod adı verilmek suretiyle gizliliklerinin sağlanması, örgütün kırsal kadrosuna dahil edilerek askeri eğitim verilmesi ve nihayet eylemlerde kullanılması aşamaları yer almaktadır¹³²⁶. Yargıtay’ın bir başka kararında, örgüt üyesi yapılmak elemanların çocuk yaşta eğitim verilerek örgüte kazandırıldığı, bu kişilere yardımcı olma vaadiyle örgüt ortamına getirilip dini telkine ve yoğun bir ideolojik programa tabi tutulduğu, sırasıyla “alıştırma, çıraklık, legal görev ve illegal görevlendirme” evrelerinden geçirildiği tespitlerine yer verilmektedir¹³²⁷.

¹³²¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 10.06.2008, 2007/9-270-164; “Örgüt yöneticilerinin, örgüt faaliyeti kapsamında işledikleri bütün suçlardan asli fail olarak sorumlu tutuldukları (TCK 220/5 md) bir sistemin, tek taraflı irade beyanı ile kendi içinde gizlilik, disiplin ve mutlak sadakat gibi zorunlu kuralları barındıran, dış dünyaya kapalı bir yapıya üye olunabileceğini de kabul etmesi beklenemez.” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹³²² Örneğin, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.04.2015, E. 2015/1069, K. 2015/840, **Yargıtay Kararları Dergisi**, Cilt: 42, Sayı: 3, Mart 2016, s. 766.

¹³²³ Örneğin terör örgütlerinin hem kırsal hem de şehir yapılarının bulunmasından dolayı örgüte katılmış sayılmak için mutlaka kişinin dağ kadrosunda bulunup askeri ve siyasi eğitim almış olmasına gerek yoktur. Akkaya, **op.cit.**, s. 221.

¹³²⁴ Marret, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, **op.cit.**, s. 53.

¹³²⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 07.11.1994, E. 1994/9-229, K. 1994/275, Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op.cit.**, s. 141.

¹³²⁶ Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 82.

¹³²⁷ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

Terör örgütüne üye olma fiilini oluşturan davranışların değerlendirilmesinde sözü edilen terörizme eleman sağlama sürecinin dikkate alınması yararlı olacaktır. Bu noktada, çalışmamızın yabancı ulusal mevzuatların ele alındığı kısımda açıklanan, ilk kez Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nde düzenlenen ve ardından Belçika ve İtalya Ceza Kanunları'nda yer verilen terörizm amaçlı eğitim ve terörizme eleman sağlama suçlarının düzenleniş biçimi de üye olma fiili ve öncesindeki süreç bakımından göz önünde bulundurulabilir.

Öte yandan, terör örgütünün morfolojik özellikleri de üyeliğin mahiyetinin tespiti bakımından önemlidir. Bazı terör örgütleri tim sistemiyle, bazı terör örgütleri ise hücre tipi teşkilatlanma eğilimi göstermektedir¹³²⁸. Dolayısıyla, örgüte üyeliği somutlaştıran davranışların takdirinde söz konusu örgütün yapısına özgü bir yöntemle başvurulması gerekecektir¹³²⁹. Bununla beraber, failin örgüte katılma iradesi ve bu iradenin örgüt hiyerarşisine dahil olmasıyla sonuçlanması tüm terör örgütlerine üye olma fiilleri bakımından geçerlidir¹³³⁰.

Örgüte üye olma fiilinin gerçekleşme biçimi bakımından Yargıtay içtihatlarınca belirlendiği üzere iki yol olduğu; bunlardan ilkinin yukarıda belirtilen örgütün aşamalı gelişimi ve üye toplama süreci sonucunda failin örgüt üyesi olması, diğer yolun ise bu aşamalar olmaksızın örgütün doğrudan müdahalesi olmaksızın failin örgütle organik ilişki kurarak çeşitlilik, yoğunluk ve devamlılık arz eden davranışları gerçekleştirerek üyelik sıfatını kazanması olduğu düşünülmektedir¹³³¹. Ancak her halükarda örgüte üye olan kişinin örgütü, örgüt liderini ve eylemlerini takdir etme gibi sempaticanlık düzeyindeki davranışları aşacak ağırlıkta¹³³², örgütle hiyerarşik bir ilişki kurmuş olması gerekecektir. Kanun koyucu, suç işlemeye yönelik genel bir niyeti cezalandırmamaktadır.

¹³²⁸ Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 218.

¹³²⁹ *Ibid.*

¹³³⁰ *Ibid.*

¹³³¹ Baltacı, *op.cit.* s. 184.

¹³³² Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 231; Evik, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, *op.cit.*, s. 261.

Örgüt üyesi olmak herhangi bir ritüel ya da merasimin yapılmasını gerektirmez¹³³³. Bununla beraber, böyle bir ritüelin varlığı, örgüt üyeliği kapsamında diğer olgu ve fiillerle birlikte değerlendirilebilir.

Terör örgütüne üye olma fiili bakımından ikinci kıstas, failin eylem ve faaliyetlerinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz etmesidir¹³³⁴. Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 7 Aralık 2016 tarihli bir kararında belirttiği üzere “sanığa yüklenen silahlı terör örgütüne üye olma suçunun temadi eden suçlardan olması da gözetilip, kesinleşmiş dosyanın onaylı örneği dosya arasına alınıp anılan dosyada sanığa atılı eylem ve faaliyetler belirlendikten ve ... bir bütün halinde değerlendirilip sonucuna göre; *üyelik suçunun oluşumu için eylemlerde çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk bulunup bulunmadığı, hukuki ve fiili kesinti sonrası örgütsel faaliyetlerine devam edip etmediği* tartışılarak, sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini” gerekmektedir¹³³⁵.

Fransız Ceza Kanunu'nda terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin m. 421-2-1'de, örgütlenme fiilinin terör suçları bakımından hazırlık hareketi teşkil edebilecek nitelikte *bir ya da birkaç somut eylem biçiminde karakterize edilen biçimde* gerçekleşmesi koşulu yer almaktadır. Maddedeki “bir ya da birkaç somut eylem biçiminde karakterize edilen” ibaresi, kuşkusuz, mahkemeye, failin ortaya koyduğu davranışları “somut eylem” olarak nitelendirme hususunda oldukça geniş bir takdir yetkisi vermektedir¹³³⁶. Bu bağlamda hükümde tanımlanan suçun belirsiz ve yararsız olduğu düşünülmektedir¹³³⁷. Kanaatimizce, Fransız mevzuatındaki düzenleme, aksine, maddi unsuru daha ayrıntılı düzenlemek suretiyle suçun kanunilik prensibi açısından konumunu güçlendirmektedir. Buna karşılık, suçun objektif unsuruna

¹³³³ Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, *op.cit.*, s. 108.

¹³³⁴ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, *op.cit.*, s. 8929. “...sanığın silahlı terör örgütünün propagandasını yapma, örgüte adam kazandırma, cezaevi birimi oluşturarak örgüt mensupları ile görüştürme, örgüt mensuplarının talimatı doğrultusunda cezaevindeki örgüt mensupları için para ve erzak toplamalarını sağlama şeklindeki mahkemece de kabul edilen *eylem ve faaliyetlerinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluğu* nazara alındığında eyleminin suç tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı TCK.nun 168/2 ve hüküm tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK.nun 314/2. maddelerinde tanımlanan silahlı örgüte üye olma suçunu oluşturduğu...” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 31.10.2007, E. 2007/3379, K. 2007/7646, **Ibid.**

¹³³⁵ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 07.12.2016, E. 2015/2186, K. 2016/6600, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-2186.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

¹³³⁶ Bkz: Foley, **Countering Terrorism in Britain and France**, *op.cit.*, s. 202.

¹³³⁷ Mayaud, **Le Terrorisme**, *op.cit.*, s. 27.

ilişkin böyle bir düzenlemenin¹³³⁸ Türk mevzuatında bulunmadığını vurgulama ihtiyacı hissediyoruz. Söz konusu yasal eksiklik Türk hukukunda Yargıtay içtihatlarıyla tamamlanmaktadır.

Yargıtay kararları incelendiğinde terör örgütüne üyelik suçunu oluşturan fiillerin çeşitlilik arz ettiği görülmektedir.

Failin örgütle organik bağ içerisinde; örgüt kamplarına katılma, örgüte özgeçmişini sunma, aidat verme, örgütün tahsis ettiği silahı taşıma, örgüte malzeme sağlama, kılavuzluk, taşıma hizmeti sunma, istihbari nitelikte bilgi toplama, askeri ve siyasi eğitim alma ve sunma, kod adı taşıma gibi fiiller uygulamada bu kapsamda değerlendirilmektedir¹³³⁹. Yine, Yüksek Mahkeme'ye göre, “terör örgütlerine yeni eleman temin etme, barındırma, gönderme veya ulaşımını sağlama gibi faaliyetlere dair organizasyonun örgütsel yapı dışında değerlendirilemeyeceği ve bu eylemlerin salt yardım düzeyini aşmamış eylemlerden nitelik itibarıyla farklılık arz ettiği, bu bağlamda sanıkların silahlı PKK terör örgütü üyesi kişilere sınır geçişlerinde rehberlik etmeleri, askeri operasyonlar ve devlete yardım eden kişiler konusunda

¹³³⁸ Crim. 26 mai 1999, **Bull. Crim.**, N° 103, Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 860.

¹³³⁹ “Sanık savunmaları, tanık beyanları, tutanaklar ile tüm dosya kapsamından, sanığın 1995 yılında PKK terör örgütü mensupları tarafından kırsala kaçırıldığı, bu tarihten teslim olduğu 30.4.2004 tarihine kadar yaklaşık 10 yıl kendi isteği ile örgüt içerisinde kaldığı, örgüte ait, Irak'ta bulunan çeşitli kamplarda siyasi ve askeri eğitim aldığı, kendisine kaleşnikof silah verildiği, istihbarat görevini üstlendiği, örgüt içerisinde “Hücum” kod adını kullandığı, dolayısıyla silahlı örgütün üyesi olduğu anlaşılmış olup hükümden sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK.nun hükümleri de nazara alınmak suretiyle hukuki durumunun buna göre tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi kanuna aykırıdır.” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 16.02.2006, E. 2005/7021, K. 2006/859; “Sanığın, kolluk ve aşamalarındaki beyanları, tüm dosya kapsamı ile 1999 yılı Ağustos ayında, PKK terör örgütüne duyduğu sempati nedeniyle, örgütün Kuzey Irak'taki kamplarına gitmek üzere yasadışı yollardan çıkış yaptığı, yurt dışında PKK örgütü kampı olan Mahmur Kampı'nda 5 yıl süreyle eğitimci olarak çalıştığı, 17.12.2004 tarihinde Atatürk Havaalanı'nda Türk Hava Yolları'na ait uçakla Üsküp'e gitmek üzere pasaport kontrolüne geldiğinde Ercan Çelik adına tanzim edilmiş üzerinde kendi fotoğrafı yapıştırılmış sahte pasaport ve nüfus cüzdanı ile yakalandığı, bu suretle yasadışı silahlı örgüt üyeliği sübut bulduğu anlaşılmış olup hukuki durumunun buna göre tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde beraatine karar verilmesi, kanuna aykırıdır.” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 29.03.2007, E. 2006/6672, K. 2007/2618; “Ele geçen örgütsel dokümanların içeriği ve tüm dosya kapsamına göre silahlı terör örgütüne özgeçmiş raporu vererek katılan, örgütün faaliyeti doğrultusunda ders alan, aidat veren ve çok sayıda örgütsel dokümanda adı geçen sanığın eylem ve faaliyetlerinin örgüt üyeliği boyutuna ulaştığı, hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden suç vasfında yanlışlıkla düşürülerek yazılı şekilde hüküm tesisi, kanuna aykırıdır.” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 03.04.2007, E. 2006/8038, K. 2007/2816; Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, *op.cit.*, s. 8918; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 218.

bilgi vermeleri şeklindeki isnada konu eylemlerinin sübutu halinde silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu oluşturacağı” gözetilmelidir¹³⁴⁰.

Failin örgütün tahsis ettiği silahı taşıması bakımından belirtmek gerekir ki terör örgütünün silahlı bir suç örgütü olması göz önünde bulundurulursa, failin bu davranışının örgüt üyeliği bakımından dikkate alınması kaçınılmazdır¹³⁴¹.

Yargıtay’ın muhtelif kararlarında, kendisine “siyasi bilinç verilen, yasa dışı örgütün düzenlediği eylemlere katılan, ... kırsala gitmek için hareket ettiğinde yolda yakalanan”¹³⁴²; terör örgütlenmesi faaliyetinin bir parçası olarak örgüte eleman kazandıran¹³⁴³, “örgütsel çalışmalara katılan, bildiri dağıtan, pankart asılması için talimat veren ve asan, örgüte ait kitap ve dergileri lise öğrencilerine dağıtıp kendilerini yetiştirmelerini isteyen, ... henüz örgüte girmemiş kişilere siyasi ve ideolojik bilinç vererek onların birtakım kentsel eylemlere katılmalarını sağlamak suretiyle cesaretlendiren”¹³⁴⁴; “örgüte adam kazandırma”¹³⁴⁵ ve taban oluşturma

¹³⁴⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 23.11.2016, E. 2015/6112, K. 2016/6054, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-6112.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

¹³⁴¹ Mustafa Albayrak, **Notlu Atıflı Uygulamalı Türk Ceza Kanunu: Öz Kitap**, 14. Baskı, Ankara: Adalet Yayınları, 2015, s. 1409.

¹³⁴² Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 07.11.1994, 229/275; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280. Bu kararda “kod adı verilmesi” olgusu da yer almaktadır.

¹³⁴³ “Terör örgütlerinin yurtiçi ve yurtdışındaki kamplarına örgüte katılmak üzere eleman göndermenin, bu örgütlere üye sağlamanın başlıca yollarından biri olduğu, terör örgütlerinin amaç suçun işlenmesi yolunda güven, disiplin ve sıkı irtibata önem veren iş bölümüne dayalı, hiyerarşik düzene sahip yapılar olarak istihbarat, gizlilik, güvenlik ve denetim konularında duyarlı oldukları, işleyiş ve yapılanma itibarıyla bu özellikleri gösteren terör örgütlerinin, örgütün “hiyerarşik yapısına” dahil edilmek üzere gönderilen elemanları, irtibat halinde olmadıkları, güvenilir bulmadıkları, denetlemedikleri kaynaklardan kabul etmeyecekleri gibi, gizlilik ve güvenlik kurallarıyla hiyerarşiyeye uymayan kişilerin bu tür faaliyetlerine de izin vermeyecekleri, terör örgütlerine yeni eleman temin etme, barındırma, gönderme veya ulaşımını sağlama gibi faaliyetlere dair organizasyonun örgütsel yapı dışında değerlendirilemeyeceği ve bu eylemlerin salt yardım düzeyini aşmamış eylemlerden nitelik itibarıyla farklılık arz ettiği göz önüne alındığında; sanığın temyiz dışı sanıklar N. Y. ve H. E. ile birlikte M. Ü. ve S. Y. isimli kişilerin terör örgütüne katılmalarını sağladıklarının kabul edildiği somut olayda, sanığın doğrudan T.C.K.nın 314/2. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi yerine delillerin değerlendirilmesinde yanılgıya düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 10.04.2015, E. 2015/464, K. 2015/700, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-464.htm>, erişim tarihi: 13.07.2017.

“Somut olayda; E. isimli arkadaşına terör örgütüne katılmak istediğini söyleyen tanık E. G.’nin bu amaç doğrultusunda adı geçen kişi aracılığıyla sanık U. A. ile tanıştığı, silahlı terör örgütünün şartlarını överek tanığın terör örgütünün kırsal kadrosuna katılma kararını kuvvetlendiren sanığın Derecik istikametine giden kamyoneti durdurarak tanığı örgüte ait kampa götürmek üzere tanıkla birlikte yola çıktığı ancak yol kontrolü yapan kolluk kuvvetlerince yakalandığı, böylelikle sanığın eyleminin, hiyerarşik yapısına dahil olmak suretiyle örgüte üye olma suçunu oluşturacağı”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 16.06.2015, E. 2015/4767, K. 2015/1862, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-4767.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017; Ayrıca, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 09.02.2012, E. 2009/22491, K. 2012/1684, Emek, **op.cit.**, s. 199.

¹³⁴⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.05.1999, 103/107; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280.

faaliyeti yürüten, ... olaylarında eylem yerinin keşfini yapan, korsan gösteride pankart taşıyan, bir mağazaya molotof kokteyli atılması eylemine katılan¹³⁴⁶, yasadışı gösteriye yüzünü kapatmak suretiyle katılmanın yanı sıra örgüt amaçları doğrultusundaki eylemlerde kullanılacak molotof kokteyl bulunduran¹³⁴⁷, örgütün ideolojisini benimseyip evinde örgütsel kitap ve doküman bulunduran, örgütün belli bir bölgedeki yapılanmasını oluşturma yönünde faaliyette bulunan¹³⁴⁸; “ev toplantılarına katılıp eğitim çalışması yapan”¹³⁴⁹ failer terör örgütü üyeliğinden sorumlu tutulmuştur. Bununla beraber, örgüt üyeliği suçunu oluşturan fiillerin ortak noktasına bakıldığında, fail ile örgüt arasındaki ilişki bakımından devamlılık arz etmesinin ve üyelik olgusunu destekleyen benzer fiillerin vaki olmasının, çeşitlilik ve yoğunluk oluşturmalarının¹³⁵⁰ çeşitli içtihatlarla istikrar arz ettiği görülmektedir.

¹³⁴⁵ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 12.03.2014, E. 2013/15763, K. 2014/2801, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/9cd-2013-15763.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017. Örgüte üye kazandırmak, örgüte üye olma fiili kapsamında değerlendirilen davranışlardan biridir. 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesini değiştiren 5532 sayılı Kanun’un tasarısında, c bendinde “örgüte üye kazandırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmak” açıkça yer almaktayken, bu faaliyetler örgüt propagandası değil, örgütü kurma, yönetme ya da üye olma fiili kapsamında yer aldığı için söz konusu bent, kanun metninden çıkarılmıştır. Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, **op.cit.**, s. 62.

¹³⁴⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 19.06.2001, 125/128; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280.

¹³⁴⁷ “Silahlı terör örgütünün gençlik yapılanmasında yer alıp örgütün stratejisi doğrultusunda örgüte ait yayın organları tarafından yapılan eylem çağrıları ve örgüt talimatları üzerine düzenlenen 13.1.2011 tarihli yasadışı gösteriye kimliğini gizlemek amacıyla yüzünü kapatmak suretiyle katıldığı güvenlik güçlerine patlayıcı madde attığı ve elde edilen istihbari bilgiler üzerine 11.2.2012 tarihinde ikametinin müstemilatında yapılan aramada terör örgütü adına ve örgütün amacı doğrultusunda yapılacak eylemlerde kullanılmak üzere hazırlanmış 22 adet molotof kokteyli bulundurduğu yakalama, el koyma, arama, olay tutanakları, olay yeri görüntüleri, koruma altına alınan tanık beyanı, başka dosya sanıkları T. B., R. İ. ve S. K.’ın kollukta müdafii eşliğindeki anlatımları ile teşhis tutanakları ve tüm dosya kapsamından anlaşılan sanığın eylemlerinin silahlı terör örgütü üyesi olma ... suçlarını oluşturacağı hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden suç vasfında yanılığa düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.06.2014, E. 2014/4255, K. 2014/7359, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/9cd-2014-4255.htm>, erişim tarihi: 13.07.2017.

¹³⁴⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.04.2015, E. 2015/1069, K. 2015/840, **Yargıtay Kararları Dergisi**, Cilt: 42, Sayı: 3, Mart 2016, s. 766.

¹³⁴⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.06.2001, 126/145; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280. Bu kararda, ayrıca failin örgüte özgeçmiş raporu vermesi “ve bu suretle çeteyle organik bağ kurup verilecek görevleri yapmaya hazır olduğunu” bildirmesi, üye olma fiili bakımından dayanak olarak kabul edilmiştir. **Ibid.**

¹³⁵⁰ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 219. “Failin sabit olan korsan gösteriye katılmak ve kırsala çıkmak” fiillerinin örgüte üye olma değil, “örgüte katılmaya teşebbüs” mahiyetinde olduğu ve “örgüte yardım suçunu oluşturduğu” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 21.01.2001, E. 2616, K. 161; “Terör örgütüne katılmak için İstanbul’dan yola çıkıp Ağrı’da örgüte katılmadan yakalanan ve örgütün sair efradı olduklarını gösterir başkaca eylemleri de tespit edilemeyen failin eyleminin” örgüte üye olma değil, “terör örgütüne yardım suçunu oluşturduğu” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 18.06.2001, E. 1287, K. 1968; **Ibid.**, s. 219-220. Buna karşılık, aynı dairenin bir başka kararında, “kod adı verilen”, “kitle eylemlerine katılan”, ancak kırsal alana giderken yolda yakalanan faillerinin terör örgütünün üyesi olduğu”na karar verilmiştir. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 19.09.2000, E. 1486, K. 2164, **Ibid.**, s. 220.

Örgüte katılma iradesinin de devamlı mahiyette olması gerekmektedir¹³⁵¹. Örgüte belli bir süreliğine üye olmaktan bahsetmek mümkün değildir¹³⁵². Yargıtay 9. Ceza Dairesi’nin muhtelif kararlarında “örgütsel hiçbir faaliyeti tespit edilemeyen ve kırsal alana götürülmek istenirken yakalananlar ile yaşı küçük olup silahlı çeteye katılmak üzere gidilerek (5-10 gün gibi) kısa bir sürede herhangi bir örgütsel faaliyete iştirak etmeden kendi isteği ile örgütten çekilen veya kaçan” kişilerin örgüte üye olma fiilini işlemiş sayılamayacağı belirtilmektedir¹³⁵³. Yine, Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun bir kararında, “sanığın örgüte olan eğilimi tespit edilerek, kendisine örgüt elemanları tarafından siyasi bilinç verilmeye çalışılmış olup, örgütün amacı doğrultusunda eylemlere katıldığı ve kendisine kod adı verildiği belirlenemediği gibi yasadışı örgütle ilgili olarak kesintisiz, sürekli ve uzun zaman devam eden bir faaliyeti de saptanamadığı”, “örgüt içerisinde 3-4 ay süren faaliyetleri belli bir yoğunluğa ulaşmadığından hukuki durumunun yardım boyutunda kaldığı” tespit edilmiştir¹³⁵⁴. Failin örgüte katılması, başlangıçta kendi isteği ile gerçekleşme bile, zaman içerisinde örgütü ve amaçlarını benimseyip örgütte kalması halinde örgüte üye olma fiilinin gerçekleştiği söylenebilir¹³⁵⁵.

Örgüte üye olma fiili kapsamında, failin örgütle ilişkisini ortaya koyan somut davranışlarından başka, örgütün fail hakkında sahip olduğu veriler ve hazırladığı raporlar ile failin örgüte sunduğu raporlar da değerlendirilebilir. Terör örgütünün, mensuplarının kişisel bilgileri ve özelliklerine ilişkin olarak düzenlediği “künye defterleri” buna örnek olarak gösterilebilir¹³⁵⁶. Ayrıca, failin örgüte sunduğu “özeleştirici raporları” da bu kapsamdadır¹³⁵⁷.

Üye olma fiilini oluşturan davranışların bu niteliğini destekleyen olguların tamamının fail tarafından gerçekleştirilmesi gerekmez. Fransız Yargıtayı’nın 21 Mayıs 2014 tarihli kararında, failin terör örgütü ile ilişkisindeki yüksek yakınlık düzeyi, faile örgüt tarafından sağlanan lojistik ve finansal destek, terör amaçlı

¹³⁵¹ Gültaş, *op.cit.*, s. 24.

¹³⁵² Evik, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, op.cit.*, s. 301.

¹³⁵³ Taştan, *Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu, op.cit.*, s. 82.

¹³⁵⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 21.10.1997, E. 9/128, K. 204, Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı, op.cit.*, s. 219.

¹³⁵⁵ Albayrak, *op.cit.*, s. 1409.

¹³⁵⁶ Ahmet Toker, “5237 sayılı TCK’nın 314. Maddesi: Uygulamada Silahlı Terör Örgütü”, Ed. Yener Ünver-Eric Hilgendorf, *Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku / Das Strafrecht im Deutsch-Türkischen Rechtsvergleich*, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 400-401.

¹³⁵⁷ *Ibid.*

örgütlenme suçunun oluşumu bakımından yeterli görülmüştür¹³⁵⁸. Terör örgütünün düzenlediği künye defterleri de bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Yargıtay'ımıza göre, kod adı kullanmanın yanı sıra yüksek düzeyde gizlilik ve tedbir uygulanması, kişiler hakkında istihbarat toplanması, hiyerarşik seviyeye göre bilgi paylaşılması, emir ve rapor zinciri, örgüt hiyerarşisinin hukuki hiyerarşiden üstün olması "örgütsel bağlılığın göstergeleri" arasında yer almaktadır¹³⁵⁹.

Örgüt üyeliğini belirli fiiller ve olgularla sınırlı görmek, isabetli olmayacaktır¹³⁶⁰. Teknolojinin gelişmesi ve ortaya çıkan farklı kriminolojik özelliklere sahip terör örgütlerinin üyeleri ile arasındaki organik bağ, farklı olgu, delil ve davranışlarla kurulabilir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 24 Nisan 2017 tarihli ve E. 2015/3, K. 2017/3 sayılı kararı bu açıdan oldukça önemli değerlendirmeler içermektedir. Bu kapsamda, kararda örgüt içi iletişim programı olarak kullanılan Bylock'ın kayıtlı kullanıcısı olmak, terör örgütü üyeliği için yeterli veri olarak kabul edilmiştir. Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından 2937 sayılı Kanun'un m. 6/d ve m. 4/i hükümlerine istinaden Bylock programının deşifre edildiği, kullanıcılarının ve kayıtlı verilerin ortaya çıkarıldığı, düzenlenen raporun Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ulaştırıldığı¹³⁶¹, kararı veren Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin Bylock sistemiyle ilgili olarak Milli İstihbarat Teşkilatı'ndan ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nden bilgi talep ettiği ve bu bilgilerin değerlendirildiği kararda yer almaktadır¹³⁶². Yargıtay, Bylock sisteminin örgütsel bir delil olup olmadığını ayrıntılı

¹³⁵⁸ Crim. 21 Mai 2014, Bull. Crim. N° 136, Mayaud, **Code Pénal: Annoté, op.cit.**, s. 1215.

¹³⁵⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3. 16. Ceza Dairesi'nin söz konusu kararı Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından onanmıştır.

¹³⁶⁰ Crim. 15 Décembre 1993, **Droit Pénal**, 1994, comm. N° 131, Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 861.

¹³⁶¹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, "Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın MİT tarafından kendisine iletilen dijital materyaller üzerinde CMK 134. maddesi gereğince Ankara 4. Sulh Ceza Hakimliğinden aldığı, inceleme kopyalama ve çözümleme kararına istinaden Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı uzmanlarınca düzenlenen 18/02/2017 tarihli Bylock raporu"nu kararında hukuka uygun delil olarak değerlendirerek esas almıştır.

¹³⁶² "Programın delil olarak kullanılması, usul hukuku bakımından, "iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması" ile bilgisayar programları ve kütüklerinde, bilgisayar ağları ve verilerin saklandığı depolarda ve uzak bilgisayar kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma tedbirlerinin" uygulanması bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 134. ve 135. maddeleri ile "10 Kasım 2010 tarihinde Türkiye tarafından imzalanan, 22/04/2014 tarihinde ve 6533 sayılı 'Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi' adı ile onaylanıp 02/05/2014 tarihinde yürürlüğe giren ve Anayasanın 90. maddesi gereğince iç hukukumuzun bir parçası olarak kabul edilen Avrupa Siber Suçlar Sözleşmesi"ne dayanmaktadır.

olarak incelemiştir. Dairenin değerlendirmesine geçmeden önce doktrindeki bir görüşe değinmekte fayda vardır. İzzet Özgenç’e göre,

Bir “özel iletişim ağını sadece belirli kişilerin kullanabilmesi ve bu ağa girebilmesi için, ağı kullanan bir veya birçok kişinin referansına gerek bulunması, başlı başına suç oluşturmaz. Ancak, bu iletişim ağının suç işlemek amacıyla oluşturulmuş ve münhasıran bir suç örgütünün mensupları tarafından kullanılmakta olan bir ağ olduğunu somut delillere dayanması halinde, bu ağ dahil olunan kişiye “şüpheli” sıfatını izafe edilmesinde herhangi bir sorun yoktur. Bunun için ağa dahil olan kişinin, ağ içinde başka bir kişi ile görüşme yapmış olması da gerekmez... Kişinin, suç işlemek amacıyla oluşturulmuş ve münhasıran bir suç örgütünün mensupları tarafından kullanılmakta olan bir ağ bu özelliğini bilerek (kasten) dahil olması ve hatta bu ağı iletişim için kullanılması, iletişim içerikleri tespit edilmese bile, hakkında en azından bir suç örgütünün üye olmaktan dolayı mahkumiyet hükmü kurulması için yeterli kabul edilmelidir...”¹³⁶³

Gerçekten, terör örgütü üyeliği bakımından özel iletişim ağının niteliğinin saptanması kritik bir aşamadır. İletişim ağının belirli kişiler tarafından ve/veya referansa dayalı olarak kullanılabilmesi terör örgütü üyeliği için yeterli değildir. Özel iletişim ağının örgütsel kanıt oluşturması için yazarın belirttiği gibi “bu iletişim ağının suç işlemek amacıyla oluşturulmuş ve münhasıran bir suç örgütünün mensupları tarafından kullanılmakta olan bir ağ olduğunun” kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde saptanması gereklidir. Bu çerçevede Özgenç’in tespitine katılıyoruz.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi’nin söz konusu kararında, Bylock programının ulaşılması zor bir program olduğu, bazı internet ortamları dışında indirilemediği; başlangıçta bir süreliğine kamunun erişimine açık olmasına rağmen daha sonra programın ve yeni versiyonlarının ancak bizzat örgüt mensubu araçlar tarafından taşınabilir bellek, hafıza kartı ya da bluetooth vasıtasıyla hedef telefona yüklenebildiği; nitekim “ülkemiz nüfusunun çok büyük bölümünün uygulamanın varlığından ancak 15 Temmuz hain darbe girişiminden sonra medyada yansıdığı haliyle haberdar olması”; programın kamuya açık programların aksine sınırlı sayıda

¹³⁶³ Özgenç, **Suç Örgütleri**, op.cit., (8. Baskı), s. 88-89.

kullanıcısının olduğu; bu kullanıcıların “neredeyse tamamının FETÖ terör örgütüne iltisakı nedeniyle haklarında soruşturma ve kovuşturması devam eden şahıslarla örgütün bilinen üst düzey yöneticileri tarafından kullanıldığı”; programın kullanımında maddi kazanç güdülmediği; “programı indirmenin mesajlaşma için yeterli olmadığı”; uygulamada iletişim kurulabilmesi için muhatabın ID numarasının, kullanıcı adının ya da şifresinin bilinmesi zorunlu olup bu bilgilerin yanı sıra ayrıca muhatabın onayı olmaksızın “bir kişinin kişiler listesine eklenmesinin” ve “mesajlaşmanın” mümkün olmadığı; sistemin örgütsel talimatların iletilmesinde kullanıldığı; mesajlaşmaların örgütün önceki faaliyetleri, yeni planları, buluşma adresi değişikliği, operasyonların önceden bildirilmesi, saklanma yeri sağlanması, yakalanan örgüt mensuplarının savunmalarında kullanılacak metinler, örgütün hiyerarşik terminolojisi, kod ve kısaltmaların kullanımı gibi örgütsel içerik taşıdığı; programdaki konuşma gruplarına verilen adların örgütün kullandığı, kendine özgü görev ve sıfat gruplarının adlarıyla örtüştüğü; kullanıcının IP adresinin yurtdışına yönlendirilmesi de dahil olmak üzere “diğer yasadışı oluşumlarla mukayese edilmeyecek ölçüde” maksimum seviyede gizlilik ve şifreleme yöntemlerinin kullanıldığı ve sonuç olarak söz konusu programın, terör örgütü mensupları arasında haberleşme aracı niteliği taşıdığı tespit edilmiştir. Yargıtay’a göre “tüm bu hususlar, Bylock uygulamasının örgütün haberleşme ağı olduğunun kesin delili niteliğinde” olup “kullanıcıların gerek kullanım yoğunlukları, gerekse de arkadaş seçimleri ve mesajlaşmaların içerikleri”; “FETÖ/PDY silahlı terör örgütü unsurlarınca 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbe girişimi sonrasında adli soruşturma işlemlerine tabi tutulan örgüt mensuplarının, Bylock’un 2014 yılının başından itibaren FETÖ/PDY silahlı terör örgüt üyeleri tarafından örgütsel haberleşme aracı olarak kullanıldığı yönündeki beyanları”; genel olarak “uygulamanın örgütsel amaçla kullanılması nedeniyle ve herkesin uygulamaya kendi isteği doğrultusunda dahil olamayacağı birlikte değerlendirildiğinde, yine FETÖ terör örgütünün hücreli yapısı dikkate alındığında uygulamaya katılanların ve kullananların örgüt mensubu olmamaları mümkün görülmemektedir”.

Programın, failin “bağlantı tarihi, bağlantıyı yapan IP adresi, hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığı, haberleşmelerin kimlerle yapıldığı ve haberleşmenin içeriğinin tespiti”ne elverişli olduğu, kararda saptanan hususlardandır. Sanıkların Bylock kullanıcısı olduğu, “mesaj içeriklerinin hüküm tarihine kadar”

tespit edilememiş olmasına rağmen kullanım süreleri boyunca sırasıyla, 19 farklı günde 459 kez ve 21 farklı günde 405 kez programa –“bu programın örgüt mensuplarının kullanımı için oluşturulmuş ve münhasıran bu suç örgütünün mensupları tarafından kullanılmakta olan ağ özelliğini bilerek, (kasten)”- giriş yaptığı saptanmıştır. “Bylock iletişim sisteminin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanması amacıyla oluşturulmuş ve münhasıran bu suç örgütünün mensupları tarafından kullanılmakta olan bir ağ olduğunun somut delillere dayanması nedeniyle, bu ağa dahil olan sanıkların ağ içinde başka bir kişi ile görüşme yapmış olması da gerekmez”. Yargıtay’ın karar gerekçesinde vurguladığı, failin söz konusu nitelikleri taşıyan bir iletişim ağa belirtilen koşullar altında üye olmasının örgüt üyeliği için yeterli olduğu hususu, benzer durumlar için kritik önemi haiz bir içtihat niteliğindedir. Yargıtay’a göre, söz konusu özel iletişim ağı, “örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti halinde, kişinin örgütle bağlantısını gösteren delil olacaktır”.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, kararda programa kayıt olunurken ve yapılan mesajlaşmalarda “kod isim kullanılması”, diğer terör örgütlerine üyeliği ortaya koyan veriler arasında da yer almaktadır. Bu durum, “kod adı verilmesi” olgusunun örgüte üye olma fiili bakımından taşıdığı karakteristik özelliği yansıtmaktadır.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi’nin söz konusu kararında örgütü yönetme ve örgüte üye olma fiillerinin ayrıştırılması hususunda da bir kritere yer vermiştir. Buna göre, haberleşmenin tarafları ve içerikleri, Yargıtay tarafından “kişinin örgüt hiyerarşisi içerisindeki konumunu (örgüt yöneticisi/örgüt üyesi) tespit etmeye yarayacak bilgiler” olarak nitelendirilmiştir. Bu itibarla, Bylock ve benzeri özel iletişim programlarının terör örgütleri tarafından kullanılması durumunda, örgütü yönetme ve örgüte üye olma fiillerinin ayırt edilmesinde Yargıtay’ın belirttiği üzere programda haberleşmenin kimler arasında yapıldığı ve içerikleri esas alınabilecektir.

Özel iletişim ağının delil niteliğinin terör örgütü üyeliği bakımından değerlendirildiği söz konusu karar, temyiz incelemesinde Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından ele alınmıştır. Ceza Genel Kurulu, 26 Eylül 2017 tarihli

kararında¹³⁶⁴ öncelikle, maddi gerçeğe ulaştıracak delilin fiziki ya da elektronik olmasının önem arz etmediğini, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın 2937 sayılı Kanun uyarınca sahip olduğu yetkiye dayanarak elde ettiği verileri yargı mercilerine sunmasının bir yetki ve aynı zamanda bir yükümlülük olduğunu belirtmiştir. Bylock iletişim sistemine ilişkin analizine ayrılan kısımda, programın niteliklerine ilişkin 16. Ceza Dairesi'nin tespitleri isabetli bulunmuş, Bylock'un hukuka uygun delil olduğu doğrulanmış, terör örgütü mensuplarının “sadece oluşturulan hücre tipine uygun şekilde bir haberleşme” gerçekleştirerek kullanmasına tahsis edilmiş kapalı bir özel iletişim ağı olma niteliği teyit edilmiş, bu nitelik Ceza Dairesi'nin kararında belirtilen pek hususun yanı sıra, programın içeriğinde “deşifre olduğu düşünüldüğünde Bylock iletişim sisteminin kullanımına son verileceği ve Eagle, Dingdong ve Tango gibi alternatif programlara geçiş yapılacağına” dair örgütsel niteliği olan mesaj içerikleriyle açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca haberleşmenin içeriğinin kişinin terör örgütü içindeki hiyerarşik konumunu saptama konusunda yol gösterici olduğu kararda belirtilen hususlardandır. Ceza Genel Kurulu'na göre, “örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti, kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olacaktır”. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, söz konusu kararında “ancak "adanmış" bir örgüt mensubunca yapılabilecek bir yöntem ve üslupla, hukuka açıkça aykırı bir zeminde bulunduklarını bilerek önceden tasarlanmış, amaç ve örgütsel faaliyetleri yönünden bilinçli olarak söz konusu usulsüz ve hukuka aykırı kararları veren sanıkların FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün amaçlarını gerçekleştirmesine hizmet ettikleri ve FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanımı için oluşturulmuş ve münhasıran bu terör örgütünün mensupları tarafından kullanıldığı bilinen ByLock iletişim sistemini kullanmak suretiyle örgütün hiyerarşik yapısına dahil oldukları ve böylelikle silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri”ne hükmetmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, örgüte hizmet eden ve Bylock programını kullanan sanıklar hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kurulan mahkumiyet hükmünü, “suçun işleniş biçimi, sanıkların kastlarının yoğunluğu ve meydana gelen tehlikenin ağırlığına göre temel cezanın üst hadde yakın belirlenmesi gerektiği gözetilmeyerek eksik ceza tayin edilmesi’ ... aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır” eleştirisiyle onamıştır.

¹³⁶⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.09.2017, E. 2017/16.MD-956, K. 2017/370. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2017-16-956.htm>, erişim tarihi: 18.01.2018.

Terör örgütüne üye olma fiili bakımından, Yargıtay'ın failin eylemlerinin (örgütün) “ülke genelindeki organik bütünlüğüne göre amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte” olmasını gözettiği bir kararı da bulunmaktadır¹³⁶⁵. Kanaatimizce bu kriter isabetli değildir; zira kanun koyucu failin örgütlenme (örgüte üye olma) eylemini başlı başına suç olarak düzenlemiş olup elverişlilik kriterini sadece örgütün sahip olduğu üyelerin sayısı, araç-gereç ve yapılanması açısından öngörmüş, ayrıca örgüt üyesinin eyleminin “amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte” olması koşuluna yer vermemiştir. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu kararında belirttiği kriter, ancak örgütün niteliği ve amaç suçları işlemeye elverişliliği bakımından esas alınabilir.

Terör örgütlerinin kriminolojik özellikleri ile Yargıtay içtihatları birlikte değerlendirildiğinde, terör örgütüne üye olma fiilinin saptanmasında, kırsala giderek örgüte bizzat katılmak ya da örgüt mensuplarından siyasi-ideolojik eğitim almak gibi somut kriterlerin değil; üyenin örgüte katılma iradesi, fiilen örgüte katılıp organik bağ kurması ile failin katılma yönündeki davranışlarının devamlılık, çeşitlilik ve yoğunluk arz etmesi kriterlerini somutlaştıran tüm fiillerin birlikte değerlendirilerek esas alınması gerektiği söylenebilir. Ancak, Fransız Yargıtayı'nın da belirttiği gibi, mahkeme, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi gereğince, failin kişisel eylemleri ile örgütlenme faaliyetinde bulunduğunu karakterize etmek zorundadır¹³⁶⁶.

Örgüt üyeliğinin sona ermesi, çeşitli şekillerde olabilir. Failin yakalanması¹³⁶⁷, örgütten kendi isteğiyle ayrılması veya ihraç edilmesi, örgütün feshedilmesi ya da dağılması bu hallerden bazılarıdır¹³⁶⁸. Yakalanma ile hukuki ve fiili kesinti meydana geldiği, fail hakkında birden dava açılmış olsa dahi failin ancak

¹³⁶⁵ “Sanığın üyesi bulunduğu silahlı terör örgütünün Devletin birliğini bozma ve ülke topraklarından bir kısmını Devlet idaresinden ayırma amacına yönelik olarak vahamet arz eden olayları gerçekleştirdiği, sanığın sübutu kabul olunan *eylemlerinin* amaç suçun işlenmesi doğrultusundaki örgütsel bağlılık ile ülke genelindeki organik bütünlüğüne göre amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte olduğu belirlenip, kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde vasfı tayin edilmiş, cezayı azaltıcı sebebin niteliği takdir kılınmış, savunması inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, incelenen dosyaya göre verilen hükümde bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan...” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 11.01.2016, E. 2015/4266, K. 2016/31, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-4266.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

¹³⁶⁶ Crim. 8 Octobre 1997, Droit Pénal, 1998, comm. 19, Verny, **Le Membre d'Un Groupe en Droit Pénal**, *op.cit.*, s. 112.

¹³⁶⁷ Albayrak, *op.cit.*, s. 1409; Failin yakalanmasının suçun tamamlanmasından ayrı değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüşler vardır. Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 294.

¹³⁶⁸ Emek, *op.cit.*, s. 196.

bir örgüt üyeliği fiilinden sorumlu tutmak gerektiği düşünülmektedir¹³⁶⁹. Ancak, Yargıtay'ın son zamanlardaki eğilimi, suçun sona ermesi için hukuki kesintinin yeterli olduğu, fail ilk iddianamenin hazırlanmasından sonra üyelik faaliyetine devam ederse yeniden örgüt üyeliğinden dava açılması gerektiği ve iki ayrı üyelik suçunun oluştuğu yönündedir¹³⁷⁰. Kanaatimizce, hukuki kesinti esas alınmalıdır. Failin tutukevinde bulunması sırasında ya da tahliye edilmesi sonrasında herhangi bir sebeple hukuki kesintinin ardından örgütle irtibata geçmesi halinde fail ikinci bir örgüte üye olma fiilinden de sorumlu tutulmalıdır.

d) Terör Örgütü Adına Suç İşlemek

İlk olarak belirtmek gerekir ki, terör örgütü adına işlenen suç, esasen, bir örgütlenme suçu değildir. Terör örgütü “adına” işlenen suç, ancak kanun koyucu tarafından örgütlenme suçuyla ilişkilendirildiği takdirde bu bağlamda ele alınabilir.

Terörle Mücadele Kanunu’nun 2. maddesi, “terör suçlusu” başlığını taşımakla birlikte, ikinci fıkrasında terör örgütü adına suç işlemek fiilinin hukuki niteliğini düzenlemektedir. Hükme göre, sadece Kanun’un birinci maddesinde belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişiler değil, terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılacaktır.

Maddenin önceki halinde, terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenlerin terör suçlusu sayılacağına dair hükmün devamında bu kişilerin terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılacağını düzenleyen “...ve örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar” şeklindeki hüküm, 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunun 74 üncü maddesi ile maddenin metninden çıkarılmıştır.

Bu noktada, Terörle Mücadele Kanunu’ndaki sözü edilen değişikliğe paralel olarak, aynı Kanun’un 85. maddesiyle Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesi’nin altıncı fıkrasının da değiştirildiğini, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç

¹³⁶⁹ Albayrak, **op.cit.**, s. 1409.

¹³⁷⁰ **Ibid.**, s. 1411.

işleyen kişinin, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılacağını ancak örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebileceğinin öngörüldüğünün altını çizmek gerekir¹³⁷¹. Ayrıca aynı hüküm, 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen bir cümleyle sadece silahlı örgütler hakkında uygulanabilir hale getirilmiştir. Bu durumda, terör örgütlerinin zorunlu olarak silahlı örgüt olduğunu ve bu hükmün terör örgütü adına suç işleyenler için uygulanabileceği açıktır.

Ne 6352 sayılı Kanun, ne de daha sonra kabul edilen düzenlemeler, terör örgütü adına suç işlemek suçu bakımından, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin altıncı fıkrasına benzer bir değişiklik getirmiştir. Dolayısıyla, yürürlükteki mevzuata göre, terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılacak; ancak 5237 sayılı Kanun'un m. 220/6 hükmü olmaksızın, salt Terörle Mücadele Kanunu'na göre, terör örgütüne üye olma ya da terör amaçlı örgütlenme suçu çerçevesindeki herhangi bir fiili işlemekten sorumlu tutulamayacaktır. Kanun koyucunun, terör amaçlı örgütlenmeye kıyasla çok daha hafif bir suç olan “genel amaçlı örgütlenme” suçu ile ilgili öngördüğü, örgüt adına suç işleyenlerin örgüt üyesi gibi cezalandırılacağı ancak cezanın yarısına kadar indirilebileceğine dair hükümle aynı doğrultuda, silahlı bir örgüt türü olan terör örgütü bakımından bir düzenleme yapmaması, aksine, terör örgütü adına suç işlemenin terör örgütüne üye olma suçu gibi cezalandırılmasını madde metninden çıkarması tutarsız görünmektedir. Bu şartlar çerçevesinde, yukarıda belirtilen sebeplere ek olarak, yürürlükteki hukuk bakımından, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi arasındaki ilişkinin dolaylı olduğu, 7. maddedeki göndermenin “...Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi göre cezalandırılır” biçiminde belirsiz bir ifadeyle düzenlendiği, söz konusu 7. madde ile Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesi arasındaki ilişkinin ancak 314. maddenin son fıkrası aracılığıyla kurulduğu dikkate alınırsa; m. 220/6 uyarınca terör örgütüne üye olmamakla birlikte terör örgütü adına suç işleyen kişinin ayrıca terör örgütüne üye olmaktan dolayı cezalandırılması, tartışmaya açıktır. Bu görüşe karşı, kanun koyucunun mevzuatta düzenlenen tüm

¹³⁷¹ Özgenç'in önerisine göre, 220. maddenin 6. fıkrası şu şekilde düzenlenmelidir: “Örgüte üye olmamakla birlikte örgütün korkutucu gücünden yararlanarak suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır”. Yazar, bu önerisini mevcut hükmün “hükmolunacak ceza miktarları bakımından çok ağır sonuçlar meydana getirmeye elverişli” olması, failin “örgüte hakim olan hiyerarşik ilişki içinde yer almamakta... ancak örgütün korkutucu gücünden yararlanarak bir suç işlemekte” olması gerekçelerine dayandırmaktadır. Özgenç, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, s. 29.

örgütlenme suçlarını 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi dolayısıyla 220. maddesiyle ilişkilendirme eğiliminde olduğu, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamındaki durumlarda söz konusu 220. maddesinin uygulanacağını açık olduğu ileri sürülebilir. Ancak, bu yaklaşım, 3713 sayılı Kanun'un 2. maddesinde yapılan söz konusu değişikliğin hukuk tekniği bakımından belirsizliğini yeterince ortadan kaldırmamakta; "terör örgütü adına suç işleme" fiilini işleyen kişilerin 2. maddenin mevcut hükmüne göre terör suçlusu sayıldığı halde, örgüt mensupları gibi cezalandırılmasına ilişkin hükmün metinden çıkarılma gerekçesini açıklamamaktadır.

Terör örgütü adına suç işleme fiili, yürürlükteki hukuka göre 5237 sayılı Kanun'un m. 220/6 hükmü uyarınca cezalandırılmaktadır. Kanun koyucunun, örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi gibi cezalandırılmasını öngörmesi, örgüt adına suç işleme fiilini örgüt üyesi olmak kadar ağır bir eylem olarak görüldüğüne işaret etmektedir¹³⁷². Örgütlü suçlarla etkili seviyede mücadele etme amacı, bu düzenlemenin genel çerçevesini oluşturmaktadır¹³⁷³. Terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından, terör örgütlerinin genel amaçlı suç örgütlerine kıyasla daha gizli bir yapılanmaya sahip olması, "örgüt mensuplarının deşifre olmasını" önlemek amacıyla özel haberleşme yöntemlerini kullanıp hücre tipi örgütlenmeleri, terör örgütü üyeliğini ortaya çıkarmayı zorlaştırdığı için "örgüt adına suç işlemeye" ilişkin hüküm önemli bir işleve sahiptir¹³⁷⁴.

Örgüt adına suç işleme fiili bakımından yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Terör örgütü adına suç işleme fiili bakımından terör örgütünün propagandası işlevi taşıyan gösteri yürüyüşünde kolluk kuvvetlerine taş atan, pankart ve döviz taşıyan çocukların terör amaçlı örgütlenme suçu kapsamında cezalandırılması hakkındaki ölçsüzlük ve orantısızlık yönündeki eleştiriler üzerine 6008 sayılı Kanun'da düzenleme yapılmış, 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinde öngörülen cezaların artırılmasına ilişkin hükmün söz konusu çocuklar hakkında uygulanmaması öngörülmüştür¹³⁷⁵.

¹³⁷² Emek, *op.cit.*, s. 200.

¹³⁷³ Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, *op.cit.*, s. 8932.

¹³⁷⁴ *Ibid.*, s. 202. "... herhangi bir terör örgütü adına işlendiği belli olan eylemden dolayı verilecek cezanın yanında, kişinin, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemekten suçundan da cezalandırılmasına karar vermek gerekmektedir". Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi, E. 2013/15, K. 2013/33. *Ibid.*

¹³⁷⁵ Emek, *op.cit.*, s. 206.

Terör örgütü adına suç işlemek fiili bakımından bir başka düzenleme Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin son fıkrasında yer almakta olup bu düzenleme, yukarıda belirtilen, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin altıncı fıkrasının sadece silahlı örgütler hakkında uygulanmasını düzenleyen 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'la eklenmiştir. Söz konusu Kanun'un 8. maddesine göre,

Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına;

a) İkinci fıkra da tanımlanan suç,

b) 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan suç,

c) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu,

işleyenler hakkında, 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin altıncı fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ayrıca ceza verilmeyecektir.

6459 sayılı Kanun, “İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” başlığını taşımaktadır. Kanun, söz konusu değişiklik dışında, Terörle Mücadele Kanunu'nun terör örgütünün propagandasına ilişkin m. 7/2 hükmünü de yeniden düzenlemektedir. Kanun'a hakim olan genel bakış açısı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye aleyhine özellikle ifade özgürlüğüne ilişkin verdiği ihlal kararlarının önlenmesine yönelik yasal tedbirlerin alınması ihtiyacıdır¹³⁷⁶. Kanun'un örgüt adına suç işleme fiili bakımından önem taşıyan düzenlemesi olan 8. maddenin gerekçesinde “maddeye eklenmesi öngörülen ibareyle, kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkmaması halinde, yapılan açıklamaların ‘suçu ve suçluyu övme’ suçunu oluşturmayacağı düzenlenmektedir.” ifadesine yer verilmektedir¹³⁷⁷. Görüldüğü gibi madde metninde öngörülen değişiklik, örgüt adına suç işleme fiiline ilişkin olmasına rağmen madde gerekçesinde başka bir suçtan bahsedilmektedir. Dolayısıyla, örgüt adına suç işleme fiiline ilişkin Kanun koyucunun gerek Türk Ceza Kanunu'nda gerekse Terörle Mücadele Kanunu'nda gerçekleştirdiği düzenlemeler, kanun yapma tekniği ve iç tutarlılık bakımından malul görünmektedir.

¹³⁷⁶ 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Genel Gerekçesi, 7/3/2013, s. 4.

¹³⁷⁷ 6459 sayılı Kanun Tasarısı Gerekçesi, s. 6.

Örgüt adına suç işleme hallerinde, önce suçun fail tarafından işlendiği tespit edilmeli, ardından bu suçun örgüt adına işlenip işlenmediği belirlenmelidir¹³⁷⁸. Bir başka deyişle, örgütten örgüt adına suç işleyen kişiye doğru değil, örgüt adına suç işleyen kişiden örgüte doğru hareket edilmelidir. Bu durumda, iki ayrı suç söz konusudur: örgüt adına işlenen suç ve örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suretiyle örgütlenme suçu¹³⁷⁹.

Failin örgüt adına suç işlemede etkili olan motivasyon ise örgüte karşı duyduğu sempattir¹³⁸⁰. Örgüt adına suç işleyen kişi ile örgüt arasındaki bağın arkasında sempatanlık olgusu yer almaktadır.

Maddi unsur bakımından örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kişinin işlediği fiilin hukuki niteliğinin hassasiyetle saptanması gerekir. Kanaatimizce, örgüt adına suç işleyen kişinin işlediği fiilin örgüt faaliyetleriyle doğrudan ilgili olması, organik bağ dışında örgüt üyelerinin hukuki durumunun ağırlığı ve önemi ile benzeşen bir mahiyette olması gerekir.

Anayasa Mahkemesi'ne göre, failin örgüt adına suç işlemekten sorumlu tutulabilmesi için bu suçun örgütün bilgisi ve talebi üzerine işlenmiş olması gerekmektedir¹³⁸¹.

Örgüt adına suç işleyen kişinin terör örgütüyle organik bağının bulunmaması, örgütün hiyerarşisi içinde yer almaması öncelikli koşuldur¹³⁸². İkinci olarak, Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre, örgüt adına suç işleme fiili için ya örgütün söz konusu suçun işlenmesini istemesi veya suçun örgütün bilgisi dahilinde icra

¹³⁷⁸ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8932.

¹³⁷⁹ Albayrak, **op.cit.**, s. 1413.

¹³⁸⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹³⁸¹ Anayasa Mahkemesi, 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20.

¹³⁸² “Silahlı terör örgütü ile organik bağ kurduğu, hiyerarşik yapı içinde faaliyette bulunduğu ve bu suretle örgüt üyesi olduğu yolunda dosyaya yansıyan bilgi ve belge bulunmayan sanık ...'in eylemlerinin, örgütsel bağı göstermediği, örgütsel talimatlar doğrultusunda gerçekleştirilip cebir ve şiddet içeren ve fakat siyasi faaliyet kabul edilemeyecek eylemlere katıldığı anlaşılmakla, TCK'nın 314/3, 220/6, 314/2. maddeleri uyarınca eylemlerinin silahlı terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçunu oluşturacağı, suç işleme biçimleri ve eylemlerinin yoğunluğu da gözetilerek hukuki durumunun takdiri ve temel cezanın buna göre tayini gerektiği gözetilmeden değerlendirmede yanılığa düşülerek yazılı şekilde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hüküm kurulması”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 22.11.2016, E. 2015/1500, K. 2016/6412, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-1500.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

edilmiş olması zorunludur¹³⁸³. Suçun bir menfaat karşılığında ya da karşılıksız işlenmesi mümkündür¹³⁸⁴. Örgüt adına işlenen suçun kasten işlenmiş olması da bu fiilden dolayı oluşacak cezai sorumluluğun bir başka koşuludur¹³⁸⁵. Yargıtay’ın 2014 tarihli bir kararına göre, yasadışı gösteriye katılmak bakımından gösterinin örgütün çağrısı ya da talimatıyla gerçekleştirilmesi, örgütün amaç, yöntem ve stratejisine uygunluğu dikkate alınmalıdır¹³⁸⁶. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 2008 tarihli bir kararında, “PKK terör örgütünün genel eylem çağrısı ve yeni stratejisi doğrultusunda .. anılan örgütün yayın organları tarafından özel olarak gerçekleştirilen eylem çağrıları üzerine organize edilip gerçekleştirilen korsan gösterilere katılarak, örgüte ait amblem ve işaretlerle Abdullah Öcalan’ın posterlerini taşıyan göstericilerin önünde yer alan, polise saldırımları için talimat veren ve bizzat polise saldıran, ... şeklinde sloganlar atan, ateş yakarak yolu trafiğe kapatan grubu yönlendiren sanığın eylemlerinin, oluşturduğu bağımsız suçlar dışında ayrıca örgüt adına işlenen suçlar kapsamında” ele alınıp alınmayacağı değerlendirilmiş; “somut olayda, örgütün genel çağrısı, örgüte ait yayın organlarının yayınları ve çağrıları ile somutlaşmış olup bu çağrının belirli bir kişiye yapılmış olmasına” gerek olmadığından dolayı “örgütün bilgisi ve istemi doğrultusunda gerçekleştirilen bu eylemlere katılan sanığın eylemi diğer suçların yanında 5237 sayılı TCY’nın 314/3 ve 220/6. maddeleri yollamasıyla 314/2. maddesi” kapsamında değerlendirilmiştir¹³⁸⁷. Çağrı üzerine örgüt adına suç işlenmesi halinde, çağrının somut eylem yapılmasını içermesi ve ilgili kişi ya da kişilere ulaşması, çağrı ile eylem arasında nedensellik bağının olması, örgütün eylem hakkında genel mahiyette bilgi ve iradesinin bulunması, eylemin terör örgütünün amaçları ve yöntemleriyle bağdaşması koşullarının dikkate alınması gerektiği

¹³⁸³ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹³⁸⁴ **Ibid.**

¹³⁸⁵ Şen, **Suç Örgütü**, **op.cit.**, s. 64.

¹³⁸⁶ “...suçun örgüt adına işlenmiş olması bakımından; suçun örgütçe yapılmış genel veya özel nitelikli çağrılar veya talimatlar üzerine ya da örgütçe önem atfedilen gün ve olaylarla ilişkili olarak veya örgütçe tayin edilen zamanlama ve stratejilere uygun biçimde işlenip işlenmediği ve yine suçun işleniş şekli, niteliği ile örgütün amaç, yöntem ve stratejileri ile paralelliği gibi hususlar nazara alınıp tüm dosya kapsamına göre değerlendirme yapılarak, failin örgütün izin veya onayından bağımsız olarak, örgütün amacına hizmet etmek ve faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla hareket edip etmediği belirlenmelidir. Somut olayda; sanıkların örgüt adına hangi suçları işledikleri tartışılıp karar yerinde gösterilmeden ve 1.9.2004 tarihli yasadışı gösterinin de örgütsel çağrılar veya talimatlar doğrultusunda gerçekleştirildiğine veya işleniş şekli ve niteliği itibarıyla örgütsel bir özellik gösterdiğine dair olarak mahkumiyetlerine yeterli, her türlü şüpheden uzak, somut ve kesin delil elde edilemediği gözetilmeden beraatleri yerine, değerlendirmede yanılığa düşülerek yazılı gerekçe ile mahkumiyet kararı verilmesi”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, T. 03.02.2014, E. 2013/18312, K. 2014/213, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/9cd-2013-18312.htm>, erişim tarihi: 11.07.2017.

¹³⁸⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 04.03.2008, 282/44, Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 278-279.

düşünülmektedir¹³⁸⁸. Yargıtay'ın yukarıda yer verilen içtihadında görüldüğü üzere, örgütün eylem çağrısının belirli bir kişiye yapılmış olmasına gerek olmadığı tespiti uyarınca; kanaatimize göre, sanığın işlediği fiillerin ağırlığı ve niteliği, ancak örgüt üyelerinin sırf üye olmaktan dolayı yarattığı tehlike ölçüsünde olduğu takdirde, örgüt adına suç işleyen kişi örgüt üyeliğinden sorumlu tutulabilmelidir.

Eylem çağrısının zamanlaması da önem taşımaktadır. Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 22 Kasım 2016 tarihli bir kararında “eylem çağrısı olarak kabul edilen sosyal medya duyurularının sanık ...'in mahkumiyetine karar verilen 08.04.2013 tarihli olaydan sonra olduğu ve olay tarihine dair bir çağrının dosya kapsamından anlaşılamadığı gibi yukarda da açıklandığı üzere olayların 2911 Sayılı Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceği ve 10.04.2013 tarihli eylemde de sanığın cezalandırılmasını gerektirir somut delillerin olmadığı gözetilerek hakkında silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçundan beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyet kararı verilmesi” hukuka aykırı bulunmuştur¹³⁸⁹.

Örgüt adına işlenen suç, herhangi bir sebeple cezalandırılmamaktaysa, örgüt adına işlenen suçtan dolayı fail yine de örgüte üye olma fiilinden sorumlu tutulmalıdır¹³⁹⁰. Suçun oluşması ve cezalandırılması olguları ayrı mahiyettedir¹³⁹¹.

Sonuç olarak, terör örgütü adına suç işlemek fiilinin Terörle Mücadele Kanunu'nun 2. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca –hukuken bir anlam ifade etmeyecek şekilde- “terör suçlusu” sayılması, ancak örgüt mensubu olarak cezalandırılmasının tartışmalı olduğu açıktır¹³⁹². Kanaatimizce, kanun koyucunun terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından “örgüt adına suç işleyen” kişinin cezai sorumluluğunu ayrıca ve açıkça düzenlemesi gerekmektedir.

¹³⁸⁸ Emek, **op.cit.**, s. 205.

¹³⁸⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 22.11.2016, E. 2016/734, K. 2016/6414, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2016-734.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

¹³⁹⁰ Albayrak, **op.cit.**, s. 1414.

¹³⁹¹ **Ibid.**

¹³⁹² Kanun'un halen yürürlükte olan 2. maddesine göre terör suçlusu sayılan bir kişinin, yapılan söz konusu yasal değişiklik sonrasında, örgüt mensubu olarak ya da başka bir şekilde cezai sorumluluğunun kaldırılması başlı başına bir çelişkidir.

e) Terör Örgütüne Yardım Etmek

Terör örgütüne yardım etme fiilinin yaptırım altına alınmasıyla kanun koyucu, örgütün varlığını sürdürmesini dolaylı olarak kolaylaştıran davranışları önlemeyi amaçlamaktadır¹³⁹³.

Örgüte yardım etme fiili, Türk hukukunda üç şekilde düzenlenmiştir: Türk Ceza Kanunu'nun 314/3, 220/7, 314/2. maddelerinde düzenlenen genel nitelikte örgüte yardım etme; aynı Kanun'un 315. maddesindeki silah sağlama suçu; 6415 sayılı Kanun'un 4. maddesinde düzenlenen terörizmin finansmanı suçu¹³⁹⁴. Bu suçlardan silah sağlama ile terörizmin finansmanı suçu, örgüte yardım etme fiilinin özel biçimleridir. Ancak bu başlık altında terör örgütüne genel nitelikte yardım etme fiili ele alınacaktır.

Terör örgütüne yardım etme fiilinden dolayı oluşan cezai sorumluluğunun kanuni temeli, 3713 sayılı Kanun'un 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine yaptığı gönderme ve 314. maddenin gönderme yaptığı 220. maddenin yedinci fıkrasına dayanmaktadır. Bu hükme göre, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilecektir. Örgüte yardım eden kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılması, kanun koyucunun bu iki fiili aynı ağırlıkta gördüğü biçiminde değerlendirilmektedir¹³⁹⁵. Ancak, örgüte uzun süredir üye olan fail ile örgüte bir kez yardım eden failin aynı şekilde cezalandırılması, hukukun genel ilkelerine, işlenen fiil ile ceza arasında orantı olması prensibine aykırı bulunmaktadır¹³⁹⁶. Farklı hukuki durumların aynı şekilde cezalandırılmasını, söz konusu ilkelere aykırı bulmamız dolayısıyla bu görüşe katılmaktayız.

765 sayılı Kanun'un silahlı cemiyete ve çeteye yardım etme suçunu düzenleyen 169. maddesine göre, "64 ve 65'inci maddelerde beyan olunan hal haricinde her kim, böyle bir cemiyete ve çeteye hal ve sıfatlarını bilerek barınacak

¹³⁹³ Centonze-Giovedì, *Terrorismo e Legislazione d'Emergenza*, *op.cit.*, s. 73.

¹³⁹⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹³⁹⁵ Emek, *op.cit.*, s. 200.

¹³⁹⁶ Çetin Akkaya, *Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s. 21.

yer gösterir veya yardım eder yahut erzak veya esliha ve cephane veya elbise tedarik ederse üç seneden beş seneye kadar ağır hapis ile” cezalandırılmaktaydı. Görüldüğü üzere bu dönemde yardım etme fiili oldukça belirgin şekilde ve *numerous clauses* olarak düzenlenmekteydi. 5237 sayılı Kanun döneminde ise yardım etme fiili “örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme” şeklinde genel ve belirsiz şekilde düzenlenmiştir. 5237 sayılı Kanun döneminde benimsenen örgütlenme suçlarının eklektik düzenleme biçimi uyarınca, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde örgüte yardım etme kapsamında değerlendirilerek 765 sayılı Kanun’un 169. maddesi ile 3713 sayılı Kanun’un 5. maddesi uyarınca cezalandırılan “örgütün talimatı doğrultusunda gerçekleştirilen kepenk kapatma eylemine katılmaları için esnafı dolaşma”, “örgüt üyelerine sahte kimlik temin etme” fiilleri, Güven ve Yalvaç’a göre, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesi dolayısıyla 314. maddenin ikinci fıkrasına göre, örgüte üyelikten dolayı cezalandırılmalıdır¹³⁹⁷. Ancak, yardımın “isteme” unsurunun altını çizmek gerekir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre, “Geceleyin köydeki evine gelince silahlı ve bombalı üç yasadışı örgüt üyesi ile karşılaşan, evde kalınmasına gönüllü olmayınca uyarılan, özgür iradesi olmadan baskı altında kalarak kendisini ve ailesini korumak için örgüt üyesinin evinde kalmasına rıza gösteren” sanık, yardım etme fiilinden sorumlu tutulmamıştır¹³⁹⁸.

765 sayılı Kanun döneminde bilme ve isteme unsuru Kanun’da düzenlenmemekle birlikte, uygulamada yardım etme suçunun oluşması, “failin silahlı çeteye, silahlı çete mensuplarının hal ve sıfatlarını bilerek ve isteyerek yardım etmesi” koşuluna bağlandığı için bu husus bakımından, 765 ve 5237 sayılı Kanun’ların yürürlükte olduğu dönemler arasında kaydadeğer bir farkın olduğu söylenemez¹³⁹⁹.

Örgüt yardım etme fiillerini diğer fiillerden ayırmak konusunda benimsenen en temel kriter, yardımın maddi nitelikte olup olmamasıdır. Yardımın maddi nitelikte

¹³⁹⁷ Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 279.

¹³⁹⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 23.11.1999, 257/285, Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 279.

¹³⁹⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 04.07.2000, 143/152, Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 279-280.

olması halinde yardım etme fiilinin gerçekleştiği kabul edilmektedir¹⁴⁰⁰. Öte yandan, yardım teşkil eden fiilin müstakil bir suç teşkil etmesi halinde failin örgüt adına suç işlemekten dolayı sorumlu tutulması gerekir¹⁴⁰¹. Kanaatimizce yardım etme ile üye olma fiillerini ayırmak için yardım etme fiilinin sürekliliği esas alınmalıdır. Örgüte yapılan yardımın devamlılığı, çeşitliliği ve yoğunluğu göz önünde bulundurulmak durumundadır¹⁴⁰². Yardımın sürekli, yoğunluk arz eden ve çeşitli şekillerde gerçekleşmesi halinde, örgüte yardım etme değil, örgüte üye olma fiilinden söz edilebilecektir¹⁴⁰³. Yardımın mahiyetinin, katkı düzeyinin saptanması ve bu doğrultuda işlenen fiilin hukuki niteliğinin belirlenmesi zorunludur¹⁴⁰⁴. Bu itibarla, Yargıtay'ın da tespit ettiği üzere yirmi ayrı kez terör örgütünün propagandasına dönüşen gösterilere katılma¹⁴⁰⁵, malzeme tedarik etme, örgütsel eğitim verme ve bunun için yer sağlama halleri, organik bağ ile birleşirse artık terör örgütüne yardım etmeden değil, terör örgütüne üye olma fiilinden söz edilmelidir¹⁴⁰⁶. Buna karşılık, iradi olarak, örgütün toplantısı için yer sağlama gibi bir davranışın bir kez olması halinde terör örgütüne yardım etme fiilinden dolayı cezai sorumluluk oluşacaktır¹⁴⁰⁷.

Örgütün yayınlarını, bildirilerini dağıtmak¹⁴⁰⁸, askeri faaliyetler hakkında örgüt üyelerini bilgilendirmek¹⁴⁰⁹; örgüt üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak, örgüte

¹⁴⁰⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 12.12.2008, 230/23, Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **op.cit.**, s. 280.

¹⁴⁰¹ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, E. 2011/7749, K. 2011/27280, Emek, **op.cit.**, s. 207.

¹⁴⁰² Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 11.11.2009, E. 2008/2010, K. 2009/11270, Emek, **op.cit.**, s. 201.

¹⁴⁰³ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 31.10.2007, E. 2007/3379, K. 2007/7646.

¹⁴⁰⁴ Yenidünya-İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, **op.cit.**, s. 50.

¹⁴⁰⁵ “Sanığın dosya kapsamına göre, sübutu kabul edilen 13.11.2011 tarihinden 15.10.2011 tarihine kadar yirmi ayrı terör örgütünün propagandasına dönüşen gösterilere katılma eyleminin, örgüt faaliyetlerindeki süreklilik ve yoğunluğu itibarıyla, silahlı terör örgütü üyeliği suçunu oluşturacağı gözetilmeden suç vasfının nitelendirmesinde yanılgıya düşülerek sanığın katıldığı eylemlerin terör örgütüne yardım suçunu oluşturduğunun kabulü ile yazılı şekilde hüküm tesisi...” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 27.04.2015, E. 2015/1381, K. 2015/930, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-1381.htm>, erişim tarihi: 16.07.2017.

¹⁴⁰⁶ “Silahlı terör örgütüne yardım etme suçu yönünden; silahlı terör örgütünün gençlik yapılanmasının Diyarbakır Bağlar bölgesindeki eylemlerini planlayıp malzeme tedarik eden ve örgütsel eğitim veren ve hakkındaki dava tefrik olan diğer sanık ... evinde barındırarak sabit ikametgahını örgütsel eğitim yapılmasına imkan sağlamak suretiyle kullandığı ve örgütle organik bağ kurduğu anlaşılan sanığın eyleminin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturduğu gözetilerek mahkumiyetine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde beraatine karar verilmesi” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.01.2016, E. 2015/1699, K. 2016/369, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-1699.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

¹⁴⁰⁷ “Sanığın, kendi evinde PKK-KCK/TM üyesi olan bir kısım sanıkların toplantı yapmalarına izin vermekten ibaret eyleminin silahlı terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturacağı”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 27.11.2013, E. 2013/9604, K. 2013/14412, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/9cd-2013-9604.htm>, erişim tarihi: 14.07.2017.

¹⁴⁰⁸ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 05.04.2006, E. 2006/732, K. 2006/2087.

¹⁴⁰⁹ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8935.

ve örgüt üyelerine maddi katkıda bulunmak¹⁴¹⁰, üyelik teşkil etmeyecek düzeyde kılavuzluk ya da kuryelik hizmeti sunmak gibi eylemler ile örgütün silahlarını saklamak örgüte yardım etme fiili kapsamında değerlendirilebilir¹⁴¹¹. Yine, Yargıtay’a göre, örgütlenme faaliyetinin sürekli, çeşitli ve yoğun olması ayırt edici olup “silahlı terör örgütüne katılmak konusunda ikna edilen şahısları evinde barındırmak ve biletlerini alarak örgüte katılacakları yere göndermek” de örgüte yardım etme fiilini oluşturan davranışlar arasındadır¹⁴¹². Öte yandan, failin yaptığı yardımın örgüte ulaşması, yararlı olması gerekli değildir¹⁴¹³.

Terör örgütüne yardım teşkil eden fiillerin örgütsel işlevinin önemi ve ağırlığı da ayrı bir kriter olarak ortaya koyulabilir. Yargıtay’a göre “terör örgütlerine yeni eleman temin etme, barındırma, gönderme veya ulaşımını sağlama gibi faaliyetlere dair organizasyonun örgütsel yapı dışında değerlendirilemeyeceği” gibi “bu eylemler... salt yardım düzeyini aşmamış eylemlerden nitelik itibarıyla farklılık” arz etmektedir. “Bu bağlamda sanıkların silahlı PKK terör örgütü üyesi kişilere sınır geçişlerinde rehberlik etmeleri, askeri operasyonlar ve devlete yardım eden kişiler konusunda bilgi vermeleri şeklindeki isnada konu eylemlerinin sübutu halinde silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu oluşturacağı” dikkate alınmalıdır¹⁴¹⁴.

Terör örgütleri bakımından örgütsel dokümanların propaganda, mensuplarını bilgilendirme, iletişim kurma, taban kazanma gibi amaçlarla kullanıldığı bilinmekte olduğundan, bir kişide örgütsel dokümanların sayısal olarak ya da çeşitlilik bakımından fazla miktarda bulunması halinde bu kişinin silahlı terör örgütüne yardım etme fiilini işlediği söylenebilecektir¹⁴¹⁵.

¹⁴¹⁰ “Sanığın Romanya’da PKK örgütünün düzenlediği örgütsel toplantıya katılıp maddi yardımda bulunmak suretiyle silahlı çeteye bilerek ve isteyerek yardım ettiği..” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 11.11.2002, E. 2002/2080, K. 2002/2080, Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, op.cit.**, s. 8935.

¹⁴¹¹ Bardak, **op.cit.**, s. 23; Emek, **op.cit.**, s. 201.

¹⁴¹² “Sanık ...’ın silahlı terör örgütüne katılmak konusunda ikna edilen şahısları evinde barındırmak ve biletlerini alarak örgüte katılacakları yere göndermek şeklinde gerçekleşen eyleminin, örgüte yardım etme suçunu oluşturduğu hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 22.03.2016, E. 2015/249, K. 2016/1951, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-249.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

¹⁴¹³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 31.10.2012, E. 2012/9-12134, K. 2012/1825.

¹⁴¹⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 23.11.2016, E. 2015/6112, K. 2016/6054, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-6112.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

¹⁴¹⁵ “Sanığın sahip olduğu işyerinde ele geçirilen kitap, dergi ve yayınların silahlı terör örgütünün ve amacının toplum içinde benimsenmesini sağlamaya yönelik nitelikte olup; örgüte sempatican kazandırmak ve taban oluşturmak amacıyla kullanılmak üzere sanık tarafından toplanıp saklandığı... eylemin suç tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı TCK’nın 169. maddesinde tanımlanan örgüte yardım

Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesine yaptığı göndermenin, yaptırımın dışında suçun mahiyetini de kapsadığı dikkate alınır, Türk Ceza Kanunu’nun 315. maddesinde düzenlenen silahlı örgüte silah sağlama suçunun, terör örgütüne yardım etme suçunun özel bir görünümü olduğu söylenebilir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 31.10.2012 tarihli ve E. 2012/9-1234, K. 2012/1825 sayılı kararında, 220. maddenin aksine 314. madde bağlamında “gösterdiği vahamet dikkate alınarak örgüte silah sağlama şeklindeki yardım fiilleri”nin “5237 sayılı TCK’nın 315. maddesinde bağımsız olarak” düzenlendiğini vurgulamaktadır¹⁴¹⁶. Yine aynı doğrultuda, Terörle Mücadele Kanunu’nda değişiklik yapan 5532 sayılı Kanun’a ilişkin Adalet Komisyonu raporuna göre, “Türk Ceza Kanunu’nun 315’inci maddesinde tanımlanan örgüte silah sağlama suçu ancak, örgüte mensup olmayan, örgütün yöneticisi veya üyesi olmayan kişiler tarafından işlenebilen özel bir suçtur.”¹⁴¹⁷.

Terörizmin finansmanı, belirtildiği üzere, yardım etmenin özel olarak düzenlendiği bir suç tipidir. Yargıtay, 2013 tarihli bir kararında, yerel mahkemenin terör örgütüne yardım etme olarak nitelendirdiği bir fiili 3713 sayılı Kanun’un mülga 8. maddesinde düzenlenen terörün finansmanı suçu kapsamında değerlendirmiştir¹⁴¹⁸. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Yargıtay’ın muhtelif kararlarında para ya da kıymeti para ile temsil edilebilen erzak veya yaşam malzemesi sağlamak suretiyle işlenen yardım etme fiilleri, terörizmin finansmanı olarak nitelendirilmektedir¹⁴¹⁹. Yardım etme ile terörizmin finansmanı fiilleri bu kriter çerçevesinde ayrılabilir.

suçunu oluşturacağı...” Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, op.cit.**, s. 8936-8937; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı, op.cit.**, s. 288.

¹⁴¹⁶ Özgenç, **Suç Örgütleri, op.cit.**, s. 41.

¹⁴¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu, 26/6/2006, E. 1/1194, K. 106, Dönem: 22, Yasama Yılı: 4, Sıra Sayısı: 1222; Terörle Mücadele Kanunu, Değişiklikler ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyon Raporları, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 263’ten aktaran Özgenç, **Suç Örgütleri, op.cit.**, s. 47.

¹⁴¹⁸ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.05.2013, E. 2012/1392, K. 2013/7961.

¹⁴¹⁹ “Sanığın kırsalda faaliyet gösteren silahlı terör örgütü mensuplarına erzak ve yaşam malzemesi temin etmek biçimindeki eyleminin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 3713 sayılı Kanunun 8/1 ve hüküm tarihinden sonra yürürlüğe giren 6415 sayılı Kanunun 4. maddesinde düzenlenen terörizmin finansmanı suçunu oluşturacağı...” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 24.05.2013, E. 2013/3826, K. 2013/8235; Benzer kararlar için bkz: Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 22.05.2013, E. 2013/3017, K. 2013/8053; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.05.2013, E. 2013/2751, K. 2013/7962; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.05.2013, E. 2013/7052, K. 2013/7819; Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, op.cit.**, s. 8938.

Yardım niteliğindeki davranışın bağımsız bir suç oluşturmaması gerekir¹⁴²⁰. Aksi halde örgüte yardım etme değil, örgüt adına suç işleme fiili söz konusu olacaktır¹⁴²¹.

Failin, yardım ettiği örgütün “terör örgütü” olma niteliğini bilmesi gerekmektedir¹⁴²². Ayrıca örgütün amaçları ile yapılan yardımın örgütün faaliyetlerinde kullanılacak olması da failin bilmesi gereken hususlardandır¹⁴²³. Kanunda yer alan “bilerek” ifadesi doğrudan kastın varlığını zorunlu kıldığı gibi eğer doğrudan örgüte değil de örgüt mensuplarına yardım ediliyorsa failin bu kişilerin örgüt mensubu olduğunu da bilmesi, yardımın örgütün amaçları bakımından yararlı olabilecek “nitelikte” olması zorunludur¹⁴²⁴.

2. Hukuka Aykırılık Unsuru

Suçun unsurlarından biri olan hukuka aykırılık, suçun yalnızca ceza hukuku normlarına değil, bir bütün olarak hukuk düzenine aykırı olmasını; başka bir deyişle, suçun hukuka aykırılığını ortadan kaldıran bir hukuka uygunluk halinin bulunmamasını ifade eder¹⁴²⁵.

3713 sayılı Kanun’un m. 7/1 hükmünde düzenlenen suç, bir örgütlenme suçudur. Dolayısıyla suça konu faaliyet, örgütlenmedir. Kanun’da bu suça özgü bir hukuka uygunluk haline yer verilmemiştir.

Genel olarak hukuka uygunluk nedenlerine bakıldığında, bu nedenlerin önemli bir kısmının örgütlenme suçu bakımından elverişli olmadığı

¹⁴²⁰ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, op.cit., s. 8935.

¹⁴²¹ “TCK’nın 220/7. maddesinde düzenlenen örgüte yardım bakımından yardımın konusunun suç teşkil etmeyen bir fiilden ibaret olması gerektiği, yardımı oluşturan fiilin suç teşkil etmesi halinde ise artık örgüte yardım suçundan söz edilemeyip fiilin aynı Kanunun 220/6. maddesi kapsamında örgüt adına suç işleme olarak değerlendirilmesi gerektiği” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 26.04.2013, E. 2013/903, K. 2013/6607, Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, op.cit., s. 8935.

¹⁴²² Yenidünya-İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, op.cit., s. 56.

¹⁴²³ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 05.11.2009, E. 2009/10374, K. 2009/11111.

¹⁴²⁴ Özgenç, **Suç Örgütleri**, op.cit., s. 38-39.

¹⁴²⁵ Nurullah Kunter, **Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, İsmail Akgün Matbaası, 1949, s. 77; Ahmet Emrah Akyazan, “5237 sayılı TCK’da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 2006/1, 2006, s. 79; Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, op.cit., s. 256;

görülmektedir¹⁴²⁶. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen hukuka uygunluk hallerinden meşru savunma ile ilgilinin rızası terör amaçlı örgütlenme suçu teşkil eden bir fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaya elverişli değildir. Terör örgütünü kurma, yönetme veya bu örgüte üye olma fiillerinin kanunun hükmünün bir sonucu olması mümkün olmadığı gibi terör amaçlı örgütlenmenin meşru savunmanın gerekleriyle bağdaşması da mümkün değildir. Yine, terör amaçlı örgütlenme suçunda mağduru, yukarıda, “mağdur” başlığı altında açıklandığı üzere, devlet, toplum ve “herkes”¹⁴²⁷ olduğundan ilgilinin rızasından bahsetmek, eşyanın tabiatına aykırıdır.

Kanun'da düzenlenen genel hukuka uygunluk hallerinden yetkili merciin emrini yerine getirme, terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından değerlendirilebilir. Kamu görevinde bulunan kişiye amiri tarafından yerine getirilmesi zorunlu olan emrin ifasının hukuka uygunluk hali olabilmesi için emrin konusu olan fiilin suç teşkil etmemesi gerekmektedir¹⁴²⁸. Bu gereklilik, 5237 sayılı Kanun'un m. 24/3 hükmünde “Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur” şeklinde açıkça düzenlenmiştir. Failin amirinin örgütlenme suçu teşkil eden bir faaliyetin yerine getirilmesini emretmesi halinde bu emrin konusu suç teşkil ettiğinden failin söz konusu hukuka uygunluk halinden faydalanması mümkün değildir.

Terör amaçlı örgütlenme suçunda hukuka aykırılık bakımından değerlendirilebilecek başka bir durum zorunluluk haline ilişkindir. Bir görüşe göre, failin örgütlenme faaliyetine zorlanması durumunda diğer şartların sağlanması koşuluyla zorunluluk hali (m. 25/2) ile cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit (m. 28) hükümleri uygulanabilir¹⁴²⁹. Çıkar amaçlı suç örgütleriyle benzer şekilde¹⁴³⁰, terör örgütü mensuplarının uyguladıkları cebir, şiddet, korkutma veya tehdit dolayısıyla failin örgüt faaliyetlerine katılmasının zorunluluk hali kapsamında ele alınması eleştiriye açıktır. Çünkü cebir, şiddet, korkutma veya tehdit halinde failin iradesi devre dışı bırakılmakta olduğu halde zorunluluk halinde failin kendisini zorlayan koşullara rağmen tercih yapma imkanına sahiptir. Nitekim cebir, şiddet, korkutma

¹⁴²⁶ Hafizoğulları-Kurşun, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **op.cit.**, s. 39.

¹⁴²⁷ Emek, **op.cit.**, s. 172.

¹⁴²⁸ Kayıhan İçel-Fusun Sokullu Akıncı-İzzet Özgenç-Adem Sözüer-Fatih S. Mahmutoglu-Yener Ünver, **Suç Teorisi**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000, s. 127-129.

¹⁴²⁹ Hafizoğulları-Kurşun, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **op.cit.**, s. 39.

¹⁴³⁰ Sözüer, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, **op.cit.**, s. 119.

veya tehdit halinde 5237 sayılı Kanun'un 28. maddesine göre cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılmaktadır. Bu durumda ortadan kalkan, failin işlediği fiilin hukuka aykırılığı değil, failin kusurudur¹⁴³¹. Zorunluluk halinde ise fiil hukuka aykırı olmaktan çıktığı, suçun unsurları teşekkül etmediği için failin kusurunun ele alınması gerekli değildir¹⁴³². Bu yaklaşım çerçevesinde fail zorunluluk halinin koşulları sağlanmışsa suç oluşmayacak, cebir, şiddet, korkutma veya tehdit söz konusu ise failin kusurluluğu ortadan kalkacaktır¹⁴³³. Kanaatimizce, faile uygulanan zorlamanın zorunluluk hali ya da cebir, şiddet, korkutma veya tehdit hallerinden hangisini oluşturduğu somut olayın koşullarına göre tespit edilmelidir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 139. maddesi uyarınca gizli soruşturmacı görevlendirilmesi de terör amaçlı örgütlenme suçu kapsamında hukuka uygunluk hali olarak değerlendirilebilir¹⁴³⁴. Düzenlemeye göre, soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi hâlinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilmektedir (m. 139/1). Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür (m. 139/4) Ancak, soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez, buna karşılık görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz (m. 139/5). Gizli soruşturmacı, Türk Ceza Kanunu'nun m. 24/1 hükmünde düzenlenen hukuka uygunluk hali olan "kanunun hükmü"nü yerine getirdiği için örgüt üyeliğinden dolayı sorumlu tutulmamaktadır¹⁴³⁵.

Terör amaçlı örgütlenme suçu açısından dikkate alınabilecek bir başka hukuka uygunluk hali hakkın kullanılmasıdır. Terör örgütü kurma, yönetme ve bu örgüte üye olma fiilleri örgütlenme faaliyetinin gerçekleşme biçimleri olduğundan, örgütlenme hakkının hukukun çizdiği sınırlar içerisinde kullanıldığı hallerde terör amaçlı örgütlenme suçu oluşmayacaktır. Bir başka anlatımla, terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen 3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmü, diğer örgütlenme suçlarına ilişkin hükümler gibi örgütlenme hakkının istisnalarından

¹⁴³¹ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 265.

¹⁴³² **Ibid.**

¹⁴³³ Hafizoğulları-Kurşun, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", *op.cit.*, s. 39.

¹⁴³⁴ Emek, *op.cit.*, s. 220.

¹⁴³⁵ **Ibid.**

biridir. Kamu düzenini ve devletin niteliklerini, temel hak ve hürriyetlerin bekasını tehdit eden terör amaçlı örgütlenme faaliyetleri, örgütlenme özgürlüğü çerçevesinde mütalaa edilemez. Ancak, terör amaçlı örgütlenme suçunun hukuka aykırılık unsurunu “hakkın kullanılması” durumu bakımından aydınlatmak için temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasını, kötüye kullanılmamasını ve örgütlenme hakkını düzenleyen anayasa hükümlerini ele almak gerekecektir.

Terör amaçlı örgütlenme faaliyetine yönelik tüm sınırlamalar demokratik hukuk devleti prensibinin gerekleri çerçevesinde düzenlenmek ve uygulanmak durumundadır. İspanya Anayasa Mahkemesi’nin 89/1993 sayılı kararında belirtildiği gibi, terör amaçlı örgütlenme ve terörizm, insan hayatına karşı özel bir risk taşıdığı gibi aynı zamanda demokratik devletin öz mahiyetine karşı bir meydan okumadır¹⁴³⁶. Terörizm, demokratik devletin yasama organını “düşman ceza hukuku” olarak ifade edilebilecek düzenlemelere sevk edebilir¹⁴³⁷. Terörizmin bu mahiyeti karşısında, demokratik bir hukuk devletinin terör örgütlerine karşı kendi nitelikleriyle çelişmeyecek ve terör yönteminin tuzağına düşmeyecek şekilde bir mücadele yöntemi benimsemesi zorunludur.

Örgütlenme hakkı, anayasada belirtilen demokratik, sosyal, insan haklarına saygılı devlet ve hukuk devleti ilkelerinin zorunlu bir sonucu olarak değerlendirilmektedir¹⁴³⁸. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre, örgütlenme hakkı, bireylerin düşünce ve ifade hürriyetinin zorunlu bir koşuludur¹⁴³⁹. Örgütlenme hakkı, üyelerin çıkarının korunması ve toplumu ilgilendiren konularda etkili olmak, adil bir ekonomik, siyasal ve sosyal düzene ulaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla yönelik olarak kullanılan bir haktır¹⁴⁴⁰. Ancak yasal sınırlar içerisinde kullanılabilecek olan bu hak bağlamında; terör amaçlı

¹⁴³⁶ Tribunal Constitucional de España, No: 89/1993, Fernández-Vallejo-Pérez, **Terrorismo en el Siglo XXI: La Respuesta Penal en el Escenario Mundial**, op.cit., s. 179.

¹⁴³⁷ Antolisei, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, op.cit., s. 687; Fernández-Vallejo-Pérez, **Terrorismo en el Siglo XXI: La Respuesta Penal en el Escenario Mundial**, op.cit., s. 179.

¹⁴³⁸ Bülent Serim, “Örgütlenme Özgürlüğü”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: XXVII, Sayı: 1, 1994, 87 vd.

¹⁴³⁹ CEDH, 26 Septembre 1995, Vogt c. Allemagne, N° req. 17851/91, § 64; CEDH, 13 Août 1981, Young, James et Webster c. Royaume-Uni, § 57, N° req. 7601/76 et 7806/77; CEDH, 26 Avril 1971, Ezelin c. France, N° req. 11800/85; Yves Poirmeur, “La Lutte Contre Les Organisations Terroristes au Prisme de la Juridprudence de la Cour Européenne des Droit de l’Homme sur la Liberté d’Association des Partis Politiques”, sous la direction d’Emmanuelle Saulnier-Cassia, **La Lutte Contre Le Terrorisme dans Le Droit et La Jurisprudence de l’Union Européenne**, Issy-les-Moulineaux: Éditions Lextenso-L.G.D.J., 2014, s. 322.

¹⁴⁴⁰ Serim, “Örgütlenme Özgürlüğü”, op.cit., s. 104.

siyasi örgütlenmeler, bu örgütleri kuran, yöneten ve bu örgütlere üye olan faillerin örgütlenme fiilleri örgütlenme özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeyecektir¹⁴⁴¹. Fakat, yıldırma, sindirme, şiddet gibi terör yöntemlerini benimsemeyen girişimler bakımından örgütlenme hürriyetinin kısıtlanmaması gerekmektedir¹⁴⁴². Hukukun üstünlüğünü temel ve yerleşik bir ilke olarak benimseyen bir devletin, terör örgütlerinin siyasi programına karşı bu ilke çerçevesinde mücadele etmesi zorunludur¹⁴⁴³. Doğan Soyaslan'a göre, Anglo-Sakson sisteminde olduğu gibi, örgütlenme suçunda "açık ve yakın tehlike" koşulu aranmalıdır¹⁴⁴⁴.

İtalyan Yargıtayı'nın da belirttiği gibi tek başına bir ideolojiye duyulan bağlılık cezalandırılmaz¹⁴⁴⁵. Zira, failin, terör amacı ve yöntemiyle hareket eden bir örgütün ideolojisini paylaşması, örgüte sempati duyması, hukuka aykırılık taşımadığı¹⁴⁴⁶ ve ortada bir örgütlenme faaliyeti olarak nitelenebilecek eylem bulunmadığı için örgütlenme suçu oluşmayacaktır¹⁴⁴⁷. Örgütlenme özgürlüğü ile terör amaçlı örgütlenme olgusu arasındaki ilişkinin sınırlarını belirlemek bağlamında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin örgütlenme hürriyetini düzenleyen 11. maddesi ile seçimlerin serbestliğine ilişkin Ek 1. Protokolün 3. maddesinin de dikkate alınması gerekmektedir¹⁴⁴⁸.

Çağdaş demokratik hukuk düzeninin görevi devlet ve toplum korunurken temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilmesini önleyici bir sistemin oluşturulmasıdır¹⁴⁴⁹. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesine göre, temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen

¹⁴⁴¹ Erdoğan Teziç, terör tanımı içinde yer alan ve örgütlenme özgürlüğünün sınırları bağlamında değerlendirilen dinci ve sınıf partilerine ilişkin durumları, 3713 sayılı Kanun'un kabulünden önce terör amaçlı örgütlenme suçunun dahil olduğu 765 sayılı Kanun'un 142. ve 163. maddeleriyle ilişkilendirmektedir. Erdoğan Teziç, "Türkiye'de Siyasal Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü", **Anayasa Yargısı**, Cilt VII, 1990, s. 41.

¹⁴⁴² Çetin Özek, "Devletin Korunması, Terörle Mücadele Yasası ve Bilgilenme Hakkı", **Değişen Dünyada İnsan, Hukuk ve Devlet: Edip F. Çelik'e Armağan**, İstanbul: Engin Yayıncılık, 1995, s. 251.

¹⁴⁴³ Meliá, **Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto**, *op.cit.*, s. 72.

¹⁴⁴⁴ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, *op.cit.*, s. 550.

¹⁴⁴⁵ Cass., sent. n. 25863/09, Triolo-Matta, **Diritto Penale Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 49.

¹⁴⁴⁶ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 231; Turgut Kazan, "İfade Özgürlüğü ve Terörle Mücadele Yasası", **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği Yayınları, 2003, s. 176.

¹⁴⁴⁷ Cass., sent. n. 25863/09, Triolo-Matta, **Diritto Penale Parte Speciale**, *op.cit.*, s. 49.

¹⁴⁴⁸ Poirmeur, "La Lutte Contre Les Organisations Terroristes au Prisme de la Juridprudence de la Cour Européenne des Droit de l'Homme sur la Liberté d'Association des Partis Politiques", *op.cit.*, s. 320.

¹⁴⁴⁹ Bülent Daver, "Demokrasinin Temel Prensipleri ve Terörizmle Mücadelede Bu Prensiplerin Önemi", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: XLI, Sayı: 1-4, 1986, s. 96.

sebeplere bağılı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Bu kural çerçevesinde, terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin durumlarda kanunilik prensibinin, kanunilik ilkesinin bir unsuru olan belirlilik ilkesinin, anayasa metninin ve anayasaya hakim olan genel prensiplerin, demokratik toplum düzeninin örgütlenme hakkına ilişkin gereklerinin esas alınması gerekmektedir.

Örgütlenme özgürlüğü ile terör amaçlı örgütlenme faaliyeti arasındaki ilişki, kendini savunan demokrasi (*démocratie apte à se défendre*) olgusu çerçevesinde değerlendirilebilir¹⁴⁵⁰. Bu itibarla, Anayasa'nın 14. maddesi, terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından oldukça önemlidir. Zira, hükümde yer alan değerlerin bir bölümü, Terörle Mücadele Kanunu'nun terör örgütünün amaçlarını düzenleyen 1. maddesinde aynen yer almaktadır. Söz konusu 14. maddeye göre, anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir. Görüldüğü gibi “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü”, “insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet” “Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmemesi” gibi ilkeler her iki düzenlemede de yer almaktadır. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 17. maddesinde; bu Sözleşme'deki hiçbir hükmün, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme'de öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamayacağı düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de örgütlenme hürriyeti bağlamında, siyasi şiddetin mazur görülemeyeceğini istikrarlı şekilde vurgulamaktadır¹⁴⁵¹. Bu itibarla, terör amaçlı

¹⁴⁵⁰ Poirmeur, “La Lutte Contre Les Organisations Terroristes au Prisme de la Juridprudence de la Cour Européenne des Droit de l'Homme sur la Liberté d'Association des Partis Politiques”, **op.cit.**, s. 321.

¹⁴⁵¹ Yannick Lécuyer, **Les Droits Politiques dans la Jurisprudence de la Cour Européenne des Droits de l'Homme**, Paris: Éditions Dalloz, 2009, s. 51.

örgütlenme suçu bakımından örgütlenme hakkının kötüye kullanılmasına ilişkin anayasal sınırlar, hukuka uygunluk halinin saptanmasında göz önünde bulundurulmalıdır. Türk Anayasa Mahkemesi'ne göre, “Ülkemizde yaşanan terörün amacı, niteliği, kullandığı araçlar ve nihai hedefi dikkate alındığında, iptal konusu kuralların, *Anayasa'nın ... maddelerindeki hakların gayesine uygun bir şekilde kullanılmasını son derece zorlaştıran veya onu kullanılmaz duruma düşüren kayıtlara bağlamadığı, dolayısıyla bu hakların özüne dokunmadığı, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün, kamu düzeninin ve milli güvenliğin korunmasının gereği olarak, zorunlu bir sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığı ve ülkenin milli birlik ve bütünlüğü gibi meşru bir amaç taşıdığı anlaşılmaktadır.*”¹⁴⁵² Bu karar, örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması bakımından hukuka aykırılığın kapsamının belirlenmesinde dikkate değerdir.

Terör örgütleri ile diğer siyasi örgütler arasında bazı ortak yönlerin olmadığı söylenemez¹⁴⁵³. Ancak terör örgütleri, amaçları meşru olmayan, yasadışı örgütlerdir. Bu bağlamda örgütlenme hakkı bakımından Anayasa'nın dernek kurma hürriyetini düzenleyen 33. maddesi ile siyasi parti kurma hürriyetini düzenleyen 68. maddesine değinmekte fayda vardır.

Anayasa'nın 33. maddesine göre, herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Siyasi düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün “doğal bir uzantısı da partiler yolu ile örgütlenebilmedir”¹⁴⁵⁴. Terör amaçlı örgütlenme suçu, siyasi amaçlı örgütlenme faaliyetini konu almaktadır. Bu bağlamda, siyasi amaçlı örgütlenme olması açısından dikkate alınabilecek bir başka düzenleme, Anayasa'nın 68. maddesindeki siyasi parti kurma ve siyasi partiye üye olma hakkına ilişkindir.

¹⁴⁵² Anayasa Mahkemesi, 18.06.2009, E. 2006/121, K. 2009/90,

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/11/20091126-14.htm>, erişim tarihi: 04.06.2017.

¹⁴⁵³ Marret, *Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>*, *op.cit.*, s. 49.

¹⁴⁵⁴ Teziç, “Türkiye’de Siyasal Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü”, *op.cit.*, s. 40.

Düzenlemeye göre, vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir. Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler. Siyasî partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.

Siyasi örgütlenme özgürlüğünün terör amaçlı faaliyet gösteren örgütler tarafından kullanılmasını önlemek amacıyla bazı devletlerde, siyasi partilerin belirli bir merciin ön denetiminden geçmesi öngörülmektedir¹⁴⁵⁵. Ancak, daha yaygın görülen yöntem, yetkili bir merciin temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik faaliyet gösteren siyasi partileri kapatması ve yeniden kurulmasını da yaptırım altına almasıdır¹⁴⁵⁶.

Gerek siyasi parti kurma ve siyasi partiye üye olma hürriyeti gerekse dernek kurma ve derneğe üye olma hürriyeti, bir örgütlenme hürriyetidir. Söz konusu hükümlerde belirtilen hakkın sınırlandırılması koşullarından devletin bağımsızlığı, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, milli güvenlik, kamu düzeni, demokratik ve lâik Cumhuriyet, genel sağlık ilkeleri, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi yasaklayan ilke; doğrudan ya da dolaylı olarak, Terörle Mücadele Kanunu'un terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen m. 7/1 hükmünün göndermede bulunduğu 1. maddesinde terör örgütünün amaçları arasında yer almaktadır. Bu amaçlar, aynı zamanda siyasi örgütlenme faaliyetinin yasal sınırlarının dışında değerlendirilmektedir¹⁴⁵⁷. Bu durumda, hukuka aykırılık unsuru bakımından, somut olayda örgütün “terör örgütü olma” niteliği, anayasada belirtilen devletin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek,

¹⁴⁵⁵ Poirmeur, “La Lutte Contre Les Organisations Terroristes au Prisme de la Juridprudence de la Cour Européenne des Droit de l’Homme sur la Liberté d’Association des Partis Politiques”, **op.cit.**, s. 319.

¹⁴⁵⁶ **Ibid.**, s. 319-320.

¹⁴⁵⁷ Teziç, “Türkiye’de Siyasal Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü”, **op.cit.**, s. 41 vd.

Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçları tereddüt uyandırmayacak şekilde açıkça saptanmak durumundadır. Ayrıca, örgütün kanuna uygun örgütlenmelerden ayrı olarak bir örgüt yapılanmasına sahip olması da aranacak koşullar arasındadır¹⁴⁵⁸. Bu koşulları taşımayan hallerde örgütlenme faaliyetinde bulunan kişiler, Anayasa'nın 33. maddesi sınırları içerisinde hukuka uygunluk halinden yararlanacaktır. Ancak, terör örgütlerinin anayasa ve kanunlarca güvence altına alınan temel hak ve hürriyetleri Anayasa'nın 14. maddesi çerçevesinde kötüye kullanmasının da hukuka aykırılık sorununun bir parçası olduğunun altını çizmek gerekmektedir¹⁴⁵⁹.

3. Manevi Unsur

Terör amaçlı örgütlenme suçu ancak kasten işlenebilir. Failin kurma, yönetme ve katılma fiillerini bilerek ve isteyerek işlemesi gerekir. Fakat, bu suç bakımından failin hareketi ve neticeyi bilmesini ve istemesini ifade eden genel kast yeterli değildir¹⁴⁶⁰. Terör örgütünü kuran kişinin örgütü 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde öngörülen çerçevede olduğunu bilerek ve isteyerek kurmuş olması, yöneten ve örgüte üye olan kişilerin ise örgütün bu niteliğini de ayrıca bilmesi ve istemesi suçun manevi unsurunun oluşması bakımından zorunludur¹⁴⁶¹. Dolayısıyla, terör amaçlı örgütlenme suçu, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen genel amaçlı örgütlenme suçu¹⁴⁶² ve 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgütlenme suçu gibi¹⁴⁶³ özel kastla işlenebilen bir suçtur¹⁴⁶⁴. Bu bağlamda, doktrinde, 765 sayılı Kanun döneminde de 168. maddede düzenlenen suçun ancak özel kastla işlenebileceğinin kabul edilmekte olduğu not edilebilir¹⁴⁶⁵. Bu doğrultuda failin 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin

¹⁴⁵⁸ Yenidünya-İçer, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma*, *op.cit.*, s. 26.

¹⁴⁵⁹ Emek, *op.cit.*, s. 216.

¹⁴⁶⁰ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, *op.cit.*, s. 262; Hafizoğulları-Kurşun, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", *op.cit.*, s. 39; Evik, "Silahlı Örgütlenme Suçu", *op.cit.*, s. 123.

¹⁴⁶¹ Cass., sent. n. 25863/09, Triolo-Matta, *Diritto Penale Parte Speciale*, *op.cit.*, s. 49.

¹⁴⁶² Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, *op.cit.*, s. 552.

¹⁴⁶³ Akkaya, *Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı*, *op.cit.*, s. 230; Evik, "Silahlı Örgütlenme Suçu", *op.cit.*, s. 123; Baltacı, *op.cit.*, s. 184.

¹⁴⁶⁴ Cass., sent. n. 25863/09, Triolo-Matta, *Diritto Penale Parte Speciale*, *op.cit.*, s. 49.

¹⁴⁶⁵ Faruk Erem, *Türk Ceza Kanunu Şerhi: Özel Hükümler*, 2. Cilt, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1993, s. 1124; Alacakaptan, "Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu", *op.cit.*, s. 27.

varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak olarak ifade edilen örgütün amaçlarını bilmesi ve örgütlenmeyi istemesi gerekmektedir. Ancak failin bu amaçlardan birini bilmesi yeterlidir¹⁴⁶⁶.

Yargıtay, suçun manevi unsurunu “doğrudan¹⁴⁶⁷ ve özel kast” ve “suç işlemek amacı/saiki” olarak tarif etmektedir¹⁴⁶⁸. Yargıtay’a göre, fail, “örgütün kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimseyerek gönüllü olarak örgüt hiyerarşisine dahil olmayı tercih etme”si, dolayısıyla eyleminin “iradi olması” ve örgüte iştirak bilinç ve iradesiyle hareket” etmiş olması halinde örgüt üyeliğinden sorumlu tutulabilecektir¹⁴⁶⁹.

İtalyan Yargıtayı da failin işlediği örgütlenme fiilinin niteliğini yasal ile yasal olmayan fiili ayırt edebilecek şekilde bilmesi gerektiğini belirtmektedir¹⁴⁷⁰. İtalyan doktrini ve içtihadının büyük çoğunluğuna göre, terör amaçlı örgütlenme suçu ancak özel kastla işlenebilir¹⁴⁷¹.

Fransız ceza hukukunda doktrinin büyük bir bölümü, genel olarak terör suçlarında ve terör amaçlı örgütlenme suçunda manevi unsurun özel kast olduğunda hemfikirdir¹⁴⁷². Bu doğrultuda, Fransız Ceza Kanunu’nun m. 421-1 hükmünde yer alan, “bireysel veya toplu bir terörist teşebbüsle bağlantılı olma” koşulu, manevi

¹⁴⁶⁶ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, op.cit.**, s. 288.

¹⁴⁶⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.09.2017, E. 2017/16.MD-956, K. 2017/370, “Silahlı terör örgütüne üye olma suçunun doğrudan kastla işlenebildiği...”. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2017-16-956.htm>, erişim tarihi: 18.01.2018.

¹⁴⁶⁸ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3; “Silahlı terör örgütüne yardım suçunun doğrudan ve özel kastla işlenebilecek suçlardan olduğu gözetildiğinde, yardım fiilinin bilerek ve isteyerek yapılması gerektiği, sanığın bu kastla hareket ettiğine dair her türlü kuşkudan uzak kesin inandırıcı delil elde edilemediği, hükme esas alınan delillerin suçun manevi unsurunun oluşumu için yeterli olmadığı gibi, mahkemenin kabulünün de atılı suçu oluşturmayacağı düşünülmeyen yazılı şekilde hüküm tesisi”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 30.04.2015, E. 2015/3344, K. 2015/926, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-3344.htm>, erişim tarihi: 21.07.2017.

¹⁴⁶⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.04.2015, E. 2015/1069, K. 2015/840, **Yargıtay Kararları Dergisi**, Cilt: 42, Sayı: 3, Mart 2016, s. 766.

¹⁴⁷⁰ Cass., sent. n. 25863/09, Triolo-Matta, **Diritto Penale Parte Speciale, op.cit.**, s. 49.

¹⁴⁷¹ Fava, **Giurisprudenza Penale: Reati di Parte Speciale del C.P. e delle Principali Leggi Complementari, op.cit.**, s. 61; Piccininno, **Diritto Penale Parte Speciale, op.cit.**, s. 42.

¹⁴⁷² Marie-Élisabeth Cartier, “Le Terrorisme Dans le Nouveau Code Pénal”, **RSC**, N°2, Avril-Juin 1995, s. 233.

unsuru, spesifik olarak da özel kastı ifade etmektedir¹⁴⁷³. Vurgulamak gerekir ki, Fransız Ceza Kanunu'nun 421-1 maddesinde “kasten” (*intentionnellement*) ibaresine ayrıca yer verilmiştir. Söz konusu özel kast, faili suçu işlemeye sevk eden “saik” (*mobile*) olarak da nitelendirilmektedir¹⁴⁷⁴. Öte yandan bazı yazarlar, özel kastın, objektif ve subjektif olmak üzere iki unsurdan oluşmakta olduğu görüşündedir¹⁴⁷⁵. Buna göre, terör suçları bakımından, Kanun'da yer alan “bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olma” koşulunu özel kastın objektif unsurunu, “yıldırma ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacı” ise özel kastın subjektif unsurunu oluşturmaktadır¹⁴⁷⁶. Fransız kanun koyucu, terör suçlarının özel kasta dayalı yapısını metinde “kasten” ibaresine yer vererek vurgulamıştır¹⁴⁷⁷. Genel olarak örgütlenme suçlarında da özel kastın varlığı aranmakta olup “suç işleme amacı”nın (*buts criminels*) olması zorunludur¹⁴⁷⁸. Fransız yargı mercileri, terör amaçlı örgütlenme suçunda failin örgütün “terör örgütü” olma niteliğini bilmesinin yanı sıra bazı hallerde aktif olduğu bilinen terör örgütü mensuplarıyla ilişkisi olup olmadığını da göz önünde bulundurmaktadır¹⁴⁷⁹.

Avrupa Birliği Adalet ve İçişleri Konseyi'nin 19 Eylül 2001 tarihli çerçeve kararında yer alan tanım, Fransız düzenlemesindeki özel kasta yer veren tanımla büyük ölçüde örtüşmektedir¹⁴⁸⁰.

Çıkar amaçlı suç örgütlenmesinde olduğu gibi¹⁴⁸¹, terör amaçlı örgütlenme suçunda da failin örgütün amaçlarının yanı sıra sahip olduğu diğer nitelikleri ve yöntemlerini de bilmesi gerekir. Bu yöntemler hakkında düşülen hata ve failin örgütün yöntemlerini bilmemesi kastı ortadan kaldırır¹⁴⁸². Fransız doktrininde, failin terör amacını bilmesinin maddi mahiyette ve psikolojik unsura dahil olduğu yönünde

¹⁴⁷³ Lepage-Matsopoulou, *Droit Pénal Spécial*, *op.cit.*, s. 842.

¹⁴⁷⁴ Bernard Bouloc, “Le Terrorisme”, *Problèmes Actuels de Science Criminelle*, Vol. 2, Aix-en-Provence: Presses Universitaires d'Aix-Marseille, 1989, s. 70.

¹⁴⁷⁵ Cartier, “Le Terrorisme Dans le Nouveau Code Pénal”, *op.cit.*, s. 233.

¹⁴⁷⁶ Lepage-Matsopoulou, *Droit Pénal Spécial*, *op.cit.*, s. 842.

¹⁴⁷⁷ *Ibid.*

¹⁴⁷⁸ *Ibid.*

¹⁴⁷⁹ Julie Alix, *Terrorisme et Droit Pénal: Étude Critique des Incriminations Terroristes*, Paris: Éditions Dalloz, 2010, s. 394.

¹⁴⁸⁰ Conseil Européen Justice et Intérieur, Doc. COM, 2001, 521 Final, 19 Septembre 2001, Benillouche-Maréchal, *Leçons de Droit Pénal Spécial*, *op.cit.*, s. 157.

¹⁴⁸¹ Evik, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, *op.cit.*, s. 286.

¹⁴⁸² *Ibid.*, s. 288.

görüşlere rastlanmaktadır¹⁴⁸³. Bir başka görüşe göre, söz konusu özel kast, failin kendi işlediği örgütlenme fiilinin yanı sıra aynı terör örgütü kapsamında işlenen diğer terör örgütlenmesi fiillerinin toplum nezdindeki sonuçlarını bilmesini ve istemesini de kapsamaktadır¹⁴⁸⁴.

Fail, örgütün korunması ve daha güçlü bir hale getirilmesi doğrultusunda örgütün benimsediği programın icrasında kullanılabileceğini bilerek ve isteyerek örgüte katılmak durumundadır¹⁴⁸⁵. Silahlı örgütte olduğu gibi terör örgütünde de amaçlar ancak uzun sürede gerçekleştirilmeye elverişli olduğu için failin katılma iradesinin bu duruma göre belirlenmesi gerekecektir¹⁴⁸⁶. Ancak, tüm faillerin örgütün işleyeceği “aynı suç programını” bilmesi zorunlu değildir¹⁴⁸⁷.

Örgütlenme suçunun manevi unsurunu seçimlik hareketler olan kurma, yönetme ve üye olma fiilleri bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekebilir¹⁴⁸⁸. Örgütü kuran fail, kanunda düzenlenen örgütün amaç ve yöntemlerini şekillendiren kişi olduğundan failin kastı bu unsurları kapsamaktadır. Örgütü yöneten fail de yönettiği örgütün amaçlarını ve yöntemlerinin farkında olarak örgütü yönetme fiilini gerçekleştirmektedir. Ancak, örgüte üye olan failde bu unsurların yanı sıra örgüte süreklilik arz edecek şekilde katılma iradesi bulunmalıdır¹⁴⁸⁹. Örgüte katkı sağlama bilinci suçun oluşması bakımından yeterli değildir¹⁴⁹⁰. Örgüte sürekli katılma iradesi kriteri dikkate alınmadığı takdirde, örneğin örgütün amaçlarını bilerek silah satan kişinin örgütün üyesi olarak cezalandırılması söz konusu olabilecektir¹⁴⁹¹. Halbuki bu kişinin örgüte sunduğu katkı örgüt hiyerarşisinin dışında sunulan bir katkı olduğu sürece, örgüte silah satan kişi, örgüt üyeliğinden sorumlu tutulamayacaktır¹⁴⁹². Bu itibarla, katılma konusunda sürekli bir iradenin sergilenmesi ve sürekli bir görevin üstlenilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir¹⁴⁹³. Yargıtay, bir somut olayda,

¹⁴⁸³ Constance Grewe-Renée Koering-Joulin, “De la Légalité de l'Infraction Terroriste à la Proportionnalité des Mesures”, **Libertés, Justice, Tolérance: Mélanges en Hommage au Doyen Gérard Cohen-Jonathan**, Bruxelles: Bruylant, 2004, s. 891 vd.

¹⁴⁸⁴ Alparslan, **op.cit.**, s. 105.

¹⁴⁸⁵ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, op.cit.**, s. 286.

¹⁴⁸⁶ Baltacı, **op.cit.**, s. 184; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı, op.cit.**, s. 231.

¹⁴⁸⁷ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler, op.cit.**, s. 552.

¹⁴⁸⁸ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, op.cit.**, s. 286.

¹⁴⁸⁹ **Ibid.**, s. 287.

¹⁴⁹⁰ Tozman, **op.cit.**, s. 356.

¹⁴⁹¹ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, op.cit.**, s. 287.

¹⁴⁹² **Ibid.**

¹⁴⁹³ Muhittin Mihçak, **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek Amacıyla Teşekkül Oluşturma Suçları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 286-287.

yaşının küçük olmasından dolayı kandırılarak örgüte katılması sağlanan, eylemlerde rol aldığı tespit edilemeyen, fırsat bulduğunda örgütten kaçan ve teslim olan failin örgüte üye olma fiili bakımından manevi unsur oluşmadığına karar vermiştir¹⁴⁹⁴.

Özel kastın varlığı, failerin psikolojisinin ötesinde, örgütün amaçları bakımından elverişli bir yapılanmanın, hiyerarşinin, araç ve gereçlerin bulunmasından, failin bu elverişli yapılanmanın niteliğine vakıf olduğunu gösteren, dış dünyaya yansıyan hareketlerinden, tanık beyanlarından ve diğer kanıtlardan çıkarılabilir¹⁴⁹⁵. Yargıtay, sanıkların eğitim düzeyi, mesleklerinin sağladığı bilgi ve tecrübe ve örgütteki konumlarının yanı sıra örgütün yapılanma biçimini, kriminolojik özelliklerini ve gelişim sürecini bu açıdan dikkate almaktadır¹⁴⁹⁶.

Kanaatimizce, failin örgütün niteliğine ilişkin bilgisi, örgütlenme suçlarında failin sorumluluk düzeyini belirler. Dolayısıyla, failin söz konusu örgütün “terör örgütü” olduğunu bilmemesi, ancak suç işlemek amacıyla kurulan (genel amaçlı) bir suç örgütü olduğunu bilmesi halinde, fail, 3713 sayılı Kanun, m. 7/1 uyarınca terör

¹⁴⁹⁴ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 28.06.1999, E. 2320, K. 2873, Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı, op.cit.**, s. 231.

¹⁴⁹⁵ Baltacı, **op.cit.**, s. 185; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı, op.cit.**, s. 231; Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 123-124.

¹⁴⁹⁶ “FETÖ/PDY terör örgütünün nihai amacının, Devletin Anayasal nizamını cebir ve şiddet kullanarak değiştirmek olduğunda ve bu amacını gerçekleştirmek için “mahrem alan”olarak örgütlendiği, devletin silahlı kuvvetlerindeki unsurları dikkate alındığında gerekli ve yeterli örgütsel güce sahip bulunduğu kuşku yoktur. Örgütün bu amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının, örgütteki konumları gözetilerek cezalandırılacağı da açıktır. Örgütlenme piramidine göre, 5. 6. ve 7. tabakalarda ve kural olarak 3. ve 4. tabakalarda bulunan örgüt mensuplarının bu durumda olduklarının kabulü gerekir. Ancak önce dinî bir kült. ardından bir terör örgütü hâline dönüşen, eğitim-öğretim faaliyetleri, sivil toplum ve meslek kuruluşları, yerel ve uluslararası ticari işletmeler, basın-yayın ve medya organları gibi legal yapılar ve Abant Toplantıları, Türkçe Olimpiyatları benzeri prestijli organizasyonlar üzerinden oluşturulan sempatizan halkasından İnsan ve maddi kaynak devşiren FETÖ/PDY’nin , başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıkması ve toplumun her katmanının büyük bir kesimince böyle algılanması da toplumsal bir gerçekliktir. Amaca ulaşmak için her yolu mübah gören fakat sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşmaya kadar alenen kriminalize olmamaya çalışan örgütün, silahlı bir terör örgütü olduğu gerçeğinin, örgütün kurucusu ve yöneticisi Fethullah Gülen hakkında Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesince verilen ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2008/9-82, 181 sayılı kararı ile kesinleşen beraat kararı da nazara alındığında, özellikle örgütün sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan diğer tabakalardaki örgüt mensupları tarafından bilinip bilinmediğinin olaysal olarak toplanan deliller muvacehesinde TCK’nın 30. maddesi kapsamında değerlendirilmesi lazımdır. Ancak bu değerlendirme yapılırken, 2012 yılı ve sonrasında örgüt mensubu olan kamu görevlileri tarafından yapılan operasyonlar gibi, örgütün nihai amacını açıkça ortaya koymaya başladığı sansasyonel olaylar sonrasında; Milli Güvenlik Kurulu’nun, 30 Ekim 2014, 29 Nisan 2015 ve 26 Mayıs 2016 tarihli toplantılarında alınan ve kamuoyu ile paylaşılan kararlarda sözde “hizmet hareketi” adlı, legal görünümlü illegal yapının, paralel bir devlet kurma amacıyla olan, devletin varlığına ve anayasal düzenine karşı ciddi tehdit oluşturan bir örgüt olarak kabul edilmesi, aynı tespit ve açıklamaların devlet ve hükümet yetkililerince de en üst düzeyde benimsenip, kamuoyu ile paylaşılması gibi olguların da gözardı edilmemesi gerekir.” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

amaçlı örgütlenme suçundan değil, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi uyarınca suç işlemek amacıyla örgütlenme suçundan sorumlu tutulacaktır¹⁴⁹⁷. Örgütün niteliği failin suç işlediği tarihte kesin değilse, her fail bakımından ayrı ayrı incelenmek kaydıyla, failin örgütün niteliği hakkında sahip olduğu bilgi ölçüsünde faili daha ağır (terör örgütü) ya da daha hafif (genel amaçlı örgüt) nitelikteki örgütlenme suçundan sorumlu tutmak gerekecektir. Örneğin, örgüte üye olan fail, örgütün Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek ya da Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak amacını bilmiyor; ancak rüşvet, irtikap ya da görevi kötüye kullanma suçunu işlemeyi amaçladığını biliyorsa, faili, TMK m. 7/1 uyarınca terör örgütüne üye olma fiilinden dolayı değil, TCK m. 220/2 uyarınca genel amaçlı suç örgütüne üye olma fiilinden dolayı sorumlu tutmak gerekecektir. Bu itibarla örgütün işlemeyi amaçladığı suçların ne olduğu ve failin bu konudaki bilgisi, oldukça önemlidir¹⁴⁹⁸. Failin örgüt hakkındaki bilgi düzeyi, “genel suç örgütü” düzeyindeyse; legal ve illegal faaliyetlerin iç içe geçtiği, karmaşık yapıdaki terör örgütleri bakımından hiyerarşik piramidin en alt basamağındaki failer için bu kriter uygulanabilir. Mühim olan, özel kastın yöneldiği örgütün taşıdığı niteliktir.

Failin mensup olduğu suç örgütünün “terör örgütü” niteliğini öğrenmesine rağmen söz konusu suç örgütüne mensubiyetini sürdürmesi halinde ise eklenen kast söz konusu olacak, fail terör amaçlı örgütlenme suçundan sorumlu tutulacaktır.

Örgüte katılma konusunda zorlanan failin kastından söz edilemez¹⁴⁹⁹. Failin kusurluluğu bakımından, 5237 sayılı Kanun'un 28. maddesi uyarınca, failin, karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu terör amaçlı örgütlenme suçunu işleyen suç işleyen kişinin kusurluluğu ortadan kalkacak ve cezalandırılmayacaktır. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılmaktadır. Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit, kurma ve yönetme fiillerinden ziyade üye olma fiili bakımından gerçekleşme potansiyeli olan bir haldir. Bu itibarla, terör örgütlerinin

¹⁴⁹⁷ Aynı sorunun silahlı örgütlenme suçu bakımından değerlendirilmesi için bkz: Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 124.

¹⁴⁹⁸ Emek, **op.cit.**, s. 210.

¹⁴⁹⁹ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 231; Baltacı, **op.cit.**, s. 185.

baskı, korkutma, yıldırma ve tehdit yöntemlerini üye toplarken de kullandığına işaret etmek gerekir¹⁵⁰⁰.

H. Suçun Özel Gerçekleşme Şekilleri

1. Teşebbüs

Suçun maddi unsur bakımından taşıdığı özelliklere ayrılan başlık altında açıklandığı üzere, terör amaçlı örgütlenme suçu genel olarak mütemadi suç niteliği göstermektedir¹⁵⁰¹. Ancak, örgütlenme suçunun teşebbüse elverişli olup olmaması tartışmalıdır¹⁵⁰².

Bazı yazarlara göre, kural olarak örgütlenme suçuna teşebbüs mümkündür¹⁵⁰³. Fakat, örgütlenme suçu kapsamında yer alan kurma, yönetme, üye olma fiillerinin yanı sıra örgüte yardım ve örgüt adına suç işleme fiilleri arasında ayırım yapılması gereklidir¹⁵⁰⁴. Bu fiillerden, (müzakerelerin kesilmesi gibi¹⁵⁰⁵) örgüt kurmaya elverişli olduğu veya örgüte üye olmaya yönelik elverişli olduğu kuşkusuz olan, ancak elde olmayan nedenlerden dolayı tamamlanamayan hareketlerin söz konusu olması halinde teşebbüs gerçekleşmiş demektir¹⁵⁰⁶. Örgüt kurmaya yönelik elverişli icra hareketleri asgari kişi sayısı, silah ve benzeri örgüt unsurlarının tamamı sağlanamadan tamamlanamamış ise örgüt kurmaya teşebbüsten söz edilebilir¹⁵⁰⁷. Bir görüşe göre, örgüte üye olmak; örgütün kabulünü, onayını gerektirdiği için teşebbüse elverişli değildir¹⁵⁰⁸. Fail, üye olma fiili bakımından ancak tamamlanmış suçtan

¹⁵⁰⁰ Emek, *op.cit.*, s. 209.

¹⁵⁰¹ Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 673; Özek, *Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler*, *op.cit.*, s. 371.

¹⁵⁰² Emek, *op.cit.*, s. 229.

¹⁵⁰³ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, *op.cit.*, s. 552, Antolisei ve Manzini de bu görüştedir. *Ibid.*

¹⁵⁰⁴ Gültaş, *op.cit.*, s. 36.

¹⁵⁰⁵ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, *op.cit.*, s. 552.

¹⁵⁰⁶ Evik, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, *op.cit.*, s. 295. Kurma fiili bakımından, örgütü kurmaya yönelik müzakerelerin failin elinde olmayan sebeplerden dolayı kesintiye uğraması örnek olarak gösterilebilir. *Ibid.*, 594 numaralı dipnot. Yine örgütün niteliğinin değişmesi halinde, örneğin, suç işlemek amacıyla kurulan genel amaçlı örgütün terör örgütüne dönüştürülmesi durumunda teşebbüsün söz konusu olabileceği düşünülebilir. Bkz: *Ibid.*, s. 296, 598 numaralı dipnot.

¹⁵⁰⁷ Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, *op.cit.*, s. 8947; Vesile Sonay Evik, “Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme”, *Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı*, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 391.

¹⁵⁰⁸ Evik, “Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme”, *op.cit.*, s. 391; Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, *op.cit.*, s. 8947.

sorumlu tutulur¹⁵⁰⁹. Öte yandan, kurma, yönetme, üye olma fiillerinin teşebbüse elverişsiz olduğu; buna karşılık, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme ve örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme fiillerine teşebbüsün mümkün olduğu yönünde görüşlere rastlanmaktadır¹⁵¹⁰. Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 20 Eylül 2016 tarihli bir kararında Yüksek Mahkeme, terör örgütüne yardım etme fiiline teşebbüsün mümkün olduğu yönünde hüküm tesis etmiştir¹⁵¹¹. Yargıtay'ın aynı doğrultuda bir başka kararında örgüt propagandası içeren dergileri satmak ve gelirini teslim etmek için hareket ederken yakalanan fail, terör örgütüne yardım etmeye teşebbüsten sorumlu tutulmuştur¹⁵¹².

Örgütü yönetme fiilinin örgütün faili yönetici olarak tayin ettiği veya fiilen yönetici olduğu anda başladığında teşebbüse elverişsiz olduğu düşünülmektedir¹⁵¹³. Yönetme fiili bakımından kanun koyucunun yönetici olarak atanma ile yönetme terimlerinden ikincisini tercih ettiği, örgütün oluşum aşamasında yönetici olarak atanmanın “yönetme”yi ifade etmeyeceği, failin bir süre örgütü yönetmesi gerektiği, dolayısıyla yönetme fiilinin teşebbüse uygun olmadığı düşünülebilir¹⁵¹⁴.

Örgütlenme suçuna teşebbüs soyut olarak mümkün olsa bile uygulamada teşebbüs hükümlerinin örgütlenme suçunda tatbik edilmesinin ve ispatının zor

¹⁵⁰⁹ Albayrak, **op.cit.**, s. 1409.

¹⁵¹⁰ Gültaş, **op.cit.**, s. 36.

¹⁵¹¹ “Sanık hakkında silahlı terör örgütüne yardım etme ... suçlarından kurulan mahkumiyet hükümlerinin yapılan temyiz incelemesinde; ... DAİŞ terör örgütüne katılma kararı vererek temyiz dışı sanıkları doğrudan örgütün kampına götüreceğine dair kesin delil bulunmayan örgütle hiyerarşik bağı da tesbit edilemeyen ve şahısları yurtdışına çıkarmak isterken takip yapan kolluk görevlileri tarafından yakalanan sanığın eyleminin silahlı terör örgütüne yardım etme suçuna teşebbüs aşamasında kalacağı gözetilmeden, tayin olunan cezadan, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 35. maddesi gereğince indirim yapılmaması suretiyle fazla ceza tayin edilmesi”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 20.09.2016, E. 2016/5000, K. 2016/4854, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2016-5000.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

¹⁵¹² “İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 3.9.2010 tarih ve 2010/1076 Sayılı el koyma kararı silahlı terör örgütünün amaçları doğrultusunda yayın yapması ve örgütün propagandasını içermesi sebebiyle satışı ve dağıtımı yasaklanan Y... G... adlı 45 adet dergiyi satın elde edilen geliri açık kimliğini bilmediğini iddia ettiği M. isimli kişiye teslim etmek amacıyla hareket eden sanığın kolluk görevlileri tarafından dergilerin satışını yapamadan minibüste yakalandığının tüm dosya kapsamından anlaşılması karşısında, sanığın eyleminin silahlı terör örgütüne yardım suçuna teşebbüs olduğu gözetilmeden, eylemin tamamlandığı kabul edilerek fazla ceza tayini”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 23.06.2015, E. 2015/1829, K. 2015/2003, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-1829.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

¹⁵¹³ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8947.

¹⁵¹⁴ Mehmet Taştan, “Silahlı Örgüt Kurmak, Yönetmek ve Silahlı Örgüte Üye Olmak Suçu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 20, Nisan 2008, s. 113; Tozman, **op.cit.**, s. 377.

olduğu değerlendirilmektedir¹⁵¹⁵. Ancak belirtmek gerekir ki, ispat meselesini maddi ceza hukukunun kurumlarından olan teşebbüsün uygulanıp uygulanmaması sorunundan ayrı değerlendirmek gerekecektir¹⁵¹⁶.

Örgütlenme suçunun teşebbüse elverişli olmadığı yönündeki görüşe göre, bu suçta örgütlenme faaliyeti araç suç olup örgütün hedefleri amaç suç niteliği taşıdığı, örgütlenme faaliyetinin hazırlık hareketi mahiyetinde olduğu ve bir tehlike suçu olduğundan; bu suç bakımından teşebbüs hükümleri uygulanamayacaktır¹⁵¹⁷. Çıkar amaçlı örgütlenme suçunda olduğu gibi, yeterli sayıda kişinin terör amaçlı örgütlenme faaliyetinde bulunduğu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya ortaya konulduğunda suç oluşmuştur, artık teşebbüsten söz edilemez; buna karşılık, terör örgütü kurma, yönetme ve bu örgüte üye olma fiillerini icraya yönelik hareketlerin elverişsiz olması halinde ise teşebbüsün koşulları oluşmayacaktır; dolayısıyla her iki olasılıkta da teşebbüs mümkün değildir¹⁵¹⁸. Örgütlenme faaliyetinin belli bir yoğunluğa ulaşmaması halinde, teşebbüsten söz edilemeyecek, ancak gerçekleştirilen hareketler ayrı bir suç teşkil etmesi halinde ceza sorumluluğundan bahsedilebilecektir¹⁵¹⁹. Yargıtay, başka bir gerekçeyle, tehlike suçu niteliği taşımasından dolayı, örgütlenme suçuna teşebbüsün mümkün olmadığı kanaatindedir¹⁵²⁰. Örgütlenme suçundan dolayı failin cezalandırılmasının, örgütün amaç suçları işlemeye elverişliliği kriterinin sağlanmasına bağlı olması da bu suçun teşebbüse uygun olmadığı yönündeki argümanlar arasındadır¹⁵²¹.

Öte yandan, terör amaçlı örgütlenme suçu, diğer örgütlenme suçları gibi amaç suçlara yönelik hazırlık hareketlerinin cezalandırıldığı bir suç tipidir¹⁵²². Bu doğrultuda, hazırlık hareketlerinin suçun icra hareketlerinden daha önce olduğu, örgütlenme suçunun da amaç suçların icra hareketlerinden önceki hazırlık

¹⁵¹⁵ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 296.

¹⁵¹⁶ *Ibid.*

¹⁵¹⁷ Ali Parlar-Muzaffer Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 2. Baskı, 4. Cilt, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 4210; Baltacı, *op.cit.*, s. 186; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 223.

¹⁵¹⁸ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 296.

¹⁵¹⁹ Baltacı, *op.cit.*, s. 186.

¹⁵²⁰ *Ibid.*

¹⁵²¹ Yenidünya-İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, *op.cit.*, s. 86.

¹⁵²² Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.12.2001, E. 2001/248, K. 2001/288; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 01.02.2000, E. 2000/299, K. 2000/1; Güven-Yalvaç, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, *op.cit.*, s. 275.

hareketlerini cezalandırdığı bilinmektedir¹⁵²³. Teşebbüs kurumunun ise ceza sorumluluğunu, suçun tamamlanmasından daha önceki hareketlere yönelik olarak genişlettiği göz önüne alınırsa; örgütlenme suçunda teşebbüsün uygulanmasının ceza sorumluluğunu fazlasıyla genişlettiği düşünülmektedir¹⁵²⁴. Diğer taraftan, örgütlenme suçunun neticesi harekete bitişik suçu olması dolayısıyla, mahiyeti gereği, teşebbüse uygun olmadığı savunulmaktadır¹⁵²⁵. Bu suçun mütemadi bir suç özelliği göstermesi de teşebbüs hükümlerinin uygulanmasına engel olarak görülmektedir¹⁵²⁶. Örgütlenme suçunun teşebbüse elverişsiz olduğu yönündeki bir başka gerekçe de örgütlü suçun suça iştirak kurumuna benzediği, iştirake teşebbüsün ise mümkün olmadığı doğrultusundadır¹⁵²⁷.

Kanaatimizce, terör amaçlı örgütlenme suçunun teşebbüse elverişli olup olmadığı sorununun kurma, yönetme, üye olma fiillerine göre ayrı ayrı, somut olayda ise failin ortaya koyduğu hareketlerin mahiyetine göre spesifik olarak takdir etmek gerekir.

Bu doğrultuda, terör örgütü yönetme fiili hareket neticeden ayırlamadığı için sadece maddi anlamda değil, hareket bölünemediği için şekli anlamda da mütemadi nitelikte olduğundan ve belirgin bir süreklilik gerektirdiğinden dolayı teşebbüse elverişli değildir.

Terör örgütünün amaçlarının ağır niteliği, yöntemlerinin karmaşıklığı ve diğer özellikleri dikkata alınırsa; bu özelliklerin tamamının bir araya gelmesini sağlayarak terör örgütünü kuran kişinin işlediği fiilin, kurulma sırasında elverişli hareketlerle gerçekleşmesi, ancak tamamlanamaması mümkün olmadığından terör örgütü kurmaya teşebbüsten söz edilemez. Üstelik hareketlerin elverişliliği ile yöneldiği amaç suçların mahiyetinin ancak *a posteriori* olarak tespit edilebileceği olgusu¹⁵²⁸ da bu görüşü desteklemektedir.

¹⁵²³ Gültaş, *op.cit.*, s. 36.

¹⁵²⁴ Evik, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, *op.cit.*, s. 297.

¹⁵²⁵ Tozman, *op.cit.*, s. 373; Gültaş, *op.cit.*, s. 36.

¹⁵²⁶ Hafizoğulları-Kurşun, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", *op.cit.*, s. 39-40.

¹⁵²⁷ Evik, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, *op.cit.*, s. 297.

¹⁵²⁸ *Ibid.*, s. 296.

Üye olma fiilinin çok çeşitli hareketlerle işlenebilmesi, bazı hallerde failin üye olma iradesinin ve üye olmaya yönelik bazı hareketlerin gerçekleştiği açıkça görülmesine rağmen yakalanma gibi failin elinde olmayan nedenlerle suçun tamamlanamaması mümkün olabileceği, hareket bölünebileceği için prensip olarak terör örgütüne üye olma fiiline teşebbüs mümkündür. Terör örgütlerinin siyasi niteliği, organizasyonunun karmaşık yapısı ve diğer kriminolojik özellikleri dikkate alınır, bu örgüte üye olmak için örgütün yetkili organlarının onayının gerekmediği¹⁵²⁹; örgüt üyesinin tek taraflı elverişli hareketlerinin elinde olmayan sebeplerden dolayı üye olma fiili teşkil edecek düzeyde tamamlanamamasının mümkün olduğu söylenebilir.

Örgüt adına suç işleme fiilinin düzenlendiği 5237 sayılı Kanun'un m. 220/6 hükmü, örgüte üye olmayan kişinin işlediği bir fiili konu olması dolayısıyla zaten ceza sorumluluğunu genişleten bir hüküm mahiyetinde olduğu için örgüt adına suç işlemeye teşebbüsten söz edilemez.

Yargıtay kararları örgüte yardım etme fiilinin teşebbüse elverişli olduğu yönündedir¹⁵³⁰. Üye olma fiili gibi yardım etme fiili teşkil eden davranışlar da çeşitlilik arz ettiği, bölünebilir nitelikte olduğu için bu fiil bakımından da teşebbüsün mümkün olduğu kanaatindeyiz.

2. İştirak

Bir suçun icrasında birden fazla kişinin rol oynaması mümkün olduğundan, ceza kanunları, suça iştirakin çeşitli yollarını düzenlemiş ve böylece suça iştirak hallerini birbirinden ayırmıştır¹⁵³¹. Ceza sorumluluğun şahsiliği ve sınırlılığı ilkeleri ise ortak bir girişimle işlenen suçlardan kaynaklanan cezai sorumluluğun saptanması

¹⁵²⁹ Emek, **op.cit.**, s. 230-231.

¹⁵³⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 31.10.2012, E. 2012/9-1234, K. 2012/1825; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 24.05.2013, E. 2011/9792, K. 2013/8108; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 20.06.2013, E. 2012/5457, K. 2013/9449, Emek, **op.cit.**, s. 231; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 13.03.2013, E. 2013/9, K. 2013/3827; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 17.12.2012, E. 2010/6494, K. 2012/15285; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 12.04.2010, E. 2008/11926, K. 2010/4203; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 12.02.2009, E. 2008/15871, K. 2009/1496, Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8937.

¹⁵³¹ Verny, **Le Membre d'Un Groupe en Droit Pénal**, **op.cit.**, s. 108.

bakımından bazı zorluklara yol açmaktadır¹⁵³². Bununla beraber örgütlenme suçları ve örgütlü suçlarda, söz konusu ilkenin önemi daha belirgindir.

Terör amaçlı örgütlenme suçuna iştirakin mahiyetini ortaya koymak için bu suçun çok faili bir suç olma niteliğini göz önünde bulundurmak gerekir. “Kolektif suç” ile “kolektif olarak işlenen suç” birbirinden ayrıdır¹⁵³³. Bütün suçlar kolektif olarak işlenebilir olmasına rağmen, bazı suçlar, sadece kolektif olarak işlenebilir¹⁵³⁴. Tek kişi tarafından işlenmesi mümkün olmayan suçlar, “zorunlu olarak çok faili suçlar” ya da “zorunlu iştirak” olarak adlandırılmaktadır¹⁵³⁵. Her ne kadar zorunlu iştirak olarak nitelenebilecek çok faili bir suç olsa da; örgütlenme suçu, iştirak ilişkisinin ötesinde bir birleşmeyi ifade eder¹⁵³⁶. Örgütün devamlı olma niteliği ve örgütün işlemeyi amaçladığı suçların belirsizliği, örgütlenme suçunu iştiraktan ayıran hususlardandır¹⁵³⁷. Bu itibarla, örgütlenme suçu, “iştirakin özel bir halidir”¹⁵³⁸. Örgütlenme suçları, çok faili suçlara ilişkin tasnifte, failerin tamamının cezalandırılması öngörüldüğü ve suçun oluşması için faillerin hareketlerinin karşılıklı olarak zorunlu olduğu için “dar anlamda çok faili suç” kategorisine dahil edilmektedir¹⁵³⁹. Buna karşılık, iştirak, klasik tanıma göre, tek fail tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla fail tarafından işbirliği yapılarak işlenmesini ifade eder¹⁵⁴⁰. İştirak hükümleri sayesinde, başkaları tarafından işlenen bir suçtan dolayı cezai sorumluluk mümkün hale gelmektedir¹⁵⁴¹.

İştirakin örgütlenme suçu bakımından değerlendirilmesinde hukukun genel ilkeleri bakımından belirtilmesi gereken husus, bir kişinin hem örgütlenme suçundan hem de örgüt faaliyeti kapsamında işlediği suçtan dolayı mahkum edilmesinin *non bis in idem* (aynı fiilden dolayı iki kez cezalandırılmama) kuralını ihlal

¹⁵³² **Ibid.**

¹⁵³³ Christian Dupeyron, “L’Infraction Collective”, **RSC**, N° 2, 1973, s. 357 vd.

¹⁵³⁴ Verny, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, **op.cit.**, s. 331.

¹⁵³⁵ Türkan Yalçın Sancar, **Çok Faili Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1998, s. 31 vd.

¹⁵³⁶ Vesile Sonay Daragenli Evik, “Örgütlenme Suçları ve İştirak İlişkisi”, Ed. Yener Ünver-Eric Hilgendorf, **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku / Das Strafrecht im Deutsch-Türkischen Rechtsvergleich**, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 156.

¹⁵³⁷ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁵³⁸ Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, **op.cit.**, s. 550.

¹⁵³⁹ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, **op.cit.**, s. 477.

¹⁵⁴⁰ **Ibid.**, s. 479; Şen, **Suç Örgütleri**, **op.cit.**, s. 133.

¹⁵⁴¹ Verny, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, **op.cit.**, s. 108.

etmemesidir¹⁵⁴². Zira, örgütlenme suçu ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçların maddi unsurları birbirinden farklı olup; böyle bir durumda iki ayrı suç oluşmaktadır.

Doktrinde genel olarak örgütlenme suçlarına ve terör amaçlı örgütlenme suçuna iştirakin mümkün olup olmadığıyla ilgili görüş birliği bulunmamaktadır¹⁵⁴³.

Örgütlenme suçuna iştirakin mümkün olmadığını savunan yazarlar, örgütlenme suçunun çok failli suç olması; bu suçun “müstakilen” failin işlediği suçlardan olması¹⁵⁴⁴, örgütlenme suçunun zaten zorunlu iştirak hali olması ve bu suça iştirakin kabul edilmesinin ceza sorumluluğunu aşırı derecede genişleteceği; örgüte sunulan somut katkıların kendiliğinden örgüt üyeliği suçunu oluşturacağı; iştirak olabilmesi için nedensel katkının bulunması gerektiği ve birden fazla nedensel katkı olmadıkça iştirak olamayacağı, birden fazla nedensel katkı varsa da bu durumun örgüt üyeliğiyle örtüşeceği argümanlarına dayanmaktadır¹⁵⁴⁵. Buna karşılık, örgütlenme suçuna iştirakin mümkün olduğunu savunan yazarlar, örgüt üyeliğinin dar yorumlandığı takdirde iştirak hallerine ihtiyaç olabileceği; örgüt hiyerarşisine dahil olmakla örgütün gücüne katkıda bulunmanın ayrı değerlendirilmesi gerektiği; suça iştirak eden failin örgütün çıkarı için değil, şahsi çıkarını korumaya yönelik hareket ettiği gibi gerekçeleri ileri sürmektedir¹⁵⁴⁶.

Jean Larguier, Philippe Conte ve Stéphanie Fournier’ye göre, suç işlemek amacıyla kurulan örgüt, belli bir suça yönelik hazırlık sürecini kısalttığı ve kolaylaştırdığı için söz konusu hazırlık sürecindeki iştirak fiilleri, *ipso facto*, yalnızca bu sebeple örgütlenme suçunu oluşturmaktadır¹⁵⁴⁷. Ayrıca, örgütlenme suçunun cezalandırılmasıyla ilgili olarak, bir suçun örgüt faaliyeti (*bande organisée*) çerçevesinde işlenmesinin daha ağır cezayı gerektiren hal olması durumu ile örgütlenme suçunu birbirinden ayrı değerlendirmek gerekir¹⁵⁴⁸. Örgütlenme suçunda belli bir suç için girişilen hazırlık faaliyeti, örgütlenme suçunu karakterize eden özelliktir; bir suçun örgüt faaliyeti (*bande organisée*) çerçevesinde işlenmesi

¹⁵⁴² Larguier-Conte-Fournier, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 391.

¹⁵⁴³ Emek, *op.cit.*, s. 234; Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 232; Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 300 vd.

¹⁵⁴⁴ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 232.

¹⁵⁴⁵ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, *op.cit.*, s. 300-302.

¹⁵⁴⁶ *Ibid.*, s. 302-305.

¹⁵⁴⁷ Larguier-Conte-Fournier, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 391-392.

¹⁵⁴⁸ *Ibid.*, s. 392.

durumunda da fail daha ağır bir ceza ile yaptırım altına alınacaktır; zira ilk suçun kurucu unsurları ile ikinci suçun yaptırımının ağırlaştırılma sebebi birbirinden farklıdır¹⁵⁴⁹.

Çok failli suçlarda, suçu işleyen birden fazla kişinin varlığı zorunlu olmakla birlikte, kural olarak suçun yapısıyla çelişmediği sürece iştirak hükümlerinin uygulanması mümkündür¹⁵⁵⁰. Buna karşılık, çok failli suçun oluşmasını engelleyen objektif bir durum söz konusu olduğu takdirde, çok failli suça iştirak edenlerin hiçbirinin cezalandırılmaması gerekecektir¹⁵⁵¹. Bu açıklamalar çerçevesinde, prensip olarak, terör amaçlı örgütlenme suçuna iştirak etmenin mümkün olduğu söylenebilir. Aynı şekilde, terör örgütlenmesi suçunun oluşması, objektif bir durum nedeniyle gerçekleşmemiş ise bu suça iştirak eden kişiler cezalandırılmayacaktır. Bu suça azmettirmek ya da yardım etmek suretiyle iştirak mümkündür. Ancak, belirtmek gerekir ki, azmettiren veya yardım eden kişiler, suçun oluşması için örgütlenme faaliyetinde bulunması zorunlu olan failler dışında herkes olabilecektir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçunu düzenleyen 220. maddesinde suça iştirak konusunda özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bu durum, örgütlenme suçlarında iştirake ilişkin istisnai düzenlemeye yönelik eğilimin¹⁵⁵² bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Terör amaçlı örgütlenme suçunda, 3713 ve 5237 sayılı Kanun'lar arasındaki atıf ilişkisi dolayısıyla 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde iştirake ilişkin özel düzenleme bulunduğu için iştirake ilişkin genel hükümlerin uygulanmaması gerektiği yönünde görüşler vardır¹⁵⁵³.

220. maddenin beşinci fıkrasında örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılması; altıncı fıkrasında örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin işlediği suç dışında ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılması; yedinci fıkrasında ise örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte

¹⁵⁴⁹ **Ibid.**

¹⁵⁵⁰ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, **op.cit.**, s. 478.

¹⁵⁵¹ **Ibid.**

¹⁵⁵² İzzet Özgenç, **Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik**, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, 1996, s. 20.

¹⁵⁵³ Emek, **op.cit.**, s. 234.

bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılması öngörülmüştür.

Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bir suçta, örgüt yöneticisinin, sıklıkla, işlenen suçun kurucu unsurlarını doğrudan icra etmemiş olduğu görülmektedir¹⁵⁵⁴. Ancak genel iştirak hükümleri çerçevesinde, suçun işlenmesi emrini veren yönetici, suçun faili olarak sorumlu tutulabilir¹⁵⁵⁵. Ancak, örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılması, bu kişilerin örgütün işlediği suçlardan doğrudan sorumlu oldukları varsayımına dayanmaktadır. 220. maddenin beşinci fıkrası, örgüt yöneticileri bakımından azmettirmeden daha ağır bir ceza sorumluluğu yaratmaktadır¹⁵⁵⁶. Söz konusu sorumluluk, dolaylı failliğin özel bir türü olarak değerlendirilmektedir¹⁵⁵⁷. Bu konuda 765 sayılı Kanun'da bir hüküm bulunmadığı için örgüt yöneticileri genel iştirak hükümleri çerçevesinde sorumlu tutulmaktaydı¹⁵⁵⁸. Açık bir özel düzenleme olmasa bile mahkemenin bir terör suçunun işlenmesi emrini veren kişiyi fail olarak sorumlu tutması zaten mümkündür¹⁵⁵⁹. Ancak, yöneticilerin sadece bilgi, talimat ve fiili hakimiyetleri altındaki suçlardan değil, "örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılması" ceza sorumluluğunun şahsiliği ve ölçülülük ilkelerine aykırıdır. Nitekim Yargıtay, söz konusu hükmü, ceza sorumluluğunun şahsiliği ve faillik kurumu açısından da fiil üzerinde müşterek hakimiyet kurma prensiplerinin istisnası olduğunu belirtmektedir¹⁵⁶⁰. 220. maddenin

¹⁵⁵⁴ Verny, *Le Membre d'Un Groupe en Droit Pénal*, op.cit., s. 113.

¹⁵⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁵⁶ Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, op.cit., s. 8926.

¹⁵⁵⁷ *Ibid.* "Madde gerekçesinde emri yerine getirecek olanların ikame edilebileceği" belirtilmektedir.

Ibid.

¹⁵⁵⁸ "Anayasayı ihlal suçu bakımından; mahkemece de kabul edildiği üzere, sanıklar ..., ... ve ...'nin, Anayasal düzeni değiştirmek amacı ile kurulmuş silahlı bir terör örgütü olan Marksist Leninist Komünist Parti adlı örgütün yöneticileri (genel sekreter ve merkez komite üyesi) oldukları, 5237 Sayılı TCK'nın 314/3, 220/5. maddeleri uyarınca örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan ve dahi Anayasayı ihlal suçundan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılacakları, 765 Sayılı TCK'da ise böyle bir sorumluluk öngörülmediğinden örgüt yöneticisinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen tüm suçlardan değil, sadece asli veya müşterek fail ya da azmettiren yahut yardım eden sıfatı ile katıldığı suçlardan cezalandırılabilirliği, ... 1.6.2005 tarihi öncesinde örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen vahim nitelikteki eylemler bakımından 765 Sayılı TCK hükümleri uyarınca örgüt yöneticilerinin dolaylı fail olarak sorumlu tutulmasını öngören yasal bir düzenleme bulunmadığı ve bu suçlara asli veya müşterek fail ya da azmettiren yahut yardım eden sıfatı ile katıldıklarına dair bir delil elde edilemediğinden, örgüt yöneticilerinin bu suçlardan cezalandırılmayacakları...", Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 02.05.2016, E. 2015/5217, K. 2016/2645, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-5217.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

¹⁵⁵⁹ Verny, *Le Membre d'Un Groupe en Droit Pénal*, op.cit., s. 114.

¹⁵⁶⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

söz konusu fıkrası, objektif sorumluluk yaratan bir düzenleme mahiyetindedir¹⁵⁶¹. İştirakin bir durumda genel olarak uygulanması, varsayılması, ceza hukukunun temel prensipleriyle çelişir¹⁵⁶². Örgütü yöneten kişilerin suçun işlenmesine nedensel katkı sunmadıkları, haberdar ve müdahil olmadıkları suçlardan dolayı sorumlu tutulmaları eleştiriye açıktır¹⁵⁶³. Kanun koyucunun bu hükümde örgüt yöneticileri bakımından bilgileri, fiili hakimiyetleri altında talimat vererek işlenmesini sağladıkları suçlardan sorumlu tutulacak şekilde düzenleme yapması gerekmektedir. İlave olarak belirtmek gerekir ki, mevcut düzenlemeler bağlamında dahi örgüt yöneticileri dışındaki örgüt mensuplarının fiil üzerinde müşterek hakimiyetleri olmadığı sürece örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan cezai sorumluluğu oluşmayacaktır¹⁵⁶⁴.

Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılması, örgüt hiyerarşisine dahil olmayan, ancak örgütün gücüne katkı sunan faillerin cezasız kalmasını önlemeye yönelik bir düzenleme olarak değerlendirilebilir¹⁵⁶⁵. Ancak bu kişilerin işledikleri suç dışında ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılması, suç örgütlerinin hiyerarşisine dahil olan ve olmayan kişileri aynı kapsamda değerlendirmesi bakımından tutarsız bir düzenleme olduğu gibi, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesiyle de çelişmektedir¹⁵⁶⁶. Kanun koyucunun 6352 sayılı Kanun'un 85. maddesiyle örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebileceğine dair bir düzenleme yapması sorunu çözmemektedir; çünkü bu hüküm hakime takdir hakkı tanımakta ve örgüt adına suç işleyen kişinin sorumluluğunu ayrıca düzenlemekte olup hukuk tekniği bakımından da isabetli değildir. Kanun koyucu, 6459 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle bu hükmün sadece silahlı örgütler hakkında uygulanacağını düzenlemiştir. Ancak, bu hükmün sadece silahlı örgütler açısından uygulanması, yukarıda belirtilen sakıncaları ortadan kaldırmaktan uzak olduğu gibi getirilen düzenlemedeki silahlı örgüt teriminin sadece 314. maddedeki silahlı örgütünü ifade edip etmediği, silahlı olan genel suç örgütünü de kapsayıp kapsamadığı sorunları ortaya çıkmıştır¹⁵⁶⁷. Bu konuda kanun koyucu

¹⁵⁶¹ Hafizoğulları-Kurşun, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", **op.cit.**, s. 40.

¹⁵⁶² Özek, "Silahlı Çete-Amaç Suç İlişkisinde İştirak Sorunları", **op.cit.**, s. 38.

¹⁵⁶³ Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 692; Yenidünya-İçer, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **op.cit.**, s. 808.

¹⁵⁶⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁵⁶⁵ Evik, "Silahlı Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 127.

¹⁵⁶⁶ Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 691.

¹⁵⁶⁷ Düzenlemenin 220. maddede yapılmış olmasından dolayı, bu durumda silahlı olan tüm suç örgütlerinin düzenleme kapsamına girdiğini kabul etmek gerekir. Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 691.

örgüt adına suç işleyen kişinin işlediği suçlarla ilgili cezayı artırma yolunu tercih etmelidir¹⁵⁶⁸.

Yardım etme fiili bakımından kanun koyucu fiili iştirak prensiplerine göre değil, örgütlenme suçuna özgü olarak bir iştirak durumu öngörmüştür¹⁵⁶⁹. Bu nedenle terör örgütüne yardım etme fiilinde söz konusu özel düzenlemenin dikkate alınması gerekir. Yargıtay’a göre, 5237 sayılı Kanun’un 39. maddesindeki yardım etmek suretiyle iştirak kurumu ile m. 220/7’de düzenlenen örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme hükümlerinin nitelik olarak farklı olup örgüt faaliyeti kapsamında işlenen somut bir suç söz konusu ise yardım etme fiilinin “hem yardım edilen suç bakımından şeriklik kapsamında hem de şartları varsa amaç suç yönünden faillik kapsamında değerlendirilmesi gerekirken somut bir olaya dayanmayan ancak örgüt faaliyeti kapsamında kullanılmak/değerlendirilmek üzere gerçekleştirilen yardımların TCK ‘nın 220/7 maddesinde düzenlenen suçu oluşturacağı gözetilmelidir”¹⁵⁷⁰. Dolayısıyla Yargıtay, örgütlenme suçunda özel ve genel yardım etme hükümlerinin uygulanma alanlarını, yapılan yardımın somut bir suça ilişkin olup olmamasına göre belirlemektedir.

Yardım etme, ancak geçici olduğu takdirde örgüte yardım kapsamında değerlendirilir; aksi halde, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmenin süreklilik arz etmesi halinde artık örgüt üyeliğinden söz edilebilir¹⁵⁷¹. Ancak örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılması, gerek korunan hukuki değer, gerekse hukuk tekniği bakımından isabetli değildir. Örgüte yardım etme fiilinin cezasını ağırlaştırmak isteyen kanun koyucunun, bu fiili örgüt üyeliği ile birleştirme değil, ayrı bir suç olarak düzenleme yoluna gitmesi gerekmektedir¹⁵⁷². Öte yandan, yardım etme fiiline özgü özel düzenleme dolayısıyla, suça iştirake ilişkin genel hükümler, ancak azmettirme, teşvik etme, yardım vaadinde bulunma şeklindeki manevi iştirak hallerinde uygulanabilecektir¹⁵⁷³.

¹⁵⁶⁸ **Ibid.**

¹⁵⁶⁹ Hafizoğulları-Kurşun, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **op.cit.**, s. 40.

¹⁵⁷⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁵⁷¹ Tozman, **op.cit.**, s. 310; Yenidünya-İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, **op.cit.**, s. 51.

¹⁵⁷² Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 689.

¹⁵⁷³ **Ibid.**

Genel amaçlı örgütlenme suçunda olduğu gibi¹⁵⁷⁴ terör örgütüne eleman sağlamak için çalışmalar yapan örgüt kurucusu veya yöneticisi, eleman sağlama faaliyetinin kuruculuğun ve yöneticiliğin tabii bir sonucu olması dolayısıyla ayrıca örgüt üyeliğine azmettirmeden sorumlu tutulmayacaktır.

Failin kamu görevi üstlendiği ve amirin yerine getirilmesi zorunlu olan, ancak konusu örgütlenme suçunu oluşturan bir emir vermesi halinde, failin yetkili merciin emri olarak ifade edilen hukuka uygunluk halinden yararlanması mümkün olmadığı gibi emri veren amirin iştirak hükümleri dolayısıyla işlediği fiilden sorumlu tutulmalıdır¹⁵⁷⁵.

Genel olarak değerlendirildiğinde, terör amaçlı örgütlenme suçuna müşterek faillik bakımından olmasa da azmettirme ve yardım etme suretiyle iştirak etmek mümkündür¹⁵⁷⁶. Bu durum, kurma ve yönetmenin yanı sıra üye olma fiilleri için de geçerlidir. Söz konusu fiillerin çok farklı davranışlarla işlenebilmeleri terör amaçlı örgütlenme suçunu gerek azmettirme gerekse yardım etmek suretiyle iştirake elverişli kılmaktadır. Bu hususta, örgüte mensup olmadığı halde bir kişiyi örgütlenme suçunu işlemeye yönelik olarak azmettirmenin yanı sıra örgütle tanıştırmak yahut örgüte katılma kararını kuvvetlendirmek örnek olarak gösterilebilecektir.

3. İçtima

Failin işlediği fiilin birden fazla kanun hükmünü ihlal etmesi ya da failin işlediği birden fazla fiilin kanunun aynı hükmünü ihlal etmesi, maddi ceza hukukunda suçların içtimaı olarak isimlendirilmektedir¹⁵⁷⁷.

Terör amaçlı örgütlenme suçu, kurma, yönetme ya da üye olma fiillerini oluşturan seçimlik hareketli bir suç olduğundan, kanunda öngörülen söz konusu hareketlerden birinin ya da birkaçının icra edilmesi halinde tek suç oluşur¹⁵⁷⁸. Failin örgütün hem kurucusu hem yöneticisi olması halinde tek suç oluşacağı gibi örgütün

¹⁵⁷⁴ Dursun, **op.cit.**, s. 214.

¹⁵⁷⁵ Evik, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, **op.cit.**, s. 265.

¹⁵⁷⁶ Emek, **op.cit.**, s. 236-237.

¹⁵⁷⁷ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, **op.cit.**, s. 518.

¹⁵⁷⁸ Emek, **op.cit.**, s. 237; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 693; Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 129.

yöneticileri de eşyanın tabiatı gereği örgüt mensubu olarak örgüte üye olma fiilini gerçekleştirmiş olduğu halde yine tek suç oluşacaktır.

220. maddenin dördüncü fıkrasında örgütlenme suçuna ilişkin özel bir içtima düzenlemesi bulunmaktadır. Buna göre, örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunacaktır. Gerçekten, terör örgütünün işlemeyi amaçladığı bir suçun icra hareketlerinin başlamasıyla amaç suç ve terör amaçlı örgütlenme suçu şeklinde iki suç oluşacaktır¹⁵⁷⁹. Amaç suçlar ile örgütlenme suçu arasında gerçek içtima uygulanarak fail, hem amaç suçlara yönelik örgütlenme suçundan hem de işlenen amaç suçtan sorumlu tutulacaktır¹⁵⁸⁰. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir¹⁵⁸¹. Yüksek Mahkeme, failin örgüt liderinin posterini açması, örgütün ve liderinin lehine slogan atması ve örgütsel bağ içeren diğer davranışlarını içeren bir somut olayda failin hem silahlı terör örgütüne üye olmak, hem de terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan sorumlu tutulması gerektiğine hükmetmiştir¹⁵⁸². Bu hüküm, *non bis in idem* ilkesine ve fikri içtima kurumunun gereklerine aykırı bulunarak eleştirilmektedir¹⁵⁸³.

Ancak, söz konusu dördüncü fıkra hükmü olmasaydı, yine de gerçek içtimaya ilişkin genel kurallar gereğince, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı ceza sorumluluğunun ortaya çıkacağı düşünülebilir. Nitekim mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun m. 313/5 düzenlemesinde yer alan, teşekkül mensuplarının

¹⁵⁷⁹ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op.cit.**, s. 142.

¹⁵⁸⁰ Özgenç, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, **op.cit.**, s. 296; Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 693; Durmuş Tezcan-Mustafa Ruhan Erdem-R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 789;

¹⁵⁸¹ “Evinde örgüte ait patlayıcıları saklayan sanık hakkında 5237 sayılı TCK’nun 220/4. maddesi uyarınca ayrıca aynı kanunun 174. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi...”, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, E. 2006/3293, K. 2006/5185, Emek, **op.cit.**, s. 239; “5237 sayılı TCK’nın suçların içtimai bakımından gerçek içtima kurallarını benimsediği, suç oluşturan kaç eylem varsa o kadar suç ve kaç suç varsa o kadar ceza vardır ilkesi doğrultusunda düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu ilkeler ışığında somut olay incelendiğinde, sanığın silahlı terör örgütü PKK’nın amacı doğrultusunda ve yaptığı eylem çağrısı üzerine organize edilen 26.02.2006, 27.03.2006, 28-31.03.2006 tarihlerindeki korsan gösterilere katılmak, örgüte ait amblem ve işaretlerle A.Ö.’in posterlerini taşıyan göstericilerin önünde yer alıp polise saldırımları için talimat vermek ve bizzat polise saldırmak, örgütçe yapılan çağrıya uygun olarak güvenlik güçlerinin operasyonlarında öldürülen örgüt mensuplarının cenazelerini teslim alan grup içerisinde yer almak, zafer işareti yapıp “Ö. siyasi irademizdir”, “başkan siyasi irademizdir”, “gerilla vuruyor, Kürdistanı kuruyor” şeklinde slogan atmak, ateş yakarak yolu trafiğe kapatan grubu yönlendirmek suretiyle, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlediği tüm dosya kapsamından anlaşılmakla, hem silahlı örgüt üyesi olmak suçundan hem de suç oluşturan fiilleri nedeniyle ayrı cezalandırılması gerektiği gözetilmeden...” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 21.02.2007, E. 2006/8821, K. 2007/1380, Tozcan, **op.cit.**, s. 388-389.

¹⁵⁸² Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 13.06.2007, E. 2007/3741, K. 2007/5239, Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, **op.cit.**, s. 256.

¹⁵⁸³ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, **op.cit.**, s. 215.

teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemleri halinde verilecek cezaların toplamının en ağır cezayı gerektiren fiilin cezasının azami haddini geçemeyeceğine dair hükme 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer verilmemiştir¹⁵⁸⁴. Bu durum, yeni Türk Ceza Kanunu döneminde kanun koyucunun örgütlenme suçu ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçları daha belirgin biçimde ayrı ve bağımsız değerlendirdiği şeklinde yorumlanabilir. Ancak Kayıhan İçel'e göre, kanun hazırlık hareketlerini ayrıca cezalandıran bir suç öngörüp amaç suçların işlenmesi halinde hazırlık hareketi teşkil eden araç suç (örgütlenme suçu) "sarih yardımcı norm" niteliği taşıdığı için sadece amaç suçtan dolayı ceza sorumluluğu oluşur¹⁵⁸⁵. Bu görüş dikkate alınır, tereddüdü ortadan kaldırması bakımından, kanun koyucunun içtima ile ilgili özel bir düzenleme öngörmesinin isabetli olduğu söylenebilir¹⁵⁸⁶. 220. maddenin sözü edilen fıkrasındaki hüküm, 3713 sayılı Kanun, m. 7/1 hükmü ile 5237 sayılı Kanun, m. 314 ve m. 220 hükümleri arasındaki ilişkiden dolayı terör amaçlı örgütlenme suçu açısından da uygulanacaktır¹⁵⁸⁷. Örneğin, terör örgütünü yönettiği sabit olan fail, bu suçun yanı sıra, unsurları sağlandığı takdirde 5237 sayılı Kanun'un 302. maddesinde düzenlenen, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçundan da ayrıca sorumlu tutulacaktır.

Terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan dolayı örgütün amaçlarına uygun olan devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (m. 302) ve anayasal düzene karşı suçlara ilişkin hükümlerden dolayı oluşan sorumluluğun tespitinde "vahim nitelikte olma" kriteri esas alınmaktadır. Yargıtay, bir kararında işlenen fiilin devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (m. 302) suçunu mu, yoksa terör örgütüne üye olmak suretiyle terör amaçlı örgütlenme suçunu mu oluşturduğunu tespit ederken "vahamet arz etme ve amaç suçun işlenmesi doğrultusundaki örgütsel bağlılık ile ülke genelindeki organik bütünlüğüne göre amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte olma" kıstasını esas almış, bu kıstasa uymayan somut olayda faili terör örgütüne üye olma fiilinden sorumlu tutmuştur¹⁵⁸⁸. Yargıtay, bir başka kararında, terör örgütü üyesi olan sanıkların

¹⁵⁸⁴ Gökcen, "Kamu Barışına Karşı Suçlar (m. 213-222)", **op.cit.**, s. 15.

¹⁵⁸⁵ Kayıhan İçel, **Suçların İçtimalı**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1972, s. 225-226.

¹⁵⁸⁶ Şen, **op.cit.**, s. 72.

¹⁵⁸⁷ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 22.10.2008, E. 2008/13518 K. 2008/11336, Emek, **op.cit.**, s. 237.

¹⁵⁸⁸ "Sanık hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan kurulan hükme yönelik temyize gelince; Silahlı terör örgütünde "Jiyanda Koçer" kod adı ile faaliyet gösteren sanığın, askeri ve ideolojik eğitim aldığı kampa geçici köy korucusunun kaçırılarak getirildiği, kampta iken Nihat'ın tutulduğu sığınakta başında nöbet tuttuğu eylemde olayın oluşu, eylemdeki sanığın konumu hürriyeti

görevlerini kötüye kullandığını ve örgütün nihai amacının devletin anayasal kurumlarını ele geçirmek ve hükümeti ortadan kaldırmak, görevlerini engellemek olduğunu; ancak terör örgütü üyesinin örgüt faaliyeti kapsamında işlenen her suçtan sorumlu tutulamayacağını, sanıkların cebir ve şiddet içermeyen fiillerinin özelliği, “yasayla korunan hukuki değere yönelik meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı ve yoğunluğu, toplum üzerindeki etkisi gibi kıstaslar nazara alındığında amaç suçun gerçekleşmesi için aranan *elverişlilik/vahamet* özelliğini taşımadığı da değerlendirildiğinden” suçun unsurlarının oluşmadığına hükmetmiştir¹⁵⁸⁹. Yine bir başka içtihatla, anayasayı ihlal suçu bakımından da “vahamet” kriterinin esas alındığı görülmektedir¹⁵⁹⁰.

tahdit eylemine baştan itibaren iştirak etmemesi karşısında sanığın TCK'nın 302. maddesinde düzenlenen Devletin birliğini bozma ve ülke topraklarından bir kısmını Devlet idaresinden ayırma amacına yönelik olarak vahamet arz eden ve amaç suçun işlenmesi doğrultusundaki örgütsel bağlılık ile ülke genelindeki organik bütünlüğüne göre amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte olmadığı, Ancak; eyleminin bir bütün halinde silahlı terör örgütü üyeliği suçunu oluşturacağı, suçun işleniş biçimi, tehlikenin ağırlığı da nazara alınarak cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi bağlamında teşdit sebebi kabul edilerek alt sınırdan uzaklaşarak TCK'nın 314/2. maddesinden ceza tayini gerektiği gözetilmeden suç vasfında yanılgıya düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 26.09.2016, E. 2016/5047, K. 2016/2047, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2016-5047.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

¹⁵⁸⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁵⁹⁰ “Anayasayı ihlal suçu bakımından; mahkemece de kabul edildiği üzere, sanıklar ..., ... ve ...'nin, Anayasal düzeni değiştirmek amacı ile kurulmuş silahlı bir terör örgütü olan Marksist Leninist Komünist Parti adlı örgütün yöneticileri (genel sekreter ve merkez komite üyesi) oldukları, 5237 Sayılı TCK'nın 314/3, 220/5. maddeleri uyarınca örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan ve dahi Anayasayı ihlal suçundan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılacakları, 765 Sayılı TCK'da ise böyle bir sorumluluk öngörülmediğinden örgüt yöneticisinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen tüm suçlardan değil, sadece asli veya müşterek fail ya da azmettiren yahut yardım eden sıfatı ile katıldığı suçlardan cezalandırılabilceği, silahlı terör örgütü yönetme suçu, temadi eden suçlardan olup, suç tarihinin de temadının kesildiği yani sanıkların yakalandıkları 8.9.2006 tarihi olduğu, suç tarihi itibari ile yürürlükte olan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun somut olayda uygulanması gerektiği, 1.6.2005 tarihi öncesinde örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen vahim nitelikteki eylemler bakımından 765 Sayılı TCK hükümleri uyarınca örgüt yöneticilerinin dolaylı fail olarak sorumlu tutulmasını öngören yasal bir düzenleme bulunmadığı ve bu suçlara asli veya müşterek fail ya da azmettiren yahut yardım eden sıfatı ile katıldıklarına dair bir delil elde edilemediğinden, örgüt yöneticilerinin bu suçlardan cezalandırılmayacakları, ancak 1.6.2005 tarihi sonrasında meydana gelen 142 numaralı eylem olarak iddia ve kabulde belirtilen 19.7.2006 tarihinde, silahla ve birden fazla kişiyle birlikte işlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun TCK'nın 309. maddesi kapsamında "vahim" nitelikli bir suç olduğunun anlaşılması karşısında, örgüt üzerindeki hakimiyet alanları, örgütü sevk ve idare etme yetkilerinin düzeyleri nazara alınarak sanıklar ..., ... ve ...'nin sadece bu eylem sebebi ile dolaylı fail sıfatıyla Anayasayı ihlal suçundan cezalandırılabilirlikleri kabul edilmiş, mahkemenin "1.6.2005 tarihi sonrasında gerçekleşen diğer eylemlerin de vahim kabul edilmesi ve 1.6.2005 tarihi öncesinde gerçekleşen vahim eylemlerden de örgüt yöneticilerinin sorumlu tutulması" yönündeki gerekçesi isabetli görülmemiş, ancak mahkumiyet hükmü netice itibariyle doğru olup bu husus sonucu değiştirmeyeceğinden bozma sebebi olarak gösterilmemiştir.” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 02.05.2016, E. 2015/5217, K. 2016/2645, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-5217.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

Araç eylemler, zarar ya da tehlike suçu olabilmektedir¹⁵⁹¹. Ancak, *elverişlilik/vahamet* özelliğini taşıması zorunludur. Bununla beraber, Yargıtay'ın belirttiği gibi “terör örgütlerinin her kademesindeki mensuplarının, hatta yardım edenlerinin bile, örgütün devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozmak ya da anayasal düzenini ortadan kaldırmak şeklindeki nihai amacını bildiklerinde şüphe olmadığına göre, örgüte yardım eden, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen, örgütün üyesi, yöneticisi veya kurucusu olanlar arasında hiçbir ayırım yapmaksızın her eylemin amaç suç olan TCK 302, 309. maddelerinde düzenlenen suçlardan cezalandırılması gerekeceği gibi bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Yüksek Yargıtay'ın yerleşik uygulamaları da bu yöndedir”¹⁵⁹². Hatırlatmak gerekir ki, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde uygulamada, faaliyetleri 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki “terör” tanımına uygun düşen, ancak silahlı olan ve “vahim nitelikte eylem”lerde bulunan suç örgütü kurma, yönetme ve örgüte üye olma fiilleri için Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi değil, 765 sayılı Kanun'un 168. maddesi tatbik edilmiştir¹⁵⁹³.

Örgüt yöneticilerinin örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılmasını öngören 220. maddenin beşinci fıkrası, suçların içtimai bakımından özel hüküm olarak uygulanacaktır. Örgütü yöneten failin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılmasında suç tarihinde yürürlükte olan hükümlerinin dikkate alınması gerektiğini, “765 Sayılı TCK'da ise böyle bir sorumluluk öngörülmediğinden örgüt yöneticisinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen tüm suçlardan değil, sadece asli veya müsterek fail ya da azmettiren yahut yardım eden sıfatı ile katıldığı suçlardan cezalandırılabilceği”ni söylemek gerekir¹⁵⁹⁴. Hükmedilen cezaların belli bir sınırın üzerine geçmemesi bağlamında hatırlatmak gerekir ki, 765 sayılı Kanun'un cürüm

¹⁵⁹¹ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 15.01.2014, E. 2013/12441, K. 2014/614; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 26.06.2012, 2012/2855-8069; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 09.06.2011, E. 2011/4202, K. 2011/3296.

¹⁵⁹² Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁵⁹³ Taştan, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu, op.cit.**, s. 86.

¹⁵⁹⁴ “Anayasayı ihlal suçu bakımından; ... sanıklar ..., ... ve ...'nin, Anayasal düzeni değiştirmek amacı ile kurulmuş silahlı bir terör örgütü olan Marksist Leninist Komünist Parti adlı örgütün yöneticileri (genel sekreter ve merkez komite üyesi) oldukları, ... 19.7.2006 tarihinde, silahla ve birden fazla kişiyle birlikte işlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun TCK'nın 309. maddesi kapsamında "vahim" nitelikli bir suç olduğunun anlaşılması karşısında, örgüt üzerindeki hakimiyet alanları, örgütü sevk ve idare etme yetkilerinin düzeyleri nazara alınarak sanıklar ..., ... ve ...'nin sadece bu eylem sebebi ile dolaylı fail sıfatıyla Anayasayı ihlal suçundan cezalandırılabilcekleri kabul edilmiş...” Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 02.05.2016, E. 2015/5217, K. 2016/2645, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-5217.htm>, erişim tarihi: 18.07.2017.

işlemek teşekkül meydana getirme suçunu düzenleyen 313. maddesinde, teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemleri halinde, verilecek cezaların toplamının en ağır cezayı gerektiren fiilin cezasının azami haddini geçemeyeceğine dair bir düzenleme mevcuttu¹⁵⁹⁵. 5237 sayılı Kanun, örgüt yöneticileri bakımından belirtilen koşullarda geniş bir cezai sorumluluk getirmiş, ayrıca içtima halinde verilecek ceza miktarı açısından bir sınırlama öngörmemiştir.

Belirtmek gerekir ki, örgütlenme suçları bir kenara bırakılırsa, terör amaçlı örgütlenme suçunun diğer suçlarla bileşik suç oluşturması oldukça güçtür¹⁵⁹⁶. Terör amaçlı örgütlenme suçu, müstakil bir suç olarak düzenlenmiş olup bu suç, başka bir suçun unsuru ya da ağırlaştırıcı nedeni olarak öngörülmemiştir. Amaç suçları, örgütlenme suçunu oluşturmadığı gibi iki suç tipinin mahiyetleri de birbirinden farklıdır. Yargıtay'ın üye olma fiilinin gerçekleşmesi için devamlılık oluşturan davranışların bulunması gerektiği görüşü, ancak örgütlenme suçunun kendine özgü mahiyeti bakımından değerlendirilebilir¹⁵⁹⁷. Bağımsız olarak amaç suçları işleyen kişi örgüt üyesi olmak zorunda olmadığı gibi örgüt üyesi olan kişi de amaç suçları işlemek durumunda değildir. Öte yandan, terör örgütü kuran, yöneten ya da terör örgütüne üye olan faillerin amaç suçları da işlemesi halinde, iki suç arasında failin, mağdurun, hukuki yararın aynı olup failin hareketinin giderek ağırlaşan bir mahiyette olması koşulları sağlanmadığından¹⁵⁹⁸, geçitli suçtan söz edilemeyecektir. Bazı yazarlar, failin örgütün verdiği silahı taşıması gibi fiillerinin örgüt üyeliği kapsamında olduğu için iki fiilden söz edilemeyeceği görüşündedir¹⁵⁹⁹.

Terörle Mücadele Kanunu'nun m. 7/1 hükmünde düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçu ile 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen genel amaçlı örgütlenme suçu arasınd özel norm-genel norm ilişkisi bulunmaktadır. Bu durumda, terör örgütü niteliği taşımayan, amaç ya da yöntem bakımından 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesi kapsamında yer almayan, ancak suç işlemek amacıyla kurulan örgütler hakkında 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi hükümleri uygulanacaktır. Yine, özel norm-genel norm ilişkisinden dolayı, terör amaçlı örgütlenme suçundan cezalandırılan fail, ayrıca 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesindeki suç işlemek

¹⁵⁹⁵ Emek, **op.cit.**, s. 237.

¹⁵⁹⁶ Hafizoğulları-Kurşun, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", **op.cit.**, s. 40.

¹⁵⁹⁷ Baltacı, **op.cit.**, s. 186.

¹⁵⁹⁸ Sancar, **op.cit.**, s. 160 vd.

¹⁵⁹⁹ Albayrak, **op.cit.**, s. 1409.

amacıyla örgütlenme suçundan sorumlu tutulmayacaktır. Terör örgütü faaliyeti kapsamında, terör suçları dışında, bu mahiyette olmayan, 220. maddede düzenlenen örgütün amaç suçu olabilecek bazı suçların işlenmesi halinde de fail, (başka bir suç işlemediği sürece) sadece terör amaçlı örgütlenme suçundan cezalandırılacaktır¹⁶⁰⁰.

Genel bir ifadeyle, kişinin örgüte irtibatının yeniden kurulması halinde yeni bir suçtan bahsedilmelidir¹⁶⁰¹. Failin örgüte üye olup ayrıldıktan sonra yeniden örgüte üye olması halinde, üye olma fiili hem hukuken hem de somut olarak kesintiye uğradığı için iki ayrı suç oluşacaktır¹⁶⁰². Yine, failin iki ayrı nitelikte suç örgütü kurması, yönetmesi veya her iki örgüte üye olması halinde de iki ayrı suçun oluştuğunu söylemek gerekir¹⁶⁰³. Buna karşılık, 5237 sayılı Kanun'un zincirleme suça ilişkin 43. maddesinin ilk fıkrası uyarınca "bir suç işleme kararının icrası" söz konusu ise bu hüküm uygulanarak bir cezaya hükmedilecek, ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılacaktır¹⁶⁰⁴. Zincirleme suçun söz konusu olup olmadığı somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir¹⁶⁰⁵. Şu hususa dikkat edilmelidir ki, zincirleme suça ilişkin hükümde belirtilen "bir suç işleme kararı"nın mevcut olduğu, amaç suçlar bakımından, sadece örgüte üye olma fiili nedeniyle varsayılmaz¹⁶⁰⁶; bu durumun somutlaştırılması gerekir. Öte yandan, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçların zincirleme suç oluşturması mümkün olsa da¹⁶⁰⁷ sırf bu nedenle örgütlenme suçu da zincirleme suç kapsamında değerlendirileyecek, örgütlenme suçu bağlamında tek suçtan söz edilebilecektir¹⁶⁰⁸. Yardım etme fiili açısından ise 5237 sayılı Kanun'un m. 220/7 hükmü uyarınca örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmadığı halde örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırıldığı için yardımın tekerrür etmesi halinde yardım etme fiilinden dolayı ceza verilmeyecek, örgüt üyeliğinden verilecek ceza ile yetinilecektir¹⁶⁰⁹.

¹⁶⁰⁰ Emek, **op.cit.**, s. 240.

¹⁶⁰¹ Özek, "Organize Suç", **op.cit.**, s. 245.

¹⁶⁰² Emek, **op.cit.**, s. 238.

¹⁶⁰³ Dursun, **op.cit.**, s. 323.

¹⁶⁰⁴ Yenidünya-İçer, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma, **op.cit.**, s. 40; Emek, **op.cit.**, s. 238.

¹⁶⁰⁵ Tozman, **op.cit.**, s. 391.

¹⁶⁰⁶ Faruk Erem, **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Cilt, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1985, s. 626.

¹⁶⁰⁷ Sancar, **op.cit.**, s. 151.

¹⁶⁰⁸ Erman-Özek, **Ceza Hukuku Özel Bölüm: Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar**, **op.cit.**, s. 300.

¹⁶⁰⁹ Dursun, **op.cit.**, s. 312.

Suçların içtimai bakımından terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin son fıkrasında özel bir düzenleme bulunmaktadır. 6459 sayılı Kanun'la maddeye eklenen düzenlemeye göre, terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına; terör örgütünün propagandasını yapma suçunu, terör örgütlerinin cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basma veya yayınlama suçunu, c) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma suçunu işleyenler hakkında, 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin altıncı fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ayrıca ceza verilmeyecektir. Ancak failin terör örgütünün faaliyetlerine ve propagandasına katılması halinde iki ayrı suç oluşacak, fail hem terör örgütüne üye olma/yardım etme fiilinden hem de terör propagandası yapma suçundan sorumlu tutulacaktır¹⁶¹⁰.

I. Yaptırım ve Etkin Pişmanlık

1. Gerçek Kişilerin Sorumluluğu

Örgütlenme suçlarında karşılaştırmalı hukukta genel eğilim, örgütü kuran, yöneten, organize eden kişiler ile örgüte katılan kişiler hakkında ayrı ceza yaptırımlarının öngörülmesi yönündedir. Bu eğilim, failin işlediği örgütlenme fiilinin mahiyetinin dikkate alınmasına¹⁶¹¹; örgütlenme faaliyetine farklı düzeyde, önemde, ağırlıkta katkıda bulunan kişilerin farklı cezalarla yaptırım altına alınması düşüncesine dayanmaktadır.

3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmüne göre, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılmaktadır. Terör amaçlı örgütlenme suçunun faillerine 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi uyarınca verilecek ceza, silahlı örgütlenme suçunun Terörle Mücadele Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca terör suçu olması dolayısıyla aynı Kanun'un m. 5/1 hükmüne göre yarı oranında artırılarak hükmolunacaktır¹⁶¹². Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen

¹⁶¹⁰ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8948.

¹⁶¹¹ Evik, "Silahlı Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 129.

¹⁶¹² Güven-Yalvaç, "Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu", **op.cit.**, s. 281.

olan cezanın yukarı sınırı aşılabilecek; ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunacaktır. 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgütü kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar; bu örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bu cezalar, 3713 sayılı Kanun'un m. 5/1 hükmüne göre yarı oranında artırılarak; terör örgütü kuran veya yöneten kişi, on beş yıldan yirmi iki buçuk yıla kadar; terör örgütüne üye olan kişi yedi buçuk yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Fail hakkında 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesi uyarınca belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmasına hükmedilecektir.

5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunmaktadır. Bu doğrultuda, faile uygulanacak yaptırımın belirlenmesinde ve lehe kanun uygulaması bakımında örgütlenme suçu dışında işlenen diğer suçların da göz önünde bulundurulması zorunludur¹⁶¹³.

Terör örgütü üyelerinin, işledikleri örgütlenme suçu dışında; "vahim nitelikte olmayan", mala zarar verme ya da görevi yaptırmamak için direnme gibi suçlardan dolayı cezalandırılacakları sabit olmakla birlikte uygulamada işledikleri bu suçlardan dolayı verilen cezanın alt sınır esas alınarak tespit edildiği gözlemlenmektedir¹⁶¹⁴.

Terör örgütü adına suç işleme fiilinde yaptırım belirlenirken, Yargıtay'ın da belirttiği gibi, temel cezanın belirlenmesinden sonra, 5237 sayılı Kanun'un m. 220/6 hükmündeki indirimin, ardından 3713 sayılı Kanun'un m. 5/1 hükmündeki artırımın uygulanması gerekmektedir¹⁶¹⁵.

¹⁶¹³ **Ibid.**

¹⁶¹⁴ Emek, **op.cit.**, s. 200.

¹⁶¹⁵ Sanık ... hakkında silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçundan kurulan hükme yönelik yapılan incelemede ... Sanık hakkında hüküm kurulurken öncelikle temel ceza tayin edilip sonrasında TCK'nın 220/6. maddesindeki indirim uygulandıktan sonra devamında 3713 Sayılı Kanun'un 5. maddesi gereğince artırım yapılması gerekirken yazılı şekilde uygulama yapılması suretiyle sonuç cezanın "6 yıl 15 ay 15 gün hapis cezası" olması gerekirken yazılı şekilde hesaplama yapılarak "7 yıl 3 ay 15 gün hapis" şeklinde fazla cezaya hükmedilmesi...", Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 15.11.2016, E. 2015/1777, K. 2016/5903, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/16cd-2015-1777.htm>, erişim tarihi: 17.07.2017.

2. Tüzel Kişilerin Sorumluluğu

Terörle Mücadele Kanunu'na 5532 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen 8/B maddesi uyarınca, Bu Kanun kapsamına giren suçlar arasında yer alan terör amaçlı örgütlenme suçunun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, Türk Ceza Kanununun 60. maddesine göre bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır. Bu doğrultuda terör amaçlı örgütlenme suçunun bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenmesi halinde iznin iptaline karar verilecektir. Eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin hükümler, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanacaktır.

Fransız hukukunda da terör amaçlı örgütlenme suçunun bir tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde, Fransız Ceza Kanunu'nun 422-5 maddesi uyarınca aynı Kanun'un m. 131-38 ve m. 131-39 maddelerindeki hükümler çerçevesinde yaptırım uygulanmaktadır¹⁶¹⁶. Keza Kanun'un m. 422-6 hükmünde tedbirlerin söz konusu tüzel kişiler hakkında da uygulanacağı ayrıca düzenlenmiştir¹⁶¹⁷. Müsadere bakımından da gerçek ve tüzel kişiler arasında ayırım yapılmamaktadır¹⁶¹⁸.

3. Etkin Pişmanlık

Terör amaçlı örgütlenme suçunun faileri hakkında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun örgütlenme suçları bakımından "ortak hüküm" niteliği taşıyan 221. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır¹⁶¹⁹. Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin bu doğrultudaki bir kararında belirtildiği gibi "silahlı örgüt üyesi olup kendiliğinden örgütten ayrılarak teslim olan sanık hakkında ... 5237 sayılı TCK'nın 221. maddesi hükümlerinin terör suçları için uygulanamayacağından

¹⁶¹⁶ Lepage-Matsopoulou, *Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 854; Benillouche-Maréchal, *Leçons de Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 160.

¹⁶¹⁷ Lepage-Matsopoulou, *Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 854.

¹⁶¹⁸ Benillouche-Maréchal, *Leçons de Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 161.

¹⁶¹⁹ Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, op.cit., s. 8945-8946; Güven-Yalvaç, "Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu", op.cit., s. 281.

bahisle etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi” hukuka aykırı olup terör amaçlı örgütlenme suçu failleri söz konusu hükümde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmak durumundadır¹⁶²⁰.

221. madde, örgütlenme suçunun faillerinin belirli şartları yerine getirmesi koşuluna bağlı bir ödüllendirme yöntemi olarak değerlendirilmektedir¹⁶²¹. Özellikle terör örgütleriyle mücadelede delil elde etmenin güçlüğü göz önünde bulundurulursa, örgüt mensuplarının örgütsel yapıya ilişkin açıklamalarının ve etkin pişmanlık kurumunun ne kadar kritik bir değere olduğu izahtan varestedir¹⁶²². Bu mücadele kapsamında, örgütün faaliyetlerinin belirlenmesi ve işlenmesi planlanan terör suçlarının önlenmesinin, örgütlenme suçunun faillerine yaptırım uygulanmasından daha önemli olduğu değerlendirilmektedir¹⁶²³.

5237 sayılı Kanun’un kabulünden önceki dönemde etkin pişmanlığa işlevsel açıdan benzer şekilde terörizmle mücadele politikası bağlamında 5 Haziran 1985 tarihli ve 3216 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun kabul edilmiştir. Kanunun amacı terör örgütlerinin işleyeceği suçların önlenmesi, terör örgütü mensuplarının örgütle bağının koparılması suretiyle terör örgütlerinin zayıflatılması ve dağıtılması olup bu çerçevede terör örgütü hakkında bilgi veren faillerin cezalarında indirimle gidilmesi veya cezalandırılmaması, kimlik ya da fiziki görünüş değişikliğiyle güvenliklerinin sağlanmasına yönelik hükümler öngörülmüştür¹⁶²⁴. Kanunun yürürlük süresinin dolmasından sonra aynı doğrultuda 25 Mart 1988 tarihli ve 3419 sayılı Kanun kabul edilmiş, bu Kanunla benzer mahiyette hükümler öngörülmüştür. Kanun’un süreli olan 1. maddesinin yürürlüğü 3618, 3853, 4085, 4450 ve 4537 sayılı Kanunlarla yenilenmiş, ardından 29 Temmuz 2003 tarihli ve 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu kabul edilmiştir¹⁶²⁵. Genel bir ifadeyle “pişmanlık yasası” olarak nitelendirilebilecek söz konusu kanunlar Yargıtay’a göre, örgüt faaliyeti kapsamında suç işlenmesini önlemek ve örgüt

¹⁶²⁰ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 10.05.2007, E. 2006/7781, K. 2007/4039, Tozman, *op.cit.*, s. 399.

¹⁶²¹ Hafizoğulları-Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Topluma Karşı Suçlar*, *op.cit.*, s. 271-272.

¹⁶²² *Ibid.*, s. 272.

¹⁶²³ Tezcan-Erdem-Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, *op.cit.*, s. 791.

¹⁶²⁴ Tozman, *op.cit.*, s. 397.

¹⁶²⁵ *Ibid.*, s. 398.

mensuplarının belli koşullar sağlandığı takdirde topluma yeniden kazandırılmasıdır¹⁶²⁶.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 170. maddesinin uygulanabilmesi silahlı örgütün amaç suçların işlenmememesi ya da işlenmesine teşebbüs edilmemesi koşulu mevcut iken 5237 sayılı Kanun'un etkin pişmanlığı düzenleyen 221. maddesinde bu koşula yer verilmemiştir¹⁶²⁷. Fail, örgütün diğer mensupları tarafından amaç suçların işlenmesine teşebbüs edilmiş olsa bile kendisi örgüt faaliyeti kapsamındaki suçlara katılmadığı sürece hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır¹⁶²⁸.

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması, kanunda yazılı koşullar dışında failin rızasına da bağlıdır¹⁶²⁹. Yargıtay muhtelif kararlarında failin etkin pişmanlığın uygulanmasına ya da uygulanmamasına yönelik talebinin mahkeme tarafından ele alınmamış olmasını bozma sebebi olarak değerlendirmektedir¹⁶³⁰. Yine Yargıtay'a göre failin beyanlarında çelişki oluşturacak şekilde ya da pişman olmadığını gösterecek surette terör örgütü üyeliğini inkar etmesi de etkin pişmanlıktan yararlanmasının önünde engel teşkil etmektedir¹⁶³¹.

221. maddenin ilk fıkrası, örgütü kurma ve yönetme fiillerine ilişkindir. Hüküm uyarınca terör amaçlı örgütlenme suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmayacaktır (m. 221/1). Örgütü kuran veya yöneten kişilerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmaları, bu kişiler hakkında soruşturmanın başlamamış olmasına ve örgüt faaliyeti kapsamında herhangi bir suç işlenmemesine

¹⁶²⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 08.04.2008, 2008/9-18-78; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 01.04.1991, 1991/9/41/105; Tozman, **op.cit.**, s. 398.

¹⁶²⁷ Tozman, **op.cit.**, s. 398.

¹⁶²⁸ **Ibid.**

¹⁶²⁹ **Ibid.**, s. 400.

¹⁶³⁰ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 27.11.2006, E. 4989, K. 6595; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 18.10.2006, E. 4093, K. 5386; Mehmet Emin Artuk-Ahmet Gökçen-Ahmet Caner Yenidünya, **Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler: Madde 132-234**, 4. Cilt, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2009, s. 4470-4471; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 10.07.2008, E. 2008/2090, K. 2008/8917, Tozman, **op.cit.**, s. 400-401.

¹⁶³¹ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 10.07.2008, E. 2008/862, K. 2008/8964; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 13.03.2008, E. 2007/10801, K. 2008/1670; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 26.06.2007, E. 2006/8234, K. 2007/5611; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 26.02.2007, E. 2006/8280, K. 2007/1486; Tozman, **op.cit.**, s. 401.

bağlıdır¹⁶³². Soruşturmanın başlaması, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca yetkili merciler tarafından suçun öğrenilmesiyle söz konusu olabileceği için yetkili olmayan şahıs ya da makamlara yapılan bildirim, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz¹⁶³³.

Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz (m. 221/2). Görüldüğü üzere örgüt üyelerinin etkin pişmanlıktan yararlanma koşulları, örgütü kuran ve yöneten kişilere göre daha az ağır olup örgüt faaliyeti kapsamında suç işlememiş olmak kaydıyla örgütten kendi iradeleriyle ayrılmaları yeterlidir. Örgüt faaliyeti kapsamında başka kişilerin suç işlemiş olması, bu kapsamda suç işlemeyen ve gönüllü olarak örgütten ayrılan örgüt üyesinin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasına engel teşkil etmez¹⁶³⁴. Ancak, failin örgütten ayrılması, ihbar edilme, çatışma ya da yakalanma gibi hallerde iradesi dışında meydana gelmişse etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır¹⁶³⁵. Buna karşılık, örgütten ayrılma koşulu dar yorumlanarak failin örgütlenme faaliyetinin devam ettiğine dair kanıtın bulunmaması yeterli görülmektedir¹⁶³⁶. Fıkra da belirtilen “ilgili makamlar” adli makamlar olabileceği gibi durumu soruşturma merciine bildirmekle mükellef olan valilik, büyükelçilik gibi idari makamlar da olabilecektir¹⁶³⁷.

Uygulamada, failin örgüt faaliyeti kapsamında suç işleyip işlemediği ve yaptığı açıklamaların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nden bilgi talep edilmek suretiyle tespit edilmekte, failin hukuki durumu bu bilgiler çerçevesinde değerlendirilmektedir¹⁶³⁸.

Örgüt üyesinin örgüt kapsamında suç işlememekle birlikte kendi iradesiyle örgütten ayrılmaması ve yakalanması halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması, ayrı bir koşula bağlanmıştır. Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi

¹⁶³² Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 130.

¹⁶³³ Yenidünya-İçer, *Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma*, *op.cit.*, s. 98.

¹⁶³⁴ Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, *op.cit.*, s. 130.

¹⁶³⁵ Tezcan-Erdem-Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, *op.cit.*, s. 792.

¹⁶³⁶ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 09.11.2009, E. 2008/5368, K. 2009/11189; Tozman, *op.cit.*, s. 406.

¹⁶³⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 07.04.2009, E. 2008/9-223, K. 2009/87.

¹⁶³⁸ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 10.05.2007, E. 2006/7781, K. 2007/4039, Yaşar-Gökcan-Artuç, *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, *op.cit.*, s. 8946.

bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz (m. 221/3). Bu durumda örgüt üyesinin vereceği bilginin doğrudan örgütün dağılmasını ve mensuplarının yakalanmasını sağlamış olması gerekmemekte, ancak mahkemenin somut olayın özelliklerine göre takdir edeceği şekilde bunlardan birini sağlamaya “elverişli” olmasının yeterli olduğu değerlendirilmektedir¹⁶³⁹. Yargıtay’a göre, verilen bilginin elverişli olması, “örgütte zaafiyet yaratacak, örgüte önemli boyutta zarar verecek, örgüt faaliyetlerini belli ölçüde sekteye uğratacak boyutta olma”sını gerektirir¹⁶⁴⁰. Mahkeme, failin örgüt içerisinde işgal ettiği pozisyon ile örgütün yapılanmasını, verdiği bilgilerin elverişliliğini incelerken göz önünde bulunduracaktır¹⁶⁴¹.

Örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır (m. 221/4). Görüldüğü üzere, kendi iradesiyle teslim olan failin, örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi zorunlu olmayıp “örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi” yeterlidir¹⁶⁴². Failin kendiliğinden teslim olmaması, başka bir şekilde yetkili mercilere teslim edilmesi halinde fail cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacaktır¹⁶⁴³. Failin gerekli bilgiyi yakalandıktan sonra vermesi halinde ceza ortadan kalkmayacak, ancak cezada belli bir ölçüde indirim yapılacaktır.

Kanun koyucu örgütlenme suçu bakımından özel bir denetimli serbestlik hükmü öngörmüştür¹⁶⁴⁴. Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunacak, ancak bu süre üç yıla kadar

¹⁶³⁹ Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 130.

¹⁶⁴⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3.

¹⁶⁴¹ Tozman, **op.cit.**, s. 407.

¹⁶⁴² Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **op.cit.**, s. 130.

¹⁶⁴³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler: Madde 132-234, op.cit.**, s. 4467.

¹⁶⁴⁴ Yenidünya-İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma, op.cit.**, s. 113.

uzatılabilecektir (m. 221/5). Söz konusu denetimli serbestlik süresi, kişinin serbest bırakıldığı andan itibaren işlemeye başlayacaktır¹⁶⁴⁵. Ancak kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmayacaktır (m. 221/6).

Yargıtay kararlarında, örgüt üyesi olduğu tespit edilen kişilerin; kovuşturma evresinde daha önce verdiği ifadeleri inkar edip suçlamaları reddetmesi¹⁶⁴⁶, yakalandıktan sonra örgütün yapısı ve işlediği suçlarla ilgili yeterli seviyede bilgi vermemesi, örgütün dağılmasına, deşifre edilmesine katkıda bulunmaması ve terör örgütünün işlemeyi amaçladığı suçun icrasına engel olmaması¹⁶⁴⁷ halinde örgüt üyesi failer hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacağına hükmedilmektedir¹⁶⁴⁸. Hüküm kesinleştikten sonra etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması durumu da duruşma açılmak suretiyle karar verilmesi gereken bir hal olarak görülmektedir¹⁶⁴⁹.

Fransız hukukunda, failin kamu otoriteleriyle işbirliğinde bulunması halinde, cezasının azaltılmasına ya da faile ceza verilmemesine hükmedilebilmektedir¹⁶⁵⁰. Fransız Ceza Kanunu'nun terör suçlarına özgü 422-1 maddesi uyarınca, failin adli ve idari otoriteleri bilgilendirerek terör örgüt faaliyeti çerçevesinde suçların işlenmesine engel olması halinde cezalandırılmaması öngörülmüştür¹⁶⁵¹. Kanun'un 422-2 maddesinde, belli koşullar altında etkin pişmanlık gösteren failin cezasının yarı oranında azaltılacağı düzenlenmiştir¹⁶⁵².

Bir görüşe göre, terör örgütüne üye olma fiili bakımından; bu fiilin, ancak failin hür iradesiyle örgüte katılmaya karar verip bu yönde yeterli ölçüde somut davranışlar sergilemesi halinde işlenmiş sayılacağı, terör örgütünün kriminolojik özellikleri dikkat alınırsa örgüte üye olma potansiyeli taşıyan kişilere propaganda yapılarak eğitim verildiği, bu aşamadan sonra bir hür iradede bahsedilebileceği, aksinin düşünülmesinin kanun koyucunun amacı ile bağdaşmadığı, kişilerin

¹⁶⁴⁵ Evik, "Silahlı Örgütlenme Suçu", **op.cit.**, s. 130.

¹⁶⁴⁶ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 08.05.2007, E. 2007/2572, K. 2007/3890; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 26.06.2007, E. 2006/8234, K. 2007/5611; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 23.03.2006, E. 2006/201, K. 2006/1821; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 10.07.2008, E. 2008/2090, K. 2008/8917; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 26.02.2007, E. 2006/8280, K. 2007/1486.

¹⁶⁴⁷ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 07.11.2007, E. 2007/53, K. 2007/7991.

¹⁶⁴⁸ Yaşar-Gökcan-Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, **op.cit.**, s. 8946.

¹⁶⁴⁹ **Ibid.**; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 27.04.2006, E. 2006/971, K. 2006/2473.

¹⁶⁵⁰ Benillouche-Maréchal, **Leçons de Droit Pénal Spécial**, **op.cit.**, s. 161.

¹⁶⁵¹ **Ibid.**

¹⁶⁵² **Ibid.**

bilgilendirildikten sonra somut tehlike yaratacak bir örgütlenme faaliyetinde bulunduğu; tüm bu nedenlerden dolayı etkin pişmanlığın örgüte katılma iradesinden sonra uygulanabilmesi gerekir¹⁶⁵³. Etkin pişmanlığın tatbiki için failin örgüt tarafından eğitilmemiş olmasının şart koşulması bu kurumun uygulama alanını oldukça daraltacak ve etkin pişmanlık kurumunun varlık amacına uygun olmayan bir netice ortaya çıkacaktır¹⁶⁵⁴. Belirtilen gerekçeler ve etkin pişmanlığın örgütlenme suçları bakımından taşıdığı hususi önem nedeniyle bu görüşe iştirak etmekteyiz.

III. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ

Terör amaçlı örgütlenme suçunun düzenlendiği 3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmünde şikayet koşuluna yer verilmemesi dolayısıyla bu suç şikayete tabi olmayıp soruşturma ve kovuşturma re'sen yapılacaktır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160. maddesi uyarınca Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle terör amaçlı örgütlenme suçunun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacaktır. Soruşturmanın başlangıcında şüphelilerin saptanmış bulunmasına gerek olmayıp¹⁶⁵⁵ diğer örgütlenme suçlarında olduğu gibi Cumhuriyet savcısının maddi gerçeği araştırma sürecinde şüphelilerin ortaya çıkması muhtemeldir¹⁶⁵⁶.

Diğer örgütlenme suçlarına benzer şekilde terör amaçlı örgütlenme suçu bakımından da suç işleme süreci temadi arz etmekte olup terör örgütünün varlığı, faaliyetleri, terör örgütü mensupları ile örgüt arasındaki ilişki failerin yakalanmasından sonra da devam edebilmektedir¹⁶⁵⁷. Terör örgütlerinde, daha belirgin şekilde, örgütün varlığının devam etmesinin ötesinde, örgütün faaliyetlerinin mensuplarının –eşyanın tabiatı gereği- bir kısmının cezaevinde olması, bu kişilerin örgütlenme faaliyetinin sürmesine engel oluşturmamaktadır¹⁶⁵⁸. Terör örgütünün görünürde olmayan, bilinmeyen, anlaşılmayan, gizli yapılanmasının ortaya

¹⁶⁵³ Akkaya, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, *op.cit.*, s. 224.

¹⁶⁵⁴ **Ibid.**

¹⁶⁵⁵ Tozman, *op.cit.*, s. 414.

¹⁶⁵⁶ Yenisey, “Çıkar Amaçlı Örgüt Suçlarındaki Araştırmalar”, *op.cit.*, s. 111.

¹⁶⁵⁷ Tozman, *op.cit.*, s. 415.

¹⁶⁵⁸ **Ibid.**

çıkarılması; terör amaçlı örgütlenme suçunun soruşturma ve kovuşturma sürecinin en güç aşamalarından biridir¹⁶⁵⁹.

3713 sayılı Kanun'un ilk halinde, 9. madde uyarınca, bu Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili davalara Devlet Güvenlik Mahkemelerinde bakılacağı ve bu suçları işleyenler ile bunların suçlarına iştirak edenler hakkında bu Kanun ve 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştü¹⁶⁶⁰. Daha sonra 5532 sayılı Kanun'la söz konusu madde değiştirilerek 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili davaların 4 Aralık 2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ağır ceza mahkemelerinde bakılacağı öngörülmüştü. 6352 sayılı Kanun'un kabulüne kadar olan dönemde terör amaçlı örgütlenme suçu için görevli mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 250. maddesi uyarınca Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek özel yetkili ağır ceza mahkemeleri olup bu suçla ilgili soruşturma ve kovuşturma usulü hakkında 5271 sayılı Kanun'un 251 ve 252. maddeleri¹⁶⁶¹ uygulanıyordu.

¹⁶⁵⁹ Hakan Kızıllarslan, "Türkiye'de Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Uygulaması ve Türkiye Terör ve Örgütlü Suç Cumhuriyet Başsavcılığının Kurulmasının Zorunluluğu", **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 570.

¹⁶⁶⁰ Kaldırılan Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin yetkileri özellikle örgütlü suçlar bakımından önem arz etmekteydi. Serap Keskin, "Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Organize Suçlardaki Yetkilerinin İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi", **Avrupa Birliği'ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Paneli, 5 Ekim 2001**, İstanbul, 2002, s. 119 vd.

¹⁶⁶¹ Mülga 251. ve 252. madde metinleri şöyledir:

Madde 251 - (1) 250 nci Madde kapsamına giren suçlarda soruşturma, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca bizzat yapılır. Bu suçlar görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet Başsavcılığınca 250 nci Madde kapsamındaki suçlarla ilgili davalara bakan ağır ceza mahkemelerinden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

(2) 250 nci Madde kapsamına giren suçların soruşturması ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcıları, hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları, varsa Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu işlerle görevlendirilen ağır ceza mahkemesi üyesinden, aksi halde yetkili adli yargı hâkimlerinden isteyebilirler.

(3) Soruşturmanın gerekli kıldığı hâllerde suç mahalli ile delillerin bulunduğu yerlere gidilerek soruşturma yapılabilir. Suç, ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş ise Cumhuriyet savcısı, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısından soruşturmanın yapılmasını isteyebilir.

(4) Suç askerî bir mahalde işlenmiş ise, Cumhuriyet savcısı ilgili askerî savcılıktan soruşturmanın yapılmasını isteyebilir. Üçüncü fıkraya göre soruşturma yapmak üzere görevlendirilen Cumhuriyet savcıları ile askerî savcılıklar, bu soruşturmayı öncelikle ve ivedilikle yaparlar.

(5) 250 nci Madde kapsamına giren suçlarda, yakalananlar için 91 inci Maddenin birinci fıkrasındaki yirmidört saatlik süre kırksekiz saat olarak uygulanır. Anayasanın 120 nci Maddesi gereğince olağanüstü hâl ilân edilen bölgelerde yakalanan kişiler hakkında 91 inci Maddenin üçüncü fıkrasında dört gün olarak belirlenen süre, Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararıyla yedi güne kadar uzatılabilir. Hâkim, karar vermeden önce yakalanan veya tutuklanan kişiyi dinler.

Ancak, 2 Temmuz 2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun'un 105. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 250, 251 ve 252. maddeleri ile 3713 sayılı Kanun'un 9. maddesi ilga edilmiştir¹⁶⁶². Bu nedenle, terör amaçlı örgütlenme suçu hakkında tüm suçlar

(6) 250 nci Madde kapsamına giren suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kolluk; soruşturma ve kovuşturma sebebiyle şüpheli veya sanığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, ağır ceza mahkemesi veya başkanının, Cumhuriyet savcısının, mahkeme naibinin veya istinabe olunan hâkimin emirleriyle belirtilen gün, saat ve yerde hazır bulundurmaya mecburdur.

(7) 250 nci Maddede belirtilen suçlar nedeniyle Cumhuriyet savcıları, soruşturmanın gerekli kılması halinde geçici olarak, bu mahkemelerin yargı çevresi içindeki genel ve özel bütçeli idarelere, kamu iktisadi teşebbüslerine, il özel idarelerine ve belediyelere ait bina, araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler.

(8) Türk Silahlı Kuvvetleri kıt'a, karargâh ve kurumlarından istemde bulunulması hâlinde istem, yetkili amirlikçe değerlendirilerek yerine getirilebilir.

Madde 252 - (1) 250 nci Madde kapsamına giren suçlarla ilgili davalara ait duruşmalarda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Bu suçlar acele işlerden sayılır ve bunlarla ilgili davalara adli tatilde de bakılır.

b) Sanık sayısının çok fazla olması durumunda, sanıkların bir kısmının duruşmanın bazı oturumları ile ilgileri bulunmuyor ise duruşmanın bu oturumlarının, yokluklarında yapılmasına mahkemece karar verilebilir. Ancak, bu sanıkların yokluklarında yapılan oturumlarda kendilerini etkileyen bir hâl ortaya çıktığı takdirde buna ilişkin söz ve işlerin esaslı noktaları sonraki oturumlarda kendilerine bildirilir.

c) Mahkeme, güvenliğin sağlanması bakımından duruşmanın başka bir yerde yapılmasına karar verebilir.

d) Bu davalarda esas hakkındaki iddiasını bildirmek için Cumhuriyet savcısına, katılan veya vekiline; iddialara karşı savunmasını yapmak için sanık veya müdafii makul bir süre verilir. Bu süre, savunma hakkının sınırlanması anlamına geleceği durumlarda re'sen uzatılabilir.

e) Mahkeme, duruşmanın düzen ve disiplinini bozan sözlü veya yazılı beyan ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birine, Cumhuriyet savcısına, müdafie, tutanak kâtibine yahut görevlilere tahkir veya hakaret oluşturan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabilir.

f) Mahkeme başkanı, duruşmanın düzenini bozan sanığı veya müdafii o günkü oturumun tamamına çıkmamak üzere, duruşma salonundan çıkartır. Bunların, sonra gelen oturumda da duruşmayı önemli ölçüde aksatacak davranışlara devam edecekleri anlaşılırsa ve hazır bulunmaları gerekli görülmezse, yokluklarında duruşmaya devam olunmasına mahkemece karar verilebilir. Bu karar, esasa ilişkin iddia ve savunmanın yapılmasına engel olacak biçimde uygulanamaz ve sanığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesine izin verilir. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii bundan sonraki oturumlarda da duruşmanın düzenini bozmakta ısrar etmeleri hâlinde, bir daha aynı dava ile ilgili oturumların tamamına veya bir kısmına katılmamalarına da karar verilebilir. Bu hüküm müdafii hakkında uygulandığı takdirde, durum ilgili baroya bildirilir. Bu halde de sanığın kendisini başka bir müdafii ile temsil ettirmesi için uygun bir süre verilir. Oturumların bir kısmına ya da tamamına katılmamasına karar verilen müdafii Avukatlık Kanununun 41 inci Maddesinin ikinci fıkrası gereğince tayin edilmiş ise durum, kendisini tayin eden mercie de bildirilir. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii tekrar duruşmaya alındıklarında, yokluklarında yapılan iş ve işlemlerin esaslı noktaları kendilerine bildirilir. Sanık ya da müdafii dilerse yokluklarındaki tutanak örnekleri de kendilerine verilir. Duruşma salonundan çıkartılan veya oturumlara katılmamalarına karar verilen sanık veya müdafiler mahkemenin tayin edeceği süre içerisinde yazılı savunma verebilirler.

g) Bu Kanunun 6 ncı Maddesi, 250 nci Madde kapsamına giren suçlara bakan ağır ceza mahkemeleri hakkında uygulanmaz.

h) Kendisine veya onun namına tebligat yapılacak kimselere tebligat yapılmaması hâllerinde, işin ivediliğine göre basın veya diğer kitle iletişim araçlarıyla tebligat yapılabilir.

(2) 250 nci Maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde öngörülen suçlar bakımından, Kanunda öngörülen tutuklama süresi iki kat olarak uygulanır.

¹⁶⁶² 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca, Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlükten kaldırılan 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre görevlendirilen mahkemelerde açılmış olan davalara, kesin hükümle sonuçlandırılincaya kadar bu mahkemelerce bakmaya devam olunması öngörülmüştü. Ancak, 6526 sayılı Kanun'la 3713 sayılı Kanun'a eklenen geçici 14. madde uyarınca, 6526 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte, 2 Temmuz 2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi uyarınca görevlerine devam eden ağır ceza mahkemeleri ile bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Terörle Mücadele Kanununun 10. maddesi uyarınca görevlendirilen

hakkında uygulanan genel hükümler uygulanacaktır. Dolayısıyla, terör amaçlı örgütlenme suçuyla ilgili görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 6526 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değişik 12. maddesi uyarınca, Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren diğer suçlarda olduğu gibi ağır ceza mahkemesidir.

Bu bağlamda, eklemek gerekir ki, Fransız hukukunda, terör suçlarının soruşturma ve kovuşturma usulü diğer suçlardan farklıdır¹⁶⁶³. Terör amaçlı örgütlenmenin terör suçlarıyla bağlantısı, terör suçlarına ilişkin özel usul hükümlerinin bu suça uygulanmasına imkan tanımaktadır¹⁶⁶⁴. Dolayısıyla, terör amaçlı örgütlenme bakımından Fransız Ceza Usul Kanunu'nun terörizme özgü olarak düzenlenen m. 706-16 ve devamındaki özel usul kuralları uygulanmaktadır¹⁶⁶⁵. Keza, Paris İstinaf Mahkemesi'ne göre, terör amaçlı örgütlenme suçunun, genel amaçlı örgütlenme (*association de malfaiteurs*) suçunun özel bir türü olması¹⁶⁶⁶ dolayısıyla, terör amaçlı örgütlenme suçunda genel örgütlenme suçuna ilişkin özel usul hükümleri de tatbik edilebilmektedir¹⁶⁶⁷.

Türk hukukunda diğer bütün suçlarda olduğu gibi terör amaçlı örgütlenme suçunun soruşturma ve kovuşturması ile ilgili yetkili merci genel hükümlere göre belirlenmektedir. Dolayısıyla aynı terör örgütüyle ilgili soruşturmalar ve kovuşturmalar çok çeşitli il başsavcılıkları ve ağır ceza mahkemeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Halbuki terör örgütleri yapısı ve amaçları gereği ülke genelinde ve uluslararası düzeyde yapılanmakta ve faaliyet göstermektedir. Ülkenin farklı illerindeki yetkili ve görevli merciler tarafından yürütülen soruşturmaların birbiriyle yoğun ilişkili olma durumu dikkate alındığında farklı mercilerin koordinasyonunun mevcut halde çok zor olduğu açıkça görülmektedir. Özellikle hücre tipi yapılanan, karmaşık ekonomik, lojistik organizasyona sahip terör örgütleri karşısında, mevcut adli teşkilatın yetersiz olduğu kanaatindeyiz. Bu nedenle, terör örgütleriyle ilgili soruşturmaların koordinasyonunu sağlamak üzere ülke genelinde

ağır ceza mahkemeleri kaldırılmış, bu mahkemelerin kanuni dayanağı olan söz konusu 10. madde ilga edilmiştir.

¹⁶⁶³ André, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 368.

¹⁶⁶⁴ Lepage-Matsopoulou, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 847.

¹⁶⁶⁵ Larguier-Conte-Fournier, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 392.

¹⁶⁶⁶ Ollard-Rousseau, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 444.

¹⁶⁶⁷ Cour d'Appel de Paris, 24 Février 1999, **Droit Pénal**, 1999, N° 98, Dreyer, **Droit Pénal Spécial**, *op.cit.*, s. 354.

görevli ve yetkili, Ankara merkezli yeni bir Başsavcılık makamının oluşturulması gereklidir. Bu gereklilik, genel olarak örgütlü suçlulukla mücadele bakımından dile getirilmiştir¹⁶⁶⁸. Bu itibarla, terör amaçlı örgütlenme suçlarının, terör örgütlerinin ulusal düzeyde ve uluslararası bağlantılarını da kapsayacak şekilde daha etkili düzeyde soruşturulması ve koordinasyon açığının kapatılması için “Türkiye Cumhuriyeti Başsavcılığı” kurulmasını öneriyoruz. Bu makama bağlı olarak, gerek soruşturma, gerekse kovuşturma açısından görevli ve yetkili bölge koordinatör başsavcılıkları kurulması¹⁶⁶⁹ da yerel makamlar ile Türkiye Cumhuriyeti Başsavcılığı arasındaki bilgi akışının sağlıklı olmasını sağlamak açısından yararlı olacaktır.

Türk ceza hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçunu da kapsayacak şekilde terör suçları için yer anlamında yetki bakımından özel bir görevli bir mahkeme bulunmamaktadır. Ancak, özellikle terör amaçlı örgütlenme suçunun morfolojik özellikleri, terör örgütlerinin yapılanması itibariyle merkezi bir birimin kurulması gerekmektedir. Örneğin Fransız ceza hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçunu da kapsayacak şekilde terör suçlarının soruşturma ve kovuşturmasında Fransız Ceza Usul Kanunu’nun 706-16 ve 706-17 maddeleri uyarınca Paris yargı mercileri yetkili kılınmıştır¹⁶⁷⁰.

5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu’nun 3. maddesi uyarınca terör amaçlı örgütlenme suçunun soruşturulmasında ve kovuşturulmasında bu Kanun hükümlerinin uygulanması mümkündür.

IV. ZAMANAŞIMI

Türk hukukunda dava zamanaşımı açısından terör suçlarına ya da terör amaçlı örgütlenme suçuna özgü bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, genel kural olan 5237 sayılı Kanun’un 66. maddesi uyarınca, terör örgütü kurma ve yönetme fiilleri bakımından dava zamanaşımı süresi yirmi yıl; terör örgütüne üye olma fiili bakımından on beş yıldır. Buna karşılık, Fransız ceza hukukunda Ceza Usul Kanunu’nun 706-25-1 maddesiyle belirlenen terör suçlarına özgü bir zamanaşımı

¹⁶⁶⁸ Köroğlu, **op.cit.**, s. 82; Kızıllarslan, “Türkiye’de Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Uygulaması ve Türkiye Terör ve Örgütlü Suç Cumhuriyet Başsavcılığının Kurulmasının Zorunluluğu”, **op.cit.**, s. 575 vd.; Çalışır, **op.cit.**, s. 41, s. 223.

¹⁶⁶⁹ Köroğlu, **op.cit.**, s. 82.

¹⁶⁷⁰ Gatteño, **Droit Pénal Spécial, op.cit.**, s. 337.

düzenlemesi bulunmaktadır¹⁶⁷¹. Çoğu zaman uluslararası bir karaktere sahip terör suçlarının kendine özgü ağırlığı, terör faaliyetlerinin bastırılmasındaki zorluk, faillerin kimi zaman yabancı devletin tabiiyetinde olması sebeplerinden dolayı Fransız kanun koyucu, olağan suçlara kıyasla daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmektedir¹⁶⁷². Buna göre Fransız mevzuatının benimsediği suç sistematığına göre cürüm (*crime*) teşkil eden terör amaçlı örgütlenme suçu için zamanaşımı otuz yıldır. Kanaatimizce, terör örgütünün kriminolojik özellikleri ve faillerin yakalanmasının güçlüğü dolayısıyla Türk hukukunda da benzer bir düzenleme yapılarak terör amaçlı örgütlenme suçunun dava zamanaşımı süresinin artırılması gerekmektedir.

Türk hukukunda terör amaçlı örgütlenme suçuna özgü bir ceza zamanaşımı hükmü bulunmamaktadır. Dolayısıyla 5237 sayılı Kanun'un ceza zamanaşımını düzenleyen 68. maddesi uyarınca, terör örgütü kurma ve yönetme fiili bakımından yirmi dört yıl, terör örgütüne üye olma fiili bakımından ise yirmi yıl ceza zamanaşımı süresi öngörülmüştür.

V. KOŞULLU SALIVERME

Koşullu salıverme kurumu, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinde düzenlenmektedir. Maddenin ilk fıkrasında koşullu salıvermeden yararlanmak için infaz kurumunda geçirilecek süreler, cezanın ağırlığına göre belirlenmiştir. Buna göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar yirmidört yılını, diğer süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilmektedir. Yine, birden fazla hapis cezasına mahkumiyet hali, ayrıca düzenlenerek, bu durumda daha ağır koşullar öngörülmüştür. Ancak, maddenin dördüncü fıkrasında suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün

¹⁶⁷¹ Benillouche-Maréchal, *Leçons de Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 161; Gattegno, *Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 338.

¹⁶⁷² Gattegno, *Droit Pénal Spécial*, op.cit., s. 338.

faaliyeti çerçevesinde işlenen suça özgü olarak koşullu salıvermenin şartlarını ağırlaştıran bir düzenleme yer almaktadır. Bu hüküm doğrudan terör örgütünden bahsetmemekle birlikte, bir suç örgütü tipi olarak terör örgütü bakımından da uygulanacaktır. Bu doğrultuda, terör örgütü dolayı kurmak veya yönetmek ya da terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suça mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuzaltı yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının dörtte üçünü infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilmektedir. Yine, örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı birden fazla hapis cezasına mahkumiyet hali için örgütlü olmayan suçlara göre daha ağır koşullar öngörülmüştür.

5275 sayılı Kanun'un m. 107/16 hükmü uyarınca, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, "Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar" başlıklı Dördüncü Bölüm, "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Beşinci Bölüm, "Milli Savunmaya Karşı Suçlar" başlıklı Altıncı Bölüm altında yer alan suçlardan birinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, koşullu salıverilme hükümleri uygulanması mümkün değildir. Terör örgütünün 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenen amaçları ve söz konusu suçların büyük bölümünün 3713 sayılı Kanun'a göre terör suçu sayıldığı göz önünde bulundurulursa, bu suçları işlemeye yönelik olarak kurulan terör örgütü faaliyeti kapsamında sözü edilen suçlardan biri dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet halinde, koşullu salıverme uygulanmayacaktır. Yine, 5275 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi uyarınca, 14.7.2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değişik 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla; ölüm cezaları müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları, koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamamakta olup; ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasının hayatı boyunca devam etmesi öngörülmüştür.

VI. İNFAZ USULÜ

5275 sayılı Kanun'un 24. maddesi hükümlülerin gruplandırılmasına ilişkin olup bu hükümde yer verilen, ancak sınırlı sayıda olmayan gruplar arasında terör suçlarının bulunduğu belirtmek gerekir.

5275 sayılı Kanun'un m. 17/6-a hükmüne göre, hükümlünün talebiyle infazın ertelenmesi terör suçlarından mahkum olanlar için mümkün değildir. 3713 sayılı Kanun'un terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen m. 7/1 hükmünün göndermeden bulunduğu 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi, 3713 sayılı Kanun'un 3. maddesindeki mutlak terör suçları arasında yer aldığından, terör örgütünü kurmak, yönetmek ve terör örgütüne üye olmak suçundan mahkum olanlar hakkında hükümlünün talebiyle infazın ertelenmesine ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

Avukatla görüşme hakkı bakımından, 676 sayılı ve 3 Ekim 2016 tarihli Kanun Hükmünde Kararname'nin¹⁶⁷³ 6. maddesiyle değişik 5275 sayılı Kanun'un m. 59/4 hükmüne göre, avukatla görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınamaz. Ancak aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin 6. maddesiyle değişik 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca, Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve tâlimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, üç ay süreyle; görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya

¹⁶⁷³ Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Karar Sayısı: 676, Kararname Tarihi: 03.10.2016; Resmi Gazete, Tarih: 29.10.2016, Sayı: 29872.

avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir. Takip eden fıkralardaki hükümlere göre, infaz hakimliği hükümlünün; kurallara uyumunu, toplum veya ceza infaz kurumu bakımından arz ettiği tehlikeyi ve rehabilitasyon çalışmalarındaki gelişimini değerlendirerek, kararda belirttiği süreyi üç aydan fazla olmamak üzere müteaddit defa uzatabileceği gibi kısaltılmasına veya sonlandırılmasına da karar verebilir (m. 59/6). Beşinci fıkra kapsamına giren hükümlünün yaptığı görüşmenin, aynı fıkra da belirtilen amaca yönelik yapıldığının anlaşılması hâlinde, görüşmeye derhal son verilerek, bu husus gerekçesiyle birlikte tutanağa bağlanır. Görüşme başlamadan önce taraflar bu hususta uyarılır (m. 59/7). Hükümlü hakkında, yedinci fıkra uyarınca tutanak tutulması hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemiyle hükümlünün avukatlarıyla görüşmesi infaz hâkimince altı ay süreyle yasaklanabilir. Yasaklama kararı, hükümlüye ve yeni bir avukat görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir. Cumhuriyet başsavcılığı baro tarafından bildirilen avukatın değiştirilmesini baro başkanlığından isteyebilir (m. 59/8). İnfaz hâkimi tarafından bu madde uyarınca verilen kararlara karşı 4675 sayılı Kanuna göre itiraz edilebilir (m. 59/9). Bu madde hükümleri 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ile beşinci fıkradaki suçlardan hükümlü olup, başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler hakkında da uygulanır (m. 59/10). Tutuklular hakkında bu madde hükümlerine göre karar vermeye soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında mahkeme yetkilidir (m. 59/11).

5275 sayılı Kanun'un 68. maddesi, hükümlülerin haberleşme hakkını düzenlemektedir. Buna göre, hükümlü, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir. Ancak bu konuda bir sınırlama öngörülmüştür. Söz konusu maddenin üçüncü fıkrasına göre, terör örgütü mensuplarının haberleşmelerine neden olan mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez.

Hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna dışına çıkabildiği haller, 5275 sayılı Kanun'un 92. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak, maddenin ilk fıkrasına, 674 sayılı

ve 15 Ağustos 2016 tarihli Kanun Hükmünde Kararname'nin¹⁶⁷⁴ 16. maddesiyle eklenen ve 6758 sayılı Kanun'la¹⁶⁷⁵ aynen kabul edilen cümleyle; terör örgütü üyelerinin örgütsel amaçlı faaliyet ve haberleşmelerine imkân sağlayabileceği değerlendirildiği takdirde bu kişilerin kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilmesi öngörülmüştür.

¹⁶⁷⁴ Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Karar Sayısı: 674, Kararname Tarihi: 15.08.2016; Resmi Gazete, Tarih: 01.09.2016, Sayı: 29818-2. Mükerrer.

¹⁶⁷⁵ Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun, Kanun Numarası: 6758, Tarih: 10.11.2016; Resmi Gazete, Tarih: 24.11.2016, Sayı: 29898.

SONUÇ

Terörizmle mücadelenin öncelikli olarak, “önleyici” nitelikte olduğunu kabul etmek gerekir¹⁶⁷⁶. *Ultimo ratio* olma niteliğine rağmen, terörizme ilişkin ceza hukuku alanındaki düzenlemelerin asıl amacı, terör eyleminin işlenmesinden önceki süreçte gerekli önlemleri almaktır¹⁶⁷⁷. Sözü edilen önleyici mücadele; teknik araçlarla izleme, iletişimin denetlenmesi gibi tedbirlerin ötesinde, devletin tüm birimlerinin aktif biçimde rol aldığı sürekli bir seferberliği zorunlu kılmaktadır¹⁶⁷⁸.

Terörizmle mücadelenin terör faaliyetlerinin icrasından sonraki aşamasında, hukuk devleti ilkesinin bütünlüğünün korunması hususunda hakim, önemli bir role sahiptir¹⁶⁷⁹. Devletin terör eksenli tehdit ve saldırılar karşısında bireyleri koruma yükümlülüğü bakımından hakim, güvenlik ile özgürlük arasındaki hassas dengeyi gözetmekle yükümlüdür¹⁶⁸⁰. Bu yükümlülük, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin *Brogan ve diğerleri v. İngiltere* kararında, “modern toplumda terörizmin kazandığı yaygınlık karşısında, Mahkeme, demokratik kurumların savunulması ile bireysel hakların korunması arasında adil bir denge gözetilmesini zorunlu görmektedir” şeklinde ifade edilmektedir¹⁶⁸¹.

Özellikle, bir tehlike suçu olan terör amaçlı örgütlenme suçuna ilişkin kovuşturma sürecinde hakimin üstlendiği görevin hassasiyeti daha da belirgin bir hal almaktadır. Cezai adalet sistemi, terör amaçlı örgütlenme faaliyetleriyle etkin biçimde müdahale ederken, ceza mahkemesi de terör örgütü ile fail arasındaki ilişkinin somut olgulara dayandırmak suretiyle ve temel hak ve özgürlükleri ihlal

¹⁶⁷⁶ Mayaud, **Le Terrorisme, op.cit.**, s. 43.

¹⁶⁷⁷ Julie Alix, “Réprimer la Participation au Terrorisme”, **RSC**, N°4, Octobre-Décembre 2014, s. 849.

¹⁶⁷⁸ Mayaud, **Le Terrorisme, op.cit.**, s. 43.

¹⁶⁷⁹ Ludovic Hennebel- Hélène Tigroudja, “Le Juge, Le Terroriste et État de Droit”, Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, **Juger le Terrorisme dans L’État de Droit**, Bruxelles: Bruylant, 2009, s. 61.

¹⁶⁸⁰ **Ibid.** Sanığın suçluluğunun adil bir yargılama ve kesin hüküm ile tespit edilmesine kadar olan süreçte korunması gereken masumiyet karinesi, örgütlenme suçunda özel bir önem arz etmektedir. Pınar Memiş, **Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2003, s. 4 vd.

¹⁶⁸¹ Affaire Brogan et autre c. Royaume-Uni, arrêt du 29 Novembre 1988, § 48, Jean-Christophe Martin, “Le Respect des Droits Fondamentaux dans la Lutte Contre le Terrorisme : Le Contentieux des Mesures Restrictives Antiterroristes Devant le Juge de l’Union Européenne”, sous la direction de Josiane Auvret-Finck, **L’Union Européenne et La Lutte Contre Le Terrorisme: État des Lieux et Perspectives**, Bruxelles: Éditions Larcier, 2010, s. 107.

etmeyecek şekilde saptanması konusundaki görevinde duyarlı bir tutum izlemek durumundadır.

Önerilerimiz

Uygulamada silahlı örgüt ile terör örgütü nitelemelerinin sıklıkla iç içe geçtiği, terör örgütlerinin silahlı örgüt ya da silahlı terör örgütü terimleriyle nitelendirildiği gözlemlenmektedir. Terör örgütü, 5532 sayılı Kanun sonrasında kabul edilen sisteme göre, - 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine yapılan atıf dolayısıyla - tanımı gereği silahlı bir örgüttür. Öte yandan, söz konusu 314. maddede düzenlenen silahlı örgüt suçu, 3713 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca bir terör suçudur. Amaç suçlar bakımından iki suç tipini ayırt etmek oldukça güçtür. Terör örgütü ile silahlı örgüt, büyük ölçüde, ancak kullanılan yöntem itibarıyla ayrıştırılabilmektedir. Diğer taraftan, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin söz konusu 314. maddeye yaptığı "...314. madde hükümlerine göre cezalandırılır" şeklindeki göndermenin yaptırımına sınırlı mı olduğu, yoksa suçun unsurlarını da kapsayıp kapsamadığı kanunun lafzından açıkça anlaşılmadığı gibi, 314. maddenin son fıkrasındaki suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin 220. ve 221. maddeye yapılan göndermenin terör örgütü bakımından geçerli olması da Terörle Mücadele Kanunu'yla doğrudan değil, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi vasıtasıyla düzenlenmiştir. İtalyan Ceza Kanunu'na bakıldığında, terör amaçlı örgütlenme suçunun, Kanun'un silahlı örgüte benzer mahiyetteki "yıkıcı örgüt" (*associazione sovversiva*) suçunu düzenleyen 270. maddesini takip eden 270-bis maddesinde "terör örgütü" (*associazione con finalità di terrorismo*) adı altında düzenlendiği görülmektedir.

Bu itibarla, kanun koyucunun terör amaçlı örgütlenme suçunu Türk Ceza Kanunu'na atıf yapmaksızın tüm özellikleri bakımından Terörle Mücadele Kanunu'nda bağımsız olarak düzenlemesi ya da İtalyan, Fransız, Belçika Ceza Kanunları'nda olduğu gibi temel ceza normu olan Türk Ceza Kanunu'nda düzenlemesi daha isabetli olacaktır. Bu doğrultuda Türk Ceza Kanunu'nda yapılacak düzenleme iki şekilde olabilir: Bunlardan biri terör örgütünün, mahiyet bakımından benzeştiği silahlı örgütlenme suçunu düzenleyen 314. maddeye ek bir fıkra eklenmek ve terör amaç ve yöntemlerinin belirtilmesi suretiyle düzenlenmesidir. Diğer yol ise terör amaçlı örgütlenme suçunun Türk Ceza Kanunu'nda ayrı bir madde ile

düzenlenmesidir. Bu çerçevede, terör amaçlı örgütlenme suçunun Terörle Mücadele Kanunu’nda değil, Türk Ceza Kanunu’nda 314. maddeyi takip eden 314-A olarak numaralandırılacak bir ek madde ile düzenlenmesini ve bu maddenin aşağıdaki şekilde formüle edilmesini öneriyoruz:

“Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesi hükümlerine göre cezalandırılır.

Türk Ceza Kanunu’nun suç işlemek amacıyla örgütlenme suçuna ilişkin 220. ve 221. maddeleri ile silahlı örgütlenme suçuna ilişkin 314. maddede yer alan diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır.”

Yukarıda belirtilen iki öneri dışında üçüncü bir öneri daha ileri sürülebilir:

Terör amaçlı örgütlenme ile silahlı örgütlenme suçları örgütün özellikleri, suçun unsurları, korunan hukuki menfaat gibi pek çok açıdan birbirine benzemektedir. 3713 sayılı Kanun’un m. 7/1 hükmünde düzenlenen terör amaçlı örgütlenme suçunun 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesine yaptığı gönderme, söz konusu 314. maddede düzenlenen silahlı örgütlenme suçunun ise 3713 sayılı Kanun’un 3. maddesi uyarınca mutlak terör suçu olması, iki örgüt tipi arasındaki örgütün unsurlarına ilişkin diğer ortak noktalar, kabul ettiğimiz görüş uyarınca terör örgütünün silahlı bir örgüt olmasının zorunlu oluşu, bu itibarla sadece “silahlı örgüt” olup terör örgütü olmayan ya da sadece “terör örgütü” olup “silahlı örgüt” olmayan bir suç örgütünden söz edilmesi güçtür. Tüm bu nedenlerle, iki örgüt tipine ilişkin düzenlemenin aynı maddede silahlı örgüt maddesi altında birleştirilmesi düşünülebilir. Bu öneri, terör örgütünün silahlı örgütlenme suçunu düzenleyen 314. maddeye ek bir fıkra eklenmek ve terör amaç ve yöntemlerinin belirtilmesi suretiyle düzenlenmesini öneren birinci öneriye benzemekle birlikte ek bir fıkranın dahi gereksiz olduğunu ve silahlı örgütün terör örgütüyle aynı mahiyette olduğunu kabul etmekte; bu itibarla iki örgütlenme suçunun “silahlı terör örgütü” başlığı altında birleştirilmesini öngörmektedir. Bu öneri uygulanırsa, “silahlı terör örgütlenmesi suçu”nun yaptırımı da mevcut durumda olduğu gibi 314. maddedeki yaptırımların

yarısı oranında artırılması suretiyle, ancak Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi uygulanmasına ihtiyaç olmaksızın, doğrudan Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinde düzenlenebilir. Silahlı olmayan, ancak terör tanımında yer alan amaç ve yöntemlerle hareket eden suç örgütleri ise 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesi kapsamında değerlendirilebilecektir.

Söz konusu üç öneriden hangisinin tercih edilmesi gerektiği, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda benimsenen sistematikte yakından ilgilidir. Eğer suç örgütlerinin birbiriyle ilişkilendirilmesini öngören mevcut sistem sürdürülecekse, ikinci öneride dile getirilen, 3713 sayılı Kanun'un m. 7/1 hükmünün, yukarıda belirtildiği şekilde formüle edilmesini öneriyoruz.

Bütün terör örgütlerinin kamu düzeni ve mevzuatta belirtilen hukuki menfaatler bakımından aynı derecede tehdit oluşturduğunu söylemek güçtür. Fransız Ceza Kanunu'nda terör amaçlı örgütlenme suçunun yaptırımının, terör örgütünün niteliğine göre değiştiği görülmektedir. Kanun'un 421-5 maddesinde genel olarak terör örgütüne üye olma fiili on yıl hapis ve 225.000 Euro adli para cezası; yönetme ve organize etme fiilleri otuz yıl hapis ve 500.000 Euro adli para cezası ile cezalandırılırken; Kanun'un 421-6 maddesine göre, belirli nitelikleri taşıyan, belli suçları işleyen ya da işlemeyi amaçlayan bir terör örgütüne üye olan kişi için, otuz yıl hapis ve 450.000 Euro adli para cezası; bu örgütü yöneten ya da organize eden kişi için ise müebbet hapis ve 500.000 Euro adli para cezası öngörülmüştür.

Fransız düzenlemesinde benimsenen yöntemin ışığında, Türk hukukunda da silahsız ya da silahlı terör örgütü ayrımı üzerindeki tartışmaları bir kenara bırakarak, belirli amaç suçları işlemeyi hedefleyen terör örgütü mensupları için daha ağır cezai yaptırımların öngörülmesini öneriyoruz. 3713 sayılı Kanun'un 3. maddesinde yer verilen mutlak terör suçlarını, anayasal düzene ve devletin güvenliğine karşı suçları işlemek amacıyla faaliyet gösteren terör örgütü mensuplarından; terör örgütü kuran veya yöneten kişi, on beş yıldan yirmi iki buçuk yıla kadar; terör örgütüne üye olan kişi yedi buçuk yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Kanaatimizce, amaç suçların ağırlığı ve faaliyetlerinin yarattığı tehlike karşısında mevcut düzenlemelerde öngörülen yaptırımlar yetersizdir. Bu nedenle, söz konusu nitelikleri taşıyan terör örgütü mensuplarına uygulanacak yaptırımın; üye olan failer

için otuz yıla kadar hapis cezası, bu örgütü kuran ve yöneten failler için müebbet hapis cezası şeklinde düzenlenmesini önermekteyiz.

Terörizm, ancak önleyici tedbirlerle mücadele edilebilecek bir olgu olduğu gibi ceza hukuku bakımından alınacak tedbirlerin de yeterli ölçüde önleyici mahiyette olması gereklidir. Bu bağlamda, 2005 tarihli Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nin 5, 6 ve 7. maddelerin düzenlenmesi; bu düzenlemenin kabulünden sonra Fransa, İtalya gibi çeşitli ülkelerde Ceza Kanunları'nda yerini alan terör suçunun işlenmesini alenen teşvik, terörizme eleman sağlama ve terörizm amaçlı eğitim suçları oldukça önem taşımaktadır. Öte yandan bu suçlar, terör amaçlı örgütlenme suçu ile yakından ilişkilidir. Yargıtay içtihatlarında maddi unsur anlamında, terörizm amaçlı eğitim verme, eleman sağlama gibi fiillerin terör örgütlenme suçu kapsamında değerlendirildiği bilinmektedir. Söz konusu suçların ayrıca düzenlenmesi, terör amaçlı örgütlenme suçunun hukuki sınırlarının belirlenmesi, kapsamının genişletilmesine ihtiyaç kalmaması bakımından da yararlı olacaktır. Bu doğrultuda, Türk hukukunda, terörizmle mücadele mevzuatına “terör amaçlı eğitim” ve “terörizme eleman sağlama” fiillerinin bağımsız birer suç olarak düzenlenmesini öneriyoruz.

Bireysel terörizm, terör örgütü olarak somutlaşan kolektif terörizmin zıddı olmakla beraber, özellikle Fransız mevzuatında 13 Kasım 2014 tarihli Kanun'la düzenlenmiş olup terörizmle mücadelede evrensel düzeydeki çağdaş kodifikasyon eğiliminde kendine yer bulan bir hukuki olgudur. Türk hukukunda, 3713 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki terör tanımı gereğince terör eylemlerinin terör örgütleriyle ilişkilendirilmek durumunda olması, kanaatimizce terörizmle mücadele bakımından bir eksikliktir. Ayrıca bu durum, uygulamayı, örgütle ilişkisi olmadığı halde terör faaliyetlerinde bulunan ya da bulunmayan kişilerin soruşturma ve kovuşturma evresinde örgütle ilişkilendirilmeye itebilecek bir neden oluşturmaktadır. Bu nedenle, Türk hukukunda, sınırları belirgin şekilde çizilmek kaydıyla, bireysel terörizmin ayrıca düzenlenmesini önermekteyiz.

Mevcut kanuni düzenlemeler, Yargıtay içtihatları ve kriminolojik özellikler çerçevesinde terör örgütünün unsurları, terör örgütüne özgü olan unsurlar ve diğer suç örgütleriyle birlikte terör örgütünün sahip olduğu unsurlar şeklinde ikiye ayrılabilir.

Terör örgütünü diğer suç örgütlerinden ayıran özellikler, örgütün yöntemleri ve amaçlarıdır.

Yöntem (Modus Operandi):

Terör örgütlerini diğer suç örgütlerinden ayırt eden en önemli özellik, bu örgütün kullandığı yöntemlerdir. Terörle Mücadele Kanunu'na göre, terör örgütü, cebir ve şiddet, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle hareket eden bir suç örgütü tipidir. Kanun koyucu, genel örgüt (m. 220) ve silahlı örgüt (m. 314) için herhangi bir yöntem öngörmemiş olduğu için suç işlemek amacıyla kurulan örgüt ile anayasal düzene ve devletin güvenliğine karşı faaliyet gösteren silahlı örgütün herhangi bir yöntemle faaliyetlerini yürütmesi mümkündür. Buna karşılık, terör örgütü, cebir ve şiddete her halükarda başvurmalı; ayrıca baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden en az birini kullanmalıdır. Örgüte, dehşet yaratma anlamına gelen “terör” örgütü olma özelliği veren en önemli unsur, örgütün bu yöntemlerle hareket etmesidir. Nitekim baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleri ile dehşet yaratma (terör) olgusu arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu itibarla, terör örgütü, suç işlemek amacıyla kurulan genel örgüt (m. 220) ile silahlı örgütten kullandığı yöntemler sayesinde ayırt edilebilecektir.

Amaç:

Amaç unsuru, yöntemden sonra terör örgütünün en önemli unsurudur. Belirtmek gerekir ki, terör örgütünün amaçları siyasi niteliktedir. Siyasi amaçlara sahip olmayan bir örgütün terör örgütü olması mümkün değildir.

Kanun koyucu, genel örgüt (m. 220) için belirli bir soyut amaç şöyle dursun belirli bir amaç-suç kategorisi dahi öngörmemişken terör örgütü için Terörle Mücadele Kanunu'nda birtakım amaçlara yer vermektedir. Yine, silahlı örgüt (m. 314) için sadece anayasal düzene ve devletin güvenliğine karşı belirli suçlar amaç-

suç olarak belirlenmiş, ancak soyut bir amaca yer verilmemişken; terör örgütü için birtakım soyut amaçlar düzenlenmiştir. Söz konusu soyut amaçlar, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesine göre, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmaktan ibarettir.

Terör örgütünün amaçlarının soyut olması, terör örgütünü anayasal düzene ve devletin güvenliğine karşı silahlı örgütten (m. 314); bu amaçların belirli olması, kanunun suç saydığı her türlü fiili işlemek amacıyla kurulan genel örgütten (m. 220) ayırmaktadır.

Terör örgütünün diğer suç örgütleriyle beraber sahip olduğu unsurlar, örgüt mensuplarının sayısı, örgütün kullandığı araçlar, hiyerarşi ve organizasyon, devamlılık ve elverişlilikten ibarettir.

Örgüt Mensuplarının Sayısı:

Terör örgütü en az üç kişiden oluşur. Ancak, örgüt mensuplarının üç kişiden oluşması koşulu asgari bir sınırı ifade etmektedir. Terör örgütünün mensuplarının sayısı, terör örgütünün amaçlarının ağırlığı ve önemiyle orantılı olmalıdır.

Örgütün Kullandığı Araç:

Terör örgütünün kullandığı araçlar, terör amaçlı örgütlenme suçunun kriminolojik özellikleri gereği, genel amaçlı suç örgütünden ve çıkar amaçlı suç örgütünden farklı mahiyette olabilecektir. Terör örgütünün siyasi amaçları; ayrıca başvurduğu cebir ve şiddet, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin dehşet yaratma özelliği, örgütün kullandığı araçların mahiyetini şekillendiren başlıca etmenlerdir. Terör örgütünün kullandığı başlıca araç silahtır.

Kanaatimizce terör örgütü silahlı bir suç örgütüdür. Terör örgütünün düzenlendiği 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 5237 sayılı Kanunun 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt suçuna yaptığı gönderme dolayısıyla, silahsız

bir terör örgütünden söz edilemeyecektir. Ayrıca terör örgütünün benimsediği yöntemler ve hedeflediği amaçlar örgütün silahlı olmasını gerektirmektedir.

Hiyerarşi ve Organizasyon:

Hiyerarşi, her suç örgütü tipi için zorunlu bir unsurdur. Terör örgütünün karakteristik amaçları ve yöntemlerinin önemi, ağırlığı ve karmaşıklığı göz önünde bulundurulursa, terör örgütünün faaliyet göstermesi ancak *sıkı, disiplinli* bir hiyerarşiye sahip olmasıyla mümkündür.

Terör örgütünün hiyerarşik yapısı, örgütün belirli bir organizasyona sahip olmasını zorunlu kılmaktadır. İşbölümü, sorumluluk ve görev paylaşımı, örgüt içi disiplin mekanizmaları terör örgütünün bir bütün olarak varlığını sürdürebilmesi için gerekli özellikler arasındadır.

Devamlılık:

Terör örgütü devamlı nitelikte bir suç örgütüdür. Diğer suç örgütleri gibi terör örgütünün hiyerarşik yapısı ve sahip olduğu organizasyonu devamlı nitelikte olduğu gibi terör örgütünün işlemeyi amaçladığı suçlar da belirsizdir. Bu nedenle, bir örgütün organizasyonu geçici mahiyetteyse ya da amaçladığı suçlar belirli ise bir terör örgütünün varlığından söz edilemez. Ayrıca belirtmek gerekir ki, terör örgütünün devamlılık unsuru, diğer suç örgütlerine göre daha belirgindir; zira terör örgütünün amaçları ancak devamlı bir organizasyona sahip olmasını zorunlu kılacak kadar ağır ve önemli mahiyettedir.

Elverişlilik:

Terör örgütü, örgüt mensuplarının sayısı, örgütün kullandığı araçlar, hiyerarşik yapısı ve organizasyonu ile kanunda belirtilen yöntemlerle amaçlarını gerçekleştirmeye elverişli nitelikte olmalıdır.

Terör Örgütlerinin Belirlenmesi

İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri hukuk sistemlerinin aksine, Türk hukukunda, bir örgütün terör örgütü olup olmadığı yürütme erki (Bakanlar Kurulu ya da Devlet Bakanı) tarafından değil, bağımsız mahkemeler tarafından tespit edilir. Bu nedenle, yukarıda terör örgütünün unsurları olarak yer verilen unsurlar, yargı

mercileri tarafından değerlendirilecek; örgütün terör örgütü niteliği taşıyıp taşımadığı buna göre saptanacaktır.

Terör Amaçlı Örgütlenme Kapsamındaki Fiiller

Terör amaçlı örgütlenme suçu, esas itibariyle terör örgütü kurmak, terör örgütünü yönetmek ve terör örgütüne üye olmak şeklinde seçimlik hareketlerle işlenebilir. Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesine yapılan gönderme dolayısıyla terör örgütü adına suç işleme ve terör örgütüne yardım etme fiilleri de bu kapsamda değerlendirilebilir.

Terör örgütü kurmak, terör örgütüne hukuki varlık kazandırmayı ifade eder.

Terör örgütü kuran fail, terör niteliği taşıyan amaç ve yöntemlerle hareket edecek bir örgüt için asgari koşulları sağlayan, yeterli sayıda üyeyi kanunda yazılı amaçlar etrafında bir araya getiren, araç temin eden, örgüt hiyerarşisini ve örgütü meydana getiren organizasyonun disiplinini oluşturan kişidir. Terör örgütünü kuran kişi, yeni bir örgüt meydana getirebileceği gibi yasal bir teşkilatı terör örgütüne de dönüştürebilir. Terör örgütünü kurma fiili bakımından; mahkeme kararlarıyla terör örgütü olarak nitelenen yapıların kurulma ve oluşum süreçleri, sempatizan toplama, siyasi, ideolojik ya da dini bilinç verme ve eylem aşamaları göz önünde bulundurulmalıdır.

Terör örgütünü yönetmek, mevcut, kurulmuş bir terör örgütünün hiyerarşisinde “yönetici” olarak nitelendirilebilecek önemde sorumluluk üstlenmeyi ifade eder.

Terör örgütünü yöneten fail, örgüt üyeleri arasında görev paylaşımını yapan, örgütün stratejisine yön veren, örgütün amaçları doğrultusunda örgütü sevk ve idare eden, belli ölçüde bağımsız karar alma gücü olan kişidir. Örgütün faaliyetlerini planlama, örgüt faaliyetlerinin icrasında harekete geçirme, engelleme ya da durdurma gücüne sahip olma, örgüt içinde disiplini sağlama, hiyerarşide kendi seviyesinin altında bulunan kişilere emir ve talimat verme ve örgüt mensupları arasında koordinasyonu sağlama gibi fiiller örgütü yönetmek kapsamında değerlendirilmektedir. Belirtmek gerekir ki, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7.

maddesinin ilk fıkrasının son cümlesi uyarınca örgütün faaliyetlerini düzenleyenler de örgüt yöneticisi olarak sorumlu tutulmuştur. Bu bağlamda terör amaçlı örgütlenme suçunu düzenleyen İtalyan Ceza Kanunu'nun 270-bis maddesinin ilk fıkrasında ve Fransız Ceza Kanunu'nun 421-5 maddesinin ikinci fıkrası ile 421-6 maddesinin son fıkrasında, yönetmek (*dirigere, diriger*) fiili dışında organize etmek (*organizzare, organiser*) fiilinin de cezalandırıldığını; İtalyan ve Fransız Ceza Kanunu'nda düzenlenen organize etme fiilinin Türk hukukunda “faaliyetlerini düzenleme” fiiline tekabül ettiği söylenebilecektir.

Terör örgütüne üye olmak, terör örgütünün hiyerarşisinde yer almayı ifade eder. Terör örgütüyle organik bağ içerisindeki failin suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için ayrıca örgüt faaliyeti çerçevesinde başka bir suç işlemesi gerekmez. Failin örgüt hiyerarşisi içinde yer alması yeterlidir.

Terör örgütüne üye olma fiili bakımından iki temel kriter bulunmaktadır. Bunlardan ilki “failin örgütle arasında organik bağ bulunması”, ikincisi “failin örgüte katılma kapsamında değerlendirilebilecek davranışlarının süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz etmesi”dir. Bu iki kriterden birinin ya da ikisinin sağlanmamış olması halinde terör örgütüne üye olma fiilinden söz edilemez.

Fail ile terör örgütü arasındaki organik bağ, fiili niteliktedir. Örgütün faaliyetlerine katılmak olarak ifade edilebilecek failin örgütle kurduğu organik bağın, aktif, failin örgüt tarafından emir ve talimat almasına, örgüt içerisindeki hiyerarşik konumunu saptamaya elverişli olması gerekir. Failin sadece belirli bazı suçları işlemek amacıyla örgüt faaliyetine katılması, örgüte üyelik fiilini oluşturmaz. Failin örgütün amacı doğrultusunda kalıcı şekilde örgüte katılması, örgüte üye olma fiili bakımından zorunlu unsurdur.

Failin örgüte katılma kapsamında değerlendirilebilecek davranışlarının süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz etmesi, failin örgüte katılma iradesinin devamlılığı koşulunun zorunlu bir sonucu olup Yargıtay içtihatlarınca oluşturulmuştur. Failin örgüte belirli bir süre için üye olması düşünülemez. Failin örgütlenme faaliyeti kapsamında işlediği davranışlar tekerrür etmemiş, çeşitli şekillerde gerçekleşmemiş ve “üyelik” olarak değerlendirilebilecek düzeyde

yoğunluk oluşmamışsa; fail terör örgütüne üye olma fiilinden sorumlu tutulamayacaktır.

Ancak, üye olma fiili teşkil eden davranışlar belirli bazı olgulara indirgenemez. Failin “üye olma” olarak nitelenebilecek örgütlenme faaliyeti, örgüt kamplarına katılma, örgüte özgeçmişini ya da özeleştirir raporunu sunma, aidat verme, örgütün tahsis ettiği silahı taşıma, örgüte malzeme sağlama, kılavuzluk, taşıma hizmeti sunma, istihbari nitelikte bilgi toplama, askeri ve siyasi eğitim alma ve sunma, örgütün düzenlediği eylemlere katılma, kod adı taşıma şeklinde olabileceği gibi; salt yardım düzeyini aşacak ölçüde terör örgütüne yeni eleman temin etme, barındırma, gönderme veya ulaşımını sağlama gibi fiiller de terör örgütüne üye olma fiili teşkil edebilir. Vurgulamak gerekir ki, teknolojinin gelişmesi ve ortaya çıkan farklı kriminolojik özelliklere sahip terör örgütlerinin üyeleri ile arasındaki organik bağ, farklı olgu, delil ve fiillerle kurulabilir. Bu bağlamda Yargıtay 16. Ceza Dairesi’nin 24 Nisan 2017 tarihli ve 2015/3 esas, 2017/3 karar sayılı kararında, örgütsel bağı ortaya koyacak özelliklere sahip, münhasıran örgütsel kullanıma tahsis edilen bir özel iletişim sisteminin kullanıcısı olmak terör örgütüne üye olma fiili bakımından yeterli kabul edilmiştir. Söz konusu niteliklere sahip özel iletişim sisteminin kullanıcısı olmanın, sistemin yapısı gereği, failin örgütlenme faaliyetinin yukarıda belirtilen süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz etme koşulunu sağlayacak mahiyette olduğu değerlendirilmektedir.

Terörle Mücadele Kanunu’nun m. 7/1 hükmünün Türk Ceza Kanunu’nun 314. maddesi dolayısıyla 220. maddesine yaptığı gönderme uyarınca terör örgütü içerisindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden (f. 7) veya terör örgütüne üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen (f. 6) kişiler, örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Ayrıca, aynı maddenin beşinci fıkrasına göre, örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılmaktadır.

Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılmasına ilişkin hüküm, örgüt hiyerarşisine dahil olmayan, ancak örgütün gücüne katkı sunan faillerin cezasız kalmasını önlemeye yönelik bir düzenleme olarak değerlendirilebilirse de bu kişilerin işledikleri suç dışında ayrıca

örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılması, suç örgütlerinin hiyerarşisine dahil olan ve olmayan kişiler arasında ayırım yapmaması açısından tutarsız bir düzenleme olduğu gibi, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesiyle de bağdaşmamaktadır. Kanun koyucunun 6352 sayılı Kanun'un 85. maddesiyle örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebileceğine dair bir düzenleme yapması sorunu çözmemektedir; çünkü bu hüküm hakime takdir hakkı tanımakta ve örgüt adına suç işleyen kişinin sorumluluğunu ayrıca düzenlemekte olup hukuk tekniği bakımından da isabetli değildir. Kanun koyucu, 6459 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle bu hükmün sadece silahlı örgütler hakkında uygulanacağını düzenlemiştir. Ancak, bu hükmün sadece silahlı örgütler açısından uygulanması, yukarıda belirtilen sakıncaları ortadan kaldırmaktan uzak olduğu gibi getirilen düzenlemedeki silahlı örgüt teriminin sadece 314. maddedeki silahlı örgütünü ifade edip etmediği, silahlı olan genel suç örgütünü de kapsayıp kapsamadığı sorunlarına yol açmıştır. Bu konuda kanun koyucunun örgüt adına suç işleyen kişinin örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasından vazgeçmesi ve işlediği suçlarla ilgili cezayı artırma yolunu tercih etmesi daha isabetli olacaktır.

Yardım etme fiili bakımından kanun koyucu, örgütlenme suçuna özgü olarak bir iştirak halini düzenlemiştir. Bununla beraber, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin örgüt üyesi olarak cezalandırılması, gerek korunan hukuki değer, gerekse hukuk tekniği bakımından tutarlı değildir. Örgüte yardım etme fiilinin cezasını ağırlaştırmak isteyen kanun koyucunun, bu fiili örgüt üyeliği ile aynı statüye getirmek yerine ayrı bir suç olarak düzenlemesi daha doğru olacaktır.

Örgüt yöneticilerinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılması, bu kişilerin örgütün işlediği suçlardan doğrudan sorumlu oldukları varsayımına dayanmaktadır. Ancak, yöneticilerin sadece bilgi, talimat ve fiili hakimiyetleri altındaki suçlardan değil, “örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılması”, objektif sorumluluk yaratan bir düzenleme olarak ceza sorumluluğunun şahsiliği ve ölçülülük ilkelerine aykırıdır. İştirakin bir suç tipinde genel olarak uygulanıp varsayılması, ceza hukukunun temel prensipleriyle çelişmektedir. Örgütü yöneten kişilerin suçun işlenmesine nedensel katkı sunmadıkları, haberdar ve müdahil olmadıkları suçlardan dolayı sorumlu tutulmaları eleştiriye açıktır. Bu sebeple, kanun

koyucunun bu hükümde örgüt yöneticileri bakımından bilgileri, fiili hakimiyetleri altında talimat vererek işlenmesini sağladıkları suçlardan sorumlu tutulacak şekilde düzenleme yapması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ADDICOTT, Jeffrey F., **Terrorism Law: The Rule of Law and The War on Terror**, second edition, Tucson-Arizona: Lawyers&Judges Publishing, 2004.
- AĞAR, Mehmet, “Türkiye’de Terörün Evrimi”, **Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçlarla Mücadele Sempozyumu**, 16-18 Haziran 1996, İstanbul: Umut Vakfı Yayınları, 1996, ss. 34-62.
- AKBULUT, İlhan, **Devlet, Terörizm ve Ülke Bölücülüğü**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1988.
- AKIN, Engin, **Anayasa Mahkemesi-Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu**, Ankara: Adalet Kitabevi, 2009.
- AKKAYA, Çetin, **Terör Suçları ve Cezalarının İnfazı**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.
- AKKAYA, Çetin, **Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- AKYAZAN, Ahmet Emrah, “5237 sayılı TCK’da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 2006/1, 2006, ss. 77-98.
- ALACAKAPTAN, Uğur, “Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu”, **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, ss. 25-44.
- ALACAKAPTAN, Uğur, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kurma Suçu”, **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, ss. 45-60.
- ALBAYRAK, Mustafa, **Notlu Atıflı Uygulamalı Türk Ceza Kanunu: Öz Kitap**, 14. Baskı, Ankara: Adalet Yayınları, 2015.
- ALEO, Salvatore, **Sistema Penale e Criminalità Organizzata: le Figure Delittuose Associative**, Terza Edizione, Milano: Giuffrè Editore, 2009.
- ALIX, Julie, **Terrorisme et Droit Pénal: Étude Critique des Incriminations Terroristes**, Paris: Éditions Dalloz, 2010.
- ALPARSLAN, Şükrü, **Hukuk ve Kriminoloji Açısından Tedhişçilik**, İstanbul: Teknik Yayınları, 1983.
- ALSAN, Zeki Mesud, “1949 Cenevre Sözleşmeleri”, **AÜHFD**, Yıl: 1950, Cilt 7, Sayı 3-4, ss. 37-57.
- ALTUĞ, Yılmaz, “Terörizm Sorunu”, **İÜHFM**, (Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer’e Armağan), Cilt: LII, Sayı: 1-4, 1986-1987, ss. 47-99.
- AMBOS, Kai, **El Derecho Penal Frente a Amenazas Extremas**, Madrid: Editorial Dykinson, 2007.
- AMBOS, Kai, **Terrorismo, Tortura y Derecho Penal: Respuestas en Situaciones de Emergencia**, Barcelona: Atelier, 2009.
- ANDRÉ, Christophe, **Droit Pénal Spécial**, 3e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2015.

ANGLI, Mariona Llobet, "What Does 'Terrorism' Mean?", Ed. Aniceto Masferrer-Clive Walker, **Counter Terrorism, Human Rights and the Rule of Law**, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013, ss. 17-36.

ANTOLISEI, Francesco, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, Tomo II, quindicesima edizione integrata e aggiornata a cura di C. F. Grosso, Milano: Giuffrè Editore, 2008.

ANTONINI, Elisabetta, "Disposizioni Generali e Comuni ai Capi Precedenti, Artt. 301-313", "Dei Delitti Contro la Personalità dello Stato / Artt. 241-270 bis" diretto da Giuliano Marini-Mario La Monica-Leonardo Mazza, **Commentario al Codice Penale**, Tomo secondo, Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese (UTET), 2002.

ANTONINI, Elisabetta, "Dei Delitti Contro la Personalità dello Stato / Artt. 241-270 bis" diretto da Giuliano Marini-Mario La Monica-Leonardo Mazza, **Commentario al Codice Penale**, Tomo secondo, Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese (UTET), 2002.

ARCIPRETE, Pasquale, **Apocalittica, Terrorismo e Rivoluzione: Radici Religiose della Violenza Politica**, Roma: Città Nuova Editrice, 2009.

ARIAS, Enrique Desmond-HUSSAIN, Nazia, "Organized Crime and Terrorisme", Ed. Gary LaFree-Joshua D. Freilich, **The Handbook of the Criminology of Terrorism**, Oxford: Wiley-Blackwell, 2017, ss. 371-384.

ARSANJANI, Mahnoush H., "The 1998 Rome Statute of International Criminal Court", **American Journal of International Law**, Vol. 93, 1999, ss. 22-43.

ARSLANTÜRK, Mustafa, **Örgütlü Bölme ve Kalkışma Suçları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner, **Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler: Madde 132-234**, 4. Cilt, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2009.

ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet Yayınları, 2012.

AUVRET-FINCK, Josiane, "La Cadre Juridique de Référence de la Lutte Contre le Terrorisme", sous la direction de Josiane Auvret-Finck, **L'Union Européenne et La Lutte Contre Le Terrorisme: État des Lieux et Perspectives**, Bruxelles: Éditions Larcier, 2010, ss. 17-55.

AVCI, Mustafa, "Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Türk Hukukunda Örgütlü Suç Kavramı", **Hukuk ve Adalet Dergisi**, Sayı: 5, Nisan 2005, ss. 348-373.

AVCI, Mustafa, "Örgütlü Suç Kavramı", **Prof. Dr. İlhan Akın Armağanı / Kamu Hukuku Arşivi**, Cilt: 4, Sayı: 1-128, 2003.

AVCI, Mustafa, **Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar**, İstanbul: Gökkubbe Yayınları, 2004.

AVILÉS, Juan, "Introducción: Qué es El Terrorismo", Eds. Juan Avilés-Ángel Herrero, **El Nacimiento del Terrorismo en Occidente. Anarquía, Nihilismo y Violencia Revolucionaria**, Madrid: Siglo XXI de España Editores, 2008, ss. IX-XXI.

BAKER-BEALL, Christopher, **The European Union's Fight Against Terrorism: Discourses, Policies, Identity**, Manchester: Manchester University Press, 2016.

- BALBO, Paola, **Il Terrorismo: La Fattispecie di un Reato in Evoluzione nelle Disposizioni Italiane ed Internazionali** Scarica, Matelica: Halley Editrice, 2007.
- BALTACI, Vahit, **Yeni TCK ve CMK'da Terör Suçları ve Yargılaması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.
- BANTEKAS, Ilias, **International Criminal Law**, Oxford: Hart Publishing, 2010.
- BARDAK, Cengiz, **Açıklamalı İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu**, Ankara: Yetkin Yayınları, 1997.
- BAŞBAKANLIK, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, **Bütün Boyutlarıyla Terörizmin Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi**, 2. Baskı, Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları, 2013.
- BAUER, Alain-HUYGHE, François-Bernard, **Les Terroristes Disent Toujours Ce Qu'ils Vont Faire: Terrorisme et Révolution Par Les Textes**, Paris: PUF, 2010.
- BAYRAKTAR, Köksal, **Siyasal Suç**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1982.
- BAYRAKTAR, Köksal, **Suç İşlemeye Tahrik Cürmü**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977.
- BECCHI, Ada, **Criminalità Organizzata: Paradigmi e Scenari delle Organizzazioni Mafiose in Italia**, Roma: Donzelli Editore, 2000.
- BECKMAN, James, **Comparative Legal Approaches to Homeland Security and Anti-Terrorism**, Oxon: Routledge, 2016.
- BENCHIKH, Madjid, "Le Terrorisme, Les Mouvements de Libération Nationale et de Sécession et le Droit International", sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 69-81.
- BENILLOUCHE, Mikaël-MARÉCHAL, Jean-Yves, **Leçons de Droit Pénal Spécial**, Paris: Éditions Ellipses, 2011.
- BETTATI, Mario, **Le Terrorisme: Les Voies de la Coopération Internationale**, Paris: Éditions Odile Jacob, 2013.
- BISIOU, Yann, "La Concept de Crime Organisé en France", in Maria Luisa Cesoni, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, Bruxelles: L.G.D.J.-Georg Librairie de l'Université-Bruylant, 2004.
- BLIN, Arnaud, **Le Terrorisme**, Paris: Éditions Le Cavalier Bleu, 2005.
- BLIN, Arnaud, "Les États-Unis Face au Terrorisme", Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 437-462.
- BODUR, Nurullah-ÖZKUL, Eshat, **Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- BONANATE, Luigi, **Terrorismo Internazionale**, Firenze: Giunti Editore, 2011.
- BOSCHI, Marco, **Criminologia del Terrorismo Anarco-Insurrezionalista**, Roma: Aracne Editrice, 2005.
- BOULOC, Bernard, **Droit Pénal Général**, 24e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2015.

BOULOC, Bernard, “Le Terrorisme”, **Problèmes Actuels de Science Criminelle**, Vol. 2, Aix-en-Provence: Presses Universitaires d'Aix-Marseille, 1989, ss. 65-77.

BURES, Oldrich, **EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?**, Oxon: Routledge, 2016.

CADOPPI, Alberto-CANESTRARI, Stefano-PAPA, Michele-ADELMO, Manna, **Trattato di Diritto Penale: Parte Speciale: I Delitti Contro la Personalità dello Stato**, Tomo II, Milano: UTET, 2008.

CAMPAGNOLI, Maria Novella, **I Nuovi Volti del Terrore dal Terrorismo Islamico al Cyber Terrorismo: Fenomenologia di una Perturbante Forma di Violenza**, Milano: Key Editore, 2017.

CANAK, Erkan, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma ve Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçları**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005.

CARCANO, Domenico, **Manuale di Diritto Penale: Parte Speciale**, Milano: Giuffrè Editore, 2010.

CARTIER, Marie-Élisabeth, “Le Terrorisme Dans le Nouveau Code Pénal”, **RSC**, N°2, Avril-Juin 1995, ss. 225-246.

CASALE, Davide, “Institutional and Legal Aspects of EU Counter-Terrorism”, Ed. Centre of Excellence Defence Against Terrorism, **Legal Aspects of Combating Terrorism**, Amsterdam: IOS Press, 2008, ss. 115-130.

CENGİZ, Mahmut, **Küreselleşmenin Karanlık Noktası: Organize Suçlar**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

CENTEL, Nur-ZAFER, Hamide-ÇAKMUT, Özlem, **Türk Ceza Hukukunda Giriş**, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2014.

CENTONZE, Alessandro, **Criminalità Organizzata e Reati Transnazionali**, Milano: Giuffrè Editore, 2008.

CENTONZE, Salvatore-GIOVEDÌ, Ludovica, **Terrorismo e Legislazione d’Emergenza**, Vicalvi: Key Editore, 2016.

CESONI, Maria Luisa, **Les Dispositifs de Lutte Contre les Organisations Criminelles. Une Législation Sous Influence?**, Gent: Academia Press, 2005.

CESONI, Maria Luisa, **Criminalité Organisée: Des Représentations Sociales Aux Définitions Juridiques**, Bruxelles: L.G.D.J.-Georg Librairie de l’Université-Bruylant, 2004.

CETTINA, Nathalie, **Terrorisme: L’Histoire de Sa Mondialisation**, Paris: L’Harmattan, 2001.

CEYLAN, Ümit, **Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.

CHALIAND, Gérard, **Les Stratégies du Terrorisme**, Paris: Desclée de Brouwer, 2002.

CHALIAND, Gérard-BLIN, Arnaud, “Zélotes et Assassins”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 59-86.

CHALIAND, Gérard-BLIN, Arnaud, “Manifestations de la Terreur à Travers les Âges”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 87-108.

CHALIAND, Gérard-BLIN, Arnaud, “L’Invention de la Terreur Moderne”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 109-123.

CHALIAND, Gérard-BLIN, Arnaud, “De 1968 à L’Islamisme Radical”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 243-280.

CHALIAND, Gérard-BLIN, Arnaud, “Lénine, Staline et Le Terrorisme d’État”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 215-228.

CHALIAND, Gérard-BLIN, Arnaud, “Le Terrorisme Dans la Guerre, de la Seconde Guerre Mondiale aux Guerres de Libération Nationale”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 229-242.

CHOCQUET, Christian, **Terrorisme et Criminalité Organisée**, Paris: L’Harmattan, 2003.

CLARK, Roger S., “Amendments to the Rome Statute of International Criminal Court Considered at the First Review Conference on the Court, Kampala, 31 May-11 June 2010”, **Goettingen Journal of International Law**, Vol. II, 2010, ss. 689-711.

CONDE, Antonio Zárate-TORREJÓN, Pedro Díaz-CAMPO, Eleuterio González-DE ORDUÑA, Álvaro Mañas-DE LA ROSA, Juan Moral, **Derecho Penal Parte Especial**, Madrid: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, 2016.

CONDORELLI, Luigi-NAQVI, Yasmin, “The War Against Terrorism and Jus in Bello”, Ed. Andrea Bianchi, **Enforcing International Law Norms Against Terrorism**, Oxford: Hart Publishing, 2004, ss. 25-37.

CONINSX, Michèle, “Strengthening Interstate Cooperation: The Eurojust Experience”, Ed. Ana Maria Salinas de Frias-Katja LH Samuel-Nigel D. White, **Counter-Terrorism: International Law and Practice**, Oxford: Oxford University Press, 2012, ss. 965-989.

CONWAY, Maura-WALKER, Clive, “Countering Terrorism via the Internet”, Ed. Genevieve Lennon-Clive Walker, **Routledge Handbook of Law and Terrorism**, Oxon: Routledge, 2015, ss. 416-431.

CORTEN, Olivier, “Vers un Renforcement des Pouvoirs du Conseil de Sécurité Dans la Lutte Contre Le Terrorisme?”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 259-277.

COŞKUN, Atilla, “Örgütlü Suç Kavramı ve Yargı Kararları Işığında TCK’nın 313. Maddesi”, **Legal Hukuk Dergisi**, Sayı: 5, Mayıs 2003.

CUTHBERTSON, Ian M., “The Nature of the Terrorist Threat and National Responses to Terrorism: The British Case”, Ed. Robert W. Orttung - Andreï Stanislavovich Makarychev, **National Counter-Terrorism Strategies: Legal, Institutional, and Public Policy Dimensions in the US, UK, France, Turkey and Russia**, Amsterdam: IOS Press, 2006, ss. 106-130.

ÇAĞLAR, Bakır, “3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Not”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-6, 1991.

ÇALIŞIR, Kurtuluş Tayanç, **Suçun Vebası: Suç Örgütlerinin Anatomisi**, Ankara: Adalet Yayınları, 2009.

ÇELİK, Can, **Terörizmin Propagandası Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.

ÇİÇEK, İbrahim, **5532 Sayılı Kanunla Değişik Terörle Mücadele Kanunu**, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi, 2006.

ÇOLAK, Haluk, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Bir İnceleme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 1999/3, 1999, ss. 737-766.

DARAGENLİ, Vesile Sonay, “Organize Suçluluk”, **Ceza Hukuku Günleri: 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler (26-27 Mart 1997)**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 1998.

DARAGENLİ, Vesile Sonay, “Tehlike Suçları”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım-İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, 1999, ss. 163-188.

DAVER, Bülent, “Demokrasinin Temel Prensipleri ve Terörizmle Mücadelede Bu Prensiplerin Önemi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: XLI, Sayı: 1-4, 1986, ss. 89-96.

DEBERNARDI, Paola, “Art. 270 ter”, diretto da Giuliano Marini-Mario La Monica-Leonardo Mazza, **Commentario al Codice Penale**, Tomo secondo, Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese, 2002.

DELGADO, Esteban Mestre, **Delincuencia Terrorista y Audiencia Nacional**, Madrid: Ministerio de Justicia, Centro de Publicaciones, 1987.

DELMAS-MARTY, Mireille, “Typologie Juridique du Terrorisme: Durcissement des Particularismes ou Émergence d’Une Communauté Mondiale de Valeurs?”, sous la direction de Henry Laurens-Mireille Delmas-Marty, **Terrorisme: Histoire et Droit**, Paris: Éditions CNRS, 2010, ss. 165-187.

DE LA TORRE TORRES, Rosa María, **Terrorismo y Crimen Organizado: Aspectos Jurídicos y Conceptuales**, Morelia-Michoacán: Universidad Michoacana de San Nicolás de Hidalgo, 2008.

DEMİRBAŞ, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.

DEMİRBAŞ, Timur, **Kriminoloji**, 5. Baskı, Ankara: Seçkin, 2014.

DEMİRKENT, Nezih, “Türkiye’de Terörün Boyutları, Gelişimi ve Çözüm Önlemleri”, **Türkiye’de Terör (Abdi İpekçi Semineri)**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1980.

DE LA SERNA, Ignacio , “Des Infractions Terroristes”, Eds. Christian De Valkeneer- Ignacio de la Serna, **À la Découverte de la Justice Pénale: Paroles de Juriste**, Bruxelles: Éditions Larcier, 2015, ss. 199-233.

DI STASIO, Chiara, **La Lotta Multilivello Al Terrorismo Internazionale: Garanzia di Sicurezza versus Tutela dei Diritti Fondamentali**, Milano: Giuffrè Editore, 2010.

DOĞAN, Mehmet, “Siyasi Suçlar (Birinci Kısım)”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, 1977, ss. 69-84.

DONAY, Süheyl, “Tedhişçiliğin Cezalandırılması Hakkında Avrupa Sözleşmesi”, **İÜHFM**, (Ord. Prof. Dr. Charles Crozat’a Armağan), Cilt: XLIII, Sayı: I-IV, 1979, ss. 417-430.

DOSWALD-BECK, Louise, **Human Rights in Times of Conflict and Terrorism**, Oxford: Oxford University Press, 2011.

DOUCET, Ghislaine, “Terrorisme: Définition, Jurisdiction Pénale Internationale et Victimes”, **Revue Internationale de Droit Pénal**, Vol: 76, No: 3-4, 2005, ss. 251-273.

DOUCET, Ghislaine, “De la Nécessité d’une Réponse Pénale Universelle au Crime du Terrorisme”, Ed. Ghislaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 531-533.

DÖNMEZER, Sulhi, “Organize Suçlulukla Mücadele”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan / Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002, ss. 3-10.

DÖNMEZER, Sulhi, “Türkiye’de Organize Suçlulukla Mücadelenin Esasları”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan / Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002, ss. 11-21.

DÖNMEZER, Sulhi, “Milletlerarası Tedhişçilik”, **İÜHFM**, Cilt: XLIV, Sayı: 1-4, 1980, ss. 55-70.

DÖNMEZER, Sulhi, “Tedhişçilik Üzerine”, **Devir Dergisi**, Sayı: 6, 11 Aralık 1972.

DÖNMEZER, Sulhi, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu”, **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Semineri**, Ankara: T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 1999.

DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir, **Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku: Genel Kısım**, Cilt II, 9. Baskı, 1986.

DREYER, Emmanuel, **Droit Pénal Spécial**, 3e édition, Paris: Éditions Ellipses, 2016.

DUBBER, Markus D.-HÖRNLE, Tatjana, **Criminal Law: A Comparative Approach**, Oxford: Oxford University Press, 2014.

DUEZ, Denis, “De la Définition à la Labellisation: Le Terrorisme Comme Construction Sociale”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 105-118.

DURŞUN, İsmail, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK m. 220)**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008.

DUPEYRON, Christian, “L’Infraction Collective”, **RSC**, N° 2, 1973, ss. 357-391.

ECKES, Christina, **EU Counter-Terrorism Policies and Fundamental Rights**, Oxford: Oxford University Press, 2009.

EICKER, Andreas, “Ceza Hukukunun Prosedürleştirilmesi Işığında Terörle Mücadele Kanunu Yapma”, Çev. Ali Kemal Yıldız, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, ss. 677-690.

EMEK, Yusuf, **Terörizm Çerçevesinde Terör Örgütü Kurma, Yönetme ve Üye Olma Suçu**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2016.

ERDEM, Mustafa Ruhan, “Organize Yapı İçerisinde Otoriter İlişkilerden Kaynaklanan Egemenliğe Dayalı Dolaylı Faillik ve TCK m. 220/5”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, Cilt II, Sayı: 1-2, 2014, ss. 11-30.

ERDEM, Mustafa Ruhan, **Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001.

ERDEM, Mustafa Ruhan, “Organize Suçluluk”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000**, Cilt II, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2000.

EREM, Faruk, “Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak”, **AÜHFD**, Cilt: 12, Sayı: 3-4, 1955, ss. 50-58.

EREM, Faruk, **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Cilt, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1985.

EREM, Faruk, **Türk Ceza Kanunu Şerhi: Özel Hükümler**, 2. Cilt, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1993.

ERGİL, Doğu, **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1980.

ERGİL, Doğu, “Terörizmin Mantığı ve Hedefi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 46, Sayı:1, 1991, ss. 171-181.

ERMAN, Sahir, “Terörle Mücadele Kanunu’nun Kanun Yapma Tekniği ve Eşitlik İlkesi Açısından İncelenmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991.

ERMAN, Sahir-ÖZEK, Çetin, **Ceza Hukuku Özel Bölüm: Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar TCK 369-413**, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1995.

EROĞUL, Cem, “1982 Anayasası Karşısında 12.4.1991 Gün ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Yasasının Durumu”, **Terörle Mücadele Yasası ve İnsan Hakları**, Ankara: İnsan Hakları Derneği Yayınları, 1991.

ERSAN, Aykut, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma”, **İÜHFM**, Cilt: 71, Sayı: 1, 2013, ss. 381-407.

EUROPEAN UNION, **Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. the Global Strategy for European Foreign and Security Policy**, June 2016, https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/about/eugs_review_web_5.pdf.

EUROPEAN UNION, **Internal Security Strategy for the European Union: Towards a European Security Model**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.

EVİK, Vesile Sonay, **Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu**, İstanbul: Beta Yayınları, 2004.

EVİK, Vesile Sonay, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2006/1, ss. 101-133.

EVİK, Vesile Sonay, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, **Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan / Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 19, Sayı:2, İstanbul, 2013, ss. 667-697.

EVİK, Vesile Sonay Daragenli, “Örgütlenme Suçları ve İştirak İlişkisi”, Ed. Yener Ünver-Eric Hilgendorf, **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku / Das Strafrecht im Deutsch-Türkischen Rechtsvergleich**, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 2010, ss. 155-168.

EVİK, Vesile Sonay, “Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme”, **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, ss. 365-396.

EVİK, Vesile Sonay, “Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar İşlemek Maksadıyla Örgütlenme Suçu”, Köksal Bayraktar-Vesile Sonay Evik-Gülşah Kurt, **Özel Ceza Hukuku**, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016.

EWI, Martin, “The Role of Regional Organizations in Promoting Cooperation on Counter-Terrorism Matters: the European and the African Institutions in a Comparative Perspective”, Ed. Larissa van den Herik-Nico Schrijver, **Counter-Terrorism Strategies in a Fragmented International Legal Order: Meeting the Challenges**, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, ss. 128-180.

FAVA, Pasquale, **Giurisprudenza Penale: Reati di Parte Speciale del C.P. e delle Principali Leggi Complementari**, Sant’Arcangelo di Romagna: Maggioli Editore, 2009.

FEINBERG, Myriam, **Sovereignty in the Age of Global Terrorism: The Role of International Organizations**, Leiden: Brill-Nijhoff, 2016.

FERNÁNDEZ, Enrique Agudo –VALLEJO, Manuel Jaén-PÉREZ, Ángel Luis Perrino, **Terrorismo en el Siglo XXI: La Respuesta Penal en el Escenario Mundial**, Madrid: Editorial Dykinson, 2016.

FÉRET, Julien-LLOPIS, Ana Peyro, “La Lutte Contre le Terrorism: Instruments et Institutions”, Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, **Juger le Terrorisme dans L’État de Droit**, Bruxelles: Bruylant, 2009, ss. 263-350.

FINKLEA, Kristin M., **Organized Crime in the United States: Trends and Issues for Congress**, Congressional Research Service, 2010, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R40525.pdf>.

FIOCCA, Mariateresa-COSCI, Stefania, **La Dimensione Finanziaria del Terrorismo e del Contro-Terrorismo**, Soveria Mannelli: Rubbettino Editore, 2004.

FORD, Franklin Lewis, **Political Murder: From Tyrannicide to Terrorism**, Cambridge – MA: Harvard University Press, 1985.

FOTIA, Diana, **Terrorismo ... Per Non Addetti ai Lavori: Il Circolo Vizioso alla Aggressività**, Roma: Edizioni Nuova Cultura, 2012.

FREESTONE, David, “International Cooperation Against Terrorism and the Development of International Law Principles of Jurisdiction”, Ed. Rosalyn Higgins-Maurice Flory, **Terrorism and International Law**, London: Routledge, 1997, ss. 43-67.

GAETA, Paola, “The Interplay Between the Geneva Conventions and International Criminal Law”, Ed. Andrew Clapham-Paola Gaeta-Marco Sassòli, **The 1949 Geneva Conventions: A Commentary**, Oxford: Oxford University Press, 2015, ss. 737-755.

GALLEGO, Amparo Alcoceba-QUESNEL, Martin-BALLELL, Lucas Rodriguez de las Heras-SAVA-ALBALADÉJO, Stella, “Définir Juridiquement le Terrorisme dans le Cadre International et Européen”, sous la direction d’Emmanuelle Saulnier-Cassia, **La Lutte Contre Le Terrorisme dans Le Droit et La Jurisprudence de l’Union Européenne**, Issy-les-Moulineaux: Éditions Lextenso-L.G.D.J., 2014, ss. 21-42.

GAL-OR, Noemi, **International Cooperation to Suppress Terrorism**, Oxon: Routledge, 2015.

GAMBINO, Antonio, **Essiste Davvero Il Terrorismo?**, Roma: Fazi Editore, 2005.

GANOR, Boaz, **The Counter-Terrorism Puzzle: A Guide for Decision Makers**, Sixth Printing, New Brunswick: Transaction Publishers, 2011.

GATTEGNO, Patrice, **Droit Pénal Spécial**, 6e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2005.

GERRINGER, Arthur E., **Terrorism: From One Millennium to the Next**, Lincoln NE: Writers Club Press, 2002.

GÉRÉ, François, “Les Opérations Suicides: Entre Guerre et Terrorisme”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 399-435.

GILBERT, Paul P., **Il Dilemma del Terrorismo: Studio di Filosofia Politica Applicata**, traduzione dall’inglese di Loretta Napoleoni, Milano: Giangiacomo Feltrinelli Editore, 1997.

GIOIA, Andrea, “The UN Conventions on the Prevention and Suppression of International Terrorism”, Ed. Giuseppe Nesi, **International Cooperation in Counter-terrorism: The United Nations and Regional Organizations in the Fight Against Terrorism**, Hampshire: Ashgate Publishing, 2006, ss. 3-23.

GIOVAGNOLI, Roberto, **Studi di Diritto Penale: Parte Speciale**, con la collaborazione di Giulia Messina, Milano: Giuffrè Editore, 2008.

GÓMEZ, Manuel Avilés, **Criminalidad Organizada: Los Movimientos Terroristas**, Alicante: Editorial Club Universitario, 2004.

GÖKCEN, Ahmet, “Kamu Barışına Karşı Suçlar (m. 213-222)”, s. 17, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/118.doc>, erişim tarihi: 28.05.2017.

GÖKMEN, Derda, **Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar**, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.

GREGORY, Frank-WILKINSON, Paul, “Riding Pillion for Tackling Terrorism is a High-Risk Policy”, Chatham House, **ISP/NSC Briefing Paper 05/01 Security, Terrorism and the UK**, July 2005, ss. 2-4.

GREWE, Constance-KOERING-JOULIN, Renée, “De la Légalité de l’Infraction Terroriste à la Proportionnalité des Mesures”, **Libertés, Justice, Tolérance: Mélanges en Hommage au Doyen Gérard Cohen-Jonathan**, Bruxelles: Bruylant, 2004, ss. 891-916.

GUIORA, Amos, “Civilian Targets: Legal Responses to an Illegal Tactic”, Ed. M. Cheriff Bassiouni, **International Criminal Law: Sources, Subjects, and Contents**, Volume I, Third Edition, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008, ss. 659-694.

GUNARATNA, Rohan, “Le Nouveau Visage d’Al Qaida: La Menace du Terrorisme Islamiste Après le 11 Septembre”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 463-482.

GÜLTAŞ, Veysel, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu ve Etkin Pişmanlık: Açıklamalı-İçtihatlı**, Ankara: Bilge Yayınevi, 2008.

GÜVEN, Özcan-YALVAÇ, Gürsel, “Terör Örgütüne Üye Olmak Suçu”, **Kazancı Hukuk Dergisi**, Sayı: 55-56, 2009, ss. 274-281.

HAARSCHER, Guy, “Le Terrorisme et les Valeurs de la Démocratie Libérale”, Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, **Juger le Terrorisme dans L'État de Droit**, Bruxelles: Bruylant, 2009, ss. 477-515.

HAFIZOĞULLARI, Zeki-KURŞUN, Günel, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 71, 2007, ss. 25-80.

HAFIZOĞULLARI, Zeki-ÖZEN, Muharrem, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Topluma Karşı Suçlar**, Ankara: US-A Yayıncılık, 2012.

HAMM, Mark S.-SPAIIJ, Ramón, “Paradigmatic Case Studies and Prison Ethnography: Future Directions in Terrorism Research”, Ed. Gary LaFree-Joshua D. Freilich, **The Handbook of the Criminology of Terrorism**, Oxford: Wiley-Blackwell, 2017, ss. 206-220.

HARRINGTON, Johanna, “Extradition of Transnational Criminals”, Ed. Neil Boister-Robert J. Currie, **Routledge Handbook of Transnational Criminal Law**, Oxon: Routledge, 2015, ss. 153-166.

HASSAN, Ümit, “Siyasi Suç Kavramı”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 26, Sayı: 1, 1971, ss. 197-217.

HAQ, Aziz-ANGELSON, Meredith, “The Netherlands”, Ed. Kristen Boon-Aziz Huq-Douglas C. Lovelace, **Terrorism: Commentary on Security Documents, Volume 114: European Responses to Terrorist Radicalisation**, New York: Oxford University Press, 2011, ss. 323-497.

HEISBOURG, François, **Dopo Al Qaeda: La Nuova Generazione del Terrorismo**, Traduzione di Bottega Editoriale, Roma: Armando Editore, 2009.

HEISBOURG, François, **Hyperterrorisme: La Nouvelle Guerre**, Paris: Éditions Odile Jacob, 2001.

HELVACI, Nevzat, **Terörle Mücadele Yasası ve İnsan Hakları**, (Sunuş Yazısı), Ankara: İnsan Hakları Derneği Yayınları, 1991.

HENNAU-HUBLET, Christiane-VERHAEGEN, Jacques, **Droit Pénal Général**, 3ème édition, Bruxelles: Bruylant, 2003.

HENNEBEL, Ludovic-LEWKOWICZ, Gregory, “Le Problème de la Définition du Terrorisme”, Ed. Ludovic Hennebel-Damien Vandermeersch, **Juger le Terrorisme dans L'État de Droit**, Bruxelles: Bruylant, 2009, ss. 17-60.

HORDER, Jeremy, **Ashworth's Principles of Criminal Law**, Eighth Edition, Oxford: Oxford University Press, 2016.

HUBAC-OCCHIPINTI, Olivier, “Les Terroristes Anarchistes du XIXe siècle”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l'Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 125-144.

HUSABØ, Erling Johannes-BRUCE, Ingvild, **Fighting Terrorism through Multilevel Criminal Legislation**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

İÇEL, Kayıhan-SOKULLU AKINCI, Füsün-ÖZGENÇ, İzzet-SÖZÜER, Adem-MAHMUTOĞLU, Fatih S.-ÜNVER, Yener, **Suç Teorisi**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000.

İÇEL, Kayıhan, **Suçların İçtimai**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1972.

JESCHECK, Hans-Heinrich, **Alman Ceza Hukukuna Giriş**, Çev. Feridun Yenisey, İstanbul: Beta Yayınları, 2007.

KATOUYA, Kevin Constant, **Réflexions sur la Instruments de Droit Pénal International et Européen de Lutte Contre le Terrorisme**, Paris: Éditions Publibook, 2013.

KAVLAK, Cihan, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

KAZAN, Turgut, “İfade Özgürlüğü ve Terörle Mücadele Yasası”, **İfade Özgürlüğü ve Türk Ceza Hukuku**, İstanbul: Ceza Hukuku Derneği Yayınları, 2003.

KAZANCI, İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>.

KEOHANE, Daniel, **The EU and Counter-Terrorism**, London: Centre for European Reform, 2005.

KESKİN, Serap, “Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Organize Suçlardaki Yetkilerinin İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi”, **Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Paneli, 5 Ekim 2001**, İstanbul, 2002, ss. 119-131.

KIZILARSLAN, Hakan, “Türkiye’de Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele Uygulaması ve Türkiye Terör ve Örgütlü Suç Cumhuriyet Başsavcılığının Kurulmasının Zorunluluğu”, **Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2004, ss. 567-584.

KOCASAKAL, Ümit, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan / Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2002, ss. 130-161.

KOCASAKAL, Ümit, **Kara Para Aklama**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2000.

KOHEN, Marcelo G., “Les Controverses sur la Question du “Terrorisme d’États”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 83-93.

KOLB, Robert, “The Exercise of Criminal Jurisdiction over International Terrorists”, Ed. Andrea Bianchi, **Enforcing International Law Norms Against Terrorism**, Oxford: Hart Publishing, 2004, ss. 227-282.

KOUFA, Kalliopi, “Le Terrorisme et Les Droits de l’Homme”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 189-201.

KÖROĞLU, Hasan, **Örgütlü Suçluluk: Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001.

- KRIEBER, Janine, “Insurrection et Terrorisme: La Nouvelle Configuration du Champ de Bataille”, Eds. Aurélie Campana-Gérard Hervouet, **Terrorisme et Insurrection. Évolution des Dynamiques Conflictuelles et Réponses des États**, Québec: Presses de l’Université du Québec, 2013, ss. 19-35.
- KUNTER, Nurullah, **Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, İsmail Akgün Matbaası, 1949.
- KURT, Şahin, **Uygulamada Terör Suçları ve İlgili Mevzuat**, Ankara, 1998.
- KUTY, Franklin, **Principes Généraux du Droit Pénal Belge: l’Infraction Pénale**, Tome II, Bruxelles: Éditions Larcier, 2010.
- KUZU, Burhan, “Terörle Mücadele Kanunu ve Anayasa Mahkemesi’nin İptal Kararı”, **Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Yıllığı**, Sayı: 15/1, 1993, ss. 55-88.
- LAQUEUR, Walter, **Una Historia del Terrorismo**, Traducción de Tomás Fernández Aúz y Beatriz Eguibar, Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica, 2003.
- LARGUIER, Jean-CONTE, Philippe-FOURNIER, Stéphanie, **Droit Pénal Spécial**, 15e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2013.
- LATTANZI, Giorgio-LUPO, Ernesto, **Codice Penale: Rassegna di Giurisprudenza e di Dottrina**, Volume I, Milano: Giuffrè Editore, 2010.
- LAURENS, Henry, “Le Terrorisme Comme Personnage Historique”, sous la direction de Henry Laurens-Mireille Delmas-Marty, **Terrorisme: Histoire et Droit**, Paris: Éditions CNRS, 2010, ss. 9-66.
- LÉCUYER, Yannick, **Les Droits Politiques dans la Jurisprudence de la Cour Européenne des Droits de l’Homme**, Paris: Éditions Dalloz, 2009.
- LEFEBVRE, José, “Codifier l’Infraction Politique?”, Ed. Centre Universitaire de Recherches Administratives et Politiques de Picardie, **La Politique Ailleurs**, Paris: PUF, 1998, ss. 371-386.
- LEHTO, Marja, **Indirect Responsibility for Terrorist Acts: Redefinition of the Concept of Terrorism Beyond Violent Acts**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.
- LEPAGE, Agathe-MATSOPOULOU, Haritini, **Droit Pénal Spécial**, Paris: PUF, 2015.
- LEVITT, Geoffrey, “Is Terrorism Worth Defining?”, **Ohio Northern University Law Review**, Vol: 13, 1986, ss. 97-115.
- LOVELACE, Douglas C., **Terrorism: Documents of International and Local Control, Europe’s Approach to Terrorism**, New York: Oxford University Press, 2008.
- MADSEN, Frank G., **Transnational Organized Crime**, Oxon: Routledge, 2009.
- MALABAT, Valérie, **Droit Pénal Spécial**, 7e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2015.
- MALKOÇ, İsmail, **Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu**, Cilt II, Ankara: Malkoç Kitabevi, 2006.
- MARESCA, Serena-NACCIARONE, Lucia, **Compendio di Diritto Penale: Parte Generale e Speciale**, VII. Edizione, Sant’Arcangelo di Romagna: Maggioli Editore, 2016.

MARGUÉNAUD, Jean-Pierre, “La Qualification Pénale des Actes de Terrorisme”, **RSC**, n° 1, Janvier-Mars 1990, ss. 1-28.

MARRET, Jean-Luc, **Techniques du Terrorisme: Méthodes et Pratiques du <<Métier Terroriste>>**, Paris: PUF, 2000.

MASSÉ, Michel, “La Criminalité Terroriste”, in Hélène Dumont-Juliette Tricot-Gerhard Werle-Boris Burghardt- Adán Nieto Martín et Michel Massé, “Criminalité Collective et Impunité des Principaux Responsables : Est-ce la Faute du Droit Pénal?”, **RSC**, N°1, Janvier-Mars 2012, ss. 89 et s.

MASSÉ, Michel, “Notes Brèves sur la Rencontre de Deux Expressions: Crime Organisé et Espace Judiciaire Européen”, **RSC**, N° 2, 2000, ss. 469-477.

Yves Mayaud, **Code Pénal: Annoté**, 114e édition, Paris: Éditions Dalloz, 2017.

MAYAUD, Yves, **Le Terrorisme**, Paris: Éditions Dalloz, 1997.

MCCORMACK, Wayne, **Understanding The Law of Terrorism**, LexisNexis, (e-book), 2007.

MELIÁ, Manuel Cancio, **Los Delitos de Terrorismo: Estructura Típica e Injusto**, Madrid: Editorial Reus, 2010.

MELIÁ, Manuel Cancio-PETZSCHE, Anneke, “Terrorism as a Criminal Offence”, Ed. Aniceto Masferrer-Clive Walker, **Counter-Terrorism, Human Rights and the Rule of Law: Crossing Legal Boundaries in Defence of the State**, Edward Elgar Publishing, 2013, ss. 87-105.

MEMİŞ, Pınar, **Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2003.

MESSELKEN, Daniel, “Terrorism and Guerrilla Warfare – A Comparative Essay”, Ed. Georg Meggle, **Ethics of Terrorism & Counter-Terrorism**, Frankfurt: Ontos-Verlag, 2005, ss. 51-68.

MESSINA, Salvatore Donato-SPINNATO, Giorgia, **Diritto Penale: Manuele Breve**, Milano: Giuffrè Editore, 2012.

MEYROWITZ, H., “La Guérilla et le Droit de la Guerre”, **Revue Belge de Droit International**, Cilt 7, 1971, ss. 56-72.

MIGAUX, Philippe, “Les Racines de l’Islamisme Radical”, Eds. Gérard Chaliand-Arnaud Blin, **Histoire du Terrorisme: De l’Antiquité à Al Qaida**, Paris: Éditions Bayard, 2004, ss. 281-342.

MIHÇAK, Muhittin, **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek Amacıyla Teşekkül Oluşturmamak Suçları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

MINNA, Rosario, **Crimini Associati, Norme Penali e Politica del Diritto: Aspetti Storici, Culturali, Evoluzione Normativa**, Milano: Giuffrè Editore, 2007.

MURPHY, Cian C., **EU Counter-Terrorism Law: Pre-emption and the Rule of Law**, Oxford: Hart Publishing, 2012.

MURPHY, Cian C., “The Legal Response to Terrorism of the European Union and Council of Europe”, Ed. Ben Saul, **Research Handbook on International Law and Terrorism**, Cheltenham-Gloucester: Edward Elgar Publishing, 2014, ss. 685-698.

NAPPI, Aniello, **Guida al Codice Penale: Parte Generale**, II. Edizione, Milano: Giuffrè Editore, 2008.

NAVARRETE, Miguel Polaino, “Apología y Encubrimiento del Terrorismo”, Ed. Faustino Gutiérrez-Alviz Conradi, **La Criminalidad Organizada Ante la Justicia**, Sevilla: Editorial Universidad de Sevilla, 1996, ss. 37-52.

NEWTON, Michael A., “Terrorist Crimes and the *Aut Dedere Aut Judicare* Obligation”, Ed. Larissa van den Herik-Nico Schrijver, **Counter-Terrorism Strategies in a Fragmented International Legal Order: Meeting the Challenges**, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, ss. 68-93.

OLIVARES, Gonzalo Quintero, “La Política Común Europea Sobre Terrorismo: El Mandato de Arresto y Entrega y El Conflicto Hispano-Alemán”, Ed. Luis Arroyo Zapatero-Adán Nieto Martín-Marta Muñoz de Morales Romero, **El Derecho Penal de la Unión Europea: Situación Actual y Perspectivas de Futuro**, Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, 2007, ss. 345-356.

OLLARD, Romain-ROUSSEAU, François, **Droit Pénal Spécial**, Mesnil-sur-l'Estrée: Éditions Bréal, 2015.

ORMEROD, David-LAIRD, Karl, **Smith and Hogan's Text, Cases and Materials on Criminal Law**, Eleventh Edition, Oxford: Oxford University Press, 2014.

ÖNDER, Ayhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.

ÖZBEK, Veli Özer, “Organize Suçlulukla Mücadelede Ön Alan Soruşturmaları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2002, ss. 57-88.

ÖZBEK, Veli Özer-KAMBUR, M. Nihat-DOĞAN, Koray-BACAĞIZ, Pınar-TEPE, İlker, **Ceza Hukuku Bilgisi: Genel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.

ÖZEK, Çetin, “Organize Suç”, **Nurullah Kunter'e Armağan**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998, ss. 195-297.

ÖZEK, Çetin, “Terör ve Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991.

ÖZEK, Çetin, “Devletin Korunması, Terörle Mücadele Yasası ve Bilgilenme Hakkı”, **Değişen Dünyada İnsan, Hukuk ve Devlet: Edip F. Çelik'e Armağan**, İstanbul: Engin Yayıncılık, 1995, ss. 233-264.

ÖZEK, Çetin, “Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümlerde Cezalandırılan Hazırlık Hareketleri”, **İÜHFM**, Cilt: 29, Sayı: 3, 1963, ss. 458-520.

ÖZEK, Çetin, “Silahlı Çete-Amaç Suç İlişkisinde İştirak Sorunları”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Yılmaz Günel'a Armağan, Cilt: 49, Sayı: 3-4, 1994, ss. 357-378.

ÖZEK, Çetin, “Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümlerin Genel Prensipleri”, **İÜHFM**, Cilt: XXXII, Sayı: 2-4, 1966, ss. 597-683.

ÖZEK, Çetin, **Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhine Cürümler (TCK. m. 146-151, 168-173)**, İstanbul: Cezaevi Matbaası, 1967.

ÖZEK, Çetin, **Türk Ceza Kanununun Elli Yılında Devlete Karşı Suçlar**, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976.

ÖZGEN, Eralp, “Terörizmle Mücadele Yasasının Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991.

- ÖZGENÇ, İzzet, **Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Seçkin, 2006.
- ÖZGENÇ, İzzet, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.
- ÖZGENÇ, İzzet, **Suç Örgütleri**, 7.-8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013 (7. Baskı), 2017 (8. Baskı)
- ÖZGENÇ, İzzet, **Suç İştirakin Hukuki Esası ve Faillik**, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, 1996.
- ÖZGENÇ, İzzet, “Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, **İÜHFİM**, Cilt: 55, Sayı: 3, 1997, ss. 51-63.
- ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi: Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- ÖZTÜRK, Bahri (Editör)-TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-SIRMA, Özge-SAYGILAR KIRIT, Yasemin F.-ÖZAYDIN, Özdem-AKCAN, Esra Alan-ERDEN, Efser, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- ÖZTÜRK, Bahri-ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.
- PAGLIARO, Antonio, **Il Diritto Penale Fra Norma e Società: Scritti 1956-2008**, Volume II, Milano: Giuffrè Editore, 2009.
- PAPADIA, Mario, **Psicologia del Terrorismo: Per Un Counseling Dell'Emergenza Terroristica**, Seconda Edizione, Padova: Libreria Universitaria, 2015.
- PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 2. Baskı, 4. Cilt, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.
- PASQUA, Giovanni, “La Législation Antiterroriste en Italie”, Ed. Ghisaine Doucet, **Terrorisme, Victimes et Responsabilité Pénale Internationale**, Paris: Éditions Calmann-Lévy, 2003, ss. 243-263.
- PATI, Roza, **Due Process and International Terrorism: An International Legal Analysis**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.
- PECCHIOLI, Annamaria, **Unione Europea e Criminalità Transnazionale: Nuovi Sviluppi**, Torino: G. Giappichelli Editore, 2005.
- PECCIOLI, Annamaria, “Associazione a Base Italiana con Finalità Eversiva di un Ordinamento Estero, (Commento a Cass. Pen., Sez.VI, 1 giugno 1999)”, **Diritto Penale e Processo**, Vol. 5, Fasc. 4, 2000, ss. 487-491.
- PIACENTE, Nicola, “Addressing the Impunity Gap through Cooperation”, Ed. Roberto Bellelli, **International Criminal Justice: Law and Practice from the Rome Statute to Its Review**, Oxon: Routledge, 2016, ss. 241-265.
- PICCININNO, Domenico, **Diritto Penale Parte Speciale**, Vol. 1, in collaborazione con Giulio Perrotta, Padova: Primiceri Editore, 2016.
- PILLOUD, Claude-PREUX, Jean de-BRUNO, SANDOZ, Yves-ZIMMERMANN, Bruno-EBERLIN, Philippe-GASSER, Hans Peter-WENGER, Claude F., **Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949**, Geneva: Martinus Nijhoff Publishers, 1987.

POIRMEUR, Yves, “La Lutte Contre Les Organisations Terroristes au Prisme de la Juridprudence de la Cour Européenne des Droit de l’Homme sur la Liberté d’Association des Partis Politiques”, sous la direction d’Emmanuelle Saulnier-Cassia, **La Lutte Contre Le Terrorisme dans Le Droit et La Jurisprudence de l’Union Européenne**, Issy-les-Moulineaux: Éditions Lextenso-L.G.D.J., 2014, ss. 319-339.

PRADEL, Jean, “Les Infractions de Terrorisme, Un Nouvel Exemple de l’Eclatement du Droit Pénal (loi du 9 septembre 1986)”, **Recueil Dalloz Sirey**, Chroniques, N° 7, Février 1987, ss. 39-50.

PRADEL, Jean-DANTI-JUAN, Michel, **Droit Pénal Spécial**, 5e édition revue et augmentée au 10 juillet 2010, Paris: Éditions Cujas, 2010.

PRADUROUGH, Sabrina, “Italy”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, ss. 269-296.

PURPURA, Philip P., **Terrorism and Homeland Security: An Introduction with Applications**, Massachusetts: Butterworth-Heinemann, 2007.

RAFLIK, Jenny, **Terrorisme et Mondialisation: Approaches Historiques**, Paris: Éditions Gallimard, 2016.

RIVAS, Nicolás García, “La Tipificación Europea del Delito Terrorista en la Decisión Marco de 2002: Análisis y Perspectivas”, **RGDP**, N° 4, 2005, http://www.asser.nl/upload/euowarrant-webroot/documents/cms_eaw_id704_1_Nicolas%20Garcia.pdf, s. 1, erişim tarihi: 10.07.2017.

ROACH, Kent, “Comparative Counter-Terrorism Law Comes of Age”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, ss. 1-45.

ROACH, Kent, “Thematic Conclusions and Future Challenges”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, ss. 683-778.

ROMANO, Bartolomeo, **Guida alla Parte Speciale del Diritto Penale**, terza edizione, Milano: Giuffrè Editore, 2007.

RONEN, Yaël, “Terrorism and Freedom of Expression in International Law”, Ed. Ben Saul, **Research Handbook on International Law and Terrorism**, Cheltenham-Gloucester: Edward Elgar Publishing, 2014, ss. 437-452.

ROUDIER, Karine, “Le Droit Constitutionnel et la Légalité de l’Infraction de Terrorisme”, **Communication au VIe Congrès de Droit Constitutionnel**, Congrès de Montpellier, 9-11 juin 2005, <http://www.droitconstitutionnel.org/congresmtp/textes2/ROUDIER.pdf>, ss. 1-20.

RUHİ, Ahmet Cemal, **Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu Çerçevesinde Terör Örgütleri Terör Suçları ve Örgütlü Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

SANCAR, Türkan Yalçın, **Çok Failli Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1998.

SÁNCHEZ, Pablo Antonio Fernández, “The European Union’s Response to Terrorism”, Ed. Pablo Antonio Fernández Sánchez, **International Legal Dimensions of Terrorism**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, ss. 309-344.

SANFILIPPO, **Istituzioni di Diritto Romano**, Decima Edizione, Curata ed Aggiornata da Alessandro Corbino e Antonino Metro, Roma: Rubbettino Editore, 2002.

SANTALUCIA, Bernardo, **Studi di Diritto Penale Romano**, Roma: L'Erma di Bretschneider Editrice, 1994.

SANTORI, Valeria, **Le Misure del Consiglio di Sicurezza Contro Il Terrorismo Internazionale**, Fagnano Alto: Editrice Il Sirente Società Cooperativa, 2007.

SARITAŞ, Erkan, “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Organize Suçlara İlişkin Düzenlemeler”, Ed. Fatih S. Mahmutoglu, **Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2008, ss. 121-201.

SAUL, Ben, “Terrorism as a Legal Concept”, Ed. Genevieve Lennon-Clive Walker, **Routledge Handbook of Law and Terrorism**, Oxon: Routledge, 2015, ss. 19-37.

SAUL, Ben, “Criminality and Terrorism”, Ed. Ana Maria Salinas de Frias-Katja LH Samuel-Nigel D. White, **Counter-Terrorism: International Law and Practice**, Oxford: Oxford University Press, 2012, pp. 133-170.

SAUL, Ben, “Uluslararası Hukukta ‘Terörizm’i Tanımlama Girişimleri”, Çev. S. İrem Çakırca, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, ss. 21-48.

SAUL, Ben, “Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde ‘Terörizm’in Tanımı: 1985-2004”, Çev. Seda Koç, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, ss. 49-82.

SAULNIER-CASSIA, Emmanuelle, “De La Lutte Contre Le Terrorisme dans l’Union Européenne”, sous la direction d’Emmanuelle Saulnier-Cassia, **La Lutte Contre Le Terrorisme dans Le Droit et La Jurisprudence de l’Union Européenne**, Issy-les-Moulineaux: Éditions Lextenso-L.G.D.J., 2014, ss. 1-15.

SCALABRINO, Michelangelo, “Fighting Against International Terrorism: The Latin American Response”, Ed. Andrea Bianchi, **Enforcing International Law Norms Against Terrorism**, Oxford - Portland Oregon: Hart Publishing, 2004, ss. 163-210.

SERİM, Bülent, “Örgütlenme Özgürlüğü”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: XXVII, Sayı: 1, 1994, ss. 83-105.

SERRANÒ, Agata, **L’Armi Razionali Contro Il Terrorismo Contemporaneo: La Sfida delle Democrazie di Fronte alla Violenza Terroristica**, Milano: Giuffrè Editore, 2009.

SETTY, Sudha N., “The United States”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, ss. 49-77.

SHEGANI, Altin, **Les Reponses Nationales au Terrorisme: Étude de Droit Comparé, Droit Français, Droit Albaneis**, Seconda Edizione, Roma: Edizioni Nuova Cultura, 2016.

SIGMUND, Rebecca L., “Immigration and Border Security”, **Homeland Security Law Handbook: A Guide to the Legal and Regulatory Framework**, Lanham-Maryland: Government Institutes, 2003.

SIMEONE, Laura, **I Reati Associativi**, Sant’Arcangelo di Romagna: Maggioli Editore, 2015.

SINN, Arndt, “Modern Suç Kovuşturması – Düşman Ceza Hukuku Yolunda mı?”, Çev. Yener Ünver, Ed. Yener Ünver, **Terör ve Düşman Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, ss. 611-632.

SKEAT, Walter W., **An Etymological Dictionary of the English Language**, New York: Dover Publications, 2013.

SKOLL, Geoffrey R., “Toward a Theory of Terrorism: A Multidimensional Analysis”, Ed. Rene A. Larche, **Global Terrorism: Issues and Developments**, New York: Nova Science Publishers, 2008.

SMITH, Paul J., **The Terrorism Ahead: Confronting Transnational Violence in the Twenty-First Century**, New York-Oxon: Routledge, 2015.

SOREL, Jean-Marc, “Existe-t-il une Définition Universelle du Terrorisme”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 36-68.

SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.

SOYASLAN, Doğan, “Şiddet ve Terör (I)”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3, 1984, ss. 218-229.

SÖZÜER, Adem, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kavramı ve Özel Yargılama Önlemlerinin Türkiye’deki Boyutları”, **Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele**, Panel, 5 Ekim 2001, İstanbul: Beta Yayınları, 2002, ss. 25-69.

SÖZÜER, Adem, **Organize Suçlulukla Mücadelede Ceza Hukuku Tedbirleri**, İstanbul: Yayımlanmamış Doçentlik Çalışması, 2000.

SÖZÜER, Adem, “Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçla Mücadele İle İlgili Gelişmeler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3, 1995, ss. 255-271.

SPENCE, David, **The European Union and Terrorism**, London: John Harper Publishing, 2007.

STERNE, Brigitte, “Rapport Introductif : Le Contexte Juridique de ‘l’Après’ 11 Septembre 2001”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme Après le 11 Septembre 2001**, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 3-32.

STEVENSON, Angus (Ed.), **Oxford Dictionary of English**, Third Edition, Oxford: Oxford University Press, 2010.

SYRETT, Keith, “The United Kingdom”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, ss. 167-202.

ŞEN, Ersan, **Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Cilt I (m. 1-146), İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006.

ŞENSOY, Naci, “Siyasi Suçlar”, **İÜHFİM**, Cilt: XVII, Sayı: 1-2, 1951, ss. 53-74.

TANER, Tahir, “Tedhişçilik ve 16 İkinci Teşrin 1937 Cenevre Mukavelenameleri”, **İÜHFİM**, (Cemil Birsal’e Armağan), 1939, ss. 461-487.

TANÖR, Bülent, “Terörle Mücadele Kanunu Üzerine İlk Düşünceler”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl 10, Sayı 1-2, 1990, ss. 165-173.

TAŞDEMİR, Fatma, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu Yayınları, 2006.

TAŞKIN, Ahmet, “Terörizm ve Sivil İtaatsizlik”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1-2, 2004, ss. 119-140.

TAŞKIN, Mustafa, **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Kara Parayla Mücadele**, Ankara: Yargı Yayınevi, 2004.

TAŞTAN, Mehmet, **Açıklamalı-İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

TAŞTAN, Mehmet, “Silahlı Örgüt Kurmak, Yönetmek ve Silahlı Örgüte Üye Olmak Suçu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 20, Nisan 2008.

TBMM, İçişleri ile Adalet Komisyonları Raporları, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1222m.htm>.

TEZCAN, Durmuş, “Organize Suçlulukla Mücadelede Özel Muhakeme Hukuku Tedbirleri”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000**, Cilt II, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2000.

TEZCAN, Durmuş, “Terörizm ve Uluslararası Yardımlaşma”, **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65. Yaş Armağanı**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1988, ss. 693-704.

TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat, **Uluslararası Ceza Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

TEZİÇ, Erdoğan, “Türkiye’de Siyasal Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü”, **Anayasa Yargısı**, Cilt VII, 1990, ss. 31-46.

TOKER, Ahmet, “5237 sayılı TCK’nın 314. Maddesi: Uygulamada Silahlı Terör Örgütü”, Ed. Yener Ünver-Eric Hilgendorf, **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku / Das Strafrecht im Deutsch-Türkischen Rechtsvergleich**, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 2010, ss. 399-408.

TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 18. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2012.

TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara: Savaş Yayınevi, 2009.

TOROSLU, Nevzat, “Ceza Hukuku Açısından Terörle Mücadele Yasası”, **Terörle Mücadele Yasası ve İnsan Hakları**, Ankara: İnsan Hakları Derneği Yayınları, 1991, ss. 19-29.

TOROSLU, Nevzat, “Terörle Mücadele Kanunu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4-5-6, 1991.

TOSUN, Öztekin, “Yıldırıcılık Suçlarına Karşı Ne Yapılabilir?”, **Milliyet Gazetesi**, 19.03.1980.

- TOZMAN, Önder, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- TRAMONTANO, Luigi, **Lineamenti di Diritto Penale**, Matelica: Halley Editrice, 2006.
- TRAPP, Kimberley N., **State Responsibility for International Terrorism: Problems and Prospects**, Oxford: Oxford University Press, 2011.
- TRIOLO, Dario Primo-MATTA, Manuela Maria Lina, **Diritto Penale Parte Speciale**, seconda edizione, Vicalvi: Key Editore, 2017.
- TURİNAY, Faruk, “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 116, 2015, ss. 39-84.
- TÜRK DİL KURUMU, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts.
- TÜRK, Hikmet Sami, **Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.
- TÜRK, Hikmet Sami, “Örgütlü Suçlar ve Terörle Mücadele”, **Adalet Dergisi**, Sayı: 11, 2002, ss. 1-6.
- ULUTAŞ, Ahmet-ATABEY, Ömer Serdar, **Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Terörle Mücadele Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.
- UYAR, Tulga, **Terörle Mali ve Hukuki Mücadele**, Ankara: Adalet Yayınları, 2008.
- ÜNVER, Naci, **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.
- ÜNVER, Yener, “Federal Almanya’da Terör ve Organize Suçluluk İle İlgili Düzenlemeler”, **Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan**, İstanbul, 1998, ss. 385-464.
- VERNY, Édouard, **Le Membre d’Un Groupe en Droit Pénal**, Paris: Éditions Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence (L.G.D.J.), 2002.
- VÉRON, Michel, **Droit Pénal Spécial**, 11e édition, Paris: Éditions Dalloz-Sirey, 2006.
- VIDINO, Lorenzo-MARONE, Francesco-ENTENMANN, Eva, **Jihadista della Porta Accanto: Radicalizzazione e Attacchi Jihadisti in Occidente**, traduzione dall’inglese a cura di Silvia Carenzi, Milano: Ledizioni-LediPublishing, 2017.
- WALKER, Clive, **Terrorism and the Law**, Oxford: Oxford University Press, 2011.
- WALKER, Cliver-REHMAN, Javaid, “‘Prevent’ Responses to Jihadi Extremism”, Ed. Victor V. Ramraj-Michael Hor-Kent Roach-George Williams, **Global Anti-Terrorism Law and Policy**, Second Edition, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, ss. 242-268.
- WEYEMBERGH, Anne-COCQ, Céline, “Belgium”, Ed. Kent Roach, **Comparative Counter-Terrorism Law**, New York: Cambridge University Press, 2015, ss. 234-268.
- WEYEMBERGH, Anne, “La Coopération Pénale Européenne Face au Terrorisme : Rupture ou Continuité?”, sous la direction de Karine Bannelier-Olivier Corten-Théodore Christakis-Barbara Delcourt, **Le Droit International Face au Terrorisme**

Après le 11 Septembre 2001, CEDIN-Cahiers Internationaux, Paris: Éditions Pedone, 2002, ss. 279-295.

WILLIAMS, Phil, “Terrorist Financing and Organized Crime: Nexus, Appropriation, or Transformation”, Ed. Thomas J. Biersteker-Sue E. Eckert, **Countering the Financing of Terrorism**, Oxon: Routledge, 2008, ss. 126-149.

WOJTOWICZ, Krzysztof, “La Lutte Contre le Terrorisme et la Garantie des Droits Fondamentaux : Quelques Remarques sur la Constitutionnalité de Certaines Mesures Anti-terroristes”, sous la direction de Josiane Auvret-Finck, **L’Union Européenne et La Lutte Contre Le Terrorisme: État des Lieux et Perspectives**, Bruxelles: Éditions Larcier, 2010, ss. 151-161.

YALKUT, Necdet, “Son Gelişmeler Işığında Terör ve Anarşi”, **Adalet Dergisi**, Sayı: 4, Temmuz-Ağustos 1984, ss. 1007-1015.

YAMANER, Melike Batur-ÖKTEM, Emre-KURTDARCAN, Bleda R.-UZUN, Mehmet C. (Ed.), **12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri**, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2008.

YARGITAY, 16. Ceza Dairesi, **Yargıtay Kararları Dergisi**, Cilt: 42, Sayı: 3, Mart 2016.

YAŞAR, Osman-GÖKCAN, Hasan Tahsin-ARTUÇ, Mustafa, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, 2. Baskı, 6. Cilt, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

YAYLA, Atilla, “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt XLV, Sayı: 1-4, 1990, ss. 335-385.

YENİDÜNYA, Ahmet Caner-İÇER, Zafer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, İstanbul: Digesta Yayınevi, 2014.

YENİDÜNYA, Ahmet Caner-İÇER, Zafer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi: Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan**, Cilt 19, Sayı: 2, 2013, ss. 797-828.

YENİSEY, Feridun-NUHOĞLU, Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

YENİSEY, Feridun, “Çıkar Amaçlı Örgüt Suçlarındaki Araştırmalar”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000**, Cilt II, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2000.

YILDIZ, Ali Kemal, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu: Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öğretiden Görüşler ve Yargıtay Kararları**, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2007.

YÜCEL, Mustafa Tören, “Organize Suç”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 1998/3, 1998, ss. 1066-1076.

ZAFER, Hamide, **Ceza Hukukunda Terörizm**, İstanbul: Beta Yayınları, 1999.

ZAFER, Hamide, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, İstanbul: Beta Yayınları, 1999.

ZAFER, Hamide, “Siyasi Suç”, **Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, 1997, ss. 535-560.

ZAFFARONI, Eugenio Raul, “Dans un État de Droit, Il n’y a que des Délinquants”, dossier du Droit Pénal de l’Ennemi, Droit Pénal de l’Inhumain, **RSC**, N° 1, Janvier-Mars 2009, ss. 43-57.

ZLATARIC, Bogdan, “History of International Terrorism and Its Legal Control”, Ed. M. Cherif Bassiouni, **International Terrorism and Political Crimes**, Illinois: Charles C Thomas, 1974, ss. 474-484.

ZWEIG, Stephen, **Joseph Fouché: Bir Politikacının Portresi**, Çev. Zehra Kurttekin, 7. Baskı, İstanbul: Can Yayınları, 2016.

ÖZGEÇMİŞ

Faruk Y. Turinay, 1988 yılında Ankara’da doğmuştur. 2010’da Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden (tam burslu) mezun olmuş, yüksek lisansını 2013’te Uludağ Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Aynı yıl Galatasaray Üniversitesi’nde kamu hukuku doktora programına kabul edilmiştir.

“Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin Anayasal Temelleri” konulu yüksek lisans tezi On İki Levha Yayınları tarafından yayımlanmıştır (2013). “Soykırım Suçunun Mağduru Olarak Azınlıklar” (*Ceza Hukuku Dergisi*, 2014-9/24), “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin 1996 Tarihli Miaillhe v. Fransa Kararı Üzerine Bir İnceleme” (*Ankara Barosu Dergisi*, 2014/3), “Kişinin Kendini Suçlamama Hakkı ve Susma Hakkı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin J.B. v. İsviçre Kararı” (*İstanbul Barosu Dergisi*, 2014/5) “Ceza Hukukunda Savaş Suçları Üzerine Bir İnceleme” (*Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan*, 2015), “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı” (*Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2015/116) künyeli hakemli makaleleri ve karar incelemeleri yayımlanmıştır.